

DOI: 10.15773/EKKE.2024.015

Eszterházy Károly Katolikus Egyetem

Történelemtudományi Doktori Iskola

Kora újkori magyar történelem

Horváth Mónika

Fáy László gazdasági feljegyzései a 17. század második feléből

PhD értekezés

Témavezetők:

Dr. Pintér Márta Zsuzsanna egyetemi tanár

Dr. Miskei Antal egyetemi docens

Eger

2024

TARTALOMJEGYZÉK

I. KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS	4
II. BEVEZETÉS	6
III. LEVÉLTÁRI FORRÁSOK	9
IV. KUTATÁSTÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉS	12
1. A Fáy család és a köznemesség	12
2. A korszak gazdaságtörténeti kutatásainak eredményei	16
3. A szőlőtermesztés, az állattenyésztés és a kereskedelem a 17. században	17
4. A korszak uradalomtörténeti kutatásainak eredményei	21
V. A FÁY CSALÁD TÖRTÉNETE A 17. SZÁZADBAN	25
1. Fáy (III.) István (†1618 előtt) és Fáy (IV.) István	25
2. Fáy László és leszármazottjai	31
3. Fáy (V.) István és utódai	38
VI. A BIRTOKOK TÍPUSAI ÉS ELHELYEZKEDÉSE	45
1. A kézirat leírása	45
2. A birtokok eredete	48
3. Abaúj vármegye	50
4. Pest-Pilis-Solt vármegye	58
5. Nógrád és Gömör vármegye	62
6. Heves-Külső-Szolnok és Békés vármegye	68
7. Fáy László elkobzott javai	70
8. Áttekintés	73
VII. A FÁY URADALMAK BEVÉTELEI ÉS GAZDÁLKODÁSA	76
1. A települések	76
2. A bevételek típusai	78
2.1. Cenzus, summa, taxa	78
2.2. Rendes és rendkívüli ajándékok, szolgáltatások	94
2.3. Földesúri haszonvételek jövedelme és egyéb illetékek	107
2.4. Pusztá- és tizedbérletből származó bevételek	111
2.5. Bíráságpénzek	120
2.6. Áttekintés	122
3. A mezőgazdaság húzóágazatai	127

3.1. Általános jellemzők	127
3.2. Állattenyésztés	128
3.3. Szőlőművelés	138
3.4. Áttekintés	164
VIII. A KUTATÁS EREDMÉNYEINEK ÖSSZEFOGLALÁSA	165
IX. ÖSSZEGZÉS, KITEKINTÉS	173
X. FÁY LÁSZLÓ SZÁMADÁSKÖNYVE	175
1. Módszertani alapelvek	175
2. A számadáskönyv szövege	177
3. A vizsgált települések listája	291
XI. FORRÁSOK ÉS SZAKIRODALOM	304
1. A források lelőhelye	304
2. A forráskiadványok	304
3. A felhasznált irodalom	311

I. KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

Az elmúlt évek során, mialatt doktori értekezésemen dolgoztam, számos embertől kaptam segítséget. Úgy gondolom, a támogatásuk nélkül nem jöhetett volna létre ez a dolgozat. Szeretném megköszönni témavezetőimnek, dr. Pintér Márta Zsuzsannának és dr. Miskei Antalnak, hogy az évek során mindvégig bizalmatlan szavaztak nekem és támogatták a munkámat. Jelen dolgozat nem jöhetett volna létre anélkül, hogy folyamatosan figyelemmel ne kísérték volna a munkámat. Különösen hálás köszönettel tartozom dr. Miskei Antalnak a számtalan konzultációért, a tanulmányaim és a tézis véleményezéséért, valamint a konstruktív kritikákért.

Szeretném köszönetemet kifejezni minden tanáromnak, akiktől az évek alatt sokat tanulhattam, ugyanis az általuk megszerzett tudásra alapozva jöhetett létre ez a dolgozat is. Közülük is különösen hálás vagyok az egri Eszterházy Károly Katolikus Egyetem Történelemtudományi Doktori Iskolájának a belém vetett bizalmukért. Ezúton szeretném megköszönni dr. Berecz Anita, a TDI titkárnak munkáját és az adminisztrációs tevékenységekben nyújtott segítségét.

Köszönet illeti továbbá dr. Kalmár Jánost, aki gyakran saját szabad idejét ránk áldozva segítette a hazai és idegen nyelvű szakirodalomban történő elmélyedésben. Társaim nevében is köszönjük, hogy ösztönzött bennünket a nemzetközi kitekintésre, emellett teret és lehetőséget biztosított egymás munkájának kritikus szemléletére. Itt ragadnám meg az alkalmat arra, hogy megköszönjem kora újkorász hallgató társamnak, Bognár Györgynek a tanácsait néhány tanulmányommal és a tézis egy-egy fejezetével kapcsolatban.

Ezúton szeretném köszönetemet kifejezni Szabó András Péter történésznek, a Lymbus című folyóirat felelős szerkesztőjének, aki szintén hasznos tanácsokkal és útmutatásokkal segítette a munkámat. Az ő figyelmességének és segítőkészségének köszönhetem, hogy bizonyos levéltári iratanyagokhoz digitális verzióban hozzáférhettem.

Hálás vagyok továbbá azért, hogy egy teljes éven keresztül a kanadai Wirth Intézet (Wirth Institute for Austrian and Central European Studies) magyar ösztöndíjasa lehettem. Köszönet illeti az intézet munkatársait, Sylwia Chrobakot, Rychele Wrightot és Prof. Dr. Alexander Carpentert a közös beszélgetésekért, a támogatásért és bátorításért, valamint az angol nyelvű előadási lehetőségeikért. Külön köszönöm azoknak az ösztöndíjasoknak, Dr. Kis Orsolyának, Dr. Ana Grgićnek, Dr. Helena Pipovának, Mirjana Plathnak, Bartosz Jusypenkonak, Zbyňek Muchának és végül, de egyáltalán nem utolsó sorban Vito Balordanak a megtisztelő bizalmát.

Örülök, hogy a két év edmontoni tartózkodás alatt megismerhettem őket és megoszthattuk egymással a doktorandusz lét és a kutatás minden örömét és bánatát.

Hálámat szeretném kifejezni emellett a University of Alberta két tanárának, akik hatalmas tudásukkal, tanácsaikkal és nézeteikkel segítettek a munkámat. Általuk ugyanis egy teljesen más világ és kutatói közösség szemléletébe nyertem betekintést. Közülük is hála illeti Prof. Dr. Joseph Patrouchot azért a lehetőségért, hogy részt vehettem és előadhattam az általa tartott, Habsburg Monarchia történetével foglalkozó szemináriumon és előadáson. Köszönöm a türelmét, a javaslatait, a konstruktív kritikáját, illetve azt, hogy felhívta a figyelmemet kutatási területem nemzetközi aspektusára.

Emellett óriási köszönet illeti Prof. Dr. Christopher Mackayt és feleségét, Prof. Dr. Kelly MacFarlanet a közös beszélgetésekért, motivációért és tudományos szemléletükért. Úgy gondolom, hogy baráti találkozóinkon kívül hála illeti Christopher Mackayt azért is, mert az elmúlt két év során segítséget nyújtott az angol nyelvben történő eligazodásban, beleértve a mindennapi és a szaknyelv minél alaposabb elsajátítását is.

Végül de nem utolsó sorban szeretném megköszönni a családomnak és a barátaimnak azt az állandó támogatást és feltétlen bizalmat, amit a tanulmányaim során tőlük kaptam. Közülük is elsőként hálámat fejezem ki a nagyszüleimnek, Májer Ferencnek (1934–2014) és Májer Ferencnének azért, hogy a történelem és a magyar kultúra ismeretére és szeretetére tanítottak, a pályán elindítottak. Hálás köszönetet mondok a barátaimnak, Harta-Fekete Dórának, Sáfrány Tímeának, Bende Lillának és Pálinkás Bernadettnek, akik időről időre segítettek elfelejteni vagy könnyebbé tenni az út nehézségeit. Végezetül hálával tartozom a családomnak, akik a legnagyobb bajokban is kitartottak mellettem: köszönöm „nővéremnek”, Aunkofer Zsuzsannának, illetve a Károlyi családnak, Zsuzsának, Tibinek és Dávidnak a belém vetett bizalmat, támogatást és az örök optimizmust. A legnagyobb köszönetet mégis annak az embernek szeretném mondani, aki nélkül ez az értekezés nem jöhetett volna létre, aki a pályán megtartott. Köszönet férjemnek, Dr. Károlyi Bálintnak a belém vetett hitért.

II. BEVEZETÉS

„A férfi hallgatott: e pillanatban valóban, üresnek, hidegnek, tartalmatlannak tűnt fel előtte az élet: mi is az, amit csinál: szakadatlan, férfiak, idegenek között, folyton lóháton, szalmán hálva vagy nyeregben, mások gondjával terhelve, [...] mindig munkában, mindig gondban; ha megáll valahol, már épít és javít, mások földjét, házáat, életét; rendet teremt a zűrzavarban.”¹

Móricz Zsigmond történelmi regényének a hasábjain így jellemezte az akkor még csak birtokos nemesként tevékenykedő Bethlen Gábor mindennapjait a század elején. Az idézet jól mutatja, hogy az egyhangú, küzdelmes és dolgos hétköznapiak a korszakban is sok kihívást tartogattak az akkor élő emberek számára. Katonaként vagy hivatalnokként szolgálatot teljesíteni, az uradalmat gazdaságosan működtetni, és családot fenntartani egyáltalán nem lehetett könnyű feladat.

Az egyéni sorsok alakulására a hazánk történelmét befolyásoló tényezők is hatással voltak. Az 1526-os mohácsi csatát követően az ország kiszolgáltatottan állt a török hódítás előtt, folyamatos volt a háborúskodás, a lakosság- és a településhálózat pusztulása. A kijelentés hatványozottan igaz azon felső-magyarországi és hódoltsági részeken, ahol az értekezés főszereplőjének, Fáy Lászlónak a birtokai elhelyezkedtek.

A három részre szakított Magyarország a korszakban is nagy területet foglalt magába. Változatos tájegységekkel bírt, melyeken a gazdaság különféle ágazatai honosodhattak meg: bizonyos részei állattenyésztésre, mások szőlőtermesztésre voltak alkalmasak. Az ország jelentős részén azonban a szántóföldi gabonatermesztés (búza, zab, rozs stb.) terjedt el. A korszakban fejlettek számító háromnyomásos gazdálkodás megjelenése a jó minőségű talaj megmunkálásával nagyobb terméshozamot eredményezett. Természetesen ehhez az is szükséges volt, hogy a földek megműveléséhez kellő emberállománnyal, eszközökkel és megfelelő számú igaerővel rendelkezzenek. Ezeknek birtokában, kis szerencsével (gondoljunk például az időjárásra), nagy hatékonysággal használhatták a birtokukban lévő területeket.²

A települések közelében lévő erdők vadakban bővelkedtek. A tölgyesek termése, a makk pedig az uraság és fizetség ellenében a környező falvak sertésállományának a táplálékául szolgált. Számos település a folyók partjára épült, melyeknek a megélhetési forrását a bőséges halállomány biztosította.³

¹ MIKSZÁTH, 1998, 481.

² TÓTH, 1992, 59–66.

³ Uo., 62.

Hazánkat a középkortól kezdve egészen napjainkig Európa egyik jelentős borexportőr országa között tartják számon. Magyarország jó helyezését a versenyben kiváló természeti adottságai és megfelelő éghajlata miatt érte el. A szőlőtermesztésből, de leginkább a borkereskedelemről származó jelentős haszon utáni vágyakozás ösztönözte a társadalom számos rétegét, köztük a Fáy Lászlóhoz hasonló köznemeseket arra, hogy szőlőbirtokokat vásároljanak és megvessék lábukat a borkereskedelemben.⁴

Az állattenyésztés fontos szerepet töltött be a korabeli gazdálkodók számára. Itt elsősorban a szarvasmarha, sertés és a juhok tartását kell kiemelni. De számos nemes foglalkozott lovak tenyésztésével is, melynek a gondozása azonban igencsak nagy figyelmességet és sok energiát igényelt. Az állatokat a mai gondolkodással ellentétben a hasznukért tartották, azaz igavonásra, vagy a húrukért, tejükért, a gyapjukért. Ne felejtjük el azt sem kihangsúlyozni, hogy hazánk a 16–17. században jelentős szerepet töltött be a marhakereskedelemben. A köznemesség maga is érdeklődést mutatott, hogy részt vegyen ebben a tevékenységben, mely jelentős hasznot ígért számukra.⁵

Fáy László uradalmának működtetését, gazdálkodásának sikerességét ebben a történelmi környezetben és gazdasági helyzetben kell vizsgálnunk. Joggal kérdezhajtuk, hogy miért fontos ezzel a témával foglalkozni? Mi újat hozhat ez a történelem iránt érdeklődők számára? A válaszban elsődlegesen a téma gazdasági vetületét kell kiemelnünk. Kérdéses például, hogy mennyi jövedelme volt egy ilyen szétszórt birtokokkal rendelkező köznemesnek? Hogy irányította birtokait?

A történettudományi kutatások figyelmét eddig elkerülte, hogy mélyrehatóan megvizsgálja egy olyan köznemes gazdálkodását, akinek a jószágai a hódoltság területén helyezkedtek el. Joggal feltételezhető ugyanis, hogy a töröktől való félelem arra sarkallta az itt birtokokkal rendelkező nemeseket, hogy ne fektessenek energiát itteni adóik behajtására és birtokrészeik fenntartására. Esetünkben azonban ez a feltételezés egyáltalán nem állja meg a helyét, ahogy azt a korábbiakban már néhány, érintőlegesen a Fáy-birtokokkal foglalkozó tanulmány vagy könyvrészlet is bizonyította.⁶

A téma fontossága szempontjából másodsorban annak társadalomtörténeti vetületét szükséges kiemelni. A 16–17. századi köznemesség vármegyei szerepvállalásának, kapcsolatrendszerének és érdekérvényesítő lehetőségeinek bemutatására már többen kísérletet tettek. Ezek a munkák főként Nyugat-Magyarországra, kisebb mértékben pedig Felső-

⁴ A teljesség igénye nélkül lásd NÉMETH, 1988, 310; GECSÉNYI, 2008e, 5–6; KÓNYA, 2009, 97, 310–311.

⁵ ZIMÁNYI, 1962, 32; TÓTH, 1992, 63.

⁶ BENEDEK, 1981, 91–101; SZAKÁLY, 1981; SZAKÁLY, 1997.

Magyarországra fókuszáltak.⁷ Kevés azonban az olyan tanulmány, esetleg könyv, mely az utóbbi térség köznemességének a gazdasági vagy uradalomtörténeti tevékenységét állította a középpontba. Összefüggő kép tehát egyáltalán nem alakult ki a témáról, a jelenleg meglévő információink további kiegészítésekre vártak és várnak. Jelen értekezés egyrészt ennek a hiátusnak a kisebb fokú betöltésére törekedett.

Bár a disszertáció mindössze egyetlen köznemes birtokállományának ismertetését tűzte ki célul, mégis nehéz helyzetben vagyunk, ha Fáy Lászlóról, mint emberről szeretnénk beszámolót készíteni. Bármennyire is nagy volt a törekvés, személyiségét több éves munkával sem lehetett teljesen felrajzolni. Csak következtethetünk arra, hogy miként élhetett és milyen személyes tulajdonságai lehettek. Ezek közül említhetjük azt, hogy a Wesselényi-féle rendi szervezkedésben (1666. december 19. – 1671. április 30.) való részvétele a feltörekvő, ambiciózus nemes képét állította elénk. Gazdasági feljegyzései már arra engednek következtetni, hogy rendkívül precíz férfi volt, aki nem sajnálta az időt és energiát arra, hogy jegyzeteléssel, adatrögzítéssel foglalkozzon. Az pedig, hogy egy háborúkkal tarkított időszakban felső-magyarországi köznemesként az utolsóig ragaszkodott hódoltsági bevételeihez, s ezért akár még a konfliktusokat is vállalta, a tipikus magyar profitorientált földesurak egyikévé avanszálta Fáy Lászlót.

⁷ A teljesség igénye nélkül lásd GECSÉNYI, 1993, 237–253; DOMINKOVITS, 2002b, 32–54; DOMINKOVITS, 2005, 511–530; BODNÁR, 2006a, 23–49. stb.

III. LEVÉLTÁRI FORRÁSOK

A fáji Fáy család azon magyarországi köznemesi famíliák közé tartozik, amelynek tagjai a középkortól fogva jelen voltak az ország északi-északkeleti részében. Figyelemre méltó birtokosokká azonban csak a 16–17. századra váltak. Földjeik elszórta helyezkedtek el Abaúj, Borsod, Zemplén, Szabolcs, Nógrád, Gömör, Heves-Külső-Szolnok, valamint Pest-Pilis-Solt vármegyékben. Ez arra ösztönözte őket, hogy birtokaik irányítását körültekintően szervezzék meg. Ezenkívül arra is ügyeltek, hogy a felső-magyarországi térség közéletében meghatározó szerephez jussanak. Hosszú évek kitartó munkájával sikerült jó kapcsolatot kialakítaniuk a környék nemeseivel, ami megyei és regionális szinten egyaránt növelte tekintélyüket, így némelyikük számára megnyílt az út a fontosabb tisztségek elnyerésére is.

A rendelkezésünkre álló levéltári források meglehetősen szerteágazóak. Már anyaggyűjtésünk kezdeti szakaszában látni lehetett, hogy a források teljes körű áttekintésére a négyéves időkeret kevés lesz. Gyanúnk az idő előrehaladásával be is bizonyosodott. Viszont fontos megemlíteni, hogy az egyes levéltári egységek állagaiban megtalálhatók azok a feljegyzések, amelyek segítségével választ kaphatunk a legfontosabb kérdésekre. Természetesen ebből nem következik, hogy a Fáyiak múltjáról, uradalmuk sajátosságairól ne lehetne további adatokat gyűjteni, illetve a kiválasztott témakört más szempontból megközelíteni. Sokkal inkább arról van szó, hogy kutatómunkánk elején kialakítottunk egy olyan fontossági sorrendet, amely a jelen értekezés elkészítését eredményezte. Hosszabb távon viszont – amennyire az egyáltalán lehetséges – a Fáy család történetének teljes körű feltárását tervezzük.

A magyarországi levéltárak közül a Fáy család szempontjából elsődleges fontosságú források a *Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárának* egységeiben találhatóak. Ezek közül a leglényegesebb a Fáy család saját levéltára (P1729). Ahogy korábban már szó esett róla, a kutatás szerencsés helyzetben van, hiszen a Fáyak története a 17. században a rendelkezésre álló adatokból viszonylag jól rekonstruálható. Azonban mindenképpen fontos rögzíteni azt a tényt, hogy a családi levéltárban őrzött anyag egy része a második világháborúban súlyosan károsodott.⁸ A fennmaradt források birtokjogi és birtokigazgatással kapcsolatos iratokat, összeírásokat tartalmaznak, azaz legfőképpen az uradalomtörténethez szolgáltatnak információt. Itt található meg az értekezés gerincét alkotó Fáy László-féle gazdasági feljegyzés is. A különböző gazdasági iratok mellett az állomány tekintélyes számú levelet is megőrzött,

⁸ KOSÁRY, 1970, 666.

amelyek közül kiemelkednek Fáy László (†1694 előtt) pozsonyi börtönből írt levelei öccsének, Fáy (V.) Istvánnak (†1710), valamint utóbbi levelezése vejével, Kajali Pállal (1662–1710).⁹

A birtoktörténet szempontjából további hasznos adalékokkal szolgálnak azok az összeírások, amelyek az *Urbaria et Conscriptiones* állagban (E156) találhatóak. A Fáyak birtokaira, különös tekintettel Fáy László és Fáy István javaira a Wesselényi-féle rendi szervezkedés (1666. december 19. – 1671. április 30.) kapcsán tettek leginkább említést. Az itt lévő iratok egyrésről megfelelő ellenőrzési alapként szolgáltak, hiszen a készítőjük gyakran feljegyezte azt, hogy milyen módon jutottak hozzá a Fáyiak ezekhez a jószágokhoz. Másrésről a rendelkezésre álló inventáriumokból és leltárakból képet kaphatunk egy-egy uradalom felépítéséről és állapotáról is.¹⁰

Szintén kiemelendők a *Magyar Kancelláriai Levéltárban* őrzött Királyi Könyvek (*Libri Regii*) (A57). Ennek a monumentális anyagegyüttesnek a használatát megkönnyíti, hogy manapság már online is elérhetővé vált. A kutatás számára azért volt fontos ez a forrásanyag, mert bizonyos birtoktörténethez kapcsolódó ügyletről, legyen az adományozás, átruházás vagy jószágelkobzás stb., található információ a Fáyiakkal kapcsolatban. Az uradalomtörténet felrajzolásánál pedig ezeket az adatokat egyáltalán nem lehetett figyelmen kívül hagyni, hiszen elsődleges bizonyító erővel rendelkeztek.¹¹

A másodlagos fontosságú forrásoknak számítanak azok az iratok, melyekre alapozva a család történetét lehetett rekonstruálni. A *Magyar Kincstári Levelek* szekcióján belül, a Magyar Kamarához írt levelek (E41) között is akadtak a kutatás szempontjából fontos iratanyagok. Ezek

⁹ A Fáy testvérek levelezését a Wesselényi-féle rendi szervezkedést követő időkben lásd: Fáy László levele Fáy Istvánnak. Pozsony, 1671. október 12. MNL OL P 1729 Fáy család levéltára (a továbbiakban: MNL OL P 1729), 1. tétel, 1671, Nr. 4; Fáy László Fáy Istvánnak. Pozsony, 1672. április 5. Uo., 1672, Nr. 1; Fáy László testvérének, Istvánnak. Pozsony, 1672. március 12. Uo., 1672, Nr. 7; Fáy László Fáy Istvánnak. Pozsony, 1672. január 4. Uo., 1672, Nr. 8; Fáy László öccsének, Fáy Istvánnak. Pozsony, 1672. augusztus 20. Uo., 1672, Nr. 12; Fáy László Fáy Istvánnak. Pozsony, 1672. március 4. Uo., 1672, Nr. 13; Fáy László Fáy Istvánnak. Pozsony, 1672. május 26. Uo., 1672, Nr. 19.

Fáy (V.) István és Kajali Pál levelezésének közlését lásd HORVÁTH, 2022b, 457–507.

¹⁰ A teljesség igénye nélkül megemlíteném Fáy László javainak (atyai-, anyai örökség; szerzett javak) jegyzékét; valamint a Felsőméről készült inventáriumot. Ezeket lásd *Consignatio bonorum domini Ladislai Fay*. Az irat a 17. században készült. MNL OL E 156 *Urbaria et Conscriptiones* (a továbbiakban: MNL OL E 156) A. Fasc. 110. Nr. 72, (a továbbiakban: *Consignatio bonorum*) fol. 1–11; *Inventarium bonorum mobilium et immobilium egregii domini Ladislai Fay*. 1670. szeptember 22. Uo., A. Fasc. 9. Nr. 035/b, (a továbbiakban: *Inventarium bonorum*) fol. 14–17.

¹¹ A Fáy család tevékenységére és birtoktörténetre vonatkozó adatokat lásd Fáy László említése esküdtként. A feljegyzés 1670-ben keletkezett. MNL OL A 57 *Libri Regii*, 16. kötet, (a továbbiakban: Fáy László említése esküdtként) fol. 141; *Gratiales pro Ladislai Fay*. Bécs, 1673. június 27. Uo., 15. kötet, (a továbbiakban: *Gratiales pro Ladislai Fay*) fol. 461–462; Garai Ferenc végrendelete. Tokaj, 1661. július 10. Uo., 10. kötet, fol. 790–798; *Collatio Iuris Regii in Certis Bonis Egregio Stephano Fay facta*. Bécs, 1696. október 27. Uo., 14. kötet, fol. 392–393.

a család genealógiájához szolgáltak kiegészítésül, ezen belül is egyes családtagok életéről való ismereteinket bővítették.¹²

Ezt követően érdemes volt figyelmet fordítani a Rákóczi család (E190) iratanyagára is. Rövid idő elteltével kiderült, hogy a Fáy család több szempontból is érdeklődését mutatta a Rákócziakkal való kapcsolat fenntartására. Fáy László apjának, Fáy (IV.) Istvánnak (†1639/1640) néhány, I. Rákóczi Györgyhez és szervitoraihoz – Reöthy Orbánhoz (†1647) és Debreczeni Tamáshoz (1570–1649) – írt vagy tőlük kapott levele az 1630-as évekből, jó példaként szolgált a szervitori tevékenység ismertetésére.¹³

A *Magyar Nemzeti Levéltár* tagintézményei közül a Szekszárdon lévő *Tolna Megyei Levéltár* (TML) anyaga tartogatott a kutatás számára értékes információkat. A Csapó család iratai között ugyanis számos, a Fáyakhoz köthető levél található, amik közül kettőnek a publikálására sor is került a Kajali Pál és Fáy István kapcsolatrendszerét bemutató forrásközlésben.¹⁴

Tovább folytatva a sort a vidéki levéltárakkal, a család története szempontjából mindenképpen kiemelésre méltó az intézmény Borsod-Abaúj-Zemplén megyében található egysége (BAZ ML). Mivel a família Borsod vármegyében is rendelkezett birtokokkal, így az itteni közgyűlési iratoknak az áttekintése is szükséges volt. A fond tekintélyes mennyiségű adatot tartalmaz és nehezen használható, rendszerezése és publikálása a jövőben mindenképpen esedékes lenne. Az időkeretet tekintve arra volt lehetőségem, hogy annak 1630-as években keletkező részeinek Fáy családra és más, környékbeli Rákóczi-szervitorokra vonatkozó adatait gyűjtsem össze.¹⁵

¹² Egy itt található missilis adata megerősíti Fáy (IV.) István halálozási dátumát. Kassa, 1640. június 22. MNL OL E 41 Litterae ad cameram exaratae, 1640. év/Nr. 77.

¹³ A levelezésből készült forrásközlést, valamint a hozzá írt tanulmányt lásd HORVÁTH, 2020a, 181–214; HORVÁTH, 2021, 152–166.

¹⁴ HORVÁTH, 2022b, 457–507.

¹⁵ A közgyűlési iratokat lásd MNL BAZ Megyei Levéltár IV. 501.b Közgyűlési iratok (Acta politica) 5. doboz, Mat. II. Fasc. A korábbiakban már publikálásra került a Borsod vármegyei alispánok listája a középkortól kezdve egészen a 19. századig. Az információt lásd KANDRA, 1894, 179–183.

IV. KUTATÁSTÖRTÉNETI ÁTTEKINTÉS

A Fáy család és birtokigazgatásuk története nem tartozik a kutatások során részletesen feltárt témakörök közé. Azonban az elmúlt évtizedekben számos gazdaság-, uradalom- és családtörténeti kutatási eredmény látott napvilágot, amelyek összehasonlítási alapul szolgálnak az általunk kiválasztott téma bemutatásához. A régebbi és a viszonylag újnak számító művek módszertani szempontból is hordoznak olyan tanulságokat, amelyeket a feldolgozás során érdemes volt követni. A következőkben a disszertáció egyes fejezeteire külön-külön fókuszálva kívánom bemutatni azokat a szakmunkákat, amelyek általánosságban vagy specifikusan érintik a Fáyiak történetét.

1. A Fáy család és a köznemesség

Egy uradalom gazdaságtörténetével nem lehet anélkül foglalkozni, hogy az azt birtokló családnak a múltjára nem rendelkezünk rálátással. Ez a megállapítás igaz a Fáyiakkal kapcsolatban is, hiszen a család 17. századi históriája eddig – méltatlan módon – szinte teljes mértékben elkerülte a kutatók figyelmét. Bár a korszakkal foglalkozó szakemberek többször tettek róluk említést, ám azok jórészt a középkori vagy a 19–20. századi szerepüket emelték ki.¹⁶ Ez a megállapítás különösen helytálló azokra a művekre, amelyek az egyes lelkes családtagok tollából származtak. Többségük romantikus lelkülettel írva kívánta papírra vetni a családról rendelkezésre álló adatokat, olykor figyelmen kívül hagyva a tudományos megalapozottságot. *Fáy Ákos* munkája például széleskörű áttekintést nyújtott a familia korai történetéről egészen a saját korával bezárólag, míg a család másik tagja, *Fáy Aladár* egy ennél rövidebb, vázlatos írást jelentetett meg az egyik családtörténettel foglalkozó folyóiratban.¹⁷

A Fáy család 17. századi történetének beható elemzése azonban nem történt meg, ami elsősorban a levéltári kutatások elmaradásának köszönhető. A rendelkezésünkre álló adatok alapján rövid időn belül körvonalazódni látszódott egy módszertani irány a következő kérdésben: mi és mik voltak azok a főbb pontok, amelyek meghatározták a 17. században élt személyek életútját.

Ez a szempontrendszer sok mindenben épült egymásra, s egyes elemei rendkívül szorosan összekapcsolódtak. Erre alapozva a Fáyiak életpályáinak megrajzolásánál a következő kérdéseket tartottam szem előtt: hol voltak a birtokaik? Melyik vármegyének a vezetésében

¹⁶ NAGY, IV, 1858, 125–134; BOROVSKY, 1896, 539; BOROVSKY, 1910a, 662; KEMPELEN, IV, 1912, 50.

¹⁷ FÁY, 1897; FÁY, 1940.

tevékenykedtek? Kinek a szolgálatában (Habsburg uralkodó, erdélyi fejedelem, esetleg oszmán tisztségviselők) látták jövőjük biztosítását? Milyen kapcsolati tőkével rendelkeztek? Kivel, mikor és milyen céllal házasodtak?

A család vármegyei szolgálatairól a legfontosabb információk az elsődleges forrásokból kerültek összegyűjtésre. Gondoljunk például Fáy (IV.) Istvánra, akinek szervitori tevékenysége egy I. Rákóczi György által írt levél és conventiója alapján vált bizonyíthatóvá.¹⁸ Ez persze kiegészítésre szorult, hiszen megfelelő kontextusba kellett helyezni az új családtörténeti információt. *Varga J. János* 1981-ben megjelent munkája igen sokrétűen bemutatta a szervitori rendszer működését, főként annak katonai vetületét. A szerző kitért a szervitori réteg sokszínűségére, szerződéskötésük menetére, viszont elméletét főként nyugat-magyarországi példák alapján támasztotta alá. Egyben felhívta a figyelmet arra is, hogy az ilyen kötelékek kialakulása szükséges volt a társadalom különböző rétegei között a háborúkkal tarkított korszakban.¹⁹

A témába betekintést nyújtanak azok a tanulmányok, amelyek specifikusan egy-egy területre, vármegyére vagy családra, esetleg személyre koncentrálnak, tarták fel a köznemesség szerepét a korszakban. *Dominkovits Péter*, *Geceányi Lajos* és *Pálffy Géza* tanulmányai elsődlegesen a nyugat-magyarországi régió hivatalviselő és katonáskodó nemességének pályafutását ismertetik.²⁰

Figyelembe véve a kutatások jelenlegi állását, jól érzékelhető, hogy az alsó- és felső-magyarországi régióval kapcsolatos vizsgálódások még csak kezdetleges szinten állnak. Mindenképpen figyelmet érdemelnek azonban azok a megállapítások, amelyek már a rendelkezésünkre állnak. Hasznosnak bizonyultak számomra az alábbi tanulmányok, amelyek

¹⁸ HORVÁTH, 2020a, 182.

¹⁹ VARGA J., 1981.

A hazai történetírás eltérően vélekedik a szervitor és familiáris fogalmak használatáról. *Kubinyi András* és *Varga J. János* munkáikban azért említették inkább a szervitor kifejezést, mert a korábbiaktól eltérően a két fél közötti kapcsolatot személytelenként írták le. Ennek jele volt a dominus és szervitor között kötött, csak meghatározott időre szóló szerződés vagy a készpénzben történő fizetés is. *Koltai András* ezzel szemben a középkori modell működését, tovább élését fedezte fel Batthyány Ádám udvarában, ezért is hivatkozik familiárisként a főúrnál szolgálatot teljesítőkre. A familiaritás egyéb jellemzői még a jutalmul és nem a szolgálatba lépéskor kapott földadomány; főúri hadsereg szervezése a familiárisokból; ifjúság nevelése a familiaritás keretei között stb. *Koltai András* azonban arra is felhívta a figyelmet, hogy a két fogalom, a szervitor és a familiáris egymás mellett léteztek a korabeli forrásokban. SZAKÁLY, 1997, 138; KOLTAI, 2012, 248–249.

Mivel egy 1639 szeptemberében keltezett misszilisben I. Rákóczi György Fáy (IV.) Istvánt udvari familiárisának „primario Aulae nostrae Familiari” nevezte, szolgálata pedig részben megegyezik a Koltai András által a familiárisokra ismertetett jellemzőkkel, ezért a továbbiakban Fáy (IV.) István és az általam ismert Rákóczi-kör kapcsolatára a familiáris szót alkalmazom. I. Rákóczi György levele Fáy Istvánnak. Gyulafehérvár, 1639. szeptember 8. MNL OL E 190, Missiles, Nr. 2521.

²⁰ A teljesség igénye nélkül lásd DOMINKOVITS, 1995, 15–21; DOMINKOVITS, 1997, 87–120; DOMINKOVITS, 2000, 39–67; DOMINKOVITS, 2002a, 273–303; DOMINKOVITS, 2002b, 32–54; DOMINKOVITS, 2005, 511–530; DOMINKOVITS, 2006, 115–122; DOMINKOVITS, 2008, 33–42; DOMINKOVITS, 2010, 421–444; GECSÉNYI, 1993, 237–253; GECSÉNYI, 2008a, 271–288; GECSÉNYI, 2008b, 401–407; PÁLFFY, 2002, 923–1007; PÁLFFY, 2005.

egy-egy életpályát mutattak be a korszakból és a Fáy családhoz is adatokat szolgáltatottak: ilyen *Iványi Emma* Libercsey Mihályról (1612–1670), a Nógrád vármegyei tisztségviselőről és kapitányról; valamint Nagyváthy Ferenc (†1595) szepesi kamarai- és királyi tanácsosról készült munkája.²¹ *Gyulai Éva* Aszalay Ferenc (1674–1729) tanácsos és felmenőinek tevékenységét ismertette.²² *Bodnár Tamás* más oldalról közelítette meg a témát. Vizsgálatainak középpontjába Borsod vármegyei birtokos családokat (Basó, Móré, Ományi) helyezte, hangsúlyozva szerepüket az adott térségben.²³ Végül, de nem utolsó sorban *Borbély Zoltánt* kell megemlíteni, aki a felső-magyarországi fő- és köznemesség társadalom- és politikatörténetével foglalkozott. Korláth Istvánról (†1625 körül) szóló tanulmánya egy Gömör vármegyei köznemes pályafutását mutatta be, aki katonaként és diplomáciai feladatot ellátva teljesített szolgálatot. Sikeres karrierjével és vármegyei tevékenységével azonban mégsem járt együtt a vagyonosodás és a társadalmi rangemelkedés.²⁴

A levéltári iratanyagok mellett hasznos információkat jelentettek a már kiadott levéltári források is. A feldolgozások között főként azoknak a vármegyéknek a gyűléseiről készült, és egyéb iratairól szóló munkák kerültek áttekintésre, ahol a család birtokállománya feküdt. Ezek főként helyi peres ügyekkel kapcsolatban említették a Fáyiak nevét. A kutatás szempontjából mégis Abaúj vármegye monográfiáját emelném ki, melynek a segítségével rekonstruálható volt a család itteni tevékenysége a 17. század első évtizedeiben. A vármegyei közgyűléseken összeírt jegyzőkönyvek azért is fontosak a kutatásokban, mert kiválóan látható belőlük a megyét irányító köznemesség köre.²⁵

A Fáyiak esetében elmondható, hogy a család tagjai tökéletesen beilleszkedtek a korabeli nemesség soraiba. A familia történetét érdemes az egyes életutak személyenként történő rekonstrukciójával bemutatni. A róluk alkotott kép még korántsem teljes, viszont fontos hangsúlyozni, hogy nevük már a korábban publikált forrásokban és kutatási eredményekben is többször előfordul. A szolgálat tekintetében két irány figyelhető meg. Az egyik a Habsburg uralkodókat támogatók köre, akik közül *Pálffy Géza* Fáy (III.) Istvánt (†1618 előtt) említette hadbírói munkája miatt.²⁶ Azt, hogy örökösei pontosan miért változtattak politikai nézeteiken, csak valószínűsíteni tudjuk. A levéltári források arról árulkodnak, hogy Fáy (IV.) István – a

²¹ IVÁNYI, 1984, 173–187.

²² GYULAI, 2005, 256–265.

²³ BODNÁR, 2006a, 23–49; BODNÁR, 2006b, 159–179; BODNÁR, 2007, 197–227.

²⁴ BORBÉLY, 2017, 39–59.

²⁵ KORPONAY, 1878. Csoma József Abaúj-Torna vármegyéről készített munkája inkább a genealógiával kapcsolatos kutatásokra szolgált információval. CSOMA, 1897, 190–201. A többi vármegyékben a teljesség igénye nélkül lásd BOROSY, 1998, passim; BOROSY, 2001, passim; TÓTH, 2001, passim; SUGÁR, 2001, passim; JANCSÓ–JUSZTIN, 2012, passim.

²⁶ PÁLFFY, 1995, 115.

családból elsőként – már a Rákócziak oldalán állt, s nem a királyi országrész rendjeinek álláspontját képviselte.²⁷

Fáy István két fiát, Fáy Lászlót (†1694 előtt) és Fáy (V.) Istvánt (†1710) a protestáns rebellis nemések között találjuk, a Wesselényi-féle rendi szervezkedésben, valamint utóbbit a Rákóczi-szabadságharcban betöltött szerepe miatt. A disszertáció főszereplőjében, Fáy Lászlóban – testvérével, Fáy Istvánnal ellentétben – egy jóval hajthatatlanabb személyiséget tisztelhetünk, aki a protestáns nemesség érdekét képviselte, s tettéért még a fogságot is vállalta. Életének erről a szakaszáról a Wesselényi-féle rendi szervezkedésről készült művek tudósítanak, amelyek elhelyezik a Fáy-testvérek szerepét a megmozdulásban. A korábbi szakirodalomban *Pauler Gyula* 1876. évi munkája – a kor történetírói stílusának megfelelően – még eléggé szubjektívan mutatja be az események háttérét és a felkelés szereplőiről készített jellemrajzokat. *Benczédi László* száz évvel később publikált összefoglalója már egy jóval komplexebb képet ad a Wesselényi-féle mozgalomról. Mindkét munka hangsúlyozza, hogy a korszak történéseinek fő mozgatórugója a vallási hovatartozás volt.²⁸

A protestáns vallást gyakorló felső-magyarországi köznemesség érdekkapcsolatainak ápolására hozható fel példaként Kazinczy Péternek (1636–1682) Fáy Lászlóhoz írt levele is. A *misszilis* a Sárospataki Református Kollégiumban kitört 1667. évi diáklázadás egy mozzanatát mutatja be, ám felhívja a figyelmet az abaúji nemes közösségben betöltött szerepére is.²⁹ Nem hagyható figyelmen kívül az a Fáy László életrajz sem, amelyik *Szabó András Péter* tollából született. Ez minden olyan lényeges adatot tartalmaz, amely Fáy életpályájával, illetve birtokainak történetével kapcsolatos.³⁰

A 17. században élt Fáyiak közül a legtöbb információval Fáy (V.) Istvánról rendelkezünk. A Rákóczi-szabadságharcban folytatott tevékenysége már korábban is ismert volt a kutatók előtt, köszönhetően a témával kapcsolatos forráskiadványoknak és egyéb szakmunkáknak.³¹ Ezeket sikerült további adatokkal kiegészítenünk, amikor a Kajali Pállal való levelezése publikálásra került. Az irat fontos adalékkal szolgál a családi érdekérvényesítés működésére, amely tetten érhető a vármegyében és a bécsi udvarban.³²

²⁷ HORVÁTH, 2020a, 183.

²⁸ PAULER, 1876, I; PAULER, 1876, II; BENCZÉDI, 1980.

²⁹ HORVÁTH, 2022a, 21–24.

³⁰ SZABÓ, 2010, 295–297.

³¹ A teljesség igénye nélkül lásd NAGY, 1880, 377–397; THALY, 1880, 778–788; PROKOPP, 1977, 177–184.

³² HORVÁTH, 2022b, 457–507.

2. A korszak gazdaságtörténeti kutatásainak eredményei

Fáy László birtokainak eredetéről számos irat található a családi levéltári anyagban. A gazdasági feljegyzésre, végrendeletekre és más forrásokra támaszkodva jól rekonstruálható a birtokok elhelyezkedése és gazdálkodása. Ez azonban önmagában nem elegendő, hiszen elkerülhetetlen azon munkáknak az ismerete is, melyek hazánk 17. századi gazdaságtörténetével kapcsolatban útmutatóul szolgálnak. Ezek közül vannak szélesebb spektrumú, valamely régió gazdaságával foglalkozó művek, valamint kisebb, egy-egy nemesi család birtokára vonatkozó ismertető és összegzések is.

Maksay Ferenc „Magyarország birtokviszonyai a 16. század közepén” című kötete nem tett külön említést a Fáy családról és a térségben betöltött szerepükről. Ezzel szemben alaposan bemutatta az 1500-as évek birtokos társadalmát, s felhívta a figyelmet a kora újkori nemesség elé táruló nehézségekre. Emellett kiemelte a korszak társadalmi mozgásainak jelentőségét, okait és következményeit, továbbá mindazokat a jelenségeket, amelyek ebben az időszakban a birtokszerzés alapjául szolgálhattak. A dolgozat szempontjából ezt azért szükséges megemlítenünk, mert a nevezett kiadvány általános képet ad a kora újkori Magyar Királyság állapotáról és a köznemesség lehetőségeiről.³³ *Maksay Ferenc* egy másik munkájában 16–17. századi dunántúli, felvidéki és alföldi urbáriumokat tett közzé. A kötet kísérőtanulmányában a szerző egyrészt a paraszti ipar, a majorgazdálkodás és a termelés sajátosságairól írt, kitérve benne az adózás ismertetésére, másrészt rávilágított arra, hogy a termelés milyen mértékben függött a természeti adottságoktól.³⁴

Bár *Kállay István* történész munkája a 18. századi magyarországi birtokok igazgatását elemezte, mégis tartalmaz hasznos információt a disszertációra vonatkozólag. Egyfelől betekintést nyújt a száz évvel későbbi, főként arisztokrata birtokigazgatás működésébe, ami lehetőséget teremt arra, hogy a 18. századi modellt összevessük egy másik korszak kevésbé tehető köznemesi családjának birtokvezetésével. Másfelől a munka útmutatóul is szolgál a birtokok gazdálkodásához, valamint az operatív személyek pontos feladataihoz, például a prefektusok, számtartók és más alkalmazottak tevékenységéhez. Mivel a birtokrészek a legtöbb esetben – és erre a szerző külön felhívta a figyelmet – a Fáyiak földjeihez hasonlóan szétszórta

³³ MAKSAY, 1990, 1–76.

A földesúri és állami adózás típusairól különböző levéltári és egyéb forrásközlések fogalomtárjai is alapos ismereteket nyújtanak, a teljesség igénye nélkül lásd MAKSAY, 1959, 817–842; MADARÁSZ, 2012, 359–363.

³⁴ MAKSAY, 1959, 9–48.

helyezkedtek el, ezért különösen fontos volt azoknak az embereknek a munkája, akik szakszerűen kézben tartották és vezették az uradalmakat.³⁵

Szakály Ferenc alapvető összegzése – címe: Gazdasági és társadalmi változások a török hódítás árnyékában – a különféle adók és a magyar adóztatás jellegzetességeinek (földesúri- és állami adók; az egyháznak fizetendő tized stb.) bemutatásával foglalkozik.³⁶ A kötetben a hódoltsági adóztatás ismertetésekor többször is szóba kerül Fáy László neve.³⁷ Gazdasági feljegyzésében Fáy ugyanis írt a gabonabérletről és az egyszerre forgalomban lévő pénzek váltásának problémájáról. *Szakály Ferenc* könyve Fáy Lászlót keménykezű földesúrként ábrázolja, aki a végsőkig arra törekedett, hogy saját érdekeit érvényesítse az oszmánok által megszállt országrészben elhelyezkedő uradalma területén.³⁸ *Szakály Ferenc* nem fejezte be a munkát, s tovább foglalkozott a téma kutatásával, a hódoltsági részek adózásának és igazságszolgáltatásának vizsgálatával. Ennek eredménye lett az 1997-ben megjelent munkája, mely szintén a Pest-Pilis-Solt vármegyei pusztabérletek és itteni, valamint Heves-Külső-Szolnok vármegyei birtokainak adózása, és a szabados tevékenység miatt említették Fáy László birtokgazdálkodását.³⁹

3. A szőlőtermesztés, az állattenyésztés és a kereskedelem a 17. században

Fáy László olyan szőlőbirtokokkal rendelkezett, amelyek Magyarország történelmi borvidékén, Tokaj-Hegyalján terültek el. Gazdasági feljegyzésében részletes beszámolót készített a szőlőkben folyó munkák üteméről, anyagi ráfordításokról és a művelésükhöz szükséges munkaerőről. Eltekintve néhány évtől, a hozzá illő alaposággal ismertette a szőlők sorsát, a munkák menetét, egyéni sikereit és kudarcait is.⁴⁰

A magyarországi szakirodalomban bőven találni olyan műveket, amelyek a szőlőművelés módszeréről, a szőlő utáni speciális adózásról vagy a bérezésről szólnak. Ezek többnyire nagy általánosságban vizsgálják az említett témakört. *Hőgye István* például a 17–18. századi bérek és munkaszervezés átalakulását mutatja be tanulmányában. A szerző hangsúlyozza, hogy a középkori robot szerepét a kora újkorban a bérmunka vette át. A pénz értéke folyamatosan

³⁵ KÁLLAY, 1980, 10–128.

³⁶ SZAKÁLY, 1994, 23–317.

³⁷ Uo., 285, 290, 292–297, 304, 325–327, 411, 415, 421, 424, 432–434, 438.

³⁸ Szakály Ferenc Fáy Lászlót a „hódoltsági lehetőségekkel maximálisan élni tudó középneemes prototípusaként” említette. Az idézetet vö. Uo., 289. Ezen kívül lásd még Uo., 325–327.

³⁹ SZAKÁLY, 1997, 167, 169, 178, 180–181, 199, 224–225, 283, 307.

⁴⁰ Fáy gazdasági feljegyzése. Az irat 1666–1683 között keletkezett. MNL OL P 1729 2. doboz, Nr. 1, (a továbbiakban: Fáy gazdasági feljegyzése) fol. 30–44.

változott, s a mezőgazdaságban dolgozók tájegységenként és munkaszervezési módszerenként is eltérő bérezésben részesültek.⁴¹

A jeles gazdaságtörténész, *Balassa Iván* a szőlőmunkákról és munkabéerekről értekezett. Tanulmánya kiemeli a szőlőművelésben bekövetkezett változásokat, a szakmányosok tevékenységét pedig 17. századi Zemplén vármegyei példákon keresztül vázolja fel. Ezen kívül írt még a vincelléri munkaköréről is, ami szintén fontos információval gazdagította a dolgozatát.⁴² Kutatási eredményeit pár évvel később könyv formátumban is megjelentette, melynek címe: Tokaj-Hegyalja szőleje és bora. A munka az értekezés számára több szempontból is hasznos volt. Egyrészt részletesen beszámolt a rendszeresen és így Fáy László szőlőjében is végzett munkákról, a nyitásról, metszésről, kapálásokról egészen a szüretig bezárólag. Említést tett még ezeknek a feladatoknak az elvégzéséhez használt eszközökről (kapát, metszőkések stb.). A könyv érdeme emellett, hogy kiemeli a különféle művelési módokat (szakmány, robot, napszám) és az ezek felügyeletét ellátó vincelléri tevékenységet is.⁴³ Könyve, mely Tokaj-Hegyalja szőlőtermesztését állította a középpontba, az értekezés szempontjából azért volt fontos, mert részletesen beszámolt a különféle, szőlőben végzett munkákról (nyitás, metszés, kapálás, karózás stb.), illetve azokról az eszközökről (kapák, metszőkések stb.), melyeknek a segítségével gondoskodhattak a szőlők rendben tartásáról. Ezen kívül a munkában szót ejtett a művelési módokról és a vincelléri tevékenységről is.

Jeney-Tóth Annamária a kolozsvári vincellérek tevékenységét vette elemzés alá. Dolgozatában kitért a szőlőművesek feladatainak városi szabályozására, a munkatípusokra és az egyéb tennivalójukra (pl. szőlőkarók vásárlása). A szüret fontosságát az adóztatás miatt hangsúlyozta, két dézsmajegyzék (1605, 1622) adatait is publikálva. Végül a korcsmáltatás kolozsvári szabályozásainak (időtartam, csaplár személye, bor minősége stb.) ismertetésével zárta a tanulmányát.⁴⁴

Csoma Zsigmond műve rendkívüli alaposággal tekintette át a szőlőtermesztés alapvető ismereteit, a hazai és európai borászati hagyományokra alapozva. Ebben beszámolt a szőlőmunkák történetéről, egy-egy művelési fázis jelentőségéről és történeti változásáról, a különböző eszközökről és azok fejlődéséről, a szőlő feldolgozásáról és a borkészítés gyakorlatáról. Ez volt az a munka, ami hozzájárult annak a megértéséhez, hogy Fáy László milyen szőlőmunkálási fázisokról írt, azok miért voltak fontosak vagy egyáltalán az abaúji

⁴¹ HÖGYE, 1985, 185–226.

⁴² BALASSA, 1988, 271–305.

⁴³ BALASSA, 1991, 161–327.

⁴⁴ JENEY-TÓTH, 2009, 77–96.

nemes mennyire követte nyomon a szőlészetben fellépő változásokat és újításokat. *Csoma Zsigmond* könyve rávilágított arra is, minden egyes munkafázis fontos szereppel bírt, és a szőlővel való foglalkozás rendkívül kényes, de komoly hagyományokkal rendelkező munka volt. Hazánk e téren is igyekezett követni az európai trendet, bár a borvidékek jelentősége a történelmi események hatására időről időre változott.⁴⁵

A szőlőtermesztés munkafázisairól számolt be *Vajda Mária* tanulmánya, amelyben a Bihari-síkság, a Berettyó- és Ér-folyók által határolt terület, az ún. Érmellék szőlőgazdálkodását állította vizsgálatának középpontjába. Ez az értekezés szempontjából azért volt különösen fontos, mert a különböző munkafolyamatokra, mint például a szőlőtelepítésre és a kapálásra nagyobb részletességgel tért ki.⁴⁶

A Magyar Királyságnak a borkereskedelemben betöltött pozíciója ebben az időszakban nagyon jelentős volt. Ráadásul Tokaj-Hegyalja – a somogyi-szerémségi borok háttérbe szorulásával – a 15. századtól kezdve egyre jobban felértékelődött, szerepe a 17. századra megkérdőjelezhetlenné vált.⁴⁷

N. Kiss István tanulmánya a korabeli gabonafogyasztás és marhakereskedelem bemutatása mellett a hazai szőlőgazdálkodás jellegzetességeinek ismertetésére vállalkozott. A szerző három pontban összegezte (feudális függéstől való mentesség, korlátlan felvevőpiaci lehetőségek és magas borárak) a szőlőbirtoklás előnyeit. Ezt követően tájékoztatót a borbevételből származó jövedelmekről a nyugati borexport központjában, Sopronban, illetve a sárospataki és tarcali uradalomban.⁴⁸

Ulrich Attila a tokaji uradalom 17. század második felének történetéről értekezett. Forrásként a korabeli szokásjoggyűjteményeket és törvénykönyveket használta fel. Ezekre alapozva tájékoztatót a különféle szőlőtípusok, a szabad, az exempta vagy a dézsmás és a kertszőlők jellemzőiről. Az értekezésnek fontos részét képezik a hegyaljai társadalomról, valamint az extraneusokról tett megállapításai. A szerző hangsúlyozta továbbá, hogy az itteni mezővárosok fejlődése a vállalkozó és kereskedő réteg tevékenységétől függött.⁴⁹

Vinkler Bálint a magyar borok Lengyelországba történő szállításának vizsgálatával foglalkozott. Kutatásához forrásként 16. századi krakkói vámnaplók adatait használta fel. Ezek

⁴⁵ CSOMA, 1994–1995.

A muraközi és más területek szőlőtermesztéséről lásd N. KISS, 1987, 127–149; BARTA, 2009, 207–221; TÓZSARIGÓ, 2009, 33–54.

⁴⁶ VAJDA, 2009, 153–188. Érmellék szőlőgazdálkodásáról lásd N. KISS, 1958, 616–624; PAPP, 2009, 147–174; BÁRSONY, 2009, 175–196.

⁴⁷ GECSÉNYI, 2008e, 5–6.

⁴⁸ N. KISS, 1983, 209–227.

⁴⁹ ULRICH, 2000, 149–173.

alapján sikerült rekonstruálnia, hogy mely lengyel és magyar városok voltak a kereskedelem legfontosabb célpontjai. A vámnaplók ezeken kívül a szállítmányokról és a fuvarról is pontos információval szolgáltak, gondoljunk például a kereskedő és a szállító eszközök paramétereire vagy a kereskedelmi vám megfizetésére.⁵⁰

A hegyaljai térségben Tokaj és Tarczal elsősege megkérdőjelezhetetlen volt. A környék általában a Rákóczi-család itteni birtokai vagy a kuruc harcok pusztító tevékenysége miatt került kiemelésre.

Herzog József tanulmányában a tarcali birtokosokról írt, hangsúlyozva a Szepesi Kamara itteni tevékenységét az elkobzások és a céltalan szőlőszaporítás terén.⁵¹ *N. Kiss István* Sárospatak és Tokaj 1560–1570-es években történő igazgatásával foglalkozott, és a provizori feljegyzéseket alapul véve mutatta be az itteni borgazdálkodást. Egy másik munkájában a térség monokulturális szerepét hangsúlyozta, kiemelve Csáky István tarcali uradalmának sajátosságait és az itteni kereskedelem jelentőségét.⁵²

Emellett érdemes utalni arra, hogy számos felső-magyarországi szabad királyi város is kivette a részét a tokaj-hegyaljai szőlőtermesztésből és borkereskedelemből. Céljuk egyértelműen a haszonszerzés volt. Eperjes, Bártfa és Kisszeben városai például extraneus birtokosként jelentős pénzüsszeget fektettek be Hegyalján szőlők rendben tartására és borvásárlásra.⁵³ Ezen kívül számos tanulmányban olvashatunk még a környék szőlőtulajdonosairól és a paraszti gazdálkodásról, a helyi társadalom jellegzetességeiről és az itteni birtoklási módokról.⁵⁴

Mint ismert, a Magyar Királyság két legjelentősebb export terméke a korszakban a bor és a szarvasmarha volt. Ennek következtében kifejezetten jelentős azoknak a műveknek az aránya, amelyek a haszonállatok kereskedelmével foglalkoznak. A Magyarországról induló és Lengyelország, Morvaország, Velence vagy más nyugat-európai országba irányuló exporttevékenység elsődleges forrását a vámnaplók és egyéb összeírások (pl. harmincadhivatali feljegyzések) jelentik.⁵⁵

A korabeli hazai állattenyésztés nagyságát az uradalmi gazdálkodás is érzékelteti. Tudjuk például, hogy a rohonc-szalonaki részeken a 17. században juhtenyésztésre és tejgazdálkodásra

⁵⁰ VINKLER, 2009, 55–75.

⁵¹ HERZOG, 1923, 248–277.

⁵² N. KISS, 1960, 15–30; N. KISS, 1973, 383–390.

⁵³ KÓNYA, 2009, 97–107.

⁵⁴ OROSZ, 1955, 87–109; R. PÉTER, 1964, 170–187; ULRICH, 2005, 35–54.

⁵⁵ A marhakereskedelemtől a teljesség igénye nélkül vö. EMBER, 1988, 130–139; SAHIN-TÓTH, 2002, 75–106; GECSÉNYI, 2008a, 278; KENYERES, 2012, 209–221.

specializálódott major jött létre.⁵⁶ A Rákóczi-szabadságharc alatt birtokait veszített, majd országbíróként munkálkodó Koháry (II.) István (1649–1731) uradalmi bevételei között pedig ló és ökör eladásából származó tétel is szerepelt.⁵⁷

Veres Tünde regéci uradalomról szóló munkája szerint nagyobb volumenű állattartó tevékenységnek nem volt jele a birtokon. A rendelkezésre álló adatok mégis egy átfogó képet mutatnak az uradalom állatállományáról, a majorságon dolgozó alkalmazottakról, a szükséges takarmányról stb.⁵⁸

Szirácsik Éva kötete Ibrányi Ferenc birtokállományáról az állattartás tekintetében annak jelentőségét általában egy-egy dézsmaszedés vagy makkoltatás alkalmával említette meg.⁵⁹ Ehhez hasonló helyzet állt fenn a szintén köznemes Szirmay András gazdálkodásával kapcsolatban, ahol a gazda inkább a majorsági sertések hizlalását és a marhákkal folytatott kereskedelmet jegyezte fel.⁶⁰

4. A korszak uradalomtörténeti kutatásainak eredményei

A nagy összegző munkák után egy szinttel lejjebb lépve következzenek azok a magyarországi nagybirtokokról készült esettanulmányok, amelyek egy-egy földesúr birtokkomplexumait veszik górcső alá. A kutatások ezen a területen is jelentős eredményekkel gazdagodtak az elmúlt időszakban, s bár ezek jó része a 18. századra vonatkozik. Ebbe a kategóriába tartoznak azok az urbáriumok is, amelyek a 18. századi birtokok gazdálkodásának bizonyos szegmenseit mutatják be. Az 1945 utáni uradalomtörténeti munkák is jelentős eredményekkel gazdagították a történettudomány egészét, jóllehet szemléletüket a marxista ideológia hatotta át.⁶¹

Szerencsére a 17. századi uradalmak történetéről is születtek kiváló tanulmányok, amelyek felvázolják az adott birtok gazdálkodását, termelését és működését.

A Koháry család Nógrád és Heves vármegyei birtokainak történetét újabban *Szirácsik Éva* dolgozta fel. A munka első részét egy forrásközlés teszi ki. Ebben a szerző a Koháryak 1716–1718-ban készített, Nógrád és Heves vármegyei urbáriumait közli. A „Gazdálkodás a Koháryak

⁵⁶ ZIMÁNYI, 1962, 32.

⁵⁷ SZIRÁCSIK, 2019, 64.

⁵⁸ Mivel Regéc a Hegyalján helyezkedett el, így elsődleges bevételi forrása a szőlőtermesztéshez és a borhoz kapcsolódott. VERES, 2019, 117–119.

A majorság állatállományáról tett megjegyzést vö. VERES, 2021, 154.

⁵⁹ SZIRÁCSIK, 2010, 22–23, 27.

⁶⁰ R. VÁRKONYI, 2001, 483.

⁶¹ JÁRMAY–BAKÁCS, 1932; CSAPODY, 1933; WELLMANN, 1933; THOLT, 1934; BOJT, 1935; BERLÁSZ, 1936; RAVASZ, 1938.

Nógrád vármegye központú birtokain” című második kötet részletesen áttekinti a család történetét, a vármegyében található birtokállományukat, illetve ezek irányítását 1647–1731 között. Ez a két mű a dolgozat szerkezetének szempontjából is követendő példaként szolgált.⁶²

Ugyancsak *Szirácsik Éva* a szerzője „A divényi uradalom gazdálkodása a Zichy hitbizomány első száz évében” című munkának, amely az általa vizsgált időszakot tekintve szintén nem fedi le ennek a dolgozatnak a keretét. A szerkezete ellenben sokban hasonlít a korábban ismertetett, Koháry család birtokállományával foglalkozó kötetekhez. Fókuszpontja a 18. századi gazdaságtörténetre esik, külön kitérve benne a divényi uradalomban zajló mezőgazdasági termelésre (szőlőművelésre, kertművelésre stb.), kézműiparra, kereskedelemre, adózásra. Kiemelt figyelmet kapott az agrárszférán belül a majorsági termelés, amelynek egyik eleme a gabonatermesztés volt. Emellett ismert, hogy az uradalomhoz hatalmas mennyiségű erdők és folyóvizek tartoztak. Ez teljes mértékben eltért Fáy László birtokainak profiljától, ahol a húzóágazatnak éppen az állattenyésztés és szőlőtermesztés számított.⁶³

L. Gál Éva az óbudai uradalom több mint száz éves gazdaságtörténetét mutatta be az „Óbudai uradalom a Zichyek földesurasága alatt” című munkájában. A szerző kitért Buda 1686 utáni településszerkezetére és demográfiai viszonyaira, a lakosságnak a szőlőművelésben, a gabonatermesztésben, az iparban és a kereskedelemben betöltött szerepére. Megjegyzendő, hogy a Fáy család felső-magyarországi birtokaihoz hasonlóan az óbudai uradalom is az egykori hódoltsági területek részét képezte, ezért kellő figyelmet fordítottunk a földesúri gazdálkodás ottani jellegzetességeire.⁶⁴

A következő kategóriába tartozik a disszertáció szempontjából legfontosabb, 17. századi uradalomtörténettel foglalkozó szakirodalom ismertetése. Ezek többféle szempontból csoportosíthatók, mivel a birtokokat megkülönböztethetjük elhelyezkedésük vagy éppen tulajdonosuk társadalmi rangja szempontjából. Jelen részekben az utóbbit kívánom követni, és elsőként azt a pár munkát felsorolni, amelyek a főnemesi uradalmak kutatásával foglalkoztak. Mindenképpen hangsúlyozandó azonban, hogy a Fáy család nem közéjük, hanem a köznemesség vagyonosabb rétegébe tartozott.

Makkai László 1954-ben megjelent munkája I. Rákóczi György birtokainak történetét és gazdaságát ismerteti rendkívüli alaposággal. A mű több szempontból is fontos a hazai történetírás számára. Egyrészt képet kaphatunk belőle a Rákóczi-család birtokszerző tevékenységéről, gyarapodásáról, ami által érhetővé válik a família kora újkorban betöltött

⁶² SZIRÁCSIK, 2017.

⁶³ SZIRÁCSIK, 2004b, 129–223; SZIRÁCSIK, 2005b.

⁶⁴ L. GÁL, 1988.

jelentősége. Viszont mindenképpen fontos arra is felhívni a figyelmet, hogy a Fáy család társadalmi és gazdasági szerepét nem lehet összevetni a Rákócziak tevékenységével. A *Makkai László* által szerkesztett kötet a családtörténeten kívül urbáriumokat és inventáriumokat is tartalmaz. Ehhez kapcsolódva külön kiemelném a szerző leírását a Rákócziakkal kapcsolatos levéltári iratanyag típusairól, ami alapvető forrása a korszak gazdaságtörténeti munkáinak.⁶⁵

A Rákócziak regéci uradalmának gazdálkodását mutatja be doktori értekezésében *Veres Tünde*. Kutatási eredményeit a szerző a későbbiekben könyv formájában is megjelentette. A mű tájékoztat a regéci birtok működéséről, vizsgálja a majorsági gazdálkodást, a birtok népességét, valamint a bevételek és a kiadások nagyságát. *Veres Tünde* felhívta a figyelmet a lélekszám apadására, a jobbágyság elszegényedésére és a gazdasági kiútkeresésre, például a szőlőművelés adta lehetőségekre. Az utóbbiak az adózás módjára és mértékére is hatással voltak, s hozzájárultak a bérmunka alkalmazásához is.⁶⁶

A Rohonc-Szalonakon lévő Batthyány-uradalom 16–17. századi történetét *Zimányi Vera* állította vizsgálódásai középpontjába. A részletes birtoktörténeti ismertetőt követően bemutatta a majorsági nagybirtoküzem működését, és a regéci uradalommal ellentétben a jobbágyi robot fontosságát hangsúlyozta. Ezenkívül a kötet tájékoztatást ad a jobbágyok munkájáról, adózásáról és a különféle birtokrészek közötti bevételekről. *Zimányi Verának* a munkája nemcsak az általános információk, hanem az általa közölt urbáriumok miatt is kiemelésre érdemes. A Fáy birtokokhoz hasonlóan itt is jelentős bevételek származtak a zálogolásból, és fontos volt a szőlőtermesztés szerepe is.⁶⁷

Fáy László birtokainak jelentőségét igazán azokkal az uradalmakkal lehet összevetni, amelyeknek működésére ugyanabból a korszakból, esetleg régióból van adatunk, illetve tulajdonosuk a társadalmi ranglétrán Fáyhoz hasonló szinten állt. Ebbe a kategóriába tartozik például Ibrányi Ferenc felső-magyarországi köznemes is, akinek 1656. évi Szabolcs, Szatmár, Bereg, Ugocsa, Zemplén, Abaúj és Gömör vármegyei birtokainak urbáriumait *Szirácsik Éva* közölte. Az iratanyag tájékoztat bennünket az Ibrányi család genealógiájáról, illetve birtokainak történetéről és jellegzetességeiről. A forrásközléshez készült rövid kísérőtanulmányban olvashatunk az uradalom társadalmi felépítéséről (bujdosó jobbágyok, jelentős számú betelepülők stb.) és az agrártermelés meghatározó voltáról. Ibrányi Ferenc számára a migráción kívül sok gondot okozott az oszmánok részéről jelentkező fenyegetettség, aminek

⁶⁵ MAKKAI, 1954, 3–31.

⁶⁶ VERES, 2021.

⁶⁷ ZIMÁNYI, 1968.

következtében falvainak bizonyos hányada szinte teljesen elpusztult. Az épen maradt birtokrészekeken viszont fontos szerep jutott az uradalmi erdők és vizek használatának.⁶⁸

Végül, de nem utolsó sorban Szirmay András (1656–1723) Zemplén, Gömör, Sáros, Abaúj és Borsod vármegyei birtokos nemes gazdasági naplóját kell kiemelni.⁶⁹ Ez a szövegekészítés azért is bír nagy jelentőséggel, mert eddig még nem közölt forrásokat mutat be az olvasóknak. Nem lehet eltekinteni annak a kísérőtanulmánynak a fontosságától, amelyet *R. Várkonyi Ágnes* készített az eredeti közléshez. Ennek a kettőnek az együttese alkot ugyanis reális képet az uradalom működéséről. A Thököly Imrénél aktív szolgálatot teljesítő Szirmay András gazdasági napjóját több évtizeden keresztül szorgalmasan vezette, a Rákóczi-szabadságharc alatt és után is. *R. Várkonyi Ágnes* tanulmányából jól látszik, hogy az uradalom bevételei elsősorban a jobbágyi szolgáltatásokból és a kereskedelemből származtak. A rendkívül sokrétű kiadások arra utaltak, hogy belőlük jócskán futotta különböző épületegyüttesek rendbetételére is. A Fáyiakhoz hasonlóan az uradalomban komoly jelentőségre tett szert a szőlőművelés, amelynek során a birtokosok bérmunkásokat alkalmaztak. A kereskedelem fő árucikkét a bor képezte.⁷⁰

Benedek Gyula az egyik Fáy-birtokrész, Tiszapüspöki történetével foglalkozott. A tanulmány forrásközlés is egyben, amely legfőképpen a gazdasági feljegyzés adataira épít. A szerző a rendelkezésére álló forrásanyag felhasználásával rekonstruálta a birtokon élő jobbágyok életét és bemutatta az ott folyó adóztatás mibenlétét.⁷¹

Az átolvasott szakirodalomból jól látszik, hogy a korszak gazdaságtörténetével számos szerző foglalkozott, hol érintőlegesen, hol alaposabban. A témáról alkotott kép azonban így sem tekinthető teljesnek. Ezekon kívül jelentős számban került sor források publikálására is. Jelen értekezés ennek a kettőnek az ötvözetén alapul, ezért disszertációnk melléklete egy 17. századi felső-magyarországi köznemes, Fáy László gazdasági feljegyzéseinek szövegét is magában foglalja.

⁶⁸ SZIRÁCSIK, 2010.

⁶⁹ KINCSES, 2004; KINCSES, 2007.

⁷⁰ R. VÁRKONYI, 2001, 477–502.

⁷¹ BENEDEK, 1981, 91–101.

III. A FÁY CSALÁD TÖRTÉNETE A 17. SZÁZADBAN

1. Fáy (III.) István (†1618 előtt) és Fáy (IV.) István

A Fáy família azon családok közé tartozik, mely a középkortól kezdve volt jelen az ország politikai életében. Nevüket és előnevüket a törzsbirtokukról, az Abaúj vármegyei Fáy községről kapták, mely települést a középkori felmenők a hőstetteik miatt kaptak IV. Béla uralkodótól. Az 17. században a családot a jómódú köznemesség (*bene possessionati*) soraiban találjuk, karrier és társadalmi szerepnövekedésüket pedig házasságpolitikájukon keresztül is erősíteni próbálták.

Ahogy azt *Péter Katalin* is hangsúlyozta, a korabeli házasságok érzelmi háttéréről rendkívül keveset tudunk. A 17. századi beszámolók arról tesznek tanúságot, hogy két házastárs között a szeretet jelentette a természetes érzést, mely inkább kedves cselekedetek végrehajtásában nyilvánult meg. Társat keresni és találni a kora újkorban is fontos volt, ezt a célt számos közösségi program (szentmise vagy istentisztelet látogatása, farsang és más ünnepek megülése stb.) segítette. Az emberek szívesen ápolták ismeretségeiket a mindennapokban is, gondoljunk például a jószomszédi viszony már ekkor jelen lévő szokására. Nagyobb hangsúlyt kapott a családi események (esküvők, temetések, keresztelők) közös megünneplése is, melyeknek egy nagyon erős közösségépítő hatása volt. A családi kapcsolatok fenntartása azt is jelentette, hogy gyakran a rokonok segítettek egy-egy házasulandó korba lépő fiatalnak jelölteket keresni. Ez pedig egy olyan frigy létrejöttét alapozhatta meg, mely mindkét fél számára előnyökkel járt.⁷²

A házassági piacon szigorú és kevésbé szigorú szabályok működtek, melyeket elkerülve a házasság biztonságának a kockáztatását, érdemes volt betartani. Figyelni kellett arra is, hogy a felek korban megfelelő partnerrel házasodjanak, olyannal, akivel ráadásul nem álltak közeli rokonságban. Előnyös volt emellett elnyerni a család támogatását és rokonszenvét is. Végül a frigy akkor jöhetett létre törvényesen, ha egy templomban, vagy valamely felekezeti szertartásrendjében előírt rítus alapján kötötték meg.⁷³

Mivel jelen kutatásom időkeretét a 17. század jelenti, így a családtagok közül először Fáy (III.) István nevét érdemes megemlítenem. Életéről az első ismert adat, hogy Abaúj vármegye követeként 1584-ben részt vett a pozsonyi országgyűlésen.⁷⁴ A családtörténettel foglalkozó munkák említést tesznek arról is, hogy a 17. század elején Konstantinápolyban is megfordult

⁷² PÉTER, 2008, 71, 84, 133.

⁷³ Uo., 50–69.

⁷⁴ KORPONAY, 1878, 66; PÁLFFY, 1995, 201–202.

II. Mátyás király követeként.⁷⁵ Ennél jóval pontosabb információink vannak arról, hogy 1600–1602 között Fáy (III.) István töltötte be Felső-Magyarország hadbírói tisztségét, kinevezését egy uralkodói rendelet értelmében Giorgio Bastától kapta.⁷⁶ 1607-ben már Abaúj vármegye nemesi kapitányának pozícióját tudhatta magáénak. Ezt követően 1607–1608-ban a kassai udvarbírói tisztséget látta el. Személyével kapcsolatban még ismert, hogy 1608-ban Abaúj vármegye követeként jelent meg a kassai részgyűlésen.⁷⁷ Valószínűleg ő lehetett az a Fáy István, akit 1591-ben, 1608–1611 között, valamint 1616-ban esküdt ülnökként, 1613-ban és 1615-ben pedig alispánként említettek Abaúj vármegyében.⁷⁸

Fáy (III.) István két testvére volt, Fáy Péter (†1620) és Fáy Gábor. Közülük az első volt az a személy, aki 1616-ban Abaúj vármegye esküdt ülnöki tisztségét töltötte be.⁷⁹ Fáy Péter és Fáy Gábor nevét ugyanakkor a török fogságuk miatt is feljegyezték a családi történetírásban. Gábornak végül sikerült magát pénzen megváltania. Mivel róla ezen kívül kevés adattal rendelkezünk, így nem bizonyítható, hogy személye azonos lenne azzal a Fáy Gáborral, akit 1657 szeptemberében kapitányként emlegetnek a források. Péterre azonban testvérénél jóval szomorúbb sors várt. Élete 1620-ban fejeződött be konstantinápolyi kivégzésével.⁸⁰ Végrendeletét a börtönben töltött időszak során vetette papírra.⁸¹

Fáy (III.) István kétszer lépett frigyre, s a házasságaiból összesen hat fiúgyermek született. Egy 1618 decemberében kelt irat arról tanúskodik, hogy első feleségét Kinizsi Dorottyának hívták. Dorka asszony négy fiúnak – Benedek (†1640 előtt), Péter (†1637 után), Mihály (†1640 előtt) és György (†1620 után) – adott életet, akik közül *Benedek Gyula* tanulmánya Pétert és Mihályt meghaltnak említette, bár halálozásuk pontos időpontjáról nem közölt információt.⁸²

⁷⁵ NAGY, IV, 1858, 128.

⁷⁶ PÁLFFY, 1995, 115.

⁷⁷ UO., 202.

⁷⁸ KORPONAY, 1878, 80, 91, 94, 96, 98, 103, 106, 108. Fáy (III.) István nevét Abaúj vármegye alispánjaként említették 1610-ben, a második kassai kiegyezés ratifikációjánál. SZILÁGYI, 1880, 180.

⁷⁹ KORPONAY, 1878, 110.

⁸⁰ NAGY, IV, 1858, 128. A fái Fáy familia családfáját jelen ismereteim szerint vázoltam fel. A rajta szereplő személyeken kívül még vannak olyanok, akiket nem sikerült teljes mértékben beleilleszteni a családfába. Fáy Gábor szintén a nehezen beazonosítható családtagok közé tartozik. 1657 szeptemberében Vitnyédi István Zrínyi Miklósnak írt levelében említett egy azonos nevű kapitányt. Kiletéről azon kívül, hogy részt vett II. Rákóczi György kudarcos lengyelországi hadjáratában, keveset árult el: „*Hogy midőn az fejedelem kiindult, meghagyta hadainak Primislye felé jöjenek ki, egy Fáy Gábor nevű kapitánya az fejedelem ordinantiája kívül indult három ezered magával Podolia felé.*” FABÓ, 1871, 112–113.

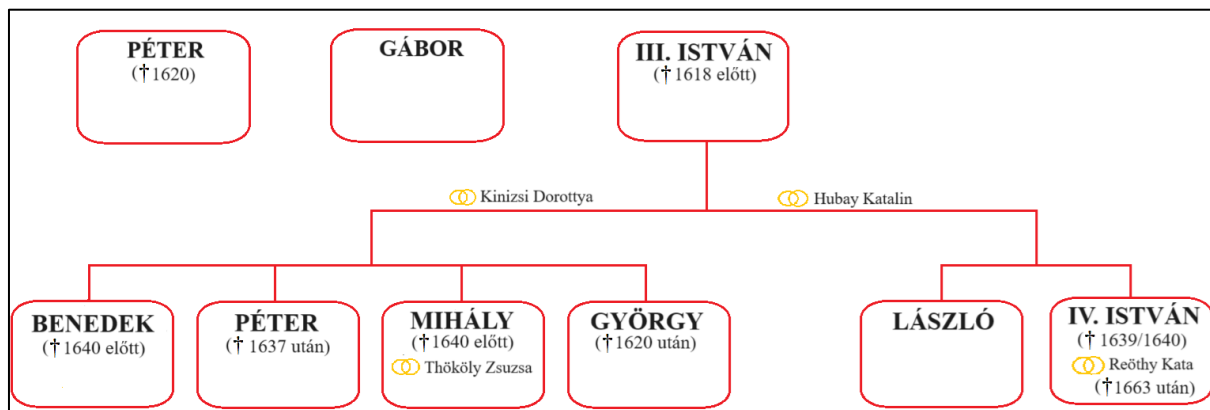
⁸¹ A végrendeletben Fáy Péter megemlégtette két öccsét, Mihályt és Györgyöt; valamint a bátyját, Benedeket. Fáy Péter 1620-ban kelt végrendeletét vö. FÁY, 1897, 55–59.

⁸² Fáy (III.) István fiainak birtokosztálya. Fáj, 1618 decembere. MNL OL P 1729 1. tétel, 1618, Nr. 24, (a továbbiakban: Fáy (III.) István birtokosztálya) fol. 1. Benedek Gyula munkája nem feltétlenül használ következetes jelöléseket a Fáy István nevű személyek feltüntetésében. A birtokosztállal ellentétben ő Kinizsi Dorottyát második feleségként említette. BENEDEK, 1981, 92.

Fáy Gyögyről eddig az utolsó ismert adat Fáy Péter végrendeletében található. FÁY, 1897, 55.

1. Ábra

Fáy (III.) István és leszármazottjai

A testvérek közül a legidősebb fiú, Fáy Benedek aktívan kivette a részét Abaúj vármegye vezetéséből, 1625-ben és 1631-ben ugyanis annak táblabírája volt. Feleségét 1640-ben már özvegyként említették.⁸³

Fáy Mihály bátyjaihoz hasonló utat járt be, 1621-ben, 1629-ben, 1626–1627, valamint 1632–1638 között abaúji esküdt elnökként említették.⁸⁴ Fáy Mihály Thököly Zsuzsannát vette feleségül.⁸⁵ A házaspár életéről mindössze annyi ismerettel rendelkezünk, hogy Zsuzsanna asszonyra 1640-ben szintén özvegyként hivatkoztak.⁸⁶ Fáy György életpályájáról a kutatás jelenlegi állása szerint semmit sem tudunk.

Fáy (III.) István második felesége Hubay Katalin (†1648 előtt) volt, akit *Benedek Gyula* első feleségként említett meg. Ez az információ valószínűleg helytelen, nevét ugyanis egy 1702-ben készült, a Fáyiak leszármazását 1599-től levezető genealógiai tábla is másodikként tüntette fel. Emellett az 1618-as birtokosztályban Fáy (III.) István vélhetőleg idősebb fiai – Benedek, Péter, Mihály és György – Kata asszonyt a mostohaanyjukként mutatták be.⁸⁷

Fáy (III.) Istvánnak és Hubay Katalinnak legalább két közös fiúgyermeke született: László és (IV.) István.⁸⁸ Ezen a ponton a kutatás ismét egy problémába ütközik, mivel a szakirodalom Fáy (IV.) István fivéreként említette meg azt a Fáy Andrást, aki a lengyelek ellen küzdve

⁸³ KORPONAY, 1878, 138, 202, 354.

⁸⁴ Uo., 121, 141, 146, 162, 227, 240, 269, 292, 303, 316, 328, 354.

⁸⁵ Thököly Zsuzsanna beazonosítása nehéz, valószínűleg sem a késmárki, sem a kevermesi és vizesi Tököly családnak nem volt a tagja. NAGY, XI, 1865; 284–290; ANGYAL, 1887.

⁸⁶ FÁY, 1897, 49–50. Thököly Zsuzsanna feltételezhetőleg nem a késmárki Thököly család tagja volt. Valószínűleg a família valamely oldalágába tartozhatott.

⁸⁷ Genealogia Familiae Faii. Évszám nélküli irat. MNL OL P 1729 3. tétel, Genealógiák 16–19. század (a továbbiakban: A Fáy család genealógiája), Nr. 7; Fáy (III.) István birtokosztálya, fol. 1.

Fáy István és Hubay Katalin nevét szőlővásárlásnál is említették. Kőrösy Ilona adta el Hegyalján található zombori puszta szőlőjét 1611-ben nyolcvan magyar forintért. GYÖNGYÖSY, 1911, 226–228.

⁸⁸ Fáy (III.) István birtokosztálya, fol. 1.

vesztette el életét.⁸⁹ A Fáy-genealógiában azonban Fáy (IV.) István fiaként jegyezték fel a nevét. Utóbbi információt erősíti meg az az 1647-ben keletkezett irat, melyben szerencsés módon felsorolásként megemlítették Fáy István és Reöthy Kata gyermekeit, közöttük egy bizonyos Andrást is, kinek későbbi sorsáról azonban nem rendelkezünk további információval.⁹⁰

Fáy (III.) István fiának, Istvánnak az életéről már valamivel többet tudunk. Kortársaihoz hasonlóan születési idejéről nem rendelkezünk biztos információval. Figyelembe véve azonban az apródi éveiről ismerteket, ez valószínűleg a századforduló környékére tehető.⁹¹ Fiatalkorában édesapja igyekezett a karrierjéről és későbbi előmeneteléről gondoskodni. Így kísérletet tett a térség egyik jelentős főnemesének udvarába bejuttatni a fiát. Erről tanúskodik az az 1609. évi levél, melyben Fáy (IV.) Istvánt Rákóczi Lajos udvarának lovas szolgálatába ajánlotta. Apródként valószínűleg a főúr 1612. évi haláláig tevékenykedhetett. Fáy rokonsága azonban inkább Bethlen Gábor erdélyi fejedelem támogatása felé orientálódott.⁹²

Fáy (IV.) István karrierjének a legfontosabb éveit I. Rákóczi György erdélyi fejedelem udvarában töltötte. 1632-ben már több alkalommal is járt Sárospatakon. Ugyanekkor egy diplomáciai küldetés alkalmával tatár területeken is megfordult. I. Rákóczi György conventiós könyvében 1635-ben említették meg nevét a szervitorok között, utolsó kifizetése 1639-ből származik.⁹³

A Rákóczi család levéltári anyaga között található Fáy (IV.) István által vagy neki írt *misszilisek* arról tájékoztatnak, hogy az 1630-as évekre már szoros és bizalmas kapcsolat fűzte urához. A levelekből képet kaphatunk I. Rákóczi hatalmának megszilárdításáról, ellenfeleinek félreállításáról is. Ebből a szempontból fontos a fejedelem köré szerveződött szervitori kör, amelynek egyik tagja éppen Fáy volt. A csoport elsődleges feladatának azt tekintette, hogy megbízóját a legújabb és egyben legfontosabb hírekkel lássa el. Többek között ennek

⁸⁹ NAGY, IV, 1858, 128.

⁹⁰ Fáy István és Reöthy Kata házasságából született gyermekeket, közöttük az idézett személy nevét vö. Gál Jánosné Bercsély Erzsébet rendelkezése a Fáy-testvéreknek. Fáj, 1647. január 30. MNL OL P 1729 1647, Nr. 4, (a továbbiakban: Gál Jánosné rendelkezése a Fáy-testvéreknek) fol 1–2.

⁹¹ Édesanyját, Hubay Katalint először 1612-ben említették egy birtokjogi iratban. Mivel tudjuk, hogy Fáy (IV.) István ajánlása fia számára 1609-ből származik, a gyermekek pedig általában 9–10 éves korukban kerültek az udvarházakba apródnak, így Hubay Katalin és Fáy István frigye bizonyára már jóval az 1612. esztendő előtt létrejött. Mivel Fáy (III.) István második házasságának időpontjának meghatározása jelenleg nehézkes, és további kutatásokat igényelne, ezért fia születésének idejével kapcsolatban sem tehetünk becsléseket. A Hubayak gortvai részeiről. Fáj, 1612. április 8. MNL OL P 1729 1. tétel, 1612, Nro. 2, fol. 1; VARGA J., 1981, 14.

⁹² Rákóczi Lajos (1570–1612) 1604-től Lipppa kapitányként tevékenykedett, majd Bocskai Istvánhoz csatlakozott. 1605–1606. esztendőben Bocskai felső-magyarországi hadainak generálisa, majd 1606-ban kállói kapitány lett. Rákóczi Zsigmond 1608-as halálát követően fiainak, Györgynek, Zsigmondnak és Pálnak a gyámja volt. Részt vett Forgách Zsigmond felső-magyarországi kapitány Báthory Gábor elleni hadjáratában. Nemsokkal a hadjárat után, utód nélkül halt meg. HANÁK–SZABÓ, 2021, 565, 566.

⁹³ Uo., 182.

köszönhette Rákóczi az erdélyi főhatalom megszerzését. Emellett a levelezés a lehetőségekhez mérten jól bemutatja az 1630-as évek felső-magyarországi régiójának felbolydult viszonyait, gondoljunk például a munkácsi vár helyzetére vagy egy helyi vallási ellentétre, a mislyei templom ügyére.⁹⁴

Fáy (IV.) István 1630–1631, valamint 1634–1639 között ő töltötte be Abaújban az esküdt ülnöki tisztséget. Ezen szerepvállalásával került be a vármegyei elit középrétegébe, ezért fontosnak tartotta, hogy harmonikus kapcsolatot ápoljon a megye többi hivatalviselőjével is.⁹⁵

A Rákócziakhoz való kötődésének egyik jele volt Reöthy Katával (†1663 után) kötött házassága is, melyre 1625. február 4-én Füleken került sor. Reöthy Kata a fejedelmi család egyik jelentős felső-magyarországi hívének, Reöthy (II.) Orbánnak (†1647) a legidősebb lánya volt. Ez a házasság a Fáyiak számára rendkívül kiemelkedő frigynek számított, hiszen az ecsédi Reöthy família birtokegységei is a szomszédos vármegyében, Hevesben helyezkedtek el. Másodsorban kapcsolatépítési előnyökkel is járt, hiszen az erdélyi fejedelem egyik szervitorának családjával köthették össze magukat.⁹⁶

A Rákóczihoz való kötődés számos előre lépési lehetőséggel kecsegtetett Fáy (IV.) István számára. Apósa feltétlenül ennek a viszonyoknak köszönhette a ranglétrán történő feljebb lépését. Reöthy Orbán ugyanis 1631–1634 között sárospataki főkapitányi, 1634–1644. esztendőben pedig a kővári kapitány tisztséget tudhatta magáénak. Feleséget ő maga is a környékbeli Nógrád vármegyéből választott magának, mivel Mocsáry Zsófia egy ottani őshonos köznemesi família tagja volt. A házasságukból három lánygyermek született: az említett Kata, Erzsébet és Anna. A családi vagyon örököse természetesen egyetlen fiú utódjuk, Reöthy István (†1653 körül) lett.⁹⁷

A Reöthy família tragédiájának tekinthető, hogy Istvánnak törvényes házasságából nem születettek gyermekei, s 1653-ban váratlanul elhunyt. Sógorának, Fáy Lászlónak írt utolsó levelében arról panaszkodott, hogy szörnyű hagymáz és egyéb súlyos megbetegedések kínozzák. Arra kérte a *misszilis levélben* a rokont, hogy igyekezzen tudósítani legyengült állapotáról a család többi tagját is.⁹⁸ Tragikus halálával a Reöthy família fiúágon kihalt, így vagyonuk a lányok és azok leszármazottjai között öröklődött tovább.⁹⁹

Egyetlen szerencsésük az volt, hogy a lánytestvéreket sikerült társadalmi státuszuknak megfelelően kiházasítaniuk. Esetükben is az a törekvés figyelhető meg, hogy a környéken élő

⁹⁴ HANÁK–SZABÓ, 2021, 183.

⁹⁵ HORVÁTH, 2020a, 185; HORVÁTH, 2020b, 111.

⁹⁶ HORVÁTH, 2020b, 112.

⁹⁷ SZABÓ, 2014, 322; UO., 113.

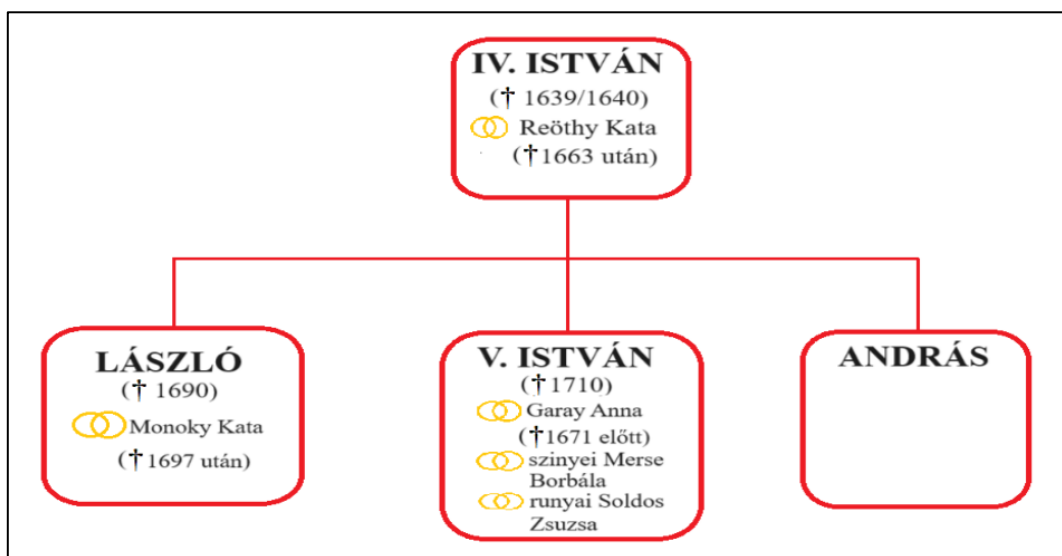
⁹⁸ Reöthy István öcsém uramnak utolsó levele. 1653. augusztus 10. MNL OL P 1729 1653, Nr. 2, (a továbbiakban: Reöthy István öcsém uramnak utolsó levele) fol. 1.

⁹⁹ HORVÁTH, 2020b, 113.

birtokos köznemesek között kerestek nekik férjjelöltet. Ennek keretében Reöthy Erzsébetet a zempléni eredetű család sarjához, Báncsy Zsigmondhoz, Reöthy Annát pedig Halmy Gáborhoz (†1661) adták hozzá. Utóbbi frigy azért is volt fontos a Fáyiak számára, mert Halmy utód nélküli halálát követően Fáy László vehette át bizonyos birtokrészeinek igazgatását.¹⁰⁰

2. Ábra

Fáy (IV.) István és utódai

Fáy (IV.) István és Kata asszony házassága is tökéletesen illeszkedett abba a politikába, amelyet a két család vallott. Birtokaik egymás mellett helyezkedtek el, egységbe olvasztásukat követően pedig jóval könnyebben váltak irányíthatóvá.¹⁰¹ A Reöthy-lányok, Kata és testvérei, Erzsébet és Anna a későbbiekben tudatosan törekedtek arra, hogy ezeket a birtokrészeket centralizálják, vezetésüket logikusabbá tegyék a gazdasági haszon érdekében. Így kerülhetett sor Erzsébet és Kata asszony között birtokcserére.¹⁰²

Fáy (IV.) István korai és valószínűleg váratlan halála után Reöthy Orbán megpróbált megfelelő védelmet és támogatást nyújtani lányának és unokáinak. A nehéz időszakot követően az özvegy Reöthy Kata nem adta fel, és igyekezett talpra állni, tovább folytatni az életét. Ez azt is jelentette, hogy egyrészt gondoskodnia kellett fiai neveléséről, másrészt pedig a birtokállomány egybentartásáról és igazgatásáról. Végrendeletében úgy fogalmazott, hogy megboldogult férje halálát követően tudatosan törekedett arra, hogy a vagyont ne tékozzalja el.

¹⁰⁰ HORVÁTH, 2020b, 113.

¹⁰¹ Reöthy Kata jószágait 1647-ben egy jegyzékben sorolták fel. Vö. SZABÓ, 2010, 296.

¹⁰² Fáy Istvánné Reöthy Kata és Báncsy Zsigmondné Reöthy Erzsébet osztozkodásáról. 1650. február 21. MNL OL P 1729 I. tétel, 1650, Nr. 10, (a továbbiakban: Reöthy Kata és Reöthy Erzsébet osztozkodásáról) fol. 1–2; A Reöthy család nyilatkozata birtokaik cseréjéről. Körtvélyes, 1661. április 4. Uo., 1661, Nr. 11, (a továbbiakban: A Reöthy család nyilatkozata birtokaik cseréjéről) fol. 1–2.

Az értékek oltalmazása mellett Kata asszony büszkén jelentette ki, hogy újabb szerzeményekkel gyarapította a meglévő birtokait (néha birtokvásárlással, néha zálogba vétellel).¹⁰³ Bár mindenképpen dicséretes volt kitartó munkája a birtokigazgatás terén, fontos elmondani, hogy számos női köznemes társához hasonlóan Reöthy Kata sem tudott írni. A saját maga által tollba mondott testamentumában nevét ugyanis mindössze egy keresztvonással jelölte meg.¹⁰⁴

Fáy István és Reöthy Kata házasságából két felnőttkort biztosan megérett fiú született: az idősebb László, aki leginkább gazdálkodással foglalkozott és a sokkal inkább katonai, valamint politikai téren kiemelkedő (V.) István.

2. Fáy László és leszármazottjai

Fáy (IV.) István fiának, a gazdasági feljegyzés szerzőjének, Fáy Lászlónak a gyermekkoráról szinte semmit sem tudunk. Tanulmányairól sem rendelkezünk biztos adattal. A Sárospataki Református Kollégium matrikulájában az 1640-es évben tesznek említést egy Fáy László nevű diákról, azonban a mellette szereplő megjegyzés, miszerint „*eperjesi nemes polgár és ugyanitt halt meg*”, kissé bizonytalaná teszi az adat azonosítását. Annyit azonban bizonyosra vehetünk, hogy Fáy 1667-ben levelet váltott a szintén a környéken élő köznemessel és az iskola gondnokával, Kazinczy Péterrel (1636–1682) az intézményben történő eseményekről.¹⁰⁵

A Sárospataki Református Kollégium szervezetében hasonlított a 15–16. századi humanista iskolákhoz. Az 1640-es évek az intézmény keretein belül a korszerűsítés jegyében teltek. Az 1638–1642. esztendőben a kollégiumban rektorként tevékenykedő Tolnai Dali János a tananyag modernizálására törekedett: új tankönyveket emelt be az oktatásba. Tevékenysége azonban hosszabb távon nem bontakozhatott ki, állásából 1642-ben I. Rákóczi György mozdította el.¹⁰⁶

¹⁰³ Reöthy Kata végrendelete. Fülek, 1661. május 23. Uo., Nr. 3, (a továbbiakban: Reöthy Kata végrendelete) fol. 1. A birtokokat főként Pest-Pilis-Solt vármegye területén, Gyömrő, Pécel, Gomba térségében vásárolta. Vö. A Hubay család örökjogú birtokátruházása a Fáy-testvéreknek, a Hubayak birtokeladásáról. Az irat 1646-ban keletkezett. Uo., 1. tétel, 1646, Nr. 3, (a továbbiakban: A Hubay család örökjogú birtokátruházása a Fáy-testvéreknek, a Hubayak birtokeladásáról) fol. 1–2; Pest-Pilis-Solt vármegye határozata Maglód, Locsod és Tüzberek birtokrészéről. Fülek, 1648. április 29. MNL OL P 1729 1648, Nr. 6, (a továbbiakban: Pest-Pilis-Solt vármegye határozata Maglód, Locsod és Tüzberek birtokrészéről) fol. 1–2; Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 64. Reöthy Kata és idősebb fia, László zálogba vette Fáy Péter alsószendi portióját, két jobbággal egyetemben. Vö. Az alsószendi részéről. Fáj, 1658. január 2. Uo., 1658, Nr. 1, fol. 1.

¹⁰⁴ Reöthy Kata végrendelete, fol. 2.

¹⁰⁵ HÖRCSIK, 1998, 166; A Sárospataki Református Kollégiumban kitört diáklázadásról újabban HORVÁTH, 2022a, 21–24.

¹⁰⁶ MÉSZÁROS, 1981, 312, 319.

Érdekes kérdés, hogy milyen tananyag szerint vagy mely módszerekkel oktatták a korabeli diákokat a Sárospataki Református Kollégiumban? Az itt tanulók elsősorban teológiából, valamint filozófiából sajátíthattak el ismereteket, melyből jól érzékelhető, hogy az intézmény fő célja valójában a papképzés volt. Az oktatás latinul folyt. A nyelvtanulás pedig azt jelentette, hogy a diákok megismerkedhettek a latin és a görög nyelvtan, valamint a héber nyelv rejtelmeivel. Olvastak még emellett klasszikus szerzőket, költőket, illetve görög és latin szónokok műveit. Úgy tartották, hogy mindezek azért fontosak, mert a tanulók a nyelvtudásra építve tanulmányozhatják igazán a teológiai szövegeket és a filozófiai forrásokat.¹⁰⁷

Az elemi ismereteket és a latin nyelvtant nagyobb diákok oktatták a tanulóknak. A tudományokra már a rektor tanította a diákokat, aki korábbi tanulmányait protestáns akadémián végezve rendelkezett az ehhez szükséges megfelelő tudással és képzettséggel. Munkáját néhány esetben alrektor segíthette. Mivel egy egész iskola oktatása két tanár számára is jelentős terhelést okozott, ezért az intézményt nem osztályokra, hanem évfolyamokra osztották. Ezen belül tanulócsoporthoz működtek, melyeknek lényege az volt, hogy kilenc nagyjából hasonló tudással és egyéniséggel rendelkező tanuló egymást tanította, segítette a tanulásban. Filozófiából és teológiából rendszeresen tartottak disputációkat, ahol a növendékek egymással vitatkoztak, figyelembe véve a skolasztika szabályait.¹⁰⁸

Az életpályájával kapcsolatosan az első biztosra vehető adat az, hogy tanácsosi pozíciót töltött be gróf Wesselényi Ferenc (1605–1667) nádor (1655–1667) mellett. Fáy László a környékbéli vármegyék vezetéséből is aktívan kivette részét, 1657-ben Pest-Pilis-Solt, 1662-ben és 1670-ben Abaúj esküdt ülnöke lett. 1667–1668 között a Királyi Tábla ülnöki pozícióját töltötte be.¹⁰⁹

Fáy László gazdasági feljegyzéséből jól látható, hogy az abaúji nemes Felső-Magyarország mely városai között ingázott vagy hol tartózkodott hosszabb-rövidebb ideig. 1660–1670 között ideje nagy részét a Nógrád vármegyei Füleken, valamint Felsőmérán töltötte, de megfordult Fájon és Pelsőcön is. 1671–1682 között az említettekén kívül Kassán, és fogságban töltött évei alatt Pozsonyban tartózkodott. Az 1670-es évek végétől pedig gyakran időzött Rimaszombatban és Rozsnyón. Saját tulajdonban lévő háza 1668-ban Füleken volt, 10 évvel később, 1678-ban már Kassán, Felsőmérán és Csécsen is birtokolt házat.¹¹⁰

¹⁰⁷ MÉSZÁROS, 1981, 312–314.

¹⁰⁸ Uo., 313–316.

¹⁰⁹ Fáy László említése esküdtként. A feljegyzés 1670-ben keletkezett. MNL OL A 57 Libri Regii, 16. kötet, (a továbbiakban: Fáy László említése esküdtként), fol. 141; HORVÁTH, 2020b, 119.

¹¹⁰ Fáy László itineráriumát lásd Fáy gazdasági feljegyzése, passim. A házaival kapcsolatban lásd Uo., fol. 23; fol. 71.

Fáy László életét beárnyékolta, hogy testvérével, (V.) Istvánnal együtt részt vett a Wesselényi-féle rendi szervezkedésben. 1666 decemberében Wesselényi Ferenc nádor, Zrínyi Péter horvát bán és Nádasdy Ferenc országbíró szövetkeztek egymással I. Lipót abszolútizmusának letörése, az ország felszabadítása és a rendi állam helyreállításának céljával. A Fáy-testvérek egészen a kezdetektől, a murányaljai tanácskozástól támogatták a mozgalmat. Fáy László a későbbi titkos cselekményekben is szerepet vállalt, 1670 áprilisában pedig I. Rákóczi Ferenc hadaihoz csatlakozott.¹¹¹ Nevét külön kiemelik abban az akcióban, amikor embereivel az akkor már csekély hadi jelentőséggel bíró Torna várát ostromolta meg.¹¹²

Végül 1670. július 12-én Kassán fogták el, börtönéveit Pozsonyban töltötte, ahonnan 1671 novembere és 1672 augusztusa között folyamatosan kapcsolatot tartott fenn öccsével, Istvánnal. Érdekes tény azonban, hogy a kisebbik Fáy fiú viszonylag korán, Rákóczi egyik levelével bizonyítani tudta ártatlanságát. Ennek köszönhetően 1670 áprilisában felmentették az ellene felhozott vádak alól.¹¹³ Fáy László így nagy feladatot bízott rá, hiszen neki kellett ellátnia a birtokok irányítását, mellyel kapcsolatban utasítás formájában gyakran kapott segítséget a bátyjától. A fogságban töltött időszak alatt Fáy László sokat betegeskedett, ilyenkor az ápolására mindig felesége utazott fel hozzá. Ezalatt közös gyermekeiket szintén Fáy (V.) István és felesége gondjaira bízták.¹¹⁴

1671-ben a pozsonyi törvényszék az abaúji nemest fő- és jószágvesztésre ítélte, melyet végül módosítottak. Az enyhítést véglegesen I. Lipót király 1673. június 27-ei levele alapján hirdették ki. A kegyelemnek köszönhetően azt is, hogy birtokainak végül csak a fele került elkobzásra.¹¹⁵

Fáy László a Zemplén vármegyei monoki Monaky családból választott magának feleséget. Ez a kapcsolat is teljesen beleillett a Fáyiak eddigi házasságpolitikájába, ugyanis a Monaky család is a környékbeli területeken birtokolt jószágokat. Tevékenységük abban is hasonlóságot mutatott, hogy alaposan kivették részüket a megyei munkákból. Erre említhető példaként Kata

¹¹¹ FALLENBÜCHL, 2002, 353; SZABÓ, 2010, 296; JANKOVICS, 2015, 410.

¹¹² ULRICH, 2013a, 57.

¹¹³ Felmentéséhez természetesen hozzájárult még „később tanusított loyális magaviselete” is. Az idézetet vö. PAULER, 1876, II, 320. Fáy László kegyelemben részesítését lásd *Gratiales pro Ladislav Fay*. Bécs, 1673. június 27. MNL OL A 57 Libri Regii, 15. kötet, (a továbbiakban: *Gratiales pro Ladislav Fay*) fol. 461–462.

¹¹⁴ 1671 novemberében majd kéthetes ápolásra szorult. 1672 januárjában egyenesen összeomlott a magánytól, melyet felesége távolléte is okozott. Öthetes insomniában szenvedett, gyakran napokon keresztül nem aludt. Emiatt folyamatos szellemi és fizikai fáradtság döntötte le a lábáról. Fáy László levele. Pozsony, 1672. január 4. MNL OL P 1729 1672, Nr. 9, fol. 56. Fáy László 1672 októberében arról írt, hogy már majdnem egy hónapja szenvedett a különféle tünetektől. „Egy holnapja lesz már, miolta fen sem járhatok. Az hidegleles is ream szakat, mar semmit nem vehetem, szívfajás, fo szedelges es Isten tudgya, micsoda nyavalyak nem nyomorgatnak.” Utóbbi idézetet vö. Fáy László levele Fáy Istvánnak. Pozsony, 1672. október 20. Uo., Nr. 17, fol. 68; Fáy László levele Fáy Istvánnak. Pozsony, 1671. november 11. Uo., 1671, Nr. 2, (a továbbiakban: Fáy László levele Fáy Istvánnak (1671. november 11.)) fol. 9–11; Fáy László levele. Pozsony, 1672. március 11. Uo., 1672, Nr. 10, fol. 55.

¹¹⁵ SZABÓ, 2010, 296.

asszony édesapja, Monaky Ferenc, aki 1642–1644 között Abaúj vármegye alispáni tisztségét töltötte be. Monaky Katának (†1697 után)¹¹⁶ csak két lánytestvére volt, Zsófia (a későbbi Lenkey Györgyné) és Erzsébet (a későbbi pálóczi Horváth Györgyné). Utóbbit, Monaky Erzsébetet a gazdasági feljegyzés keletkezésekor már néhaiként említették. A másik ágon Monaky Ferenc fivérének, Miklósnak a lányai mellett szintén csupán egyetlen fia született, aki a János (1618–1643) nevet kapta a keresztségben. Róla ismert, hogy rendkívül fiatalon távozott az élők sorából.¹¹⁷

Monaky Kata valószínűleg jóval hosszabb életpályát tudhatott magáénak. Bár születési évét pontosan nem ismerjük, azt tudjuk róla, hogy Fáy László pozsonyi fogságának az évei alatt már jó ideje a felesége lehetett. Gyermekük, akiket az apa a leveleiben csak árvákként említett meg, a fogság ideje alatt még igencsak „*kicsinyek*” voltak. A Fáy által írt levelekből az is ismert, hogy Kata asszony viszonylag sok időt tartózkodott a Magyar Királyság „székvárosában”. 1671 novemberében egyenesen két hetet töltött férje betegágya mellett.¹¹⁸

Amikor azonban Fáy László nem igényelt ilyen jellegű figyelmet, igyekezett hazaküldeni vagy valamilyen fontos feladattal útjára bocsátani a feleségét. Megbízatása egyrésztől kiterjedt bizonyos személyes levelek fogságból történő szállítására, kisebb volumenű kifizetésekre,¹¹⁹ valamint az alföldi birtokügyek intézésére a Magyar Kamaránál.¹²⁰ Utóbbi tekintetében Fáy attól félt a legjobban, hogy nem lesz mit a gyermekeire örökítenie.¹²¹

A fogság hónapjai alatt az abaúji nemes nemcsak fizikai, hanem lelki támogatást is kapott a feleségétől. Ez nem lehetett könnyű, hiszen helyzetét eléggé reménytelennek és teljesen kilátástalannak ítélte meg; szabadulásának szinte esélyt sem adott. 1672 augusztusában Monaky Katát egyenesen azért kérte magához, hogy még egyszer lássa halála előtt.¹²² A számos elkésztő hír és gondolat mellett volt olyan eset, hogy Fáy László a lelkileg megfáradt felesége betegségéről tudósította testvérét. Ennek az apropója Monaky Kata elhalasztott kassai vagy

¹¹⁶ Az utolsó, Monaky Kata nevét említő birtokigazgatással kapcsolatos irat 1697 szeptemberéből származik. Ebben a Felsőmérán íródott dokumentumban 120 magyar forint értékű pénzt kért kölcsön Janka Pétertől. Cserébe zálogba adta neki gagybátori portióját az Újlakon lévő házhellyel. Záloglevél Gagybátorról. Felsőméra, 1697. szeptember 1. MNL OL P 1729 1697, Nr. 4, fol. 136.

¹¹⁷ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 15; HORVÁTH, 2020b, 119

¹¹⁸ „Szegény feleségemet mar 13. vagy 14. nap it tartoztatom, migh valamit epülhetnek egességemben. De tova nem tartoztatom szegényt, haza fogom bocsatani szegény édes, giamolatlan giernekim köziben.” Fáy László levele Fáy Istvánnak (1671. november 11.), fol. 9.

¹¹⁹ Fáy László Doma Pált kérte meg feladatainak elintézésére Bécsben. Az útiköltségre szánt 3 forintot, valamint a lovakat és az 5 forintos italpénzt Kata asszonynak kellett átadnia. Uo., fol. 12.

¹²⁰ Az alföldi adók ügyében „szegény feleségem azon leszen, az nemes Kamaratul megh nyerje, ha megh nyerheti.” Vö. Uo., fol. 12.

¹²¹ „(...) szegény edes gyermekim mint jartak az Kamaran.” Uo., fol. 10–11.

¹²² Fáy Lászlónak a fogsága alatt gyakran akadt halálközeli élménye a bezártságtól és a kilátástalanságtól. Az en edes kedves eöcsem uramnak adassék. Pozsony, 1672. augusztus 8. MNL OL P 1729 1672, Nr. 13, fol. 63.

pozsonyi útja volt. Az egészségügyi problémáinak jellegéről azonban több információt nem osztott meg.¹²³

Monaky Kata birtokgazdálkodással kapcsolatos tevékenységéről keveset tudunk, ami természetesen magyarázható a források hiányával is. Bár a gazdasági feljegyzés lapjain történik utalás arra, hogy bizonyos részokről számára szolgáltatott be adót (pl. homokterenyei dézsma), olyan tudatos tevékenység, mint amelyet anyósa, Reöthy Kata folytatott, esetében egyáltalán nem figyelhető meg.¹²⁴ Neve rendszerint Fáy Lászlóval együtt bukkan fel kisebb zálogosítások vagy jobbágyokhoz köthető ügyek kapcsán.¹²⁵

Fáy László és Monaky Kata házassága abból a szempontból mindenképpen sikeresnek tekinthető, hogy kapcsolatukból négy fiú és három lány született.

A gyermekek közül az első említésre méltó személy Fáy Ferenc (1653–1728 előtt), akinek birtokai Pest-Pilis-Solt vármegyében, Pécel környékén helyezkedtek el. Ennek a megyének egyébként a vezetésében is részt vállalt, 1712-ben ugyanis alispánként teljesített szolgálatot. A Zemplén vármegyéből származó Dely családból választott magának feleséget, Dely Sára (†1730 után) személyében. Házasságukról nem rendelkezünk egyéb információval. Mindössze annyi a biztos, hogy egy, az említett vármegyében keletkezett összeírás 1728-ból az özvegy Dely Sárát Gyömrő egyik birtokosaként említette meg. Frigyükből öt felnőttkort megért utód született: László, György, Gábor, Kata (a későbbi Puky Andrásné) és Júlia (a későbbi Szunyogh Ferencné).¹²⁶

¹²³ Nemzetes Fáy István öcsém uramnak. Pozsony, 1672. március 4. Uo., Nr. 14, fol. 64; Fáy László által írt missilis. Pozsony, 1672. május 20. Uo., Nr. 19, (a továbbiakban: Fáy László által írt missilis (1672. május 20.)), fol. 73.

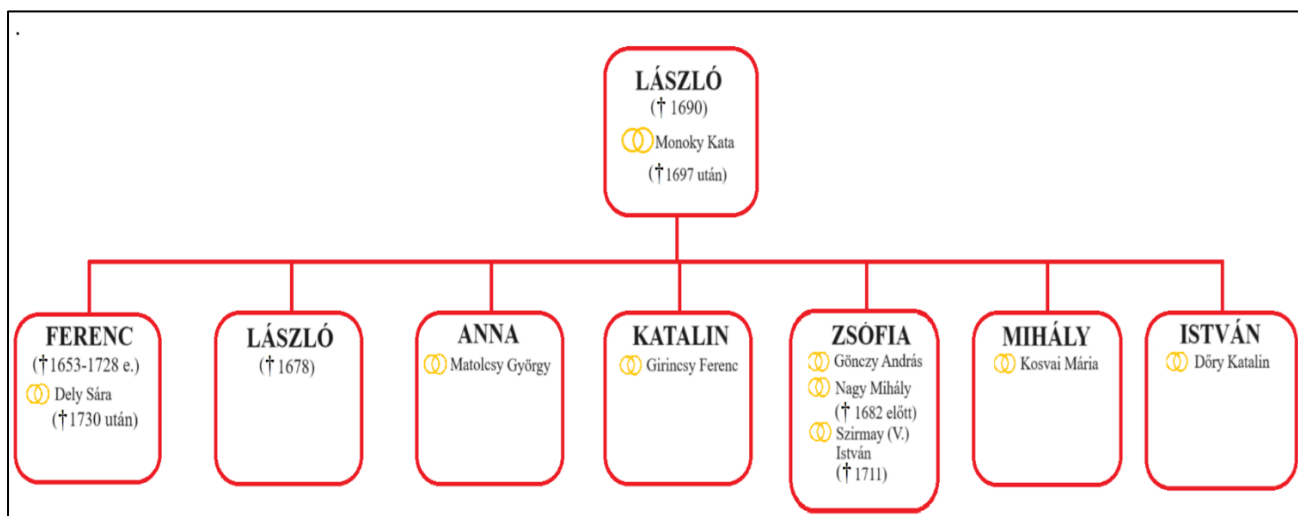
¹²⁴ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 138.

¹²⁵ Az ományi puszta zálogba adása. Felsőméra, 1664. április 4. Uo., 1664, Nr. 3, fol. 3; Kezeslevél az alsószendi jobbágyokról. Felsőméra, 1665. szeptember 21. Uo., 1665, Nr. 5, fol. 1; Homokterenyei jobbágy ügye. Fülek, 1670. január 31. Uo., 1670, Nr. 3, fol. 5.

¹²⁶ NAGY, IV, 1858, 132; HORVÁTH, 2020b, 120.

3. Ábra

Fáy László és leszármazottjai

Fáy László gyermekei közül László nevű fia még fiatalon, gyermekként halt meg. A gyászoló apa egy Török Ferencnek címzett, 1678. évi levelében panaszkodott arról, hogy kisfia vérhasban hunyt el. Ezért is tekinthető tévesnek *Benedek Gyula* azon adata, miszerint Fáy László felesége Hoporsorum Erzsébet volt.¹²⁷

Ennél is kevesebbet tudunk Fáy László és Monoky Kata lánygyermekének sorsáról. Anna, Katalin és Zsófia jobbára csak feleségként tűnnek fel a különböző forrásokban. Fáy Anna a szintén ismeretlen háttérű Matolcsy (Matócsy) Györggyel, míg Kata a girincsi és pósacsécsi Girincsy famíliából származó Ferencsel kötötte össze az életét. Utóbbi házaspárról még ismert, hogy az Abaúj vármegyében lévő Felsődobozán éltek. Girincsy Ferencről – alapul véve levelezését – emellett még az is feltételezhető, hogy a Rákóczi-család familiárisi szolgálatában állhatott. Többek között ezzel magyarázható, hogy birtokrészeinek visszaigénylése miatt számos alkalommal Rákóczi Ferenchez folyamodott.¹²⁸

A két Fáy-lánnyal, Annával és Katával ellentétben Zsófia testvérük háromszor házasodott meg. A szakirodalomban eltérő információkat találunk a férjek kilétével kapcsolatban.¹²⁹ Mára azonban bizonyossá vált, hogy az első hitvesét Gönczy Andrásnak hívták. A férj igencsak előnyös helyzetbe került azzal, hogy életét összekötötte Fáy Zsófiával. Halálának pontos dátumáról vagy annak körülményéről nem tudunk. Az viszont biztosnak látszik, hogy Zsófia a második férjével, Nagy Mihállyal (†1682 előtt) 1677-ben már házasként élt.¹³⁰ Boldogságuk

¹²⁷ HORVÁTH, 2020b, 120.

¹²⁸ Uo., 120.

¹²⁹ Uo., 122.

¹³⁰ Uo., 122–123.

azonban nem tartott sokáig. Arról értesülünk ugyanis, hogy Fáy László 1682 februárjában már Szirmay (V.) Istvánnál (†1711) érdeklődött egy újabb esetleges házasság megkötéséről. Fáy Eperjes városában egy találkozóra hívta őt, hogy megtárgyalják a lányával kötendő frigy részleteit. Levelében az aggódó apa kifejtette, hogy gyermeke mennyire nehezen élte meg mindkét férje elvesztését. Mivel lelkében még mindig gyász van, így vélhetőleg nehezebben hozza meg a döntést az új házassággal kapcsolatban. Ráadásul Fáy azt is elárulta Szirmaynak, hogy Zsófia előző frigyeit egy bizonyos „nyavalya” keserítette meg. Ez a probléma, melyet a családfő nem részletezett, mégsem gátolta meg abban az asszonyt, hogy „gyönyörűségesen” éljen uraival.¹³¹

Fáy László utolsó két, felnőttkort megért gyermekéről, Mihályról és Istvánról szintén rendkívül kevés adattal rendelkezünk. Fáy Mihály múltja úgyszólván teljesen ismeretlen a kutatás előtt. A források mindössze egyetlen házasságát említik meg, melyet Kosvai Máriával kötött. Nevét mégis azért fontos szóba hozni, mert a családnak ezen ágából származott a híres író és Zemplén vármegyei követ, Fáy András (1786–1864). Fáy László hetedik gyermeke, István az újonnan a borsodi és abaúji térségbe költözött, eredetileg dunántúli Dőry famíliából választott magának feleséget, Katalint.¹³²

A Fáy család történetét igyekeztem jelen tudásom szerint a legalaposabban felvázolni és ábrázolni. A róluk alkotott kép még korántsem teljes, a közeljövőben még további kiegészítésre vár. A famíliáról összességében elmondható, hogy olyan nagy jelentőségű vármegyei tisztviselők és/vagy katonai parancsnokok, mint amilyenek Fáy (IV.) István és fiai voltak, az utódaik között alig találhatók. Különösen igaz ez az állítás Fáy László ágára. Egyik gyermekét korán elvesztette, emellett talán bánatára, nagyrésztől lányok vették körbe. Az ő kiházasításuknál megfigyelhető, hogy vagy a környezetben élő köznemes családokban találtak maguknak férjet, vagy rangon aluli házasságot kötöttek. Utóbbi történhetett akár azon presztízsvesztés miatt is, melyet Fáy László a Wesselényi-féle rendi szervezkedésben betöltött szerepe okozott. Fiai közül értékelhető karriert mindössze Fáy Ferenc futott be.

¹³¹ Fáy László levele Szirmay Istvánnak. Nagymihály, 1682. február 3. MNL OL P 1729 1682, Nr. 8, fol. 303.

¹³² HORVÁTH, 2020b, 123.

3. Fáy (V.) István és utódai

Fáy Lászlóhoz hasonlóan öccse, (V.) István életéről is csak elszórt adatokkal rendelkezünk. Nevével elsődlegesen azokban a munkákban találkozhatunk, melyek a korszak köznemességével vagy a Rákóczi-szabadságharc történetjével foglalkoznak.¹³³

Fáy (V.) István – kötődve a korabeli köznemességi hagyományokhoz – szintén aktívan kivette részét a vármegye irányításából. Alispáni feladatokat vállalt, méghozzá 1672–1676 és 1688–1689 között Borsod vármegyében. Az összeírásokból kiderül, hogy Fáy Istvánt 1660-ban szendrői lakosként említették. 1669-ben szerzett egy itt lévő házra adományt.¹³⁴

A Rákóczi-szabadságharc eseményei nagymértékben meghatározták Fáy István felnőttkorát és idős éveit. Ennek következtében úgy érezte, hogy neki magának is támogatnia kell a rendi mozgalom ügyét. Ezért is nevezhették ki 1704-ben Murány várának kapitányává, amely tisztséget haláláig viselte.¹³⁵

Fáy Lászlóval ellentétben testvére, (V.) István háromszor is megházasodott, minden bizonnyal első két feleségének korai elhalálása miatt. Végrendeletében gondosan feljegyezte az ő „édes” és „kedvét kereső” hitvesei, illetve gyermekei nevét.¹³⁶ Általánosságban elmondható, hogy keveseknek adatott meg az a szerencse, hogy életüket egyetlen házastárs mellett éljék le. Egyáltalán nem volt rendkívüli az, ha valaki kétszer vagy háromszor házasodott. Az ellenben szokás volt, hogy az elhunyt fél emlékét méltóképpen megőrizték és számontartták. Az újraházasodás gyakoriságának egyik következményeként tartják számon az özvegyiség, mint állapot idejének lerövidülését. Tartósan csak azok nem kerestek maguknak új férjet vagy feleséget, akik vagy rendkívül elesettek, vagy nagyon tehetősek voltak.¹³⁷

Fáy Lászlóval ellentétben testvére, (V.) István háromszor is megházasodott, minden bizonnyal első két feleségének korai elhalálása miatt. Végrendeletében gondosan feljegyezte az ő „édes” és „kedvét kereső” hitvesei, illetve gyermekei nevét. Elsőként a környékbeli birtokos famíliából származó Garay Annát vette nőül. Az asszonyról ismert, hogy Fáy István a második férje volt, mivel korábban a borsodi előkelő család sarjának, Barius Andrásnak volt a hitestársa. Garay Anna összesen két fiúgyermeket szült neki, Györgyöt és Andrást. Első felesége halálának időpontjáról azonban nincs tudomásunk, csak megbecsülni tudjuk. Abból az

¹³³ NAGY, 1880, 377–397; PROKOPP, 1977, 177–184; VAJAY, 1992, 202; HORVÁTH, 2020b, 113–114. Az említéseket Fáy (V.) Istvánról lásd THALY, 1868, 302; THALY, 1882, 560–561; MARKÓ, 1935, 24.

¹³⁴ HORVÁTH, 2020b, 113–115; HORVÁTH, 2022b, 458.

¹³⁵ HORVÁTH, 2022b, 458.

¹³⁶ Fáy (V.) István testamentuma. Keltezés nélküli irat. MNL OL P 1729 1699, Nr. 3, (a továbbiakban: Fáy István testamentuma) fol. 259; HORVÁTH, 2020b, 114.

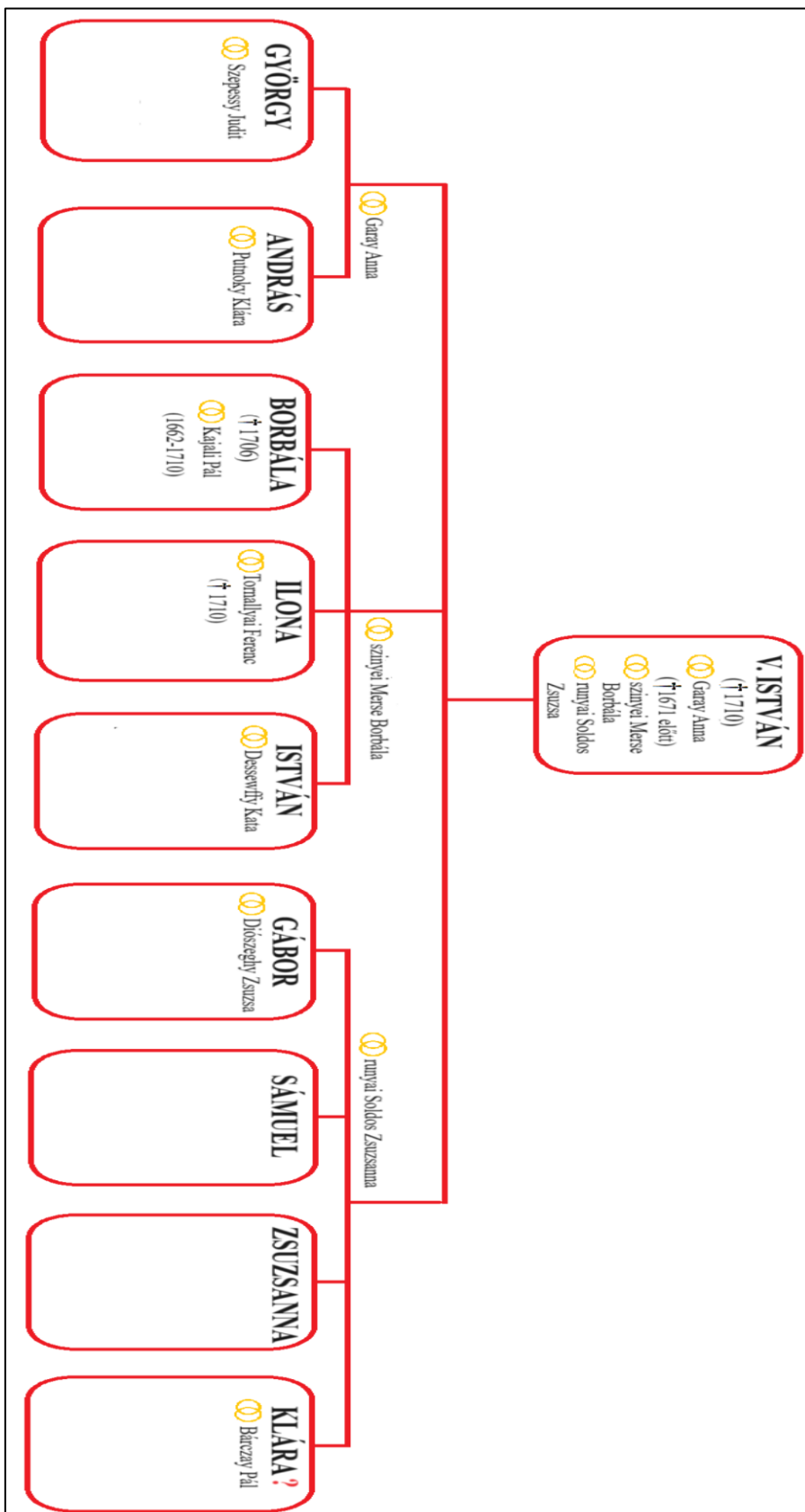
¹³⁷ PÉTER, 2008, 49–54.

utalásból, miszerint fiai, György és András kisdéd korukban szakadtak el édesanyjuktól arra következtethetünk, hogy első házassága nem lehetett hosszú életű. Abban mégis biztosak lehetünk, hogy Fáy László pozsonyi börtönéveinek időpontjában (1671) már második házastársával, szinyei Merse Borbálával alkottak egy párt. Ugyanis a fogoly Fáy László gyakorta küldött pár üdvözlő sort sógornőjének. Joggal érezte úgy, hogy a sok segítséggel és árváiról való gondoskodással Borbála asszony örökre lekötözte. Fáy István és Merse Borbála közös házasságából három gyermek született, Borbála (†1706) (a későbbi Kajali Pálné), Ilona (a későbbi Tornallyai Ferencné) és István, vagy ahogy az édesapa hívta, Istók. Fáy István testamentuma már a harmadik nejével, runyai Soldos Zsuzsannával való házasságkötése után keletkezett. Ebben a kapcsolatában három „*neveletlen maghzatokkal*” áldotta meg az ég, Gáborral, Sámuellel és Zsuzsannával. Közülük valószínűleg csak az első érhetette meg a felnőttkort.¹³⁸ A Fáy-genealógia a murányi várkapitány és Soldos Zsuzsanna frigyéből még egy gyermeket említett, bizonyos Klárát, akinek a férje Bárczay Pál volt. Annak az azonosítása, hogy Klára személye megegyezik-e Zsuzsannával, eddig még nem történt meg.¹³⁹

¹³⁸ Fáy (V.) István testamentuma. Keltezés nélküli irat. MNL OL P 1729 1699, Nr. 3, (a továbbiakban: Fáy István testamentuma) fol. 259; HORVÁTH, 2020b, 114. Garay Anna első férje halála után a következő jószágokat örökölte meg: Bánfalva fele; Gacsalk fele, Pelsőc negyed része; Tállyán három szőlő. Ezekért rendkívül sokat pereskedett Vay Ábrahámmal. Garay Anna az édesanyjától örökölt javai: Tarcál határában (Mester-völgy) két szőlő. Testvérétől, Garay Lászlótól kapott még további szőlőt Tolcsván. Az asszony öröklésével kapcsolatban az információkat vö. Fáy István testamentuma, fol. 260. Szinyei Merse Borbálával kapcsolatban lásd Fáy László levele Fáy Istvánnak (1671. november 11.), fol. 10–11.

¹³⁹ HORVÁTH, 2020b, 118.

4. Ábra
Fáy (V.) István és utódai

Első házasságából született György nevű fiáról kevés adat áll rendelkezésünkre. Nem ismerjük a karrierjét, valamint születési és halálozási dátumát. Az egyedüli információ Fáy Györggyel kapcsolatban az, hogy hitvestársa, Judit, az egyik feltörekvő Borsod vármegyei köznemesi család, a Szepessyek sarja volt. Az asszony valószínűleg már nem számított fiatalnak a házasságkötéskor, ugyanis a Fáy fiú már a második férje volt. Fáy György édestestvéreivel, Andrással a kutatások eddig még szintén nem foglalkoztak. Ez egyáltalán nem meglepő, hiszen életéről a levéltári dokumentumok nem sokat árulnak el. A Putnoky Klárával kötött házasságából két fiú és egy lány született: András, Ádám és Éva.¹⁴⁰

Édesapjuk, Fáy (V.) István végrendelete értékes adalékkal szolgál gyermekei jellemére. Mivel ők voltak a legidősebb fiúk a családban, így apjuk tőlük várta a legtöbb példamutatást és segítséget a többiek részére. Kötelességteljesítésükben azonban, legalábbis a családfő megfogalmazása szerint, csalódnia kellett. A bujdosással töltött esztendőket ugyanis megtanították Fáy Istvánt arra, hogy kisebb gyermekeinek állandó felügyeletéről gondoskodjon. Két fiát azonban nem tartotta alkalmasnak a rájuk bízott feladat ellátására, mivel szerinte azok nem mutattak kellő odaadást és lelkesedést.¹⁴¹ Sőt soraival inkább tudatosítania kellett bennük, hogy támogassák és szeressék fiatalabb testvéreiket, és mindig törekedjenek arra, hogy kedvükben járjanak.¹⁴²

Fáy (V.) István második házasságából származó három gyermekéről jóval többet tudunk. Feltűnő, hogy az apa mennyire nagy igyekezettel házasította ki a lányokat a számukra legelőnyösebbnek ígérkező famíliákhoz. Fáy Borbála ebből a szempontból különösen szerencsés helyzetben volt, ugyanis a 17. századra Nógrád vármegyében birtokos köznemesi famíliából származó Kajali Pállal köthette össze az életét. Kajali, a környékbeli agilis nemes, elsőként a Forgách családhoz köthető familiárisi és vármegyei szolgálatával hívta fel magára a figyelmet. 1703-ban úgy döntött, felkeresi Rákóczit, akitől ekkor már kisebb megbízásokat is kapott. Rákóczi Ferenc szolgálatában egészen a csúcsig jutott, a főhadbíróság elnöke lett. Azonban helyéről egyre jobban kiszorította őt későbbi veje, Ráday Pál (1677–1733).¹⁴³

¹⁴⁰ HORVÁTH, 2020b, 116.

¹⁴¹ Fáy „kedvetlenség”-ként bélyegezte fiai hozzáállását a családi feladatokhoz. Fáy István testamentuma, fol. 263.

¹⁴² „Az én szerelmes Borbála és Ilonka leányimat, Istók fiamat, úgy Gábor, Samuel és Susanna nevetlen három apró gyermekemetis megne szomoricsátok, kesseretsétek és háborítsátok, hanem megh böcsülvén szeressétek és mindenben oltalmazván takarghassátok és aláb mindenitekhez egyező szeretetből szarmazot testamentum tételemet megh tarcsátok, véle semmiben ne ellenkezzetek.” Az idézetet vö. UO., fol. 262.

¹⁴³ Kajali Pál életrajzát vö. HECKENAST, 1980a, 281–313; HECKENAST, 1980b. A Kajali családdal *R. Várkonyi Ágnes* is foglalkozott, s az evangélikus felső-magyarországi köznemesség tipikus példájaként hivatkozott rájuk. *R. VÁRKONYI*, 1976, 1018–1051; *R. VÁRKONYI*, 2012, 53–76. A Kajali és Fáy familia péceli érdekelttségéről vö. *LADÁNYI*, 1938, 275–276. Ráday Pál feljegyzéseiben megemlíttette, hogy 1695-ben Kajali Pál szolgálatába állt joggyakorlatra. 1703-ban jegyezte el Kajali Klárát. *J–N–J*, 1893, 107.

Fáy Borbála és Kajali Pál 1689-ben kötötték meg a frigyüket. A férj a szabadsárharc éve alatt gyakran tartózkodott távol az otthonától. Addig másokhoz hasonlóan Borbála asszony látta el a családjuk és közös birtokaik fenntartását. Az ilyen fajta helytállás természetesen egyáltalán nem állt távol a korabeli női szereptől. Két gyermekük született, az egyik Kajali Klára (1690–1741) – a későbbi Ráday Pálné –, illetve Kajali András (1696–1708). Az utóbbi kisfiú azonban még csak a felnőttkort sem érte meg. Kajali Pálné Fáy Borbála hosszan tartó betegségét követően 1706 júniusában hunyt el. Losoncon helyezték végső nyugalomra.¹⁴⁴

A házasság mindkét familia számára előnyösnek bizonyult. Fáy István veje személyében egy olyan partnerre talált, akinek a segítségével megtarthatta jelentős szerepét a felső-magyarországi térségben. Kajali számára apósa a legbiztosabb háttérrel nyújtotta, melynek szembeötlő példája volt az a momentum, amikor a császári csapatok előre nyomulásakor Fáy István biztosított védelmet Borbála lánya, unokái és ingóságai számára.¹⁴⁵ Kajali és Fáy már a szabadságharc előtt is levelezésben állt egymással, az események sodrában pedig tovább ápolták a közöttük lévő kapcsolatot. Fáy szerencsés helyzetben volt, ugyanis kikérhette veje tanácsát birtokigazgatási ügyekben is. Sőt, ha szükség volt rá, Kajali akár saját ismeretségeit is bevetette, hogy információkat szerezzen apósa számára Felső-Magyarországról vagy Bécsből. Mivel rendszeresen részt vett Nógrád vármegye közgyűlésén és tisztújító ülésein, így arról is értesültek, hogy éppen mi történik aktuálisan az adott területen. A kölcsönösség alapján az öreg Fáy néha besegített Kajali bizonyos szőlőrészeinek a gondozásába, míg a nógrádi nemes gondoskodott a Fáy-birtokok zab- és árpatermésének értékesítéséről.¹⁴⁶

Fáy Borbála édestestvére, Ilona szintén az egyik Gömör vármegyei családba, a Tornallyaiakhoz ment férjhez. Tornallyai Ferencről (†1710/1711) tudjuk, hogy 1680-ban hűtlenség gyanújával elkobozták javait. 1702-ben – valószínűleg a Rákócziak közbenjárásával – Gömör vármegye alispáni pozícióját szerezte meg. Fáy István halálát követően Murány várának parancsnoka volt, egészen 1711 tavaszáig.¹⁴⁷

Fáy (VI.) István életpályájával kapcsolatban szintén kevés információval rendelkezünk. Az édesapja által csak Istókként becézett fiú még bizonyára gyermekéveit taposta, amikor Fáy István a végrendeletét elkészítette. Jelleméről annyi azonban biztosan kiderül, hogy a család fő két féltestvérével, Györggyel és Andrással szemben rá a család egy biztosabb pontjaként

¹⁴⁴ HORVÁTH, 2020b, 116–117.

1696-ban, röviddel Kajali András születése után édesapja a következő szavakkal panaszkodott a csecsemő gyenge fizikai állapotáról: „Már a mi szegény Andris fiacskánk is jobbacsánk vagyon, de nehezen veheti fel magát szegényke”. HORVÁTH, 2022b, 484, 487.

¹⁴⁵ HORVÁTH, 2020b, 117.

¹⁴⁶ Az információkat és a teljes levelezés közlését vö. HORVÁTH, 2022b, 457–507.

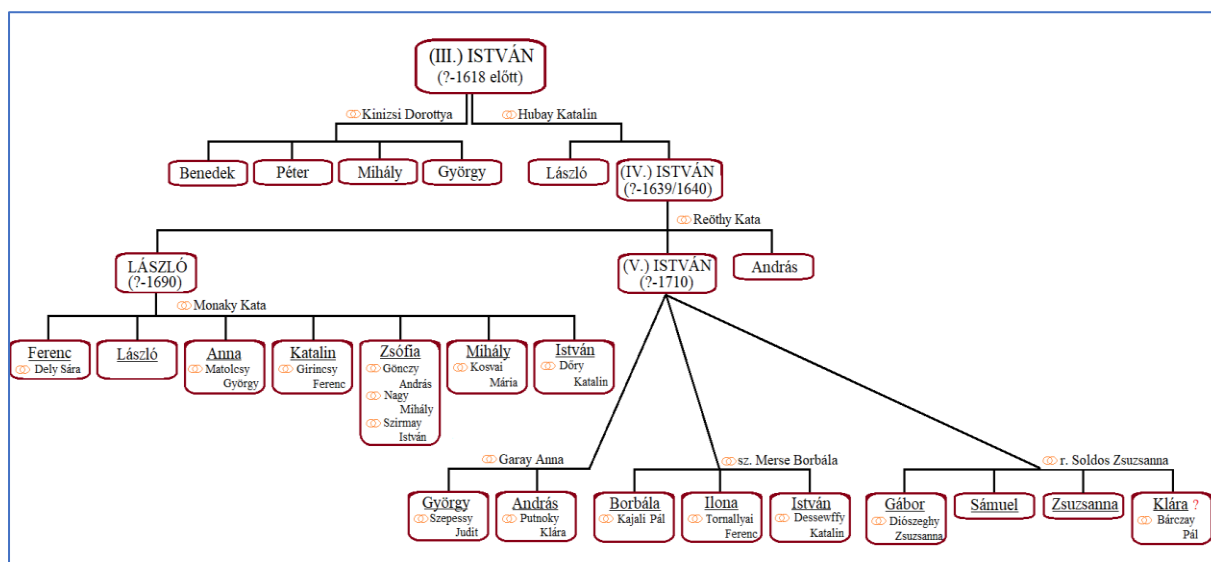
¹⁴⁷ HORVÁTH, 2020b, 117–118; MIHÁLYFALUSI FORGON, 1997, 657.

tekintett. Nagykorúságának betöltését követően ugyanis őt bízta meg a kisebb gyermekei oltalmazásával.¹⁴⁸ Felesége a Sáros vármegyében honos kriváni Dessewffy családból származó Kata volt. Házasságukról egyéb információval a kutatás nem rendelkezik.¹⁴⁹

Az utolsóként bemutatásra kerülő, s a felnőttkort is megért gyermek Fáy Gábor volt, aki igencsak aktívan kivette részét a környékbeli vármegyék feladatainak ellátásából. 1680-ban Abaúj vármegye alispánja, 1729-ben országgyűlési követ, ezt követően pedig a tiszántúli kerületi tábla alelnöke volt. Feleségével, Diószeghy Zsuzsannával közös gyermekeik közül Dávid jezsuita szerzetesként, Ferenc nagyváradi kanonokként tevékenykedett. Mindez arra utal, hogy a család ezen ága általunk meg nem határozható időben katolizált.¹⁵⁰

5. Ábra

Fáy család a 17. században

Fáy (V.) István három házasságából született gyermekeiről elmondható, hogy nem tudtak olyan jelentős utat bejárni, mint amire apjuk vállalkozott. A kevésbé látványos életpálya természetesen nem azt jelenti, hogy teljes mértékben elhanyagolható személyekről kellene beszélnünk. Közülük Fáy Gábor tisztviselőként a régió előre meneteléért dolgozott. A házasságaik terén azt lehet megfigyelni, hogy elődeikhez és rokonaikhoz hasonlóan ők is Felső-Magyarországon találtak maguknak házastársat, így építve tovább a család ismeretségét a térségben. A legelőnyösebb hitvesre Kajali Pál személyében Fáy (V.) István lánya, Borbála

¹⁴⁸ Fáy István testamentuma, fol. 263.

¹⁴⁹ HORVÁTH, 2020b, 116.

¹⁵⁰ Uo., 118.

talált. Ez egy minden tekintetben megfelelőnek mondható házasság volt, amely mindkét fél számára előnyökkel járt.

IV. A BIRTOKOK TÍPUSAI ÉS ELHELYEZKEDÉSE

1. A kézirat leírása

Fáy László gazdasági feljegyzései kisebb megszakításokkal 1666–1683. esztendőkből íródtak, egyetlen kéziratban. A fennmaradt változat a Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltárának egységében, a Fáy család saját levéltárának (P1729) anyagai között található. Külsőjét tekintve könyvformátumú, fedőlapját bőrkötéssel borították. A kézirat jó állapotban van, rongálás nyoma (aláhúzás, későbbi ceruzával írt megjegyzés stb.) nem fedezhető fel benne. A szöveg olvasásánál és átírásánál néhány helyen (62–63, 139, 220 foliók) azonban problémát jelentenek az elhalványult sorok. Ezekből viszonylag kevés fedezhető fel a bekezdésekben. Az ilyen, nehezen olvasható részeket is igyekeztünk a legpontosabban közreadni, lábjegyzettel jelölni az átírás hiányosságait.

A forrás elenyésző kivételtől eltekintve Fáy László autográf kézírata, amely megegyezik összes többi levelének írásképeivel. Érdekes, hogy bár a pozsonyi fogsága alatt a birtokai irányítását Fáy Istvánra bízta, ennek a ténynek látható jelével nem találkozunk a feljegyzésben. Amennyiben ugyanis testvére személyesen megjegyzéseket tett volna a gazdasági összeírás lapjaira, az biztosan gyorsan felismerhető lenne, ugyanis a borsodi nemes kézírását a rendkívül csúnya, már-már felismerhetetlen külalak jellemezte.

Arra a kérdésre, hogy tekinthető-e unikálisnak Fáy László gazdasági feljegyzése, egyértelmű igennel kell válaszolnunk. Egyedi egyrészt abból a szempontból, mert egy magyar földesúr tollából származó irat mutatja be a hódoltság területének birtokgazdálkodását. Ráadásul, ha a felső-magyarországi régió gazdálkodástörténetét nézzük a korszakban, hasonló társadalmi rétegre fókuszálva, akkor Ibrányi Ferenc urbáriumával, de legfőképpen Szirmay András gazdasági naplójával vethetjük össze Fáy feljegyzéseit. Elmondható azonban, hogy a felsorolt három irat, az urbárium, a gazdasági napló és Fáy gazdasági feljegyzése hasonlóságai ellenére mégis több dologban tér el egymástól.

Ibrányi urbáriumából nagyon jól rekonstruálható a birtokállománya. Közös vonása Fáy László munkájával az, hogy részletesen taglalja bevételeit, urbárium jellegéből fakadóan, úrbéres és regálé jövedelmét is. Ha Fáy gazdasági feljegyzését nézzük, akkor írásából teljesen hiányzik az utóbbi említése (pl. korcsmáltatás, vásárvám stb.). Ibrányi Ferenc urbáriumában ismerteti még a robottal járó kötelezettségeket, a jobbágyok rendkívüli ajándékainak és a földesúrnak járó kilenced mértékének várható összegét is. Közülük is a robottal vagy annak pénzben történő megfizetésével, valamint a rendkívüli terményadóval főként karácsony

környékén Fáy László uradalmában is találkozhatunk. *Szirácsik Éva* azonban felhívta a figyelmet arra, hogy Ibrányi Ferenc – Fáyval ellentétben – kevés figyelmet fordított a különböző bevételeinek beszedésére. Azaz a két forrásközlés nemcsak jellegét figyelembe véve különbözik, hanem szerzőik birtokgazdálkodásban mutatott hozzáállásában is.¹⁵¹

Szirmay András gazdasági naplójáról *R. Várkonyi Ágnes* egyedülálló forrásként nyilatkozott. Egy olyan munka, melyben 41 éven keresztül követhetjük nyomon egy gazdaság üzemeltetését, bevételeinek és kiadásainak változásait. Szirmay jövedelmének kisebb része a majorságból, a legjelentősebb hányada a borkereskedelemből származott. Ennek következtében igyekezett minél több anyagi forrást befektetni a szőlő fenntartásába, területének gyarapításába. Fáy László gazdasági feljegyzésénél az időkeret jóval szűkebbre szabott, azonban a szőlőtermesztés kiemelkedő szerepe már egy közös vonásnak tekinthető. Ennek tudatában még szomorúbb tény, hogy az összeírások nem számolnak be Fáy László ebből származó hasznáról, valamint arról sem, hogy milyen személyes vagy családi költségei voltak. Szirmay Andrásnál ugyanis tudjuk, hogy nem sajnálta a pénzt divatos ruhák megvásárlására, házak és épületek felújítására. Figyelmet fordított utódai taníttatására, évente költött pénzt könyvek vásárlására is. Fáy Lászlónál ilyen információk nem állnak rendelkezésünkre.¹⁵²

Fáy gazdasági feljegyzése döntő hányadában magyarul íródott, elvéve tartalmaz latin nyelvű szavakat, kifejezéseket, valamint korabeli joggyakorlathoz használt formulákat és hosszabb passzusokat. A kézirat egy latin nyelvű, a Zsoltárok könyvéből származó idézettel indul.

Ezt követően Fáy László a bevezető első oldalán címet is adott a munkájának. A címadása egyben egy műfaji- és tartalmi megjelölés is: az olvasó Fáy gazdasági feljegyzéseit vette a kezébe, melyben a szerző csekély jószágáról, azok jövedelmeiről és a hozzájuk köthető dolgairól számolt be.

Feltehető a kérdés, hogy milyen információt tartalmaz Fáy László gazdasági feljegyzése? Vagy esetleg milyen hiányérzetünk lehet olvasása kapcsán? Először is, vizsgáljuk meg a kézirat szerkezetét. Fáy László fejezetrészekre tagolta a munkát, ezen belül az elsődleges rendezési elv az volt, hogy a birtokokat vármegyénként tagolva mutassa be. Ez alapján a család központjával, Abaúj vármegyei jószágainak ismertetésével indított, majd áttért Gömör és Heves-Külső-Szolnok, Pest-Pilis-Solt, valamint Nógrád vármegyei birtokaira. Külön fejezetben emlékezik meg többek között Halmy Gábor jószágairól, valamint a Pest-Pilis-Solt vármegyében található különféle pusztáiról is.

¹⁵¹ SZIRÁCSIK, 2010, 9–29.

¹⁵² R. VÁRKONYI, 2001, 481–491.

Az egyes fejezetrészek általánosságban egy rövid bevezetővel indulnak, melyben Fáy László bemutatja a birtokrészt, kitérve megszerzésének rövid történetére, illetve a birtok felépítésére. Itt többféle leírást olvashatunk. Abauj vármegyében a felsőmérői részek kerülnek a középpontba, a család kezelésében lévő több kúriával és tartozékokkal. A környékbeli településeken pedig házhelyeket, szántóföldeket, réteket bírt, melyeknek bérbeadását szintén feljegyezte. Ennek a résznek részletes, évenkénti jobbágyszolgáltatásairól azonban nem rendelkezünk információval. Hasonlóképpen nyilatkozhatunk a Gömör vármegyei Sőregről és környékéről, Kápolnásragyolcra, Szeregyről/Ceredről és Óbástról is. Fáy László ezekkel ugyanis csak érintőlegesen foglalkozott, felsorolva a tőlük elvárt adókat, a pénzek és termények beérkezését azonban már nem rögzítette.

Kissé eltérő volt a helyzet az összes többi részen, Heves-Külső-Szolnok, Nógrád vagy Pest-Pilis-Solt vármegyékben, ahol a gazdasági feljegyzések szintén a birtokrészek megszerzésének rövid ismertetésével indulnak. Az ezekről szóló fejezetek azonban sokkal hosszabbak, amit az is indokol, hogy a szövegrészek tele vannak olyan számadási tételekkel, melyekben Fáy László évről évre haladva tájékoztat a beérkezett adókról vagy a hiányosságokról. Bányban, Dányban és Tiszapüspökin bizonyos években a jobbágyokat név szerint is megemlíttette, azokkal az adókkal, melyeket tőlük elvárt.

A hódoltsági részekben jelentős üzletnek számító pusztabérletek lehetőségét Fáy László is megpróbálta kihasználni. Mivel szépszámban rendelkezett ilyen pusztákkal, így talán maga számára is segítség volt egy ilyen feljegyzés vezetése. Ebben a különféle évekre lebontva feljegyezte a bérleti díjakat és a bérbevevőket, esetleges tartozásukkal.

Az, hogy a birtokán az állattenyésztésnek és a szőlőtermesztésnek nagy jelentősége volt, már abban is tetten érhető, hogy két külön fejezetben, rendkívüli részletességgel számol be ezek alakulásáról. A szőlőkkel kapcsolatban évente feljegyezte a kiadásait, azokat az összegeket, melyeket a szőlő művelésére, szaporítására és rendben tartására költött. Állatállományának számontartásával az utolsó fejezetben hosszan foglalkozott, így vált viszonylag jól követhetővé ennek a változása. Mindkét részben közös az, hogy nem osztott meg információt arról, hogy a megtermelt bor és tenyésztett állatok, miként hajtottak maga számára hasznot. A korszak bor- és szarvasmarha kereskedelmét ismerve joggal merülhet fel a kérdés, hogy Fáy László nem vett-e részt ilyen jellegű tevékenységben.

Fáy László gondos és keménykezű földesúr volt. Gazdasági feljegyzéseiben akkurátusan tartotta számon a bevételeit, minden részletet feljegyezve, kitérve a tartozásokra is, melyeknek behajtását éppen ezért könnyebben elvárhatta a következő években. Nem szólt azonban kiadásairól, arról, hogy az így kapott bevételeket mire használta fel: új ruhaanyagot vásárolt

magának és családjának? Esetleg figyelt arra, hogy sor kerüljön otthona vagy más épületei felújítására? Művelődésre, kultúra ápolásra és gyermekei vagy mások taníttatására is fordított az összegekből? Mindezen hiányosságok ellenére azonban elmondható, hogy Fáy László gazdasági feljegyzése betekintést nyújt egy olyan földesúr gazdálkodásába, akinek birtokrészei a török terjeszkedés irányvonalába estek, és ezáltal kitétek voltak annak a veszélynek, hogy a hódítók kialakítsák rajta saját gazdasági struktúrájukat.

2. A birtokok eredete

A nemesi birtokok eredetüket tekintve kétfélék lehettek: örökölték (*bona hereditaria seu avitica*) és szerzettek (*bona acquisita*). Az előbbieket törvényes öröklés – azaz végrendelet vagy más jogi eljárás – révén jutottak a birtokos kezére, s elidegenítésükhöz a rokonság valamennyi élő tagjának a beleegyezése szükségeltetett. Az utóbbiak közé a személy életében kapott adománybirtokok (*bona donationalia*), illetve az egyéb módon – például vásárlás révén – szerzett jószágok tartoztak. A vásárolt föld jelentősége abban nyilvánult meg, hogy velük szabadon lehetett rendelkezni. A zálogbirtokok és a bérelt földek nem képezték Fáy László tulajdonát, de hasznukkal ő rendelkezett.¹⁵³

Ismeretes, hogy Fáy László számos birtokrészre családi örökség gyanánt tett szert. Ezek a fekvőségek egykoron atyai jussként a Fáy, illetve anyai örökségként a Reöthy család birtokában álltak.¹⁵⁴

A családi kapcsolatok során neki jutott javakat az abaúji nemes nemcsak a szülőktől való öröklés révén gyarapította. Abban a szerencsésnek tekinthető helyzetben volt ugyanis, hogy a közeli rokonságától magszakadás miatt szerezhetett – az eredeti birtokegységen egy kissé kívül eső – részeket. A korábbi szakirodalomban Fáynak mindössze erről, a Külső-Szolnok vármegyében található jószágáról történik említés.¹⁵⁵

¹⁵³ ECKHART, 1946, 336–338; CSIZMADIA–KOVÁCS–ASZTALOS, 1990, 227; BÉLI, 2000, 67–68.

¹⁵⁴ A Reöthy-testvérek közül a későbbiekben ketten is tárgyaltak a javaik minél hatékonyabb irányításáról. Ennek az volt az oka, hogy örökölt birtokaik szétszórva helyezkedtek el, ezért nehézségbe ütközött azok vezetése. Az érintettek hangsúlyozták, hogy a birtokrészek ezen újra osztása alkalmával az igazságosság vezérelte őket. A Nógrád, Heves-Külső-Szolnok és Gömör vármegyei birtokrészek irányítását Reöthy Kata vette át. Emellett a füleki *praesidium*beli házhely és annak tartozékai, Kápolnáragyolc és Pusztaragyolc, Szeregy, Bátor, Kisbél, Monosza és Lengyel *praedium*ok porciói szintén a tulajdonába kerültek. Reöthy Erzsébeté és örököseié lett Sáros vármegyében Duplin nevű falu, amely akkoriban zálogban volt. Kata arról biztosította testvérét, hogy kárpótolva őt, kifizeti számára a birtok után neki járó summápanzt. Vö. Reöthy Kata és Reöthy Erzsébet osztozkodásáról, fol. 1–4; SZABÓ, 2010, 296.

¹⁵⁵ Fáy László gazdasági feljegyzése alapján Tiszapüspöki 17. századi történetét Benedek Gyula dolgozta fel. BENEDEK, 1981, 91–101.

Az ősi birtokok elosztásával, öröklésével kapcsolatos példák alapján megállapítható, hogy az osztályok alkalmával az érintett birtokrészeket igazságosan kívánták szétosztani a fivérek között. Míg a Pest-Pilis-Solt vármegyei ingatlanjaikról (Gyömrő, Pécel stb.) Fáy László és testvére közösen rendelkezett,¹⁵⁶ addig Dabon egyharmad-kétharmad arányban, a Gömör vármegyei Sőregen fele-fele részben osztottak meg egymással a fivérek.¹⁵⁷

A Fáy család férfi tagjai, az idősebb Fáy (IV.) István és fiai, László és (V.) István végrendeleteikben igyekeztek gondoskodni feleségükről és árváikról. Ezt olyan módon kívánták elérni, hogy testamentumukban megfelelő javadalmakat biztosítottak hátrahagyott családtagjaiknak. Ennek következtében Reöthy Kata, Monaky Kata és Soldos Zsuzsanna özvegységükben anyagilag biztosítva érezhették magukat.¹⁵⁸ Nem szabad elfelejteni azonban, hogy a rájuk háruló családfői szerep miatt az ő vállukra nehezedett a birtokigazgatás és a gyermeknevelés terhe is. Fáy László hangsúlyozta, hogy a végrendeletében feljegyzett javak összegyűjtésével és átörökítésével ahhoz kívánt hozzájárulni, hogy a gyermekei megfelelő nevelésben részesüljenek. Amíg Monaky Kata esetleg nem ment férjhez, valamint Fáy Lászlóval közös gyermekei felnőtt korba nem léptek, a feleség birtokolta a szerzett Fáy-birtokrészeket és azok jövedelmét.¹⁵⁹

Az ősi birtokok mellett a Fáy-birtokállomány között jelentős számban voltak még a Fáy-testvérek, László és (V.) István által szerzett jószágok. Ezen belül két csoportot tudunk megkülönböztetni: az egyikbe tartoznak azok a birtokrészek, melyeket Fáy László saját pénzen vásárolt meg és vett használatba. A Fáy birtokállományt azonban tovább növelte a környékbeli

¹⁵⁶ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 64.

¹⁵⁷ Uo., fol. 83.

¹⁵⁸ Az eddigi kutatások során Fáy (IV.) István végrendeletét még nem sikerült megtalálni. Reöthy Kata javadalmakban történő meghagyására a gazdasági feljegyzés megfelelő részei utalnak. Vö. Reöthy Kata végrendelete, fol. 2.

Fáy László feleségével, Monaky Katával kapcsolatban azonban sokkal szerencsésebb helyzetben van a kutatás. Fontos megjegyezni, hogy Fáy jóval halála előtt, 1668-ban készítette el a családi levéltárban fennmaradt egyetlen, személyéhez köthető testamentumot. Ebben részletezte, hogy halálát követően „szerelmes” felesége, akivel a „szent hazassagh által egyben serkeztetett”, milyen „szep joszagocskakat es öröksegeket” kap majd tőle. Vö. Fáy László végrendelete. 1668. február 6-án Füleken kelt. MNL OL P 1729 1668, Nr. 1, (a továbbiakban: Fáy László végrendelete) fol. 3. Fáy (V.) István végrendelete akkor már két halott feleségének is emléket állított. A harmadik, még életben lévő hitves, Soldos Zsuzsanna kapcsán a férj azt kérte gyermekeitől, hogy mindig igyekezzenek Zsuzsanna asszony kedvében járni. Az akkor még „neveletlen” árváinak a felügyeletét és gyámságát azért nem hagyta két felnőtt fiára, Györgyre és Andrásra, mert alkalmatlannak tartotta őket erre a feladatra. Ezért tutorként inkább vejét, Kajali Pált nevezte meg. Vö. Fáy István testamentuma, fol. 262–263.

¹⁵⁹ Az ősi jószágokat az ország szokásjoga alapján osztották meg. A szerzett javak – a felnőtt korba lépést és birtokosztályt követően – 50%-a Fáy László fiainak a birtokába került. A másik 50% egyik fele Monaky Katáé, a maradék 25% pedig a Fáy fiúk és lányoké lett. Monaky Katával kapcsolatosan azt írta Fáy László, hogy „migh él az edes feleségem, es az en nevetem viseli, birja minden joszagomat, es abbul viselnye gongiat szegény gyermekeimnek. (...) hogy ha penigh az edes feleségem nevetem változtatna (jarulvan ehez maga teccese es akarattyá is, az, mint rea emlekezhetik), ha szegeny gyermekim csak öten vagy hatan annyival inkább, ha többen életben maradnanak, mind az fiaimnak legalt acquisitumimnak, s mind az teöb kereset javaimnak negyed reszet vehesse el feleségem.” Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 3.

família, a Monaky család egyik tagjával, Katával kötött házassága is. Ezt követően ugyanis felesége ősi javainak egyes részei szintén közös használatba kerültek. A frigy révén olyan lehetőségeket is kihasznált vagyonának gyarapítása érdekében, amelyek az újonnan létrejött családi kapcsolataival jártak együtt. Így szerezte meg például – a korábbiakban a Monaky család által zálogként használt – felsőmérari kastélyt is.¹⁶⁰ Egyébként a birtokállomány területi változásairól – birtokgyarapodás, elzálogosítás vagy a török által történő elfoglalás, pusztítás stb. – aprólékosan beszámolt Fáy-feljegyzésében.¹⁶¹

A földterületek gyarapításához hozzájárultak a Fáy László által szerzett, de nem a tulajdonában lévő zálogba vett vagy bérelt birtokrészek. Ilyen jószágokra viszonylag kevés példát lehet találni a rendelkezésünkre álló forrásokban, akárcsak az árendált földekre, amelyek zömében Felső-Magyarország hevesi, nógrádi és gömöri részein helyezkedtek el, saját birtokrészeihez elérhető közelségben. Ezeknek a felügyeletét könnyen elláthatta akár Fülekről, akár Ecsédről.

Fáy László birtokai 1666–1683 között a felső-magyarországi régió több vármegyéjében, Abaúj, Gömör, Nógrád, valamint a hódoltságban Pest-Pilis-Solt és Heves-Külső-Szolnok vármegyékben elszórtan terültek el. Ezek a következő alfejezetekben részletesen bemutatásra kerülnek. Az ismertető követi a gazdasági feljegyzés által felvázolt sorrendet, azzal a különbséggel, hogy a rendező elvet a fent említett kategóriák képezik. Nem esik szó viszont az adománybirtokokról, mert azokat Fáy László nem jegyezte fel. A felsorolás kiegészül a be nem azonosítható fekvőségek csoportjával.

3. Abaúj vármegye

Az Abaúj vármegyei birtokok közül Fájon Fáy Lászlónak egyaránt voltak ősi és szerzett jószágai.¹⁶² Fontos azonban megemlíteni, hogy ez a birtokrész nem feltétlenül hozzá, hanem sokkal inkább István öccséhez köthető. Maga a település olyan központjává és tartózkodási helyévé vált a fiatalabb Fáynak, ahol a rokonai és ismerősei – gicei és hilyói jószágán kívül – bátran felkereshették.¹⁶³ Végrendeletében Reöthy Kata hangsúlyozta, hogy a faluban mindkét fiának vannak örökös jószágai. Tiszteletben tartva ezt, ő maga egyáltalán nem kívánt részesedni

¹⁶⁰ „mely curiat feleségem edas attia, nehay Monaki Ferencz uram zalogban acquiralt volt maganak, kinek holta [után] mint vettem megh az eörökösöktül.” Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 15.

¹⁶¹ Uo., fol. 3.

¹⁶² Uo., fol. 3–4.

¹⁶³ A leveleket a teljesség igénye nélkül lásd Bethlen Éva levele Fáy Istvánnak. Szatmárnémeti, 1691. február 18. Magyar Nemzeti Levéltár Tolna Megyei Levéltár (a továbbiakban: MNL TML) XIII.9. Csapó család iratai, 78. dob., pall. 274, fol. 5; HORVÁTH, 2022b, 464, 487.

a fáji birtok fiai kezén lévő javadalmaiból. Úgy gondolta igazságosnak, ha a saját használatában csak azokat a részeket tartja meg, amelyeket vagy maga örökölt, vagy a saját pénzén szerzett meg. Végrendeletében még arról is gondoskodott, hogy halálát követően itteni jobbágysai is méltányosan legyenek elosztva két fia között.¹⁶⁴

A Reöthy-végrendelet a továbbiakban arról is tudósított, hogy az 1661. évi birtokosztályt követően, a Fájban található egyik családi házuk – minden hozzá tartozó építményével együtt – Fáy (V.) Istvánnak jutott.¹⁶⁵ Erről az épületről az (V.) István által készített testamentum már „*Alsó Curia*”-ként emlékezett meg. Ezt a házat a fiatalabb Fáy-testvér lakhatás céljából is sokszor használta. Emellett külön értéke volt az objektumnak, hogy egyéb épületek, kertek, földek, rétek tartoztak hozzá, valamint egy serföző ház és egy pince. A családi hagyománynak megfelelően ezt a kúriát Fáy István egymaga örökölte.¹⁶⁶

Fáj kiemelkedő központja volt a famíliának, ám a faluban nemcsak ez az egyetlen jelentősnek tekinthető épület képezte a család birtokát. Fáy István ugyanis megemlítette még a „*Felseo ujház*”-at is, amit megosztva, feles tulajdonként birtokoltak nagybátyjai, Fáy Gábor és Fáy Péter.¹⁶⁷

Az 1661. évi birtokosztályt követően, Fáy László és anyja használatába került át Fáy Mihály egykori, Fájon található kúriája.¹⁶⁸ Erre a gazdasági feljegyzésben Fáy László „*puszta Curia*”-ként utalt. Birtoklásával kapcsolatban a forrásból az is kiderült, hogy egyéb épületek, szántóföldek, rétek és kertek tartoztak hozzá. Ez alól csak a csűr képezett kivételt, mivel az Fáy (V.) István birtokában volt.¹⁶⁹ Az 1668-ban keletkezett végrendelet ezzel a fáji kúriával és tartozékaival kapcsolatban még egy hátrányra hívta fel a figyelmet. Ez egyértelműen az építmény előnytelen elhelyezkedésével állt összefüggésben, mivel azt – a valószínűsíthetően már a több éve tartó – oszmán betörések érintették, aminek következtében ínséges idők köszöntöttek a falura. A nagyfokú pusztulás miatt Fáy egyenesen azt javasolta, hogy az épületet a továbbiakban ne használja lakhatás céljára a család.¹⁷⁰

¹⁶⁴ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 3–4; Reöthy Kata végrendelete, fol. 2.

¹⁶⁵ Reöthy Kata végrendelete, fol. 1.

¹⁶⁶ (V.) István a végrendeletében úgy fogalmazott, hogy az épületet már kb. kétszáz év óta a Fáy család „István” keresztnévvel ellátott, valószínűleg korábban elsőszülött tagjai örökölték meg. Ezt a tradíciót maga Fáy István sem szakította meg, ugyanis az „*Alsó curiát*” István („*Istók*”) nevezetű fiára hagyta örökül. Fáy István testamentuma, fol. 264.

¹⁶⁷ Uo., fol. 264.

¹⁶⁸ Egy 17. század végi kimutatás is említést tett a Fáy Mihálytól és Fáy Gábortól örökölt kúriákról. Vö. *Consignatio bonorum*, fol. 5; Reöthy Kata végrendelete, fol. 1.

¹⁶⁹ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 3.

¹⁷⁰ „de mivel kivalkepen az teörök insege mia Faynak allapattya pusztulasra indult, mas egyebarant is az specificalt helyek alkalmatosbak az lakasra.” Fáy László végrendelete, fol. 5.

A szintén Abaúj vármegyében található Alsószend Fáy László felsőmérái birtokainak szomszédságában feküdt. Különlegessége az volt, hogy teljes egészében a saját kezelésében állt, tehát – ahogy a gazdasági feljegyzés szerzője hangsúlyozta is – nem osztozott testvérével az itt található javain. Az örökölt javak sorában említették a források többek között az alsószendi majorsági szántóföldeket és pusztákat. Ezeket egy számunkra ismeretlen időpontban a felsőmérái uradalom majorságaihoz csatolták. A Fáy-birtok alsószendi határában allodiális szőlőkből származott a família borának utánpótlása.¹⁷¹ Ehhez a lugashoz pince is tartozott, a szőlők művelésével az ott élő jobbágyfamíliák (Csákok, Kulinok, Doma Pál, Dodakok) tagjai foglalkoztak.¹⁷² Az említett szőlőrészről annyi tudható, hogy Fáy László a birtokosztálykor ténylegesen csak az egyik kis parlagon maradt részét vette birtokba.¹⁷³

A következő birtok Abaúj vármegyében a szintén a felsőmérái központ közelében található Lánccok volt, amiről már kevesebb információval rendelkezünk.¹⁷⁴ A faluban Fáy László három házhelyet birtokolt, amelyekben Nehéz Máté, Simon Mihály és Köbles János lakott. Ezekkel kapcsolatban feljegyezték, hogy jelen állapotukban csak pusztának minősülnek.¹⁷⁵

A Felső- és Alsógagy közelségében lévő Gagybátorban Fáy László atyai örökségként jobbágyságot (Balogh János, Balogh Péter, Tóth János, Tóth Balázs és Tóth Pál) birtokolt.¹⁷⁶

Fáy László nemcsak közfeladatai és/vagy politikai tevékenysége során kötődött szorosan Abaúj vármegyéhez. Valószínűleg azért is vállaltatott éppen ennek a megyének a vezetésében jelentős szerepet,¹⁷⁷ mert ez volt az a törvényhatóság, ahol a legtöbb birtoka feküdt. Abaújban található jószágainak jelentőségét az is mutatja, hogy a gazdasági feljegyzésében ezekről értekezett a legalaposabban és legpontosabban. Közülük is kiemelkedik Felsőméra, amelyben – Fáy faluval ellentétben – inkább Fáy László birtokjoga érvényesült. Tulajdonképpen ezt a települést tekinthetjük az itteni jószágai központjának.¹⁷⁸

Felsőmérán az Olasz utcában található kúriához szántóföldek és rétek, erdők, egyéb ingatlanok tartoztak, mely eredetileg a Monaky család árendált javai közé számított. Egy datálatlan összeírás megemlíttette, hogy Fáy László feleségének a családja haszonállatokat is

¹⁷¹ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 9.

¹⁷² „Vadnak ezeken kívül is Also Szenden az ősi reszhez tartozó jobbagyok, ugy mint az Czakok, Kulinok, Doma Pal es az Dodak fiai.” Fáy László végrendelete, fol. 4.

¹⁷³ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 9.

¹⁷⁴ Egyéb összeírások feljegyezték, hogy Lánccokon Fáy László szerzett javakat is birtokolt, ezeknek az elhelyezkedéséről és típusáról azonban pontosan nem tett említést. Az örökölt javai között szerepelt a faluban élő jobbágya, Köblös István, illetve egy pusztatelek (*deserta portio*) is. *Consignatio bonorum*, fol. 158.

¹⁷⁵ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 21.

¹⁷⁶ *Consignatio bonorum*, fol. 6.

¹⁷⁷ BENEDEK, 1981, 93; SZABÓ, 2010, 295.

¹⁷⁸ Fáy László felsőmérái kastélyáról és birtokáról egy részletes inventárium készült 1670-ben. *Inventarium bonorum*, fol. 14–19.

tartott itt, méghozzá harminc birkát, tizenegy bárányt és négy tehenet a borjaikkal. Ezenkívül éltek a birtokon jobbágyok is, nevezetesen: Babócs Péter, Babócs Márton, Béres „Jancsi” és egy Szócs nevű személy.¹⁷⁹ Alsómérán is voltak a Monakyaknak szerzett javaik: egy másik kúria felét örökjogon birtokolták.¹⁸⁰

Fáy László pontosan leírta, hogy a felsőmérái kastélyt apósa, Monaky Ferenc szerezte meg. Monaky halálát követően, Fáy László vásárolta meg a kúriát az örökösöktől, majd azt a zsellérekkel és minden tartozékával együtt – Szemere Pál és több előkelő nemes közbenjárására – Monaky Katának engedte át. Fáy gondoskodott arról is, hogy felesége többi testvérét kárpótolják. Amíg Monaky István ilyen módon hozzájuthatott egy birtokhoz Demecserben, addig a lánytestvérek valószínűleg pénzben kaptak kiegészítő juttatásokat.¹⁸¹

A felsőmérái birtokról egy viszonylag alapos ismertető olvasható Fáy gazdasági feljegyzésében. Egy bizonyos novai¹⁸² határ felől szántóföldek és rétek voltak a birtokukban. E szántók a Hernádon túl helyezkedtek el. Ezt az erdős részt Danóc és Vízköz néven is említik a források. Erről a szerző azért tett említést, mert a szóban forgó terület nem egyszerű közerdő, hanem tilalmas erdő volt. Emiatt Fáy László számos pert is vállalt. Ellenfelei közül egy bizonyos Kinizsi úr¹⁸³ és Kormosné¹⁸⁴ neve ismeretes. A tilalmas erdő miatti egyik konfliktust részletesebben is megörökítették: Barna Ferencné¹⁸⁵ mindenféle engedély nélkül behajtott a Fáy-erdőkbe a disznait.¹⁸⁶

Fáj falu, ahogy a korábbiakban már szó esett róla, inkább testvére, (V.) István központja lehetett. A levéltári források döntő többsége a településsel kapcsolatban arról számol be, hogy Fáy László is jelentős kiterjedésű szőlőt birtokolt a területén. A falu határában, egy bizonyos

¹⁷⁹ *Consignatio bonorum*, fol. 11.

¹⁸⁰ Uo., fol. 10.

¹⁸¹ „mely curiat feleségem edes attia, nehaj Monaki Ferencz uram zálogban acquiralt volt maganak, kinek holta miatt vettem megh az eörökösöktül. (...) Feleségem egy testvér atyafiával valo osztalinkor mar nekem kezemben leven az perennalis fassio, le akartam az summat tenni az atyafiaknak.”. Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 15–16; *Consignatio bonorum*, fol. 1.

¹⁸² Ma Novajidrány település.

¹⁸³ Vélhetően kisnemes családból származó személyről van szó. A középkori eredetű kinizsi Kinisy család a 16. századra kihalt. Abauj vármegye 16–17. századi vezetésében azonban részt vállalt egy másik Kinisy család, amelynek tagjai közül Kinisy Benedek 1564-ben, 1570–1571 között, valamint 1576-ban esküdt ülnökként tevékenykedett. Kinisy János 1584-ben, 1608–1609 között, 1612-ben, 1617-ben esküdt ülnök, 1620-ban szolgabíró volt, míg Kinisy György 1585-ben, 1612–1613 között, 1625-ben volt a megye esküdt ülnöke. NAGY, VI, 1860, 243; KORPONAY, 1878, 44, 51–52, 57, 65–66, 91, 95, 99, 105, 110, 115, 138.

¹⁸⁴ Valószínűleg Kormos Ferencre utal a szöveg, akire mellétei Barna György sógorként hivatkozott. A Kormos família Abauj-, Szabolcs- és Szatmár vármegye nemesi családjai közé tartozott. NAGY, VI, 1860, 523; HANÁK–SZABÓ, 2021, 943.

¹⁸⁵ Mellétei Barna Ferenc (1596–1658) Gömör vármegyei nemesi családból származott. 1631–1636, valamint 1642–1643. esztendőekben és 1640-ben Abauj vármegye esküdt ülnökeként említették. 1648-ban Barna Ferencre Abauj vármegye alispánjaként hivatkoztak. Több tanácskozáson és hivatalos eseményen a vármegye követeként vett részt. HANÁK–SZABÓ, 2021, 744–745.

¹⁸⁶ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 16.

Szabó András zsellér szőlője felőli részen feküdt az ún. Czakó-szőlő. A gazdasági feljegyzés vezetésének idején a lugas teljesen műveletlenül állt, de az biztos, hogy Fáy László a későbbiekben tovább gyarapította ezeket. Ugyanis Szabó zsellér utód nélkül halt meg, így őrá szállt a szőlők birtokjoga. Ezek mellett feküdt Despán Márton jobbágy szőlőrésze, aki Fáy adósa volt egy hordó borral és búza árával. László úgy tehetett szert a jobbágy lugasának használatára, hogy Despán és fia, István korán meghaltak, s mindössze egyetlen árva gyermek vagy unoka maradt utánuk. Ezért adósságuk fejében Fáy a saját kezébe vette a szőlő gondozását.¹⁸⁷

Alsószenden az abaúji nemes olyan környékbeli családok birtokrészeit és szőlőit vásárolta meg, amelyek saját birtokai közelében vagy szomszédságában helyezkedtek el. Így jutott hozzá a Putnoky családtól a faluban lévő szőlőhelyük dézsmájához, majorsági szőlőjéhez, illetve jobbágysorsokhoz (Jakab Pál, Bényi Pál, Kis György, Gál Tamás és Gál Mihály).¹⁸⁸ A szerzeményei között a településen puszták is szerepeltek. Ezeket Reöthy Katával együtt vásárolta meg a nehéz körülmények közé került Fáy Gábortól, miután az eladó kiszabadult az oszmán rabságból. Ezekhez tartoztak még Jakab Pál és Kis György nevű jobbágyok is.¹⁸⁹ Ezenkívül Fáy Pétertől, Hedri Jánostól¹⁹⁰ és Fuló Miklósné Thököly Zsuzsannától¹⁹¹ részbirtokokat vásárolt, Putnoky Pétertől¹⁹² és Fuló Páltól pedig pusztatelkeket. A vételárról és az adásvétel körülményeiről Fáy László nem osztott meg több információt.¹⁹³

A vagyoni térségben, pontosabban Alsógagyon Fáy László jobbára vásárlásokkal gyarapította a birtokait. Ily módon két pusztára is szert tett. Az egyiket a korábbiakban már említett Fuló Páltól szerezte meg. A gazdasági feljegyzésből arról értesülünk, hogy a településen megvásárolt másik jószágához még szántóföld, rét, valamint gyümölcsös és szőlő is tartozott. Ugyanúgy alsógagyai szerzeményei között sorolható fel egy házhely, ami a Fuló családtól jutott a kezére.

¹⁸⁷ A kimutatás megemlíti azt is, hogy az egyik meg nem nevezett évben a Fájban található szőlők elfogytak. Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 4; Consignatio bonorum, fol. 158.

¹⁸⁸ Fáy László végrendelete, fol. 4; Consignatio bonorum, fol. 154–155.

¹⁸⁹ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 9.

¹⁹⁰ A Hedry család eredetileg Sáros vármegyéből származott. A családnak a 16. században Hedriben, Hrabkóban, Kellemesben, Nagyvitézen, Sirokán és Szentkereszten voltak birtokrészei. BOROVSKY, 1896, 541; MAKSAY, 1990, 611–628.

¹⁹¹ Fuló Miklós Abaúj vármegyei köznemes családból származott. Felmenői közül valószínűsíthetően édesapja Abaúj vármegye táblabírája volt az 1609-es, 1613-as, 1615-ös és az 1622-es években, valamint 1616–1617 között. Ezt követően rövid ideig, 1624–1629 között az említett vármegye alispánjaként tevékenykedett. 1640-ben bizonyos Fuló Miklósnét özvegyként említették. A pár évtizeddel később élt (és valószínűleg fia) Fuló Miklós részt vett a Wesselényi-féle rendi szervezkedésben. 1670-ben fő- és jószágvesztésre ítélték. Végül 1673-ban szabadult pozsonyi fogságából. KORPONAY, 1878, 94, 103, 107–108, 110, 126, 133, 137, 141, 145, 153, 162, 354; CSOMA, 1897, 213–214, 414.

¹⁹² A Putnoky család a 16. században a Borsod-, Sáros- és Abaúj térségben birtokolt jószágokat. Putnoky Péter nevét Nagy Iván munkája zálogosítások kapcsán említette. NAGY, IX, 1862, 507; BOROVSKY, 1896, 543; MAKSAY, 1990, 612, 629; TÓTH, 2008, 28, 44.

¹⁹³ Consignatio bonorum, fol. 154–155; Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 9; Fáy László végrendelete, fol. 4.

Fáy László kiemelte, hogy ezt az akvirált részt közösen birtokolta öccsével, (V.) Istvánnal. A vétellel viszont adódott egy probléma: a hozzá kapcsolódó rétet Fuló Miklós továbbra is saját használatában tartotta meg.¹⁹⁴

Fájon Fáy László két földet is említett, melyek közül az egyik bérelt jószágként állt édesanyja, Reöthy Kata igazgatása alatt. Ezeknek későbbi sorsáról édesanyja végrendeletileg döntött.¹⁹⁵

Felsőméra határában egy bizonyos Szőke Jánostól vett bérbe két rétet.¹⁹⁶ A használatba vételre Fáy 40 tallért fizetett évente a tulajdonosának. A szerződés értelmében húsz éven át, azaz 1670 és 1690 között vehette igénybe a réteket.¹⁹⁷

Fáy László birtokállományában található olyan birtokrész, amelynek jogállása pontosan nem azonosítható sem a gazdasági feljegyzés, sem pedig egyéb levéltári iratanyagok alapján. Fáy több esetben számos egyéb információt osztott meg egy-egy résszel kapcsolatban, azonban ezeknek az eredetét nem tisztázta.

Az egyik ilyen beazonosíthatatlan birtok az Abaúj vármegyében található Gagy település, amelyet Fáy László a szokásosnál részletesebben mutatott be. A terület azért is érdekes, mert az itteni birtokos családokat (gagyai Báthori, Monaky, Lenkey, runyai Soldos, Fáy) és házasságaikat figyelembe véve jól kirajzolódik, hogy a felső-magyarországi famíliák mennyire szorosan összekapcsolódtak egymással. Ez a falu két részből állt: Felső- és Alsógagyból.¹⁹⁸ Fáy Lászlónak mindkét területen voltak jószágai. Felsőgagyban nemes földeket birtokolt, amelyek szomszédságában Fuló Miklós és Uza Mihályné¹⁹⁹ jószágai feküdtek.²⁰⁰

¹⁹⁴ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 32.

¹⁹⁵ „Az teöbbi ket fele oszlott, volt valamelj zalogos joszagocska is ott, mellyet tanquam acquisitio idvözült aszszonyom anyam elteigh maganak hagyott.” Uo., fol. 3.

¹⁹⁶ Szőke Jánost 1669-ben erdőkerülőként említették Felsőmérán. Uo., fol. 16.

¹⁹⁷ Szőke János uramtól két zálogos rétekről a felsőmérái határban. Kassa, 1675. június 10. MNL OL P 1729 1675, Nr. 7, fol. 120.

¹⁹⁸ (Gagy)Bátorban egy 1689 augusztusi összeírás szerint jobbágyai és állatai voltak Fáy Lászlónak. Bona occupata domini Fay. Kassa, 1689. augusztus 12. MNL OL E 156 A. Fasc. 31. Nr. 77/a, (a továbbiakban: Bona occupata domini Fay) fol. 6–7. A házasságokkal kapcsolatos információt bővebben lásd a gagyai Báthori családról szóló lábjegyzetben.

¹⁹⁹ Uza Mihály felső-magyarországi köznemesi családból származott. Valószínűleg ő is részt vett a Wesselényi-féle rendi mozgalomban. Birtokainak elkobzásáról több összeírás is fennmaradt, Szászfával, Felsőgagggyal, Alsógagggyal, Pamlinnal, Bátorral, Újlakkal stb. kapcsolatban. Egy 1655-ben készült feljegyzés szerint felesége Jánoki Zsuzsanna volt. 1671-ben második hitvesként Báthori Annát említették. A 18. századra az Uza család már elvesztette jelentőségét. Conscriptio bona Michaelis Uza in Comitatu Abaujvariensi. 1673. február 16. MNL OL E 156 A. Fasc. 48. Nr. 26, (a továbbiakban: Conscriptio bona Michaelis Uza in Comitatu Abaujvariensi) fol. 1–3; Conscriptio bona Michaelis Uza in Comitatu Abaujvariensi. 1682. június 25. Uo., A. Fasc. 65. Nr. 36, (a továbbiakban: Conscriptio bona Michaelis Uza) fol. 2; CSOMA, 1897, 621–622.

²⁰⁰ „Vadnak Gagyban en szamomra valo földek nemes földek.” Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 31.

Az itt található ún. mogyorós szőlő mellett helyezkedett el egy nemes föld, amelyet Csőri Márton szántott. Ennek szomszédságában terült el Fuló Miklós és Báthori Miklós²⁰¹ része. Ezekről a jószágokról ismert, hogy bizonyos években ugaron heverték. Fáy László felsőgagyai második nyomása mellett szintén Fuló Miklós kertjét találjuk. A gazdasági feljegyzés szerzője azt is megjegyezte, hogy ezen részeket egyik oldalról egy folyó²⁰² határolta. Fuló Miklós jószágain túl helyezkedett el Uza Mihályné többi birtoka. A harmadik nyomás a Csenyéte felé haladó út mellett feküdt, nem messze Monaky Kata testvérének, Lenkeyné Monaky Zsófiának a birtokrészétől.²⁰³

A felsőgagyai Fáy-birtokrészen a gazdasági feljegyzés összeállítója egy kender- és egy búzaföld létezését is feljegyezte. Ennek szomszédságában is Fuló Miklós és Uza Mihályné jószágai feküdtek. A Fáyiaknak a Csenyéte felé haladó út mellett további, több holdnyi megművelhető és ugaron heverő földje is volt. Fáy László ezen részeinek a környékén Pántos András is birtokolt pusztát, míg felső szomszédját Pántos Györgynek hívták.²⁰⁴ A Pántosok – György és András – házához kisebb föld is tartozott, ami után dézsmát kellett fizetniük.²⁰⁵

A szintén Felsőgagy vonzáskörzetében²⁰⁶ található Lyuba *praedium*ról kevésbé részletesen számolt be a gazdasági feljegyzés. Ez azt jelenti, hogy Fáy mindössze egyetlen oldalon foglalta össze a történetét és e jószággal kapcsolatos tevékenységét.²⁰⁷ Az előbbi vonatkozásában leírta, hogy a 17. század közepén két jelentősebb rokonságnak voltak érdekeltségei a környéken. Az egyikhez az ún. gagyai „*Atyafiak*” tartoztak, a másikhoz pedig a gagyai Báthori családból származó Zsigmond és Miklós utódai.²⁰⁸

Fáy László lyubai birtokrészén is rendelkezhetett tilalmas erdővel. Egy ízben ugyanis arról panaszkodott, hogy bár a makkos disznók után járó tizedből jutott neki eladásra, de nem kapott

²⁰¹ Minden bizonnyal a gagyai Báthori (Báthory) családról van szó, akiknek – ahogy *Borovszky Samu* fogalmazott – „ősi fészke” Gagybátorban volt. Báthori Miklósról *Nagy Iván* családtörténeti munkája mindössze annyit jegyzett fel, hogy Lenkey Anna volt a felesége. Valószínűleg ezzel a Lenkey családdal állt rokonságban a Monaky familia is. (Monaky Zsófia ugyanis Lenkey György felesége volt). Báthori Zsigmond lányai közül Kata Monaky Ferenc, Zsuzsa pedig runyai Soldos Ferenc felesége volt. A lányok házasságaik révén a Fáy családdal is rokonságban álltak. NAGY, I, 1857, 233–234; BOROVSZKY, 1896, 536.

Gagyai Bátor Lászlóra (†1667) 1651-ben Heves-Külső-Szolnok vármegye esküdt ülnökeként, 1653-ban Pest-Pilis-Solt vármegye esküdt elnökeként, 1654-ben ugyanitt szolgabíróként tettek említést. 1661-ben jelölték, majd 1663-ban megválasztották alispánnak Heves-Külső-Szolnok vármegyében. 1666-ban Pest-Pilis-Solt vármegye helyettes alispán pozícióját töltötte be. SZABÓ, 2010, 261–262.

²⁰² Felsőgagyon jelenleg két patak folyik keresztül: a Bátor és a Vasonca.

²⁰³ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 31.

²⁰⁴ Uo., fol. 31; Pántos (Pantos) Györgyöt Monaky Kata felsőgagyai *subditusai* között tartották számon. *Consignatio bonorum*, fol. 11.

²⁰⁵ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 32.

²⁰⁶ FÉNYES, II, 1851, 32.

²⁰⁷ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 35.

²⁰⁸ A „gagyai atyafiak” a Báthori családdal rokoni kapcsolatban álló nemesek voltak.

értük megfelelő árat. Ezért a következőkben úgy döntött, hogy növeli a jobbágyoktól elvehető sertések számát.²⁰⁹

6. Ábra

Az Abaúj vármegyében található Fáy birtokrészek

Lyubán 1669-ben birtokosztályra került sor, amelynek első szakaszában a földbirtokosoknak bizonyítaniuk kellett a használatban lévő jószágaikhoz való jogukat. A gazdasági feljegyzésben Lyuba *praedium*ról még annyi információt közölt a szerző, hogy az ott tartott sertésállományt milyen arányban kellett elosztani a „gagyai Atyafiak” és a Báthori örökösök között. Az osztályból jól látszik, hogy a környék javaiból azok a középbirtokos nemesi családok részesültek, amelyeknek a tagjai házasságaik révén amúgy is szorosan kötődtek egymáshoz. Ezért azok előnyt élveztek az osztozkodásnál.²¹⁰

²⁰⁹ „Es noha annak előtte, mikor az maktul tized diszno jutot, sok fele distraháltak nagi igazsagtalanul keves jüvedelmeket, ugi hoga gyakortat az, mit benne el ragadhatot, csak el ragatta mind az altal.” Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 35.

²¹⁰ A sertésállomány felét a „gagyai atyafiak” kapták meg, másik fele azonban több személy és család között került kiosztásra. Az utóbbi egyharmadán Báthori Zsigmond örökösei és Uza Mihályné osztozott meg, a maradék kétharmadot további részekre (negyedekre) osztották Monaky Kata, Lenkeyné Monaky Zsófia, Monaky István és Báthori (IV.) László örököse, Báthori (II.) Gábor között. Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 35; NAGY, I, 1857, 233.

4. Pest–Pilis–Solt vármegye

Az Abaúj területén található birtokain kívül Fáy László Pest–Pilis–Solt vármegyében rendelkezett még jelentősebb érdekeltségekkel. Ezekkel kapcsolatban érdemes leszögezni, hogy Buda 1541. évi elfoglalása után az oszmán hódítások fő vonalába kerültek, majd 1663-ban Köprülü Mehmed nagyvezír serege, Érsekújvárral bezárólag, további nógrádi részeket (Drégelypalánk, Hollókő, Nógrád stb.) is elfoglalt.²¹¹ Előre nyomulásukat és a vasvári béke sikerét kihasználva, az oszmán apparátus a korábbiaknál határozottabban törekedett arra, hogy megváltoztassa a fennálló hatalmi viszonyokat. Miután a nagyvezír hadai eltávoztak, a magyar földesúri hatalom igyekezett megszerezni a neki járó jövedelmeit. Az adók beszedése ellen az oszmán tisztviselők nem léptek fel. Az 1650-es évektől inkább a császári katonaság végvárakban való jelenléte és a magyar jobbágyok elleni visszaélések okoztak problémát.²¹²

Fáy László édesanyja, Reöthy Kata végrendeletében tisztázta Pest megyei néhány birtokának eredetét. Pécel, Gyömrő és Gomba falvak, valamint Locsod, Maglód és Tüzberek pusztája eredetileg a Hubay família birtokában állt.²¹³ Egy másik dokumentum a Hubay család élő tagjai közül Hubay Ferencet és Miklós nevű fiát, valamint lányait, Dorkát (a későbbi Bereczkey Péternét) és Katát (a későbbi Harsány Mihálynét); a másik részről Hubay Istvánt és gyermekeit, Demetert és szintén Dorka nevű lányát említette meg. A felsorolt Hubayak a Gömör vármegyei Hubó nevű faluban laktak.²¹⁴ Az 1661. évi Reöthy-végrendelet kiemelte, hogy Fáy László édesanyja igényt tartott az említett falvakra és pusztákra, ezért kilencszáz magyar forintot fizetett értük a Hubayaknak. A javakat fiai számára szerezte meg, s azzal a feltétellel adta át nekik, hogy a halálát követően a legtöbbjüket illetően testvéries osztozkodásra kerüljön sor.²¹⁵

Fáy László törekedett arra, hogy teljesítse édesanyja kívánságát a Pest vármegyei birtokokkal kapcsolatban. Talán ezért is hangsúlyozta a gazdasági feljegyzésben, hogy öccsével, Istvánnal közös tulajdonukban áll a gyömrői jószág fele, valamint Pécel és Gomba

²¹¹ SZAKÁLY, 1981, 249; NOVÁKI–FELD–GUBA–MORDOVIN–SÁRKÖZY, 2017, 31, 38, 55.

²¹² Az 1663–1664-es hadjárat sikeressége ellenére a „kétfelé adózás” gyakorlata egyáltalán nem kérdőjeleződött meg. SZAKÁLY, 1981, 252–253.

²¹³ Reöthy Kata végrendelete, fol. 2.

²¹⁴ A végrendelettel ellentétben ez a levéltári irat négyszáz magyar forintot említett vásárlási értéként. Mivel a Reöthy-testamentum nem részletezi alaposan, hogy a falu és puszták mekkora hányadát vásárolta meg Katalin asszony, ezért lehetséges, hogy további szerzeményekről van szó. A gazdasági feljegyzés tisztázza, hogy 1666–1683 között pontosan mennyi részt birtokolt a Fáy család a településen. A Hubay família örökjogú birtokátruházása a Fáy-testvéreknek lásd A Hubay család örökjogú birtokátruházása a Fáy-testvéreknek, Hubayak birtokeladásáról, fol. 1–2; Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 64; Pest–Pilis–Solt vármegye határozata Maglód, Locsod és Tüzberek birtokrészéről, fol. 1–2.

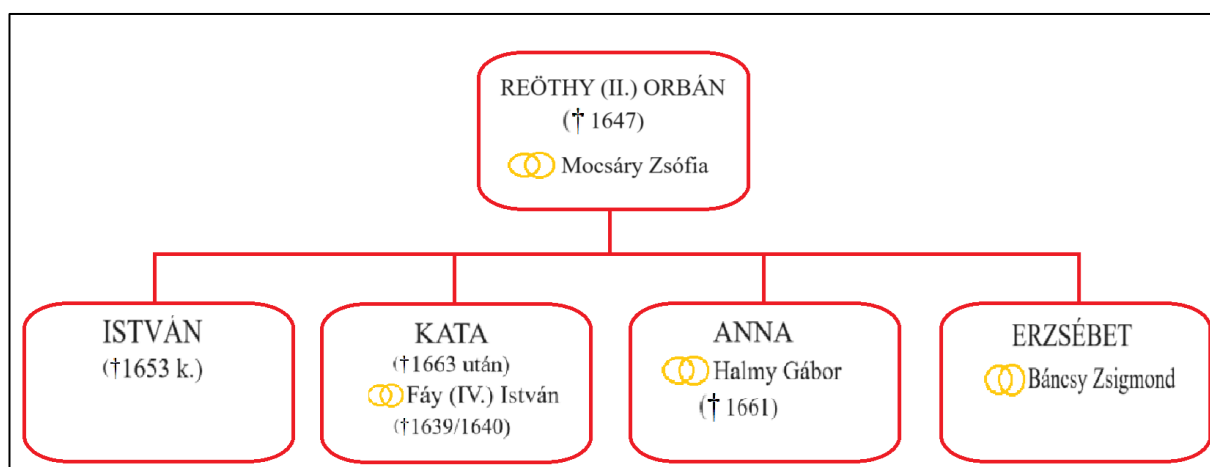
²¹⁵ Reöthy Kata végrendelete, fol. 2.

falvak egésze a korábban felsorolt pusztákkal együtt.²¹⁶ Az említett falvak közül Gyömrő²¹⁷ és Gomba²¹⁸ neve a későbbiek során még kisebb határ- és egyéb vitás kérdések kapcsán is előkerült.

A Pest megyei Dab térségében található Apostag fele szintén a Reöthy család egykori birtokát képezte. A gazdasági feljegyzésben megemlítette, hogy az apostagi adórészt Fáy Lászlónak fizették a jobbágyok, amely bevételt valószínűleg anyai örökségként szerezhette meg.²¹⁹

A bemutatott Pest–Pilis–Solt vármegyei birtokon kívül a gazdasági feljegyzés említést tett még a szintén itt fekvő, de nem szülőktől örökölt Dányról. A falu 1661-ben nagybátyja, Halmy Gábor halálát követően került Fáy László irányítása alá. A községet Fáy rögtön birtokba is vette, amire az szolgál legjelentősebb bizonyítékként, hogy a birtokról származó adókat már 1662-ben beszedette.²²⁰ Ugyanilyen körülmények között szerezte meg a Lób pusztán található részeit is.²²¹

7. Ábra Reöthy (II.) Orbán és utódai

²¹⁶ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 64.

²¹⁷ Egy 1657 novemberében keletkezett perirat arról tanúskodik, hogy Gyömrő településen még a váci püspök is rendelkezett birtokokkal. Fáy László ezek közül bérelt jobbágytelkeket is. Fáy ezen jószágán Farkas György bujái kapitány hatalmaskodott. Vö. Pest vármegye attestatioja. Gyömrő, 1657. november 28. MNL OL P 1729 1657, Nr. 7, fol. 8–10; BOROSY, 1998, 225–227.

²¹⁸ A gombaiak levelet fogalmaztak meg Fáy Lászlónak az újfalusiakkal valló „villongásaik” miatt. A falu lakói Fáy Lászlót földesurukként szólították meg, levelüket neki címezték. A lakosok nehezményezték, hogy az újfalusiak nem Fáyhoz, hanem oszmán földesurukhoz fordultak jogorvoslatért. Vö. A gombaiak levele az újfalusiakkal történt villongásaik miatt. Gyömrő, 1677. június 2. MNL OL P 1729 1677, Nr. 33, fol. 142.

²¹⁹ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 6; 84.

²²⁰ Uo., fol. 114.

²²¹ SZABÓ, 2010, 296.

Miután Fáy nagynénje, Halmyné Reöthy Anna meghalt, a Halmy-örökség egy újabb része, a Solt megyei Tass is az idősebb Fáy-testvér kezelésébe került.²²² 1661–1662-ben Fáy László perbe keveredett Halmy egy másik rokonával, Thassy Mihállyal. A konfliktus végül 1662 januárjában békés megegyezéssel zárult: Thassy megkapta a Tass faluban lévő birtokrészek egyikét, Fáy pedig a másik felét. Utóbbi ezen kívül jogerősen birtokába vehette a Solt megyei Halásztelek és (Szántó)Szentgyörgy, valamint a Pest megyei Pilis pusztában lévő részjóságokat.²²³ Ezek mellett megszerezte még a solti Hügye pusztát is, amelynek neve egy 1682. évi, Wattay (Vattaj) Pál alispán által indított vizsgálat során is említésre került Balassa (Balassy) Imre hatalmaskodása miatt.²²⁴

Az abaúji szerzeményével ellentétben ebben a vármegyében jóval lassabb ütemű birtokgyarapodás fedezhető fel. Tekintetbe véve a területet érintő oszmán hódítást, ez egyáltalán nem számít különösnek.

A jelentős számú, Reöthy Katától örökölt Pest vármegyei részeihez 1647-ben Fáy László és öccse, (V.) István a környéken, Gyömrőn, Pécelen, Gombán, Maglódon, valamint Locsod és Tűzberek falvakban mindennemű portiót vásárolt meg tartozékaival és jövedelmével együtt.²²⁵

Solt vármegyében feküdt Dab község, amely Fáy László egyik szerzett birtoka volt. A falunak csak az egyharmada tartozott a tulajdonába, annak minden jövedelmével együtt. A birtok történetét a gazdasági feljegyzésben a következőképpen jegyezték fel: Dab két részével a korábbiakban Reöthy Orbán rendelkezett, eredetileg ez képezte a kapitány ősi birtokainak egyikét.²²⁶

²²² *Consignatio bonorum*, fol. 155; Egy 1662 márciusában keletkezett okirat arról tudósít, hogy Halmy Gábor utód nélkül halt meg, testamentumot nem hagyott maga után. Javai a feleségére, illetve a koronára szálltak. Az iratban felszólították a tassi jobbágyokat, hogy fáradjanak a Torna vármegyei Méheskére homagiumot tenni. Az eskü elmulasztása büntetést von maga után, a távollét az eseményről csak indokkal, például árvíz veszélye esetén lehetséges. Vö. Megyeri Gergely levele a tassi jobbágyoknak. Kassa, 1662. március 16. MNL OL P 1729 I. tétel, 1662, Nr. 5, (a továbbiakban: Megyeri Gergely levele a tassi jobbágyoknak) fol. 1.

²²³ SZABÓ, 2010, 296.

²²⁴ BOROSY–KISFALUDY–SZABÓ, 1999, 148; SZABÓ, 2010, 296.

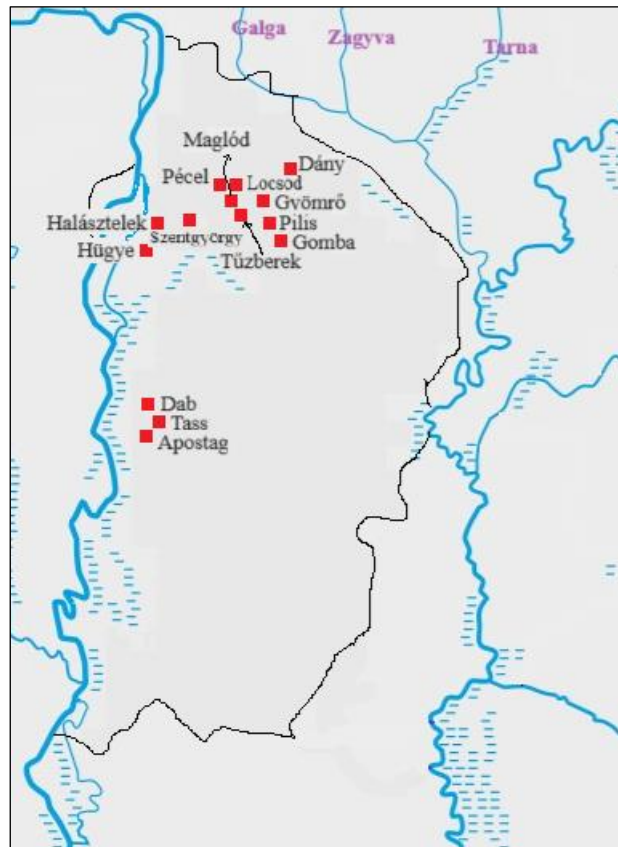
²²⁵ Gál Jánosné Bercsély Erzsébet az unokája volt Forgón Mihályné Hubay Dorottyának. A Gál Jánosné ügyében keletkezett okirat István és László mellett egy harmadik – elméletileg – Fáy fiút említett, egy bizonyos „Andrasek”-et. („Hubai Dorka asszony unokája, az en szabad akaratom szerint teszek es en levelemnek rendiben illyen valaszt, hogi en, nehay nemzetes Fay Istvan uram megh maradot eozevgye, nemzetes Röthy Katha asszony es azon megh irt uratul valo gyermeki Fay Laszlo, Istvan es Andraseknak.”) Gál Jánosné rendelkezése a Fáy-testvéreknek, fol. 1–2.

²²⁶ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 84; Fáy László a végrendeletében hangsúlyozta, hogy számára Dab és Apostag községeknek csak bizonyos része jutott. Ezeken kívül az idősebb Fáy-testvér megemlített még olyan birtokrészeket, melyeket Halmy Gábornétól vásárolt. Ennek alapos ismertetésére nem került sor. Fáy László végrendelete, fol. 6.

Egy 1639. évi vármegyei irat tanúskodott itteni egyéb szerzeményeiről. Reöthy egy ott élő lakos, Tulkos Balázs erőszaktevése miatt szerezhette meg a település egy részét, mégpedig egy házhelyet a hozzá tartozó szántófölddel, réttel, erdővel és halastóval. A kővári kapitány az említett javakért száz forintot fizetett.²²⁷

8. Ábra

Fáy birtokrészek Pest–Pilis–Solt vármegyében

Reöthy Orbán halálát követően birtokosztályt tartottak. Dab ekkor került Anna nevű lánya kezébe, akinek rövid időn belül jelentős összegű pénzügyi segítségre volt szüksége váratlan anyagi nehézségei miatt. Ezért adta át 500 magyar forintért a dabi jószágának a birtokjogát Fáy László és Fáy (V.) István kezébe. Az említett részt a testvérek egymás között igazságosan osztották fel és együtt használták.²²⁸

²²⁷ Pest–Pilis–Solt vármegye által kiállított hivatalos okirat Reöthy Orbán számára. Fülek, 1639. január 29. MNL OL P 1729 1639, Nr. 12, fol. 1–2; Egy 1655 áprilisi perirat arról tanúskodik, hogy Reöthy Kata keresetére indított ügyben megállapítást nyert, a dabi házhelyeik osztottak voltak, s tartozott hozzájuk még szántófield és rét is. A tanúk arról számoltak be, hogy Dabhoz sem malom, sem szökőkút nem tartozott. Inquisitio a dabi jószágról. 1655. április 2. MNL OL P 1729 1655, Nr. 4, fol. 10–11.

²²⁸ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 6; fol. 84.

5. Nógrád és Gömör vármegye

A Pest–Pilis–Solt vármegye szomszédságában található nógrádi terület szintén az oszmán hódítás útvonalába került, s déli része már a 16. században a hódoltság részévé vált. Nógrádban – vagy ahogy Fáy László nevezte – a „*Fülek körül lévő jószágocskáján*” szintén szétszórva helyezkedtek el a javadalmi.²²⁹ Fáynek a füleki *praesidium* területén állt egy háza, mely anyai örökségként került tulajdonába, bár egy 17. század végi összeírás ezt az ingatlant üres állapotúként jegyezte fel.²³⁰

A Nógrád vármegyei Hidegkút, Szeregy/Cered, Óbást és Ragyolc falvak ismertetésére a gazdasági feljegyzés külön fejezetben tér ki.²³¹ Ezek szintén Reöthy-örökségként jutottak Fáy László birtokába.²³² Esetükben részletesen közölték az ottani bevételeket és jobbágyterheket, ugyanis Fáy ezen nógrádi birtokrészein jelentős számú jobbágya élt és dolgozott.²³³

Fáy László sőregi érdekeltségei a Fáy-testvérek örökös jószágai közé tartoztak. Talán ezzel indokolható, hogy Fáy László és István sőregi javait megosztotta egymás között. Ez az osztozkodás egyenlőtlenül történt, mivel az idősebb testvér, László, többet kapott a szóban forgó falurészből. Végül Fáy (V.) Istvánt ragyolci területekkel kárpóolták az itteni veszteségeiért. A sőregi birtokokhoz tartozott még egy pusztaterület Gortván, valamint néhány

²²⁹ Az idézetet vö. Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 48; fol. 50.

²³⁰ *Consignatio bonorum*, fol. 155.

²³¹ Uo., fol. 50–56.

²³² Uo., fol. 160; Bizonyos egyéb peres ügyletek és birtokiratok számos kiegészítést tartalmaztak a nógrádi és gömöri térség Fáy érdekeltségével kapcsolatban. Egy 1648 áprilisi per során kiderült, hogy Ragyolcon Reöthy Orbán is birtokolt részeket, amik miatt pereskedésbe került a Fajd családdal. Vö. Fáy Istvánné határozata Ragyolccal kapcsolatban. 1648. április 30. MNL OL P 1729 1. tétel, 1648, Nr. 2, fol. 1–2.

²³³ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 50–56; A 17. század végi összeírás a Nógrád vármegyei Hidegkúton Fáy László jobbágyai nevét jegyezte fel: Magh Albert és Magh Ambrus, Teredi Csene András. Rajtuk kívül Reöthy Kata jobbágyai voltak itt: Magh Máté és Orbán Máté. Fáy László atyai öröksége volt Gömör- és Nógrád vármegyében a következő: Ragyolcon lakozó Kurinci (Kurinczi) Gergely öccsével együtt; Sőregen lakozó Bata Ambrus, Bolyki Pál és Só Benedek; Óbástban Nagy András az öccsével; Szeregyen Csene Péter az öccsével; Terbelédben Göröcs Mihály a fiaival, Mátyással és Tamással; Sőregen Káris János és Szeredi Nagy Gergely; Hidegkúton Orbán Máté az öccsével. Ezen kívül Ragyolcon említett még egy kúriát, amihez allodiális birtokok tartoztak. Utóbbiakról a Fáy gazdasági feljegyzése nem tett említést. Monaky Kata révén a vármegyében Fáy László a következő javakat sorolta fel: Szeregyen jobbágyaik laktak (Csene György, Csene Máté és Csene Imre az egész családjával). Az óbásti mezőn Fáy István zálogba adta Lászlónak és feleségének a Nagy nevezetű jobbágycsalád telkét minden tartozékával együtt négyszáz forintért. *Consignatio bonorum*, fol. 159–162.

rét, illetve majorsági és irtványföld.²³⁴ Hangsúlyozták azt is, hogy a sőregiek a pusztájuk után sem a török, sem a magyar uraknak nem fizettek adót.²³⁵

A Nógrád vármegyei Füleken Fáy anyai örökségként kapott házában kívül az összeírás feljegyzett egy szerzett jószágot is, amire az abaúji köznemes két anyai nagynénjétől, Halmy Gábornétól és Báncsy Zsigmondnétól tett szert. Ezeket eredetileg édesapjuktól, Reöthy Orbántól kapták örökségként. A vásárlás további körülményeiről egyéb információval nem rendelkezünk.²³⁶ Az említetteken kívül a források Fáy feleségének, Monaky Katának füleki érdekeltségével is foglalkoznak: az asszonynak ugyanis saját háza volt a városban.²³⁷

A nógrádi részeken Homokterenye faluval kapcsolatban tudjuk, hogy házassága révén Fáynak miként sikerült a településen tovább gyarapítania a birtokait. A községben fekvő érdekeltségek osztatlan közös jószágként tartoztak Fáy László és felesége atyjafiai, azaz távoli rokonai tulajdonába. Közülük Borjus Pétert²³⁸ és Gyulaffy Lászlónét²³⁹ említették. Gyulaffynéről azt is leírták, hogy ő a magáét egy meg nem nevezett személynek adta zálogba.

Nógrád vármegyében Mocsáry Ferenc²⁴⁰ a füleki erőd belső városában lévő házát 120 egész ezüst tallérért bocsátotta Fáy László kezébe. A ház szomszédságában Farkas Ferenc és Fodor

²³⁴ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 48; Sőreg faluban a Simon és Bornemissza családok is rendelkeztek zálogbirtokokkal. Vö. Geszty Boldizsár fassioja. Az irat 1589-ben keletkezett. MNL OL P 1729 1. tétel, 1589, Nr. 1, fol. 1–2; Fáy István a gortvai pusztá egy részét átadta örökjogon Abafi Jánosnak, amit ő később a saját utódaira örökített át. Vö. Abafi János a sőregi és gortvai pusztákról. Szendrő, 1606. augusztus 16. Uo., 1606, Nr. 9, fol. 1–2; Fáy (IV.) István halálát követően sőregi örökös jobbágysai el akarták hagyni özvegye, Reöthy Kata szolgálatát. Vö. Sőregi jobbágysok ügye. Fülek, 1641. május 10. Uo., 1. tétel, 1641, Nr. 3, fol. 1–2.

²³⁵ „Mivel azon pusztá eleitől foghvást Sőreghez birattatott szinten ugi, mint az seőregi határ, es sem teörök, sem magyar urnak külön attul nem fizettek az sőregiek.” Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 48; A 17. század végi összeírás feljegyezte még a sőregi részeken tevékenykedő alattvalók nevét (Só Mihály és Só Benedek, Bata Ambrus, Kuris János, Bolki Pál, Balog Pál és Balog Jakab). Az említett jobbágysok Reöthy Katalin halálát követő birtokosztály után kerültek Fáy Lászlóhoz. *Consignatio bonorum*, fol. 158–159.

²³⁶ Uo., fol. 153; fol. 155.

²³⁷ Uo., fol. 162.

²³⁸ Bánfalvai Borjas Péter földbirtokos valószínűleg kisnemes lehetett az említett Bánfalván. 1666-ban egy peres ügylet során hivatkoztak rá. BOROSY–KISFALUDY–SZABÓ, 1999, 33.

²³⁹ Valószínűleg a ráthóti Gyulaffy családot említette az irat. A família a történelem sodrában két ágra szakadt, a szatmári- és az erdélyi részre. Tagjai közül a 17. században Gyulaffy Miklós szatmári alispán és alkapitány emelkedett ki. A korszakban két László nevű tagja akadt a ráthóti Gyulaffyaknak: az egyikük Gyulaffy (V.) László (†1699), aki Gyerőffy Borbálával házasodott össze. *Nagy Iván* feljegyzése szerint (VII.) László 1693-ban grófi címeradományt kapott. NAGY, IV, 1858, 482.

²⁴⁰ A bocsári Mocsáry család birtokai Heves-Külső-Szolnok vármegyében helyezkedtek el. Mocsáry Ferenc 1655-ben esküdt ülnökként, 1657-ben jegyzőként, 1667-ben főjegyzőként, majd 1669-ben alispánként tevékenykedett. 1661-ben és 1669-ben Pest-Pilis-Solt vármegyei alispánként is említették. Ezzel a családdal a Fáyiak is rokonságban álltak: Fáy László és (V.) István nagyanyja ugyanis Reöthy Orbánné Mocsáry Zsófia volt. BOROVSKY, 1910a, 672; DÜMMERTH, 1982, 253; BENEDEK, 2002, 123, 126; SZIRÁCSIK, 2005a, 303; SZABÓ, 2010, 358–359; HORVÁTH, 2020b, 113.

Mihály²⁴¹ lakóháza helyezkedett el. Fáy zálogként egészen addig használhatta a házat, amíg Mocsáry meg nem fizette számára a 380 talléros summapénzt.²⁴²

Szintén ehhez a nógrádi területhez tartoznak kisragályi Ragályi Jánosnak²⁴³ a Pusztaragyolcon, Monoszá, Kisbélán lévő pusztái, valamint a füleki várban fekvő telkei, melyeket Fáy László árendálhatott. Ragályi azt is részletezte, hogy Pusztaragyolcon háza, szántóföldjei, erdei és rétjei; Monoszá és Kisbélán szintén szántói és rétjei voltak. Fáy azért vehette használatba az említett részeket, mert 25 magyar forint értékben kölcsönt adott Ragályinak. Az összeget 5 magyar forinttal Fáy egyik ragyolci jobbágya, Kurinczi Gergely²⁴⁴ egészítette ki. A 30 forintos összegre azért volt szüksége Ragályinak, mert szeretete volna kiváltani birtokrészeit Taksányi Györgytől.²⁴⁵

Hasonló körülmények között kerültek Fáy kezébe a kápolnáragyolci, a pusztaragyolci, a kisbélai és a monoszai telkek minden tartozékukkal együtt. Nagyréti Darvas Ferenc²⁴⁶ ugyanis negyedfél magyar forintot kért kölcsön az abaúji nemesőtől a feltétellel, hogy a szóban forgó részek használatát átadja Fáynak. A hitelként kapott összeget Darvasnak 1680. április 23-ig kellett visszafizetnie. A zálogba vételkor azonban kikötötték, hogy a területek makktermését Fáy László nem gyűjtheti be, az ugyanis az eredeti tulajdonost illeti meg.²⁴⁷

²⁴¹ Fodor Mihály a zétényi Fodor család tagja lehetett. A família Szatmár vármegyéből származik. NAGY, IV, 1858, 184.

²⁴² Monaky Ferenc vallomása füleki házáról. Fülek, 1666. november 23. MNL OL P 1729 1666, Nr. 6, (a továbbiakban: Monaky Ferenc vallomása füleki házáról) fol. 17.

²⁴³ Ragályi Jánost 1672-ben Nógrád vármegyei birtokosként említették. A Wesselényi-féle rendi szervezkedésben aktív szerepet vállalt, részt vett a szomolnoki rablásban. Thököly Imre egy alkalommal Ragályi János lovas hadnagyot küldte el Koháry (II.) István főkapitányhoz. Emiatt foglalták le Gömör és Borsod vármegyei jószágait. Családja, a ragályi és kiscsoltói Ragályiak a régi evangélikus köznemesi famíliák közé tartoztak Gömörben. 16. századi felmenői közül Ragályi Istvánt és Ragályi Jánost említették egy 1580 és 1581 májusában kelt idézés kapcsán. Ragályi Menyhért 1651-ben a vármegye törökökhöz küldött követe volt, Ragályi Mihály pedig 1659-ben Gömör országgyűlési követeként teljesített szolgálatot. NAGY, IX, 1862, 579–584; BOROSY, 2001, 78; TÓTH, 2011, 21, 61; ULRICH, 2013a, 74; KOMÁTI, 2015, 161.

²⁴⁴ Kurinczi Gergely Fáy László ragyolci jobbágya volt, aki szarvasmarhák és lovak tartásából élt. 1670-ben a telkén nyolc ökröt és tíz lovat írtak össze. Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 52; *Consignatio bonorum*, fol. 7; Fáy László és Semsey György urak hódoltságban lévő jószágairól. 1670. december 9. MNL OL E 156 A. Fasc. 9. Nr. 50, (a továbbiakban: Fáy László és Semsey György urak hódoltságban lévő jószágairól) fol. 4.

²⁴⁵ Pusztaragyolc, Monosza és Kisbélna praedium zálogjoga. Fülek, 1677. március 3. MNL OL P 1729 1677, Nr. 3, (a továbbiakban: Pusztaragyolc, Monosza és Kisbélna praedium zálogjoga) fol. 183.

²⁴⁶ Darvas Ferencet 1693-ban Nógrád vármegye szolgabírájaként, 1703-ban Duna-Tisza köze főhadbiztosaként említették. 1706–1707 között Nógrád alispánjaként, 1709-ben tartományi hadbiztosként (*provincialis commissarius*) tevékenykedett. Fiai közül Ferenc 1744–1750 között a megye szolgabírói tisztségét szerezte meg; József pedig 1756-ban ugyanitt alispán, majd királyi tanácsos volt. BOROVSKY, 1911, 594; SZIRÁCSIK, 2004a, passim; SZIRÁCSIK, 2005a, passim

²⁴⁷ „vettem fel nemzetes Fáy Laszlo batyam uramtúl negyefél magyar forintot”. Darvas Ferenc úr a ragyolci, pusztaragyolci, monoszai, kisbélai *portiókról*. Rozsnyó, 1679. április 15. MNL OL P 1729 1679, Nr. 8, fol. 226.

A gömöri Zabar községben egy telket írtak össze, ahol Fáynak egyetlen jobbágya élt. A település határában kiváló makkos erdő terült el, amely bevételével is gazdagíthatta birtokosát.²⁴⁸

9. Ábra

A Fáy család birtokrészei Nógrád vármegyében²⁴⁹

Gömör vármegyében helyezkedtek el Fáy László horkai és Malah faluhoz tartozó jószágai. Közülük az első faluval kapcsolatban tudjuk, hogy egyik része Monaky Kata örökségét gyarapította, míg a falu másik felét Fáy a saját szerzeményei között tartotta számon.²⁵⁰ Az abaúji nemes horkai jószágához tartozott még Beretke és annak egy porciója, valamint a Malahbéli és özörényi puszta. Fontos hangsúlyozni, hogy Malahban Fáy csak részbirtokokkal rendelkezett, a falu felét ugyanis Dobos Márton²⁵¹ és Barna András²⁵² nemesek birtokolták.

²⁴⁸ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 138.

²⁴⁹ A térképen Pusztas- és Kápolnáragyolc „Ragyolc” néven szerepel. Mivel Kisbélna a kutatás jelenlegi állása szerint beazonosíthatatlan település, így az ábrán külön nem került megjelölésre.

²⁵⁰ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 148–149; ILA, 1946, 3–4; A horkai és terenyei részeken a szerzett javakra özvegy Berzeviczy Boldizsárné Sennyei Judittól tett szert. *Consignatio bonorum*, fol. 156.

²⁵¹ A Dobos család 1655-ben kapott címerlevelet III. Ferdinánd királytól. Dobos Márton és fiai, Márton és János, valamint Gáspár nevű testvére Heves- és Külső-Szolnok vármegyében éltek. Nemeslevelüket Gömör vármegyében hirdették ki. Dobos Márton 1680-ban Gömör vármegye esküdteként említették. Címerlevele 1655-ből származik. MNL OL A 130 Illésy-gyűjtemény–1di–0126; Gömör vármegyei birtokátruházás. Sajógömör, 1680. február 12. MNL OL A 57 Libri Regii, 16. kötet, (a továbbiakban: Gömör vármegyei birtokátruházás) fol. 624–626; OROSZ, 1906, 68.

²⁵² Barna András valószínűleg a korábbiakban említett mellétei és horkai Barna család tagja volt. A Barnák ezen ága Gömör vármegyéből származott, s már a középkorban azon a területen éltek. A 16–17. században főként Gömör- és Nógrád vármegyék vezetésében vettek részt. BOROVSKY, 1903b, 641.

Másik részét pedig három külsős földesúr között osztották fel: egyharmadát kapta a Fáy, a Gyulaffy²⁵³ és a Vay család;²⁵⁴ egyharmadát Barna Ferencné; egyharmadát pedig a horkai Barna atyafiak.²⁵⁵

10. Ábra

A Fáy család Gömör vármegyei birtokrészei

²⁵³ Szintén a korábbiakban említett Gyulaffy családról lehet szó. NAGY, IV, 1858, 482.

²⁵⁴ A vajai Vay család középkori eredetű, Szabolcs vármegyéből származó familia volt. A Vay familia tagjai csak a 18. század második felében emelkedtek bárói rangra. BOROVSKY, 1900, 536.

²⁵⁵ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 148–149; Bánfalvi Barius Ferenc, András és Kata testvérek örökölték Horkán egy-egy birtokot. Vö. Bánfalvi Barius család birtokosztálya. Az irat az 1648. esztendőben íródott. MNL OL P 1729 1648, Nr. 25, fol. 1–2; Fáy László 1663-ben bérbe adta ezer polturáért és egyéb summáért horkai portióját, rajta Farkas Andrást öccsével és fiával; továbbá Zabari András és Balázs, Vajda Balázs és Bericzki István jobbágyok telkeit, illetve a pusztákat. Vö. Az horkai jószágrol való inscriptionalis. Szepsi, 1663. esztendő. Uo., 1663, Nr. 9, fol. 3–4.

Gömör vármegyében található Horkán Tóth Gergelyné²⁵⁶ Fáy Lászlótól és feleségétől összesen 1,5 forintot kapott kölcsönbe, hogy ki tudja váltani egy bizonyos Dobos úrnál²⁵⁷ zálogban lévő földjét. Ezért cserébe az illető személy a pénz visszaadásáig átengedte a szóban forgó részek használatát Fáynak.²⁵⁸

Horka település határában, „*Szselföldön*” lévő réteken volt egy újabb zálogba vett jószág a Fáynak. A szerződést Ivócs Mihály²⁵⁹ nevű helyi lakossal kötötte, aki 5 magyar forinttal tartozott neki. A réteket Fáy öt évig használhatta. Ivócsnak ez idő alatt kellett összegyűjtenie a pénzt, és alkalmat keresnie ennek átadására.²⁶⁰

A Gömör vármegyében fekvő Gömörpanyit neve a gazdasági feljegyzés hasábjain egyáltalán nem szerepel. Egyéb iratokból mégis kiderül, hogy Fáy Lászlónak voltak érdekeltségei a területén. Rozman Dávidné Giczei Zsuzsanna²⁶¹ Berecz Péter nevű jobbágytelkének harmadrészét bocsátotta zálogba az abaúji köznemesnek. Cserébe ő maga is pénzt, méghozzá 12 forintot kért Fáytól, és ennek törlesztéséig adta át a telek használati jogát.²⁶²

²⁵⁶ Tóth Gergelyné személyéről a kutatás jelenlegi állása szerint nincs egyéb ismeretünk. Valószínűleg annak a Tóth (Tot) Gergelynek volt a felesége, akit Fáy László jobbágyaként említettek meg Áporkán 1674-ben. Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 109–110. 1670 februárjában egy Tóth Gergely nevű alsónémedi nemest is megemlítenek a források. Fáy László Pest vármegyei, inárcsi pusztájában bírt részjószágát neki adta el. Az említett *portión* egy évvel korábban Farkas Mihály hatalmaskodott. Farkast felszólították arra, hogy vagy vásárolja meg a birtokrészt, vagy térítse meg a *portió* adóját. BOROSY–KISFALUDY–SZABÓ, 1999, 109; SZABÓ, 2010, 297.

²⁵⁷ Dobos Márton (†1690?) Gömör vármegyei kismemes lehetett. Eredetileg a Gömör vármegyei Rozsnyón volt kőháza, gyümölcsöskertjei, szántói; Horkán udvarháza csúrral, kerttel, szántóval, jobbággal; Szalócon jobbágya stb. Az említettekén kívül Borsod vármegyében is bírt praediumokat. Ezeknek a jelentős részét megnevezett személyek vagy maga a Magyar Kamara foglalta le. Egyedül a Gömör vármegyei Almás birtokrészt váltották vissza Dobos fiai, 1690-ben 500 forintért. Nevét említette még Aszalay Ferenc végrendelete is, örökösei ugyanis jobbágyokat adtak el. Vö. Néhay Dobos Márton halála után maradt jóságának conscriptioja, *kegyelmes urunk eö felseghe fiscussa* számára. Rozsnyó, 1690. február 15. MNL OL E 156 A. Fasc. 108. Nr. 19, fol. 1–3; MIKULIK, 1886, 595; GYULAI, 2008, 377, 383.

²⁵⁸ Horkán lakozó Tóth Gergelyné telt földről való levél. Rozsnyó, 1677. február 19. MNL OL P 1729 1677, Nr. 2, fol. 182.

²⁵⁹ Ivócs Mihály valószínűleg a ragályi Ivócs famíliából származik, melynek eredetileg Gömör vármegyében voltak birtokai. Személyéről a kutatás jelenlegi állása szerint még nincs információnk. Ragályi Ivócs Jánosról azonban tudjuk, hogy 1646-ban Gömör vármegye országgyűlési követeként kapott megbízást. Ragályi Ivócs István pedig 1679-ben a megye alispánjaként tevékenykedett. NAGY, V, 1859, 270–271; KÁZMÉR, 1993, 504; FARKAS, 2009, 34.

²⁶⁰ Horkai Ivócs Mihálytól vett rétről való levél. Rozsnyó, 1677. február 20. MNL OL P 1729 1677, Nr. 1, fol. 181.

²⁶¹ Giczey (Giczei) Zsuzsanna a Gömör vármegyei Giczey családból származik, mely familia aktívan kivette a részét a megye irányításából. Giczey Farkas 1600-ban a vármegye alispánja volt; Giczey Gábor pedig 1680–1683 között szintén Gömör alispánjaként teljesített szolgálatot. Utóbbi személy Thököly Imre híve volt, fia, Giczey Zsigmond (†1727) II. Rákóczi Ferenc főlovászmestere. A Fáy család is rokonság révén kapcsolatba került a Giczeyekkel: Fáy (V.) István fia, (VI.) István második feleségét Giczey Borbálának hívták. NAGY, IV, 1858, 127, 405; BOROVSKY, 1903b, 646; KÁZMÉR, 1993, 411.

²⁶² A gömörpanyiti házhelyről. Rozsnyó, 1679. november 5. MNL OL P 1729 1679, Nr. 1, fol. 215.

6. Heves-Külső-Szolnok és Békés vármegye

Heves-Külső-Szolnok vármegyében Ecséden voltak Fáy Lászlónak fekvőségei, amelyek eredetileg a Reöthy család birtokállományához tartoztak. Ezek egy osztályt – valószínűleg a családfő, Reöthy Orbán halála utáni birtokrendezést – követően jutottak Reöthy Kata kezelésébe.²⁶³ Az ecsédi birtokrész megtartásával kapcsolatban azonban komoly problémák léptek fel. A szóban forgó javakat ugyanis Reöthy Katának számos peres eljárás és fáradságos munka után sikerült csak végleg megszereznie Nadányi Miklóstól.²⁶⁴

Végrendeletében Reöthy Kata hosszan megemlékezett erről az eseményről és lejegyezte, hogy ez a birtokrész nemcsak ősi eredete, hanem a megszerzéséért folytatott küzdelmes munka miatt is értékes. Ebben a fáradozásban kiemelkedő segítséget nyújtott számára nagyobbik fia, Fáy László, aki nyughatatlanul és állandóan az ügyön dolgozva összegyűjtött minden, a birtokper megnyeréséhez szükséges iratot. Emellett képes volt saját érdekeit is háttérbe szorítani, ugyanis a per évei alatt egyáltalán nem vállalt semmilyen udvari szolgálatot. Reöthy Kata nem is tagadta, hogy ezért a fáradságos munkáért és törődésért a végrendelezésekor előnyben részesítette idősebb fiát.²⁶⁵

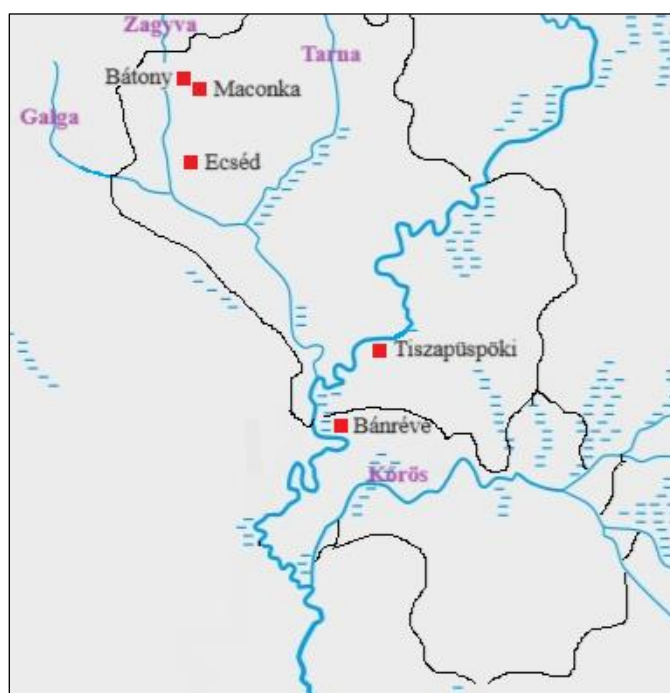
²⁶³ Fáy László végrendelete, fol. 153; A Reöthy halálát követő birtokosztály időpontját és szövegét tartalmazó iratanyagot ma még nem ismerjük. Reöthy Orbán lányai között később kialakult birtokosztokodásból azonban meglehetősen alaposan felvázolható a Reöthy-birtokok sorsa. Vö. Reöthy Kata és Reöthy Erzsébet osztokodásáról, fol. 1–4.

²⁶⁴ Ecsédet „sok peres bajaim es faratsagim utan is penzel kellett elibernalnom Nadany Miklostul.” Fáy László végrendelete, fol. 153; Nadányi Miklós (†1664/1665) édesapja Nadányi Gergely hajdúkapitány volt. Nadányi Miklós Pázmány Péter pártfogásával futott be karriert a Magyar Királyság területén. 1659-ben családjával együtt bárói rangot kapott. 1634-ben és 1638-ban nógrádi, majd 1640-ben szécsényi alkapitányként említették. Ezt követően Szógyénnek, 1644–1652 között Verebély várának, aztán 1653–1663 között Nógrád várának volt a kapitánya. Többször járt követségben a budai beglerbégnél Esterházy Miklós nádor megbízásából. Az 1644-es vezekényi csatában csapataival vereséget mért I. Rákóczi György erdélyi fejedelem hadaira. 1651-ben III. Ferdinánd királytól kapott adományt (Berki, Diód, Kozár). SZABÓ, 2010, 83–84.

²⁶⁵ „(...) söt inkább minden igaz uton es modokon szaporgattam es oltalmaztam. Az, mellyben nekem nem kicsiny segedelmemre es giamolitasomra volt az en nagibbik fiam, Fay Laszlo, kivalkeppen az ecsedi östül maradt jozzagomnak el idegenedesenek pöreiben es dolgaimban maid közel tizen negy esztendőktől fogvast, hogy az udvari szolgálattal elvette magat. Minden dolgaimban es pöreimben mellettem túrt, szenvedett, futott, faradott, nyughatatlankodott, az mind Isten segitette maiorkodatott, velem edgyut javaimnak kereseseben faradozott, s engemet mind edes annyat ugyis becsüllött.” Reöthy Kata végrendelete, fol. 1. Az ecsédi birtokrészeket a saját családi vagyonukon keresztül sikerült megszabadítani Nadányi Miklóstól. Az említettekben túl felesége, Monaky Kata nevén is szerepeltek Ecséd faluban birtokrészek. Consignatio bonorum, fol. 155, fol. 162; Az ecsédieknek ezen kívül is akadt peres ügye a környékben lakókkal, többek között a Nyúzó- és Varjas-völgy birtoklásáért, valamint a Hortban található erdők használatáért. Vö. Perirat az ecsédi határról. Fülek, 1639. esztendő. MNL OL P 1729 1. tétel, 1639, Nr. 9, fol. 1–2; Nyúzó- és Varjas-völgyéről, Tatár Jánosról és irtvány földjéről. Gyöngyös, 1656. május 19. Uo., 1656, Nr. 4, fol. 6–18.

1. Ábra

Heves-Külső-Szolnok és Békés vármegyei birtokrészek

Sajol-, vagyis Tiszapüspöki községeket Fáy László az öccsével történő birtokosztályt követően szerezte meg hivatalosan.²⁶⁶ A Tiszapüspöki történetével foglalkozó *Benedek Gyula* szerint a település birtokosait a 16. század közepéig lehetséges visszafejteni: Püspöki felét 1583 novemberében kapta meg Halmy Gábor, a Tassy-örökös, illetve Ráday Gergely.²⁶⁷ Halmynak az évek folyamán sokat kellett harcolnia és pereskednie azért, hogy az itteni birtokrészeit megtarthassa, többek között Jakabházy János szécsényi hadnaggyal.²⁶⁸ A falu Halmy halálát követően hivatalosan 1661-től került Fáy László irányítása alá. Két évvel később, 1663-ban Babay Zsigmond megtámadta Fáy birtokjogát és megszerezte tiszapüspöki felét. Babay azonban gyakorlatilag nem vette birtokba a részt, igyekezett azonnal megszabadulni tőle.

²⁶⁶ Külső-Szolnok, Nógrád és Csongrád vármegyei rövid összeírások. 1635. március 30. MNL OL P 1729 1635, Nr. 1, fol. 1; Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 97.

²⁶⁷ BENEDEK, 1981, 93–94; Ráday Gergely valószínűleg nem a rádai Ráday család tagja, mivel a rendelkezésre álló genealógia szerint a 17. század ezen részében nem élt ilyen nevű személy a családban. Ellenben a rádai Ráday famíliából emelkedett ki Ráday (II.) Gáspár, aki Pest vármegye alispánja volt, valamint a Rákóczi támogató Ráday Pál (1677–1733). Az általunk említett Ráday Gergelyről és az 1583 novemberi eseményekről már több adat található. Ezek szerint Radéczi István helytartó szólította fel Tassy Pál özvegyét, Csompor Sárát a Pest és Solt vármegyei birtokainak átadására Halmy Gábor és Ráday Gergely számára. NAGY, IX, 1862, 550; SZAKÁLY, 2001, 398.

²⁶⁸ Jakabházy János (†1664) Csongrád és Solt vármegyében birtokolt jószágokat. 1653–1661 között szécsényi gyaloghadnagyként említették. 1664-ben Fülekre került, a mustrajegyzékben egy lóval szolgáló katonaként tettek rá említést. SZABÓ, 2010, 319–320.

Hartyányi Andrásnak adta el, ám eközben a jószágot Fáy László folyamatosan használatban tartotta. Végül Hartyányitól 100 magyar forintért Fáy váltotta vissza Tiszapüspököt.²⁶⁹

A Békés vármegyei Bánréve településről mindössze annyit tudunk, hogy a Szentandrás mellett található faluban Fáy László egy öröklött pusztát bírt.²⁷⁰ Egyéb levéltári forrásokból kiderül, hogy a Fáy-testvéreknek ehhez a birtokrészhez valószínűleg érzelmi kötődése is volt. Fáy (IV.) István 1639–1640 fordulóján bekövetkezett halálát követően ugyanis a nagypapa, Reöthy Orbán kifejezetten nagy gonddal próbálta egyengetni Kata lánya és unokái életét. Rendszeresen látogatta őket Bánrévén, mivel az özvegy és árva gyermekei ebbe a faluba vonultak vissza. Reöthy már a korábbiakban is kérte Rákóczi fejedelmet, hogy amennyiben módja és lehetősége van rá, védje meg Bánrévén tartózkodó szeretteit.²⁷¹

7. Fáy László elkobzott javai

Fáy László a 17. század felső-magyarországi köznemesei közül azok közé tartozott, aki aktívan részt vett a Wesselényi-féle rendi szervezkedésben. Az első sikerek után az események számára is kedvezőtlenül alakultak, hiszen a mozgalom felszámolásakor Fáy szerepe megkérdőjelezhetetlen volt. Így az összeesküvés után anyagi veszteség érte, birtokainak egy részét elveszítette. Ezeket az uralkodó által lefoglalt fekvőségeket hívjuk konfiskált javaknak.

Munkánk szempontjából elsődleges forráscsoportnak számít az *Urbaria et Conscriptioes*ben található, a birtokok elkobzásakor keletkezett iratanyag, ezen belül is az 1670 és 1672 között készült iratok. Ezek jelentős számban tartalmaznak információkat az egyes birtokokkal, azok munkaerejével és állatállományával kapcsolatban. Az összeírások mellett érdemes még figyelmet fordítani az inventáriumokra is, melyek egy adott pillanatban mutatják

²⁶⁹ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 97; BENEDEK, 1981, 93–94; Halmy Gábor konfliktusba került Tiszapüspöki miatt a Jakabházy (Jakabházi) családdal. Heves- és Külső-Szolnok vármegye hivatalos okirata Püspökiről. Fülek, az irat az 1650. esztendőben keletkezett. MNL OL P 1729 1. tétel, 1650, Nr. 2, fol. 1–13. Nagybátyja, Reöthy István a halála előtti utolsó levelét Fáy Lászlónak Tiszapüspökibe címezte, vagyis 1653 augusztusában Fáy Püspökiben tartózkodhatott. Vö. Reöthy István utolsó levele, fol. 1–2. Bábay (Babay) Zsigmondról és családjáról birtokszerzésük kapcsán tettek említést. Zsigmondot és testvérét, Istvánt a nővéreikkel együtt iktatták be a nádori adományként kapott Bökény, Ellés, Máma, Szer stb. birtokába. Édesanyjuk Bábay Istvánné Lasztóczy Judit volt, aki anyja révén rokonságban állt a Jakabházyakkal. BENKÓ, 1908, 144; KÁROLYI, 1911, 54.

²⁷⁰ Gömör vármegyében is található egy ugyanilyen nevű település. A gazdasági feljegyzés alapján egyértelműen kijelenthető, hogy a Békés vármegyeiről van szó. Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 88.

²⁷¹ Rákóczi György fejedelem 1643-ban egy oltalomlevelet is kiadott a Bánrévén tartózkodókra, Reöthy Orbán intézkedése hatására: „ugy akartam onnét vissza jüni, hofi Varadra menyek, es Bán Révi dolgot el igazitsam, kirül irtam vala is az mi kegyelmes urunknak, az mellet egy protestionalis parancsolatotis kértem eö nagyságátul varadi tisztókra, kapitányokra, hogy az árvakot, az jországban megh oltalmazzák”. Rákóczi protectionalissa Bánrévére. Gyulaféhérvár, 1643. május 30. MNL OL P 1729 1643, Nr. 2, fol. 1; Bánrévéről való protectionalissnak parijaja. Kővár, 1643. június 5. Uo., 1643, Nr. 1, fol. 1–3; Bánrévén rajtuk kívül még a Simon és a Bornemissza családnak volt érdekeltsége. Simon Antal 1581-ben átadta Bornemissza Simonnak bánrévei részeit és Szentandrás. Bánrévei ügyek. Az irat az 1581. esztendőben keletkezett. Uo., 1581, Nr. 10, fol. 1.

be a javadalmak állapotát, és szerencsés esetben tájékoztatnak az anyagi kultúra bizonyos fokáról is.²⁷²

Egy hónappal az elfogását követően készült egy összeírás Fáy konfiskált javairól, amelyek közül Abaúj vármegyében Felsőmérát, Fáj, Alsó- és Felsőszendet, Csécset, Gagybátort, Korlátot és Felsőláncot jegyezték fel. Az első helyen, Felsőmérán az összeírások és egy leltárjegyzék egy fából készült kúria épületet is megemlített, melyhez konyha, kamrák, kisebb házak és egy terjedelmesebb udvar is tartozott. Elsőre azt hihetnénk, hogy az inventárium segítségével akár adalékokkal is szolgálhatnánk a korszak anyagi kultúrájára. A tárgyjegyzék azonban 1670 szeptemberében egy teljesen kifosztott uradalom képét rajzolja fel elénk. A lecsupasztott épületben pár almáriumon és két ágyon kívül szinte csak azokat a berendezési tárgyakat és tárolásra alkalmas eszközöket találjuk, amelyeket nem tudtak vagy nem volt idejük a helyükről kimozdítani, gondoljunk például a kádakra vagy a hordókra, valamint a hordók összeállításához szükséges alapanyagokra. Ezekon kívül Felsőmérán jelentős mennyiségű búzát, árpát, zabot, takarmányt, juhot, lovat és marhát írtak össze.²⁷³

Alsó- és Felsőszenden, Gagybátorban és Felsőláncon a dokumentumok nem számoltak be hasonló kúriáról, valamint egyéb, a takarmány tárolására alkalmas épületről. Ezzel szemben feljegyezték az itt élő munkaerőt, vagyis a jobbágyokat, a zselléreket, továbbá az állatállományt. Alsószenden ekkor négy egésztelkes jobbágy és két zsellér élt. A településhez tartozott még egy közös használatban lévő halastó is. Felsőszenden egy egésztelkes jobbágyot és egy zsellért, Felsőláncon pedig három jobbágyot regisztráltak a pusztákkal együtt.²⁷⁴

Fáj valószínűleg az a település lehetett, amely nemcsak a majorsági termelés miatt volt fontos, hanem a Fáy család rendelkezett itt egyéb, a termény hosszabb távú őrzésére alkalmas raktárhelyiséggel is. A két jobbágytelken és a zselléreken kívül a források nagy mennyiségű, allodiális földekről származó búzát és zabot jegyeztek fel, bár azok pontos tárolási körülményeire nem tettek említést.²⁷⁵

Az Abaúj vármegyei Csécsről azonban már jóval bővebb leírás áll rendelkezésünkre. Ez Felsőmérához és Fájhoz hasonlóan szintén centruma lehetett a Fáy famíliának, ezen belül valószínűleg (V.) Istvánnak. Központjában egy nemesi kúria állt, melyet fapalánkkal kerítették

²⁷² Conscriptio. Kassa, 1670. augusztus 12. MNL OL E 156 A. Fasc. 31. Nr. 79, (a továbbiakban: Conscriptio) fol. 6–7; Inventarium bonorum, fol. 16–17.

²⁷³ Conscriptio, fol. 6–7; Inventarium bonorum, fol. 16–17.

²⁷⁴ Az alsó- és felsőszendi állapottal kapcsolatban vö. Conscriptio, fol. 6; Inventarium bonorum, fol. 16–17; Extractus universorum bonorum in partibus Regni Hungariae. 1671. november 16. MNL OL E 156 A. Fasc. 37. Nr. 43, (a továbbiakban: Extractus universorum bonorum in partibus Regni Hungariae) fol. 81. Gagybátorral kapcsolatban vö. Conscriptio, fol. 7; Extractus universorum bonorum in partibus Regni Hungariae, fol. 82. Felsőlánccal kapcsolatban vö. Inventarium bonorum, fol. 17.

²⁷⁵ Conscriptio, fol. 7; Inventarium bonorum, fol. 15.

körbe. A nagyobb épülethez tartozott egy konyha és egy hatalmas udvar. A Fáyiak csécsi házának anyagi kultúrájáról, ha csak az összeírásokat nézzük, keveset tudunk. Annyi tűnik bizonyosnak, hogy a darabokra szabdalt almárium és a betört ablaküvegek – ahogy az összeírók fogalmaztak – a német katonák pusztító munkájának eredményét tükrözik. A teljesen üres házban a feljegyzések szerint több, sütésre is alkalmas kályhás kemence volt beépítve, melyek valószínűleg érintetlenül maradtak. A kúriához tartozott még egy veteményes- és gyümölcsöskert, valamint a húsok tartósabb tárolására alkalmas jégverem is. A csécsi birtokrészhez egyéb építmények is tartoztak, mint például a kerítés mellett álló majorház, egy csűr és egy cséplő. A nemes kúriát allodiális földek vették körbe, melyeknek a terményét a helyszínen tárolták.²⁷⁶

A gazdasági feljegyzést alapul véve kijelenthető, hogy Abaúj vármegyében fekvő birtokrészeinek jelentős hányada 1673-ban történt ítéletének módosítása után továbbra is a Fáyiak tulajdonában maradt. Így ezt követően is találni feljegyzéseket a felsőlánci és a felsőgagyai birtokrészekkel, valamint a korláti és a szántói szőlőkkel kapcsolatban.²⁷⁷ A családi archívumban őrzött iratok alapján feltételezhető, hogy Felsőméra továbbra is Fáy László tartózkodási helyéül szolgált.²⁷⁸

A Pest–Pilis–Solt vármegyében található Fáy-javakról készült konfiskációs jegyzékek általános összeírásokat tartalmaznak, amelyekben a Fáy-birtokrészekhez tartozó jobbágytelkeket, jobbágyokat, zselléreket és szolgáltatásokat írták össze Gyömrőn, Pécelen, Locsod pusztán, Dányban, Gombán, Bényén és Maglódon, valamint Apostagon és Tetében.

A család érdekeltségébe tartozó Gyömrőn 1670-ben 20 házat írtak össze, amelyek jobbágyait évente 60 forint cenzus megfizetésére kötelezték.²⁷⁹ A szomszédos Pécelen és hozzá tartozó Locsod pusztáján 10–10 kenyeres ember élt, és dolgozott a Fáy családnak. Az érintett személyek adója pénzben 70 forintot tett ki. Emellett kötelesek voltak beszolgáltatni egy vég vásznat és egy csizmát is. Dány faluhoz jobbágyokkal és zsellérekkel együtt összesen 20 ember tartozott, akik adóként évente 20 forintot, és egy pár csizmát fizettek. Gomba esetében 18 munkáskezet jegyeztek fel 45 forintos cenzussal és egy pár csizmával. Bénye és Maglód pusztái szintén fele-fele arányban voltak megosztva a testvérek között. Ezeket azonban rendszerint a

²⁷⁶ Conscriptio, fol. 7; Extractus universorum bonorum in partibus Regni Hungariae, fol. 82.

²⁷⁷ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 22; fol. 32; fol. 37–39; fol. 43–44.

²⁷⁸ A Fáy László által vagy neki címzett leveleket felsőmérái kötődéssel a teljesség igénye nélkül vö. Fáy László adósságáról Namény Péter felé. Felsőméra, 1675. október 4. MNL OL P 1729 1675, Nr. 4, fol. 112; Fáy Lászlónak címzett levél. Ónod, 1676. augusztus 19. Uo., 1676, Nr. 11, fol. 179.

²⁷⁹ Extractus seu Specificatio bonorum fiscalium. Az irat 1670-ben keletkezett. MNL OL E 156 A. Fasc. 44. Nr. 24, (Extractus seu Specificatio bonorum fiscalium) fol. 113; Fáy László és Semsey György urak hódoltságban lévő jószágairól, fol. 6.

gyömrőiek bérelték, és fizettek érte 10 forintos bérleti díjat. Apostag és Tétény esetében *porti*ókat említenek az iratok. E két település adójának mértéke azonban ismeretlen volt a konskribátorok előtt.²⁸⁰

A konfiskációkor készült összeírások a Nógrád vármegyei Füleket is említették. A településen a lefoglalt részek között szerepelt egy ház, egy kert és egy szőlőhely. A kúria elhelyezkedéséről, formájáról vagy felszereltségéről egyéb feljegyzés nem maradt ránk. Füleken mező és rét nem tartozott a birtoktesthez, ellenben a munkaerő részét képezte öt egésztelkes jobbágy és három zsellér. A többi nógrádi birtokon csak az ott dolgozókat, a terményeket és az állatállományt írták össze. Hidegkúton és Óbástban két jobbágy és egy zsellér, Ragyolcon egy egésztelkes jobbágy, Cereden és a Gömör vármegyei Sőregen öt egésztelkes jobbágy és három zsellér élt. Ezek közül Hidegkúton, Ragyolcon és Cereden a jobbágyok átlagosan 1 forintot, a zsellérek pedig 50 dénárt fizettek uruknak. A jobbágyok további szolgáltatásai közé tartozott a búzakilenced, továbbá 1 kilogramm kender, a zselléreknek fél kilogramm kender beadása. A Gortván élő ún. marhás emberek adója 75 dénárt, a zselléreké 36 dénárt tett ki. Itt is szokásban volt a búzakilenced adása. Az adókkal kapcsolatban a feljegyzések tartozásra nem tettek említést. A területen jelentős számban feküdtek allodiális szántóföldek is, ahol búzát és/vagy zabot termeltek. A betakarított terményeiket a környéken tárolhatták, ugyanis a feljegyzések nagyarányú kaszált szénát, búzaasztagot (sokszor dézsmabúzát) tartottak számon.²⁸¹

Heves vármegye területén két helyet említettek a konfiskációs jegyzékek: ezek közül az egyik Ecséd, a másik pedig Bátony település. Az ecsédi jobbágyokról megjegyezték, hogy eddigi adóikat rendszeresen beszolgáltatták. Ecséden Fáy László és Fáy István birtokában volt 40 jobbágyhoz tartozó ház, amely után másfélszáz forintos adót fizettek. A közelben lévő Bátony területén kilenc házhelyet írtak össze, amelyből kettő lakatlan volt.²⁸²

8. Áttekintés

Disszertációnk negyedik fejezetében Fáy László abaúji köznemes birtokrészeinek típusát, jogállását, elhelyezkedését, munkaerejét és felszereltségét mutattuk be. A téma szempontjából elsődleges forrásnak a Fáy által szerkesztett gazdasági feljegyzés tekinthető, amely a fekvőségek 1666–1683 közötti időszakára nyújt betekintést. Ezt egészítik ki a birtoklástörténet

²⁸⁰ Ladislai bona confiscata, fol. 113; Fáy László és Semsey György urak hódoltságban lévő jószágairól, fol. 5–6.

²⁸¹ Ladislai bona confiscata, fol. 113; Fáy László és Semsey György urak hódoltságban lévő jószágairól, fol. 2–4.

²⁸² Uo.

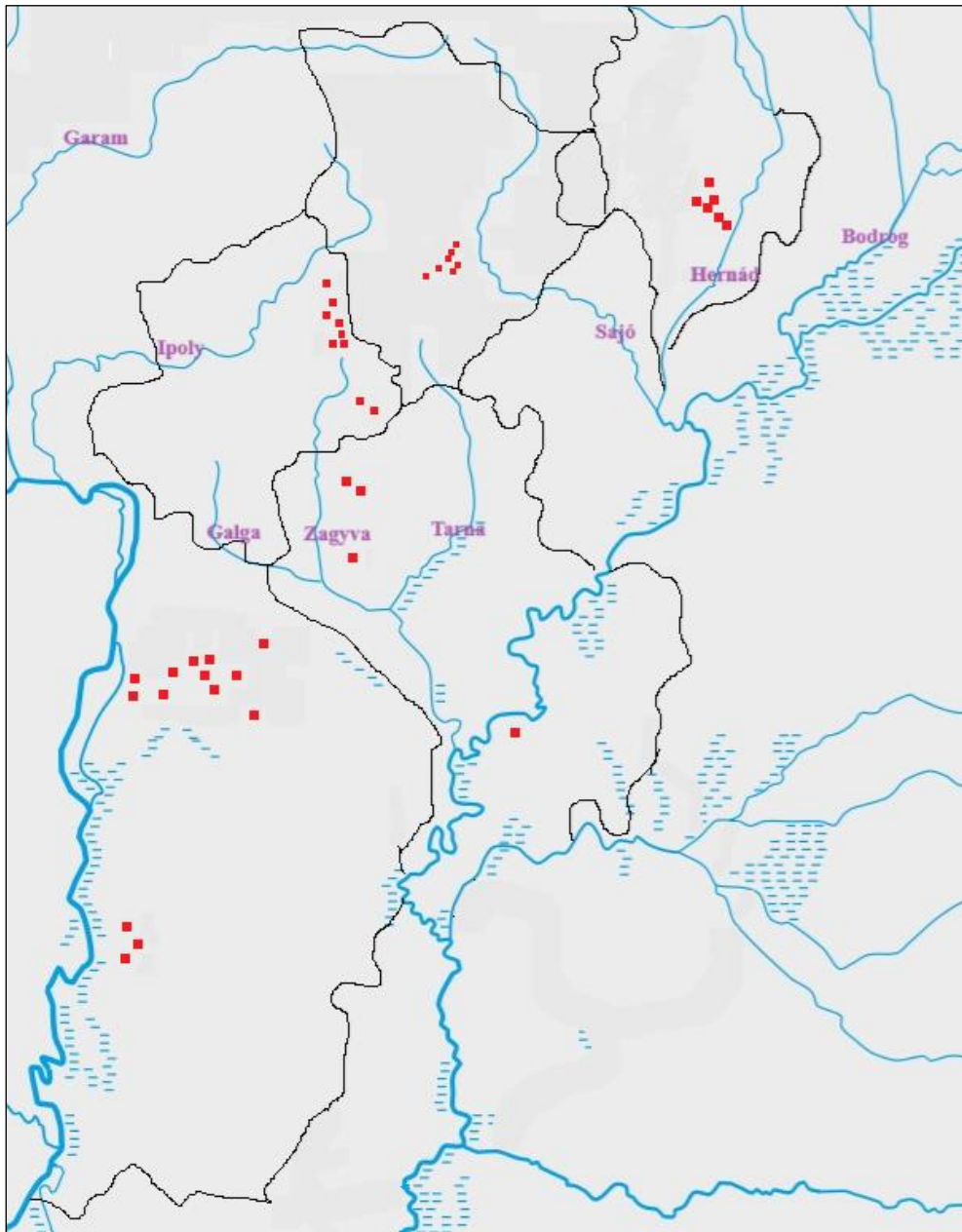
szempontjából olyan, rendkívül értékes dokumentumok, mint a családtagok végrendeletei, birtokosztályok vagy egyéb pereslevelek, feljegyzések és *misszilisek*.

A jogállásukat tekintve Fáy László szép számban rendelkezett ősi javakkal, melyekre egyrészt szülei (Fáy- és Reöthy-örökség) vagy magszakadás miatt rokonai (Halmy-örökség) révén tett szert. Ide tartoztak az Abaúj, a Pest–Pilis–Solt és a Nógrád vármegyében fekvő allódiumok és jobbágytelkek a rajtuk élő népességgel együtt. Fájban, amely egyértelműen Fáy István központja volt, egy kisebb kúria is jutott a nagyobb testvérnek.

Ezeket az örökölt jószágokat Fáy László igyekezett további szerzeményekkel gyarapítani, melyeknek közös jellemzője volt, hogy az ősi javak szomszédságában vagy azokhoz elérhető közelségben helyezkedtek el.

12. Ábra

Fáy László birtokai (1666–1683)

VII. A FÁY URADALMAK BEVÉTELEI ÉS GAZDÁLKODÁSA

1. A települések

A birtoklástörténettel foglalkozó fejezetrészből kiderült, hogy uradalmainak gazdasági ügyeit Fáy László településenként jegyezte fel. Szükséges kiemelnünk, hogy az általa készített összeírás nem fedti le a birtokállomány egészét, mivel bizonyos területeket részben vagy teljes egészében figyelmen kívül hagyott. Személyes véleményét arról, hogy miért éppen azoknak a településeknek a bevételeit vagy tartozásait dokumentálta, nem tudjuk, mégis választása – ismerve a térség történelmét és viszonyait – egyszerű magyarázattal indokolhatóvá vált.

Lényegesek a gazdasági feljegyzés által választott időkeretek is, vagyis az 1666–1683 közötti esztendőök. Ezek ugyanis a hódolt övezet és Alsó-, valamint Felső-Magyarország történetének rendkívül mozgalmas időszakába engednek betekintést. Egy olyan korszakban, amelyben mindennaposnak számított a változás és a bizonytalanság érzése. Nem volt ez másként a földbirtokos Fáy László életében sem. Mivel a legtöbb feljegyzés 1666–1670, valamint az 1673–1683 közötti évekből származik, ezért úgyszólván semmit sem tudunk a pozsonyi várfogsága alatti kétéves időszak gazdálkodásáról.²⁸³

Az viszont a további kutatásoknak köszönhetően már bizonyossá vált, hogy Fáy László számos alkalommal kereste fel levélben testvérét, Fáy Istvánt a börtönből. Ezekben a *misszilis*ekben gyakran látta el tanáccsal öccsét a birtokrészek vezetésével kapcsolatban. Többször külön figyelt arra is, hogy tisztázza, mely részeken mennyi bevételre számíthat évente. Utasításokat adott még a dézsma beszedéséről és a juhok áruba bocsátásáról is, illetve cselekvésre sarkallta fivérét a birtokokat ért hatalmaskodások megtorlásával kapcsolatban.²⁸⁴ Arról, hogy az alapos felvilágosításra miért volt szükség, nem adott tájékoztatást. De valószínűleg saját precizitása vagy éppen ennek ellenkezője, azaz a jobbágyok részéről korábban tapasztalt megbízhatatlanság indokolta az esetet. Gyakorlatban tehát ez azt jelentette, hogy a tárgyalt időszakban Fáy István volt megbízva a birtokok irányításával.²⁸⁵

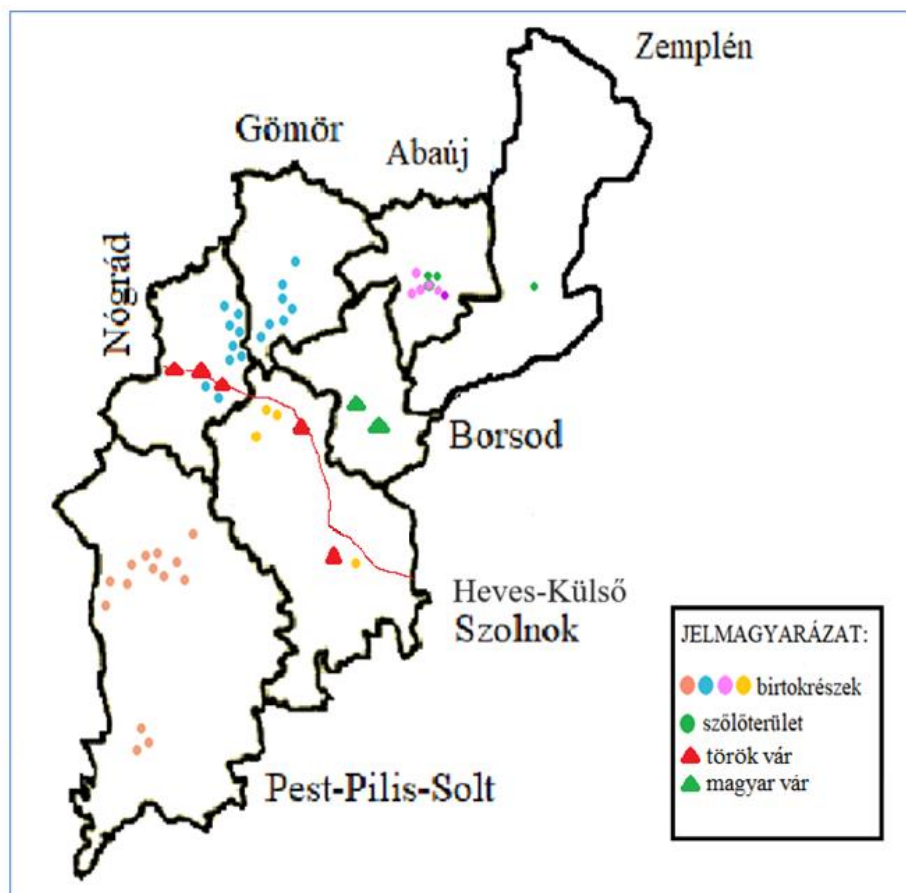
²⁸³ Az információkat vö. Fáy gazdasági feljegyzése megfelelő oldalaival.

²⁸⁴ A juhok eladásával kapcsolatban figyeljen, hogy „mennel jobban es kar nélkül” teljesüljön az üzlet. Vö. Fáy László levele Fáy Istvánnak (1671. november 11.), fol. 9. Az alföldi dézsmával kapcsolatban figyelemre és óvatosságra intett Fáy. A dányi jószágból is, ami „kicsiny hasznocskat” ki tud nyerni, annyit vegyen. Fáy László levele (Pozsony, 1672. január 4.), fol. 56. Horvát Péter hatalmaskodásáról a Fáy-birtokon vö. Fáy László levele Fáy Istvánnak a fogságból. Pozsony, 1672. május 26. MNL OL P 1729 1672, Nr. 19, fol. 72–73.

²⁸⁵ Örkény puszta jövedelmével kapcsolatban vö. Fáy László levele Fáy Istvánnak (1671. november 11.), fol. 9. A halomházi, lébi és vecsési; pilis- és bénye pusztai adókról vö. Fáy László által írt missilis (Pozsony, 1672. május 20.), fol. 72–73.

13. Ábra

Oszmán és magyar határviszonyok 1660–1690 között Fáy László-birtokainak tükrében²⁸⁶

Az adatokból a következő települések adóbevételét vizsgálhatjuk meg részlegesen vagy teljes egészében: Abaúj vármegyében Lánccok és Gagy; Heves-Külső-Szolnok vármegyében Ecséd, Bátöny és Lengyeld puszta, illetve Tiszapüspöki; Pest-Pilis-Solt vármegye területén – vagy ahogy Fáy László nevezte: Pestelön – Gyömrő, Pécel, Gomba, Maglód puszta, Dány, Áporka, Halomháza, Léb és Vecsés; valamint Káva, Bénye, Tete, Pakony, Pilis, Alberti, Irsa, Kakucs, Hernád és Inárcs pusztái; Solt megyében Dab és Apostag, Tass, Halásztelek és Szentgyörgy puszták; Imrefalva-, Szentkirály- és Hügye praediumok; Békés vármegyében Bánréve; Csongrád vármegyében Körtvélyes és Tőke; Nógrád vármegyében Homokterenye, Szele és Zabar adózása követhető nyomon. A felsorolt településeken kívül Fáy külön jegyzéket vezetett a Nógrád vármegyei Hidegkútról, Szeregyről, Óbástról és Kápolnásragyolcra, valamint a Gömör vármegyei Sőregről.

Előzetes feltevésem, miszerint a gazdasági feljegyzés alapján képet kaphatunk egy 17. századi felső-magyarországi köznemes teljes birtokigazgatási stratégiájáról, megdőlni látszott. Ez annak

²⁸⁶ Az ábra Szakály Ferenc térképét felhasználva készült. Az eredetit lásd SZAKÁLY, 1981, 245.

köszönhető, hogy azon részek adóbevételeiről, amelyek a központnak tekintett abaúji térségben, Felsőméra vagy Füle környezetében helyezkedtek el, a gazdasági feljegyzés nem árult el a bérléseken kívül szinte semmit sem. Így sokkal inkább a kezdetben másodlagosnak tekintett csapásirány, vagyis a hódoltsági adózás kérdésének vizsgálata került előtérbe. Amint a birtoklástörténettel foglalkozó részekben említésre került, az előzőekben felsorolt jószágokat az kötötte össze, hogy döntő többségük az oszmán terjeszkedés irányvonalába, majd a nagyobb várak eleste után (Nógrád: 1544; Hollókő: 1552; Eger: 1596) a megszállók tulajdonába került.

Fáy László azért tarthatta fontosnak ezeknek a falvaknak az adózását számon tartani, mert más földesurakhoz hasonlóan ő is ragaszkodott a bevételeihez. A törökök jelenléte miatt azonban a pénz begyűjtésének a rendszere számos alkalommal akadályokba ütközött. Illetve, ahogy Fáy maga is többször említette, az expanzió sokszor bizonyos területek pusztulását vagy elnéptelenedését hozta magával, ami miatt nem tudta behajtani a jussát. Akadhattak esetenként olyan falvak is, melyek a támadás veszélyével voltak fenyegetve, így szintén kieshettek Fáy László figyelme alól.²⁸⁷ Nem volt ez máshogy Ibrányi Ferenc hódoltsági peremvidéken elhelyezkedő birtokrészein sem. Löke település jobbágyaitól azért nem szedett be bizonyos földesúri járandóságokat, mert azok a török számára is adózni kényszerültek.²⁸⁸

2. A bevételek típusai

A következőkben a Fáy László-birtokon élő népesség „*adajáról és szolgálattyaról*”²⁸⁹ fogunk szólni. A téma ismertetése a gazdasági feljegyzéstől eltér, mivel az adónkénti felosztást figyelembe véve kíván képet alkotni a szolgáltatásokat teljesítő jobbágyokról és zselléerekről.²⁹⁰

2. 1. Cenzus, summa, taxa

Fáy László jövedelmei különböző bevételekből tevődtek össze. Közülük is elsőként azoknak a településeknek az ismertetésével foglalkozom, amelyek jobbágjai hagyományosan cenzust fizettek és egyéb rendes termény- és munkajáradékkal tartoztak földesuruknak. Ide sorolhatók Fáy László nógrádi birtokrészei, ahol a megállapított adók mennyiségéről alapos összeírás található a gazdasági feljegyzésben. Azonban arról nem rendelkezünk információval, hogy az említett részek lakói

²⁸⁷ A Nógrád vármegyében található Becske falu jövedelmét nem tudta beszedni, mivel jobbágjai elhagyták a területet a „*teörök-tatar jarasatul fogvast*”. Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 56.

²⁸⁸ SZIRÁCSIK, 2010, 26.

²⁸⁹ Az idézett mondatrészeket lásd Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 3; fol. 50.

²⁹⁰ A jobbágyok 17. századi adózásáról, különösen annak summás és taksás módjáról máig alapvető munkák: MAKKAI, 1964, 330–337; VARGA, 1969, 367–407.

ténylegesen beszolgáltatták-e az összegeket Fáy Lászlónak vagy elvégezték-e a kijelölt munkát az uraságnál. Ennek oka valószínűleg az oszmánok előretörésével és/vagy a jobbágyok elszökésével magyarázható. A Hidegkúton, Szeregyen/Cereden, Ragyolcon és Óbáston élő jobbágyok évente 1 forint, a zsellérek 50 dénár megfizetésével tartoztak Fáy Lászlónak.²⁹¹

Ettől kissé eltért a többi birtokrészek adózási rendszere. A következőkben azon falvakról ejtek szót, amelyek a summapénzt befizetők közé tartoztak.²⁹² Ezen adófajta szedése Fáy László birtokrészein 1666–1683 között rendszeres volt, s tulajdonképpen a robot pénzben történő megváltását jelentette. Ez a változtatás egyfajta kényszer volt a földesurak számára, ugyanis így akadályozhatták meg jobbágyaik elszökését.²⁹³ Fáy László bevételeinek jelentős része származott ebből, amelyet a hevesi Ecséden, a nógrádi és gömöri Homokterenyén, Szelén és Zabaron, továbbá a Pest-Pilis-Solt vármegyei Gyömrőn, Pécelen, Gombán, Dabon és Apostagon együttesen, jobbágyközösségenként gyűjtöttek be.²⁹⁴

Ezek közül elsőként a Heves vármegyei Ecséd jobbágyainak adózása kerül a középpontba. A település évente egy összegben adózott Fáy Lászlónak, s 150 tallér megfizetését ígérte a földesúrnak. Ennek teljesítési ideje Szent Mihály napja (szeptember 29.) volt.²⁹⁵

Ecséden folyamatos volt a summapénzből származó adóbevétel 1666–1670 között. Ezen kívül rendelkezünk még adattal az 1673. évi, az 1679. évi, valamint 1680–1681 közötti időszakból. Bár az adózás ezekben az esztendőkből folyamatos volt, mégsem találkozunk egyetlen olyan évvel sem, amikor a teljes összeg megérkezett volna. Az 1671–1672 közötti adókat is csak később, 1673-ban adták meg Fáy Lászlónak: 1671-ben 117 tallért, 1672-ben pedig forintban fizettek kb. 78 tallért érő pénzt.²⁹⁶

²⁹¹ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 50–52.

²⁹² 1680-ban alföldi pusztáinak igazgatásával Kerepesi András füleki katonát bízta meg, hogy az ott élőket megkárosítsa és megbüntesse. A bevételen fele-fele arányban osztoztak. Emellett arra is kérte Kerepesi Andrást, hogy az itteni bérlőket szorgalmasabb fizetésre intse. Nem rendelkezünk egyéb adattal arról, hogy Fáy László egyéb birtokrészein miként szedette be az adókat, esetleg hívott-e segítségül katonákat a feladat ellátásra. Utóbbi nem lenne példa nélküli: *Szakály Ferenc* Gyula elestét (1566) követően az egrai katonákra „Délvidék-szakértőkként” hivatkozott. Az itteni birtokosok ugyanis számos esetben kérték a segítségüket az adó beszédésének ügyében. SZAKÁLY, 1981, 108; SZAKÁLY, 1997, 187.

²⁹³ MAKKAJ, 1964, 331–332.

²⁹⁴ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 61–85.

²⁹⁵ Uo., fol. 61. Egy 1670-ben készült összeírás szerint Ecsédet Fáy László fele-fele arányban birtokolta testvérével, Fáy Istvánnal. 40 külön kenyeres embert jegyeztek fel, ők fizették évente a 150 tallért érő pénzt. Vö. Fáy László és Semsey György urak hódoltságban lévő jószágairól, fol. 5.

²⁹⁶ Az ecsédi adózás adatait vö. Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 61–63.

1. Táblázat

Ecséd falu jobbágyainak summapénze (1666–1681)

ECSÉDI SUMMAPÉNZ								
1666	1667	1668	1669	1670	1673 ²⁹⁷	1679	1680	1681
120	135	139	75	112	117	–150	135	majdnem
tallér	tallér	tallér	tallér	tallér	tallér	forint	tallér	2 forint

Az ecsédi bevétel átlagosan 117 tallér volt a 150 helyett. A legmagasabb értéket, amely 139 tallért tett ki, 1668-ban fizették. Ettől csak kevéssé tért el a 135 tallérnyi összeg, melyet 1680-ban szolgáltatottak be az ecsédi lakosok. Ez azért is érdekes, mert egy évvel korábban, 1679-ben egyáltalán nem fizettek semmit sem, tehát ez összeadódott a régebbi tartozásokkal.²⁹⁸

Az 1667-ben beérkezett 135 tallérból – mely átváltva 243 számítási forintot ért – Fáy László egyéb kifizetéseit intézte.²⁹⁹ 5 forintot kapott belőle útiköltségként és munkájáért az a hajdú, aki Fáy kérésére egy hivatalos ügyet intézett el. Ezen kívül a maradék 135 tallérból 68-at Fáy Istvánnak adott azért, hogy segítsen neki lovakat vásárolni. Nem szabad azt sem elfelejteni, hogy Fáy László az innen származó adók felét (azaz ebben az esetben a megmaradt pénzt) automatikusan testvérének adta át, hiszen a jószágot közösen birtokolták, s jövedelmeit megosztották egymás között.³⁰⁰

A Pest-Pilis-Solt vármegyében lévő Gyömrő, Pécel és Gomba az adózást tekintve sok közös vonással rendelkezett. Legfőképpen azért, mert ezeket a jószágokat Fáy László és Fáy István közösen birtokolta, tehát innen származó pénzbeli jövedelmeiket is megosztották egymás között. Gyömrőn és Pécelen az 1670-ben készült összeírások 20, Gombán 18 kenyeres embert említenek.³⁰¹ Mindhárom településen summapénzt kértek a vélhetően szabad költözködési joggal rendelkező lakosoktól, amelyet évente Szent Márton napjáig (november 11.) kellett beszolgáltatniuk. Ennek az adónak az értéke falvanként változott, Gyömrőn 75 forintra, Pécelen 70 forintra, Gombán 60 forintra rúgott.³⁰²

Gyömrő, Pécel és Gomba adóztatása szintén folyamatosnak tekinthető. A három településben közös, hogy 1671–1672, valamint 1674–1675 közötti időszakot kivéve minden évről van információnk, mely az 1666–1680-as időszakot jelenti. A Fáy László kétéves pozsonyi fogsága alatt összegyűlt adósságot a lakosok 1673-ban próbálták törleszteni. Emellett felfedezhető az is, hogy

²⁹⁷ 1673-ban érkeztek még összegek a korábbi évekre: 1670-re 34 tallér, 1671-re 117 tallér és 1672-re kb. 78 tallér.

²⁹⁸ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 62–63.

²⁹⁹ Az általános áremelkedés és a nagyobb értékű ezüstpénz iránti igény miatt kerülhetett sor a súlyos ezüstpénz, a tallér verésére. Ez eredetileg az aranyforinttal egyenértékű veretként jött létre. 1 tallér=2 rajnai forint=40 garas=120 krajcár=200 dénár. HUSZÁR, 1975, 23, 28–33, 36, 48.

³⁰⁰ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 62.

³⁰¹ Fáy László és Semsey György urak hódoltságban lévő jószágairól, fol. 5–6.

³⁰² Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 64; fol. 70.

sokkal pontosabban érkeztek az adóik, mint mondjuk az ecsédiek esetében: igyekeztek az utolsó fillérig beszolgáltatni Fáy számára az általa kért összeget.³⁰³

Gyömrő lakosai 1673-at kivéve jelentősebb adósságot nem halmoztak fel. Mindössze 1677-ben és 1679-ben érkezett 5 forinttal kevesebb pénz Fáy Lászlóhoz. 1678-ban pedig egy nagyobb összegű befizetés (98 forint) érkezett, mellyel valószínűleg korábbi tartozásaik egy részét kívánták fedezni. Az 1669. esztendőben adott 90 forint 30 dénáról Fáy megjegyezte, hogy a summapénz mellett 15 forint 30 dénár a patyolat és csizmák árát fedezi.³⁰⁴

2. Táblázat

Gyömrő falu jobbágyainak summapénze (1666–1680)

SUMMAPÉNZ GYÖMRŐN					
1666	1667	1668	1669 ³⁰⁵	1670	1673 ³⁰⁶
75 forint	75 forint	75 forint	75 forint	75 forint	–95 forint, –1 tallér

SUMMAPÉNZ GYÖMRŐN				
1676	1677	1678	1679	1680
75 forint	70 forint	98 forint	70 forint	75 forint

Egyetlen évről, 1668-ról tudjuk, hogy milyen kifizetés történt meg a beérkező adókból. A 75 forintból fedezték ugyanis Guttai István tassi szabados 7 forint 50 dénáros fizetését, melyet társa, Szabó János gyömrői *libertinus* adott át.³⁰⁷

Pécel településen a 70 forintos summapénz befizetése nem okozott problémát a lakosoknak. Ez alól kivételnek tekinthető az 1666. évi 8 forint, az 1680. évi 30 forint, valamint a legmagasabb tartozásnak számító 50 forint be nem fizetése 1668-ból. Azt, hogy a beérkező pénzeket mire fordították, Fáy László egyáltalán nem részletezte. Az azonban bizonyos, hogy mind a péceliek, mind

³⁰³ Gyömrő, Pécel és Gomba adózásáról általánosságban lásd Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 64; fol. 70–76.

³⁰⁴ Uo., fol. 73; fol. 76.

³⁰⁵ Érkezett még 15 forint 30 dénár, amely a patyolat és csizmák árát fedezte. Uo., fol. 72.

³⁰⁶ Az 1672. évre utólag érkezett 75 forint a gyömrőiektől. Vö. Uo., fol. 74.

³⁰⁷ Guttai (*Gutai*) István 1654–1661. esztendőben Halmi Gábor jószágainak gondviselőjeként említették. 1660-ban Füleken lakott, majd katonaként hivatkoztak rá. 1668-ban Heves-Külső-Szolnok, 1677-ben Pest-Pilis-Solt vármegye esküdt elnöke volt. 1672 januárjában Nógrád vármegye biztosaként (*commissarius*) említették, valószínűleg már ekkor is ő töltötte be a vármegye esküdt ülnöki tisztségét. 1677-ben ugyanitt ismét esküdt ülnök, valamint a füleki seregszék tagja. Nem bizonyítható azonban, hogy a két személy megegyezik egymással. SZABÓ, 2010, 312–313. Guttai István szabadosként történő említését vö. Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 108; Guttai fizetéséről vö. Uo., fol. 72.

a gombaiak ügyeit a gyömrői szabados intézte. Az adók Fáyhoz történő eljuttatásáról is ennek a falunak a mindenkori szabadosa gondoskodott.³⁰⁸

3. Táblázat

Pécel falu jobbágyainak summapénze (1666–1680)

SUMMAPÉNZ PÉCELEN					
1666	1667	1668	1669	1670	1673
62 forint	70 forint	20 forint	70 forint	70 forint	70 forint

SUMMAPÉNZ PÉCELEN				
1676	1677	1678	1679	1680
70 forint	70 forint	70 forint	70 forint	40 forint

A gombai adóbevételekről készült feljegyzések 1666–1678 között íródtak. Ez alól kivételt jelentett – mint ahogy korábban említettük – az 1671–1672, valamint az 1674–1675 közötti időszak, mivel ennek az adatait nem gyűjtötték össze vagy lehetséges, hogy a pénzek nem érkeztek be. Érdekes, hogy Fáy László az adó ismertetésekor évente 60 forint befizetésére kötelezte az itt lakók közösségét. A rendelkezésünkre álló adatok azonban ennél 8 forintra kevesebb összegről, tehát évenkénti 52 forint beszolgáltatásáról tesznek tanúbizonyságot. Míg nem 1678-ban a gazdasági feljegyzés szerint összesen 80 forint adótartozást jegyzett Gomba falu magának. Arról, hogy a nevezett pénzmennyiség a későbbiekben befizetésre került-e, nincs információnk. Emellett azt sem tudjuk, hogy a befolyt adóösszeget mire használták fel.³⁰⁹

4. Táblázat

Gomba falu jobbágyainak summapénze (1666–1678)

SUMMAPÉNZ GOMBÁN				
1666	1667	1668	1669	1670
52 forint	52 forint	52 forint	52 forint	52 forint

SUMMAPÉNZ GOMBÁN			
1673	1676	1677	1678
52 forint	52 forint	52 forint	(–80 forint)

³⁰⁸ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 70–76.

³⁰⁹ A gazdasági feljegyzés a három falura vonatkozó adatokat együtt felsorolva gyűjtötte össze. Vö. Uo., fol. 70–76.

Solt vármegyében Dab és Apostag településeken rendelkezett Fáy László birtokrészekkel. Látható, hogy a pestelei részekről eltérően jóval kevesebb summapénz megfizetését várta el. Dabnak az abaúji nemes harmadrészben volt a birtokosa, s jobbágysai évente 40 forint summapénzzel tartoztak neki. Apostagnak, amely eredetileg a Reöthy-vagyon részét képezte, szintén csak a fele jelentette Fáy tulajdonát. Lakói évente 20 forint summapénzt fizettek uruknak.³¹⁰

Az adózás néhány alkalommal akadályokba is ütközött, amit az bizonyít, hogy néhányszor nem történt feljegyzés az adók megtérítésével kapcsolatban. Azokat az összegeket, amelyek később érkeztek Fáyhoz, a táblázat megfelelő helyein dőlt betűkkel jeleztem. Külön kiemelésre méltó, hogy 1676-tól a dabiak, 1677-től pedig az apostagiak is tallérban fizették meg az adójukat, melynek hátterében akár egyes pénzek elértéktelenedése is állhatott. Néhány alkalommal Fáy László részletezte azt is, hogy a beadott tallérok saját számításai szerint hány forintot értek.³¹¹

Mint ahogy az ábra adatai mutatják, Dab és Apostag lakói még a gyömrői, péceli és gombai jobbágysoknál is precízebben fizették az adót. Nagyobb eltérések az elvárt és teljesült adók között alig voltak. Az 1666. évi bevétel összegéről tudjuk, hogy a dabiak 40 forintos adójából 13 forint 33 dénár, az apostagi 20 forintnak pontosan a fele, 10 forint Fáy István zsebébe került.³¹²

5. Táblázat

Dab falu jobbágysainak summapénze (1666–1679)

SUMMAPÉNZ DABON ³¹³						
1666	1667	1668	1669	1670	1671	1672
40 forint	40 forint	40 forint	40 forint	40 forint		<i>39 forint 20 dénár</i>

SUMMAPÉNZ DABON						
1673 ³¹⁴	1674	1675	1676	1677	1678	1679
40 forint		40 forint	38 forint 76 dénár	38 forint 76 dénár		kb. 38 forint

³¹⁰ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 83.

³¹¹ Uo., fol. 85–86; A pénzváltással és elértéktelenedéssel érintőlegesen Szakály Ferenc is foglalkozott. Felhívta a figyelmet a jobbágysok szorított helyzetére a törökök jelenléte és adókövetelése miatt. De a magyar földesurak is csak „magyar pénzben” követelték az adókat tőlük. Erre hozta fel példaként Fáy László 1660. évi tassi adószedését: az aranyat 3 forint 20 dénár, a tallért 1 forint 60 dénár értékben számolta nekik. SZAKÁLY, 1981, 290.

³¹² A dabi és apostagi adóbevételeket vö. Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 83–86.

³¹³ 1676–1679 között a dabiak tallérban fizették meg az adót. Az 1676–1677. évi 23 tallér Fáy László elmondása szerint 1 forint 14 dénár híján 40 forintot ért. 1679-ben 22 ezüst tallért és egynegyed részt adtak. Az apostagiak 1677-ben 11 tallért, 1679-ben 10 ezüst tallért fizettek. Vö. Uo., fol. 85–86.

³¹⁴ A korábbi két évre 1673-ban a dabiak 40 forintot adtak. Apostag is próbálta törleszteni a tartozást, 1673-ban még egy év adót fizetett ki 1 forint híján. Uo., fol. 84.

6. Táblázat

Apostag jobbágyainak summapénze (1666–1679)

SUMMAPÉNZ APOSTAGON						
1666	1667	1668	1669	1670	1671	1672
20 forint	20 forint	19 forint 50 dénár	20 forint	20 forint		19 forint

SUMMAPÉNZ APOSTAGON						
1673	1674	1675	1676	1677	1678	1679
20 forint		20 forint	kb. 20 forint			kb. 20 forint

Nógrád és Gömör vármegye területén – Pest környékéhez hasonlóan – szintén jelentős számú érdekeltségei voltak Fáy Lászlónak. Közülük nyolc település (a korábban már említett Hidegkút, Kápolnásragyolc, Óbást, Szeregy/Cered; illetve Homokterenye, Szele, Sőreg és Zabar) adóbevételét sorolta fel a gazdasági feljegyzés, de csak háromnak, Terenyének, Szelének és Zabarnak ismerjük a pontos jövedelmét. Azt is tudjuk, hogy Hidegkúton és Terenyén Monaky Kata volt a részbirtokos. Zabaron pedig mindössze egyetlen jobbágya, Benyik élt. Homokterenye, Szele és Zabar együtt fizette meg a summáját Fáy László feleségének, amely 26 forintot tett ki.³¹⁵

7. Táblázat

A nógrádi birtokrészek jobbágyainak summapénze (1668–1682)

SUMMAPÉNZ A NÓGRÁDI RÉSZEKRŐL							
1668	1669	1670	1671	1672	1673	1674	1675
26 forint	26 forint		2 forint	26 forint	26 forint	26 forint	26 forint

SUMMAPÉNZ A NÓGRÁDI RÉSZEKRŐL						
1676	1677	1678	1679	1680	1681	1682
26 forint	25 forint 70 dénár	21 forint	26 forint	26 forint	26 forint	23 forint

³¹⁵ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 138–139.

A homokterenyei, szelei és zabari summapénczek hasonló pontossággal kerültek befizetésre. Az összeírásokat 1668–1682 között készítették a településekről. 1670-ben egyáltalán nincs információ az adó befizetéséről. Az 1671. esztendőre érkezett 2 forintos összeg szintén hatalmas különbséget mutat. Ezt követően az 1677. évi 30 dénáros, az 1682. évi 3 forintos és az 1678. évi 5 forintos tartozás kifejezetten kevésnek számíthatott. Azt, hogy ezeket az adókat a nógrádi és gömöri térségben mire fordították, szintén nem tudjuk megmondani.³¹⁶

Ezt követi a taksát fizetők sora. Ez az adófajta olyan földesúri pénzszolgáltatást jelentett, mely a censussal ellentétben nem a jobbágytelekhez kapcsolódott. Taksának nevezzük a jobbágyközösségek által egy összegben fizetendő adót, valamint egy-egy kishemes állami adóját is. Utóbbiak főként elszegényedett birtokos nemesek vagy megnemesített parasztok voltak, akik jobbágytelken éltek, ám a földesúrnak nem tartoztak szolgáltatásokkal.³¹⁷ A taksás adózás Fáy birtokállományai közül Bátonyt és Áporkát érintette. Dány és Tiszapüspöki voltak még azok a települések, ahol néhány évig ilyen formában gyűjtötték az adót, majd vagy időközben Fáy László változtatni kényszerült a fizetés módján.

Az Ecsédhez közel fekvő Bátonyban és annak szomszédságában, Lengyeld pusztán már az előzetes összeírásokból kiderült, hogy Fáy Lászlónak a használatból sok konfliktusa adódott. Leírása szerint a területen olyan jobbágyok és zsellérek tevékenykedtek, akik korábban Ragyolcon és Sőregen is neki dolgoztak. Jelentős fáradozásába telt véghezvinni akaratát, mivel az emberek nem egy esetben éltek a halogatás vagy a be nem fizetés eszközével, amelyért rendszerint az uraság vitába is szállt velük. Megállapodásuk szerint 1 ekés jobbágnak 11 forintot kellett fizetnie.³¹⁸ *Szakály Ferenc* munkájában a „*legszemérmertlenebb taxaemelések*” között emlékezett meg a bátonyi jobbágyok esetéről. A lakosok egyéni taksájának bemutatását követően felhívta a figyelmet arra, hogy a földesúr több, mint 50%-kal magasabb adót vetett ki a bátonyiakra, mint a környező települések lakóira. A taksás adófizetés egyik jellemzőjeként értékelte, hogy azon jobbágyok körében terjedt el ez az adózási forma, akik bár elköltöztek eredeti lakóhelyükről, földesuruk mégis elérte őket új otthonukban.³¹⁹

A taksával kapcsolatos feljegyzések előnye, hogy képet kaphatunk a nevezett birtokok munkaerejéről, mivel a listák név szerint sorolják fel az adóköteles személyeket. Ahogy a táblázatból kiderül, ennek megállapítása a gazdasági feljegyzés alapján bizonyos években nehézkessé vált. Az

³¹⁶ A három település adóbevételeit vö. Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 138–140.

³¹⁷ MAKSAY, 1959, 834; MAKKAJ, 1964, 332–333.

³¹⁸ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 55. Bátony osztatlan jószágja volt Fáy Lászlónak. 1670-ben 9 házhelyből hétben laktak. Vö. Fáy László és Semsey György urak hódoltságban lévő jószágairól, fol. 6.

³¹⁹ Az idézett szavakat és egyéb információkat vö. SZAKÁLY, 1981, 293–294. A bátonyiak tekintetében érdemes figyelembe venni a gazdasági feljegyzés információit is. Fáy László előtörténetük ismertetését követően elmondja, hogy egy ekés jobbággal a kilencedet is „oda engedvén” 11 forint megfizetésében alkudott meg. De ezen felül kért tőlük egy sertést, karácsonyra pedig egy özet és madarakat. Vö. Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 55.

1670-es és 1679-es években például csak azokat a jobbágyokat írták össze, akik megjelentek Fáy előtt, és átadták neki a taksájukat. Ez nem zárja ki annak a lehetőségét, hogy az adó a köztes években egyáltalán nem változott a korábbiakhoz képest, és a beszolgáltatása feljegyzés nélkül történt meg. Az sem kizárt persze, hogy a beérkezett összeg az adózók halálozása miatt csökkent vagy új adófizetők megjelenése miatt nőtt.³²⁰

Fáy László bátonyi birtokrészén átlagban 10–11 fő között mozgott az adózó jobbágyok száma. 1675-ben szerepeltek a legtöbben az összeírásokban, 1682-ben pedig a legkevesebben. Jól látható, hogy a családok több generáción keresztül szolgálhatták a Fáy famíliát. Tót Márton jobbágy már az 1667. évi adójegyzékben is szerepelt apró tartozásával, melyet a későbbiekben igyekezett kiegyenlíteni. Egy évvel később Fáy külön megjegyezte, hogy immáron az adózók sorába került az említett Tót Márton Máté nevű fia is. Az is tisztán kivehető, hogy apa és fia többször együtt keresték fel az adók megfizetése miatt Fáy Lászlót.³²¹

A Tót családnak egyébként is több tagja élt Fáy bátonyi birtokán. Leggyakrabban apa és fia együtt dolgozott a majorságon. Erre enged következtetni az ifjabb és idősebb címek használata is megkülönböztetés céljából. A Tót famílián kívül a faluban lakott még a Sulyok család. 1667-ben az adót Sulyok Andrásné fizette meg Fáy Lászlónak, melynek oka férje elhalálozása vagy betegsége lehetett. Hozzá hasonlóan Tót Györgyné is több éven keresztül adózott férje helyett. Annyi bizonyos, hogy 1675-től a gazdasági feljegyzés az asszonyt özvegyként említette. Előtte viszont Tót György, aki maga a férj lehetett, 1667–1670 között folyamatosan fizetett Fáy Lászlónak.³²²

Bár az összeírás néhány információt közöl a jobbágyok mobilitásáról is, érthető okokból mégsem mutat be annyi részletet, mint a kamara által készített adatfelvétel. A gazdasági feljegyzésben Káli Jakab 1675-től, Huszár György és Percze Jakab pedig 1680-tól jelennek meg az adólistán.³²³ Arról viszont kevés információ áll rendelkezésre, hogy az ott dolgozó jobbágyok mikor haltak meg vagy éppen volt-e közöttük olyan, aki elszökött Fáy szolgálata elől.³²⁴ Utóbbi talán éppen azért nem részletezték a gazdasági feljegyzésben, mert az egyrészről egy rendkívül mozgalmas időszak adatait tartalmazza, így Fáy Lászlónak talán nem is a szökés ügyében való intézkedés volt a legjelentősebb

³²⁰ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 58; fol. 60.

³²¹ Uo., fol. 57; fol. 59–60.

³²² A Sulyok és Tót család adózását vö. Uo., fol. 56–60; SZAKÁLY, 1997, 199.

³²³ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 60.

³²⁴ A kamarai összeírások többször jelölnek haláleseteket, mint például Bényi Pál alsószendi jobbágy 1672-ben még szerepel a jegyzékben, de 1678-ban már halottként említették. Vö. *Conscriptio bonorum domini Ladislai Fay. 1678. január 22.* MNL OL E 156 A. Fasc. 9. Nr. 35/b, (a továbbiakban: *Conscriptio bonorum Fay*) fol. 10.

A fájji Ugri Mihályról feljegyezték, hogy 1678-ban megszökött Fáy Lászlótól. Vö. *Conscriptio bonorum confiscatoris Ladislai Fay. 1678. február 26.* Uo., (a továbbiakban: *Conscriptio bonorum domini Ladislai Fay*) fol. 7.

problémája. Másrészt az sem kizárt, hogy az ilyenfajta eseteket a település birtokosa oldotta meg, néha katonai segítséggel.³²⁵

Amennyiben az 1668. évi adójegyzéket vesszük alapul, akkor a nemesnek évente a bátonyi részről összesen 78 forintnyi bevétele kellett, hogy származzon kilenc jobbágytól. Ettől bizonyos években (1674–1676) eltérések is megfigyelhetők. Ennek magyarázata lehet a több éves adókimaradás, mely után először a korábbi esztendő kieszett adóját kellett pótolniuk a jobbágyoknak. A háttérben még állhatott egy esetleges háborús esemény is, amelyet Fáy László nem jegyzett le. A bátonyiak 1667–1670 között rendszeresen fizették adóikat, s egészen kevés tartozást gyűjtöttek össze. Természetesen ekkor is akadtak néhányan, akik nem tudták időben teljesíteni a befizetést.³²⁶

Fáy László 1681-ben újra megpróbálkozott egy adójegyzék összeállításával, amely mind az itt dolgozók számában, mind az általuk befizetett összegben emelkedést mutatott. Ekkor tizenöt jobbágyot írtak össze, s tőlük összesen 113 forint 50 dénárt várt a földesuruk. Mivel a feljegyzések 1682-ben véget érnek, ráadásul már ekkor is csak szórványos információkat tartalmaznak, így nem derült ki, hogy ennek hatására hogyan alakultak az adatok az 1680-as évek többi részében.³²⁷

8. Táblázat

Bátony taksafizető jobbágysai (1667–1674)

TAKSAFIZETÉS BÁTONYBAN								
(1667–1674) ³²⁸								
	1667	1668	1669	1670 ³²⁹	1671	1672	1673	1674 ³³⁰
Kis Márton	7 forint 50 dénár	8 forint	11 forint ³³¹	10 forint 78 dénár				9 forint
Nagy Tamás	8 forint	11 forint	10 forint +	??				

³²⁵ Kajali Pál által egyszer említésre került egy nagyobb jelentőségű szökés, mely Fáy István birtokait érintette. Az a Szöcs János, aki Fáy István kocsisaként dolgozott, majdnem két évig bujkált a hatóságok elől. Végül lólopásáért fogták el. A bujdosása alatti két évben megházasodott, feleségével Füleken élt. HORVÁTH, 2022b, 457–507.

³²⁶ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 56–60.

³²⁷ Uo., fol. 60.

³²⁸ A táblázat által bemutatott adatokat vö. Uo., fol. 58–59.

³²⁹ Fáy László csak azoknak az adóját jegyezte fel, akik az évre beszolgáltatták a teljes összeget vagy annak egy részét. Kis Mártonnál írt össze 2 forintos tartozást. Uo., fol. 58.

³³⁰ Ebben az évben is csak a táblázatban feljegyzett adókról tudunk. A többi jobbágy esetében mind tartozásról számolt be. Uo., fol. 59.

³³¹ A tartozások részénél 2 forintot jelöltek. Uo., fol. 58.

			8 forint					
Sulyok Albert ifj.	10 forint 92 dénár	11 forint	11 forint	??				
Sulyok András		3 forint 60 dénár	4 forint	10 forint 86 dénár				11 forint
Sulyok Andrásné	3 forint 96 dénár			??				
Tót György	4 forint 95 dénár	fizetett	6 forint	5 forint				
Tót Márton	10 forint 47 dénár		4 forint 50 dénár ³³²	??				12 forint ³³³
Tót Máté (Tót Márton fia)		9 forint	4 forint 50 dénár	11 forint				12 forint
Tót Máté	0 forint	4 forint		??				
Tót Orbán	10 forint 48 dénár	11 forint	11 forint	9 forint 60 dénár				10 forint
Tót Orbán ifj.			6 forint + 1 forint 92 dénár	??				

³³² Tót Márton és fia, Máté ebben az évben együtt fizették az adót. Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 58.

³³³ Tót Márton és Tót Máté ismét együtt fizették az adót, 12 forintot. Tartozásuk együttesen 5 forintot tett ki. Uo., fol. 59.

Tót Tamás ³³⁴				6 forint				
Tót Péter	10 forint 96 dénár	11 forint	6 forint + 2 forint	??				

9. Táblázat

Bátöny taksafizető jobbágysai (1675–1682)

TAKSAFIZETÉS BÁTONYBAN (1675–1682) ³³⁵								
	1675 ³³⁶	1676	1677	1678 ³³⁷	1679 ³³⁸	1680 ³³⁹	1681	1682
Huszár György						11 forint		
Káli Jakab	6 forint	0 forint			0 forint	5 forint		
Kis Márton	11 forint	11 forint			11 forint			3 forint 69 dénár
Kun János						7 forint		
Nagy Tamás	10 forint	1 forint			3 forint 90 dénár	5 forint		
Percze Jakab						5 forint		
Sulyok Albert ifj.		11 forint			11 forint			
Sulyok András	4 forint							8 forint
Sulyok András ifj.	11 forint							

³³⁴ Tót Orbán öccse volt. Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 58.

³³⁵ A táblázat által bemutatott adatokat vö. Uo., fol. 59–60.

³³⁶ Id. Tót Orbán összesen két évre való adóval (22 forint) tartozik Fáynek. Fia esetében nincs ilyen feljegyzés. Uo., fol. 59.

³³⁷ 1678-ban a faluból összesen 4 forint 19 dénárnyi adó érkezett. Uo., fol. 60.

³³⁸ Tót Máténak 4 forintos tartozása van, így valószínűleg 1679-ben a korábbi restantiáit törlesztette. Tót Péternek pedig 11 forintos tartozása van. Uo., fol. 60.

³³⁹ Özv. Tót Györgyné és Káli Jakab, Tót Máté a korábbi tartozásaikat is törlesztették. Uo., fol. 60.

Sulyok Andrásné								
Tót Berta					75 dénár	75 dénár		
Tót György								
Tót Györgyné özv.	1 forint 50 dénár	0 forint			1 forint	75 dénár		
Tót Márton	2 forint	0 forint				7 forint		
Tót Máté (Tót Márton fia)	7 forint	4 forint				11 forint		
Tót Máté	11 forint	7 forint			fizetett	3 forint		
Tót Orbán	11 forint	4 forint						
Tót Orbán ifj.	11 forint	11 forint			8 forint			5 forint 96 dénár
Tót Tamás								
Tót Péter					fizetett			

Bár az áporokaiak adófizetése az évek folyamán nem akadozott, de eléggé hiányos volt. Adójukat 1673–1678 között aranyban, 1679–1681-ben ezüst tallérban, 1682-ben ezüst dénárban számolták el.³⁴⁰ Az első időszakban feltűnő, hogy minden évben 1 aranyat érő tartozást gyűjtöttek össze. A helyzet később itt sem alakult máshogy, az adók 1679-től növekedni kezdtek: míg az említett esztendőben 10, addig 2 év múlva, 1681-ben 15 ezüst tallért várt el tőlük a nemesúr. Utóbbi alkalommal viszont 3 tallért el is engedett az adóból.³⁴¹

³⁴⁰ A kora újkorban meghatározni a forgalomba kerülő vert pénz értékét nem volt egyszerű feladat. Az értékszámítás egyszerűsítésére alakultak ki a számítási pénzek, melyek egy nagyobb pénzegységnek és egy váltópénznek az arányát rögzítették. Magyarországon I. Mátyás 1467. évi pénzreformjától a számítási pénz a magyar forint volt, mely 100 dénárt ért. A 16. század végére az arany felértékelődésével 160–180 dénárt is adhattak az aranyforintért. A 100 dénár által képviselt értékre ezt követően is használatban volt a forint elnevezés, még akkor is, ha nem vertek ilyen értékű pénzt. 1 magyar forint = 75 krajcár; 1 magyar forint = 20 garas = 100 dénár. HUSZÁR, 1975, 46–47; DANYI, 2022, 650–651.

³⁴¹ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 111.

10. Táblázat

Áporka falu taksás jobbágyainak adója (1673–1682)³⁴²

ÁPORKA JOBBÁGYAINAK ADÓJA				
1673	1674	1675	1676	1677
1 arany		1 arany	tartozás: 1 arany	tartozás: 1 arany

ÁPORKA JOBBÁGYAINAK ADÓJA				
1678	1679	1680	1681	1682
tartozás: 1 arany	10 ezüst tallér	10 ezüst tallér	15 ezüst tallér	15 ezüst dénár

Áporka miatt Fáy László a környék másik birtokosával, Keglevich Miklóssal állt vitában. Az 1670-es évek végén Fáy egyértelműen közölte, hogy az adózás összegét – az igazságosság elvét követve – a másik földesúr által beszedettekhez fogja igazítani.³⁴³ Keglevich Miklós 1675-ben engedélyt adott Áporka és Szentkirály puszták „megszállására”, azaz újratelepítésére. Három év mentességet követően az egész telkes jobbágyoknak 2, a féltelkeseknek 1, a zselléreknek 50 dénárt kellett fizetniük Keglevich Miklós számára. Az érintett jobbágyok és zsellérek a türelmi idő leteltével levelet kaptak Fáytól is, ám mégsem keresték fel őt. Így Fáy László felrablással³⁴⁴ fenyegette meg őket.³⁴⁵ 1679-ben már arról értesülünk, hogy az Áporkán élő 2 ekés embernek fejenként 2 forintot, a 16 fő két ökrösnek személyenként 1 forintot kellett fizetni a puszta használatáért.³⁴⁶

Akadott olyan falu is, a Heves-Külső-Szolnok vármegyei Tiszapüspöki és a Pest-Pilis-Solt vármegyei Dány, amely mindkét adó kategóriába beletartozott, mivel Fáy először a jobbágyokat taksa, majd a településeket summapénz megfizetésére kötelezte. Ez a változtatás valószínűleg azzal függött össze, hogy a taksás fizetés végrehajtása – talán éppen a központi részekről való távolság miatt – a településeken nehézségekbe ütközött.

Tiszapüspöki részletes taksás adózásáról két évben, 1669-ben és 1675-ben is van információnk. 1669-ben Fáy Lászlónak összesen hét jobbágya élt a településen, közülük öt nem rendelkezett

³⁴² A táblázat adatait lásd Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 116; SZAKÁLY, 1981, 291–292.

³⁴³ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 116.

³⁴⁴ Felrablásnak nevezzük egy adott birtokrész megtámadását, kifosztását és lakosai elleni erőszakot, kínzást vagy gyilkosságot. Példaként vö. THALY, 1873, 108.

³⁴⁵ SZAKÁLY, 1981, 291–292.

³⁴⁶ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 116.

marhákkal. Ők 2 forint taksa megfizetése ellenében használhatták telkeiket. A maradék kettő jobbágypár közül egynek, Mátyus Ferencnek volt marhája és néhány sertése; Vas Mártonnak négy ökre és négy tehene. Vas Márton 4 forint, Mátyus Ferenc pedig 3 forint átalányadó fizetésére volt kötelezve évente.³⁴⁷ 1675 szeptemberében már csak hat jobbágyot írtak össze a faluban, akik közül Vas Mártonnak 4 forintot, Mátyus Ferencnek 3 forintot, a többieknek pedig 2 forintot kellett adniuk Fáy számára. A megnevezett éveken kívül a település adója főként az 1670-es években eltérően alakult.³⁴⁸

Az adózók száma 1669–1675 között nem változott. 1669-ben a taksát fizető jobbágyok kettő híján mind hiánytalanul beszolgáltatták a kért összeget. 1675-ben két jobbágyinak, Tót Istvánnak és Mátyus Lőrincnek volt hiánya. Közülük is Tót István valószínűleg nem először állt tartozással Fáy felé, ugyanis számára a földesúr „*erössen megh hatta*”, hogy tartozását ezúttal igyekezzen minél előbb leróni.³⁴⁹

11. Táblázat

Tiszapüspöki taksafizető jobbágypárai (1669, 1675)

TAKSAFIZETÉS TISZAPÜSPÖKIN ³⁵⁰		
	1669	1675
Mátyus Ferenc	3 forint	3 forint
Mátyus György	2 forint	
Mátyus István	2 forint	2 forint
Mátyus Lőrinc		tartozás: 2 ft
Mátyus Miklós	2 forint	
Mátyus Péter	2 forint	2 forint
Vas András ³⁵¹	2 forint	2 forint
Vas Márton	4 forint	4 forint
Tót István		2 forint tartozás: 2 ft

A táblázat adataira alapozva elmondható, hogy Tiszapüspökiben – Bányához hasonlóan – szintén olyan jobbágycsaládok éltek, amelyek rokoni kapcsolatban álltak egymással. Az egyik a Vas, a másik a Mátyus család volt. Az utóbbi család két tagja, Mátyus Miklós és Mátyus György 1675-ben már nem tartozott az élők sorába. Mindkettőjüknek volt fia, de azokat név szerint nem jegyezték fel.

³⁴⁷ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 98.

³⁴⁸ Uo., fol. 100.

³⁴⁹ Az idézett szavakat és mást vö. Uo., fol. 100.

³⁵⁰ A település minden adózással kapcsolatos információit vö. Uo., fol. 97–101.

³⁵¹ Valószínűleg 1662-ben állt Fáy László szolgálatába. SZAKÁLY, 1997, 224.

Annyit tudunk róluk, hogy Mátyus György fia Tiszapüspökin maradt és Fáy Lászlónak szolgált, Mátyus Miklós utóda pedig 1675-ben elszökött a településről.³⁵²

A következőkben azokról az esztendőkről kívánok röviden szólni, amelyekben az adózás az említettektől eltérően alakult. Közülük az első adatunk az 1665. évből származik, amikor is a Tiszapüspökiben élő lakosoknak összesen 19 forintot kellett beszoigáltatniuk. Ebből az összegből 1666-ban 16 forint, 1670-ben 14 forint 70 dénár érkezett meg. Az 1671–1672 közötti időszak adóztatásából a Tiszapüspökin élő lakosok sem vették ki részüket, de restantiákat természetesen pótolni óhajtották. Talán ezért is lehetett magasabb az 1673-ban beszoigáltatott adó összege: ekkor ugyanis összesen 26 forintot küldtek Fáy Lászlónak.³⁵³

12. Táblázat

Tiszapüspöki falu jobbágyainak summapénze (1666–1681)

TISZAPÜSPÖKI SUMMAPÉNZ							
1666	1670	1673	1676	1677	1679	1680	1681
16 forint	14 forint 70 dénár	26 forint	13 forint	21 forint 87 dénár	21 forint 87 dénár	15 forint	12 forint 40 dénár

Az 1675. esztendőre érkező 13 forintos adó valamennyivel kevesebb bevételt jelentett a korábbi évekhez képest, azonban a kieső összeg pótlására a következő években kerülhetett sor, ugyanis a lakosok az 1677. és 1679. években majdnem 22 forintot fizettek be. Az 1680. esztendőről tudjuk, hogy a tőlük elvárt teljes összeg, 15 forint meg is érkezett. Egy évvel később is majdnem a teljes adó, méghozzá 12 forint 40 dénár beszoigáltatásra került.³⁵⁴

A Pest-Pilis-Solt vármegye területén fekvő Dány szintén Halmy-örökségként került Fáy László tulajdonába. A dányiak adózása rendszeres volt, szinte minden évben – kevés kivételtől eltekintve – megérkezett a beígért pénz. Az adójukat forintban szolgáltatták be. Az 1662. évi feljegyzés szerint a falu lakosai ekkor még taksát fizettek, a jobbágyok évi 2 forint 25 dénárt, a zsellérek 1 forint 25 dénárt. 1666-ban Fáy Lászlónak 19 zsellérért és 12 jobbágyát írták össze a községben, melyhez személyenként négy ökör is tartozott. A tőlük elvárt összeg értéke egy kissé emelkedett a négy évvel korábbi számokhoz képest, mivel Fáy a jobbágyoktól ezután 3 forintot, a zsellérektől pedig 1 forint 50 dénárt követelt.³⁵⁵

³⁵² Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 100.

³⁵³ Uo., fol. 99–100.

³⁵⁴ Uo., fol. 100–101.

³⁵⁵ Uo., fol. 114.

Bár folyamatosan tartották a kapcsolatot Fáy Lászlóval és igyekeztek teljesíteni a feltételeit, mégis az 1670-es évek közepére egy majdnem kétszeres adóemeléssel találkozhatunk a településen. A taksa megemelése azonban a jobbágyok ellenállását váltotta ki, így a földesúr eredeti terve meghiúsulni látszott. Ennek következtében végül az eredeti adó helyett summa fizetésében állapodott meg a lakosokkal, amelyet a falu jobbágyközössége 60 forint értékben adott meg. Azért, hogy ennek a könnyítésnek Fáy László ne lássa kárát, pár év múlva, 1677-ben a summát majdnem kétszeresére (110 forint) emelte meg, melyet 1678 kivételével – amikor 10 forint hiányzott az összegből – mindig sikeresen megadtak.³⁵⁶

Mindössze egyetlen évben, 1666-ban érhető nyomon egy kisebb maradvány, amelynek összege 1 forint 40 dénárt tett ki. Az 1671–1672-es években ők sem fizették be az adójukat, viszont egy évvel később a szokásos összeg megadása mellett Fáy Lászlónak még 57 forint 75 dénárt hoztak, mely korábbi tartozásuk fedezésére volt alkalmas.³⁵⁷

13. Táblázat

Dányi falu jobbágyainak summapénze (1666–1680)

DÁNYI SUMMAPÉNZ							
1666	1667	1668	1669	1670	1671	1672	1673
58 forint 60 dénár	60 forint	60 forint	60 forint	60 forint		57 forint 75 dénár	60 forint

DÁNYI SUMMAPÉNZ						
1674	1675	1676	1677	1678	1679	1680
1 forint 60 dénár		110 forint		100 forint	110 forint	110 forint

2. 2. Rendes és rendkívüli ajándékok, szolgáltatások

A fent nevezett pénzösszegeken kívül Fáy László a legtöbb esetben terménybeszolgáltatást is elvárt az alattvalóitól, melyeknek egy részét az ajándékok tették ki. Előfordult, hogy az említett portékákat a jobbágyok pénzben váltották meg, és nem természetben fizették ki, ami számukra és az uraság számára is könnyebbséget jelenthetett. Amennyiben kitekintünk Ibrányi Ferenc birtokrészeire, jól látható, hogy jobbágyai a termények közül sulyom, komló, tojás, méz és vaj; az állatokból tyúk,

³⁵⁶ SZAKÁLY, 1981, 295.

³⁵⁷ A dányi adózásról a szöveg és a táblázat adatait vö. Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 114–121.

császármadár, ló, borjú, valamint őz és nyúl; a ruhaneműkből csizma, rókabőr és szőnyeg beszolgáltatásával tartoztak a földesuruknak.³⁵⁸

Ezeknek az ajándékoknak egy része (mazsola, füge és a lábbelik) bizonyára a török közelségének és a velük való érintkezésnek, kapcsolattartásnak a jelét tükrözik. A csizma például, melyet férfiak, nők és gyerek egyaránt hordtak, karmazsín, kordován vagy szattyánbőrből készült. Típusát tekintve lehetett hosszú, rövid vagy térdén felül érő száras csizma. Az ilyen típusú lábbeliknek azonban megkérték az árát, így sokaknak nem tellett arra, hogy ezt hordják, helyette a bocskor vált a mindennapos viseletük részévé. A csizma fizetőeszközként is szolgált, a Batthyány család a pénz és a posztó mellett ezt adta az udvari alkalmazottainak.³⁵⁹

A legtöbb alkalommal jó minőségű áru érkezett Fáy számára. De néhány olyan esetről is tudomásunk van, amikor a nem megfelelő színvonalú terméket a földesúr visszaadta. Ilyen esetben Fáy László kérhette az eredeti árucikk beszolgáltatását vagy annak a pénzben való megtérítését.

A termények közül a jobbágyságok különböző alapanyagokat vittek ajándékként Fáy László asztalára. Nevezetesen: halat (pontyot és csíkot), mazsolaszőlőt, fügét, rizkását, mézet és vaját. A ruhaanyagok közül csizmát és papucsot, esetenként vásznat és rókabőrt.

Fáy László Nógrád és Gömör vármegyében pénz helyett inkább terményben követelte az őt megillető járadékokat. Bár a befizetésről nem maradt fenn feljegyzés, de tudjuk, hogy Fáy eredetileg a nógrádi Hidegkút, Ragyolc, Szeregy/Cered és Óbást lakosaitól a pénzjáradékon kívül kilencedet, karácsonykor egy őz és tyúkok, valamint évente egy sertés beadását követelte.³⁶⁰ A gömöri Sőregről a kenyeres emberek egy-egy tyúkot, illetve egy őzet és négy madarat juttattak a földesúr konyhájára.³⁶¹ Ez valamennyire változott az évek folyamán, ugyanis Fáy egy 1670. évi összeírása szerint Sőregről tíz császármadár és két ártány vagy néhány zsák makk, Hidegkútról három császármadár, s – a szeregyiekkel egyetemben – két őz és két ártány adását várta el az ott lakóktól.³⁶²

A Pest-Pilis-Solt vármegyei Gyömrő, Gomba és Pécel településeken élő jobbágyságoknak jóval nagyobb terménymennyiséget kellett beszolgáltatniuk. A gyömrőiek 1 vég³⁶³ vászon, 1 kg kása,

³⁵⁸ SZIRÁCSIK, 2010, 26.

³⁵⁹ Idősebb Prolst Frigyes két fiának örökségéről szóló számadásban 1624–1638. esztendőkből 1 pár csizma árú 1 forint 50 dénárért és 2 forintot jegyeztek fel. Összehasonlításképpen megemlíteném, hogy Heltai Gáspár Újszövetségét 1 forint 20 dénárért, a Posztillák ötkötetes kiadását 8 forintért lehetett megvásárolni. Ahogy *Fabiny Tibor* írta, a köznépi olvasási kedve a Bibliával és annak magyarázataival kapcsolatban nagyon alacsony volt, mely talán összeköthető a könyvek magas árával. Az idő mérésére való alkalmasságok, zsebórák például, a korszakban egyre elterjedtebbé váltak. A 40 forintos falióra azonban már egy kisebb ház árának megfelelő összeg volt. DEMKÓ, 1882, 42; FABINY, 1985, 343; TÓTH, 1992, 147; KÓSA, 2006, 150–151.

³⁶⁰ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 50–52.

³⁶¹ Uo., fol. 49.

³⁶² *Extractus bonorum fiscalium egregiorum dominorum Ladislaj et Stephani Faii circa Filek*. Az irat a 17. század közepén, a másolata 1768. július 18-án keletkezett. MNL OL E 156 A Fasc. 110. Nr. 70, fol. 1.

³⁶³ Vég (*petia, Stück*) egy hossz mértékegység volt, mely 28 méter vásznat tett ki. BOGDÁN, 1991, 417.

valamint tisztességes ajándékok adására voltak kötelezve. A tőlük kért 1 vég patyolat és 2 bokor³⁶⁴ csizma árát akár pénzben is megfizethették, ha a ruhaanyagért 7 tallért, a lábbeliért pedig 4 tallért adtak. Ugyanez a naturális szolgáltatás a péceliek és a gombaiak esetében 1 vég vásznat, 1 pár csizmát, 1 pár papucsot és 1 kg kását jelentett, de az érintettek nem bújhattak ki a tisztességes ajándékok teljesítése alól sem. 1663-ban pedig mindhárom helyen egy újabb tétel is bekerült az adójegyzékbe, mivel ettől kezdve falvanként 2 váci akó³⁶⁵ jó minőségű bort is megkövetelt tőlük a földesúr.³⁶⁶ Az azonban mindenképpen jól látható, hogy az évek során a gyömrői lakosok inkább pénzben fizették meg a termények értékét.³⁶⁷

14. Táblázat

A gyömrői terményajándékai (1666–1680)

TERMÉNYJÁRADEK GYÖMRŐN ³⁶⁸							
1666	1667	1668 ³⁶⁹	1669 ³⁷⁰	1670 ³⁷¹	1671	1672	1673
patyolat, csizmák: 11 tallér	patyolat, csizmák: 19 forint 80 dénár csizmák: 3 forint 60 dénár 1 vég vászon	5 forint	vászon patyolat, csizma: 11 tallér + 15 forint 30 dénár	patyolat, csizmák: 29 forint 80 dénár			patyolat, csizmák: 8 forint hiányzott az összezből

³⁶⁴ Bokor (latin: *bini*, német: *Paar*) darabmérték volt a párral egyetemben. Ezeknek értéke megegyezett két darab együvé tartozó tárggyal. BOGDÁN, 1991, 475.

³⁶⁵ Akó (latin: *urna*, német: *Eimer*) az űrmértékegységek egyike, átlagos értéke ma 58 liter. BOGDÁN, 1991, 132–154.

³⁶⁶ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 64.

³⁶⁷ A gyömrői adatokat vö. Uo., fol. 71–76.

³⁶⁸ Uo.

³⁶⁹ Hiányzik az összezből 15 forint.

³⁷⁰ A vásznat a gyömrőiiek elmetszették. Ha nem hozzák meg az egészet, akkor 20 forintot kell fizetniük.

³⁷¹ Hiányzik az összezből 3 forint 75 dénár.

TERMÉNYJÁRADÉK GYÖMRŐN						
1674	1675	1676	1677 ³⁷²	1678	1679 ³⁷³	1680
			patyolat, csizmák: 11 ezüst tallér ugyaneből régii tartozás: 3 forint 75 dénár 1 vég vászon rizskása, mazsolaszőlő		patyolat, csizmák: 10 ezüst tallér 2 rókabőr: 4 forint 2 vég vászon, 2 oka rizskása	1 oka ³⁷⁴ rizskása, 1 oka mazsolaszőlő 1 őz, 1 pint ³⁷⁵ vaj, 1 pint méz, 2 rókabőr, köleskása patyolat, csizmák: 11 ezüst tallér; halak: 5 forint

A gazdasági feljegyzés alapos összeírásainak köszönhetően aránylag bőséges információval rendelkezünk Gyömrő település adózási szokásairól, mivel 1666–1670 és 1679–1680 között, az 1673-as és az 1677-es évekből folyamatosan van rá adatunk. A lakosoknak legtöbbit patyolából és csizmákból kellett adniuk, melyért kezdetben 20–30 forint közötti összeget fizettek.³⁷⁶ Az 1670-es években az anyagok árát ennek megfelelő ezüst tallérban adták meg. Ugyanekkor a patyolat és a lábbelik mellett rizskásával, köleskásával, mazsolaszőlővel és vászonnal is kedveskedtek uruknak.³⁷⁷ 1680-ban tovább bővült a terméklista, mivel Fáy számára hoztak még őzet, vaját, mézet és értékes rókabőrt is. Általánosságban elmondható, hogy a gyömrőieknek az évek alatt mindig volt kisebb-nagyobb tartozásuk. (14. Táblázat)³⁷⁸

³⁷² 2 posár halat nem adtak be. Hiányzott még az 1 talléros ajándékpénz.

³⁷³ Hiányzott 4 posár, 1 oka rizskása, 2 oka füge, 1 oka mazsolaszőlő. 1681-ben 2 vég vásznat nem adtak be.

³⁷⁴ Az oka (latin: *oqqa*; német: *Oka*) egy súlymérték volt, átlagos értéke mai mértékegységben 1,2 kilogramm. BOGDÁN, 1991, 242–243.

³⁷⁵ A pint (latin: *pinta*; német: *Pinte*, *Achtring*) az űrmértékek közé tartozik. Mai átlagos értéke 1,4–1,6 liter. BOGDÁN, 1991, 244, 257–258.

³⁷⁶ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 71–76.

³⁷⁷ Uo., fol. 73.

³⁷⁸ Uo., fol. 76.

A péceli adatok 1667–1669, 1676–1677, illetve 1679–1680 között részletesen a rendelkezésünkre állnak. A gyömrőiekkel ellentétben a péceli jobbágyok majdnem mindig természetben adtak ajándékot, s nem pénzben rótták le tartozásaikat.³⁷⁹ Az 1660-as években csizmát, papucsot és rizskását,³⁸⁰ az 1670-es években ezeken kívül mazsolaszőlőt, rókabőrt, vásznat,³⁸¹ 1680-ban pedig még vaját és fügét is adtak Fáy Lászlónak. Az utóbbi esztendőben a hiányzó halakért és rókabőrökért viszont már pénzben fizettek a lakosok. Földesuruk 2 forintot várt tőlük.³⁸²

15. Táblázat

A péceliek terményajándékai (1666–1680)

TERMÉNYJÁRADÉK PÉCELEN ³⁸³							
1666	1667	1668	1669	1670	1671	1672	1673 ³⁸⁴
	1 csizma, papucs 1 vég vászon	csizma, papucs, vászon, rizskása	1 bokor csizma, 1 bokor papucs				

TERMÉNYJÁRADÉK PÉCELEN						
1674	1675	1676	1677	1678	1679 ³⁸⁵	1680 ³⁸⁶
		vászon, csizma, papucs, rizskása, mazsolaszőlő, 2 rókabőr	2 rókabőr, 1 vég vászon, 1 pár csizma, papucs		2 rókabőr	1 őz, 1 icce ³⁸⁷ vaj, köleskása, 1 oka füge, 1 oka mazsolaszőlő, 1 oka rizskása, 1 rókabőr

³⁷⁹ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 71–76.

³⁸⁰ Uo., fol. 71–73.

³⁸¹ Uo., fol. 73.

³⁸² Uo., fol. 74–76.

³⁸³ A péceli adatokat vö. Uo., fol. 71–76.

³⁸⁴ Az egész éves csizma, két évre csizma és 2 vég vászon hiányzott. 1677-ből szintén hiányzott 1 ponty.

³⁸⁵ 4 évnyi hal, 2 évre való rókabőrök és 2 pár papucs, valamint csizmák; 2 évnyi vászonanyag és rizskása, mazsolaszőlő és füge hiányzott.

³⁸⁶ 2 posár halért 2 forint; 1 rókabőrért 2 forint és 2 vég vászon hiányzott.

³⁸⁷ Az icce ürmérték volt, átlagos értéke mai mértékegységben 7-8 deciliter. BOGDÁN, 1991, 71–81.

A gombaiak fizetségéről kevesebb információval rendelkezünk. Az adatok 1667-ből, 1669-ből, valamint az 1676–1677 és 1679–1680 közötti időszakból származnak. Az itteniek kezdetben kevesebb árut vittek, az 1660-as években csak csizmát, papucsot és vásznat adtak Fáynek. Az 1673-ban hozott vászon helyett a földesúr mást kért, mivel a beszolgáltatott anyag olyan rossz minőségű volt, hogy adóként azt már nem fogadhatta el. Ráadásul a neki ígért 2 talléros ajándékpénz sem érkezett meg időben.³⁸⁸ Alattvalói az 1670-es évek végén a bekért rókabőrökért 2 forintot, később 2 ezüst tallért, a halakért pedig 5 forintot adtak. 1680-ban Gyömrőhöz és Pécelhez hasonlóan hosszabb volt a terméklistájuk, s rizskása, szőlő, vaj, köleskása, vászon, papucs és csizma beszolgáltatásával is tartoztak (16. Táblázat).³⁸⁹

16. Táblázat

A gombaiak terményajándékai (1666–1680)

TERMÉNYJÁRADÉK GOMBÁN ³⁹⁰							
1666	1667	1668	1669	1670	1671	1672	1673 ³⁹¹
	1 csizma, papucs 1 vég vászon		1 bokor csizma, 1 bokor papucs				

TERMÉNYJÁRADÉK GOMBÁN ³⁹²						
1674	1675	1676 ³⁹³	1677 ³⁹⁴	1678	1679	1680
		csizma, papucs, 2 rókabőr, rizskása	1 rókabőr, rizskása, szőlő, 1 vég vászon		rókabőrök: 2 ezüst tallér	1 oka rizskása, 1 oka szőlő,

³⁸⁸ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 71–72.

³⁸⁹ Uo., fol. 73–76.

³⁹⁰ Uo., fol. 71–76.

³⁹¹ Hiányzott a vászon, mivel a behozott anyag minősége nagyon rossz volt. Ezen kívül az ajándékpénzt sem adták meg, mely 2 tallért tett ki.

³⁹² 1678-ból jelentős tartozás: 1 pár csizma, 2 vég vászon, 1 pár papucs, 2 rókabőr, 2 oka rizskása, 1 oka mazsolaszőlő, 1 ponty.

1679-ben összegyűjtött tartozás: 4 évre 4 hal, 2 évre füge, 1 vég vászon, mazsolaszőlő. 1680. évi tartozás: 2 rókabőrért 4 forint, 2 vég vászon.

³⁹³ Több éves haltartozásuk volt, valamint vártak tőlük 2 forintot mazsolaszőlőért.

³⁹⁴ 3 posár hiányzott tőlük.

			rókabőrök: 2 forint			1 fazék vaj, 1 csizma, papucs, köleskása, 2 vég vászon 5 hal (ponty): 5 forint
--	--	--	------------------------	--	--	---

A solti Dab és Apostag lakossága szintén rendszeres terménybeszolgáltatással tartozott. Adófizetésük ütemezése nagy hasonlóságot mutat egymással. A summapénz fizetésén kívül a dabiak 3 bokor, az apostagiak 1 bokor csizmával tartoztak Fáynek. Emellett mindkét helyen kötelezve voltak a karácsony alkalmával esedékes ajándék megadására, amelyet teljesíthettek hal és/vagy rizskása formájában is.³⁹⁵

17. Táblázat

A dabiak terményajándékai (1666–1680)

TERMÉNYJÁRADÉK DABON ³⁹⁶							
1666	1667	1668	1669	1670	1671	1672	1673
3 pár csizma	3 arany		2 pár csizma	2 pár csizma			6 pár csizma

TERMÉNYJÁRADÉK DABON						
1674	1675	1676 ³⁹⁷	1677	1678	1679	1680
	6 pár csizma	3 bokor csizma,	rizskása, 1 hal, mazsolaszőlő,		2 pár csizma, hal	1 oka füge

³⁹⁵ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 83.

³⁹⁶ Az 1667-es 3 aranyat azért kérte, mert az eredetiek minősége nagyon rossz volt. Így ezt a pénzt a dabiak később hozták meg a csizmákért.

Dab és Apostag falvak táblázatokban található adatait vö. Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 83–85.

1670. évi hiány: 2 tallér 1 csizmáért. 1673-ban hiányzott: 2 tallér 1 csizmáért. 1675-ben hiányzott 3 forint, amit 1 rókabőrért kért. 1676-ban hiányzott: rókabőrért 3 forint, illetve mazsolaszőlő. 1677-ben 3 forintnyi értékben rókabőr hiányzik.

³⁹⁷ Hiányoznak a rókabőrök és 3 forint a mazsolaszőlőért.

	mazsolaszőlő, füge, rizskása, 1 rókabőr	hal, rizskása tavalyi rókabőrök: 1 tallér	1 pár csizma 1 pár csizmáért érő pénz		harmadik pár csizma: 2 ezüst tallér	
--	--	---	--	--	---	--

Az 1660-as években csizmával tartoztak a falvak lakói, melyet általában természetben adtak meg.³⁹⁸ Két éves szünet után 1673-ban hoztak Fáynek újra lábbeliket. 1675-től kezdve más jellegű termékekkel próbáltak uruknak kedveskedni. Általánossá vált, hogy a ruhanemük mellett mazsolaszőlővel, fügével, kásával, hallal rótták le tartozásukat. Ezekért az értékekért gyakran pénzben fizettek, a rókabőrért átlagban 1, a csizmáért 2 ezüst tallért.³⁹⁹

18. Táblázat

Az apostagiak terményajándékai (1666–1680)

TERMÉNYJÁRADÉK APOSTAGON ⁴⁰⁰							
1666	1667	1668	1669	1670	1671	1672	1673
1 bokor csizma	1 bokor csizma	1 bokor csizma	1 csizma: 2 tallér	1 csizma			2 pár csizma

TERMÉNYJÁRADÉK APOSTAGON ⁴⁰¹						
1674	1675	1676	1677	1678	1679	1680
	1 rókabőr, rizskása, füge, mazsolaszőlő	1 pár csizma, rizskása, mazsolaszőlő	1 pár csizma: 4 forint rizskása, mazsolaszőlő		1 oka rizskása; 1 oka mazsolaszőlő, 1 hal	

³⁹⁸ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 83.

³⁹⁹ Uo., fol. 84–85.

⁴⁰⁰ 1668-ból hiányzott 2 bokor csizma, mivel rossz minőségűt hoztak. Helyette 2 aranyat kért. 1675-ből szintén a csizmák és a halak nem érkeztek meg.

⁴⁰¹ A tartozások a következők: 1676-ból rókabőrök; 1677-ből 1 hal, 1 rókabőrért 2 forint; 1679-ből 1 oka füge, 2 tallér 2 rókabőrért.

Dányról hasonló részletességgel került elő a termény- és egyéb szolgáltatások jegyzéke. A lakosok az 1660-as években 1 pár csizma és más rendes ajándék megadására (pl. rókabőr) voltak kötelezve. Bár járadékaik folyamatosan emelkedtek, a tőlük külön kért lábbeli és rendes ajándék mértéke nem változott. Mindössze arra figyelmeztette őket Fáy, hogy ügyeljenek a csizmák minőségére és anyagára. Hangsúlyozta azt is, hogy ezekből a lábbelikből szépet és béleltet vár el tőlük.⁴⁰²

19. Táblázat

A dányiak terményajándékai (1666–1680)

TERMÉNYJÁRADÉK DÁNYON ⁴⁰³							
1666	1667	1668	1669	1670	1671	1672	1673 ⁴⁰⁴
1 pár csizma, 2 darab rókabőr	1 pár csizma, 1 darab rókabőr, 1 tál rizskása	1 pár csizma, 1 darab rókabőr, 1 tál rizskása	1 darab rókabőr; 1 pár csizma, 1 tál rizskása	1 darab rókabőr; 1 pár csizma, 1 tál rizskása	rizskása, 1 darab rókabőr, 1 pár csizma: 16 és ½ dénár	rizskása, 1 darab rókabőr, 1 pár csizma: 16 és ½ dénár	

TERMÉNYJÁRADÉK DÁNYON						
1674	1675	1676	1677	1678 ⁴⁰⁵	1679	1680
1 darab rókabőr: 2 forint 1 pár csizma, 1 darab rókabőr		3 rókabőr, 2 oka rizskása, 1 oka mazsolaszőlő, 1 öreg ponty; 1 csizma		1 pár csizma, 2 rókabőr, 1 jó tál mazsolaszőlő; füge; rizskása	1 pár csizma, 3 rókabőr, 1 oka rizskása, mazsolaszőlő, 1 oka füge	

⁴⁰² Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 114. A rókabőr értékes és hasznos ajándéknak bizonyult, de esetenként hiánycikk volt a környéken. 1695-ben Kajali Pál is azon mesterkedett, hogy apósának, Fáy (V.) Istvánnak szerezzen belőle. Azonban az időjárásra (hatalmas havazás) és a katonai tevékenységre hivatkozva kísérlete kudarcot vallott. Végül csak a rókabőr jelentős hiányáról tudott beszámolni Fáynak. HORVÁTH, 2022b, 476–477.

⁴⁰³ A táblázat adatait vö. Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 115–121.

⁴⁰⁴ Tartozások 1671-ből és 1672-ből: csizma, rókabőr és rizskása.

⁴⁰⁵ 1 rókabőrrel és 1 oka szőlővel tartoznak. A szőlő után megjegyezte, azzal mentették ki magukat, hogy „Budán olliát nem kaphatni”.

A településsel kapcsolatosan még elmondható, hogy az itteni terménybeszolgáltatásokról 1673-ból, 1675-ből, 1677-ből és 1680-ból nem maradtak fenn adatok. A további évekből megállapítható, hogy más falvakhoz hasonlóan itt is az öltözködéshez szükséges alapanyagok és kellékek (lábbelik: csizma, papucs; rókabőr), valamint a termények (rizskása, szőlő, füge, hal) beadásával tartoztak Fáynak. A felsorolt árukért csak 1671–1672-ben fizettek pénzzel.⁴⁰⁶

A Heves vármegyei Ecséden az említett summapénz beadásán kívül Fáy 3–4 akó bort igényelt jobbágyaitól. A szomszédos Bátor település lakóitól évente egy sertést kért. Ezt egy-egy jobb évben, amikor a tölgyerdő megfelelő mennyiségű és minőségű makkot termelt, terménnyel ki lehetett váltani. De minden esetben megkívánta, hogy karácsonykor a felsorolton kívül tisztességes ajándékkal (egy őz, egy-egy tyúk) kedveskedjenek neki.⁴⁰⁷

1668-ban Sulyok András jobbágy például nem tudta teljesíteni a kérést, mivel két disznó helyett csak egyet küldött. Elmaradt egy madár beadásával is. 1669-ben a bátonyiak együtt keresték meg urukat, s az adó megfizetésén túl még egy őzet, öt tyúkot, két madarat és nyolc sertést is hoztak neki. Utóbbi között egy süldő malac is megtalálható volt, amely Nagy Tamás kondájából származott. 1670-ben viszont már őz nem szerepelt a Fáyak szánt állatok között. Három jobbágytól egy madár és egy tyúk, valamint egy sertés érkezett, a baromfit ebben az évben viszont sok bátonyi lakos nem tudta meghozni. 1681-ben arra szólították fel a települést, hogy Fáy László részére a következőkben őz helyett inkább annak pénzbeli értékét várják el. Az 1675. évi és az 1680–1681. évi időszakról elszórt adataink vannak, közülük is az egyik évben csak a hiányról, a másikban pedig lovakért történő fizetésről tudunk.⁴⁰⁸

20. Táblázat

A bátonyiak terményajándékai (1668–1681)

TERMÉNYJÁRADÉK BÁTONYBÓL ⁴⁰⁹			
	1668	1669	1670
Kis Márton	1 disznó	Együtt hoztak: 1 őzet, 5 tyúkot, 2 madarat. 8 disznót is odahajtottak.	1 madár, 1 tyúk, 1 disznó (hiányzik: 1 őz)
Nagy Tamás	1 disznó		
Sulyok Albert	1 disznó		

⁴⁰⁶ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 115–116.

⁴⁰⁷ Uo., fol. 55; fol. 61.

⁴⁰⁸ Uo., fol. 58–61.

⁴⁰⁹ A táblázatok által bemutatott adatokat vö. Uo., fol. 58–61.

Sulyok András	1 madár (hiányzik: 1 madár, disznó)	Ezek között volt a Nagy Tamás által adott süldő.	1 madár, 1 tyúk, 1 disznó (hiányzik: 1 őz)
Tót György	1 süldő disznó		hiány: 4 tyúk
Tót Márton	1 disznó		
Tót Máté	1 disznó		hiány: 4 tyúk
Tót Orbán	1 disznó		1 madár, 1 tyúk, 1 disznó (hiányzik: 1 őz)
Tót Péter	1 disznó		
Tót Tamás			hiány: 4 tyúk
	őz		

TERMÉNYJÁRADÉK BÁTONYBÓL			
	1675	1680	1681
Kis Márton			
Nagy Tamás			
Sulyok Albert			
Sulyok András			
Tót György			
Tót Györgyné		őz, madarak	
Tót Márton	hiányzik: 2 rókabőr		
Tót Máté			
Tót Orbán			
Tót Orbán ifj.			5 forint 40 dénár lovakért
Tót Péter			
Tót Tamás			

A Tisza-folyó szomszédságában lévő Püspöki lakosai bizonyos években személyenként harmadfél pár hal beszolgáltatására voltak kötelezve Fáy Lászlónak.⁴¹⁰ Ismerve a település földrajzi elhelyezkedését, érdekesnek tekinthető az az adat, miszerint az 1669. esztendőben olyan rossz

⁴¹⁰ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 100.

1 pár = 2 darabnak felelt meg. BOGDÁN, 1991, 475.

minőségű halakat kapott a tiszapüspökiektől, hogy ezek helyett Fáy Lászlónak teljesen újakat kellett kérnie.⁴¹¹

21. Táblázat

A tiszapüspökiek terményajándékai (1666–1681)

TERMÉNYJÁRADEK TISZAPÜSPÖKIRŐL ⁴¹²							
1666	1667	1668	1669	1670	1671	1672	1673
			14 pár halat hoztak Fáynak, azonban azok olyan rossz minőségűek voltak, hogy nem fogadta el őket.				7 és ½ pár hal

TERMÉNYJÁRADEK TISZAPÜSPÖKIN							
1674	1675	1676	1677	1678	1679	1680	1681
		Majdnem minden megérkezett, három pár hal kivételével	3 pár hal		hal ⁴¹³		15 posár ⁴¹⁴ hal

⁴¹¹ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 100–101.

⁴¹² Tiszapüspökivel kapcsolatos adatokat vö. Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 98–101.

Tartozások a következők: 1670: 10 ponty; 1673: a hetedfél pár hal még egy esztendőre való ajándékot sem tesz ki. Sok halat hoztak, de azok nagyon rossz minőségűek voltak. 1675: 34 posár; 1681: 30 posár, melyért inkább Fáy László 5 forintot kért.

⁴¹³ Már három éve nem sikerült adót fizetniük, így szeptember 29.-ig jöjjön fel hozzá Mátyus Ferenc másod- vagy harmadmagával, és számoljanak be a történekről („vethessek szamot”). Ha nem hoznak halat, akkor fizessék meg az árát: 1 forintot minden pár halért. Abban az esetben, ha maguk nem jönnek, bírságot vet majd ki rájuk és „bizony meg raboltatom őket”. De ne csak pénzt hozzanak, hanem magukat a halakat is. Vö. Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 101.

⁴¹⁴ Posár vagy poszár a pontyot jelenti. CZUCZOR–FOGARASI, V, 1870, 339.

Az 1681. esztendő sem volt mentes hiánytól, ennek a pótlását azonban már nem természetben, hanem pénzben kellett a falu lakosainak teljesítenie.⁴¹⁵

A földesúrnak lehetősége adódott arra is, hogy jobbágyait a megállapított ajándékokon kívül további termények beszolgáltatására kötelezze.⁴¹⁶ A boradót Fáy László négy faluban, Ecséden, Gyömrőn, Pécelen és Gombán szedte be, utóbbi háromból rendszeresen hoztak számára pénzt. Gyömrőben átlagban 6 forintot kellett adniuk a borra (1668: 5 forint 48 dénár; 1669: 6 forint 60 dénár; 1676: 6 forint; 1677: 6 forint; 1680: 6 forint). 1672–1673. és 1675. esztendőkből Fáy hiányosságot jegyzett fel, amit a település lakói természetesen igyekeztek pótolni, s a tartozásukat egy összegben szolgáltatták be: 1673-ban 17 forint 96 dénárt, 1676-ban 17 forint 50 dénárt.⁴¹⁷

A Gyömrő melletti Pécel lakói 1669-ben 6 forint 60 dénárt, 1678-ban és 1680-ban 6 forintot küldtek Fáy Lászlónak. Néhány évig azonban nem tudták megadni a kért összeget, így aztán 1668-ban 5 forint 40 dénárral, 1675–1676-ban évente 6 forintra maradtak adósak. 1673-ban három évre visszamenőleg 10 forint 80 dénár hátralék halmozódott fel Pécelen a boradóból, melyet igyekeztek később rendezni.⁴¹⁸

A három település közül Gombán volt a legfolyamatosabb a boradó beszedése, itt átlagosan 6 forintra lehetett számolni. 1668-ban 5 forintot, 1675–1677 között és 1680-ban 6 forintot, 1669-ben pedig 6 forint 60 dénárt küldtek a jobbágyok Fáy Lászlónak. 1671–1672. esztendőkből a gombaiak valószínűleg senkinek sem adóztak, mivel 1673-ban egy összegben fizették be a három évi borpénzt, amely közel 20 forintot tett ki.⁴¹⁹

Ecséd Gyömrőtől, Péceltől és Gombától abban különbözött, hogy mindössze egyetlen esztendő boradójáról van információnk. 1673-ban 3 akó bor után 13 forint 70 dénárt kapott Fáy.⁴²⁰

Egy igencsak különleges alkalomra, Fáy László egyik fiának, vagy több gyermekének a lakodalmára 1677–1679 között érkeztek különféle befizetések. A kutatás ezen a ponton problémába ütközik, ugyanis nem ismert és Fáy maga sem említette, hogy pontosan melyik gyermeke vagy gyermekei készültek az esküvőre. Az eseményre 1677-ből Pécelről 10 forint 80 dénár, 1678-ból Gyömrőről 6 ezüst tallér, Dányról 1 ezüst tallér érkezett. Ugyanezen évben Halásztelek bérlői 4 ezüst tallér pénz megfizetését nem teljesítették. 1679-ből Fáy fiának a lakodalmára Dabról 4 tallér, valamint hal, mazsolaszőlő és rizskása érkezett.⁴²¹

⁴¹⁵ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 100–101.

⁴¹⁶ SZAKÁLY, 1981, 285.

⁴¹⁷ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 73–75.

⁴¹⁸ Uo., fol. 72–75.

⁴¹⁹ Uo., fol. 72–76.

⁴²⁰ Uo., fol. 62.

⁴²¹ Uo., fol. 75; fol. 85; fol. 110; fol. 116.

A munkajáradékok közül a rendes robot követelésére a nógrádi részeken található utalás. Hidegkút, Szeregy, Kápolnáragyolc és Óbást jobbágyainak adóösszeírásánál jegyezte meg Fáy László, hogy a földbér és terményjáradékok beszolgáltatása mellett a jobbágyok kötelesek kivenni részüket a szántás és vetés tevékenységéből. Ennek a tényleges teljesítéséről azonban nem rendelkezünk információval.⁴²²

Más nemesurakhoz hasonlóan Fáy László is elvárt a jobbágyaitól kiegészítő szolgáltatásokat. A jobbágyi munkaerő igénybevételét a szállításban bizonyos időszakoként Gyömrő, Pécel, Gomba, Dab, Apostag és Tass településeken írták össze. A rendelkezésre álló adatok többsége kétséget hagy a szekérbér megfizetésének folyamatosságát illetően. Mindössze egyszer, 1668-ban jegyezték fel a pécelieknél két évre szóló tartozást. Elég életszerűtlen azt feltételezni, hogy Fáy László minden külső kényszerítő hatás híján önként lemondott volna a szekérbérből származó jövedelemről. Éppen ezért nem tartjuk kizártnak, hogy alattvalói a többi évben nem pénzben, hanem természetben egyenlítették ki azt az összeget, amelyről a gazdasági feljegyzés külön nem tett említést. Tudjuk, hogy 1667-ben a dabiaknál 5 forintnyi, az apostagiaknál 2 forint 50 dénárnyi restantiát regisztrált a földesúr. Egy évvel később ez az összeg valamelyest emelkedett, így nem meglepő, hogy a gyömrőiek 8 forintnyi, a péceliek és a gombaiak 6 forintnyi, a tassiak pedig 5 forintnyi hátralékot halmoztak fel.⁴²³

2. 3. Földesúri haszonvételek jövedelme és egyéb illetékek

Fáy László egyéb helyekről is gyarapította még a bevételeit: az egyik a péceli malombér volt, a másik a Homokterenyén működő sörfőzdéből származó jövedelem. Ibrányi Ferenc birtokrészei közül Gömörön egy négy köves malom állt szolgálatban. A bevételek harmada a molnárt, a többi a földesurat illette meg. A molárnak 3 sertést kellett hizlalnia, melyből kettő az urasághoz került, egy pedig a saját használatára.⁴²⁴

Pécelen több malom is működött, amelynek használatáért a jobbágyoknak szintén fizetni kellett Fáy Lászlónak. Az ebből befolyt pénzek több elemből tevődtek össze. Eredetileg három működőképes malom üzemelt Pécelen, melyből kettő a falué, egy Benke Gergelyé volt. Ezekből malmonként negyedfél tallér jutott Fáynak. Mindez azt jelentette, hogy 1663-ban 13 és fél tallér bevételre tett szert a létesítmény használatából. Mindenképpen fontos megjegyezni, hogy az 1660–1670-es években több kísérlet történt további malmok építésére. Az egyik ilyen próbálkozás Úri Mihály jobbágyé volt, aki külön engedélyt kért és kapott a Fáy testvérektől arra, hogy malomállításra

⁴²² Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 50–52.

⁴²³ Uo., fol. 72; fol. 84; fol. 108.

⁴²⁴ SZIRÁCSIK, 2010, 28.

alkalmas vízfolyás után kutasson. Ezért használatba vette Pécel falu egyik vizesárkát, melyért 1 tallért fizetett Fáy Lászlónak. Helyzetével azonban visszaélt, így 1673-ban Fáy hasonló jellegű tevékenységre már egy másik péceli jobbágnak, Nagy Mihálynak adta a hozzájárulását. Azt viszont kikötötte, hogy a korábban Úri Mihály által használt vízfolyás kutatására szánt árkot temesse be.⁴²⁵

Pécelen a malomhasználat után fizetendő adó nagyságát 1666–1668, valamint 1676–1679 között ezüst tallérban, 1669-ben és 1673-ban forintban határozták meg. Az ezüst tallérból a bemutatott időszakban hetet kért a péceliektől, melyet azok be is szolgáltattak. A további években küldött csaknem 13 forint nagyjából 7 tallérral egyezett meg. Ebből következik, hogy a malom használatának díja az évek során nem változott. Benke Gergely is hasonló összegért használta a malmot, s az évek során rendszeresen fizette Fáy számára a bérleti díjat. A molnár 1666–1667 között 3; 1668-ban, 1676-ban és 1679-ben negyedfél ezüst tallért fizetett Fáy Lászlónak. 1669-ben kivételesen forintban törlesztett, s összesen 6 forint 30 dénárt küldött a földesúrnak. 1670–1672 között, valamint 1675-ben egyik malom után sem érkezett bérleti díj Fáyhoz. Benke Gergely 1673-ban 11 és fél ezüst tallér értékben igyekezett tartozásait rendezni (22. Táblázat).⁴²⁶

22. Táblázat

A péceli malmok bérleti díja (1666–1679)

A PÉCELI MALMOK BÉRE ⁴²⁷				
	1666	1667	1668	1669
A falu malma után	7 ezüst tallér	7 ezüst tallér	7 ezüst tallér	12 forint 60 dénár
Benke Gergely malma	3 ezüst tallér	3 ezüst tallér	negyedfél tallér	6 forint 30 dénár

A PÉCELI MALMOK BÉRE				
	1673	1676	1677	1679
A falu malma után	12 forint 60 dénár ⁴²⁸	7 ezüst tallér	7 ezüst tallér	hetedfél tallér
Benke Gergely malma	11 és ½ tallér	negyedfél tallér	harmadfél tallér	negyedfél tallér

⁴²⁵ SZAKÁLY, 1981, 297.

⁴²⁶ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 72–75.

⁴²⁷ A táblázatok adatait a péceli malmokról vö. Uo., fol. 72–75.

⁴²⁸ A 12 forint 60 dénár 7 ezüst tallérnak felelt meg. Az 5 forint 40 dénár pedig 3 ezüst tallért tett ki.

A homokterenyei sörfőzde működtetésének körülményeiről nem rendelkezünk adatokkal. Annyi azonban bizonyos, hogy használatáért az alattvalók 2 forintot fizettek Fáy Lászlónak. A befizetések és a tartozások nagysága arról tanúskodik, hogy a létesítmény működtetése folyamatos lehetett, s komoly előnyökkel járt a földesúrnak és a falusiaknak is. 1668–1669-ben, valamint 1672-ben és 1676-ban 2 forintért üzemeltették a helyet. A jobbágyok 1673-ban nem tudták megfizetni a kívánt összeget, s ez az állapot három éven keresztül így is maradt. A hátralékot valószínűleg csak 1676-ban tudták teljes egészében beszolgáltatni Fáy Lászlónak.⁴²⁹

A Pest-környéki Gyömrő, Pécel és Gomba falvakhoz nagyon közel eső területek szintén használatban voltak. A maglódi, tűzbereki és locsodi részek fájáért és fűvéért a környékeliek rendszeresen fizettek Fáy Lászlónak, a maglódi kaszáló használatáért átlagban 14 forintot, Tűzberek után 5 tallért, Locsod fűvéért pedig 1 tallért.⁴³⁰

Maglódot a törökök megérkezéséig a gyömrőiek vették igénybe marháik számára 5 tallérért. Fizetésük rendszeres volt, azonban a terület elfoglalása után a falubeliek nehéz helyzetbe kerültek, mivel állataikat a hódítók sokszor elhajtották. A maglódi erdőkről származó fát pedig nemcsak tüzelőként használták fel. Több olyan évről is maradt feljegyzés, amikor építkezésekre vitték el az innen kitermelt faanyagot. 1666-ban a káta lakosok is mindkét célra vásároltak az erdőből. 1670-ben négy gyömrői jobbágy döntött úgy, hogy fejenként 1 forintért vesz Maglódról tűzifát. Valószínűleg velük tartott a faluból még öt fő, mivel esetükben személyenként 1 forintos restantiát jegyeztek fel. Ez a tartozás 1673-ban már csak 3 forint 75 dénárt tett ki.⁴³¹

A locsodi erdőről valószínűsíthető, hogy jó minőségű faállománnyal rendelkezett, mivel a területén növények épületek felhúzója céljából vitték el. Amennyiben a vevő Fáy locsodi erdejéből kívánt vásárolni, a helyi szabadost kellett megkeresnie az üzlet lebonyolítására. Legtöbbször a szentmártonkátaiak, a keresztúriak és a péceliek vásároltak a helyi erdőből. Az érték adott pénzüsszegekből kiderül, hogy innen jóval nagyobb mennyiségben lehetett fát szerezni, mint Maglódról. 1666–1667-ben átlagosan 16–18 forintot adtak az erdő használatáért. Egy 1668. évi befizetésből kitűnik, hogy itt is volt olyan település, amelynek lakói személyenként szolgáltatták be az erdőért. A péceliek ugyanis fejenként adtak szintén 1 forintot locsodi favásárlásra. Az 1676-os évről tudjuk, hogy Benke Gergely molnár is innen szerezte be téli tüzelőjét, amely után 90 dénárt küldött Fáynak. Őt viszont figyelmeztette is Fáy László, hogy 9 forintos tartozással rendelkezik, melyet mielőbb igyekezzen megtéríteni.⁴³²

⁴²⁹ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 138–140.

⁴³⁰ Uo., fol. 70.

⁴³¹ Uo., fol. 61; fol. 71–72; fol. 75.

⁴³² Uo., fol. 70; fol. 72–75.

Locsod puszta füve is bizonyos években értékesnek bizonyult, hiszen a környékbeliek előszeretettel ígértek pénzt a megszerzésére. A péceliek Locsod rétjét kaszálták, s ezért 3 forint 60 dénárt adtak Fáy Lászlónak. Az összeggel kapcsolatban maga a földesúr is megjegyezte, hogy lehetne több is belőle, ám az ár megállapításakor azt is figyelembe kellett vennie, hogy itt mennyire „vékony”, azaz rossz minőségű fű termett. A későbbi időszakban, 1676–1677. esztendőben a kaszáló használatáért már ezüst tallérban, valamint egy alkalommal aranyban fizettek.⁴³³

A tűzbereki erdőből a legtöbb fát a gyömrőiek és a péceliek hozták el. Közülük az első település lakói átlagban 5 forintot, a másodiké 9 forintot adtak a tüzelőért.⁴³⁴

A gyömrőiek Tűzberek fűvét kaszálták rendszeresen, de mindig változó összegért. 1667-ben 5 forint 39 dénárt, 1668-ban 3 ezüst tallért és rókabőröket, 1673-ban 10 forint 80 dénárt, 1676-ban 5 forint 40 dénárt adtak. Az 1667-ben fizetendő összeg nem volt teljes, mivel 4 forint 50 dénár tartozásuk volt. Az 1673. évi közel 11 forint tartozás két éves késéssel érkezett meg.⁴³⁵

Fáy László birtokain a makkoltatásról is rendelkezünk információval, mely egyáltalán nem tekinthető egyedülállónak. Az Ibrányi-birtokrészek tölgy- és bükkerdeiből ezen tevékenységből szintén rendszeresen származott bevétele a földesúrnak.⁴³⁶ Fáy László Felsőmérán lévő daróci és vízközi erdei különösen kedveltek voltak a jobbágyok állatai számára. Fáy 1669-ben feljegyezte, hogy alattvalói 41 disznót hajtottak a területre etetés céljából, s ezért 7 forint 38 dénár megfizetésére kötelezte őket. A környékbeli másik három kismemes, Nagy István, Horvát Zsigmond és Horvát György emberei szintén kihasználták az erdők nyújtotta kedvező lehetőséget. Nagy István 3 forint 42 dénár bevételre tett szert a makkoltatásból, amelyet 19 öreg sertés etetése után adtak meg neki az emberei. Horvát Zsigmond birtokáról 13 sertést hajtottak az erdőbe, melyért cserébe 2 forint 34 dénárt küldtek neki a jobbágysai. Horvát György 54 dénárt kapott a zselléireitől. Az összeg azért volt annyira alacsony, mert mindössze 3 disznót hajtottak emberei az erdőbe.⁴³⁷

A nógrádi- és gömöri térségben Zabaron volt található jó minőségű, makkot termő fa, ahol tizeddisznókat tartottak, így hasznosítva a közös erdők nyújtotta lehetőségeket.⁴³⁸

⁴³³ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 72–75. Az idézett szót vö. Uo., fol. 72.

⁴³⁴ Uo., fol. 72–75.

⁴³⁵ Uo., fol. 72–75.

⁴³⁶ A makkoltatás ellenértéke az Ibrányi-birtokrészen eltérő volt: az ibrányi, kántorjánosi, badalói, petneházi, gyürei stb. jobbágyok sertést vagy 12 dénár váltópénzt adtak. A gömőriek szintén tizeddisznóval vagy 8 poltúra váltópénzzel tartoztak Ibrányi Ferencnek. SZIRÁCSIK, 2010, 27.

⁴³⁷ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 16.

⁴³⁸ Uo., fol. 138–139.

2. 4. Pusztá- és tizedbérletből származó bevételek

Fáy Lászlónak jelentős bevételei származtak a saját birtokrészeinek, jellemzően pusztáknak bérbeadásából is, melyek nagyrészt a hódoltság részekén feküdtek. A pusztabérek összege az 1664-es háború után indult gyors növekedésnek, Fáy László pusztáin ennek a mértéke másfél évtized alatt két-háromszorosát vagy néhol hatszorosát is elérhette. A bérlők a bérösszeg megfizetésével korlátozás nélkül használhatták a pusztai haszonvételeket (szántóföldek, kaszálók, legelők, erdők és halastavak). Emellett lehetőségük volt a pusztát pénzért vagy viszontengedményekért más falubelieknek bérbe adni, vagy engedni, hogy ráhajtsák az állataikat. Ilyen módon akár saját maguk számára is nyereségessé teheték az üzletet, és visszanyerhették a bérösszeget is.⁴³⁹

A Bátöny szomszédságában található Lengyeld pusztát 1668–1669 között bérelték a maconkai lakosok, akik rendszerint ide hajtották fel állataikat. Az első évben együtt hozták meg a bérleti díjat Fáy Lászlónak. Ez az összeg 6 forint 77 dénárt tett ki. A következő esztendőben a település lakói közül nyolcan vállalták az árenda megfizetését: Csánk Orbán, Csánk Albert, Csáki Lukács, Kecskés János és Tót István 1 forintot; Kasza János 8 polturát, Tót Kristóf és Tót Mihály 120 ezüst dénárt fizettek.⁴⁴⁰ Fáy a pusztával kapcsolatban még további két feltételt támasztott. Egyrészt a területét csak a megnevezett személyeknek volt joga használni, másrészt a határban található erdő igénybevétele mind az ő, mind a többi környékben lakó számára tiltott volt.⁴⁴¹

A környéken fekvő Szentkirály pusztája 1665–1678 között általában folyamatosan bérbe volt adva, így az szintén gyarapította Fáy László bevételeit. A pusztahasználókkal az 1670-es években Fáynak konfliktusa támadt. A korábbi évek közül 1665-ben kunszentmiklósi Kovács Gergely 6 forintot, 1667-ben tassi Szeny János 3 tallért (kb. 6 forintot), 1668-ban alsónémedi Tóth Gergely szintén 3 tallért (kb. 6 forintot) fizetett a bérlésért. 1674-ben a pusztát továbbra is Tóth Gergely vette igénybe, igaz, egy kissé magasabb összeget, 8 forintot adott Fáynak. Ezt követően az áporkaiak 1676. évi és 1678. évi bérléséről van tudomásunk, akik a Szentkirály pusztát az első évben 8 forintért, majd 12 forintért árendálták.⁴⁴²

A Halomháza-, Léb- és Vecsés puszták bérlését 1666–1683 között az üllőiek vállalták. Fáy az 1660-as években 37 forint megfizetését várta el tőlük, melyet egy-két évtől eltekintve meg is adtak neki. 1678-ban már 84 forintot kellett Fáy Lászlónak fizetniük. Bár a későbbiekben az összeg tovább emelkedett, az adatok mégis azt mutatják, hogy 1683-ban is érdemes volt a pusztára bérletre ajánlatot

⁴³⁹ SZAKÁLY, 1981, 421, 430, 433.

⁴⁴⁰ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 59.

⁴⁴¹ Uo., fol. 59; fol. 67; Fáy László és Semsey György urak hódoltságban lévő jószágairól, fol. 6.

⁴⁴² SZAKÁLY, 1981, 433.

Alsónémedi Tóth Gergely egy vallomásában elmondta, hogy 900 ökre járt a Dunára. Több helyen is voltak érdeklőségei, ő bérelte ki Sári, Bugyi, Szentkirály és Áporka pusztáinak egyes részeit is. Uo., 415.

tenniük, 180 forintot. A pénzen kívül bizonyos években a díj természetbeni juttatásokkal is kiegészült (1660: 1 pár csizma, 1 pár papucs).⁴⁴³

Az említett három puszta szomszédságában található Mikebuda eredetileg szintén a Halmy család birtokállományának részét képezte, s bérléséért kezdetben a kőrösiek 3 pár csizmát fizettek. Az 1660-as évek végén Fáy Lászlónak már az üllői lakosok fizettek a falu után 37 forintot és egy csizmát, valamint kapcsos papucsot. A Halmy-éra alatti árendálást végző kőrösiek ugyanis feladták Mikebuda további használatát, amit Fáy László két okra vezetett vissza. Egyfelől arra, hogy az állandó háborús fenyegetettség miatt a mezővárosi lakosság tekintélyes hányada elmenekült otthonából. Másfelől erőszakos cselekedet is meghúzódhatott a háttérben, ugyanis korábban a jakabházi lakosok elhajtották az itteni marhaállományt, majd meg is fenyegették Halmy mikebudai embereit. Így figyelembe véve a történeteket, Fáy László nem számíthatott tőlük bevételre.⁴⁴⁴

Ennél jóval jelentősebb összeg érkezett a környéken található Káva, Bénye, Pilis pusztákról. Ezek közül Kávát a zsigeriek vették használatba, akik az 1660-as években még 10 forintért és 1 pár csizmaért élték a pusztát. 1670–1673 között a feljegyzések szerint eltekintettek a bérléstől. Az 1670-es évek közepére azonban ismét fizettek Káva pusztájának használatba vételéért, a korábban említett összeg kétszeresét, amely mellé esetenként csizmákat és rókabőröket vittek. Az utóbbit azonban 1675-ben és 1681-ben nem tudták megadni, ezért fizetniük kellett helyette. Tehát itt is megvalósult az, hogy pénzben vagy természetben egyenlítették ki a tőlük várt díjat. A feljegyzések szerint 1678-ban a zsigerieknek 15 forintot kellett fizetniük Káva pusztáért, emellett 1 pár csizmát és 2 darab rókabőrt adtak Fáynak.⁴⁴⁵

Bénye puszta árendájáról kevesebb adattal rendelkezünk (1666, 1668, 1672–1673, 1678–1680). Ezekből jól látható, hogy kisebb mértékben itt is növekedett a bérlésért elvárt díj.⁴⁴⁶ Bényét kezdetben a zsigeriek élték, amiért 10 forinttal és 1 pár csizmával tartoztak Fáynak. Ezt követően felhagytak a bérléssel. 1670-től már csak a dányiak, majd 1679-től kifejezetten hat dányi lakos használta a területet 10, majd 12 forintért. 1680-tól 18 forintért és 3 pár csizmaért adta oda Fáy a puszta használati jogát a zsigerieknek. Ekkor feljegyezték azt is, hogy a várt teljes összeget és minden korábbi tartozásukat a település lakosai kiegyenlítették.⁴⁴⁷ Ha valakik faágakat és egyéb hulladékanyagokat gyűjtöttek a helyi erdőből, akkor annak költségét külön számolták el.⁴⁴⁸

⁴⁴³ A halomi, lébi és vecsési árendáról 1668–1677 között vö. Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 123; Ugyanerről 1678–1693 között vö. UO., fol. 124–125; SZAKÁLY, 1981, 432.

⁴⁴⁴ „Mike Budatul attak az kőrösiek 3 par czizmat szegeny Halmi urammak, de az jacabhaziak marha hajtogatatasul es fenyegetesekre, s az haboru idökre nevez megh szüntek.” Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 123.

⁴⁴⁵ 1666–1675 közötti információkat vö. UO., fol. 125–128; Az 1676–1683 közötti adatokat vö. UO., fol. 128–130; SZAKÁLY, 1981, 432–433.

⁴⁴⁶ Az 1666–1675 közötti információkat Bényéről vö. Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 125; Az 1676–1680 közötti adatokat vö. UO., fol. 126; SZAKÁLY, 1981, 432.

⁴⁴⁷ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 125; SZAKÁLY, 1981, 432–433.

⁴⁴⁸ SZAKÁLY, 1981, 433–434.

Pilis puszta után a pándiak 1666–1668 között 6 forintot fizettek. Esetükben sincs arról információnk, hogy az 1670–1672-es időszakban foglalkoztak volna a bérléssel, ugyanis ekkor nem érkezett semmilyen összeg sem tőlük. 1673-ban – talán korábbi díjaik elmaradása miatt – már többet, 10 forintot fizettek. Három év kimaradását követően 1676-ban az eredeti összeg kétszeresét, 12 forintot küldtek Fáynak. Ugyanez történt 1679-ben is, azzal a különbséggel, hogy az érintett jobbágyok csak egyetlen évben (1678) nem egyenlítették ki a bérleti díjat. Fáy 1680-ban ismét csak 6 forintot kért a pusztát használóktól. Ezt követően jött egy éles váltás, a pándiaknak és az újfalusiaknak 1681-ben ugyanis már a négyszeresét kellett a földesúrnak beszoigáltatniuk, 24 forintot 2 pár csizmával és 2 darab rókabőrrel.⁴⁴⁹

Tete puszta felét a monoriak vették bérbe 1666 körül 12 forintért, amely összeg 1677-ben 18 forintra emelkedett.⁴⁵⁰ Az Alberti- és az Irsa pusztákat, amelyek eredetileg a Halmy család birtokában voltak, a pándiak és a ceglédiek 1 pár csizmáért árendálták. Fáy László külön kiemelte, hogy számára a puszta egyáltalán nem hajtott hasznot, ám ennek pontos okait sajnos nem részletezte.⁴⁵¹

A környéken található Kakucs, Hernád, Inárcs, Pakony, Ráda és Hartyány puszták bérlése az előzőekhez hasonlóan szintén folyamatosan történt. Kakucsért, amelyet a kőrösiek használtak, 20 forintot és 2 pár csizmát fizettek. 1678–1679-ben annyi változás történt, hogy a csizmákért 2 ezüst tallért érő pénzt küldtek a jobbágyok. 1683-ban szintén 10 ezüst tallérért vehették használatba a bérlők a területet.⁴⁵²

Hernád- és Inárcs pusztákért Fáy 1 pár csizmát kért. Utóbbi területtől az abaúji nemes a későbbiekben megszabadult, mivel azt Tót Gergely alsónémedi lakosnak adta el.⁴⁵³

Nem volt egyszerű a helyzete azoknak az ócsai lakosoknak, akik Pakony puszta bérlését vállalták. A használatáért kért összeg ugyanis 15 év alatt több, mint a négyszeresére emelkedett: 1666 körül 10 forintért és 1 pár papucsért élhették az ócsaiak, de 1681-ben már 44 forintot kellett érte fizetniük. Ez láthatóan tetemes növekedést jelentett számukra.⁴⁵⁴

A Ráda- és a Hartyány pusztákból viszont Fáynak aránylag kevés bevétele származott. A terület árendálását kezdetben a kőrösiek, majd ismeretlen személyek vállalták, akik 2 pár csizmával tartoztak Fáy Lászlónak.⁴⁵⁵

⁴⁴⁹ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 109–110; fol. 121–125.

⁴⁵⁰ Uo., fol. 107; fol. 110; fol. 125; SZAKÁLY, 1981, 432–433.

⁴⁵¹ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 125.

⁴⁵² Uo., fol. 132–133; fol. 135.

⁴⁵³ Uo., fol. 109, fol. 132; SZAKÁLY, 1997, 267.

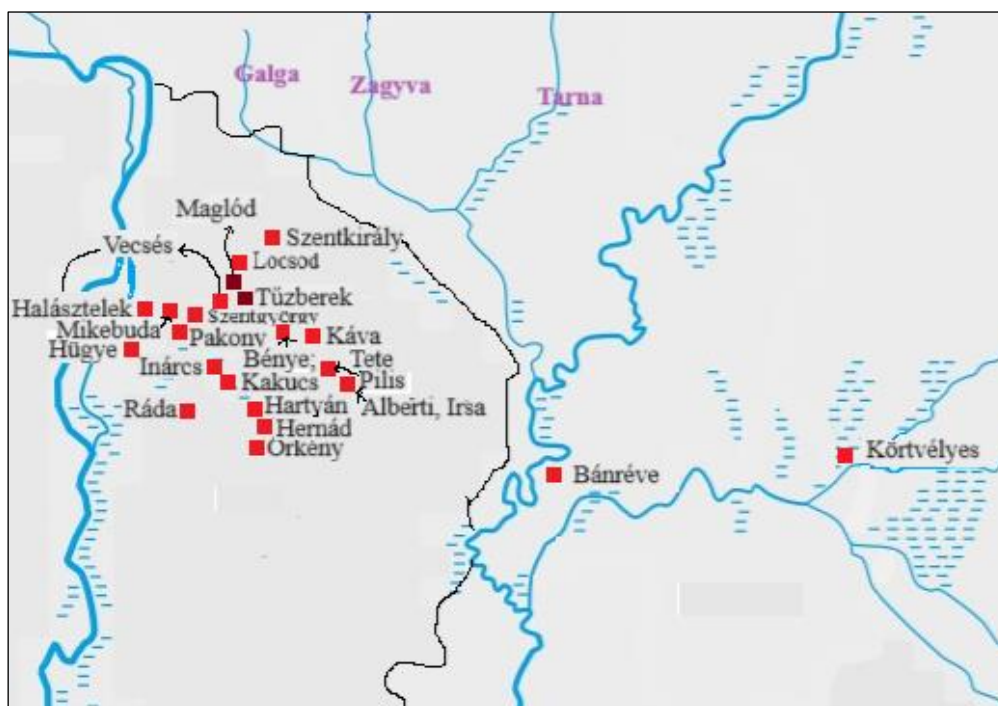
1662-ben 1 pár csizmát kért Inárcs puszta használatáért Farkas Ferencről és Páltól. 1669-ben hagyták teljesen abba a fizetést, valószínűleg ezt követően dönthetett úgy Fáy László, hogy megszabadul a pusztától. SZAKÁLY, 1997, 283.

⁴⁵⁴ SZAKÁLY, 1981, 433.

⁴⁵⁵ Uo., 432.

14. Ábra

Fáy László bérbe adott pusztái

Halászteleket és Szentgyörgyöt 1666–1670 között a dabiak és a tassiak 10–12 forintért bérelték ki. Fáy Halásztelekből is igyekezett a legtöbbet kihozni, így nem egyszer bátran szembeszállt a török urakkal is saját igazának megvédése érdekében. 1666-ban a település bizonyos részeit a dabiak szántották, akik ügyeltek arra, hogy minden járulékot, így a kötelező dézsmát is időben megfizessék. Azonban az összeget az oszmánok hajtották be, s ezt Fáy László igencsak nehezményezte. Először levélben igyekezett megtudakolni a tassiaktól és a töröktől, hogy neki miért nem fizetnek Halásztelek után. Természetesen próbálta bizonygatni igazát, kérve az adó kétfelé mérését. A vita végül Fáy számára kedvezőtlenül ért véget. Ez volt az egyik olyan eset, amikor Fáy Lászlónak ismét engednie kellett. Ezt követően az árendát fizető dabiak 1669-ben 3 ezüst tallér értékben, 1670-ben pedig kilencedfél tallér értékben gondoskodtak csizmáról és papucsról. 1673 után már ezüst tallérban adták meg a díjat, összesen 24 tallért. 1675-ben 16 tallért küldtek, azaz az eredeti összeg többszörösét. Ráadásul a pénzt kiegészítették egyéb értékes áruk (csizmák, mazsolaszőlő, rizskása, rókabőr és egy ponty) beszolgáltatásával is. Az 1677-ben fizetett 8, és az 1679-es 15 ezüst tallér is azt mutatja, hogy a bérleti díj az 1660-as évekhez képest a végére szintén emelkedett. Ehhez szükséges még azt is hozzátenni, hogy 1679-ben a pusztákból a dabiakon kívül 3 tassi lakos is kivette a részét, 7 ezüst

tallért fizetve a bérlésért.⁴⁵⁶ Végül 1680-ban Halásztelek szántását a dabi emberek vállalták magukra.⁴⁵⁷

Imrefalva pusztával kapcsolatban hasonló volt a helyzet, habár bérlői több falu lakosai közül kerültek ki. Ez a puszta sem különbözött a többitől, ugyanis a használatában az évek során általános drágulás következett be. 1661-ben és 1673-ban, illetve 1668–1669 között a lackáziak használták a területet kb. 8 forintért és 1 pár csizmáért cserébe. 1670–1672 között Imrefalva után szintén nem volt bevétele Fáy Lászlónak, bár 1674-ben az addig megszokott 8 forint helyett a duplája érkezett be. A bérleti jog 1675-ben átkerült a peregiek kezébe, akik már ennek a kétszeresét, 16 forintot és szintén 1 pár csizmát fizettek. Három évvel később Imrefalva használati joga az áporikaiak kezében volt, akik 20 forint letétele után vehették igénybe a pusztát.⁴⁵⁸

A gazdasági feljegyzés elárulja azt is, hogy Czeglédi Andrásnak, a környéken lakó kisnemesnek volt egy birtokrésze Áporkán, amit Fáy László 60 tallérért bérbe vett. Az itt élő jobbágyoktól az abaúji nemes 18 tallér adót kívánt beszedni, ami kétségkívül többnek számított az előző évben általuk Czeglédi részére befizetett 10 tallérnál.⁴⁵⁹

Hügye puszta csak harmadrészben volt Fáy László tulajdonában. A praediumon egy név szerint meg nem nevezett ráckevei nemessel és a Végh családdal osztozkodott. A pusztát 1665-ben Patkós Miklós⁴⁶⁰ bérelte ki 1 aranyért, de Fáy László felhívta az árendátor figyelmét arra, hogy a korábbi évről még 1 arany tartozása van. 1667-ben Egyed Mihály hozott 1 ezüst tallért és egy pokrócot, mely pénz a korábbi tartozásának rendezésére szolgált. Az adott évben beszolgáltatandó összeget viszont nem tudta meghozni. 1673–1674-ben 1 arany, 1676-ban 3 ezüst tallérnyi jövedelme származott Fáynak a puszta árendájából.⁴⁶¹

A Békés vármegyei Bánréve puszta kevésbé volt kelendő a bérlők számára, Fáy László központi részeitől is távol esett. 1666–1670 között rendelkezünk információval a bérleti díjakról, melyet a szentadrásiaiak fizettek meg. 1666-ban 28, 1667-ben 39 ezüst tallérért használták Bánrévét. 1668-ban a szentandrásiaiak 34 ezüst tallért és 4 tallér értékben rókabőröket, valamint 20 darab pontyot hoztak. Egy év múlva 30 és negyedfél tallért fizettek, s küldtek mellé még 6,5 tallért a bőrökre és 15 kisebb halat is. Az 1670-es év már valamivel szerényebb jövedelmet hozott, ugyanis az alattvalók mindössze

⁴⁵⁶ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 85; fol. 105–110; SZAKÁLY, 1981, 420–421.

⁴⁵⁷ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 105; SZAKÁLY, 1981, 420–421; SZAKÁLY, 1997, 283, 307.

⁴⁵⁸ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 105–106; fol. 108–111; fol. 129; SZAKÁLY, 1981, 433.

⁴⁵⁹ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 120–121.

⁴⁶⁰ Patkós Miklós vélhetőleg Fáy László birtokán élő jobbágy volt, a kutatás jelenlegi állása szerint nincs róla egyéb információ. Nem valószínű, hogy leszármazottjai tagjai lettek volna a tornai Patkós családnak, akik a későbbiekben szereztek nemességet. NAGY, IX, 1862, 153.

⁴⁶¹ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 105–106; fol. 109–110.

1680-ban Fáy László Hügyével kapcsolatban Pest-Pilis-Solt vármegye közgyűlésén felszólította az odatelepült nemeseket és nemteleneket, hogy ismerjék el őt földesuruknak, és fizessenek adót neki. SZAKÁLY, 1997, 169.

27 ezüst tallért szolgáltatott be Fáynak, de a bérleti díj sem rókabőröket, sem pedig halakat nem tartalmazott.⁴⁶²

A szintén örökségként szerzett csongrádi Körtvélyest és Tökét, valamint Bökényt mind bérlők élték. Körtvélyesért 22 tallért fizettek a hódmezővásárhelyiek. Tökét a szentesiek árendálták marháiknak,⁴⁶³ mígnem az oszmán terjeszkedés miatt 1663–1664. esztendőktől ők is felhagytak a használatával. Ezt követően, nyereség hiányában, Fáy már nem mutatott különösebb érdeklődést a település iránt.⁴⁶⁴

23. Táblázat

Fáy László Pest-Pilis-Solt vármegyei pusztái és azok bérleti díja

Fáy László pusztái				
Puszta	Év	Bérlő	Bérösszeg	A bérösszeg növekedése
Hernád és Inárcs	1666 körül		1 pár csizma	
Alberti, Irsa	1660-as évek	pándiak, ceglédiek	1 pár csizma	
Ráda és Hartyán	1661 előtt	kőrösiek	2 pár karmazsin csizma	
	1675		2 pár karmazsin csizma	
	1680		2 pár karmazsin csizma	
Hügye	1665	Patkós Miklós	1 arany = kb. 3 forint	3 forint => 6 forint
	1667	Egyed Mihály	1 ezüst tallér = kb. 2 forint, pokróc	
	1673–1674		1 arany = kb. 3 forint	
	1676		3 ezüst tallér = kb. 6 forint	
Örkény	1669-ig	kőrösi Szivós János	1 pár karmazsin csizma	8 forint
	1670-ben	kőrösi Szivós János	4 tallér = kb. 8 forint	
Lengyeld	1668	maconkaiak	6 forint 77 dénár	kb. 7 forint => 8 forint ??
	1669	maconkaiak	5 forint 8 poltura 120 ezüst dénár ⁴⁶⁵	

⁴⁶² Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 88–89. Szakály Ferenc Bánréve bérlését is kiemelte. A Duna-Tisza-közén és a hódoltságban ugyanis ez a fajta bérlési mód (pénz és/vagy ajándékban történő árendálás) a legtipikusabbnak tekinthető. SZAKÁLY, 1981, 418.

⁴⁶³ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 92.

⁴⁶⁴ A hódoltsági árendálás nyereségességén sok múlt: az itt lévő falvaknak akkor érte meg kibérelni egy pusztát, ha jelentősebb termelést tudtak folytatni rajta. SZAKÁLY, 1981, 441. Körtvélyes pusztá bérletét 1663-ban a hódmezővásárhelyi Kotormány János, Kis László, bizonyos pásztorok és Saró Gáspár fizették meg a marháik számára. Mások egyáltalán nem voltak jogosultak a használatára. 1665-ben Kotormány János és Kis László mellett János Deák Ferenc, Hódi János, mindszenti Gyapjas Demeter részére volt engedélyezett a legeltetés. Vö. Uo., 411.

⁴⁶⁵ 1 poltura értéke 3 dénár volt. 1 magyar forint = 20 garas = 100 dénár. HUSZÁR, 1975, 47.

Szentkirály	1665	kunszentmiklós Kovács Gergely	6 forint	6 forint => 12 forint
	1667	tassi Szeny János	3 tallér = kb. 6 forint	
	1668	alsónémedi Tóth Gergely	3 tallér = kb. 6 forint	
	1674	alsónémedi Tóth Gergely	2 arany = kb. 8 forint	
	1676	áporkaiak	2 arany = kb. 8 forint	
	1678	áporkaiak	3 arany = kb. 12 forint	
Szentgyörgy	1666– 1670	dabiak, tassiak	10–12 forint	10–12 forint
Káva	1666 körül	zsigeriek	10 forint, 1 pár karmazsin csizma	10 forint => 15 forint
	1678	zsigeriek	15 forint, 1 pár karmazsin csizma, 2 rókabőr	
Tete	1666	monoriak	12 forint	12 forint => 18 forint
	1667– 1676	monoriak	inkább 8 forint	
	1677	monoriak	6 ezüst tallér = 12 forint	
	1681	monoriak	9 ezüst tallér = kb. 18 forint, 1 pár csizma	
Bénye	1666 körül	zsigeriek	10 forint, 1 pár karmazsin csizma	10 forint => 18 forint
	1670-től	dányiak	10 forint, 1 pár karmazsin csizma	
	1679-től	6 dányi lakos	12 forint, 2 pár karmazsin csizma	
	1680-tól	6 dányi lakos	18 forint, 3 pár karmazsin csizma	
Kakucs	1666 körül	kőrösiek	20 forint, 2 pár csizma	20 forint
	1678– 1679	kőrösiek	2 ezüst tallér = kb. 4 forint	
	1683	kőrösiek	10 ezüst tallér = kb. 20 forint	
Imrefalva	1661, 1668– 1669, 1673	lacháziak	4 tallér = kb. 8 forint, 1 pár karmazsin csizma	8 forint => 20 forint
	1675	peregiek	8 tallér = kb. 16 forint, 1 pár karmazsin csizma	
	1678	áporkaiak	10 tallér = kb. 20 forint	
Pilis	1666– 1668	pándiak	6 forint	6 forint => 24 forint
	1681	pándiak és újfalusiak	12 ezüst tallér = 24 forint, 2 pár	

			karmazsin csizma, 2 rókabőr	
Mikebuda	1666	üllőiek	37 forint, 1 csizma és papucs	37 forint
Pakony	1666 előtt	ócsaiak	10 forint, 1 pár papucs	10 forint => 44 forint
	1680	ócsaiak	14 ezüst tallér = kb. 28 forint	
	1681	ócsaiak	22 ezüst tallér = 44 forint	
Körtvélyes	1660-as évek	hódmezővásárhelyiek	22 ezüst tallér	44 forint
Halásztelek	1669	dabiak	3 ezüst tallér = kb. 6 forint	6 forint => 44 forint
	1670	dabiak	8,5 ezüst tallér értékű csizma és papucs	
	1675	dabiak	16 ezüst tallér = kb. 32 forint, ruhaanyag és lábbelik	
	1677	dabiak	8 ezüst tallér = kb. 16 forint	
	1679	dabiak, 3 tassi lakos	22 ezüst tallér = kb. 44 forint	
Bánréve	1666	szentandrásiaiak	28 ezüst tallér = kb. 56 forint	56 forint => 60 forint
	1667	szentandrásiaiak	39 ezüst tallér = kb. 78 forint	
	1668	szentandrásiaiak	34 ezüst tallér = kb. 64 forint, rókabőrök, ponty	
	1669		kb. 30 ezüst tallér = kb. 60 forint; bőrökre pénz és hal	
	1670-es évek		27 ezüst tallér	
Halomháza, Léb és Vecsés	1666 körül	üllőiek	37 forint, 1 pár csizma, 1 pár papucs	37 forint => 180 forint
	1678	üllőiek	21 arany = 84 forint	
	1683	üllőiek	18 forint	

Fáy László birtokán az elnéptelenedő vagy elnéptelenedett faluhelyek és a hozzájuk tartozó részek sem maradtak mindig hasznosítatlanul. 1670 márciusában Fáy a felsőlánci Nagy Jánossal állapodott meg abban, hogy 5 magyar forintért bérbe adja neki a felsőmérái központ közvetlen környezetében lévő Felsőláncon található három házhelyét annak rétjeivel együtt. Ezekről tudjuk, hogy három jobbágy – Nehéz Máté, Simon Mihály és Köblös János – élt bennük. A bérléhez még hozzátartozott Fáy egy középlánci házhelyének és rétjének használatba vétele is. A gazdasági feljegyzés szerint Nagy János 1673–1676 közötti bérlése a teljes összeg megfizetésének fejében állt fenn. A helyzet

csak 1677-ben változott meg, amikor is a díj 7 magyar forintra emelkedett, mely mellé Fáy még egy bárány megadását kérte. Az árendátor ezt a pénzt valószínűleg nehezen tudta előteremteni, ugyanis utoljára 1679-ben írták fel nevét a bérlők között. A szomszédban található gagyri rétek és kertek valószínűleg nagyon jó minőségűek lehettek, mivel használatukat gyakorta említették. 1676-ban szintén a környékbeliek bérelték ki: az egyik részét felsőgagyri Tót Mihály, a másikat Babócs György fél-fél tallérért.⁴⁶⁶

Fáy László gyakran élt a birtokrészek dézsmájának bérbevételével. Ahogy az éves kimutatásokban olvasható, ez igencsak sok pénzt hozott neki. Az ecsédi tizedbérletből származó jövedelméről több esetben is megemlékezett.⁴⁶⁷ Még nagyobb összegek érkeztek Gyömrő, Pécel és Gomba után. A három faluban Fáy László a király dézsmáját⁴⁶⁸ is bérbe vette, melyért a gyömrőiektől 4 forintot, a péceliektől és gombaiaktól 8 forintot kért. Bevételeit tovább növelte az itteni egyházi tizedek árendálásával, mely a legtöbb esetben a gabonafélékre, a bárányokra, a mézre és alkalmasint a borra is kiterjedt.⁴⁶⁹

A nógrádi és gömöri részek közül Zabar településen jegyezték fel dézsmabérletet, amely szárnyas, bárány és egyéb állatok beszolgáltatását követelte a falu jobbágyaitól.⁴⁷⁰ Ezen kívül Szeregy és Óbást birtokrészekben árendálta Fáy a király dézsmáját.⁴⁷¹

Fáy László jövedelmének egy jelentős része érkezett a különféle termények egyházi tizedének bérléséből.⁴⁷² E tevékenység nagy hasznot hozott az adott település birtokosának. Nem véletlen, hogy *Szakály Ferenc* is behatóan foglalkozott a témakörrel. Munkájában a szerző megállapította, hogy az 1665–1672 közötti időszakban Gyömrőn, Pécelen és Gombán főként a búza, s ezen kívül gyakran a zab, az árpa, a bárány, a bor és a méhrajok dézsmájának az árendájából származott Fáy jövedelmének egy része.⁴⁷³ 1665 februárjában Fáy László Pest-Pilis-Solt vármegye tisztújító ülésén több környékbeli nemessel egyetemben tiltakozását fejezte ki, hogy Szegedy Ferenc váci püspök a tizedet a váci bírónak adta bérbe.⁴⁷⁴ A zab és az árpa esetében a tizedet 1667-ben és 1669-ben természetben fizették, ugyanis 28 kg beadásáról van adatunk. A bor, a méhek és a bárány után azonban pénzben számolták el az adót. A borért 1669-ben majdnem 12 forintot, egy évvel később pedig 13 forintot; a

⁴⁶⁶ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 21–22; fol. 32.

⁴⁶⁷ Uo., fol. 61.

⁴⁶⁸ A királydézsma a Magyar Kamara által begyűjtött tized volt. a 16. századtól a befolyt összegből a végvárok fenntartását fedezték. KOVÁCS, 1984, 357.

⁴⁶⁹ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 64.

⁴⁷⁰ Uo., fol. 138–139.

⁴⁷¹ Uo., fol. 51.

⁴⁷² A váci püspöki megyéhez tartozott Pest, Solt, Csongrád és Szolnok megyék teljes területe, valamint Nógrád megye ún. kis-nógrádi területe. Az egri egyházmegye Heves-Külső-Szolnok vármegyére, a Jászságra, a Nagykunságra és Borsod vármegyére terjedt ki. A püspöki székhely Eger várának 1596. évi elestét követően Jászó volt. SZARKA, 2008, 58; MIHALIK, 2013, 86; MIHALIK, 2014, 151; MIHALIK, 2018, 283.

⁴⁷³ SZAKÁLY, 1981, 326.

⁴⁷⁴ HORVÁTH, 1990, 171; SZARKA, 2008, 253.

bárányért 1678–1679-ben majdnem 11 forintot adtak. Két méhraj után 1681-ben 2 ezüst tallér érkezett, mely szintén tovább növelte Fáy bevételeit.⁴⁷⁵

A legrészletesebben Fáy László a búzadézsmá árendáját írta le. Gyömrő után 4, Pécel és Gomba után pedig 8–8 forint bérleti díjat fizetett. Gyömrőn átlagban 60 kg, Pécelen 70 kg, Gombán 25 kg búza értékét szolgáltatták be Fáy számára, melynek becsült értéke átlagban 80–90 forint között mozgott. Ami azt jelentette, hogy Fáy László a tizedbérlet után átlagosan négyszeres haszonnal dolgozott. Ettől eltérően természetesen voltak olyan évek, amikor szinte semmilyen vagy éppen ellenkezőleg, kiugróan magas értékekkel találkozunk. Utóbbira példa az 1667. esztendő, amikor Gyömrőn 100 kg, Pécelen 95 kg, Gombán pedig 65 kg búza árát fizették dézsmaként, így összesen Fáy becsült bevétele 234 forint körül mozgott, amely több, mint tízszeres hasznot jelentett számára.⁴⁷⁶

Ezen kívül Homokterenyéről van információnk a dézsmá árendájáról, mely tyúkokra, nyulakra, bárányokra, valamint egyebekre (császármadár és más madarak) terjedt ki. 1668-ban és 1676-ban öt, 1669-ben négy, 1679-ben kilenc, 1681-ben egy tyúkot gyűjtöttek össze és szolgáltatottak be Fáynak. 1678-ban kiugróan magas számot, 21 darabot hoztak ezekből az állatokból. Az 1680. esztendő tyúkdézsmájával kapcsolatosan Fáy László feljegyezte, hogy jobbágyonként várt egy darabot belőlük. Azt nem tudjuk, hogy ez a korábbi vagy későbbi években is hasonló módon történt-e, miként arról sincs tudomásunk, hogy 1680-ban pontosan mennyi tyúk érkezett a nemes asztalára.⁴⁷⁷

A nyúldézsmá megjelenését két, a bárányét egy helyen említették meg. A nyulak közül a terenyéiek az 1678. esztendőben kettőt, az 1679. évben egy darabot hoztak. A báránytizedről ismert, hogy 1672-ben minden állat számra pontosan megérkezett, azonban több részletet ezzel kapcsolatban nem árult el a forrás.⁴⁷⁸

Egyéb dézsmáállat tekintetében elmondható, hogy a terenyéiek az 1680. esztendőben egy őzet és két madarat, 1681-ben három császármadarat hoztak Fáy László asztalára. Az 1678. évben a nemes hiányolta a négy madár, 1682-ben pedig a tyúkok és a vadmadarak beszolgáltatását.⁴⁷⁹

2. 5. Bíráságpénzek

Érdekes módon a bíráságpénz befizetésére nem minden esetben kötelezte jobbágyait Fáy László. Ezt csak olyan kirívó alkalmakkor igyekezett beszédni, amikor komolyabb kár érte őt. Ezek közül kisebb jelentőséggel bírt, amikor elkészt, be nem fizetett vagy rossz minőségben beszolgáltatott adók után figyelmeztette az alattvalóit. Ide tartozik még a jobbágyszökések esete is, amely után szintén

⁴⁷⁵ SZAKÁLY, 1981, 326.

⁴⁷⁶ Uo., 326.

⁴⁷⁷ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 139–140.

⁴⁷⁸ Uo., fol. 139–140.

⁴⁷⁹ Uo., fol. 139–140.

bírságpénzt követelt. A földesúr részéről nagyobb energia- és időráfordítással járt, amikor a kettős adóztatás meghiúsulása miatt kellett eltiltania az embereit bizonyos terület használatától. Hasonló elbírálás alá esett a birtokokon történt lopás szankcionálása is.

Ecséden az első bírságpénzt 1666-ban jegyezték fel, mivel tiltott helyen történt mezőgazdasági munkavégzés. Ekkor a fanciesli és horti lakosok Fáy engedélye nélkül felszántották és bevetették a szóban forgó földdarabot. Miután az ügy nagy felháborodást váltott ki, Fáy László 100 ezüst tallér megfizetése mellett a vetés eltaposására kötelezte a szabálysértőket, akik ezen kívül felszólítást kaptak, hogy amennyiben nem teljesítik a kérést, további bírság fizetésére számíthatnak.⁴⁸⁰

Ugyanebben az évben egy másik ecsédi lakost is megbüntetett Fáy László. Ecsédi Szabó Jánosnak azért kellett 12 forintot fizetnie, mert ura felszólítása ellenére nem adta vissza Kovács György marháját. 1669-ben a szintén ecsédi Vágó Gergelyt azért idézték törvény elé, mert adóját és korábbi tartozásait (évente 10 madár beszolgáltatását várta el tőle) sorozatosan nem adta meg.⁴⁸¹

Bírságot vetett ki Fáy László akkor is, ha a falu fedezte a jobbágyok szökését. Így jártak a gombaiak 1669-ben, akiknek egyik emberük eltűnése miatt 6 forintot kellett beszolgáltatniuk.⁴⁸²

Több esetben előfordult, hogy a falvak nem hozták meg az adó teljes összegét, vagy nem küldték meg a kötelezően járó pénzt, illetve rossz minőségű pénzt szolgáltatottak be. A dabiak egyszer azért nem vehették használatba a halászteleki részeket, mert csak a töröknek fizettek. Fáy ragaszkodott hozzá, hogy birtokain a hódítók semmilyen gazdasági tevékenységet ne folytassanak. Ennek megfelelően a dabiaknak megszabta, hogy amennyiben a tilalom ellenére a halászteleki földet továbbra is szántják és vetik, bírságként 100 ezüst tallért fognak neki adni.⁴⁸³ Egy ízben a tassiak is bírságot fizettek a késve beszolgáltatott adójuk miatt, melynek értéke 4 ezüst tallér volt.⁴⁸⁴ A gyömrőieknek azért kellett még 2 ezüst tallért juttatni Fáy Lászlónak a kötelező adók mellett, mert „*semmi jó pénzt nem hoztak*” neki.⁴⁸⁵

Fáy László két büntett elkövetésénél is bírságpénz megfizetésére kötelezte a jobbágyait, mindkettő falopással állt kapcsolatban. Az egyiket Apostag határában követték el, ahol értékes tölgyfákat és körtvélyest (körtét) hordtak el az engedélye nélkül, amelyért 12 forint bírságot szabott ki.⁴⁸⁶ A másik alkalommal a Szentgyörgy puszta közelében található berket csonkították meg a tolvajok, akiket hasonló nagyságú összeg megfizetésére kötelezett a földesúr.⁴⁸⁷

⁴⁸⁰ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 61.

⁴⁸¹ Uo., fol. 62.

⁴⁸² Uo., fol. 72.

⁴⁸³ Uo., fol. 84; fol. 108.

⁴⁸⁴ Uo., fol. 110.

⁴⁸⁵ Uo., fol. 75.

⁴⁸⁶ Uo., fol. 84.

⁴⁸⁷ Uo., fol. 108.

2. 6. Áttekintés

Összességében elmondható, hogy Fáy László hódoltságban található birtokrészeiről a bevételek a summapénzből, a taksából, a tized- és pusztabérletekből, a különféle adókból, illetékekből és ajándékokból, a bírságpénzből származtak. Az utóbbi kivételével a többi adó és bérlet fizetésére többnyire rendszeres adatokkal rendelkezik a kutatás 1666–1683 között.⁴⁸⁸

A summa beszolgáltatására Ecséd, Gyömrő, Pécel, Gomba, Dab és Apostag településekről, valamint a nógrádi részekről rendelkezünk adattal. Ez 1666–1673 között folyamatosan érkezett meg Fáy Lászlóhoz, az 1671–1672. évekről azonban nincsenek adataink. Gyömrő és Pécel 1676–1680 között, Dab és Apostag pedig 1675–1679 között szinte hiánytalanul adózott. Ellenben Homokterenye és környékének befizetéséről az 1666–1667. évekből, illetve 1670-ből nincs információnk. Az említett falvakból 1673-ban érkezett be a legnagyobb mennyiségű összeg, majdnem 993 forint. Ez azzal is indokolható, hogy a lakosok valószínűleg két év kihagyás után igyekeztek törleszteni a korábbi lemaradásukat. A legkevesebb adót, a fogság esztendeit kivéve, 1674-ben fizették be.⁴⁸⁹

A taksa megfizetésével kapcsolatban Áporka és Bátony falvak adózása szolgáltat adatokat. Közülük is Bátonyt a Sulyok és Tót, valamint kisebb famíliák élték, évről évre forintban fizetve a taksát. Az Áporkát élők kezdetben aranyban, majd később tallérban adták meg az adójukat. Bátony tekintetében jól látszik, hogy a legmagasabb bevételek 1667–1670 között, illetve az 1675. és 1680. esztendőkből származtak.

Két falu, Tiszapüspöki és Dány már abba a kategóriába tartoztak, amelyek lehetőségeikhez mérten bizonyos években taksát, máskor summát fizettek. Ez valószínűleg Fáy László egyéni döntésétől függött: több év tapasztalatára építve jól látható volt a földesúr számára, hogy melyik adót tudja nagyobb eredménnyel begyűjteni. A dányi jobbágyokról tudjuk, hogy az 1660-es évek elején még taksát fizettek az abaúji nemesnek, majd ezen a szokáson változtatott Fáy László azzal, hogy 1666 után már summapénzt követelt tőlük. Tiszapüspökön az 1669. és 1675. esztendőben van információnk taksafizetéséről, ezen kívül a falu jobbágysági summában adóztak.

Fáy László terményjáradékokból származó bevételei két csoportra oszthatók, a rendes- és a rendkívüli ajándékokra. Az első csoportba azok tartoznak, amiknek a beadásáról a jobbágyok rendszeresen gondoskodtak. Ez jelenthette a következők beszolgáltatását a földesúr számára: a termények közül a lakosok legtöbbször mazsolát, fügét, kásaféléket, mézet, vaját vagy szőlőt adtak. Ezek mellett gyakori volt az állatok közül a hal (ponty, csík), a tyúk és vadfélék (pl. őz) vagy a különféle ruhaneműk és azok alapanyagainak (csizma, papucs, vászon és rókabőr) ajándékozása. Itt

⁴⁸⁸ Fáy gazdasági feljegyzése, passim

⁴⁸⁹ Gyömrő, Pécel és Gomba adófizetéséről 1676–1680 között lásd Uo., fol. 74–76; Homokterenye és a körülötte található falvak adózásáról lásd Uo., fol. 139–140; Dab és Apostag adófizetéséről 1675–1679 között lásd Uo., fol. 76–77; fol. 83–85.

valószínűsíthető, hogy Fáy László figyelembe vette egyes vidékek természeti adottságait is, gondoljunk például Püspöki településre, amely a Tisza-folyóhoz való közelsége miatt is bővelkedhetett halakban. A gazdasági feljegyzés több esetben is említette, hogy az ajándékként beszolgáltatók termények és termékek minősége megkérdőjelezhető volt. A romlott vagy rossz minőségű áru helyett Fáy László újat követelhetett vagy kérhette azok pénzben történő megtérítését. Utóbbival, tehát hogy a jobbágyok a természetbeni szolgáltatás helyett inkább megfizették azok árát, amúgy is gyakran találkozunk a Fáy birtokrészekben.

A rendkívüli, vagyis a kötelezően megállapított ajándékokon felül Fáy László a Pest-Pilis-Solt vármegyében lévő Gyömrő, Pécel és Gomba, valamint a hevesi Ecséd lakosait bizonyos években bor vagy az ital árának megfizetésére kötelezte. Emellett pedig az 1677. és 1679. esztendőben több falu jobbágyától Fáy, fia vagy több gyermeke lakodalmára szedett anyagi és természetbeni hozzájárulást.

A munkajáradék teljesítése tekintetében szintén szűkösek az információk. A gazdasági feljegyzésből tudjuk, hogy a nógrádi birtokrészeitől kérte a robot természetben történő teljesítését. Rendkívüli munkajáradék igényléséről is csak a Pest-Pilis-Solt vármegyei részeknél tudunk, ahol Fáy László a szekéren történő fuvarozásban kérte a jobbágyok segítségét. Ezt a szolgálatot néhány esetben az érintettek a munka elvégzése helyett szintén inkább pénzben adták meg a földesúr számára.

24. Táblázat

A Fáy-birtokok egyéb adóinak, illetékeinek és ajándékainak jövedelme

(1666–1681)⁴⁹⁰

EGYÉB ADÓK							
1666	1667	1668	1669	1670	1672	1673	1674
96	96	108,48	48,80	0	2	165,06	0
forint	forint	forint	forint	forint	forint	forint	forint

EGYÉB ADÓK						
1675	1676	1677	1678	1679	1680	1681
6	132,30	92,50	159,60	38,40	18	0
forint	forint	forint	forint	forint	forint	forint

⁴⁹⁰ A táblázatban összegyűjtött információkat lásd Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 64; fol. 72–75; fol. 74–76; fol. 138–139.

Fáy Lászlónak jelentős bevételei származtak a földesúri haszonvételek megfizetéséből. Elsőként is ide tartozik a homokterenyei serfőző és a péceli malmok működtetéséből származó jövedelme. Közülük a serfőző üzemeltetéséről az 1660–1670. esztendőkből szinte folyamatosan van információnk. De kétségkívül ugyanez mondható el Pécel település, közöttük Benke Gergely malmáról is.

A közös használatú földekből bejövő haszon kisebb részét tette ki a bevételeknek. Ide sorolható a maglói, a locsodi és a tűzbereki erdő fájából, valamint az utóbbi falu legelő használatából származó földesúri haszon. Az első esetében elmondható, hogy a gallyakat és az ágakat téli tüzelőként, de az értékesebb fákat építkezéseknél vagy épületek felújításánál használták. A feljegyzések szerint ezeket az erdő- és egyéb béreket a környékben élő jobbágyok fizették meg Fáy László részére. A fa értékesítésével a legtöbb esetben a szabados foglalkozott.

A különféle bírságpénzek megfizetése szintén kis részét képezte Fáy László jövedelmének. Itt elsősorban olyan összegek beszolgáltatását kell érteni, amelyeket például egy-egy falu fizetett meg szökött jobbágyok után kárpótlásként. Ide tartozott még az olyan kirívó esetek megoldása és szankcionálása is, mint a falopásból származó kár megtérítése vagy a tiltott helyen végzett mezőgazdasági munka megbüntetése is.

Jóval jelentősebb összegek érkeztek azonban a pusztabérletekből. Jól látszik, hogy ezek, az időről időre mások használatába került területek Pest-Pilis-Solt vármegyében, azaz ténylegesen az oszmán térhódítás által sújtott területen helyezkedtek el. A bérletet általában a puszták szomszédságában lévő falvak vagy azok egy-egy lakosa végezte. Utóbbi személyeket a gazdasági feljegyzés név szerint is feljegyezte. A bérleti díj az évtizedek alatt folyamatosan növekedett, a duplájára vagy akár a négyszeresére is. A pénzüsszegek mellett Fáy gyakran különféle terményeket (kásafélék) vagy lábbeliket (csizma) is kért a bérlőktől.

Ahogy azt a korábbiakban *Szakály Ferenc* is kiemelte, Fáy László jelentős haszonnal dolgozott, amikor bérbe vette bizonyos települések egyházi tizedét. Közülük is legfőként a gabonated bérletét szükséges kiemelni az 1660-as évekből. De ide sorolhatók még a nógrádi térség bor-, árpa-, zab-, méz-, bárány- és a szárnyasok dézsmájának árendájából szerzett profitja is.

A korszakkal foglalkozó gazdaság- és társadalomtörténeti munkákban gyakran lehet olvasni az ún. szabadosokról (*libertinus, libertus*). E késő középkorban felbukkanó társadalmi réteg tagjai mentességet (*exemptio*) kaptak a földesúri járadékok teljesítése alól, de az egyházi tizedet és az állami adókat fizetniük kellett.⁴⁹¹ Személyesen az udvarbíró jelölte ki őket a módosabb jobbágyok közül, mivel e vagyonosabb parasztok rendelkeztek megfelelő anyagi háttérrel ahhoz, hogy szolgálataikat

⁴⁹¹ MAKKAI, 1954, 649; MAKSAY, 1959, 826; SZAKÁLY, 1997, 180.

ellássák.⁴⁹² A Fáy-birtokokhoz hasonlítható Ibrányi Ferenc-féle uradalomban két szabadost, Birta Miklóst és Hatvani Mihályt említették házaikkal együtt.⁴⁹³

Fáy László Gyömrőn és Pécelen, Tasson, Homokterenyén és Szelén, Áporkán és Ecséden tett említést a szabadosok munkájára. A 25. táblázat az említett szabadosokat, a szolgálati idejüket és helyüket tartalmazza.⁴⁹⁴

A szabadosok feladatköre a Fáy-birtokokon több területre terjedt ki. Elsődleges tennivalójuknak az adókkal kapcsolatos ügyek intézését tekintették. Ez azt jelentette, hogy az adókat és a korábbi évekből felhalmozott tartozásokat nekik kellett begyűjteniük a jobbágyoktól. A hátralékok tekintetében Fáy gyakran adott ki utasításokat a *libertinus*oknak, hogy ne felejtsek el befizetni a restanciákat.⁴⁹⁵

25. Táblázat

Szabadosok a Fáy-birtokokon (1666–1682)

Birtokrész	Szabados	Időtartam
Gyömrő	Szabó János	1666–1674, 1678
Tass	Guttai István	1668–1671
	Sós István	1666, 1673–1676, 1680–1682
Homokterenye	Gyóni Pál	1670–1673
	Lófai Pál ⁴⁹⁶	1674
	Fodor Ábrahám	1678–1679, 1681
Áporka	Nagy István	1679, 1681–1682

A szabadosok általában két módon juttatták el az adókat Fáy Lászlóhoz. Egyrészt a jobbágyokkal együtt felkeresték urukat, hogy azok leróják neki a kötelezettségeiket. Másrészt az adóbeszolgáltatás történhetett úgy is, hogy egy-egy *libertinus* személyesen jelent meg Fáy László előtt és egy összegben nyújtotta át számára a korábban összegyűjtött adókat. Ebben az esetben a szabadosoknak Felsőméráig, Fülekig, Rozsnyóig vagy Kassáig kellett elmenniük uruk meglátogatására.⁴⁹⁷

Ilyen pénzügyletnek számított nemcsak az adók, hanem a büntetéspénzek beszedése is. Erre példaként említhető a szentgyörgyi részeken történt bűncselekmény megtorlása, ahol a tolvajok

⁴⁹² VERES, 2021, 41.

⁴⁹³ SZIRÁCSIK, 2010, 67, 92.

⁴⁹⁴ Az adatokat és a táblázat információit lásd Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 70–140.

⁴⁹⁵ A teljesség igénye nélkül lásd Uo., fol. 73–74; fol. 108–110.

⁴⁹⁶ Lófai vagy Lófoi családnév nem található a régi magyar családneveket tartalmazó szótárban. KÁZMÉR, 1993, 679.

⁴⁹⁷ Erre említhető példaként Szabó János gyömrői szabados, aki 1666-ban Füleken, 1667-ben Felsőmérán, 1674-ben pedig Kassán találkozott Fáy Lászlóval. Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 70–71; fol. 74.

levágták és Fáy László engedélye nélkül elszállították a vadkörtevélyest. A rájuk kiszabott pénzüsszeget 1666-ban Fáynak, illetve *libertinusának* kellett beszédetnie.⁴⁹⁸

A gyömrői szabados feladata volt a gyömrői, a péceli és a gombai adóról gondoskodni, a Tasson működőé a település és környékének, tehát Imrefalva, Halomháza, Léb és Vecsés, valamint a kisebb puszták, úgymint Pákony, Pilis, Szentkirály után járó összegek begyűjtése.⁴⁹⁹ A terenyei „*gondviselő*” Homokterenye, Szele és Zabar pénzügyeinek intézésével foglalkozott. Érdekes, hogy Áporka és Szentkirály puszták viszonylag közel feküdtek a gyömrői részekhez, mégis háromszor (1679, 1681–1682) különálló szabados munkáját említette a gazdasági feljegyzés.⁵⁰⁰

A *libertinusok* feladatkörébe tartozott még a Fáy-birtokokon található faállomány esetenkénti értékesítése. Ennek megfelelően a környék lakói tőle tudták megvásárolni az erdők fáit és gallyait, amelyért ún. fabért fizettek. 1668-ban Szabó Jánosnak küldték el a jobbágyok a kakucsi erdő bérlésére szánt összeget, amelyet ő továbbított Fáy Lászlónak. Az abaúji köznemes szintén neki üzent azokkal a tilalmakkal kapcsolatban, amelyeket a lakosoknak minden körülmények között be kellett tartaniuk. Az 1670. esztendőben Szabó János azt a parancsot kapta urától, hogy óvja a helyi erdőkben található tölgyeket a kivágástól és a termés összegyűjtésétől. Ez a tilalom kiterjedt a juharfára és gyertyánra is. Ennek az lehetett az oka, hogy a jobbágyok innen szereztek be ingyen a számukra szükséges tűzifát, mivel a „*tűzre való fa*” és az „*omlott*”, azaz lehullott ág felszedése tilos volt.⁵⁰¹

A szabadosok dolga volt az állatállomány felügyelete is. 1671 márciusában Szabó Jánosnak azt a kérést kellett teljesítenie, hogy számolja meg Fáy László ménesbeli lovait és készítse róluk számadást, melyet igyekezzen a nemesúr számára idejében eljuttatni.⁵⁰²

Az is megesett, hogy igazságszolgáltatással kapcsolatos ügyben nyújtottak segítséget uruknak. Az 1669. esztendőben például Fáy László Tasson egy-egy erdőrész engedély nélküli kiirtását követő nyomozás és büntetésvégrehajtás feladatát, vagy határjelek felállításának felügyeletét és ellenőrzését is rábízta szabadosára.⁵⁰³

Néhány esetben tett a gazdasági feljegyzés külön említést arra, hogy valamilyen juttatásban részesült az egyik szabados a munkájáért. Közülük az egyik volt Szabó János, aki 1666-ban „*jámbor szolgálattya*”-nak fejében 10 kg búzát vihetett magával szabad felhasználásra.⁵⁰⁴

⁴⁹⁸ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 106.

⁴⁹⁹ Uo., fol. 70–76; fol. 107–108; fol. 133.

⁵⁰⁰ Az idézett szavakat lásd Uo., fol. 73; Az egyéb információkat lásd Uo., fol. 72–73; fol. 85; fol. 107–108; fol. 124; fol. 133.

⁵⁰¹ Uo., fol. 73; fol. 133.

⁵⁰² Uo., fol. 218.

⁵⁰³ SZAKÁLY, 1997, 181–182.

⁵⁰⁴ Az idézett szavakat és az információt lásd Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 70.

3. A mezőgazdaság húzóágazatai

3. 1. Általános jellemzők

A Fáy-birtokok alattvalóinak nagy része mezőgazdasággal foglalkozott. Az állattenyésztés és a földművelés aránya területenként változott és szervesen kiegészítette egymást. Az őstermelésre vonatkozóan – nemkülönben a kézműiparra és a helyi áruforgalomra – a gazdasági feljegyzés adatai nem tartalmaznak részletes útmutatást, ezért az agrárgazdálkodás mibenlétére csak kellő körültekintéssel és nagyon óvatosan következtethetünk.

A jobbágyok termelési és adózási keretét a jobbágytelek alkotta. Ez két részből állt: a falu belterületén elhelyezkedő házból, udvarból, veteményes- és gyümölcsös kertből, valamint a hozzá tartozó határbéli külsőségekből, úgymint a szántóföldből és a rétből vagy kaszálóból. A szőlő, az irtás és a bérelt föld nem tartozott a telki állományba. A határban osztatlan állapotban lévő erdőket, legelőket, halászóvizeket, folyókat, nádasokat a jobbágyok és a zsellérek meghatározott illetékfizetés ellenében vehették igénybe.⁵⁰⁵

A nagyállattartás túlsúlya miatt feltételezhető, hogy egyes területeken a lakosok szabályozott talajváltó gazdálkodást folytattak, míg azokon a helyeken, ahol a földművelés dominált, a nyomásos gazdálkodás vált meghatározóvá. Az őszi és a tavaszi gabonára történt utalás alapján erős a gyanú, hogy néhány falu határában háromnyomásos gazdálkodás folyt. Ebben az esetben a szántás alá fogott részt és az ugart évente váltogatták. A kétnyomásos gazdálkodásra nincs adatunk, de annak megléte szintén biztosra vehető.⁵⁰⁶

A földet ekével szántották fel, s búzával, árpával, kölessel, zabbal és rozssal vetették be. A gabonamagvakat malmokban őrölték meg, és kenyeret, kalácsot stb. sütöttek belőle. Mindez a lakosság és a földesúr élelmiszerszükségletét fedezte.

A szemes takarmány és a réten lekaszált széna az állatok folyamatos ellátását biztosította. A sertéseket rendszeresen makkoltatták az erdőben, ahol a jobbágyok uruk engedélyével épület- és tűzifának való faanyagot gyűjtöttek, s előszeretettel vadásztak és madarásztak. A halászóvizekből kifogott halmennyiség a hétköznapiakban és a böjti időszakban is elégséges tápláléknak bizonyult. A méhészet felbecsülhetetlen jelentősége abban mutatkozott meg, hogy az étkezésben a méz töltötte be a cukor szerepét, míg a viasz a gyertya alapanyagát szolgáltatta.⁵⁰⁷

⁵⁰⁵ ECKHART, 1946, 214–217; BUZA, 1997, 98; ZSOLDOS–KALMÁR, 2005, 470–473.

⁵⁰⁶ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 22; fol. 214–221.

⁵⁰⁷ A kora újkori agrártermelésről összefoglalóan lásd: GYIMESI, 1989, 58–73; BUZA, 1997, 102–117.

A Fáy-birtok gazdaságának húzóágazatát az állattartás és a szőlőművelés, valamint az utóbbihoz szorosan kötődő borkereskedelem képezte. Éppen ezért a továbbiakban ezeknek a szektoroknak a bemutatására fordítjuk figyelmünket.

3. 2. Állattenyésztés

A Magyar Királyság gazdasági szerkezete a 17. században is az agráriumra épült. Lehetőségeihez mérten az ország igyekezett kivenni a részét az európai gazdasági folyamatokból. Ebben az időszakban Kelet-Európa a nyugati iparcikkek felvevőpiaca volt, melyért cserébe nyersanyaggal és élelmiszerrel, többek között borral és szarvasmarhákkal fizetett. Az állattartás a paraszti gazdaságokban és a földesúri allódiумokon továbbra is meghatározó szerepet játszott, s mind a belső fogyasztásban, mind a külkereskedelmi forgalomban megőrizte fontosságát.⁵⁰⁸

Fáy László a birtokain tartott majorsági állatállomány nagyságáról és összetételéről az általa készített gazdasági feljegyzésben tett említést. A feljegyzések időkeretét azok az esztendőik jelentik, melyekben a forrás íródott, vagyis az 1666–1683. éveket. Fáy Pozsonyban töltött fogsága alatt (1670–1672) elvéve készítettek feljegyzéseket a jószágokról, az alkalmazottakról vagy a birtokvezetésről. 1672-ből például – mint ahogy látni fogjuk a későbbiekben – egyáltalán nem maradt fenn állattartással kapcsolatos adat.⁵⁰⁹

A jószágok számbavételére néhány alkalommal az egyik legelőről a másikra történő áthajtáskor került sor, melynek hátterét Fáy László – gondoljunk például a jobb minőségű legelők biztosítására – egyáltalán nem részletezte. Az viszont már bizonyosnak látszik, hogy a tereléskor történő megolvasást azért tartotta fontosnak, mert nyomon akarta követni az állomány számának változását. Ez egyfajta ellenőrzésül is szolgált a hajtást végzők munkájával kapcsolatban.⁵¹⁰

Több esetben előfordult, hogy maga is jelen volt az állatok megszámlálásánál. Egy esetben például füleki útja előtt és hazaérkezését követően is elrendelte a számbavételt. Ennek a kontrollhelyzetnek az oka egyrésztől tudatos gazdálkodói tevékenysége, másrésztől az alkalmazottai iránt érzett bizalmatlansága lehetett.⁵¹¹

A forrás a Fáy-birtokokon tartott szarvasmarha, sertés, juh, kecske és ló gondozásáról ad tájékoztatást. Érdekes, hogy a felsorolt haszonállatok mellett egyáltalán nem készült összeírás a

⁵⁰⁸ ZIMÁNYI, 1980, 517.

⁵⁰⁹ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 214–221.

⁵¹⁰ Uo., fol. 214–221.

⁵¹¹ Uo., fol. 214; fol. 216.

gazdasági feljegyzésben a baromfi vagy éppen az értékes mézet adó méhek gondozásáról. Ezekről ugyanis tudjuk, hogy más uradalom gazdaságában megtalálhatóak voltak.⁵¹²

Az állatállomány számára fenntartott területekről a gazdasági feljegyzés több esetben is említést tett. A hajtással kapcsolatos adatokból kiderül, hogy Fáy a lábasjóságait Felsőmérán, Csécsen és Ecséden tartotta. A felsorolt települések közül az első kettőn téli és nyári, míg a harmadikon csak téli legelőhasználatról találunk említést. Az 1670-es években azonban változás figyelhető meg, melynek hátterében állhatott birtokainak átrendeződése vagy kisebb, az oszmánok ellen folytatott háborúskodás is. 1677-ben Fáy marhaállománya Horkán telet át, és az itteni legelőről hajtották át a jószágokat Rozsnyóra.⁵¹³

A sertések szálláshelyeül három birtokrész szolgált: Felsőméra, Bátor és Horka.⁵¹⁴ Felsőmérával kapcsolatban a birtoktörténeti résznél már kiemelésre került, hogy határában Fáy László tilalmas erdőket bírt, amelyek lehetőséget biztosítottak számára a disznók táplálékigényének fedezésére.⁵¹⁵

Birtokán Fáy juhok tenyésztésével is foglalkozott. A szépszámú állományt három helyen, Fájon, Sőregen és Ecséden őrizték. Ezekkel az állatokkal általában együtt éltek a család kecskéi is, amiknek a száma azonban elenyésző volt. Ezen kívül valószínűsíthető, hogy a család lóállományát Csécsen és Monoron tartották.⁵¹⁶

Érdekes, de talán éppen a törökök pusztításainak köszönhető, hogy Fáy László gombai uradalmában ilyen jellegű állattartó tevékenységről egyáltalán nem esett szó. Istálló, ólak vagy más, az állatok számára épített biztonságos hajlékok létezéséről a gazdasági feljegyzésben szintén nem tettek említést. Így arra utaló jel sincs, hogy az ilyen épületek átépítése vagy újjáépítése, renoválása a Fáy-birtokon rendszeresen vagy esetenként megtörtént volna. Ugyanúgy nem rendelkezünk adattal a másutt megtalálható vadaskert működtetéséről sem.⁵¹⁷

A birtokok állatállományáról pontos összeírások készültek az évek alatt. A számvevők figyelmet fordítottak arra is, hogy az állatokat tulajdonságaik, fizikai jellemzőik vagy egyéb, számukra hasznos – pl. szaporítással kapcsolatos – információik alapján kategorizálják és jegyezzék fel. Ezért ezekben említésre kerültek az állatok tenyésztési adatai, életkoruk, nemük és ivarérettségük is. Ennek köszönhetően külön tartották számon a szarvasmarhák esetében a teheneket, az ökröket, a tinókat, az üszöket, a tulkokat és a borjúkat; a sertéseknél az ártányokat, a kocákat, a szopós malacokat és a süldő

⁵¹² Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 214–221. Ibrányi Ferenc urbárium és a regéci összeírások is említenek méheket a jobbágytelkek összeírásánál és a kilencednél. SZIRÁCSIK, 2010, 113–114; VERES, 2021, 67.

⁵¹³ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 214–217; fol. 219.

⁵¹⁴ Uo., fol. 214; fol. 220.

⁵¹⁵ Uo., fol. 16.

⁵¹⁶ Uo., fol. 214–215; fol. 217–219.

⁵¹⁷ Uo., fol. 214–221; A vadaskert említését máshol vö. VERES, 2021, 154. Más helyeken egyáltalán nem volt ritka, hogy gondoskodtak nyári- és téli szálláshelyek biztosításáról az állatok számára. A hideg téli időjárásra való tekintettel gyakran építettek menedékiül szolgáló helyeket a jószágoknak, melyet sövénykerítéssel tettek még védettebbé. ZIMÁNYI, 1980, 542.

disznókat; a bárányoknál a juhokat, a kosokat, az ürüket és a jerekéket; a kecskéknél a bakokat és a gödölyéket; valamint a lovaknál a kancákat, a csődöröket és a csikókat. Kivételes esetekben a teheneket és az ökröket közös nevükön marháknak írták.⁵¹⁸

Az állattenyésztésben rendkívül fontos adat, hogy a jószágok mikor állnak készen arra, hogy szaporítsák őket. Az állomány számbavételekor külön megjegyzést fűztek ivarérettségükre vagy éppen ivaréretlenségükre. Másképp fogalmazva: a gazdasági feljegyzésben tájékoztattak arról, ha a jószág a szaporításhoz megfelelő korba érkezett (tenyésző), valamint esetleg már vemhes (nagy hasas, fias) vagy már megellett és kicsinyeit tápláló (borjas, borjú van alatta, most ellett) állat volt. Ugyanígy számításba vették a terméketlen egyedeket is, melyeket a nőstények esetében a meddő vagy meddő öreg, a hímeknél pedig a herélt névvel írtak össze.⁵¹⁹

Ehhez szorosan kapcsolódik az állatok korának megjegyzése is, melyek tekintetében megkülönböztetünk harmadfű, negyedfű, tavalyi, nyári, tavaszi, esztendőre menő és esztendeje múlt kategóriákat. Az állatállomány fiatalságát az összeírások a szopós malac, borjú, csikó stb. elnevezésekkel jelölték. A nem ebbe a csoportba tartozó, immár kiöregedett állatokat az öreg jelzővel különböztették meg a többitől.⁵²⁰

Az állatállomány képe és nagysága a számadásokra alapozva az évek során folyamatosan változott. Az 1672-es év azért kivétel, mert erről nem rendelkezünk adattal.⁵²¹ Az 1675–1676., az 1678. és az 1681. esztendőkből szintén elenyésző információkkal rendelkezünk, amelynek okára csak bizonytalan magyarázattal szolgálhatunk. A megpróbáltatásokkal teli évek után nagy nehézséget jelenthetett Fáy Lászlónak újra átvenni az irányítást a problémákkal küzdő gazdasága felett. Az említett évkörökből – 1678-at kivéve – csak a ménes számának alakulásáról készítettek kimutatást, az egyetlen kivétel a sertésösszeírás volt.⁵²² Ezzel szemben az 1669–1670-es években bizonyos helyeken többször is megszámozták a jószágokat, egyszer tavasszal, másodszer ősszel vagy télen.⁵²³

A rendelkezésre álló adatok szerint a szarvasmarhák száma 1666-ban és 1677-ben majdnem ötven, 1667-ben, illetve 1669–1671 között száz és kétszáz darab között mozgott. Az 1670–1680-as évekből az állomány nagyságáról alig tudunk, mindössze 1685-ben jegyeztek fel összesen 35 darabot belőlük. Amennyiben Fáy László más legelőin ténylegesen nem tartott marhákat és nemcsak arról beszélünk, hogy elmaradtak a számbavételek, akkor elmondható, hogy drasztikus állománycsökkenésnek lehetünk a szemtanúi. Ennek okairól a gazdasági feljegyzés nem osztott meg információt, ugyanakkor

⁵¹⁸ Az összefoglalóban talált információkat vö. Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 214–215.

⁵¹⁹ Uo., fol. 214–219.

⁵²⁰ Uo., fol. 217–219.

⁵²¹ A Fáy-szólókkal kapcsolatos adatot vö. Uo., fol. 33–40. Pozsonyi raboskodását vö. SZABÓ, 2010, 296.

⁵²² Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 220–221.

⁵²³ Uo., fol. 215–216.

vélhetőleg közre játszott benne a korszak fokozódó kuruc mozgalma és a kibontakozó oszmán-ellenes háború is.⁵²⁴

Az összeírások készítésekor a bikákat és a teheneket néhány esettől eltekintve együtt sorolták fel. Ilyen kivételek közé tartozik 1669-ben Méra, valamint 1671-ben Csécs legelője, ahol hármat-hármat; 1677-ben együttesen kettőt, 1685-ben pedig tizenhárom darabot írtak össze belőlük. Érdekes, hogy a mérai állományban 1671-ben egyetlen ökröt sem vettek számba. A gazdasági feljegyzés adatai szerint az állomány folyamatosan reprodukálta magát, a jegyzék ugyanis rendszeresen tájékoztat a fiatalabb egyedek (tinók, üszők) tartásáról. Emellett 1669–1671 között, illetve 1677. és 1679. esztendőben is beszámoltak borjúk születéséről.⁵²⁵

A sertésállomány számlálása nagyjából hasonló években történt meg, mint a szarvasmarháké. Az adatokból jól látható, hogy az 1670-es évek elejére a jószágok száma megnövekedett, amelynek oka eddig ismeretlen a kutatás előtt. Egyértelmű csúcsnak tekinthetők az 1669–1670-es évek, amikor is először 278-at, majd 250-et vettek nyilvántartásba az állatokból. Ezt követően a számuk csökkenni kezdett, 1673–1676 között, valamint az 1680-as években egyáltalán nem is történt említésük. Ha az állomány összetételét vizsgáljuk, akkor elmondható, hogy 1667–1668-as időszakban és 1670. esztendőben jelentős részük süldő disznókból tevődött össze. 1668-ban szopós malacokból tizenhármat, ártányból kettőt regisztráltak.⁵²⁶

A Fáy-birtokon az állatok közül a juhok száma volt a legjelentősebb. A sertésekhez hasonlóan az 1669–1670-es évek jelentették a csúcst, amikor is négyszáz darab körül mozgott a számuk. Emellett viszont az 1667. évi 200, az 1668. évi 339 és az 1673. évi 299 darabos állatszám is magas értéknek tekinthető. Figyelembe kell venni persze, hogy az 1673–1676 közötti és az 1680–1681 közötti időszakból egyáltalán nem rendelkezünk adatokkal. A nyáj összetételét tekintve fontos megjegyezni, hogy az anyajuhok mellett a jószágok majdnem fele bárányból állt. A kosok száma kezdetben 20–30 között mozgott, s belőlük a legtöbbet, szám szerint 68-at 1670-ben gondoztak az állományban.⁵²⁷

A kecskék közül külön írták össze a nőstényeket, a kecskebakokat és a gödölyéket. 1677-ben számlálták a legtöbbet belőlük, összesen majdnem húszat. 1667–1671 között rendszeresen a feljegyzések ezekről a jószágokról is, de a számuk mindössze egy évben ugrott tíz fölé. 1675–1676-ban, illetve 1678–1681 között, valamint 1685-ben egyáltalán nem történt róluk említés.⁵²⁸

A Fáy-birtokrészen tartott lóállományról 1669 utáni tizenegy évben többé-kevésbé állandó feljegyzésekkel rendelkezünk, mivel az 1673. és az 1678. esztendőket kivéve folyamatosak a

⁵²⁴ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 214–217; fol. 220. A regéci uradalom állatállományának pusztulását *Veres Tünde* több pontban foglalta össze, melyek közül elsőként a megfelelő minőségű legelők hiányát emelte ki. Másodsorban a német katonák pusztítására és az uradalom más jellegű profiljára hívta fel a figyelmet. VERES, 2021, 155–157.

⁵²⁵ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 214–220.

⁵²⁶ Uo., fol. 214–216.

⁵²⁷ Uo., fol. 214–221.

⁵²⁸ Uo., fol. 219–221.

számlálások. Nem mondható el ugyanez az 1680-as évekről, ahol mindössze 1683-ból van adatunk a lótartról. A legtöbb jószággal, szám szerint 36-tal Fáy 1671-ben rendelkezett, de 1669–1670 között, valamint 1676-ban és 1681-ben is húsznál több állata volt a ménesben. 1675-ben számolták össze a legkevesebbet belőlük, ekkor ugyanis csak 15 lovat tartott.⁵²⁹ Nem csoda, hogy Fáy nem foglalkozott professzionális szinten lótenyésztéssel, hiszen ezek gondozása igencsak sok törődést igényelt (nagy mennyiségű és tiszta víz, tiszta ételszükséglet stb.).⁵³⁰

Az alábbiakban Fáy László jószágairól található egy összesítő táblázat (26. Táblázat). A rendelkezésre álló adatokat néhány esztendőből (1666, 1667, 1668, 1669, 1670, 1671, 1677, 1683) diagram segítségével is ábrázoltuk. Ezekben az években rendelkezett Fáy László jelentősebb számú állatállománnyal. (15–23. Ábra)

26. Táblázat

A Fáy-birtokok állatállománya (1666–1685)

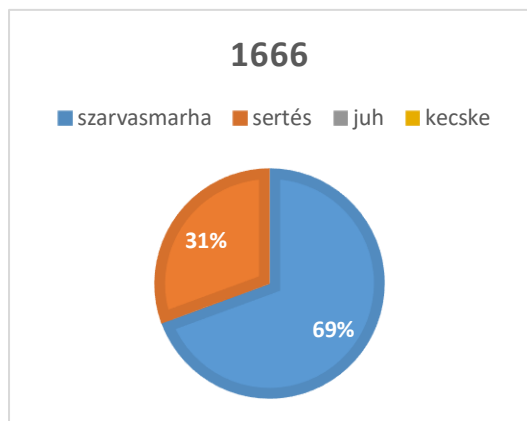
év	szarvasmarha	sertés	juh	kecske	ló
1666	59	26			
1667	103	110	200	9	
1668			339	11	
1669	130	212, 278 ⁵³¹	396, 641	7, 1	27
1670	162, 166	245, 216, 250	431, 200	6	31
1671	122	176	99		36
1673			299	4	
1675					15
1676					24
1677	45	73	101, 114	14, 18	
1678		132			
1680					17
1681					23
1683			115	3	
1685					35

⁵²⁹ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 216–221.

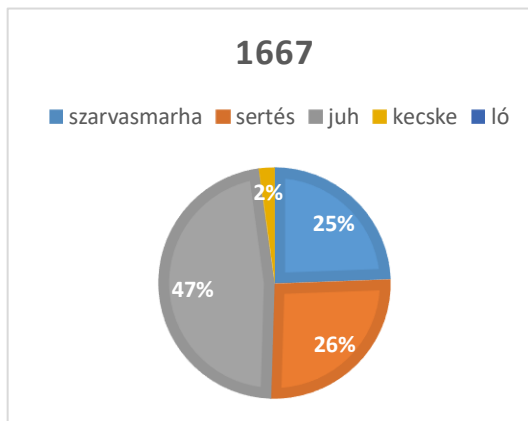
⁵³⁰ VERES, 2021, 154.

⁵³¹ Bizonyos években az állatállomány egyes részéről több feljegyzést is készítettek.

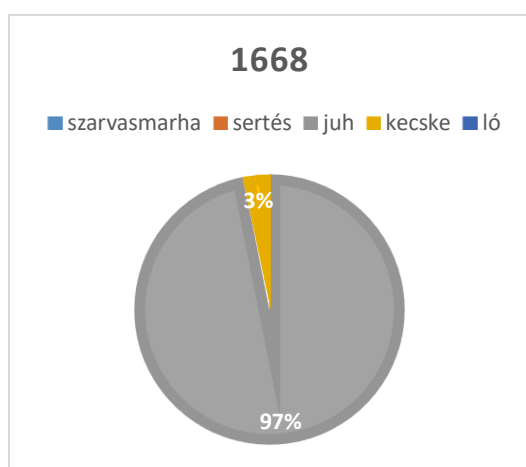
Fáy László állatállományának alakulása (1666–1683), gazdasági feljegyzéseit alapul véve

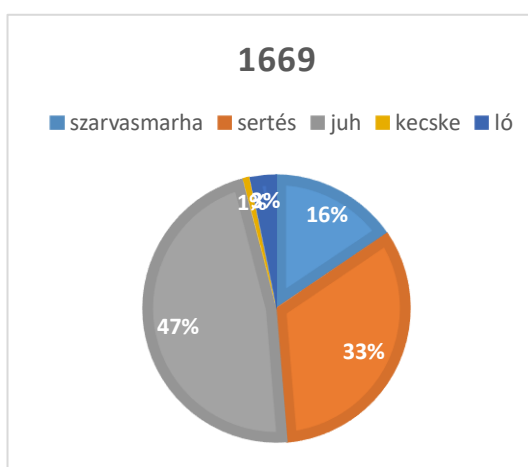
15. Ábra: állatállomány az 1666. esztendőben

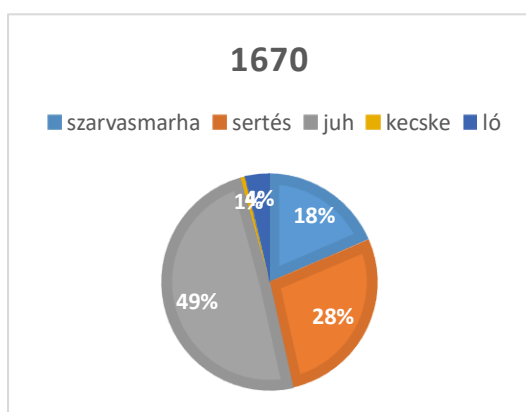
16. Ábra: állatállomány az 1667. esztendőben

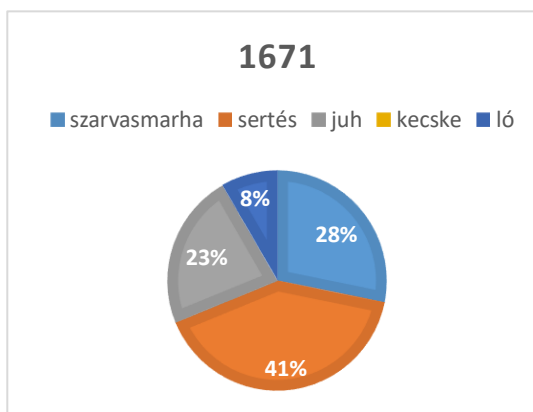
17. Ábra: állatállomány az 1668. esztendőben

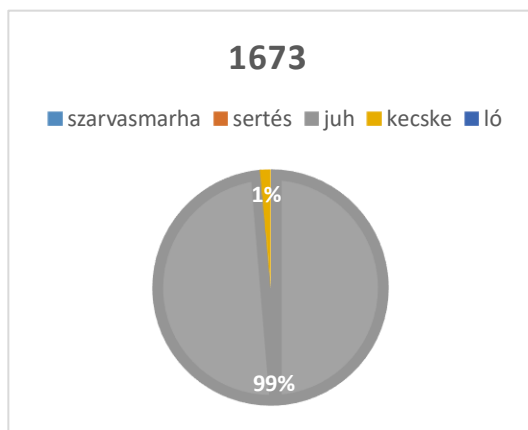
18. Ábra: állatállomány az 1669. esztendőben

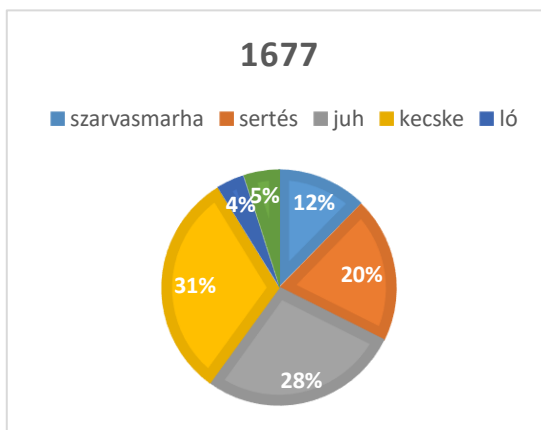
19. Ábra: állatállomány az 1670. esztendőben

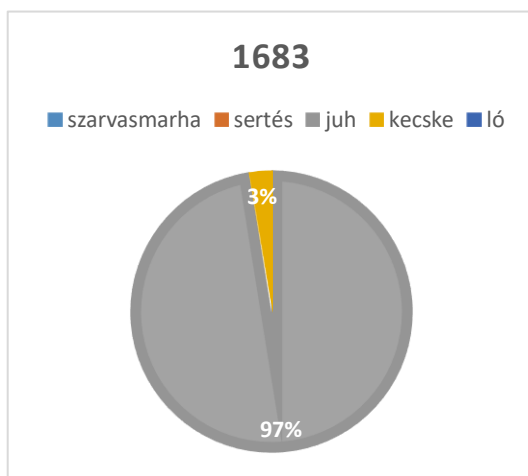
20. Ábra: állatállomány az 1671. esztendőben

21. Ábra: állatállomány az 1673. esztendőben

22. Ábra: állatállomány az 1677. esztendőben

23. Ábra: állatállomány az 1683. esztendőben

Fáy László feljegyzéseiben külön említést tett arról, hogy állatállományát mennyire gondosan tartotta. Ennek egyik jele volt, hogy jószágait bilétával jelöltette meg. 1677 májusában ecsédi juhairól és kecskéiről írta, hogy a szarvukon, a fiatalabb példányoknak pedig a pofájukon található a pecsét Fáy saját nevével ellátva.⁵³² Kétszer jegyezte fel, hogy lovain is hasonló billog volt látható. 1676-ban ménesgazdájának parancsba adta, hogy ellenőrizze le öreg lovai bélyegének épségét. 1681 áprilisában a lovásza vette észre a jószágok megszámlálásakor, hogy az öreg kancák közül öt darab régi pecséttel volt ellátva.⁵³³

Az állomány nagyságának változását Fáy László precízen vezette, hiszen fontos volt számára, hogy átlássa, jószágaiból mennyi tűnt el vagy pusztult el. Mindkettő háttérében állhatott akár a

⁵³² „Juhoknak, kecskeknek az szarvokon vagyon belyege, az sutaknak pofajokon az én nevemre.” Az idézetet és többi információt vö. Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 219.

⁵³³ Uo., fol. 220–221.

gondozó hanyagsága, melynek nyilván a legkomolyabb következményei is lehettek, például elmaradhatott ivartalanítása.⁵³⁴

Ehhez hasonló problémát jelentett az állatok gondatlanságból történt eltűnése is, amely a legjobban – talán annak nagysága miatt – a sertés- és a juhállományt érintette. 1670 júliusában az összeírások néhány disznó hiányáról tudósítottak. Ezért Fáy László kérte embereit, hogy tegyenek kísérletet a sertések felkutatására, és ennek befejezése után számolják újra az állományt. Fél esztendővel később Mérán ismét hiányzott hat disznó, melyeket a későbbiekben sem találtak meg. 1678 márciusában két öreg sertés kannal kevesebbet számoltak a szálláson. Ezek az állatok ivartalanítás közben pusztultak el.⁵³⁵

A juhokkal kapcsolatos számvetések szerint 1673-ban a nyáj négy jószágának kélt lába. 1677-ben már az eltűnések hátteréről is tájékoztatást adott Fáy, szerinte ugyanis kettő öreg juhát azért nem találták, mert tolvajok rabolták el őket, hogy értékes bőrüket megszerezzék. Az állatok közül hiányzott négy darab bárány is, melyek közül az egyik elveszett, kettő elhullott, egyről pedig biztosan tudja, hogy szintén tolvajok martalékává vált. 1677 augusztusában vadtámadás érte Fáy László nyáját, melynek következtében a megsérült bárányokat embereinek le kellett vágnia. A jószágok bőrét természetesen a földesúrnak adták át.⁵³⁶

Az állatok felhasználásáról viszonylag kevés információt közölt Fáy László. Mivel kereskedelmi tevékenységre utaló feljegyzést nem tett, ezért állatainak egy részét valószínűleg saját használatra tartotta. Annyi bizonyos, hogy a sertések levágásáról több esetben történik említés. 1670-ben külön leírta, hogy a disznóvágást a saját maga hasznára hajtatta végre.⁵³⁷ Fáy kétszer arról is tájékoztatást adott, hogy néhány értékes sertést, 1668 decemberében egy darab süldő disznót, valamint az idősebb állomány közül többet is felhizlaltatott. Az állatokból jó minőségű szalonna készült, melyet fizetségként megosztott a szőlőinek gazdóival és a Csécsen dolgozó gazdával is. 1670 novemberében összesen négy állatot hizlaltatott fel.⁵³⁸ Érdekes, hogy nagyobb méretű vágásokról nem tudósított. A szarvasmarhák közül is csupán egy ecsédi öreg tehén levágását említette meg. Mivel a gazdaságban a fizetéseknel külön kitért arra, hogy a gazdaasszony feladata volt a tejjel

⁵³⁴ Ezek alapján ismert, hogy a szarvasmarhák közül 1666-ban egy állat férges lett, és emiatt pusztult el. Négy évvel később, 1670 decemberében Csécsről érkeztek hasonlóan aggasztó hírek, ahol egy marhája lett kerengős, és egy másik szintén elhullott. Ezen kívül az állatok között találtak még egy sánta borjút is. 1666-ban a marha „megh kerengosódott”. Az idézett szavakat vö. Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 214. Az 1670. december 9.-ei adatot vö. Uo., fol. 217.

A kecskék közül egy olyan esetről tudunk 1673. március 2-án, amikor betegség kapta el az állatot. Feljegyezték ugyanis, hogy Fáy Lászlónak egy dézsma gödölyéje „koszos” kezdett lenni, és felgyógyulása igencsak kétséges volt. Az ilyen típusú kórságok a ménest sem kerülték el. Deöry nevezetű lovászának tájékoztatásából ismert, hogy az 1681. esztendőben egy harmadfű csődör csikója lett beteg, s egy olyan „nyavalyát” kapott, ami miatt ivartalanítása is elmaradt. A kecskékről szóló információt vö. Uo., fol. 218; A ménesről összegyűjtött adatot vö. Uo., fol. 221.

⁵³⁵ Uo., fol. 217; fol. 220.

⁵³⁶ Uo., fol. 218–219.

⁵³⁷ A disznókat „szüksegemre megh öltek es ide s tova is attanak.” Az idézetet vö. Uo., fol. 216.

⁵³⁸ Uo., fol. 215; fol. 217.

foglalkozni, így egyértelmű, hogy nemcsak a sertések húásával, hanem a tehének tejének a feldolgozásával is foglalkoztak a birtokon.⁵³⁹

Szerencsés módon Fáy több esetben is beszámolt azokról a személyekről, akik jószágainak gondozásában vettek részt. A velük kapcsolatos megállapítások sokszor hiányosak és nem is rendszeresek. Összefoglalva annyi elmondható, hogy birtokán kondás (disznópásztor), gulyás (marhapásztor, csordapásztor), béres (ménesgazda), juhász (juhásztor), valamint gazda és gazdaasszony tevékenykedett. Személyükre gyakran név szerint is hivatkozott, amely egyáltalán nem tekinthető rendkívüli esetnek, hiszen Szirmay Ferenc urbáriumában is olvashatjuk Pásztor István nevét, aki a köznemes bérese volt 1656-ban.⁵⁴⁰ Fáy László ráadásul más esetben sem zárkózott el attól, hogy embereiről nevükön szólítva nyilatkozzon, gondoljunk csak például Német Lőrincre, aki szántói vincellérje volt.⁵⁴¹ *Veres Tiinde* regéci uradalomról készített munkája szintén teljes képet fest és kiváló összefoglalást nyújt az ott dolgozó majorosokról, gazdákról, béresekről stb. és azok tevékenységéről.⁵⁴²

A marhaállomány felügyeletét ellátó személyeket kevésbé részletesen mutatta be Fáy László. Annyit tudunk, hogy az 1670 júniusában rendezett számlálást egy fogadott pásztor előtt tartották, amelyet 1671 márciusában ismételtek meg. Ekkor a lovakkal együtt a marhákat is megolvasták, méghozzá egy bizonyos Sebestyén János⁵⁴³ nevű jobbágya segítségével.⁵⁴⁴ 1677-ben Fáy kiadásai között szerepelt a csordapásztorának megígért, illetve kifizetett munkabére. Alkalmazottjával egy poltúrában és kenyérben állapodott meg, de végül 16 poltúrával és két juh gyapjával hálálta meg az illető munkáját.⁵⁴⁵

A sertések őrzésével foglalkozó kondások tevékenységéről táruelt elénk a legtöbb információ a gazdasági feljegyzésben. Ennek oka a gazda elégedetlensége lehetett. Az egyik első számbavétel 1670-ben történt, amikor is az új disznópásztor előtt olvasták meg az állatokat. Fáy sokkal korábban tért haza Fülekről és meg kívánt bizonyosodni arról, hogy otléte alatt az állománya sértetlen maradt-e. A procedúrát annyira komolyan vette, hogy személyesen vett részt rajta. A jószágok hiányával azonban így sem tudtak elszámolni a gondozók.⁵⁴⁶

Érdekes, de a korábban említetteket figyelembe véve talán következetes is volt, hogy nyár közepén ismét megszámlolták a sertéseket, és a hiányzó tizenkét disznó miatt Fáy felmondott a kondásának.

⁵³⁹ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 214.

⁵⁴⁰ Uo., fol. 217–221; SZIRÁCSIK, 2010, 85.

⁵⁴¹ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 37.

⁵⁴² VERES, 2021, 159–160.

⁵⁴³ Sebestyén Jánost Fáy László jobbágyai között jegyezték fel 1670-ben négy ökörrrel, majd 1672-ben 40 disznóval, 6 marhával, 2 üszővel, 1 lóval. Fia János névre hallgatott, testvére Sebestyén volt. Vö. *Consignatio bonorum*, fol. 15; *Portiones possessionariae confiscatae Ladislai Fay*. 1672. május 21. MNL OL E 156 A Fasc. 9. Nr. 35/b, (a továbbiakban: *Portiones possessionariae Ladislai Fay*) fol. 1.

⁵⁴⁴ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 216; fol. 218.

⁵⁴⁵ Uo., fol. 219.

⁵⁴⁶ Uo., fol. 216.

Új alkalmazottja, Pós László említésére csak ez év novemberében került sor. A számbavétel 1671 februárjában megismétlődött, és ismét nem találtak hat darab állatot a kondában. Valószínűleg a disznópásztor némi magyarázattal állhatott elő az eltűnt sertésekkel kapcsolatban, ugyanis Fáy a tanulságokat levonva egy hosszú megjegyzést tett a gazdasági feljegyzésében. Kijelentette, hogy a továbbiakban nem kíván vitába szállni az embereivel, de aki a munkáját nem odafigyeléssel és gondossággal végzi, s a rá bízott állatokról nem tud számot adni, az viselje tettének következményét. Így a félreértések elkerülése végett, minden egyes állat elhullásakor időben kellett jelezniük a gondozóknak, hogy a sertésállomány száma hány egyeddel csökkent.⁵⁴⁷

A disznók megolvasása a következő módon történt. Fáy leírta, hogy jószágait két helyen, Mérán és Fájban tartotta. Ezeknek külön kondása volt, a mérai disznópásztort Jánosnak hívták, a másik alkalmazott kiléte ismeretlen. A két kondát összeterelték, mely esemény előtt és után is tartottak számbavételt, utóbbit egy Babócs vezetéknévű személy jelenlétében.⁵⁴⁸

Fáy 1678 márciusában új disznópásztort fogadott fel Horkán, melynek oka az lehetett, hogy a korábbi rozsnjóki kondás őrizete alatt egy számlálást követően jelentős hiányt találtak a sertésállományban. Összesen 14 süldő disznónak veszett nyoma, s a gondot tovább fokozta, hogy két öreg kan ivartalanítás közben elpusztult. Az új kondást Berecz Istvánnak hívták. 1679 júniusában viszont már Zabari János előtt olvasták meg a sertéseket.⁵⁴⁹

27. Táblázat

Fáy László állatállományával foglalkozó alkalmazottak

Év, hónap	Alkalmazott neve	Munkakör
1670	anonim	pásztor
1670.	Pós László	kondás
1671	Szőcs Gergely	juhász
1671.	Szabó János	lovász
1671.	Sebestyén János	pásztor
1677.	Paksi Gergely	juhász
1678	Kis Péter	lovász
1678.	Berecz István	kondás
1679.	Zabari János	kondás
1680.	Deőry András	lovász
1683.	Lengyel „Juhász” Jakab	juhász

A „juhocskáira” való gondviselést 1671-ben Szőcs Gergely látta el. Az ő feladatai közé tartozott természetesen a juhok és a bárányok megolvasása, illetve az elhullott állatok feljegyzése. Szőcs

⁵⁴⁷ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 217.

⁵⁴⁸ UO., fol. 217. A Babócs családból két férfit említettek meg Monaky Kata és Fáy László közös javai és emberei között, Pétert és Mártont. Vö. Consignatio bonorum, fol. 11.

⁵⁴⁹ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 220–221. Berecz Istvánról egyéb említés nem található. Berecz Jakab nevű személyt jegyezték fel Abaúj vármegyében az egésztelkes jobbágyok között. Vö. Consignatio bonorum, fol. 6.

munkába állását követően februárban azonnal az állomány számbavételével kezdte tevékenységét.⁵⁵⁰ 1677 májusában a nyáj Ecsédről történő áthajtásával már Paksi Gergely foglalkozott, aki ezért harmadfél forintot kapott, valamint természetbeni juttatásként rozsnyói szapu⁵⁵¹ búzával, kenyérrel, sóval, három konyhára való ártánnyal és minden második hétben friss tejjel fizettek neki. Fáy ugyanebben az évben egy új juhással is leszerződött, akinek a munkabérét 1 forintban állapította meg. Emellett ajánlott neki 2 darab inget, 1 darab nadrágot, 2 pár csizmát, harmadfél szapu búzát és árpát, melyet Szent Márton napjáig (november 11.) kellett megfizetnie.⁵⁵² 1683 áprilisában Lengyel „Juhász” Jakab előtt számolták meg az uraság juhállományát.⁵⁵³

Fáy László külön figyelmet fordított ménésének megfelelő tartására is, ezért rendszeresen gondoskodott ménesgazdájának alkalmazásáról. 1671 márciusában a lovakat Szabó János előtt olvasták meg. Hét évvel később ugyanezzel a feladattal már Kis Pétert bízták meg, aki 1678 márciusában elvállalta az állatok Rozsnyóról Miskolcra történő hajtását. Azért, hogy a feladatot minél jobban lássa el, Fáy külön instrukciókkal szolgált a számára, melyeknek részletezésére azonban a gazdasági feljegyzésében már nem tért ki.⁵⁵⁴ 1680 augusztusában a ménes számba vételét Miskolcon Deőry András végezte. 1681 márciusában újra kellett számolniuk a jószágokat. Ekkor külön megemlézték a bélyeggel ellátott és a megbetegedett állatokat.⁵⁵⁵

Végül Fáy egy gazda és egy gazdaasszony munkájára is említést tett. A gazdával 1677-ben egy szapu búzában, a gazdaasszonnyal, akire a „*tejjel bánás*” feladatát bízta, egy pár saruban állapodott meg.

3. 3. Szőlőművelés

A kora újkori Magyarország szőlőművelésével számos kiemelkedő munka foglalkozik. Kifejezetten jelentős azoknak a műveknek a száma, amelyek Tokaj-Hegyalja termelését vizsgálják. A témát számtalan módon megközelítették már: ismertették a szőlőbirtoklás formáit (allodiális szőlő,

⁵⁵⁰ Az idézett szót és adatokat vö. Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 217.

⁵⁵¹ A szapu (latinul: *scaphium*) 1 rozsnyói szapu búza= ½ kassai köből= 34,92 kg búza. BOGDÁN, 1991, 356.

⁵⁵² Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 219.

Szócs Gergelyről a *subditusok* között tettek említést, Monaky Kata és Fáy László közös javai között Felsőmérán. *Consignatio bonorum*, fol. 11; *Inventarium bonorum generosi condam domini Ladislai Fay*. Kassa, 1689. július 21. MNL OL E 156 A. Fasc. 121. Nr. 5, (a továbbiakban: *Inventarium bonorum generosi Ladislai Fay*) fol. 1.

Paksi Gergelyről tudjuk, hogy Fáy László ecsédi szabadosa volt. Paksi Mihály nevű nemesről található még említés: 1711-ben Nógrád vármegyei összeírásokban szerepelt. Az információkat vö. Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 62; NAGY, IX, 1862, 19.

⁵⁵³ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 221.

⁵⁵⁴ Uo., fol. 218; fol. 220. Szabó Jánosra Fáy László felsőmérái zsellérei között tettek említést. *Inventarium bonorum*, fol. 15.

⁵⁵⁵ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 221. Dőry András nevezetű személyt említettek 1706-ban hadbíróként. SZIRÁCSIK, 2005a, 190.

kertszőlő, szabad szőlő stb.),⁵⁵⁶ a megművelés fázisait (nyitás, metszés, kapálások, betakarítás stb.)⁵⁵⁷ és egyéb munkálatokat (rigolírozás, homlítás stb.).⁵⁵⁸ Részletesen megemlékeztek arról, hogy az adott munkafolyamatot a szőlőművészek napszámban, szakmányban (teljesítménybérben) vagy esetleg robotolással végezték el. Ennek megválasztása attól is függött, hogy mennyi szaktudást igényelt az adott feladat. Szerencsés esetben említésre kerültek a kapott munkabérek összegei, melyek lehetőséget adnak a különféle tájegységek adatainak az összevetésére.⁵⁵⁹

Az eddigi kutatások alaposan körbejárták a Hegyalján élő társadalmi rétegeket. Az itt található mezővárosokban a szőlőművelés, illetve a szőlő- és ingatlanforgalom miatt a helyi szokásjogra épülő önkormányzatok működtek. Ezeken a településeken másfélszer annyi ember lakott, mint a szőlőműveléssel nem foglalkozó *oppidium*okban. A 17. század első felében indult el igazán az erőteljes vándorlás ezekre a területekre. A munka reményében érkező jövevények ellen nem tiltakoztak a földesurak sem.⁵⁶⁰

A tanulmányok kifejezetten kiemelték a „vidékieknek” nevezett *extraneus*okat, akik egy adott szőlőhegyen nem helyi birtokosként rendelkeztek szőlővel.⁵⁶¹ Köztudott, hogy számos felső-magyarországi város (pl. Eperjes, Bártfa stb.) vásárolt Hegyalján szőlőket, hogy azok termésének értékesítésekor jelentős bevételre tegyenek szert.⁵⁶²

A korszak másik fontos kérdése a borkereskedelem volt. Erről elmondható, hogy a korábban erőteljes jelentőségű szerémségi borok hegemoniáját a 15. századtól kezdve a helyben termeltek törték meg. A 16. századra Heves-Külső-Szolnok, Borsod-, Abaúj-, Zemplén stb. vármegyékben a módosabb parasztok foglalkoztak azzal, hogy a piacokra vigyék gabonájukat, marhájukat és végül, de nem utolsó sorban borukat.⁵⁶³ Más források szerint akadt olyan eset, ahol a nagybirtokosok a környék borait felvásárolva jó pénzért értékesítették azt a kassai kereskedőknek.⁵⁶⁴ A 16–17. századra az országnak ezen a részén már kialakult a szőlő monokulturális termesztése.⁵⁶⁵ A tokaji bor kereskedelemben történő árusítását a Wesselényi-féle rendi szervezkedést és a kuruc mozgalmakat követően a krakkói borpiacon a nyugat-magyarországi (bazini, szentgyörgyi) borok váltották fel.⁵⁶⁶

⁵⁵⁶ R. PÉTER, 1964, 170–174; N. KISS, 1987, 129, 132–140; ULRICH, 2000, 153–157. Zemplén vármegyében „szabad szőlőcske” említése: SZIRÁCSIK, 2010, 86–87.

⁵⁵⁷ CSOMA, 1994–1995, 135–197; SZIRÁCSIK, 2005b, 106; SZIRÁCSIK, 2017, 190–191.

⁵⁵⁸ BALASSA, 1988, 273.

⁵⁵⁹ HÓGYE, 1985, 188–196; BALASSA, 1988, 274–291.

⁵⁶⁰ NÉMETH, 1988, 308–313.

⁵⁶¹ OROSZ, 1955, 95.

⁵⁶² KÓNYA, 2009, 98–107.

⁵⁶³ NÉMETH, 1988, 310; KÓNYA, 2009, 97, 310–311.

⁵⁶⁴ OROSZ, 1955, 89.

⁵⁶⁵ NÉMETH, 1988, 310.

⁵⁶⁶ KÓNYA, 2009, 98–100.

Végül fontos megemlíteni a specifikusan egy-egy uradalom gazdálkodásával foglalkozó köteteket is. Ezekben a művekben a szerzők rendszerint felvázolják az adott uradalom ismertetőjeleit, megemlítve bennük a szőlőművelés szerepét és jelentőségét, vagy éppen a háttérbe szorulását.⁵⁶⁷

Fáy László szőlőbirtokai hazánk történelmi borvidékéhez, Tokaj-Hegyaljához közel helyezkedtek el. Azt, hogy a korszakban mennyire jövedelmező volt szőlőtermesztéssel foglalkozni, mutatja Szirmay András gazdálkodása is, akinek a legfőbb jövedelme a bor eladásából származott. Igaz az sem mellékes, hogy Szirmay maga sem került el a jobb minőséget eredményező bér munka alkalmazását, illetve a szőlő karbantartásába történő befektetést (karó- és szőlővessző vásárlása).⁵⁶⁸

Ibrányi Ferencről tudjuk, hogy bár rendelkezett örökölt (Táallyán, Algolopon és Ruszkán) és vásárolt szőlőrészekkel (Tarcalon) is, valamint meglévő szőlőinek egy részét zálogba is adta (mezőbényei és szőledi részek), de birtokrészein a Szirmay András gazdálkodásában tapasztalható hasonló jelentőséget nem tulajdoníthatunk a szőlőtermesztésnek. Ugyanúgy arról sem rendelkezünk adattal, hogy Ibrányi Ferenc törekedett-e szőlőinek bővítésére vagy borkereskedelemre.⁵⁶⁹

E fejezet részben egyrészt bemutatjuk a szőlőbirtokok lokalizációját, másrészt kitérünk arra, hogy a szőlőkben milyen munkálatokat végeztek, s milyen típusú művelési módokat alkalmaztak a szőlő hozamának fenntartására, esetleges növelésére. Fáy részletes feljegyzéseket tett arra vonatkozóan is, hogy ezeknek az elvégzéséért az ott dolgozóknak mennyi munkabért fizetett. Figyelembe véve a rendelkezésre álló adatokat, sor kerülhet egy fontossági sorrend felállítására is, melyből kiderül, melyik szőlőt tekintette Fáy László a legértékesebbnek. Finanziális szempontból az sem mellékes, hogy Fáy szőlői nyereséget hoztak-e, valamint volt-e esetleg borkereskedelemből származó haszna.

A környékbeli szőlőtermesztést és bortermelést a Rákóczi család uralta, mely tevékenység hozzájárult vagyonuk nagy arányú gyarapodásához is. Rákóczi Zsigmond (1544–1608) kezdővagyonát a borkereskedelem alapozta meg, a Hegyalja területén igyekezett minél jobb termőterületeket megszerezni. Egy 1660 novemberében készült összeírás tételesen feljegyezte a Rákóczi család birtokában lévő szőlőrészeket, melyek Sárospatakon, Munkács, Regéc és Tokaj hegyes vidékén, valamint Borsiban és Mádon, Királyhelmeceken helyezkedtek el. Fáy László szőlői éppen ezen a környéken feküdtek, mely azt jelenti, hogy extraneus birtokosként próbálta kivenni részét a környék bortermeléséből.⁵⁷⁰

⁵⁶⁷ N. KISS, 1973, 383–390; N. KISS, 1987, 127–149; L. GÁL, 1988, 90–93; SZIRÁCSIK, 2005b, 105–107; SZIRÁCSIK, 2010, 27, 86–87; SZIRÁCSIK, 2017, 189–191.

⁵⁶⁸ R. VÁRKONYI, 2001, 483.

⁵⁶⁹ SZIRÁCSIK, 2010, 12–15.

⁵⁷⁰ MAKKAJ, 1957, 275; VERES, 2021, 26–27. Makkai László az I. Rákóczi György birtokairól szóló forrásközlésének hátlapján található térkép ábrázolta a borgazdaságokat is. MAKKAJ, 1954.

A faji, a korláti és a szántói részek egymás tőszomszédságában, Abaúj vármegyében találhatóak, s Szántó mezővárosa pedig a Rákócziak regéci uradalmához tartozott. Ezekről jóval távolabb feküdt a Zemplén vármegyéhez tartozó tolcsvai érdekeltség. Ezekon a részeken kívül Fáy Lászlónak kisebb szőlői voltak még az Abaúj megyei Alsószend településen is.⁵⁷¹

Szántón két promontóriumon voltak Fáynak érdekeltségei: a Sulyom- és a Sátor-hegyen. A Sulyom-hegyen lévő szőlőrészrel kapcsolatosan ismert, hogy ezeket Forgách Istvánnétól (†1673) szerezte,⁵⁷² s egyes részei a megvásárlásukkor egy bizonyos Dobos Márton lugasának a szomszédságában helyezkedtek el. Fáy azt is megjegyezte róluk, hogy a tőkék sok ideig műveletlenül álltak.⁵⁷³

A Fáy László tulajdonában lévő, szintén szántói sátor-hegyi, ún. nagyobb szőlőrészek a 17. század derekán még parlagon feküdtek. Az immáron új tulajdonosuknak bizonyára jelentős munkájába került az elvadult területeket ismét bevonni a művelésbe. Ezekkel a szőlőkkel kapcsolatban még az is elmondható, hogy szomszédságukban egy bizonyos Csató úr részei feküdtek.⁵⁷⁴ Egy, az 1680-as években készített, Fáy László konfiskált javainak összeírását tartalmazó irat szintén megemlíttette az abaúji köznemes itt található szőlőit és borait.⁵⁷⁵

A korláti hegyen Fáy László három szőlőföld darabot birtokolt. Ezeket az örökölt szőlői között tartotta számon, ezért a forrásokban „leányszegi szőlőnek” is nevezték.⁵⁷⁶ Erről a területről nehéz érdemi információkat szolgáltatni. Annyi azonban bizonyos, hogy az 1670-es évek birtokelkobzásait megőrkítő dokumentumok a Leányszegnek nevezett részen lévő szőlőket még mindig a Fáy család birtokai között tartották számon.⁵⁷⁷ Valószínűleg ezen konfiskálások miatt történt meg, hogy a szőlő művelésével, fenntartásával kapcsolatban 1671–1676 között egyetlen adatot sem jegyeztek fel a gazdasági összeírásaiban.⁵⁷⁸

⁵⁷¹ VERES, 2021, 26.

⁵⁷² Fáy László végrendelete, fol. 5.

Forgách Istvánné Kapy Kata (†1673. március 17.) Kapy Sándor és Melith Katalin leánya, 1673 körül ment feleségül Forgáchhoz (†1651. március 14.). A férj Forgách Péter fia volt, részt vett II. Ferdinánd koronázó országgyűlésén. 1632-ben követként megfordult Rákóczi György udvarában. BARTFAI SZABÓ, 1910, 499–500.

⁵⁷³ Fáy László végrendelete, fol. 5. „Item in promontorio Szántóviensi Sulyom hegy vocato una vinea.” Vö. *Consignatio bonorum*, fol. 155. Egy 1678-ból származó iratban az is említésre került, hogy a Sulyom-hegyen Bónis Ferencről vásárolt szőlőt. Vö. *Conscriptio bonorum domini Ladislav Fay*, fol. 2.

⁵⁷⁴ Fáy László birtokosztálya. Láb, 1698. május. MNL OL P 1729 1. tétel, 1698, Nr. 5, (a továbbiakban: Fáy László birtokosztálya) fol. 219.

⁵⁷⁵ „In Szánto ad vasa 3. fl. 400.” Vö. *Aestimatio bonorum confiscatorum Comitum condam Stephani Thököly* (Késmárk, Enyicke, Hont és Heves vármegye). Az irat 1689-ben keletkezett. MNL OL E 156 A. Fasc. 17. Nr. 5, (a továbbiakban: *Aestimatio bonorum confiscatorum Comitum condam Stephani Thököly*) fol. 51. Fáy László végrendelete szerint a Sulyom-hegyen található szőlőt három fiára, Lászlóra, Istvánra és Ferencre; a Sátor-hegyen lévő pedig Kata lányára hagyta örökül. Fáy László végrendelete, fol. 219; Fáy László birtokosztálya, fol. 219.

⁵⁷⁶ „Item in promontorio Kollatfalviensi tres vineae emptae.” *Consignatio bonorum*, fol. 155. „In Comitatu Abaujvariensi vineae: In promontorio Korlat, Leányszöghi szőlő vocata.” Vö. *Inventarium bonorum*, fol. 16.

⁵⁷⁷ *Aestimatio bonorum confiscatorum Comitum condam Stephani Thököly*, fol. 51. „In promontorio Korlat Leányszöghi szőlő vocata content vas. vin. cir. nro. 20.” Vö. *Inventarium bonorum*, fol. 16.

⁵⁷⁸ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 33–40.

A Fájban található szőlőbirtok édesapjuk, Fáy (IV.) István halálát követően eredetileg Fáy László testvérének, Fáy (V.) Istvánnak jutott. Korábban már említettük, hogy a fiatalabb Fáy testvér Fájon alakította ki a saját központját. Arra viszont lehetőséget biztosított bátyjának, Lászlónak, hogy a település határában maga is értékes szőlőkhöz jusson. Ezért kerülhetett sor arra, hogy Fáy László kilencven magyar forintért megszerezhetett ezekből néhányat.⁵⁷⁹ A gazdasági feljegyzéssel közel egy időben készített összeírások és egyéb feljegyzések is említést tettek két olyan, Fájban lévő szőlőről, amely Fáy Lászlóhoz tartozott.⁵⁸⁰

A Zemplén vármegyében található Tolcsva kiemelkedő fontosságú volt a négy szőlőbirtok közül. Ennek területén Fáy László egy udvarház fenntartásáról is gondoskodott. Az építmény jellegéről, szerkezetéről vagy berendezéséről további leírás egyelőre nem áll rendelkezésre.⁵⁸¹ Az épület örökségként került Fáy László kezére, aki csupán annak kétharmad részét birtokolta. A maradék egyharmad rész valószínűleg testvérének, (V.) Istvánnak jutott, akinek szintén a környéken, Abaúj- és Zemplén vármegyében voltak szőlőrészei.⁵⁸²

Tolcsván ehhez tartozott még két kisebb darab örökös szőlő, amelyet Fáy a nagyapjától, Reöthy Orbántól örökölt. Az említett lugasok egyike Kútpatkán, a másik a Vár-hegyen helyezkedett el. Az utóbbit nagykendi vagy Bónis-szőlőként emlegették. Bár ezeknek a szőlőbirtokoknak a nagyságát Fáy László nem jegyezte fel, azt mégis tudjuk, hogy rajta kívül I. Rákóczi Ferencnek is volt itt érdekeltsége. Más iratokból az is ismert, hogy Fáy Tolcsván két szabad szőlőt vásárolt Forgách Istvánnétól. Utóbbiak szintén Kútpatkához tartoztak, egyik részük éppen Fáy régi szőlői mellett helyezkedett el, Bálvándi László⁵⁸³ szomszédságában. Ezen kívül Fáy László még Nagytolcsván is szert tett szőlőföldekre.⁵⁸⁴

⁵⁷⁹ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 30. „Item in Faj promontorio medietas vinearum plantatur.” Vö. *Consignatio bonorum*, fol. 158. Fáy (V.) Istvánnak a bortermő birtokrészei szintén szétszórva helyezkedtek el. Abaúj vármegyében két helyen, Fájban és Bodókón; Zemplén vármegyében pedig három területen, Tarcalban, Tállyán és Rátkán voltak szőlői. Vö. Fáy István testamentuma, fol. 260–264.

⁵⁸⁰ A konfiskált javak között 1672 tavaszán a fáji szőlőrészeket is felsorolták, egyetlen szőlőt említve. Vö. *Facta est conscriptio bonorum Ladislai Fay in Comitatu Abauy Variensi*. 1672. május 12. MNL OL E 156 A. Fasc. 9. Nr. 35, (a továbbiakban: *Conscriptio bonorum Ladislai Fay in Comitatu Abaujvariensi*, 1672) fol. 36. Egy 1673-ban készült összeírás két szőlőt említett a fáji részen. Vö. *Conscriptio in Comitatu Abaujvariensi*. 1673. február 15. Uo., A. Fasc. 48. Nr. 24, fol. 7–8. 1673 februárjában egy másik iratban szintén két szőlőt említettek Fájban és Csécsen. Vö. *Conscriptio bonorum in Comitatu Abaujvariensi*. 1673. február 19. Uo., A. Fasc. 9. Nr. 36/c, fol. 52.

⁵⁸¹ Fáy László birtokosztálya, fol. 219.

⁵⁸² Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 41. Fáy (V.) István szőlőinek elhelyezkedéséről vö. Fáy István testamentuma, fol. 260–263.

⁵⁸³ Bálvándi László a taksás nemesek között említve 1654–1655-ben a pataki járásban. BENCSIK, 2001, 254, 256, 260, 263.

⁵⁸⁴ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 41; *Consignatio bonorum*, fol. 156. Fáy László halálát követő birtokosztály során Kútpatka egyik fele Fáy Ferencé, a másik fele Fáy Mihály fiaié lett. A nagykendi szőlő és a pallói szőlő dézsmáját a Fáy-lányok (Zsófia, Kata és Anna) kapták meg. Vö. Fáy László birtokosztálya, fol. 214–215. A konfiskációval kapcsolatos összeírások többször is megemlítették a tolcsvai szőlőt. Vö. *Inventarium bonorum*, fol. 16.

A gazdasági feljegyzésben és egyéb forrásokban található még említések más szőlőrészekkel kapcsolatban. Ezek közül az egyik az ún. ondi szőlő volt. Azt, hogy ez a terület pontosan hogyan jutott Fáy László birtokába, a kutatás jelenlegi állása alapján nem tudjuk megmondani.⁵⁸⁵

A másik, Alsószenden lévő szőlőrész, Fáy szerzett javai közé sorolható. Ezek már majorsági szőlők voltak, bordézsmá szedési kötelezettséggel és jobbágytelkekkel, melyeknek korábbi tulajdonosa Putnoky Péter⁵⁸⁶ volt.⁵⁸⁷ Az említetteken kívül fontos még megemlékezni az Alsószenden lévő Magos-hegyről, amelynek szőlődézmájában Fáy Lászlónak Monaky Katával kötött házassága révén lett érdekeltisége.⁵⁸⁸ A Szend közelségében található Alsógagyon jegyzett még fel Fáy a tulajdonában lévő kisebb szőlőt és gyümölcsöst. Ezen kívül Tarcalon több helyen is, Remete, Baks, Kövesd, Fekete-hegy és Mester-völgy részeken; Mádon pedig a Király-hegyen birtokolt szőlőket.⁵⁸⁹

A következő szőlőrész az Ung vármegyei Ungvár két szőlőhegyén, a Csüggő- és a Zelemér-hegyen helyezkedett el, s elég szövevényes úton került Fáy László kezére. Eredeti tulajdonosuk Borbély András volt, aki 1669 karácsonya előtt harminc darab hordót vásárolt Fáytól. Ezeknek azonban nem tudta megfizetni az ellenértékét. Fáy és Borbély eredeti megállapodása úgy szólt, hogy ilyen esetben utóbbi saját pénzén és munkájával tovább művelheti a szőlőjét, annak hasznát azonban Fáy élvezi egészen addig, amíg vissza nem téríti a kilencszáz forintos tartozását. Borbély a későbbiekben még további lehetőséget kapott szőlőjének visszaváltására, viszont ezért Fáy már 1200 forintos ellentételezést kért tőle.⁵⁹⁰

⁵⁸⁵ Fáy László az ondi szőlővel kapcsolatban szinte csak annak 1666-os nyitását említette. Vö. Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 30.

⁵⁸⁶ Putnoky (Putnoki) Péter valószínűleg a Gömör vármegyei Putnoky családból származott. BOROVSZKY, 1903b, 654.

⁵⁸⁷ Fáy László birtokosztályát követően az alsószendi szerzett szőlőket a fiúági örökösei kapták meg, egymással megosztva. Fáy László végrendelete, fol. 5. A 17. század végi összeírás megerősítve az információkat leírta, hogy az alsószendi szőlőbirtokok bordézsmáját Fáy László több személytől (például Puky Pétertől) vásárolta. Ugyanitt allodiális szőlőkre is szert tett. *Consignatio bonorum*, fol. 155; fol. 162.

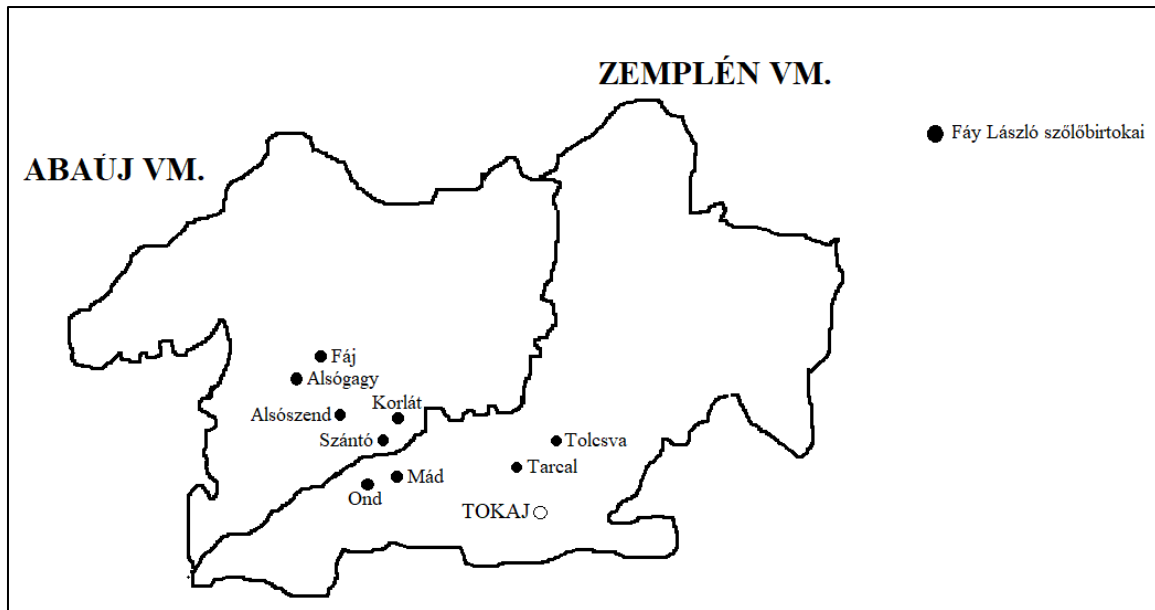
⁵⁸⁸ „Item in Promontorio Also Szend Magos hegy nevü Szőlő hegy vocata, relicta medietas provenientis vini decimae” Uo., fol. 162.

⁵⁸⁹ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 32.

⁵⁹⁰ Az Unghvari hazrul es szeolőrül. Ungvár, 1669. május 20. MNL OL P 1729 1. tétel, 1669, Nr. 3, (a továbbiakban: Az Unghvari hazrul es szeolőrül) fol. 3–4. 1670-ben az ungvári szőlők kérdése még szintén megoldatlan volt. Fáy László megemlítette, hogy Borbély Andrásnak már korábban is meg kellett volna fizetnie az ingatlanok visszaváltását. Borbély csak azért kaphatta vissza az ungvári házhelyét és a szőlőit, mert kétszáz forint kölcsönt adott Fáy Lászlónak. Utóbbi további feltételei között szerepelt, hogy a következő hetven évben Borbély Andrásnak, valamint feleségének, Erzsébetnek vissza kellett adnia az összeget. Amíg ezt nem teljesítették, addig bár használhatták a megnevezett birtokokat, de nem adhatták el és nem árendálhatták. Ha a lejáratú idő előtt teljesül az összeg törlesztése, akkor a Borbély család teljes mértékben visszakapja a szőlőket és a házhelyet is. Az ungvári szőlőrész további sorsáról nem rendelkezikünk információval. Vö. Unghvari Borbelj András adoslevele. Ungvár, 1669. november 1. Uo., 1669, Nr. 4, fol. 5.

24. Ábra

Fáy László szőlőbirtokai ABAÚJ és ZEMPLÉN vármegyében

A gazdasági feljegyzései részletesen számolnak be a Tolcsván található, újonnan vásárolt és régi, illetve a szántói és a korláti (leányszegi) szőlőbirtokok kiadásairól. A tételesen feljegyzett költségek a szőlőtermelés munkálatait, a bérezést, a vincelléri tevékenységet, illetve az egyéb kiadásokat sorolják fel.

A rendelkezésre álló adatok nem térnek ki arra, hogy Fáy László folytatott-e az általa előállított borral kereskedelmi tevékenységet, vagy családi fogyasztásra (is) termelte a nedűt. Arról sem rendelkezünk információval, hogy szőlőkre lebontva vagy együttesen milyen minőségű és mennyiségű volt az éves termésátlag.⁵⁹¹ A bor fogyasztása mindenesetre általánosnak számított a korabeli Magyarországon, így kérdéses még az is, hogy melyik udvarházában, Tolcsván és/vagy Fájban és/vagy Felsőmérán történt meg a családnak félretett bor tárolása?⁵⁹²

A forrás által dokumentált annotációk a szőlőrészekkel kapcsolatban 1666–1677 között készültek. Fontos azonban felhívni egy hiányosságra is a figyelmet: az 1671-től 1675-ig terjedő időszakban a birtokos, Fáy László távolléte miatt a feljegyzések igencsak szűkszavúakká váltak, jobbára csak a vincelléri tevékenység fenntartására terjedtek ki.⁵⁹³

⁵⁹¹ Fáy László borászati tevékenységét László nevű fia vitte tovább. Egy 1683. évi borászati feljegyzésében ifjabb László nemcsak az adó- és egyéb kiadásait jegyezte fel, hanem az eladásokból származó borbevételét is. Fáy László borai áráról. Tállya, 1683. május 8. MNL OL P 1729 1683, Nr. 2, fol. 315–316.

⁵⁹² A felsőmérői birtokának elkobzásakor készült egy összeírás az ingatlanról. Az itt található kúriában több pincehelyiséget, kamrát, valamint a bor hosszútávú tárolására alkalmas (ekkor üres) hordót találtak. Az épülethez tartozó udvarban ötezer darab hordófalat és a hozzájuk tartozó hordófeneket írtak össze. Vö. *Consignatio occupatio bonorum* egregii ac nobilis Ladislai Fay, fol. 15.

⁵⁹³ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 38.

A Hegyalján a szőlőművelésnek többféle módja ismert. Az allodiális szőlőkben a robot mellett alkalmazhattak bérmunkát, napszámot és szakmányt egyaránt. A szakmány, más néven teljesítménybérben dolgozókat a végzett munkájuk után fizették meg. Így ebben az esetben már teljes mértékben érvényesülhetett a munkás szorgalma és szaktudása is. A hátránya egyértelműen az volt, hogy a szőlőben dolgozó túlhajtotta a munkát, ami így a minőség rovására ment. A napszámosoknak ezzel szemben megszabták azt az időt, ami alatt dolgozniuk kellett, de nem jelölték ki számukra az elvégzendő munka mennyiségét. Így annak érdekében, hogy esetükben a megfelelő munkavégzés megtörténjen, teljes felügyelet biztosítására volt szükség. A napszámosok bérét 1625-ben Zemplén vármegyében előre meghatározták. Ezek a későbbiekben folyamatosan emelkedtek. Általánosságban a nagyobb munkákat pl. kapálás, fedés és nyitás stb. minden esetben szakmányban, míg a kisebbeket robotban végeztették.⁵⁹⁴

A kisparaszti rétegek ezzel szemben maguk gondoskodtak a szőlőskert rendben tartásáról.⁵⁹⁵ A 17. században egyre általánosabbá váló bérmunkaigény mellett a térség földesurai – elsősorban anyagi helyzetük miatt – inkább a hagyományosnak tekinthető robotban végeztették el a munkákat.⁵⁹⁶ A hegyaljai régió nagyarányú fejlődése a 17. század második felében megtorpant, az ott élők elszegényedtek, a népesség az 1630–1640-es évektől kezdve folyamatosan csökkenni kezdett. A század végére bár gyarapodott a szőlők és majorságok aránya, ezeknek korszerűsítése azonban még váratott magára. A szőlőtermesztés kultúrája egyrészt a modernizáció hiánya, másrészt a beszűkülő piac és a csekély minőségű termés miatt hanyatlani kezdett. A helyzeten nem javított, hogy 1670-től számos, a kincstár kezébe került szőlőt csak, az ekkor már elavultnak számító robottal műveltek meg. Azért, hogy a helyzeten javítani tudjanak és fokozzák a termelékenységet, tulajdonosaik árendába adták az itteni, újonnan telepített részeit. Viszont a jobbágyok munkájának robottal történő igénybevétele az ország ezen részein a 19. századig érvényben maradt.⁵⁹⁷

Fáy László szőlőiben a munkafolyamatok elvégzéséről, a nyitástól egészen a fedéssel bezárólag, háromféle módon, úgymint napszámokban, szakmányban és robotban gondoskodtak. Mivel az első két művelési módszer a szőlősgazda számára jelentős kiadásokkal járt, így könyvében főként a bérmunkákra történő felfogadást és annak összegét rögzítette. Több esetben az is látható, hogy egyes olyan munkálatokra, melyeknek az elvégzése nem igényelt komolyabb szaktudást (ganaj- és venyigehordás stb.), Fáy László alig költött pénzt. Így valószínűsíthető, hogy ezek végrehajtása egyáltalán nem vagy csupán robotban történt meg.⁵⁹⁸

⁵⁹⁴ BALASSA, 1988, 275; 283–284; 287–288.

⁵⁹⁵ UO., 272.

⁵⁹⁶ HÖGYE, 1985, 188.

⁵⁹⁷ NÉMETH, 1988, 321.

⁵⁹⁸ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 34–44.

Összehasonlításképpen 1646-ból a Rákóczi-birtokok közül a közeli Abaújszántón találunk arra adatot, miként végeztette el a földesúr a szőlő rendben tartását. Ezen az allodiális birtokon a jelzett időpontban a nyitás, a metszés, a karózás, a kötözés és a szedés művelete mind robotban került végrehajtásra. A második kapálás elvégzésére a munkások szakmánybért kaptak. A 17. század második felében a szántói részek tekintélyes hányadát már bérmunkásokkal műveltették meg, ám a szőlőföldön a továbbiakban sem szűnt meg a robotosok jelenléte és aktivitása.⁵⁹⁹

A szakirodalom alaposan körbejárta, hogy a földesúr mi alapján választotta meg az elvégzendő munka teljesítésének módját. A 17. század végére bizonyos munkafolyamatok elvégzésekor általánossá vált a szőlőbirtokokon a bérmunkások felfogadása. A robotot jobbra már csak akkor alkalmazták, ha a jobbágy a munkájával nem tehetett kárt az értékes szőlőkben, így tevékenységük tulajdonképpen csak a karóhegyezésre, a trágyahordásra vagy néhány esetben az ároktakarításra terjedt ki. Tehát jelentős mértékű minőségi javulást eredményezett, ha a szőlő tulajdonosa – nyilván követve a korszakban e téren egyre jelentősebbé váló tendenciát – pénzt fektetett birtoka jövedelmezőségének fokozásába. Számára kétségtelenül előnnyel járt, ha olyan embereket alkalmazott, akik érdekeltek voltak a szőlőföld minél színvonalasabb megművelésében, adott esetben akár szaktudással is rendelkeztek, azaz megbízható munkaerőnek számítottak.⁶⁰⁰

Fáy László szőlőjében végzett munkálatok módjáról viszonylag kevés ismerettel rendelkezünk. A feljegyzésekből kiderül, hogy 1666-ban a tolcsvai régi szőlőben szakmányban, az újonnan vásárolt részeken pedig napszámban oldották meg a nyitást és a metszést. Ebben az évben a homlítást végzőknek, azaz a szőlő szaporítással foglalkozó bujtásrakóknak is napszámban fizettek. Egy évvel később, 1667-ben napszámosokat hívtak a nyitásra és a metszésre. A szüreti munkálatokat viszont szakmányban végezték. Egy évvel később, 1668-ban a második kapálásnál, 1669-ben pedig a nyitásnál is a teljesítményük után kaptak fizetést a tolcsvai vincellérek.⁶⁰¹ A korláti szőlőkkel kapcsolatban egyáltalán nem rendelkezünk adattal, így nincs ismeretünk arról sem, hogy 1666-ban Fáy fizetett-e az itt elvégzett munkákért. A kifizetések 1667-től indulnak, s a munkamódokkal kapcsolatban mindössze annyi ismert, hogy Korlátan 1669-ben és 1670-ben napszámban végezték el a nyitást, szakmányban a kötözést.⁶⁰²

Szántón szintén csak 1667-ből ismertek az első adatok a kifizetett pénzekről. A munkamódokkal kapcsolatban azt tudjuk, hogy 1667-ben szakmányban dolgoztak a kötözéskor és karózáskor. 1669-ben az ún. nagyobb szőlőben szakmányban, a kisebb szőlőben pedig napszámban intézték a nyitást és az első kapálást. További információk szerint napszámban tevékenykedtek karózásnál és a ganajhordásnál; a második kapálásnál a teljesítményük után kaptak bért. 1670-ben szakmányban

⁵⁹⁹ BALASSA, 1988, 274–275.

⁶⁰⁰ HÖGYE, 1985, 188; BALASSA, 1988, 273.

⁶⁰¹ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 41–43.

⁶⁰² Uo., fol. 37–38.

látták el a nyitás, az első kapálás és a kötözés feladatát; napszámban a karózást. A következő adatunk hat évvel későbből származik, ami a nyitással és a metszéssel kapcsolatos. Ezeket 1676-ban a Sátor-hegyen szakmányban, a Sulyom-hegyen pedig napszámban hajtották végre. 1677-ben teljesítményért kaptak a szőlőmunkások a szántói szőlőhegyen végzett nyitás, kötözés és karózás után.⁶⁰³

Sok esetben a Fáy László irányítása alatt álló szőlőrészekben homály fedi az ott dolgozó vincellérek alkalmazásának a módját. Figyelembe véve azonban Fáy kiadásait elmondható, hogy a szőlő tulajdonosa igyekezett a tolcsvai, szántói és korláti birtokain a hatékonyabb bér munkát alkalmazni. Így gondoskodhatott arról, hogy a birtokain több szőlőt tudjon szüretelni.

A szakirodalom számos esetben leírta már a szőlőpásztorok feladatkörét és teendőit. Bár a vincellérek munkája kulcsfontosságú volt a szőlőkben, személyüket mégis a legtöbb esetben homály fedi. A pontos feladatkörüket *Balassa Iván* úgy foglalta össze, hogy ők gondoskodtak a szőlő megművelésének zavartalanságáról. Felfogadták a napszámosokat, megállapodtak a szakmányosok vezetőjével, kijelölték a szőlőmunkákat, ellenőrizték azok elvégzését, gondoskodtak a szerszámokról, és ők ügyeltek a szőlészeti pénzére is. Egyszóval a vincellérek a szőlőkben szervező és irányító szerepet töltöttek be. Szerződésükkel és fizetésükkel kapcsolatban egy, a tokaj-hegyaljai szőlőbirtokok történetével foglalkozó tanulmány feljegyezte, hogy a környéken dolgozó szőlőpásztorokkal éves munkabér kifizetésében állapodtak meg, s munkába állásukkor konvenciót adtak nekik. Az említett részeken a szállásuk biztosításával is maga a szőlősgazda törődött, a vincellér rendelkezésére bocsátotta a szőlő közelében álló házat.⁶⁰⁴

Jeney-Tóth Annamária egy tanulmány keretében a Kolozsvár környéki szőlőtermelést mutatta be. Ebben röviden kitért a vincellérek tevékenységének ismertetésére is. Kiemelte, hogy munkájukra igazán akkor volt szüksége egy gazdaságnak, ha a szőlőbirtokos nem tudta önerőből megművelni a szőlőjét. Kolozsvárott a feladatkörüket a város közgyűlése szabályozta, majd 1580-ban sor került munkaidejük és bérük, valamint a különböző előírásokat megszegők büntetésének a rögzítésére is.⁶⁰⁵

Az ország más területein a fizetésükről eltérő információkat lehet találni. Kolozsvárott például 1621-ben 2 hold szőlő megműveltetése után a szőlőpásztor 1 forintot kapott.⁶⁰⁶ Tokaj- Hegyalján a 15. század végétől fokozatosan emelkedett a szőlőpásztorok fizetése, s a 17. század közepére éves jövedelmük 40–50 forint között mozgott.⁶⁰⁷ Egy jóval későbbi, 1751-ből származó forrás arról

⁶⁰³ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 37–39.

⁶⁰⁴ BALASSA, 1988, 292–293; BALASSA, 1991, 286–294.

⁶⁰⁵ JENEY-TÓTH, 2009, 80.

⁶⁰⁶ UO., 80.

⁶⁰⁷ 1489-ben Újhelyen egy évre 3 forintot kapott a vincellér, amely 1498–1513 között 9 forintra változott. A Szántón dolgozó szőlőpásztor 1496-ban 4 forintra volt jogosult. A Tállyán és Szántón 1485-ben dolgozó vincellér még egy házat is építtetett magának. BALASSA, 1988, 294–295.

számolt be, hogy Rácz János debreceni lakos vincellére, Bányai József a munkájáért 8 vonásforintot kapott pénzben. Ezen kívül jogosult volt még természetbeni fizetség gyanánt egy köből búzára, fél véka kására, három font szalonnára és egy pár csizmára.⁶⁰⁸

Fáy László szőlőiben 1667-ben találunk először említést vincellérek alkalmazására. A korábbi időszakról mindössze azt jegyezte fel, hogy a tolcsvai szőlők rendben tartására három személy közreműködésével küldött pénzt. 1666-ban az első kapálásra Czakó István,⁶⁰⁹ a nyitásra és a metszésre március 24-én Monaki István; a harmadik kapálásra augusztus 19-én Kis Mátyás érkezett meg a fizetéssel. A sógorával, Monaki Istvánnal kapcsolatban azt is leírta, hogy az általa kézbesített összeget Tolcsván Monor Mártonnak adta át.⁶¹⁰

Az 1667. évi feljegyzéseknél már Fáy László kiadásai között találjuk a szántói és a tolcsvai vincellérek munkabéreit. A Szántón lévő sulyom-hegyi szőlőben dolgozó szőlőpásztor fizetését november 13-án kapta meg: fáradozásaiért 4 forint illette őt. Ezen kívül kiegészítésként „4 heti bért nyolc-nyolc polturát” juttattak neki.⁶¹¹ A tolcsvai Kútpatkán szolgálatot teljesítő szőlőpásztornak harmadfél forint munkabért fizettek ki, egyéb kiegészítő juttatást nem kapott. Utóbbi döntését Fáy azzal indokolta, hogy az említett szőlő „*laposon*” található, azaz természetbeni adottságát figyelembe véve valószínűleg kevesebb gonddal és munkával járt az ápolása. A nagykendi szőlők rendben tartásáért 1 forintot fizetett ki a vincellérnek.⁶¹² A következő évi bejegyzésnél ugyanezen szőlőrész esetében Fáy László leírta, hogy a gondozásukért felelős „*tolcsvai vinclért*” ismét sikerült leszerződtenie, azaz itteni szőlőpásztora valószínűleg megbízható munkaerőnek számított.⁶¹³

1668. május 22-én 8 forintot adott Molnár Mártonnak. Ebből a pénzből kellett elintéznie a szőlőben esedékes munkákat, az első kapálást és a homlítást, valamint a lugas körüli egyéb feladatok elvégzését is, ami favásárlást és faszállítást jelentett. A további kapálásokra folyósított 20 forint Tolcsvára történő szállítását Pócs Tamás végezte el. Természetesen arra is gondolt, hogy biztosítsa a szőlőpásztorok éves munkabérét, így 1668. július 10-e körül 1 forintot fizetett a nagykendi, 2 forintot pedig a kútpatkai vincellérnek. Utóbbi személy még kiegészítésként két heti bért, azaz 48 dénárt kapott kézhez munkája elvégzése után. Egy december 16.-ai bejegyzés szerint a tolcsvai vincellér számára még búzát és egy kapsokkal, zsinórral ékesített dolmányt is adott. Az utóbbit hatodfél

⁶⁰⁸ BÁRSONY, 2009, 193.

⁶⁰⁹ A Czakó családra Fáy László zselléreiként utalnak a források. Czakó Györgyöt és Czakó Jánost négy-négy lovukkal együtt 1670-ben és 1689-ben az alsószendi zsellérek között jegyezték fel. Egy két évvel későbbi összeírás mindkét személyt az 1/8-ad telekkel rendelkezők között említett Alsószendén. Felsorolták még gyermekeiket is, Czakó Györgynél egy 16 éves fiút, Istvánt; Czakó Jánosnál pedig hat fiút, Andrást (15), Istvánt (10), Györgyöt (8), Ferencet (7), Jánost (4) és Mihályt (1). 1678-ban telekállományuk nagysága nem változott, utódaik tekintetében azonban gyarapodás figyelhető meg: Györgynek időközben született még egy fia, Mátyás; Czakó Jánosnak pedig Péter. Vö. Conscriptio, fol. 6; Portiones possessionariae, fol. 2; Conscriptio bonorum Fay, fol. 10; Inventarium bonorum generosi Ladislai Fay, fol. 2; Bona occupata domini Fay, fol. 6.

⁶¹⁰ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 41–42.

⁶¹¹ Uo., fol. 37.

⁶¹² Uo., fol. 42.

⁶¹³ „ujjobban comentiot advan neki” Vö. Uo., fol. 43.

sing⁶¹⁴ „*remek*” posztó anyagból és három sing vászonból készítette a szabójánál. Még így is adósa maradt a vincellérnek egy posztóból készült nadrággal, amit a süveg és a csizma helyett adott. Ezeknek a beszerzésére ugyanis nem volt lehetősége.⁶¹⁵

1669-ben a nagykendi szőlőpásztort szüretkor fizette meg, heti bér nélkül 1 forintra. A kútpatkai vincellér munkabére ugyanakkor 2 forintot tett ki, amit kiegészítettek még két heti bérrel. Ugyanebben az évben a szántói szőlőkben dolgozó Németh Lőrinc vincellér a két Sulyom-hegyi szőlő után egy dolmányt kapott, amit a későbbiekben 1 forint heti bér kifizetésével toldottak meg. A Sátor-hegyen lévő nagyobb szőlő rendben tartásáért a szőlőpásztornak 2 forint és kétheti bér, azaz 48 dénár járt. Utóbbi esetében Fáy László megjegyezte, hogy az itteni vincellérnek adhatott volna még többet is, de figyelembe kellett vennie, hogy a szőlőben csak „*vékony termést*” szüreteltek.⁶¹⁶

Az 1670. esztendő Tolcsván egy korábbi tartozás rendezésével indult. Fáynak ugyanis ki kellett fizetnie a vincellér számára a tavalyi évről maradt adósságát, a kilencedfél sing posztót. Ezt az összeget csak pénzben tudta megadni, így 5 forint 87 dénárt juttatott Molnár Mártonnak. Az egy köbölnyi búzatarozását könnyebben rendezte, s egyúttal a terményből az éves mennyiséget is átadta. 1670-ben Kútpatkán a szüret alkalmával fizetett 2 forint 48 dénárt heti bérrel együtt. Nagykenden a szőlőpásztor 1 forintot kapott heti bér nélkül, míg a vár-hegyi Bónis-szőlők rendben tartásáért 2 forint 48 dénárt.⁶¹⁷

Kevés információ maradt fenn az 1671. évi szőlőgondozással kapcsolatban. 1671. február 26-én Felsőmérán alkudott meg az új szántói vincellérrel, újvásári Varga Mátéval⁶¹⁸ arról, hogy itt lévő két szőlőjét megfelelően gondozza. Ezért cserébe fizetségként egy dolmányra való „*remek*” posztó átadására kapott ígéretet. 1674. március 16-án Kassán került sor utóbbi egyezségük megújítására, amikor is hasonló feltételekkel ismét megállapodott Varga Mátéval a szántói szőlők rendben

⁶¹⁴ A sing egy hossz mérték volt, átlagos mértéke mai egységként 60 cm vászonra vagy 6 méter posztónak feleltethető meg. Vö. Hosszmértékek. In: MNL OL Levéltári kisokos. Megtalálható: <https://mnl.gov.hu/mnl/ol/hosszmertek> (2022. november 3.)

⁶¹⁵ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 43.

⁶¹⁶ Uo., fol. 37–38.

⁶¹⁷ Uo., fol. 43–44.

A Bónis Ferentől vásárolt tolcsvai két szőlőre utal a szöveg. *Consignatio bonorum*, fol. 9.

Bónis Ferenc (†1671) 1649–1656 között II. Rákóczi György szolgálatában tevékenykedett, majd aktív részese volt a Wesselényi-féle rendi szervezkedésnek. 1669-ben több köznemes társával együtt részt vett a sárospataki, egy évvel később, 1670-ben pedig a kassai gyűlésen. Ugyanezen évben Breznóbányára ment a dunáninneni megyék találkozójára követként. Elfogták, a pozsonyi vérbíróság fej- és jószágvesztésre ítélte. Házat három helyen birtokolt, Kassán, Sátoraljaújhelyen és Tolcsván. Füzér várát és hozzá tartozó négy falut 3500 forintért bérelte Nádasdy Ferentől. Az összeírások szerint Bónis Ferencnek még máshol, Liskán és a Füzérhez közel eső Filkoházán, Pálházán, Vágásban, Komlóson és Mátyásházán voltak érdekltségei. *Extractus universorum bonorum in partibus Regni Hungariae*, fol. 34; *Extractus seu Specificatio bonorum fiscalium*, fol. 58–59; PAULER, 1876, I, 236, 305, 308; PAULER, 1876, II, 77–78, 81, 319–327.

Bónis Ferenc könyvtárát lásd MONOK, 1992, 39–40.

⁶¹⁸ Újvásári Varga Máté neve egyéb összeírásokban nem ismert, Varga Mátyást említettek Fáy László fái birtokrészén a *subditusok* között. A Varga János név pedig két helyen is előfordult az egyéb források soraiban. Egyrésről Monaky Kata felsőszendi birtokán élő jobbágyok; valamint Fáy László fái zsellerei között is feljegyezték. Vö. *Consignatio bonorum*, fol. 5; fol. 9; *Conscriptio*, fol. 7.

tartásáról. Ezzel kapcsolatban változások csak 1676. január 25-én következtek be, amikor is Fáy László Kocsis Jánost alkalmazta a szóban forgó birtokok műveltetésének felügyeletére.⁶¹⁹ Ezért cserébe fizetesként másfél forintot és öt sing posztót ígért neki. Bejegyzésében hangsúlyozta, hogy a munkabér azért emelkedett a korábbi évekhez képest, mert a szőlő állománya, és így a bennük végzendő munka mennyisége is folyamatosan gyarapodott. Valószínűleg ezzel magyarázható, hogy március 15-én Fáy László új művelési eszközöket, kapákat és késeket szállíttatott Szántóra. Kocsis vincellér első feladata az említett szerszámok átvétele lehetett, majd ez év július végén Jakab Pállal⁶²⁰ és Doma Pállal⁶²¹ kiutalta a kapálásra szánt pénzt.⁶²²

Egyéb adattal a kutatás az 1671–1674 közötti időszakról nem rendelkezik. Az 1675-ből származó információk mennyisége is szerénynek tekinthető: a záráson és fedésen kívül csak a szőlőpásztor munkabérééről maradt fenn feljegyzés. 1675. november 23-án a tolcsvai vincellér éves fizetesként kilenc sing posztót és két köből búzát kapott. 1676. január 25-én Fáy Tót Demeterrel kötött szerződést, fizetesként 3 forintban, kilenc sing posztóban és két köből búzában állapodott meg vele. A vincellérnek az elvégzett munkáért 1676 májusában egy köből gabonát adott.⁶²³

1677. március 4-én Felsőmérán a korábbi feltételekkel újra szerződést kötött Tót Demeterrel. Fáy László megemléltette, hogy az illető előző bére a korábbiakban már kifizetésre került, egymással szemben tartozásuk nincsen. Ugyanezen a napon a szántói vincellérrel, Kocsis Jánossal is sikerült megállapodnia, munkabérként másfél forintot és öt sing posztót ígért neki.⁶²⁴

28. Táblázat

Fáy László alkalmazottai a szőlőbirtokon⁶²⁵

Év	Szőlőrész	Alkalmazott neve	Fizetés
1667	Szántó, Sulyom-hegy	nem ismerjük	4 forint kiegészítés: 8 poltura
	Tolcsva (Kútpatka)	nem ismerjük	harmadfél forint
	Nagykend	nem ismerjük	1 forint
1668	Tolcsva	Molnár Márton	búza; dolmány
	Nagykend	nem ismerjük	1 forint
	Tolcsva (Kútpatka)	nem ismerjük	1 forint; búza, ruha készítésére alkalmas vászon; dolmány

⁶¹⁹ Kocsis János neve nem került elő egyéb összeírásokban. Kocsis András és Mátyást említették a faji jobbágyok között. Vö. *Consignatio bonorum*, fol. 6.

⁶²⁰ Jakab (Jacab) Pált az alsószendi *subditusok* között jegyezték fel, 1670-ben három lóval, majd egy tehénnel. *Consignatio bonorum*, fol. 2; *Conscriptio*, fol. 6; *Consignatio sive occupatio bonorum egregii ac nobilis Ladislai Fay*, fol. 16.

⁶²¹ Doma Pál nevét az alsószendi zsellérek között említették 1672-ben és 1678-ban, gyermekei János és András. *Portiones possessionariae Ladislai Fay*, fol. 2; *Conscriptio bonorum Ladislai Fay in Comitatu Abaujvariensi*, 1672, fol. 2; *Conscriptio bonorum Fay*, fol. 11; *Conscriptio bonorum domini Ladislai Fay*, fol. 7.

⁶²² Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 38–39; „Szegőttem megh szantai vinczelleremmel, Kocsis Janossal öt singh keskenj remek posztoban es masfel forintban, mivel más az szeölöm is ot szaporodot.” Vö. Uo., fol. 38.

⁶²³ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 44.

⁶²⁴ Uo., fol. 39; fol. 45.

⁶²⁵ Uo., fol. 35–47.

			kiegészítés: 48 dénár
1669	Nagykend	nem ismerjük	1 forint
	Tolcsva (Kútpatka)	nem ismerjük	2 forint kiegészítés: 48 dénár
	Szántó (Sulyom-hegy)	Németh Lőrinc	1 forint; 1 dolmány
	Szántó (Sátor-hegy)	nem ismerjük	2 forint kiegészítés: 48 dénár
1670	Tolcsva	Molnár Márton	5 forint 87 dénár (tavalyról tartozása is maradt) kilencedfél sing posztó
	Tolcsva (Kútpatka)	nem ismerjük	szüret alkalmával: 2 forint 48 dénár
	Nagykend	nem ismerjük	1 forint
1671	Szántó	úJVásári Varga Máté	1 dolmány remek posztó
1674	Szántó	úJVásári Varga Máté	újra megalkudott Fáy Lászlóval
1675	Tolcsva	nem ismerjük	9 sincs posztó, 2 köből búza
1676	Szántó	Kocsis János	másfél forint; öt sing posztó
	Tolcsva	Tót Demeter	3 forint, 9 sing posztó, 2 köből búza
1677	Tolcsva	Tót Demeter	újra megalkudott Fáy Lászlóval
	Szántó	Kocsis János	újra megalkudott Fáy Lászlóval

A Fáy-szőlőkben munkát vállaló vincellérek fizetésének értékét azért is nehéz megbecsülni, mert nem tudjuk pontosan a szőlőrészek nagyságát. Mindössze annyit mondhatunk összefoglalóan, hogy a munkabér általában az anyagi juttatások mellett természetbeni fizetést is tartalmazott. Fáy László a legtöbb esetben egy összegben adta át a vincellérnek járó bért, ám néha felhalmozódott némi tartozása is. Utóbbit igyekezett pontosan számon tartani, majd megfizetni. A juttatások összegét befolyásolta a szőlőföld terméshozamának nagysága és az adott terület természetföldrajzi adottsága.

Fáy László gondosan feljegyezte azokat a kiadásait is, amelyek nem kifejezetten a szőlőművelés munkálataival függtek össze. Ezek két csoportra oszthatók. Vannak közöttük kisebbek, mint például hordók vásárlása és rendbetétele, új eszközök beszerzése stb. A másik csoportba tartozik a tolcsvai ház építése, amely már jelentősebb anyagi ráfordítást igényelt.

A hordók megfelelő állapotának biztosítása elsődleges fontosságú a szőlészetben. Ezt igazolta Fáy Lászlónak egy, a felsőmérői házról annak konfiskálásakor készült jegyzék is, amely ötezer boroshordó összeállításához szükséges tartozék (hordófal és fenék) tárolásáról számolt be. Feltételezhető, hogy ezeket a kellékeket a szőlősgazda ilyen nagy mennyiségben nemcsak a saját használatára szerezte be, hanem kereskedett is velük. Erre szolgál bizonyítékul Borbély András ungvári szőlőbirtokos adóslevele is.⁶²⁶

⁶²⁶ Consignatio occupatio bonorum egregy ac nobilis Ladislai Fay, fol. 15; Az Unghvari hazrul es szeolőrül, fol. 3–4.

Fáynak 1667. július 4-én a korláti szőlőrészein volt szüksége arra, hogy megfelelő minőségű hordófalakat szerezzen be. A vásárlásra 6 forintot adott ki, a pénzt a helyi vincellér számára küldte el.⁶²⁷ 1669 augusztusában abroncsokba fektetett be nagy mennyiségű pénzösszeget, ami által segíteni tudta István öccsét kassai kádjainak felújításában. 1670 szüretje alkalmával tizenhárom, teljesen új hordó megvételéről gondoskodott a tolcsvai pincéje számára.⁶²⁸

A kisebb kiadások közé sorolhatók be azok az új munkaeszközök, melyekkel hatásosabban és könnyebben lehetett gondozni a szőlőket. A korszakban ismerték és használták a baltás- vagy balta nélküli metszőkéseket, illetve a kétágú villakapákat.⁶²⁹ Fáy László új beszerzései közé tartozott 1670 áprilisában Szántóra négy, majd három új kapa, egy kétágú és hat új lapos kapa. 1676 márciusában ugyancsak ebbe a szőlőrészbe juttatott el nyolc lapos és három kétágú kapát, valamint három metszőkést; egy évvel később pedig ismét nyolc lapos kapát, amelyet újonnan szerzett be. Ezt követően azt kérte a szántóiaktól, hogy a korábbiakban oda szállított lapos kapákat mind gyűjtsék össze és hozzák vissza számára.⁶³⁰

Tolcsvára 1675 márciusában érkezett meg az új kapaszállítmány. A szőlőben dolgozók a hat meglévő kapájuk mellé egy lapos kapát, négy új két ágú kapát és egy csákányt kaptak. 1677-ben a szőlősgazda ismét újonnan beszerzett eszközökkel segítette a szőlő gondozását, így hat kétágú kapát és négy lapos, hegyes kapát juttatott el Tolcsvára.⁶³¹

A vásárlások mellett Fáy László arra is törekedett, hogy meglévő szerszámait a legmegfelelőbb állapotukban őrizze meg. Négy feljegyzés maradt fenn kapák élezéséről, azaz ezek karbantartásáról. E célból a földesúr Tolcsvára 1667 áprilisában 32 dénárt, 1675 májusában 16 polturát; Szántóra 1669-ben 12 pénzt küldött. Utóbbi esetében feljegyezte, hogy bár a kapák megélesítése sikerrel járt, 9 pénzzel lett adósa a helyieknek.⁶³²

A nagyobb kiadások közé tartozik a Tolcsván található házának rendbetétele, amelyre 1667 júliusa és 1668 júliusa között került sor, s a munkálatokért egy bizonyos Márton mestert fizetett meg. 1667 szeptemberében a tolcsvai ház alakítgatására 4 forintot juttatott Tolcsvára. Ekkor Márton mester 7 forint munkabért kapott, azonban Fáy 9 forint megfizetésével tartozott még neki. 1668. május 22-én a szőlősgazda előpénzt küldött Tolcsvára olyan fa megvételére, amely a pince padlására (nem feltétlenül gerendának) megfelelő lesz. 1668. július 10-én Fáy 4,5 forintért vásárolt a tolcsvai pince tetejére gerendákat, további fák beszerzésére 3 forintot adott. Arról is igyekezett gondoskodni, hogy

⁶²⁷ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 37.

⁶²⁸ Uo., fol. 43.

⁶²⁹ CSOMA, 1994–1995, 149–152; 171–172.

⁶³⁰ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 38–39.

⁶³¹ Uo., fol. 44–45.

⁶³² Uo., fol. 37; fol. 42; fol. 44.

megfizessék a többletmunkákat végző személyeket: 2 forintot juttatott a földhordásra, valamint padlástapasztásra.⁶³³

Fáy László feljegyzései a szőlőmunkák elvégzéséről és ezek költségeiről árulnak el a legtöbbet. Ezek között említhető a nyitás és a metszés, az első-, a második- és a harmadik kapálás, a kötözés, a karózás, a veremhányás, a ganaj- és venyigehordás, illetve a zárás (azaz fedés) művelete.⁶³⁴

Az év első tennivalója a nyitás, más néven nyitogatás, pirkálás vagy kikapálás volt, melyet általában úgy végeztek, hogy két ember háttal, a lejtő irányában haladva a völgy felé bontotta ki a tőkét. Ősszel ugyanis a szőlőtőke mellett felkupacolták a talajt, így védték meg a növényt a téli fagyoktól. Ennek a munkának az elvégzése a rossz idő miatt akár csúszhatott is, de általában a mandula és az őszibarack szírbontásához igazították. A nyitáshoz elsősorban bujtókapát használtak, mivel az kis mérete miatt alig sértette meg a tőkét. Ezt a folyamatot a rendkívül fáradtságos munkák között tartották számon.⁶³⁵

A metszés szintén a korai (február-márciusi) munkálatok közé tartozott, ekkor távolították el a felesleges hajtásokat a szőlőről. A munka kezdetére a népi megfigyelésből származó tapasztalatok jelentős befolyással voltak. Egyes soproni népszokások például azt tartották, hogy a karácsony hetében megmetszett két-három tőke a következő évben bőséges termést hozhat. Az országnak azon a részein viszont, ahol a szőlő fedésére nem került sor, már a fagymentes téli időszakban elvégezték a műveletet.⁶³⁶

A divényi uradalomban, ahová a 18. században történt meg nagyobb mennyiségű szőlő telepítése, a nyitást március közepén, a metszést április idusán végezték el.⁶³⁷ A Fáy László által csak „*kikeleti munkaként*” említett tevékenységre – a jellegükből fakadóan – hasonló időpontban került sor a családi szőlőkben: általában márciusban, de legkésőbb április elejéig elvégezték őket.⁶³⁸

1666-ban a tolcsvai szőlők nyitását és metszését a következőképpen hajtották végre: a kisebb, örökölt szőlőkben, azaz az egyik kútpatkai és nagykendi (Várhegy vagy Bónis-szőlő) részen 7 forintot; a vásárolt kútpatkai birtokon 9 forintot fizettek. 1667-ben a tolcsvai szőlők nyitására és metszésére szükséges pénzt Fáy együtt küldte el a vincellérhez. A nagykendi részen a nyitás elmaradt. Ennek okát nem ismerjük, de teljes mértékben kizárható a finanszírozás hiánya. A többi területen 27 nyitó kezdte meg a munkát, amelyért 7 forint 29 dénárt juttatott nekik a szőlősgazda. Hozzájuk csatlakozott még öt nyitómunkát végző, akiknek 1 forint 62 dénár volt a munkadíja. A metszők

⁶³³ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 42–43.

⁶³⁴ Uo., fol. 36–45.

⁶³⁵ BALASSA, 1991, 204–208; 208–2015; CSOMA, 1994–1995, 169.

⁶³⁶ Uo., 149.

⁶³⁷ SZIRÁCSIK, 2005b, 105–106.

⁶³⁸ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 38. Az idézett szavakat vö. Uo., fol. 41.

összesen 1 forint 20 dénár fizetést kaptak.⁶³⁹ 1668–1670 között évente 20 forintot,⁶⁴⁰ 1676 márciusában 26 forintot és új eszközöket, 1677 márciusában minden szőlőjének a nyitására és metszésére összesen 41 forintot fizetett.⁶⁴¹

Szántón az első adatok a nyitás és a metszés elvégzésére 1669. március 24-éről származnak. A kisebb, Sátor-hegyen található részekben a nyitást 2 forint 50 dénárért, a metszést 8 poltura híján 6 forintért végezték. A Sulyom-hegyi nagy szőlőben a nyitást és a metszést külön-külön 6 forint 50 dénár fejében hajtották végre. 1670 áprilisában a szőlősgazda a kisebb szőlők nyitásáért hetedfél forinttal, a Sulyom-hegyen található részekért 3 forint 24 dénárral és új eszközök beszerzésével fizetett. 1676-ban a Szántón lévő szőlőbirtokok nyitását és metszését 15 forintért, egy évvel később pedig 30 forintért teljesítették.⁶⁴²

29. Táblázat

Nyitás és metszés Fáy László szőlőrészein⁶⁴³

Év	Helyszín	Kiadás	Munkaerő
1666	Tolcsva: Kútpatka	9 forint	
	Nagykend	7 forint	
1667	Tolcsva	7 forint 29 dénár	27 nyitó
		1 forint 62 dénár	5 nyitó csatlakozott
		1 forint 20 dénár	metszőknek
1668	Korlát	16 forint	nyitóknak, metszőknek
1668–1670	Tolcsva	20 forint	
1669	Szántó: Sátor-hegy	2 forint 50 dénár	nyitóknak
		6 forint	metszőknek
	Szántó: Sulyom-hegy	6 forint 50 dénár	nyitóknak
		6 forint 50 dénár	metszőknek
	Korlát	3 forint 63 dénár	nyitóknak
		2 forint 63 dénár	metszőknek
1670	Szántó: Sulyom-hegy	3 forint 24 dénár	nyitóknak
	Szántó: Sátor-hegy	6 forint 50 dénár	nyitóknak
1676	Tolcsva	26 forint	
	Szántó	15 forint	nyitóknak, metszőknek
1677	Tolcsva	41 forint	
	Szántó	30 forint	nyitóknak, metszőknek

⁶³⁹ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 41–42.

⁶⁴⁰ Uo., fol. 43.

⁶⁴¹ Uo., fol. 44–45.

⁶⁴² Uo., fol. 37–38.

⁶⁴³ Uo., fol. 35–47.

A korláti leányszegi szőlők nyitásaért és metszésért 1668-ban 16 forint járt a Garadnáról érkező szőlőmunkásoknak. Ebből 6 forintra adós maradt és csak a későbbiekben küldte el, a 10 forintot pedig a pünkösdi bor árából fizette ki. 1669-ben tizenkét nyitó dolgozott Korláton napi 10 polturás bérért, összesen 3 forint 63 dénárért. Az itt metszést végző nyolc munkás 10 polturás napszámért vette fel a munkát, együttesen 2 forint 40 dénárért. 1670 áprilisában a leányszegi-szőlőkben nyitáskor 2 forint 40 dénárért, metszéskor 3 forint 60 dénárért tevékenykedtek. 1676 márciusában Fáy 6 forintot küldött Korlátra.⁶⁴⁴

Összefoglalva a tolcsvai szőlőrészekben átlagosan 16–20 forintot költöttek az év első felében a szőlőföldön elvégzett munkára. Kivételnek tekinthetők az 1676. és az 1677. esztendő, ugyanis az előbbiben 26 forintot, az utóbbiban majdnem ennek kétszeresét szánták a munkálatokra. Korláttal kapcsolatban Fáy László megemlíti, a bérmunkások Garadnáról érkeztek, egy alkalommal pedig feljegyzésre került a napszámuk mértéke is. A nyitást és a metszést ezen a részen átlagban 6 forintért végezték. Ez egy alkalommal majdnem a négyszeresére ugrott, valószínűleg a szőlőben végzendő munka mennyisége miatt. Szántón a nyitásra és a metszésre évente eltérő összegeket fizettek ki. Átlagban legtöbbször kb. hét forintból oldották meg ezek elvégzését, de 1676-ban és 1677-ben itt is többet költöttek végrehajtásukra: először több mint kétszeresét, majd háromszorosát. Az eltérő kifizetések mögött valószínűleg az állt, hogy Fáynak jelentősebb összeget kellett fordítania a nagyobb kiterjedésű vagy esetleg domborzati adottságai miatt nehezebben megművelhető szőlőterületre.

A szőlő állományának bővítését több módon hajtották végre. A simavesszővel történő szaporításkor – ami egyébként egyáltalán nem jellemző a Fáy-szőlőkre – a metszés alkalmával levágott venyigéket ültették a földbe. Ez egy rendkívül egyszerű és olcsó technikának számított. A hátránya az volt, hogy a vesszők szedése figyelmet igényelt, illetve könnyen ellophatták a szaporítóanyagokat. Egy másik töképótló lehetőségként a bujtás kínálkozott, amelyet sok helyen homlításaként ismertek.⁶⁴⁵ A feljegyzések szerint ez a módszer már sokkal jellemzőbbnek bizonyult a Fáy-szőlőkre az aktív művelési szakaszokban (1666–1670; 1676–1677). Alkalmazása arra utalt, hogy Fáy László igyekezett gondosan rendben tartani a szőlőit, sőt még a szaporítására is gondja volt. Az állomány növekedésére egy ízben akkor történt utalás, amikor a szántói vincellér emiatt magasabb fizetésben részesült.⁶⁴⁶

1666-ban Tolcsván a homlítás, vagyis a szőlő szaporítását 11 munkás végezte napi 9 polturáért. Így összesen Fáy László 2 forint 97 dénárért küldött a szőlőbe, amit a későbbiekben még 9 forintra egészített ki. 1667. május 22-én napi 11 polturáért dolgozott itt kilenc bujtásrakó és három ültető, illetve 6 polturáért hat venyigeszedő. Tolcsván Fáy László összesen a bujtásrakásra 2 forint 97 dénárért,

⁶⁴⁴ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 37–38.

⁶⁴⁵ BALASSA, 1991, 172–175; CSOMA, 1994–1995, 115–119.

⁶⁴⁶ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 36–39; fol. 41; fol. 43–45. „Mivel más az szeölöm is ot szaporodot.” Az idézetet vö. Uo., fol. 38.

az ültetésre 27 dénárt költött. Egy év múlva, 1668-ban tíz poltura napszámért álltak munkába a homlító: a vásárolt kútpatkai szőlőrészekben 35, a nagykendi szőlőben nyolc, az örökölt kútpatkai területen 54 fő munkálkodott. Az 1669. évi adatok a korábbiaktól eltérően kevésbé részletesek. Feljegyzésre csupán annyi került, hogy a tolcsvai szőlő rendben tartására 4 forint érkezett. Nem határozták meg azt sem, hogy pontosan melyik munkafolyamat elvégzésére fordították az összeget.⁶⁴⁷

1676-ban azonban Fáy már kétszer küldött pénzt a szőlők rendbe tételére. Elsőként május 10-én jött a tolcsvai homlításra és egyéb munkákra tizennyolcadfél és harmadfél forint. Május 27-én 9 poltura napszámért tevékenykedett az egyik részben 44, a másikban 75 homlító. Egy év múlva, 1677-ben Fáy László összesen 20 forintot szánt ennek a szőlőrésznek a homlítására.⁶⁴⁸

A szántói promontóriumra az 1668. évi adatok szerint összesen 14 forint érkezett, amit a homlítási munkákra kellett fordítani. Ebből a nagyobb, sátor-hegyi részekre 28 homlító munkájára 7 forint 56 dénár, a sulyom-hegyi szőlőben 16 szőlőmunkásnak 3 forint 84 dénár jutott. Mivel maradt még a szőlőben homlítani való, így további pénzeket is kapott Tolcsva. Egy évvel később, 1669-ben a sátor-hegyi részen már napi 8 polturaért négy munkás végezte el a homlítást. 1670-ben Szántóra e célból összesen majdnem 8 forintot, 1676-ban 6 forintot, 1677-ben 20 forintot fordítottak.⁶⁴⁹

Korlással kapcsolatosan kevés információ áll rendelkezésünkre. Arra a kérdésre, hogy ebben a szőlőrészben Fáy László miért nem jegyezt fel több homlítást, két magyarázat lehetséges. Az egyik, hogy nem volt többre szüksége, a másik, hogy erre nem nyílt lehetősége több pénzt fordítani. 1669-ben három személy dolgozott Korlátán, összesen 90 dénárért. A következő adatot, már hét évvel későbből dokumentálták: 1676. május 30-án majdnem 9 forintot, 1677-ben 5 forintot szántak a feladat ellátására.⁶⁵⁰

30. Táblázat

Homlítás elvégzése Fáy László birtokrészein⁶⁵¹

Év	Helyszín	Kiadás	Munkaerő
1666	Tolcsva	2 forint 97 dénár	11 munkás
		9 forint	kiegészítésként
1667	Tolcsva	2 forint 97 dénár	9 bujtásrakó, 3 ültető
1668	Tolcsva: Kútpatka		54 fő
	Nagykend		8 fő
	Szántó: Sátor-hegy	7 forint 56 dénár	28 homlító
	Szántó: Sulyom-hegy	3 forint 84 dénár	16 homlító
1669	Szántó: Sátor-hegy	8 poltura	4 homlító

⁶⁴⁷ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 41–45.

⁶⁴⁸ Uo., fol. 43–45.

⁶⁴⁹ Uo., fol. 37–39.

⁶⁵⁰ Uo., fol. 37–39.

⁶⁵¹ Uo., fol. 35–47.

	Korlát	90 dénár	3 homlító
1670	Szántó	8 forint	homlítóknak
1676	Tolcsva	17 forint 50 dénár	
		2 forint 50 dénár	
	Szántó	6 forint	
	Korlát	9 forint	
1677	Tolcsva	20 forint	
	Szántó	20 forint	
	Korlát	5 forint	

A szántói részen eltérő összegből oldották meg a homlítást. Az erre a munkára adott legnagyobb összeg 20 forintot, a legkevesebb 6 forintot tett ki. Egy esetben részletesen felsorolásra került a homlítóknak száma és a napszámuk is. A Korlátról származó rendkívül kevés adatból még nehezebb lenne átlagot vonni. Ezzel szemben Tolcsván több esetben is fennmaradt, hogy hány homlító dolgozott a szőlőben és mennyi napszámot kapott a munkájáért. Az átlagosnak a 10–11 poltura napi fizetség számított.⁶⁵²

A talajmunkák közül ennek az előkészítésére, a rigolózásra nem történt utalás. Pedig ezt a mélyforgató módszert hazánkban a 19. századig alkalmazták, főként azokon az észak-magyarországi területeken, ahol minőségi bort termeltek.⁶⁵³

A további talajmunkák közül a kapálás fontos szerepet töltött be a szőlő művelésében. Az első kapálásra tavasszal került sor, s azokon a részeken, ahol a szőlőt nem ásták fel, a nyitást követően ezzel a technikával mélyen bevágva forgatták meg a földet. A nem fedett szőlőknél kétágú kapát, a fedetteknél lemezkapát használtak.⁶⁵⁴ Az első kapálást a második, majd a harmadik követte. Ezek közül a másodikat, az ún. kertzelést, bevágást vagy terítést a szőlő virágzását követően végezték el, ami általában április vagy május hónap végére esett. A harmadik kapálásnál, vagyis a harmolásnál történt a sorközök elegyengetése. A nagyszámú munkaerőt igénylő aratás miatt általában ekkor kapálták utoljára az adott évben a szőlőt.⁶⁵⁵

A szőlőtermesztés során végzett többi munka bérét a három kapálásra kifizetett összeghez igazították.⁶⁵⁶ Fáy László 1666-ban, 1668-ban és 1670-ben kettő; 1667-ben, 1669-ben és 1676-ban három kapálás elvégzését fizette meg. Az első két kapálás 1666–1668 közötti időszakban május-július, 1669-ben május és augusztus, 1676-ban pedig március és május között történt meg. A

⁶⁵² 1 poltura értéke 3 dénár. HUSZÁR, 1975, 47.

⁶⁵³ BALASSA, 1991, 225–230; CSOMA, 1994–1995, 135.

⁶⁵⁴ UO., 169.

⁶⁵⁵ UO., 171.

⁶⁵⁶ BALASSA, 1988, 287.

harmolásra szánt pénzt a szőlő tulajdonosa 1667-ben szeptember elején, 1669-ben augusztus közepén, 1676-ban július végén küldte meg a vincelléreknak.⁶⁵⁷

A kapálásokat a Fáy-szőlőkben a feljegyzések szerint rendszeresen végezték. Tolcsván erre 1666-ban összesen 66 forintot fordítottak: ebből az elsőre 25 forint, a másodikra július 10-én 25 forint, a harmadikra augusztus 19-én 16 forint jutott. 1667-ben május 22-én az első kapálásra 6 forint 3 dénár, majd 14 forint érkezett. A második kifizetésről július 4-én gondoskodott a földesúr 16 forint 4 dénárral. A nagykendi szőlőtőkék ekkorra még kapálatlanok maradtak, elvégzésükre a későbbiekben került sor hat-hét szőlőmunkás felfogadásával. Végül 1668. szeptember 8-án 20 forintból oldották meg a tolcsvai részek harmadik kapálását. 1668 májusában és júliusában ennek a munkának a véghezvitelére 20–20 forintot küldtek. Egy évvel később, 1669-ben összesen három kapálásra való összeg érkezett, először 20 forint, aztán 40 forint értékben. Utóbbi esetében Fáy László külön megjegyezte, hogy ebből az összegből kellett kihozni a második kapálást, a kötözést és a karózást is. Augusztus 14-én sikerült a harmolásra szánt pénzt elküldenie, ez 16 forintot tett ki. 1675-ben ezeken a tolcsvai részeken a három kapálásra együttesen 71 forintot költött a szőlőbirtok tulajdonosa.⁶⁵⁸

31. Táblázat

Kapálások Fáy László tolcsvai szőlőbirtokán⁶⁵⁹

Év	Kiadás
1666	25 forint
	25 forint
	16 forint
1667	6 forint 3 dénár
	14 forint
	16 forint 4 dénár
1668	20 forint
	20 forint
1669	20 forint
	40 forint
	16 forint
1675	71 forint

A szántói részekben a költségek némileg máshogy alakultak. Az első információk 1668-ból származnak. Ekkor két kapálást végeztek el, mindkettőre 13–13 forintot szántak. 1669-ből már sokkal részletesebb adatokkal rendelkezünk: június 7-én a sátor-hegyi szőlő első kapálására 13 forintot, a Sulyom-hegyen lévőre 6 forint 50 dénárt fizettek. Utóbbi esetében a munkát 24 kapáló teljesítette 9 polturás napszámért. Ebben az évben is sor került a második kapálásra, melyre a nagyobb Sátor-

⁶⁵⁷ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 36–39; fol. 41; fol. 43–45. A Zichy család divényi uradalmában az első kapálást március végén, a másodikat május végén, a harmadikat pedig augusztus közepe táján hajtották végre. Erről lásd SZIRÁCSIK, 2005b, 106.

⁶⁵⁸ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 42–44.

⁶⁵⁹ Uo., fol. 35–47.

hegyen 13 forint, a kisebb szőlőben 6 forint 50 dénár jutott. 1670-ben Szántó promontóriumára 40 forint érkezett, ebből fedezték fele-fele arányban a két kapálást. Fáy László 1676. április 6-án 15 forintot küldött a nagyobb szőlőbe arra, hogy sor kerüljön az említett munkafolyamatok első részének elvégzésére. A régi két sulyom-hegyi szőlőben erre 8 forint járt, a július végi második kapálásra 20 forintot szánt a földesúr. 1677-ben 30 forintból kellett fedeznie a szántói szőlőrészek talajművelését, azt azonban nem tudjuk pontosan, hogy ebből hány kapálást fizetett ki.⁶⁶⁰

32. Táblázat

Kapálások Fáy László szántói szőlőrészein⁶⁶¹

Év	Helyszín	Kiadás	Munkaerő
1668	Szántó	13 forint	
		13 forint	
1669	Szántó: Sátor-hegy	13 forint	
		13 forint	
	Szántó: Sulyom-hegy	6 forint 50 dénár	24 fő
		6 forint 50 dénár	
1670	Szántó	20 forint	
		20 forint	
1676	Szántó: Sulyom-hegy	8 forint	
		20 forint	
1677	Szántó	30 forint	

A legkevesebb adat ebben az esetben is Korlátról maradt fenn. 1667 júliusában az említett szőlőrészben összesen két kapálást bonyolítottak le, a másodikért 12 forint járt. 1668-ból szintén csak a másodjára elvégzett munkálat bérét jegyezte fel Fáy László, erre 16 forintot fizetett ki a garadnai szőlőmunkásoknak. Egy évvel később, 1669-ben 24 kapáló munkálkodott a korláti szőlőkben 10 polturás napszámért, összesen 7 forint 20 dénárért. A leányszegi-szőlőbe május 20-án újabb 7 forint érkezett, amely összeg május 31-én 3 forinttal egészült ki. A következő feljegyzés 1676. május 30-áról származik: a kapálásra ekkor 7 forint 9 dénár jutott. Egy év múlva, 1677-ben is hasonló összeg fejében teljesítették a munkát.⁶⁶²

33. Táblázat

Kapálások Fáy László korláti szőlőrészein⁶⁶³

Év	Helyszín	Kiadás	Munkaerő
1667	Korlát	?	
		12 forint	
1669	Korlát	7 forint 20 dénár	24 kapáló

⁶⁶⁰ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 37–39.

⁶⁶¹ Uo., fol. 35–47.

⁶⁶² Uo., fol. 37.

⁶⁶³ Uo., fol. 35–47.

	Korlát: Leányszeg	7 forint	
		3 forint	
1676	Korlát	7 forint 90 dénár	
1677	Korlát	7 forint 90 dénár	

Összefoglalva elmondható, hogy a szántói szőlőkben kapálásonként átlagosan 13 forintot fizettek. Ez az összeg 1670-től emelkedett meg, 1676-ban majdnem a háromszorosára ugrott. A korláti adatok mennyisége eltölpül a szántói mellett. A fizetség ide is szintén több kapálás után érkezett, az összege pedig a szántói felét haladta meg. A terjedelmesebb kiterjedésű tolcsvai szőlőföldre 20 forintot fizetett Fáy. Ez bizonyos esetben változhatott; 1675-ben például a második kapálás 45 forintba került.

Számos feljegyzés maradt fenn a kötözéssel és a karózással kapcsolatban is. Ez a két munkafolyamat számított az első igazi nyári teendőnek. Kifizetésüket Fáy László mindig együtt hajtotta végre.⁶⁶⁴ Ezeket a munkákat a szőlőbirtokon először június környékén végeztette el, legtöbbször női munkaerő igénybevételével. A második kötözés augusztus közepére esett, ezt követte a hajtások csonkázása. Kötözőanyagként hársfaháncsot, fűz vesszőt, szalmát, sást, kukoricacsuhét használtak.⁶⁶⁵ A Zichy család divényi birtokán egy közös júniusi terminusra időzítették a karózást és a kötözést.⁶⁶⁶ Ez hasonlóan alakult Fáy László szőlőiben is. A két munkafázis elvégzését Szántón és Tolcsván jegyezték fel a legrészletesebben: június végéig, legkésőbb augusztus elejéig sort kerítettek rájuk. Azzal kapcsolatban azonban nem rendelkezünk információval, hogy az említett szőlőrészekben milyen eszközökkel dolgoztak a vincellérek.⁶⁶⁷

Elsőként tekintsük át a Tolcsváról származó adatokat. 1666-ban a kútpatkai részen három szondi ember karózott három napon keresztül. A munka eredményes volt, bár Fáy László megjegyezte, hogy maradt még egy kevés karózni valójuk, amelyeket a későbbiekben hajtának végre. A tolcsvai szőlők karózására és kötözésére június végéig a földesúr összesen 12 forintot adott. Egy évvel később, 1667-ben a két munkára elsőként 8 forintot szánt, majd júliusban ismét küldött pénzt: a karózóknak 6 forint 90 dénárt, a kötözőknek pedig 9 forint 90 dénárt. 1668-ban ez összesen 20 forint, 1669-ben 23 forint 12 dénár volt. 1670-ben annyiban változott a helyzet, hogy Fáy László csak a karózásra küldött 15 forintot. Öt évvel később, 1675-ben ismét visszatért az eredeti fizetési módra, a karózásért és a kötözésért járó 36 forintot együtt juttatta el Tolcsvára.⁶⁶⁸

⁶⁶⁴ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 37–38; fol. 41–45.

⁶⁶⁵ CSOMA, 1994–1995, 182–185.

⁶⁶⁶ SZIRÁCSIK, 2005b, 106.

⁶⁶⁷ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 37–38, fol. 41–45.

⁶⁶⁸ Uo., fol. 42–44.

34. Táblázat

Karózás és kötözés Fáy László tolesvai szőlőrészén⁶⁶⁹

Év	Kiadás
1669	12 forint
1670	15 forint
1675	36 forint

A szántói Sulyom-szőlő részletes adatai az 1667. esztendővel indulnak: ekkor 12 forint járt a munkálatok elvégzésére. Egy évvel később, 1668-ban Fáy 13 forintot fordított a két műveletre. 1669-ben a nagyobb területű Sátor-hegyen lévő részekben 6 forint 50 dénárt, a kisebbben 3 forint 24 dénárt fizetett ki. Ugyanezen év júniusában még egyszer küldött pénzt karózásokra és kötözésekre. A nagyobb szőlőrészben 22 karózó dolgozott 8 polturás napszámért, összesen 5 forint 28 dénárért, míg a kisebbben 12 karózó szintén 8 polturás napszámában 2 forint 88 dénár értékben. 1670. június 30-án a szőlő tulajdonosa már összegyűjtötte és egy összegben adta át embereinek a pénzt: a karózásért 9 forint 54 dénárt, a kötözésért 10 forintot. 1676 júniusában a szántói szőlőrészekre a két munkára 26 forint érkezett, egy év múlva, 1677-ben a kötözésre 15 forint, a kapálásra nyolc forint.⁶⁷⁰

35. Táblázat

Karózás és kötözés Fáy László szántói szőlőrészein⁶⁷¹

Év	Helyszín	Kiadás	Munkaerő
1667	Szántó: Sulyom-hegy	12 forint	
1668	Szántó: Sulyom-hegy	13 forint	
1669	Szántó: Sátor-hegy	6 forint 50 dénár	
		2 forint 88 dénár	12 karózó
	Szántó: Sulyom-hegy	3 forint 24 dénár	
		5 forint 28 dénár	33 karózó
1670	Szántó	9 forint 54 dénár	karózók
		10 forint	kötözők
1677	Szántó	15 forint	kötözők
		8 forint	kötözők

Hasonló jellegű munkálatokról a korláti szőlőkben kevés ismerettel rendelkezünk. Fáy 1667. július 4-én mindkét munkafolyamatra 14 forintot szánt, amely összeget a garadni munkások kaptak meg. A következőkben már csak 1676 júniusáról tudunk, amikor viszonylag kevés összeg, 5 forint 50 dénár érkezett a kötözésre és a karózásra.⁶⁷²

⁶⁶⁹ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 35–47.

⁶⁷⁰ Uo., fol. 37–39.

⁶⁷¹ Uo., fol. 35–47.

⁶⁷² Uo., fol. 37–39.

36. Táblázat

Karózás és kötözés Fáy László korláti szőlőrészein⁶⁷³

Év	Kiadás
1667	14 forint
1676	5 forint 50 dénár

Az egyéb munkálatok közé sorolhatók a szőlőkben található vermek rendbetétele- vagy kiásása, a venyige szedése és kihordása vagy a trágyázás. Szőlőinek az aktív művelési időszakában (1666–1670, 1676–1677 között) Fáy László folyamatosan gondoskodott a vermek rendbetételéről és a venyige kihordásáról.⁶⁷⁴ A trágyázással kapcsolatos kifizetésekről viszont alig készített feljegyzést.⁶⁷⁵

Tolcsváról és Szántóról azonban már vannak részletes adatok a ganaj- és a venyigehányással kapcsolatban. 1666-ban a tolcsvai szőlő kútpatkai részében 1 forint 20 dénárt szánt a földesúr venyigehányásra és karószedésre. 1668-ban a nagykendi részek venyigehányására 1 forintot, 1677-ben venyige- és karószedésre, ganajhordásra összesen 4 forintot adott.⁶⁷⁶ Veremhányás tekintetében 1666-ban a veremben dolgozóknak és a kőhordóknak 4 forintot, 1670-ben a Bónis-szőlőkben három verem rendbetételéért 20 polturát, 1675-ben veremhányásra, földésre és árkolásra összesen 7 forintot juttatott.⁶⁷⁷

37. Táblázat

Ganaj- és venyigehordás Fáy László szőlőrészein⁶⁷⁸

Év	Helyszín	Kiadás	Munkaerő
1666	Tolcsva: Kútpatka	1 forint 20 dénár	venyigehordók, karószedők
	Tolcsva	4 forint	veremmunkások, kőhordók
1668	Nagykendi	1 forint	venyigehordók
	Szántó	1 forint 20 dénár	ganajhordók
		1 forint 24 dénár	venyigehordók
	Szántó: Sátor-hegy	1 forint, 1 icce bor	ganajhordók
1670	Tolcsva	20 poltura	veremmunkások
1677	Nagykendi	4 forint	venyigehordók, karószedők, ganajhordók, veremhányók

⁶⁷³ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 35–47.

⁶⁷⁴ Uo., fol. 37–45.

⁶⁷⁵ Más szőlőtermesztéssel foglalkozó vidéken egyébként, ahol gondot fordítottak a szőlők bérbé adására, bevett szokásnak számított, hogy a trágyázást követően már nem üzték el az adott szőlő bérlőjét a birtokról. Az információkat vö. CSOMA, 1994–1995, 175.

⁶⁷⁶ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 41; fol. 43–46.

⁶⁷⁷ Uo., fol. 42; fol. 44.

⁶⁷⁸ Uo., fol. 35–47.

	Szántó	3 forint	ganajhordók
		3 forint	venyigehordók, karószedők, gyepút rendbetevők
	Szántó: Sátor-hegy	3 forint	venyigehordók, karószedők

Szántón 1668-ban a szőlőföld tulajdonosa a ganajozásért 8 polturás napszámot adott öt embernek, összesen 1 forint 20 dénár értékben. A venyigehordóknak 1 forint 24 dénárt fizetett. 1669-ben a kisebb, sulyom-hegyi szőlőben tíz ganajhordó dolgozott egy napra való napszámért, így itt és a sátor-hegyi birtokrészen 1 forintba és egy icce borba kerültek a munkálatok. A következő információ 1677-ből származik: ekkor 3 forintért hajtották végre a ganajhordást. A venyigehordás, a karószedés és a gyepű rendbetétele 3 forintba került. A Sátor-hegyen a venyige elvitelért és a karó összeszedéséért szintén 3 forint járt.⁶⁷⁹

A szüret a szőlőtermesztés egyik legfontosabb művelete volt. Lebonyolítására a jobbágy-paraszti szőlőkben szín szerinti válogatás nélkül, fajtákat és az érési időt figyelmen kívül hagyva került sor. Ezt nevezték egyetemes vagy vegyes szüretnek.⁶⁸⁰ A kolozsvári szőlőkben a szőlő betakarítás kezdőpontjának pontos megszabása azért volt fontos, mert ehhez igazították az adók megfizetését. A szüretet az ispotálymester kezdte. A kolozsváriak és a szőlőművesek csak a harmadik napon szedhették le a termést.⁶⁸¹ A divényi uradalomban október végi szüretről számolnak be a források.⁶⁸²

A Fáy-birtokokon a betakarítás a következőképpen zajlott: a szőlőtőről késsel vagy letöréssel eltávolított fürtöket egy kosárba helyezték. A csöbrözők vagy csöbrösök végezték el ezeknek a leszedett szőlőfürtöknek az összegyűjtését.⁶⁸³ A szüret lefolyásának folyamata sajnos nem ismert. Annyi bizonyos, hogy fontos határidőpontnak számított, ugyanis ennek alkalmával került sor a szőlőpásztorok bérének kifizetésére is. Egyszer pedig a leszüretelt szőlő „vékony” mennyiségére is utalás történt.⁶⁸⁴

A szőlők fedése az éves utolsó művelet közé tartozott, amikor is a szüret után mélyen felvágták a szőlősort, majd befedték a tőkét. *Bél Mátyás* ezzel kapcsolatban megjegyezte, hogy a rossz időjárás miatt egy-egy évben ez a munka akár el is maradhatott. A kontinentális éghajlatú borvidékeken azonban a fagykarak elleni védekezés miatt kötelező volt elvégezni a munkát.⁶⁸⁵ Fáy László szőlőjében a zárással kapcsolatosan szintén keveset tudunk. Azt is mindössze azért, mert a kifizetés

⁶⁷⁹ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 37–39.

⁶⁸⁰ CSOMA, 1994–1995, 197.

⁶⁸¹ JENEY-TÓTH, 2009, 86–87.

⁶⁸² SZIRÁCSIK, 2005b, 106.

⁶⁸³ CSOMA, 1994–1995, 197, 201.

⁶⁸⁴ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 37.

⁶⁸⁵ CSOMA, 1994–1995, 168.

miatt a földesúr feljegyezte az elvégzett munkát. Ez alapján ismert, hogy 1667. november 13-án Szántóra, 1675. november 23-ára Tolcsvára küldte meg a pénzt az elvégzett munkákért.⁶⁸⁶

3. 4. Áttekintés

A Fáy László kezén lévő állatállománnyal kapcsolatos feljegyzések 1666–1683 között íródtak. A jószágok megolvasása nem feltétlenül követte a rendszeresség elvét, némely időszakban azonban akár több alkalommal is történhetett.

A rendelkezésre álló adatok egyértelművé teszik, hogy a Fáy-birtokokon szarvasmarha-, juh-, sertés-, kecske- és ló tartás folyt. Az állatállomány legnagyobb részét a juhok tették ki, második helyen – számukat tekintve – a szarvasmarhák és a sertések álltak. A feljegyzéseket többször hajtások alkalmával készítették, így ezekből arra is következtethetünk, hogy mely falu határában legeltethették vagy szállásoltatták el az állatokat.

Fáy László igyekezett pontosan számon tartani állatai létszámának változásait. Jómaga arra sarkallta embereit, hogy ezen a téren mindenképpen kövessék a példáját. A nyilvántartás elmaradása esetén joggal kérhette számon alkalmazottjai hanyagságát. Az állatok felhasználásával kapcsolatban elmondható, hogy kereskedelmi tevékenységre utaló jelnek nincs nyoma a gazdasági feljegyzésében. Ezzel szemben a földesúr többször adott tájékoztatást disznóvágásról, felhizlalásról és szalonna készítéséről.

Fáy László feljegyezte az állatairól gondoskodó alkalmazottjai (marhapásztor, juhász, kondás, béres, gazda, gazdaasszony) nevét is. Külön értékesnek tekinthető, hogy néhány esetben fizetségük nagyságát is közölte.

Ami a szőlőművelést illeti, Fáy László ezirányú tevékenysége három falu, Tolcsva, Szántó és Korlát egy-egy promontóriumára összpontosult. A szőlőtermesztésre vonatkozó legfontosabb forrás a már többször említett gazdasági feljegyzés, amelyet a Fáy család levéltárának és a kincstári levéltárnak iratanyagai egészítenek ki. A gazdasági feljegyzés a szőlőkre fordított kiadásokat dokumentálta 1666–1675 között. A kisebb megszakítások valószínűleg a szőlő tulajdonosának fogságban töltött éveivel magyarázhatók.

A rendelkezésre álló adatok alapján kitűnik, hogy a vizsgált szőlőbirtokok közül a legnagyobb anyagi ráfordítást a tolcsvai részek kapták. Ez indokolható az adott szőlőföld területi kiterjedésével vagy előnyös fekvésével is. A gazdasági feljegyzésben és más dokumentumokban nincs adat a megtermelt bor mennyiségére és, illetve annak felhasználására, értékesítésére.

⁶⁸⁶ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 37; fol. 44.

VIII. A KUTATÁS EREDMÉNYEINEK ÖSSZEFOGLALÁSA

A Fáyiakról immáron ismert, hogy a 17. század jómódú birtokos nemesei (*bene possessionati*) közé tartoztak. Házasságaik révén kialakított kapcsolataiknak és birtokgyarapodásuknak köszönhetően a felső-magyarországi protestáns köznemesség prominens tagjainak körébe tartoztak. Presztízsük a korszakban folyamatosan emelkedett, összeköttetések révén a század közepére a régió jelentős politikai tényezőjévé váltak.

Ennek a folyamatnak a megalapozója Fáy (III.) István volt, aki bár az uralkodó követeként, majd esküdt ülnökként a Habsburgok érdekeiért tevékenykedett, már arra is törekedett, hogy a térség jelentős főúri családjával, a Rákócziakkal tartson fenn kapcsolatot. Ezen irányú érdeklődése miatt fiát, Fáy (IV.) Istvánt gyermekként a Rákóczi család egyik tagjának szolgálatába ajánlotta. A Fáy familia 17. századi felemelkedése egyértelműen az ő nevéhez fűződik. Fáy (IV.) István ugyanis az 1630-as években I. Rákóczi György szervitoraként munkálkodott, s építette tovább a család hivatali és rokoni kapcsolatait.⁶⁸⁷

Ezt az örökséget adta át két fiának, Fáy Lászlónak és Fáy (V.) Istvánnak. Közülük az elsőről, a gazdasági feljegyzések szerzőjéről ismert, hogy kezdetben Wesselényi Ferenc nádor szolgálatában állt. Talán éppen ennek a velejárója volt, hogy testvérével együtt belekeveredett a korszak jelentős Habsburg-ellenes felkelésébe. Ez pecsételte meg mind saját, mind leszármazottjainak sorsát. Testvére, Fáy (V.) István vármegyei szerepvállalásán kívül inkább katonai pályafutása miatt ismert. Az elsők között tisztázva magát a Wesselényi-féle rendi szervezkedésben való részvételének vádjai alól, gyorsabban kezdhetett új életet. Neve murányi várkapitányként a Rákóczi-szabadságharcban való tevékenykedése miatt ismert.⁶⁸⁸

Fáy László birtokai Felső-Magyarország területén több vármegyében szétszórva helyezkedtek el. Fontos megjegyezni, hogy ezen birtokok bizonyos részeit Buda 1541. évi elfoglalása után a török előrenyomulás veszélye fenyegette. Fáy László többi birtokrésze pedig olyan jelentős védelmi központok elcsúszását követően került veszélybe, mint Eger vára (1596) és Érsekújvár (1663). Az 1650-es évektől pedig már sokkal inkább a császári katonaság végvárakban való jelenléte, és a jobbágyság elleni visszaéléseik jelentették a problémát a magyar földesurak és a lakosság számára.⁶⁸⁹

Fáy László fekvőségeinek egy része az örökölt javak (*bona hereditaria seu avitica*) közé tartozott. Ezek eredetileg atyai jussként a Fáyiak, a többi anyai örökség révén a Reöthy család tulajdonát képezte. Az ősi javak birtokjogát és hasznát a birtokosztály alkalmával fele-fele arányban osztották meg a két testvér, Fáy László és Fáy (V.) István között. Az idősebb testvér ezen kívül magszakadás

⁶⁸⁷ HORVÁTH, 2020a, 181

⁶⁸⁸ UO., 119; HORVÁTH, 2022b, 458.

⁶⁸⁹ SZAKÁLY, 1981, 252–253.

miatt közeli rokonától, Halmy Gábortól további részeket is örökölt Külső-Szolnok és Pest-Pilis-Solt vármegyékben.⁶⁹⁰

A szerzett javainak (*bona acquisita*) egy részét vásárolta, a többit a környékbeli famíliával, a Monaky család egyik tagjával kötött házassága révén szerezte meg. Utóbbiak tekintetében mindazokat a birtokokat, melyek felesége, Monaky Kata javai közé tartoztak, esküvőjüket követően mind közösen használták. Ilyen módon tehetett szert Fáy László a Monakyak által zálogként használt felsőmérái kastély használati jogára is. A földterületek gyarapítását és bevételeinek növelését szolgálta azon birtokrészeinek megszerzése, melyeket Fáy László zálogbirtokként használt.⁶⁹¹

Az Abaúj vármegyében lévő Fájon bár mindkét Fáy testvérnek, Fáy Lászlónak és Fáy Istvánnak is volt örökös jószágga, a település mégis inkább az utóbbi érdekeltségéhez tartozott. Fáy István használatában állt az itt található alsó kúria is, az azt körülvevő kerttel, rétekkal, illetve serfőző házzal és pincével együtt. Fáj faluban lévő felső újház már közeli rokonságuk, egy másik kúria pedig Fáy László birtokában állt. Utóbbiról az is kiderült, hogy a török terjeszkedés miatt eléggé lepusztult állapotba került, lakhatásra nem volt alkalmas.⁶⁹²

A Fájhoz közel eső falvakban, Alsószenden, Láncokon és Gagybátorban jobbágyai éltek, az elsőben még egy allodiális szőlővel is rendelkezett.⁶⁹³ Felsőmérán Fáy László az említett kúrián kívül szántóföldeket és réteket bírt, valamint jobbágyai dolgoztak. A település határában tilalmas erdő állt, mely a környék sertésállományának táplálékául szolgáló makkban volt gazdag. Használatáért Fáy még pereskedett is a lakosokkal. Lyubán, mely Gagy vonáskörzetében feküdt, szintén egy hasonló tölgyerdő zöldellt. Fáy László Abaúj vármegyében Fájban és Alsószenden szőlőket és pusztákat vásárolt, Gagy faluban pedig egy házhelyet. Utóbbi településen birtokában volt néhány parlagon heverő, de a későbbiekben művelésre váró földterület.⁶⁹⁴

Pest-Pilis-Solt vármegyében Pécel, Gyömrő és Gomba falvakat, illetve Locsod, Maglód és Tűzberek pusztákat édesanyja, Reöthy Kata szerezte meg fiai számára, akik az itteni bevételeken felesben megosztottak egymással. A Dab térségében található Apostag fele eredetileg a Reöthy család birtokában állt, így örökölte meg Fáy László. Az innen származó bevételeinek teljes összege az idősebb testvért illette meg. Dány Halmy Gábor 1661-es halálát követően került Fáy László irányítása alá. Az adóztatás itt is hatásosan működött, ugyanis az itteni jussát már a következő évtől kezdve be tudta szedni. A Solt vármegyei Tass, valamint Halásztelek, Szentgyörgy, illetve a Pest vármegyei Pilis pusztán lévő részjószágokat, Hügye pusztát minden jussával együtt Fáy László vette

⁶⁹⁰ BENEDEK, 1981, 91–101.

⁶⁹¹ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 15.

⁶⁹² Fáy István testamentuma, fol. 264; Consignatio bonorum, fol. 5; Reöthy Kata végrendelete, fol. 1.

⁶⁹³ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 9.

⁶⁹⁴ Uo., fol. 9–21; Consignatio bonorum, fol. 158.

birtokba. Közülük az elsőért, Tassért, pereskednie is kellett Halmy Gábor egy rokonával, Thassy Mihállyal.⁶⁹⁵

Nógrád vármegyében, Füleken Fáy László feleségének, Monaky Katának állt saját tulajdonban lévő háza. Egy 17. század végi összeírás megemlítette itt egy, a Fáyiak birtokában álló üres állapotú ingatlant is. Ezen kívül Fáy László zálogként használhatta azt, a füleki erőd belső városában található lakóházat, melynek tulajdonosa bocsári Mocsáry Ferenc volt.⁶⁹⁶

Hidegkút, Szeregy, Óbást és Ragyolc települések elvárt adóbevételeit Fáy László a gazdasági feljegyzéseiben a tőle megszokott alapossággal írta össze. Ezek a részek Reöthy-örökségként jutottak a birtokába. Valószínű, hogy a török csapatok betörései miatt azonban jobbágysai elmenekülhettek a falvakból, így bevételeiről itt évről-évre szóló összeírások nem születtek. Homokterenyé a házassága révén került az érdekeltségi körébe. A községből származó jövedelmen Fáy László és felesége rokonsága osztozott meg.⁶⁹⁷

A gömöri Sőreg a Fáy-testvérek örökös jószágja volt. Az itteni bevételek nagyobb része Fáy Lászlót, kisebb hányada Fáy Istvánt illette meg. Ezért a veszteségért a fiatalabb Fáy ragyolci területekkel kárpótolták. A Sőreg közelében lévő Gortva pusztája, valamint néhány itteni rét, majorsági- és irtványföld szintén a Fáyiak tulajdonában állt. Zabaron Fáy László mindössze egyetlen jobbágytelket bírt. A település azonban azért is volt említésre méltó, mert határában egy olyan makkos erdő állt, mely további bevételhez juttathatta a tulajdonosát.⁶⁹⁸

Nógrád- és Gömör vármegyékben Fáy Lászlónak kisebb részek miatt még Horkán és Malahban volt érdekeltsége. Pusztaragyolcon, Monosván és Kisbélán pusztákat; Horkán egy rétet; Gömörpanyiton pedig egy jobbágytelket zálogolt.⁶⁹⁹

A Heves-Külső-Szolnok vármegyei Ecséden a Reöthy család birtokolt részeket, melyeket Fáy László örökölt meg édesanyjától. A rész megtartásával kapcsolatban azonban már nagyon korán probléma lépett fel, így Reöthy Katának számos peres eljárásban küzdenie kellett itteni birtokaiért. A fáradságos munkában nagyobb fiától, Fáy Lászlótól kért és kapott segítséget. Végül harcukat siker koronázta, és a család megtarthatta itteni birtokrészét.⁷⁰⁰ Tiszapüspöki szintén Halmy Gábor halálát követően került Fáy László irányítása alá. Ez esetben is igaz, hogy a megszerzését követően a családnak pereskednie kellett a környékbeli birtokosokkal. Az eljárás végül a Fáyiak számára kedvezően alakult, s lehetőségük adódott megváltani Tiszapüspöki részüket Hartványi Jánostól.⁷⁰¹

⁶⁹⁵ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 6; fol. 84; Inquisitio a dabi jószágról. 1655. április 2. MNL OL P 1729 1655, Nr. 4, fol. 10–11; SZABÓ, 2010, 407–409.

⁶⁹⁶ Uo., 48–56.

⁶⁹⁷ Consignatio bonorum, fol. 159–162; Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 50–56.

⁶⁹⁸ Consignatio bonorum, fol. 158–159; Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 48.

⁶⁹⁹ A gömörpanyiti házhelyről; fol. 215; Pusztaragyolc, Monosza és Kisbélna praedium zálogjoga, 183.

⁷⁰⁰ Reöthy Kata végrendelete, fol. 1; SZABÓ, 2010, 83–84.

⁷⁰¹ BENEDEK, 1981, 93–94.

Az eredeti fekvőségektől egy kissé távolabb elhelyezkedő Békés vármegyében a Szentandrás mellett található Bánrévén Fáy egy örökölt pusztát birtokolt.⁷⁰²

A Wesselényi-féle rendi szervezkedés kudarcát követően Fáy László sorsa kedvezőtlenül alakult. Szerepe a mozgalomban megkérdőjelezhetetlen volt, birtokainak egy részét konfiskálták. Ekkor készítette a kamara egy feljegyzést Fáy-javairól, közöttük Abaúj vármegyében Alsószendén, Gagybátorban és Felsőláncon, valamint Fájon allodiális földekről és rajtuk dolgozó munkaerőről, állatállományról. Felsőmérán és Csécsen jegyezték fel egy-egy nemesi kúriát, utóbbihoz tartozott egy csűr és cséplő is. Amikor az inskribátorok megérkeztek a két településre, az épületek már kifosztva fogadták őket.⁷⁰³

Pest-Pilis-Solt vármegyében Gömrőn, Pécelen és Gombán, valamint Dányban allodiális földeket írtak össze. Nógrád vármegyében Füleken Fáy László tulajdonában egy ház állt, virágos kerttel és szőlővel. Ennek a kúriának az elhelyezkedéséről vagy felszereltségéről még annyi információval sem rendelkezünk, mint Csécsen és Felsőmérán. Hidegkúton, Óbáston és Ragyolcon, Sőregen és Gortván, valamint a Heves vármegyei Ecséden jobbágytelkeket írtak össze.⁷⁰⁴

Az értekezés alapjául szolgáló gazdasági feljegyzés rendkívül egyedi forrás, mely alapján arról kaphatunk képet, hogy milyen volt egy felső-magyarországi köznemes gazdálkodása azokon a területeken, melyek a török igazgatása alatt álltak. Rendkívül fontos kérdés, hogy a magyar földesurak mennyire voltak potensek kiterjeszteni uralmukat, adóztatási hatalmukat a hódoltságban. Fáy László számára egyértelműen fontos volt, hogy amennyi bevételt csak tud, megszerezzen az itt található birtokrészeiről: eszerint alakította az adónemeket, hasznosította a tulajdonában álló pusztákat, bérbe vette a tizedet stb. Természetesen ez nem minden alkalommal jelentett biztos bevételt, ráadásul a török csapatok előrenyomulása és tevékenysége nem tűnt el nyom nélkül: a vidék pusztult, az emberi munkaerő a védettebb helyekre menekült.

Az állandó háborúskodás és a katonáskodás elszívó hatása miatt a földesurak egyre több jobbágyközösség számára engedték meg, hogy adóikat summában vagy taksában fizessék meg.⁷⁰⁵

A summapénz beszedése Fáy bizonyos birtokrészein 1666–1683 között többnyire rendszeres volt. Ezt a típusú adót Ecséd, Gyömrő, Pécel és Gomba, Dab és Apostag, valamint a nógrádi részek (Homokterenye, Szele és Zabar) jobbágyközössége gyűjtötte össze és fizette be. Az összegek eltérőek voltak és falvanként változtak.

⁷⁰² BENEDEK, 1981, 93–94.

⁷⁰³ Conscriptio, fol. 6; Inventarium bonorum, fol. 15–17; Extractus universorum bonorum in partibus Regni Hungariae, fol. 81–82.

⁷⁰⁴ Extractus seu Specificatio bonorum fiscalium, 113; Fáy László és Semsey György urak hódoltságban lévő jószágairól, fol. 6.

⁷⁰⁵ SZAKÁLY, 1997, 10.

38. Táblázat

Summapénz Fáy László birtokairól

Település	Elvárt adó	Befizetés
Ecséd	150 ezüst tallér	Átlagban 117 ezüst tallér érkezett be
Gyömrő	75 forint	Rendkívül kevés hiány. Általában pontos fizetés.
Pécel	70 forint	
Gomba	60 forint	
Dab	40 forint	Általában pontosan fizettek.
Apostag	20 forint	
Nógrádi részek	26 forint	Kevés hiány (1677–1678; 1682): 1–7 forint között.

Taksát Fáy László jobbágysai közül a bátonyaiak és az áporikaiak fizettek. Közülük is az első település lakosainak körében Fáy egy igencsak jelentős, 50%-os adóemelést hajtott végre. Talán ennek a következménye lehetett, hogy a faluban a legtöbb taksát fizetőt (11 főt) 1675-ben írták össze. Pár évvel később, 1682-ben már meglehetősen alacsony (2 fő) volt itt Fáy adóköteles jobbágysainak a száma. Információt a jobbágysok szökéséről vagy halálozásáról csak elvétve tudunk. Az áporikaiak 1673–1678. évek között aranyban, 1679–1681. években ezüst tallérban, 1682-ben ezüst dénárban fizettek adót Fáy Lászlónak.⁷⁰⁶

Dány és Tiszapüspöki jobbágysai néhány évig taksát, más alkalmakkor azonban summát fizettek a földesúrnak. Ennek magyarázatául szolgálhat a falvak központi részekről való távolsága is. Tiszapüspökin az 1669. esztendőben hét, hat évvel később pedig hat jobbágys fizetett adót, fejenként 2 forintot. A summás adózásakor a település jobbágysközössége átlagban 15–25 forint között fizetett Fáy Lászlónak. Dányban a földesúr 2–3 forint között kérte meg a taksa beszolgáltatását, ezzel szemben a summa összege már jóval magasabb volt, 60 forint körül mozgott.⁷⁰⁷

Fáy László egyéb adóbevételei között elsőként a malom- és a serfőző működtetéséből származó hasznát emelném ki. Pécelen három malom is működött, ebből kettő a falu, egy Benke Gergely használatában volt. Az 1660–1670. esztendőkben több kísérletet is tettek újak létesítésére, kevés sikerrel. A malom használatáért a falu 7 ezüst tallért, vagy ennek megfelelő forintot fizetett, Benke Gergely pedig a felét adta a földesúrnak. Utóbbi azonban 1673 után nem igazán szorgalmazta a teljes összeg megadását.⁷⁰⁸

⁷⁰⁶ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 55–60; SZAKÁLY, 1981, 293–294.

⁷⁰⁷ Uo., 98–101; 114–121.

⁷⁰⁸ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 72–75; SZAKÁLY, 1981, 297.

Serfőző Homokterenyén működött, melynek használatáért a település lakosai 2 forintot fizettek Fáy Lászlónak. A befolyt jövedelemből és annak rendszerességéből az látszik, hogy mind a földesúrnak, mind pedig a falubelieknek érdekében állt fenntartani a létesítményt.⁷⁰⁹

A pesteleji Gyömrő, Pécel és Gomba falvakhoz közel eső Maglód, Locsod és Tűzberek fűvéért és fájáért a környékbeliek rendszeresen fizettek Fáy Lászlónak. A kisebb gallyakat és ágakat téli tüzelőanyagként használták, a nagyobb és egészségesebb fákat építkezés alkalmával vásárolták, és például gerendát készítettek belőle. A legelő használatba vételéért kért pénzt az határozta meg, hogy milyen minőségű volt a terület fűve. Évente változó mennyiségű összeg érkezett be ezen jövedelmekből, de ez egy alkalommal sem haladta meg a 20 forintot.⁷¹⁰

Fáy László esetében az erdőknek még egy hasznosítási módja volt: Felsőmérán két helyen is, illetve a nógrádi Zabaron említettek Fáy birtokában olyan tölgyeseket, melyekbe a földesúr, illetve jó pénzért cserébe, a környék lakosai sertéseiket vihették makkoltatni. Felsőmérán Fáynek ebből általában 10 forint körül volt a bevétele, ez azonban nem jelentett rendszeres hasznot számára.⁷¹¹

Ezzel szemben Fáy Lászlónak jóval jelentősebb jövedelmei származtak hódoltsági pusztáinak bérbeadásából. Általánosságban elmondható, hogy a pusztabérek összege az 1664-es háborút követően jelentősen megnövekedett. Az említett Pest-Pilis-Solt, illetve Abaúj vármegyei pusztákat általában a környékbeli falvak lakói élték és hasznosították. A bérlésért fizetett összeg az 1660-as évek közepétől jelentős mértékben, másfél vagy kétszeresére, de akár hatszorosára is növekedhetett. A bérlésért az anyagi juttatáson kívül természetbeni kiegészítéssel is fizethettek a földesúrnak.⁷¹²

Nem lehet figyelmen kívül hagyni Fáy Lászlónak azon jövedelmét, amely az egyházi tizedek bérléséből származott. E tekintetben is jelentős haszonnal dolgozott. A gazdasági feljegyzésekben több esetben tett említést az ecsédi és a gyömrői, péceli és gombai tizedek árendájáról, mely legtöbbször a gabonafélékre, a bárányra, a mézre és a borra terjedt ki. A nógrádi és gömöri részek közül Zabar és Homokterenye településeken jegyezték fel tizedként szárnyasok, bárány és egyéb állatok, császármadár és nyúl beszolgáltatását. Itt fontos hangsúlyozni, hogy a jobbágyok a tizedet nem feltétlenül természetben adták meg, többször inkább fizettek érte. Kiugróan magas volt Fáy Lászlónak a gyömrői, a péceli és gombai gabonadézmából származó haszna: az 1667. esztendőben 234 forintot tett ki a földesúr bevétele, mely majdnem tízszeres nyereséget jelentett számára.⁷¹³

A települések jobbágyai adójuk részeként rendes és rendkívüli ajándékok beszolgáltatásával is tartoztak földesúrnak. Gyömrőn, Pécelen és Gombán, Dabon, Apostagon és Dányon főként ruhaanyagokat (csizma és papucs), valamint vásznat és rókabőrt adtak Fáy Lászlónak. Az első három

⁷⁰⁹ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 64; fol. 72–75; fol. 74–76; fol. 138–139.

⁷¹⁰ Uo., fol. 70–75.

⁷¹¹ Uo., fol. 16.

⁷¹² SZAKÁLY, 1981, 432–433.

⁷¹³ Uo., 325–327.

településen az említettekén kívül még különféle terményeket és alapanyagokat (füge, köleskása, vaj, méz, mazsola), a nógrádi részeken sertést, tyúkot és császármadarakat kért jobbágyaitól a földesúr. Mindkét fél számára előnyös volt azonban, ha ezen kötelezettségeiket nem természetben teljesítették, hanem inkább fizettek az ajándékokért. Az 1670-es évektől kezdve az apostagiak is így jártak el. Fáy László a felsorolt ajándékon kívül karácsonykor élhetett a rendkívüli terményadó beszolgáltatásának kérésével: a nógrádiak ekkor vadhúst (őzet) és tyúkot, az apostagiak halat és rizskását vittek a földesúrnak. Ha a termények minősége nem volt megfelelő (béleletlen csizma vagy romlott hal érkezett tőlük), élhetett azon jogával, hogy újat követelt az ajándékokból, vagy idő hiányában értékük anyagi megtérítését kérte.⁷¹⁴

A kötelező ajándékokon kívül Ecséd, Gyömrő, Pécel és Gomba falvakat 6 forintos boradó befizetésére kötelezte, melyet az utóbbi település többnyire rendszeresen beszolgáltatót. Ezen kívül Fáy László gyermekének lakodalmára hozzájárulásként 1677–1679 között érkezett a pesteleji birtokrészeiről hozzájárulás, általában 10–12 forint értékben.⁷¹⁵

Fáy László robot teljesítésének kötelezettségét a szántások és vetések alkalmával a nógrádi részekén jegyezte fel. Gyömrő, Pécel, Gomba, Dab, Apostag és Tass az évek során 2–8 forintos szekérbér tartozást gyűjtött össze. Ez pedig arra enged következtetni, hogy Fáy László igénybe vette jobbágyainak segítségét a szállításban, vagy arra kötelezte őket, hogy térítsék meg ennek az értékét.⁷¹⁶

Fáy László uradalmának egyik húzóágazata az állattenyésztés volt, melynek bemutatására a gazdasági feljegyzésekben egy különálló fejezetet szentelt. Az állatokat általában hajtás előtt vagy azt követően vették számba, hiszen így lehetett az állomány nagyságának változását nyomon követni, és a gondozók munkáját értékelni. Fáy László uradalmában szarvasmarha, sertés, juhok, kecske és lovak tartásával foglalkozott. Közülük a marhák számára téli és nyári legelőt Felsőmérán és Csécsen tartott fenn. 1677. esztendőben azonban a szarvasmarhák – talán a háborús állapotok miatt – már Horkán teleltek át, majd nyáron Rozsnyóra hajtották az állatokat. Sertéseket Felsőmérán, Gagybátorban és Horkán tenyésztett. A települések közül az első határában egy tilalmas erdő is állt, mely fedezhette Fáy disznainak a táplálékigényét. A juhait és kecskéit Fájon, Sőregen és Ecséden, a lovait pedig Csécsen és Monoron tartotta. Az állatok számára menedéket nyújtó épületek, istálló vagy ól felépítéséről vagy felújításáról nem tett említést.⁷¹⁷

Az állomány nagysága változó képet festett. Juhokból volt a legtöbb, 1668–1673 között 300-400 darab. Általában a gulyával élt együtt Fáy László 10-20 darab kecskéje is. A szarvasmarhák és a sertések száma 1669–1671 között volt a legmagasabb: ekkor a marhákból 100–200, a disznókból pedig 250–278 darab élt Fáy László birtokain. Ezt követően az állomány egésze csökkent. A lovak

⁷¹⁴ A teljesség igénye nélkül lásd Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 70–76; fol. 80–83; fol. 115–121. stb.

⁷¹⁵ Uo., fol. 73–75.

⁷¹⁶ Uo., fol. 72; fol. 84; fol. 108.

⁷¹⁷ Uo., fol. 214–221.

tartása 1673. esztendő után jelent meg a birtokon, ekkor sem jelentős számban, melyre magyarázatul szolgálhat az, hogy gondozásuk nagy odafigyelést igényelt.⁷¹⁸

Az állatokról kondás, gulyás, béres és juhász gondoskodott, emellett az uradalomban gazda és gazdaasszony dolgozott. A legtöbb információ talán a sertések magas száma miatt a kondásokról van. Az alkalmazottak feladatkörébe tartozott az állatokról való felelősségteljes gondoskodás, hiányuk és betegségük számon tartása, segédkezés az állomány megolvasásában.⁷¹⁹

A szerémségi szőlőtermő területek török kézre jutása a tokaji borok szerepét értékelte fel. Bár a borkereskedelemnek nem találtuk nyomát a gazdasági feljegyzésekben, Fáy László mégis egy önálló fejezetet szentelt a szőlőtermesztés bemutatásának. Szőlőbirtokai a Tokaj-Hegyalján szétszórva helyezkedtek el: örökölt részeket Szántón, Korlátón, Tolcsván és Tarcalon bírt. A Monaky Katával kötött házassága révén foghatott bele az alsószendi Magos-hegyen további szőlők művelésébe. Emellett figyelme arra is kiterjedt, hogy a Sulyom-hegyen további részeket vásároljon.⁷²⁰

A gazdasági feljegyzésekben Fáy László évekre és szőlőrészekre bontva ismertette azokat a kiadásokat, melyeket szőlői rendben tartására és fejlesztésére költött. Gondosan összeírta a szőlőben végzett munkafolyamatokat, a nyitás-metszéstől egészen a szürettel bezárólag. A modern munkavégzés jelét mutatja, hogy ezeket a munkálatokat Fáy László bérmunka igénybevételével végeztette el, legtöbbször napszámot vagy szakmánybért fizetve. Kiadásai, melyek a nyításra, a többszörös kapálásra, a karózásra, kötözésre és egyéb munkálatokra terjedtek ki, mind rendszeresek voltak. Emellett arra is figyelmet fordított, hogy bujtásrakók és ültetők segítségét igénybe véve szőlőit szaporítsa, vagy liktor vermeteket hányasson. Jóval kevesebbszer költött pénzt azonban a komolyabb szaktudást nem igénylő munkálatokra, például a ganaj- és venyigehordásra. A robot tevékenységének nem látszik jele a feljegyzésekben, melynek oka lehetett az is, hogy ez nem járt Fáy számára anyagi kiadással.⁷²¹

A szőlőbirtokokon a vincellérek gondoskodtak a művelés zavartalanságáról, s egyben ők szervezték meg a munkálatokat, ellenőrizték a szőlőben dolgozó munkásokat. Fizetésüket pénzben és természetben kapták, általában 2–6 forint közötti értékben, valamint búzát, posztóanyagot ruha készítésére. Ennek az értéke attól függött, hogy a szőlő milyen természeti adottságokkal bírt és mekkora volt a terméshozama, ehhez mérten pedig mennyi munka vezetésére és megszervezésére volt szükség.⁷²²

⁷¹⁸ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 214–221.

⁷¹⁹ Uo., fol. 216–217.

⁷²⁰ Fáy László végrendelete, fol. 5; Conscriptio bonorum domini Ladislay Fay, fol. 2; Fáy László birtokosztálya, fol. 219; Consignatio bonorum, fol. 155; fol. 162.

⁷²¹ Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 34–44.

⁷²² Uo., fol. 37–39.

IX. ÖSSZEGZÉS, KITEKINTÉS

*„De én mindezeket nem vizsgálom mélyen,
Hanem dolgaihoz szólok csak csekélyen,
Sok szép virtusiról más is hadd beszéljen,
Méltó dicsireti nevelkedjen, s éljen.”⁷²³*

Értekezésemet a fent idézett sorokkal kívánom zárni. *Gyöngyösi István* szavai a „*Márssal társalkodó murányi Vénus*” című művéből kitűnően rámutatnak mindazokra a célokra, illetve nehézségekre és kihívásokra is, melyekkel munkám során szembesültem. A disszertáció készítésekor mindvégig arra törekedtem, hogy a Fáy család, különösképpen egy kiemelkedő tagjuk, Fáy László életét és tevékenységét minél alaposabban feltárjam, illetve megismertethessem az olvasóközönséggel. Azonban óhatatlanul szembe kellett néznem azzal a ténnyel, hogy mennyi idő áll rendelkezésre a munka megalkotásához. Ez pedig eléggé határt szabott a lehetséges merítés mélységének is.

A doktori értekezés, melyet az olvasó a kezében tart, egy hosszúnak ígérkező kutatásnak csupán egy állomása, részeredménye. A munkámban egyetlen köznemes, Fáy László gazdasági feljegyzését vettem górcső alá, s igyekeztem birtokállományát és gazdálkodásának vezetését a legalaposabban felrajzolni. Úgy gondolom, szerencsésnek mondhatja magát az a kutató, akinek legalább ennyi forrás áll a rendelkezésére ahhoz, hogy felvázolja egy család vagy egyetlen személy történetét. Az pedig, hogy Fáy László gazdasági feljegyzése maradéktalanul, ráadásul megfelelő állapotában maradt ránk, mindenképpen jelentősnek mondható és jó kiindulási alapot jelentett.

A modern uradalomtörténettel foglalkozó kutatások számára elengedhetetlen, hogy az adott birtokos személyéről és tevékenységéről is információkkal szolgáljunk. Ezt követve tettem kísérletet arra is, hogy Fáy László életéről és környezetéről is minél többet megtudjak. Fáy az 1670-es évek előtt vármegyei és protestáns köznemesként elég aktív szerepet vállalt, ismeretségi körét is ennek megfelelően alakította és bővítette, valamint vett részt a korszak megmozdulásában, a Wesselényi-féle rendi szervezkedésben.

A mögöttem álló öt esztendő során bármennyire is törekedtem, a kialakult kép Fáy Lászlóról és főként családjáról történetéről még korántsem vált teljessé, számos ponton hiányosságok merülhetnek fel jelen eredményekkel kapcsolatban. Ez azonban egyáltalán nem a feladásra, sokkal inkább a munka tovább folytatására sarkall. Úgy gondolom, hogy ilyen esetben az is szükséges, hogy kialakítsunk olyan mérföldköveket, mint amilyen ez az értekezés is. Rövidebb távú céloom között szerepel az, hogy

⁷²³ GYÖNGYÖSI, é.n., 153.

a disszertációm további levéltári kutatások segítségével új adatokkal egészítsem ki, főként a Fáy család 17. századi történetével kapcsolatban. Az adatgyűjtést azért tartom fontosnak, mert a kisebb változtatásokat követően a munkámat szeretném könyv formátumban is szélesebb olvasóközönség számára is elérhetővé tenni.

A hosszabb távú céljaim között már kutatásaim kiterjesztésének gondolata szerepel. Fáy (IV.) István életének áttekintése során figyeltem fel azoknak a Rákóczi familiárisoknak a körére, melyhez ő maga is tartozott. Jól látható, hogy tagjai a rokoni szálakon túl szoros, informális kapcsolatot ápoltak egymással. A jövőbeli vizsgálódásaim során azoknak a protestáns köznemeseknek (pl. a Bónis és Keczer család tagjai) a tevékenységére és szerepük bemutatására kívánok fókuszálni, akik a Rákóczi család magyarországi szervitori körét alkották.. Céлом, hogy a témát nemcsak családtörténet, hanem politika- és művelődéstörténet szempontjából is vizsgáljam. Ez természetesen még arra is lehetőséget ad, hogy a Fáy család történetének kutatását ne adjam fel, és jelen eredményeimet tovább bővítsem, akár a família 16. századi tevékenységének ismertetésével.

X. FÁY LÁSZLÓ GAZDASÁGI FELJEGYZÉSE

1. Módszertani alapelvek

A közölt forrásban nem jelöltem a jegyzetapparátusban a folioszámokat, mivel az megbontotta volna a szöveg egységét. A forrásközlés során legnagyobb részben az eredeti írásmód megtartására törekedtem, mivel úgy ítélt meg, hogy az olvasóközönség számára ez az érthetőséget egyáltalán nem zavarja. Néhány esetben azonban változtatásokat tettem, és a mai helyesírásnak megfelelően igazítottam a szöveget.

A módosítások a következőkben kerülnek összegzésre:

1. A tulajdonnevek közül a földrajzi nevek átírásában a gazdasági feljegyzésben található formát követtem. Ez alól kivételt képeznek a települések, hegyek, folyók és dombságok kezdőbetűi, melyek minden esetben a mai helyesírásnak megfelelően, nagybetűvel kerültek közlésre. A gazdasági feljegyzés fejezetrészeinek elején lévő településnevek a legtöbb esetben nagyobb betűmérettel voltak feljegyezve, a korabeli írásmód szerint. Ezeket egyéb megjegyzés nélkül a ma is használatos formában tüntettem fel, a betűk nagyságát egységesítettem és a szöveggel azonosra alakítottam. Emellett a gazdasági feljegyzésben és az értekezés más részeiben található településekről egy helységnévtárt készítettem, ami a szövegek közlését követő részben kapott helyet.
2. A forrásközlésben megjelenő személynevek – a kezdőbetűket kivéve – a korabeli helyesírásnak megfelelően szerepelnek. A szövegben olvasható uralkodók, nemesek vagy jobbágyok személyéről bővebben a jegyzetapparátus szolgál információval, melyet első megjelenésük alkalmával helyeztem el a szövegben. A kutatás jelenlegi állása szerint ismeretlen kismesek, jobbágyok és zsellérek nevéhez nem fűztem megjegyzést, beazonosíthatatlanságukat külön nem jeleztem. A hivatkozás helyét, azaz, hogy mely levéltári egységet érintette a kutatás, a helyhiány miatt az adott lábjegyzetben nem tüntettem fel. Fontos leszögezni, hogy a keresést minden esetben kiterjesztettem az általam ismert levéltári- és szakirodalmi adatbázisok összességére. Az erről készült listát lásd a felhasznált irodalmat bemutató részben.
3. A régies betűkapcsolatok átírásán (ck, eő/eő, ts, vagy ŷ) néhány kivételtől eltekintve nem változtattam, így a például az *ackor* (ck betűalak; nem akkor-ként szerepel) *eötsem* (eő, ts betűalakok; nem öcsém) és *karatson* (ts betűalakok; nem karácsonyként lett átírva) stb. szavak a forrásközlésben a gazdasági feljegyzésben olvasható módon kerültek

publikálásra. Az *is* tapadószót tartalmazó szavakat szintén azon a módon írtam át, ahogy a gazdasági feljegyzésben eredetileg található, például *kiis*, *testimonialistis* vagy *napjara is*, *esztendöre is*.

4. Emendációs jegyzetet abban az esetben alkalmaztam, ha kisebb változtatásokat volt szükséges tennem a szövegrészen a félreérthetőség miatt. Ezekre említhető példaként a feljegyzést készítő figyelmetlensége, mely gyakran szóismétlésekben vagy elírásokban érhető tetten (tized borbul helyett *tizem borbul* vagy leszen az ara helyett *leszen az ara leszen* szerepel).
5. A forrásközlésben lévő rövidítések feloldását dőlten jeleztem. Néhány esetben az érthetőség szempontját figyelembe véve, a mértékegységeknél nem alkalmaztam a feloldást és azokat eredeti alakjukban, rövidítve írtam át. A szövegben lévő méréshez használt egységeket az első előfordulási helyüknél jegyzettel láttam el, ami tartalmazta azok latin és német elnevezéseit, valamint értékeit. A dátumok szintén egységesen, feloldásaikkal szerepelnek az átírásban.
6. A különféle zárójelek használatát a forrásszöveg több esetben is indokoltan igényelte. Ezek közül is a szögletes ([...]) a lábjegyzetben akkor használtam, amikor saját megjegyzésként felhívtam a figyelmet egy-egy szövegrész kiemelésére, sorok közé vagy margóra történő betoldásra, eltérő kézírásra vagy helytelenül feljegyzett településnévre stb. Ebben az esetben a szögletes zárójel között a változtatás ténye és mikéntje szerepel, dőlten pedig azok a szavak vagy mondatrészek, amelyeket ez érint. Erre említhető példaként a következő betoldás, máskor pedig a szöveg minőségére tett megjegyzés: [A sor fölött beszúrással szerepel a *vagi egiebel.*]; illetve [Az utána található két sor az írás rossz minősége miatt olvashatatlan.]. Egy másik zárójelet (<...>) használtam az áthúzott vagy átsatírozott szavak megkülönböztetésére és átírására. Ezt egy lábjegyzetben jelöltem, a zárójelek között azokkal a kifejezésekkel, melyeket érintett az áthúzás.

Fáy László gazdasági feljegyzése

1666–1683. év

Anno Domini 1673. die 7. februarii. Ott hegyen valo földre attam Szöke⁷²⁴ huszon öt polturat, melly annak elötte három szapu⁷²⁵ buzaba volt, zalogba az búzanak köbli,⁷²⁶ akkor jart 11 forintban.

1674. volt 4 polturas 3 zacskóba fl. 1600.; ket zsákban⁷²⁷ 12 polturas fl. 855.; poltura egi zacskóban⁷²⁸ fl. 133.; arani nro. 227.; tall. 420.⁷²⁹

Auxilium meum sit a Domino, qui fecit coelos et terram. Amen.⁷³⁰

Keves jóságocskamrul, annak jüvedelmirül es egyéb szükséges dolgokul valo jedzesek

Elsőbenis penigh nemes Abauy varmegeben levő eősi es acquiralt jóságocskaimrol

Fáj

Jutott ennekem szegeny batyam, Faÿ Mihaly⁷³¹ uram pusztia curiaia az szerent, valamint szegeny batyam uramtul birattatott (ki veven azt az csürt keritesevel edgiüt, melljet most Faÿ Istvan⁷³² eöchem uram bir); földelvel, reteivel, kerteivel es egyéb pertinentiaival edgyiütt ennekem deputaltatott. Amellett szegeny Faÿ Gabor⁷³³ uram pusztia curiajanak fele földelvel,

⁷²⁴ [Közbeszúrta a *Janosnak* szót.] Szöke Jánosról kevés információval rendelkezik a kutatás. A gazdasági feljegyzés további részében erdőkerülőként tettek róla említést.

⁷²⁵ A szapu (latinul: *scaphium*) az űrmértékek egyike. Átlagos értéke: 20–50 kilogram, mely tájegységenként változhat. BOGDÁN, 1991, 354–358.

⁷²⁶ Köböl (*cubulus*, *Köbel*) az űrmértékek közé tartozik, tájegységenként változik az értéke. A mai átlagos értéke: 10–25 liter borból, 50–90 kg gabonából. BOGDÁN, 1991, 218.

⁷²⁷ Sakban [Emendáltuk.]

⁷²⁸ Saczkoba [Emendáltuk.]

⁷²⁹ [A megjegyzést utólag toldották be a gazdasági feljegyzés borítójának belső lapjára.]

⁷³⁰ „A segítség az Úrtól jön, aki megalkotta az eget és a földet. Amen.” Az idézetet vö. KÁROLI, 1998, 612; Zsoltárok könyve, 121. zsoltár, Megtalálható: <https://szentiras.hu/SZIT/Zsolt121> (2023. november 6.)

⁷³¹ Fáy Mihály (†1640 előtt) Fáy (III.) István és Kinizsi Dorottya fia, felesége Thököly Zsuzsanna volt. 1621-ben, 1629-ben, 1626–1627-ben, valamint 1632–1638 között Abauj vármegye esküdt ülnökeként tevékenykedett. HORVÁTH, 2020b, 110.

⁷³² Fáy (V.) István (†1710) Borsod vármegye alispánja volt 1672–1676, valamint 1688–1689 között. Ezt követően murányi kapitány lett egészen a haláláig. HORVÁTH, 2021, 182. Levelezését vejével, Kajali Pállal lásd HORVÁTH, 2022b, 457–507.

⁷³³ Fáy Gábor testvérével, Péterrel együtt török fogságba esett, innen sikerült magát megváltania. HORVÁTH, 2020b, 110.

retevel, s minden egieb pertinentiaival.

Jobbagyok, sellerek, pusztak is jutottanak első divisionkban, bizonyos es melto tekintetekre nezve let ennekem Fayban is valami kis jobbitas. Az teőbbi ket fold oszlott, volt valamely zalogos joszagocska is ott, mellyet tamquam acquisitum idvözült asszonyom anyam⁷³⁴ elteigh maganak hagyott volt. Azon ugián az edes szerelmes asszonyom anyam testamentuma szerent igazottnak ell.

Vagyon ugyan az Fay hatarban egy szölö, mely Czako szölönek neveztetik, azis közöttünk ket fele oszlott. Az en reszem mellett leven mingiart nehä Szabo Andras⁷³⁵ sellerem szöleje, ki job reszent el parlagodott volt. Azis deficialvan en ream szallott.

Az mellett vagyon ismet egy szeölö, mely nehay Despan Martone⁷³⁶ volt, az ki hordos borral, buza araval leven ados, megh halvan mind maga házas fia, mind azert, hogy nem volt, ki gondgiat viselő, s mind azert, hogy ados is volt, az szeöleöhöz hozza njultam es az olta magam miveltetem. Maradott egy kis unokacska.

Alsószend

Az also szendi joszagocska az, ki volt, ennekem jutott, masbul veven eöcsem uram contentumot maganak.

⁷³⁴ Reöthy (Röthy, Réthy) Kata (†1663 után) Reöthy (II.) Orbán (†1647) legidősebb lánya, Fáy (IV.) István (†1639/1640) felesége. A Reöthy család birtokai a szomszédos Heves vármegyében helyezkedtek el, és szintén a Rákóczi család familiárisi köréhez tartoztak. HORVÁTH, 2020b, 111–112.

⁷³⁵ Szabó András nevű személyt a 17. századi összeírások két helyen is említették. Egyrésről a Korláton található Leányszegi-szölőben, az alárendelt személyek között. Másrészben a fáji subditusok között. Consignatio bonorum, fol. 4–5.

⁷³⁶ Despán Mártont és fiát, Istvánt Fáy László Fájban élő subditusaként említették. Unokájára egyéb említés nem található. Consignatio bonorum, fol. 5.

Also szenden eörökös ősi jobbagyim az Czako nemzetsegh,⁷³⁷ az Kulinok.⁷³⁸ Dodakot⁷³⁹ is idvözult edes atyam es anyam szallitottak kezek ala. Pusztakis vadnak acquisitumim, mellieket idvözült aszszoniom anyammal vettem szegeny Faÿ Gabor batyam urtul teörök rabsagabul ki szabadulasakor, mellyeket örökben acquiraltam, ugy mint Jacob Palt,⁷⁴⁰ Kis Gergyott.⁷⁴¹ Vagyon puszta is ahoz valo. Faÿ Peter⁷⁴² eöcsem uramtúl vettem Gal Thamast⁷⁴³ es Gal Mihalyt;⁷⁴⁴ Hedri Janos uramtúl⁷⁴⁵ Benÿ Palt⁷⁴⁶ az ot valo puszta curiaval edgiut.

⁷³⁷ A Czakó család tagjai közül 1670-ben 4-4 lóval Czakó Györgyöt és Czakó Jánost említették. 1672-ben a portális összeírások alkalmával Czakó György egésztelkes jobbágnál a következők jószágállományt jegyezték le: 4 ló, 4 tehén, 20 sertés. Czakó János szintén egésztelkes jobbágy volt, s 4 lovat és üszöt, 3 tehenet, 27 sertést és méheket írtak össze a birtokán. Ezekon kívül mindketten rendelkeztek szőlőkkel is. Czakó Györggyel élt még 16 éves fia, István; Czakó Jánossal pedig András (15 éves), István (10 éves), György (8 éves), Ferenc (7 éves), János (4 éves) és Mihály (1 éves). 1678-ban mindkettejük családja egy-egy új jövevénnel gyarapodott. 1689-ben újra megjelentek a jegyzékben 4-4 lóval. Conscriptio, fol. 6; Portiones possessionariae Ladislai Fay, fol. 3; Conscriptio bonorum Ladislai Fay in Comitatu Abaujvariensi, 1672, fol. 2; Conscriptio bonorum confiscatoris Ladislai Fay 1678 facta (1678. január 22.) MNL OL E 156 A Fasc. 9. Nr. 35/b, (a továbbiakban: Conscriptio bonorum confiscatoris Ladislai Fay, 1678) fol. 10; Bona occupata domini Fay, fol. 5.

⁷³⁸ A Kulin családot egyéb összeírások szintén a Fáy család jobbágyaként említették. Kulin Mátyás és öccse, György, lovakat tartottak 1670-ben. 1672-ben Kulin Mihályt és testvérét, Istvánt az egésztelkesek között írták össze 2 marhával, 1-1 lóval és tehénnel, 3 üszövel és 5 disznóval. Ugyanebben az évben Kulin Györgynél két fiút, Mihályt (5 éves) és Jánost (2 éves) jegyezték fel. Kulin Mihály testvéréről, Istvánról pedig azt tudjuk, hogy ekkor 18 éves volt. 1678-ra Kulin Györgynek további 3, Kulin Mihálynak 2 fia született. Conscriptio, fol. 6; Inventarium bonorum, fol. 16; Portiones possessionariae Ladislai Fay, fol. 3; Conscriptio bonorum Ladislai Fay in Comitatu Abaujvariensi, 1672, fol. 2; Conscriptio bonorum confiscatorum Ladislai Fay, 1678, fol. 10–11; Conscriptio bonorum domini Ladislai Fay, fol. 7.

⁷³⁹ Dodak Jánost említették egésztelkes jobbágyként az 1678-as összeírásokban. Fiai István, Pál, András. Dodak Jánosnak volt egy fiútestvére is, Dodak György. Conscriptio bonorum domini Ladislai Fay, fol. 7.

⁷⁴⁰ Jakab Pált említették alsószendi jobbágyként 1670-ben és 1689-ben 3-3 lóval. Consignatio bonorum, fol. 2; Conscriptio, fol. 6; Bona occupata domini Fay, fol. 6.

⁷⁴¹ Kis György alsószendi jobbágyot egy 1670-es összeírás 2 marhával említette meg. 1678-ban is feljegyezték a nevét az egésztelkes jobbágyok között. Fiai, György és János voltak. A korábbihoz képest állatainak száma gyarapodott, ugyanis 4 marhát, valamint 1-1 tehenet és sertést tartott. 1689-ben szintén csak két marhája volt. A gazdasági feljegyzés szőlészetről szóló részében homlítóként említették. Conscriptio, fol. 6; Conscriptio bonorum confiscatoris Ladislai Fay, 1678, fol. 11; Bona occupata domini Fay, fol. 6, Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 37.

⁷⁴² Fáy Péter (†1620) testvérevel, Gáborral együtt török fogságba került, Konstantinápolyban fejezték le. HORVÁTH, 2020b, 110.

⁷⁴³ Gál Tamást 1672-ben az egésztelkes alsószendi jobbágyok között sorolták fel 8 sertéssel, 4 marhával, 1 tehénnel, 1 üszövel. A feljegyzés szerint rendelkezett szőlővel is. Fiai: István (18 éves), János (16 éves), András (14) és Márk (9 éves). 1678-ban 4 marhát, 3 tehenet és 8 sertést birtokolt. 1689-ben szintén alsószendi jobbágyként írták össze őt 2 marhájával és 1 lovával. Portiones possessionariae Ladislai Fay, fol. 3; Conscriptio bonorum confiscatoris Ladislai Fay, 1678, fol. 11; Bona occupata domini Fay, fol. 6.

⁷⁴⁴ Gál Mihály nevét 1672-ben az egésztelkes jobbágyok között írták össze 2 marhával, 1 lóval. 1678-ban 2 lovat birtokolt. Fiai: András (13 éves), Mihály (9 éves), István (7 éves) és János (3 éves). 1689-ben Gál Mihály 2 marhával és 1 lóval élt Alsószenden. Portiones possessionariae Ladislai Fay, fol. 3; Conscriptio bonorum confiscatorum Ladislai Fay, 1678, fol. 11; Bona occupata domini Fay, fol. 6.

⁷⁴⁵ Hedri János nevét egy 17. századi összeírás említette, mint egy olyan kisenest, akitől Fáy László birtokrészt vásárolt. A 16. század közepén a Hedry családnak Sáros vármegyében, Hedriben, Hrabkóban, Kellemesben, Nagyvitézben, Sirokán és Szentkeresztben voltak birtokai. Az információt lásd Conscriptio bonorum, fol. 1; NAGY, V, 1859, 79; BOROVSZKY, 1896, 541; MAKSAY, 1990, 611–613, 618, 620–621, 628.

⁷⁴⁶ Bényi Pált (†1678 vagy előtte) több összeírás is a jobbágyok között említette: 1672-ben 2 marhát, 1 lovat, 1 tehenet, 1 üszöt, 7 sertést, valamint méheket és szőlőt írtak össze a birtokában. 1678-ban már elhunytként említették, egyetlen élő fia maradt. Így 1689-ben valószínűleg már az utóbbi neve került be a feljegyzésekbe 4 marhával. Portiones possessionariae Ladislai Fay, fol. 3; Conscriptio bonorum confiscatorum Ladislai Fay, 1678, fol. 10; Bona occupata domini Fay, fol. 6.

Az, mi⁷⁴⁷ Also Szenden es hataraban volt, mellyekrül szep leveleim vadnak. Vadnak majorsagh szanto földek is es pusztak utan valok, mellyeket az meraÿ majorsaghoz deputaltam.

Vagyon egy io darab majorsagh szóloom is azon hatarban, meljben eöcsem urammal valo első osztaliunkor csak egy kis darab parlagocskat appraehendaltam. Az utan penzen vettem ött vagy 6 darabott hozza, es job reszet parlogbul epitettem.

Néhaÿ nemzetes es méltóságos Teököly Susanna⁷⁴⁸ asszontul, nemzetes Fulo Miklos⁷⁴⁹ uram első feleségetül is vettem ugyan Also Szenden valameli pusztá portiot, meljürül is levelem vagyon. Nehaÿ Fulo Pál⁷⁵⁰ uramtulis vettem volt egi hazheljet, az, mint arrul valo levelem megh mutattya.

Felsőméra

Felső Meran birok egy nemes pusztá⁷⁵¹ curiat az Olasz uczaban, mely az Olasz uczának felénél (az mint annak igaz hatara volna) többet teszen ahoz valo földekkel, retekkel, erdőkkel es egyeb minden pertinentiáival. Melÿ curiat feleségem⁷⁵² edes attia, nehaÿ Monaki Ferencz⁷⁵³ uram zalogban acquiralt volt maganak, kinek holta miat vettem megh az eörökösöktül, arrul valo levelem megh mutattya.⁷⁵⁴ Feleségem egy testver atyafiaival⁷⁵⁵ valo osztaliunkor mar nekem kezemben leven az perennalis fassio – le akartam az summat tenni az atyafiaknak –, melyben megh említett, nehaÿ Monaki Ferencz uram birta. De ackori vice ispan, nehaÿ Szemere Pál⁷⁵⁶ es teob becsülletes convocatus fő rendek interpositiojara feleségem, nemzetes Monaki Kata

⁷⁴⁷ mie [Emendáltuk.]

⁷⁴⁸ Thököly Zsuzsanna az Abaúj vármegye vezetésében aktív részt vállaló Fáy Mihály felesége volt. Életéről a kutatás eddigi állása szerint egyéb információ még nem ismert. HORVÁTH, 2020b, 110.

⁷⁴⁹ Fülö Miklós (†1684 előtt) Borsod vármegye vezetésében vett részt. A Wesselényi-féle rendi szervezkedés során a birtokait konfiskálták. BOROVSKY, 2000, 24; SUGÁR, 2001, 100; GYULAI, 2003, 8.

⁷⁵⁰ A felsőszendi Fülö familia Abaúj vármegye nemesi családjai közé tartozott. A Fülök általában a környékbeli vármegyék más köznemesi családjaival házasodtak. Fülö János 1639-ben, Fülö Miklós 1627-ben Abaúj vármegye alispáni tisztségét töltötte be. NAGY, IV, 1858, 287; BOROVSKY, 1896, 540.

⁷⁵¹ pusz [Emendáltuk.]

⁷⁵² Monaky (Monoky, Monoki) Kata (†1697 után) Fáy László egyetlen felesége volt. Közös házasságukból hét gyermek született. Édesapja, Monaky Ferenc Abaúj vármegye birtokosai közé tartozott. HORVÁTH, 2020b, 119.

⁷⁵³ Monaky (Monoky, Monoki) Ferenc Fáy László apósa, Monaky Kata édesapja volt. Monaky 1642–1644 között Abaúj vármegyében alispáni tisztséget töltött be. Testvére, Monaky Miklós ónodi kapitány volt. Uo., 119.

⁷⁵⁴ Egy összeírás megemlítette, hogy ezer forintért történt meg a vásárlás. Consignatio bonorum, fol. 11.

⁷⁵⁵ Monaky Erzsébettel és Monaky Zsófiával. Mindketten Monaky Kata lánytestvérei voltak, és környékbeli köznemesi családokba házasodtak be. Pálóczi Horváth Györgyné Monaky (Monoky, Monoki) Erzsébetet a gazdasági feljegyzés keletkezésekor már néhaiként említették meg. Lenkey Györgyné Monaky Zsófiáról egyéb személyes információval nem rendelkezik a kutatás. NAGY, VII, 1860, 553–554; HORVÁTH, 2020b, 119–120.

⁷⁵⁶ Szemere Pál (†1649?) 1635–1647 között Borsod- és Abaúj vármegye, illetve a jászói konvent jegyzője, Abaúj vármegye alispánja volt. Rákóczi György udvarnokaként is tevékenykedett, ezt követően lett a Szepesi Kamara tanácsosa és a királyi tábla ülnöke. Az országgyűlésen több vármegye követe volt. NAGY, X, 1863, 602; BOROVSKY, 1896, 548.

reszere – loco curiae nobilitatis – rajta lako sellerekkel⁷⁵⁷ es minden nevel nevezendő pertinentiakkal el vette. Az heljeben az teöb atyafiaknak eösi joszagh deputaltatvan, ugy mint Monaki Istvan⁷⁵⁸ uramnak az demeczeri joszagh egeszlen az, mint edes atyatul birattatott, azonkívuül Lenkeine asszonyomnak es nehaÿ Monaki Eörsebetnek, ki ackor giermek volt, illendökepen adaeqvaltatott.

Az Olasz uczahoz Felső Meran mind földek, retek külön vadnak. Az novaÿ hatar felöl az szanto földeknek az hatara által viszen az Hernadon es egyenessen az retek hatarara viszen. S azzal *eggyüt*⁷⁵⁹ megh az also hatara is mind földeknek, reteknek által az Hernadon megh eggyez, es közben veszi az Danocz és Viz Köz nevű Olasz uczahoz *praecise* tartozó tilalmas erdöket es megh különbözteti az köz erdötül. Mely tilalmas erdöket, de kivalkepen annak also reszet egynehyan az felső meray földes urak közzül kerdesben akartak venni. Kivalkepen Kinyisi uram⁷⁶⁰ és Kormosne asszonyom⁷⁶¹ elis inditottak mind hatalommal, s mind teörvenniel, de markokban szakatt. Barna Ferenczne⁷⁶² asszonyomis rea hajtatott volt egyszer Racz Janos⁷⁶³ kerülösegeben az Danocz es Viz Köz erdökre. De Racz Janos, ki ackor az en kerülöm volt, egi nehanyat le löt benne, mely oda is veset. Ugian akkor, mikor Racz Janos kerülö volt, fogattunk

⁷⁵⁷ Valószínűleg Babocs Péterre és Babocs Mártonra, Béres Jánosra és Szöcs Jánosra utal a szöveg. *Consignatio bonorum*, fol. 11.

⁷⁵⁸ Monaky Istvánt a Wesselényi-féle rendi szervezkedés résztvevőjeként említették. Jelen volt Gömörben egy gyűlésen, valamint a szolnoki rablásban is. 1668-ban név szerint tettek rá említést, mint aki Kátay Ferenc házánál megjelent szervezkedni, Fáy Lászlóval egyetemben. 1670. március 3-án Abaúj vármegye szolgabírájaként jegyezték fel. 1671 nyarán ítélték halálra. A 16. századból (1577. augusztus 25.; 1578. január 15.) szintén található említés egy Monaky Istvánra, aki szolgabíróként tevékenykedett. Utóbbi nyilvánvalóan nem azonosítható azzal a személlyel, aki a gazdasági feljegyzésben szerepelt. Az információkat lásd Fáy László említése esküdtként, fol. 141–142; PAULER, 1876, I, 228; PAULER, 1876, II, 73, 93, 369; BARSÍ, 2001, 11; TÓTH, 2008, 225; ULRICH, 2009, 272.

⁷⁵⁹ [Közbe szúrta az *eggyüt* szót.]

⁷⁶⁰ Az Abaúj vármegyéből származó Kinizsi (*Kinizsy*) család történetét a 16. századig tudjuk biztosan visszavezetni. *Nagy Iván* és *Borovszky Samu* munkái a család kihalását a 15. századra, a megye történetéről írt monografikus mű pedig a 17. század elejére helyezi. Így az említett Kinizsi család vélhetőleg egy, a környéken élő kismanesi família lehetett. Kinizsi úr pontos beazonosítása nem járt sikerrel. NAGY, IV, 1860, 243; BOROVSKY, 1896, 543; CSOMA, 1897, 328–334.

⁷⁶¹ Valószínűleg gyandai Kormos István feleségéről, Nagyidai Borbáláról van szó. A férj neve többször előfordult tanúként a Fáy család hivatalos irataiban. A családtörténeti munkák a Kormos famíliáról, mint Abaúj-, Szabolcs- és Szatmár vármegyei családról tettek említést. A szabolcsi ág 1618-ban szerezte nemeslevelét. Az információkat lásd A jánosi jószág eladásáról származó levél. Szendrő, 1668. június 26. MNL OL P 1729 1668, Nr. 3, fol. 11; Nagyidai Borbála tutorságáról. Szendrő, 1669. január 10. Uo., 1669, Nr. 23, fol. 7; Abaúj vármegye által kiállított hivatalos oklevél. Nagyida, 1691. április 24. Uo., 1691, Nr. 6, fol. 13; Bárczai Jánossal kötött szerződés. Hilyó, 1692. szeptember 29. Uo., 1692, Nr. 7, fol. 85; Monaky Kata és Hoporsorum Erzsébet pénzügylete. Barcsa, 1692. április 24. Uo., 1692, Nr. 17, fol. 98; NAGY, VI, 1860, 354; BOROVSKY, 1900, 523.

⁷⁶² A Barnák melléthei ága Gömör vármegyéből származott, a család középkori eredettel bírt. A 16–17. században főként Gömör- és Nógrád vármegyék vezetésében vettek részt. Melléthei Barna Ferenc családja számos aktívan tevékenykedő vármegyei tisztviselőt tudott soraiiban. Édesapja, Barna György 1617-ben Nógrád megye jegyzője, 1626-ban Alaghy Menyhért országbíró titkára volt. 1647-ben országbírói ítélőmesterként, valamint Abaúj vármegye országgyűlési követeként tevékenykedett. NAGY, I, 1857, 202; BOROVSKY, 1903b, 641.

⁷⁶³ RácZ János erdőkerülöként történő említésén kívül nem rendelkezünk róla egyéb adattal. RácZ nevű armalista nemes família tagjai éltek Szabolcs, valamint Bars vármegyében. BOROVSKY, 1900, 530; BOROVSKY, 1903a, 546.

volt valtóra nemeli merai emberek disznait, melytől meghis advan az váltót ket fele osztottuk, melynek felet en vettem el. Anný bizodalمام lévén az Olasz uczaban, felet Nagi Istvanne⁷⁶⁴ asszonyom es az Horvat atyafiai⁷⁶⁵ – kik az Olasz utzanak masik felet birjak – vettek el.

In Anno 1669. Kisasszony nap⁷⁶⁶ tajaban kerülőket allattunk az Danocz és Vizkoz nevü tilalmas makkos erdők kerülesere. Egyik kerülőt en tartottam egiedül, mint ki felet birom az Olasz uczanak es pertinentiainak. Masik kerülőt⁷⁶⁷ Nagi Istvan uram es az Horvat atyafiai tartottak Szöke Jánost. Az Danocz és Vizköz erdőket ket izben szabadítottuk megh, az also reszet keresztül, ugi mind az Danocz, s mind az vizközi erdönek felet elsöben bocsatottuk megh, az utan az novai⁷⁶⁸ hatar felöl valo reszet.

Azonban magunk szegeny embereit egy nehany disznokat eggyezö akaratbul bocsatottunk azon Danocz es vizközi erdökre, valtóra 6–6 polturara ez szerent: Fay Laszlo uram emberei 41 disznotul 6–6 polturajaval fizettek fl. 7 d 38; Nagy Istvan uram emberei 19 oregh diszno szamtul fl. 3 d. 42; Horvat Sigmond uram⁷⁶⁹ emberei 13 diszno szamtul fl. 2 d. 34; Horvat Gyorgy uram⁷⁷⁰ sellere 3 diszno szamtul den. 54; igy azert, kit en percipialtam fl. 7 d. 38; azon kegyelmének reszere valo fl. 6 d. 30.

Kellett azért nekem potolnom 54 penzel, ugi hogi fele maradgion nekem, masik fele ő kegyelmeké legien. Ennek osztaliakor penigh Kecskemeti Janos, Geori Szabo Istvan es Kupai Szabo Marczi, kik ackor szolgálaim voltak, jelen voltak. Az felenek harmadat Nagy Istvanne aszszoniom vette el, az ket reszt Horvat Sigmond uram, Horvat Georgi uram es Csatone

⁷⁶⁴ Nagy István és felesége, Nagy Istvánné vagy a környéken lakó kismemesi családok tagjai voltak. Vagy olyan nemesi famíliába tartoztak, melynek a birtokai a Fáy-uradalomtól egy kissé nagyobb távolságra, Hont vármegyében helyezkedtek el. Ezt bizonyítaná, hogy a családi levéltári anyagban akadnak olyan iratok, melyeket tanúként perecsényi Nagy István látott el kézjegyével. Az utóbbiak nemesítését a vármegye családtörténetével foglalkozó munkák 1628-ra datálták. Valószínűleg neve az időkeret miatt nem azonosítható az 1694-ben péceli szabadosként említett Nagy Istvánnal; az 1679-ben és 1681–1682 között Áporlán lévő *libertinussal*, valamint a hasonló időben feljegyzett üllői jobbággal. Az Unghvari hazrul es szeolörül, fol. 4; Az ungvári szőlöröl. Felsőméra, 1670. január 2. MNL OL P 1729 1670, Nr. 4, (a továbbiakban: Az ungvári szőlöröl) fol. 7; Adójegyzék. 1694. január 2. Uo., 1694, Nr. 5, fol. 137; BOROVSKY, 1906, 442. Nagy István áporlai szabadost lásd Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 116; fol. 121.

⁷⁶⁵ A Horvát atyafiai tekintetében valószínűleg a későbbiekben felsorolt Horvát Zsigmondra, Horvát Györgyre és Horvát Ferencre gondolt. A rájuk vonatkozó jegyzetet lásd a későbbiekben. A család beazonosítása nehézségekbe ütközik, ugyanis számos Horvát vezetéknevű familia élt a korabeli Magyarországon. Utóbbiról bővebben lásd NAGY, V, 1859, 141–173.

⁷⁶⁶ Szeptember 8. Szűz Mária születése.

⁷⁶⁷ <tehet>

⁷⁶⁸ [Novajidrány településre utal a szerző.]

⁷⁶⁹ Valószínűleg azonos azzal a vajdai Horvát Zsigmonddal, akinek a nevét tanúként említették 1662-ben és 1670-ben. Az információt lásd Vas András reverzálisa. Felsőméra, 1670. január 2. MNL OL P 1729 1662, Nr. 7, fol. 1; Az ungvári szőlöröl, fol. 7.

⁷⁷⁰ Valószínűleg azzal a Horvát Györggyel azonosítható, akit tanúként említettek 1652-ben. Lengyel Mátyás törvénylevele. 1652. február 21. Uo., Nr. 6, (a továbbiakban: Lengyel Mátyás törvénylevele) fol. 9.

asszoniom⁷⁷¹ es Horvat Ferencz uram⁷⁷² maradeki reszere vettek fel.

Láncok

Felső Lanczon vagion 3 heliem, edgyik Nehéz Mate, masik Simon Mihaly, harmadik Köblös Janos⁷⁷³ hazok helyei, melliek most pusztak. Mind az 3 helyhez valo retekert attam volt arendaban az jelen valo 1670. esztendőben 5 forintban Felső Lanczon lakozo Nagy Janosnak,⁷⁷⁴ mind az közep lanczi fel hazheliemhez tartozo retcskekkal edgyüt, mellyekert pro hoc anno leis tette a penzt. Az foldeketis dezmajara kezehez bocsattam. Kopcza Peter bir pusztamhoz valo ket retet es földet is, ő azt mongia zalogban, de azt mar nem birhattia, nem is kel neki oda engedni.

In Anno 1670. die 22. martý. Felső lanczi három hazheliemnek, ugi mint Nehez Mate, Simon Mihali es Köblös Janos hazhelyeihez valo retekert engettem arendaban Felső Lanczon lakozo Nagi Janosnak, mind az közep lanczi hazheli retcskeivel edgiüt öt magiari forintokban, mellyet noha Szent Giorgi napiara⁷⁷⁵ kellett volna le tenni. De jo akaratombul engettem, Szent Mihali napiara⁷⁷⁶ akkor tartozik letenni sub poena dupli, mellyet ki re keszven minden teörvenies remediumokat es teörvenyek megh szünesenek idejet megh vehessem Nagi Janoson es maradekin. Meg'atta arendajat in anno 1671 azon szerent, mint az el mult esztendőben az megh irt hazhelyem reteit oda engettem, azon modon es arandaban megh irt Nagi Janosnak. Az szanto földeimtis kezeben bocsattam dezmajara, de ugi hogi tavasz ala lencset, borsot bele ne vessenek, hanem ollian tavaszi s buzat es gabonat, kibül az igaz dezmat ki adgiak.

Also Lanczon Faý Istvan eöcsem uramnak az, melj hazhelye volt, csereben ide engem, melliert en az zubogi hazheliemet – meljnek esztendőnkint 6 forint valo arendaja – engettem ő *kegyelmenek*. Ennek földeit, reteit Hangacsi Mihali⁷⁷⁷ birja, földreibul dezmat, ugi mint

⁷⁷¹ Csátóné asszony beazonosítása nehézségekbe ütközik. Valószínűsíthető, hogy valamelyik környékbeli kismanesi família, és nem a jelentősebb csatóházi, fügei, jankafalvi, csatószegei vagy csík-delnei ág tagja. Az információkat más Csató családokról lásd NAGY, III, 1858, 112–116.

⁷⁷² Horváth Ferenc nevét szintén felsorolták 1652-ben ugyanabban az iratban, melyben megtalálható Horvát György neve is. Lengyel Mátyás törvénylevele, fol. 9.

⁷⁷³ Köblös János, Nehéz Máté és Simon Mihály pusztatelkeit egy 1672-es összeírás is feljegyezte. Portiones possessionariae Ladislai Fay, fol. 21.

⁷⁷⁴ Nagy János beazonosítása a név gyakorisága miatt nehézkes. A felsőlánciakat összeíró feljegyzések ilyen nevű jobbágyot nem említettek. A garadnai lakosok között soroltak fel még Nagy Jánost. Utóbbiról lásd Kis János öröklevele. 1666. november 28. MNL OL P 1729 1666, Nr. 32, (a továbbiakban: Kis János öröklevele) fol. 5.

⁷⁷⁵ Április 23.

⁷⁷⁶ Szeptember 29.

⁷⁷⁷ A Hangácsai (Hangácsy) családok a későbbiekben emelkedtek a nemesek közé, a legkorábban a 17. század végén. Az itt említett Hangácsai Mihály bizonyára (még) nem a nemesi famíliák tagja volt. KEMPELEN, IV, 1912, 473.

kilencedet⁷⁷⁸ ad, retetül 10 icze⁷⁷⁹ czik arendat.

Die 20. *februarius* hozta megh az el mult 1670. esztendei dez mabeli proventust: tiszta buzat cub. 2; rost cub. 1; arpat cub. 1; zabot cub. 2; czikot 3 iczet; repat; csík 7. icze.

Anno 1673. die 8. *septembris*⁷⁸⁰ Cassan Felső Lanczon lako Nagy Janos, az fellieb megh irt reteimnek az jelen valo 1673. esztendőre tartozo arendajat megh atta, ugj mint flor. nro. 5. Az el mult 1671. 1672. esztendőre arend valo quietantiakatis producalta.

Anno 1674. 20. *januaris*. Szamot vetven Hangacsi Mihallial, volt volna ados az el mult 3 esztendőkre 27 icze czikkal, de az 7 iczet el engettem. Most hozot 3 iczet, meg restalt el mult esztendőkre 17 icze, melliet ez telen tartozik be adni vagi minden iczejert 4-4 polturajaval fizetni. Ennekutanna penigh job penzül fizesse az, mint maganakis megh menteni az 10 icze czikert 40 polturat.

Anno 1674. die 7. *aprilis*. Hangacsi Mihali az retiert az el mult esztendőki restantiakat megh atta. Ez jelen valo esztendőben csak egy forintban engettem neki azon also lanczi retet, mivel ajanlotta magat jo akaratiabul, hoga kivalkepen mikor ujlag lesz, kedveskedni igiekezik csikkal.

Anno 1674. die 26. *octobris*. Felső Lanczon lako Nagy Janos az fellyeb megh irt reteimnek ez jelen valo 1674. esztendőre tartozo arendajat megh atta, ugy mint öt forintot id est flo. nro. 50.⁷⁸¹

Anno 1675. 25. *octobris*. Lanczi Nagj Janos felső lanczi 3. heliemhez tartozo reteim adajat ez jelen valo esztendőre, ugi mint fl. 5 megh atta in *Felső Mera*.

Anno 1676. die 28. *junii* in *Felső Mera*. Felső Lanczi Nagj Giörgi nala levo ket föld labam füvetül⁷⁸² megh alkutam⁷⁸³ pro hoc anno egj forintban, Szent Mihalj napjára tartozik megadni.

Anno 1676. die 7. *novembris* in *Felső Mera*. Felső Lanczi Nagi Janos az nala levő retek adajat fl. 5 megh hozta.

Anno 1677. mense majo 21. Nagi Janosnal levő retek ki attam arendaban neki Cassan, az, mint jut eszemben in fl. 7 es egy baraniaban. Az baranyt megis atta, az penzt Szent Mihali napiara tartozik megh adni. Az meli darab retek az csobadi jobbagianal voltak, azokatis birja Nagi Janos, de az meli ket darabot Nagi Georgi egy forintban megh arendalt volt. Ha adajat megh adgia, nala kel hadni. Hangacsinal az ret adaja 3 esztendőkre restal, adot megh abban fl. 1 den. 80.

⁷⁷⁸ 9eden [Emendáltuk.]

⁷⁷⁹ Az icce úrmérték volt, átlagos értéke mai mértékegységben 7-8 deciliter. BOGDÁN, 1991, 71–81.

⁷⁸⁰ <Augusti>; [Közbeszúrta a *Septembr* szót.]

⁷⁸¹ [A bekezdést valószínűleg más kézírással jegyezték fel.]

⁷⁸² <földetül>

⁷⁸³ alkut [Emendáltuk.]

Die 21. *decembris* 1677. Hegimegi⁷⁸⁴ hozta Rosnora, rest. fl. 1 d. 20; Nagi Georginelis restal az 1 forint.

Anno 1678. die 26. *februaris*. Rosnora fel jüven Also Lanczon lakozo Geöngiös Janosnak kezeben bocsatottam az also lanczi hazheliemet ugi, hoga annak reteiert minden esztendönkent Szent Giörgi napiara fizessen fl. 1 den. 20; földeit jól ganajozza, szanca, es szep tiszta buzaval vesse, s mindez fele öszi es tavaszi vetesekbul az igas kilenczedet ki adgia. Az haz heliet mingiart be keritven, ket esztendeigh semmit tüle ne fizessen. Ket esztendő mulva penigh azertis kedvet keressen valameli icze czikkal *vagi egiebel*⁷⁸⁵ es az giümölczet be aszalvan, annak harmadat igazan ki adgia. Az meli földeket megh mostanaban Hangacsi megh ganajzott, egi vagi ket esztendeigh nem kel tüle el venni.

En, Fay Laszlo *recognoscalom* ez levelemben, hoga en az jelen valo 1678. esztendőben azokat az felso lanczi hatarban levő reteimet, mellyeket az elmúlt esztendőbenis kaszalt felső lanczi Nagi János *szomszed*,⁷⁸⁶ attam arendaban megh irt felső lanczi Nagi Janos szomszednak het forintban es egi baranyban, mellyeket megh adni tartozek ezen esztendőbeli Szent Mihali napiara. Az barant noha most tartozot volna megh adni, de aztis most mind hattam, mivel ide fel nem hozhatta. Ha az barani megh vannak, azutanis tartozik megh adni. Ha penigh a barani megh nem maradhatnanak, az arat tartozik megh adni nekem. Felső lanczi hatarban levő földeim pusztai feletis kezenel hattam ugi, hoga azokat szanca es ganajoza, es masoknak is szantásra, ganajozásra ki adhasa, mindazokbul az igas kilenczedet ki adva, be takaritvan, es vagi kassai vagi felső merai vagi csecsi hazamhoz kar nélkül helyben szállitvan. Hatalmasúl penigh az en földemet senki megh szantani ne mereszellje Nagi Janos akarattia nélkül, hanem az, kinek ő akarja adni. Sok keresere ezen esztendőben az retek adajabul engedtem el neki den. 60, de ugi hoga ennekutanna is az mostani vegezes szerent az retek adaja megh maradjon. Rosno, 17. May. 1678.

Ezekhez penigh *nem* kel erteni az Nagi Györginel arendaban, egi forintban levő retiket, mert azoknak külön adaja vagyon.⁷⁸⁷ Az elmúlt 1679. esztendőre valo reteim arat, melljeket

⁷⁸⁴ Hegyemei Istvánt 1670 augusztusában Csécsen 4 marhával írták össze. 1672-ben ugyanitt egésztelkes jobbágyként említették két fiával, Istvánval és Jánossal, valamint 8 marhával, 3 tehénnel, 3 üszövel, 14 sertéssel. 1678-ban még mindig a csécsi birtokrészen élt, állatállománya azonban megfogyatkozott (2 tehén, 5 üsző, 1 sertés). Ezt a részt Monaky Kata vásárolta meg Perényi Judittól 600 forintért. *Portiones possessionariae confiscatae Ladislai Fay curiam eiusdem Csecsiensis*. 1672. május 23. MNL OL E 156 A Fasc. 9. Nr. 35/b, (a továbbiakban: *Portiones possessionariae*) fol. 20; *Consignatio bonorum*, fol. 9; *Conscriptio*, fol. 7; *Conscriptio bonorum confiscatoris Ladislai Fay*, 1678, fol. 10.

⁷⁸⁵ [A sor fölött beszúrással szerepel *vagi egiebel*.]

⁷⁸⁶ [Beszúrta a *szomszed* szót.]

⁷⁸⁷ [A bekezdés eltérő kézírással íródott, nehezen olvasható.]

kaszálni⁷⁸⁸ vettem fel felső lanczi Nagi Janostul flor. 6 den. 39; azon kívül baraniert 18. polturat. Azon ugyan az el mult 1679. esztendőre tartozó reteim arához való adót vettem fel felső lanczi Nagi Gergejtül⁷⁸⁹ egy forintot. Kupan vagion megh egy hazheliem. In anno 1679. 12 kereszt⁷⁹⁰ dezma buzat el költöt Istvan Giörgi kupai.

1681. 20. juny. Biztam földeim gondviseletet Kupai Miklosra. Racz Istvan el foglalt egy darab kaposztas kertet, ket földetis foglalt el, melliet ha ki nem bocsat, rea kel keresni.

Felsőgagy

Vadnak Gagyban en számomra való földek, nemes földek.

Az Pad földek⁷⁹¹ között egy darab föld bele megyen 5 vagy 6 köböl buza, az Fulo Miklós uram földé alol, más felől mellette Uza Mihalyne⁷⁹² aszszonyom földé. Az mogyoros szőlő alatt való nyomason kettő vagyon nemes föld, edgyik az, kit Csőri Marton szantot megh. Az Mogyoros szőlő alatt, mellette alol Fulo Miklós uram földé; felül mellette nehay Batori Miklos⁷⁹³ uram számára való parlagh.

Masik az Fulo uram füves kertire megyen veggel, közel az falu hidacskejához, az Fulo Miklos uramon felül. Azon felül Uza Mihalyne aszszonyom számára való.

Az harmadik nyomason az Sepsij ut fele, alol az magos hidon, Czenete fele jün fel veggel es ala jar az Patakra. Felül mellette Lenkey⁷⁹⁴ számára való föld, alol Fulo Miklos uramon bele

⁷⁸⁸ kaszál [Emendáltuk.]

⁷⁸⁹ Nagy Gergely jobbágyot eredetileg Reöthy Kata alárendeltjei között tartották számon. Halála után örökölte meg Fáy László. *Consignatio bonorum*, fol. 6.; fol. 7.

⁷⁹⁰ Kereszt (*crux*, *Kreuz*) térfogatmértékegység, a tarlón kereszt formában felhalmozott gabonarakás. Átlagos mértéke: 15–20 kéve; 1 kéve: 10–15 kg. BOGDÁN, 1991, 406–408.

⁷⁹¹ Padföld, ma Szirmabesenyő település része.

⁷⁹² Uza Mihály felső-magyarországi köznemesi családból származott, s valószínűleg szintén részt vállalt a Wesselényi-féle rendi szervezkedésben. Birtokainak elkobzásáról több összeírás is fennmaradt, Szászfával, Felsőgaggyal, Alsógaggyal, Pamlinnal, Bátorral, Újlakkal stb. kapcsolatban. Egy 1655-ben készült feljegyzés szerint felesége Jánoki Zsuzsanna volt. 1671-ben második hitvesként Báthori Annát említették. A 18. századra az Uza család már elveszítette jelentőségét. *Conscriptio bona Michaelis Uza in Comitatu Abaujvariensi*, fol. 1–3; *Conscriptio bona Michaelis Uza*, fol. 2; CSOMA, 1897, 621–622.

⁷⁹³ Valószínűleg a gagyai Báthori (Báthory) családról van szó, akiknek, ahogy *Borovszky Samu* fogalmaz, „ősi fészke” Gagybátorban volt. Báthori Miklósról *Nagy Iván* családtörténeti munkája mindössze annyit jegyzett fel, hogy Lenkey Anna volt a felesége. Valószínűleg ezzel a Lenkey családdal állt rokonságban a Monaky familia is. (Monaky Zsófia ugyanis Lenkey György felesége volt). Báthori Zsigmond lányai közül Kata Monaky Ferenc, Zsuzsa pedig runyai Soldos Ferenc felesége volt. A lányok házasságaik révén a Fáy családdal is rokonságban álltak. BOROVSZKY, 1896, 536; NAGY, I, 1857, 233–234.

Gagyai Batori Lászlóra (†1667) 1651-ben Heves-Külső-Szolnok vármegye, majd 1653-ban Pest-Pilis-Solt vármegye esküdt elnökéként, 1654-ben ugyanitt szolgabíróként hivatkoztak. 1661-ben jelölték, 1663-ban megválasztották alispánnak Heves-Külső-Szolnok vármegyében. 1666-ban Pest-Pilis-Solt vármegye helyettes alispánja volt. SZABÓ, 2010, 261–262.

⁷⁹⁴ Valószínűleg arra a Lenkey Györgyre utal a szöveg, aki Fáy László sógornőjének, Monaky Zsófiának a férje volt. HORVÁTH, 2020b, 119–120.

megyen circa cub. 7.

Masik az kender földön felül vagyon egy darab, bele megyen buza circa cub. masfel. Az falu felől szomszedgya Fulo Miklos uram földje. Mas felől Uza Mihalyné Asszonyom szamara valo. Itten Csenete fele az barackoson az erdő között egy maganossan valo darab, hitvan reghi parlagh. Ugyan Csenete fele az Elesko⁷⁹⁵ egy hold föld. Vagyon ismet az eőregh Pantos Andras⁷⁹⁶ pusztaja, melynek felső szomszedgya ugyan az nehaÿ Pantos György jobbagyom haza. Alol azon egy fel haz hely, melynek Vendegi Thamas⁷⁹⁷ reszenek kel lenni. Ki, ha ugy vagyon, minket illet azis Faÿ Istvan Eőtsem Úrral. Mind azzal edgyüt az Kun Gaspar⁷⁹⁸ hazat czinalt, az örökre mienk volna, Gaspar maradekaval zaloghban volna. Mind az Pantos György haza utan, s mind az Pantos Andras haza utan vadnak it földek; mellyekből esztendönkent dezmanak kel be júni.

Az Pantos György es Poczaÿ Mihaly⁷⁹⁹ hazain felül volt egy pusztja, mely Monaki Istvan sogornak, Lenkeiné sogor aszszonynak cedalt. Azbeli reszet engette Monaki Istvan Sogor Lenkeine aszszonyomnak, kin az ő kegyelme embere is czinalt hazat es birjais.

*Alsógagy*⁸⁰⁰

Vagyon az Also Gagyban ket pusztam. Egygyik, mellyet az szegeny Fulo Paltu⁸⁰¹ vettem, azokis vadnak mind földek, retek szőlők es gyümölcsös. Masik az Babocs Petere⁸⁰² fele, mely

⁷⁹⁵ Ez valószínűleg egy Felsőgagyhoz tartozó rész volt, s nem azonos azzal az Éleskövel, melynek a területén a vár található. Ugyanis Felsőgagyról Csenyété éppen az ellenkező irányból közelíthető meg.

⁷⁹⁶ Pántos Andrásról kevés információ áll rendelkezésre. Pántos Györgyöt említették Monaky Kata felsőgagy jobbágyai között. *Consignatio bonorum*, fol. 11.

⁷⁹⁷ A feljegyzések Fáy László atyai öröksége között említenek egy olyan csécsi területet a kúria mellett, melynek Vendégi-rész a neve. A Vendéghyek Abaúj vármegyéből származtak, s a 15. században birtokaik Vendégen, Alsó- és Felsőgagyban, Újlakon és Bátorban helyezkedtek el. BOROVSKY, 1896, 550; NAGY, XII, 1865, 141.

⁷⁹⁸ A rosályi Kun család genealógiájában található egy Kun Gáspár, aki a 17. század elején élt. 1611-ben Máramaros vármegyében kapott jószágokat. Bizonytalan azonban, hogy személye azonosítható-e a gazdasági feljegyzésben említettel. NAGY, VI, 1860, 507, 509.

A Kun család néhány tagjával azonban találkozhatunk még Fáy László birtokain. Kun Jánost a nagybátonyi jobbágyok között említették zálogolások kapcsán. Kun György és Kun Mihály jobbágyokra egy határjárás alkalmával hivatkoztak Pest-Pilis-Solt vármegyében. Az információt lásd Határjárás során készült jobbágyok névjegyzéke. 1666. január 15. MNL OL P 1729 1666, Nr. 14, (a továbbiakban: Határjárás során készült jobbágyok névjegyzéke) fol. 1; Csengerházi pusztáról való levél, fol. 282.

⁷⁹⁹ A Póchay család Zemplén vármegyei armalista nemesi família volt. 18. századi nemesi összeírások említették még a nevüket. NAGY, IX, 1862, 325; KEMPELEN, VIII, 1914, 344.

⁸⁰⁰ [Alsógagy neve a margóra írva. A gazdasági feljegyzésben nem szentel neki külön fejezetet.]

⁸⁰¹ Füló Pál valószínűleg a felsőszendi Füló család tagja volt. Nevét és tevékenységét azonban nem jegyezték fel a családtörténeti munkák. A 16. század végéről említettek egy másik Füló Pált, akinek a felesége Kovácsi Prisca volt. Ő azonban bizonyára nem azonos a gazdasági feljegyzésben említett személlyel. NAGY, IV, 1858, 287–288; BOROVSKY, 1896, 540; CSOMA, 1897, 212; KEMPELEN, IV, 1912, 203.

⁸⁰² Babocs Pétert a felsőgagy alárrendeltek között írták össze. Ugyanez az irat említett Felsőmérán is egy Babocs Pétert, akinek valószínűleg rokona lehetett Babocs Márton. *Consignatio bonorum*, fol. 11.

felesegemnek oszlasban jutot. Az elöt egy haz hely retetül egy egy forint jart.

Vagyon az Lyubanis egy reth, mellyet Pantos György bir eleitül fogvast. Az Fulo Páltul vet haz hely közös Faÿ Istvan eötsem urammal, amelynek Fulo Miklos uram retit földigh el foghlalta, azt az ertven kel oda hadni.

Az Pantos Georgi fiat annya ferhez menetele utan el hozatvan voltak javai. Gal Tamasnal egi hitvan lo ara fl. 3; az Szöcsnel⁸⁰³ az szalonna ara fl. 2. 50; Szabo Janosnal⁸⁰⁴ fl. 1; beatta es azis nalunk vagion magunknal fl. 6. Also szendi Kis Giorginel az szeker ara fl. 4. den 50; Lancz nro. 12; Nagi Jacabnal⁸⁰⁵ 8 köből buza ara fl. 10. den. 40; turoja⁸⁰⁶ nro. 3; egi tehen ket borjaval, meljnek egyike tavalÿi, masik el mult nyari; egi borona. Ket ökröt 26. forinton attuk el, kiert jövendőben vagi tulykot vagi ökröt kel adniuk. Az Szöcsis megh atta az szalonna arat. Also szendi Kis Georgi az szeker araban adot fl. 2. *Pantos Andrast Georgy Fiat az fellieb megh irt, magam reszerül valo adossagokrol megh elegitettem.*⁸⁰⁷

Anno 1668. die 16. *decembris*. Az Pantos Giorgi fia, Csiszar Pal⁸⁰⁸ jobbgiom ugi vette maga melle, hogj ha vele türe holtaigh. Valami javanak fiara kellene maradni, Pantosra maradgyon, ingo javaibul valami keves reszt *advan* leanyanak, mint hogi azis az en emberemnel vagion fernel. Az Csiszarnal levő ökröm az en vagi successorom *dispositiojaban* ál, hova fogjuk fordítani, mivel az nem Csiszar Pale.

Anno 1676. 7. *aprilis* in *Felső Mera*. Az Felső Gagÿ Tot Mihalj⁸⁰⁹ berlette ki tülem azt az ret, kertet,⁸¹⁰ mellyet birt az elöttis 50. penzben, melliet migh birja, esztendönkint tartozik megh adni. Az töb ot valo reteimet es also gagji reteimet is Babocs Georgi kezere biztam, mellyektül

⁸⁰³ A Szöcs családnevet Fáy László felsőmérái alárendeltjei között említették. Szöcs György szücs nevét 1672-ben a jobbágyok között írták össze fiaival, Györggyel és Mártonnal. 4 marhával, 2 lóval, 1 tehénnel, 2 üszövel és 3 sertéssel rendelkeztek. *Consignatio bonorum*, fol. 11; *Portiones possessionariae*, fol. 2.

Szöcs Gergelyt pedig 1689-ben a felsőmérái zsellérek, valamint egy másikukat ugyanezzel a névvel a korlátfalvai egésztelkes jobbágyok között említették. *Inventarium bonorum generosi Ladislai Fay*, fol. 1; fol. 2.

⁸⁰⁴ Szabó Jánost Fáy László gyömrői szabadosaként említették (1666–1674, 1678). Nevét 1670-ben felsőmérái lakosok között írták össze. Ezen kívül a garadnai alárendeltek között is hivatkoztak Szabó Jánosra. Azt azonban nem tudjuk, hogy a két személy megfeleltethető-e egymásnak. Kis János öröklevele, fol. 5; Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 70–71; fol. 74; *Inventarium bonorum*, fol. 16.

⁸⁰⁵ Nagy Jakab nevű jobbágyot sok helyről ismerünk, valószínűleg a név gyakori előfordulása miatt. Említették a korláti és fái alárendeltek között; 1670-ben az óbáti jobbágyok között 8 ökrrel és 8 lóval, 1672-ben pedig a felsőszendi féltelkeseknél 4 marhával, 2 tehénnel, 5 sertéssel. Az utóbbi személy szőlő fenntartásáról is gondoskodott. *Consignatio bonorum*, fol. 3, fol. 5; *Portiones possessionariae Ladislai Fay*, fol. 4–5; Fáy László és Semsey György urak hódoltságban lévő jószágairól, fol. 3.

⁸⁰⁶ [A szó olvasata bizonytalan, eredetileg a *furoja* szó szerepel.]

⁸⁰⁷ [A lap alján beszúrva szerepel *Pantos Andrast Georgy Fiat az fellieb megh irt, magam reszerül valo adossagokrol megh elegitettem* mondat.]

⁸⁰⁸ Csiszar Pál a felsőmérái jobbágyok között említve 2 marhával és 2 sertéssel. *Inventarium bonorum*, fol. 15; *Conscriptio bonorum Ladislai Fay in Comitatu Abaújvariensi*. 1672. május 21. MNL OL E 156 A Fasc. 9. Nr. 35/b, (a továbbiakban: *Conscriptio bonorum Fay*) fol. 2.

⁸⁰⁹ Tót Mihályt Fáy László fái jobbágyai között említették a feljegyzések. Uo., fol. 3.

⁸¹⁰ [Kihúzott szó, olvashatatlan.]

ő tartozik fizetni.

12. majj anno 1676. Az also gagy reteimnek füvet attam ki fel tallerert felső gagy Babocs Geörgjnek. Ugian neki hasonlokepen az Felső Gagy reteim füvetis fel tallerban, mellieket *Szent Mihali* napjara tartozik megh adni. Azonkivül mind Felső es Also Gagy szanto földeimet Babocs Georgire biztam, hoga szanca, s kiis adgia dezmajara. Valahol mi földeim lesznek, el se hadgia idegenedni.

Anno 1677. 4. martii in *Felső Mera*. Faÿ Sofia⁸¹¹ leaniom szoleirül, ki annak előtt volt nehai idvözült Gónczi Andras *uramnak*, most penigh iffiab Nagi Mihalynek *adam volt* hazastarsul.

Az el mult 1676. esztendőben tarczali szöleinek az alliossat,⁸¹² ugj mint Remetet, Baksot, Kövesdet, Fekete hegyet, Mester völgyet, Czeket, Gangaliost es kert szeölöt harmadaban kertük volt megh mivelni, melj csak kölsegunket sem fizette megh. Mostan is jövendőt tekintven megh *hattam*, fel kerjek, es ha megh adgiak, alkuttam megh az niolcz darab szőlőnek szakvaniatul in flor. nro 24. Azokon kívül az Turanszki *uramtul*⁸¹³ vet Czeke szeölő szakvania flor. 4.

Az Recskinetül⁸¹⁴ ki valtót Canisaj szőlőnek szakvania fl. 2; az madi Kiralý hegy es Percze szeölőknek szakvania flor. nro. 11, mely szőlőknek miveltesere alkuttam megh Tarczalon lako Szabo Janossal kilenczed fel *singh*⁸¹⁵ keskenj remek posztoban es egj forintban. Ha penigh az madi ket szőlő miveltesere mast fogadnek, az egj nadragnak valo posztoval ugi, mint három *singh* remekkel alab szallana fizetesse. Szegeni fiam *uram* jegizesehez kepest jarna es esnek ezen szeölők meczzesektül fl. 26; nyitasatul fl. 15; venyike es karo szedestül fl. 5.

Adtak ki az tarczali szeölők nyitasara fl. 15; meczesere fl. 26;⁸¹⁶ vinyike, karo szedesre fl. 5;

⁸¹¹ Fáy Zsófia Fáy László lánya volt, akinek az első férje az említett Gönczy András, a második férje pedig Nagy Mihály volt. HORVÁTH, 2020b, 121–122.

⁸¹² Aljasat, alantas, nehezen művelhető és már-már értéktelen részét.

⁸¹³ Thuránszky családot Liptó vármegyei famíliaként említették. A 18. században Nógrád vármegyei családok között is felsorolták a nevüket. Thuránszky (Turánszki) Miklóst nógrádi zászlóshadnagyként jegyezték fel a Rákóczi-szabadságharc alatt. NAGY, XI, 1865, 184–185; KEMPELEN, X, 1931, 430; BOROVSZKY, 1911, 583; SZIRÁCSIK, 2004a, 79.

⁸¹⁴ A recski Recsky család Heves-Külső-Szolnok vármegye jelentős famíliái közé tartozott. Recsky György nevével a Boza család genealógiájában találkozhatunk: felesége Török Katalin volt, gyermekeik György, István (1658-ban fogolyként említették), Miklós, Zsigmond, János és Katalin. Utóbbi, Recsky Katalin volt valószínűleg az, akinek a nevét egy 1665-ös elzálogosításnál jegyezték fel. Recsky Zsigmondra pedig egy 1654-es jobbágyfelszabadítás alkalmával tettek említést. Felesége Újhelyi Mária volt. Az 1662-es országgyűlés követői között is összeírtak egy Recsky Zsigmondot, Ugocsa vármegye követeként. A 17. században alattyáni földesúrként is hivatkoztak rá, aki 1652-ben pénzt szerzett testvére török fogságból történő kiszabadítására. 1661-ben Recsky Zsigmond és György új adományt nyert egy birtokrészre Alattyánban. NAGY, IX, 1862, 667–668; OROSZ, 1906, 133; BOROVSZKY, 1910a, 675; KEMPELEN, IX, 1915, 75; SOÓS-SZABÓ-SZABÓ, 1980, 94; BENEDEK, 2001, 114, 243; BODNÁR, 2008, 331.

⁸¹⁵ A *sing* egy hosszérték volt, átlagos mértéke mai egységként 60 cm vászonnak vagy 6 méter posztónak felel meg. Vö. Hosszértékek. In: MNL OL Levéltári kisokos. Megtalálható: <https://mnl.gov.hu/mnl/ol/hosszmeretek> (2022. november 3.)

⁸¹⁶ <Venyike s karo szedesre fl. 2. d. 72.>

homlitasra fl. 13. den. 21; első kapajara fl. 30; madi szeölök nyitasara, meczesere fl. 11; vinyike s karo szedesre fl. 2. den. 72. De ezt hamissan vette el, mivel öszszveseggel alkuttam volt megh öt forintban mind tarczalitul, maditul kapallasra fl. 11.

Lyuba praedium

mely illeti az Batori Sigmond es Miklos maradokit es az Gagy atyafiaikat.⁸¹⁷

Es noha annak előtte, mikor az maktul tized diszno jutot, sok fele distrahaltak nagi igassagtalanul keves jüvedelmet ugi, hoga gyakortat az, mit benne el ragadhatot, csak el ragatta mind az altal.

In Anno 1669. Az ot jelen levő atyafiaik job rendben es kerdesben veven kiczoda, mit es quo jure birja abban. Sokan ki szakadvan es semmi ratioiat vagi fundamentumat nem mondhatvan bizodalmaknak, iövedelmetül is el marattak, let azert osztalia így:

Elsőben az disznokat ket fele osztottak, felet vettek el az gagy atyafiaik. Az masik fele, ugi mint az Batori reszt ismet 3 fele inteztek. Harmadat Batori Sigmond maradeki vettek el, az negi reszre oszolvan egi reszt vet el felesegem, Monaki Kata; mas reszt Lenkeine Aszszoniom, Monoki Sofia; harmad reszt Monaki Istvan uram; negiedik reszt az Batori Laszlo uram arvaja.⁸¹⁸

Az Batori resznek masik reszet vette el Batori Miklos uram successora, Uza Mihalyne Aszszoniom. Es noha az baksi⁸¹⁹ resznekis semmi igaz fundamentumat nem allathattak, de oli protestatio es conditio alat az Batori resznek harmadat az baksi reszre ki attak, hoga kik ahöz praetendansek, tartozzanak io igazsagokat solidalni, mellyet ha emittalnanak, abbul ne participallianak, nem leven igazsagok hozza.

Ezenkivül mint tuttomra vagyon, Batori Dorko es Batori Anna⁸²⁰ successori is praetendaltak abbul nekik cedalo rata portiojokat, de mivel mikor az Batori atyafiakkal, Sigmondal es Miklossal minden ősi jozzagokrul megh osztotzak, az Lyubabul nekik semmi reszt nem attak, az, mint az divisionalisbul constal.

⁸¹⁷ Valószínűleg magára a Monaky testvérekre, Uza Mihálnéra és Báthory Lászlóra gondol.

⁸¹⁸ Báthory (IV.) László örököse Báthory (II.) Gábor volt. NAGY, I, 1857, 233.

⁸¹⁹ Baks, melyről korábban már tett említést. Ez a tarcali szőlőkhöz tartozott.

⁸²⁰ Báthory Anna volt gagyi Báthory (IV.) Miklós és Lenkey Anna leánya. Később Mocsáry Jánoshoz ment feleségül. Báthory Dorottya (Dorka) személyéről nem rendelkezünk információval. NAGY, I, 1857, 233.

Az Korlatt falusi⁸²¹ határban vagyon három darab szeőlőm, mellyek noha első osztaliumkor nekem deputaltattak volt, az, mint divisionalisunkbul ki teczik. De annakutanna idvözült aszszonyom anyam testamentumaban az Faÿ határhoz közel levő szeőlőt, az Lenbak szegen⁸²² Faÿ Istvan eöchem uramnak hagyvan, ő *kegyelmetül* 90 forintokon vettem megh eörökössen, mind harmat örökössen aequiraltuk volt idvözült aszszonyom anyammal.

Az Lanszezin levő szeőlő⁸²³ három darabbul áll. Az előtt az 3 szeőlötül szakvanyban attam flor. 18. Az utan napi számra miveltetem, ugy sokkal kevesebbel is ertem megh, kivalkepen mikor jo munka volt benne. De aztis el unnam kivalkepen az napi szamosokkal valo bajlakodast az garadnaiakkal keztem miveltetni, advan nekik egi kapaiatul mind az háromnak flor. 16. Az nyitasat, meczeset az garadnaiakkal napi számra veghez vittem, megis fizettem nekik. Az egi kapallasara valo penztis megh attam az garadnaiaknak egész faluiul, ugi mint fl. 16.

Az ondi⁸²⁴ szőlőcske nyításara, meczesere kültem volt borostul fl. 3; tizenegi ember vitte veghez, kiknek napi számot 9–9 polturat fizettem magok ételen.⁸²⁵ Budai uram⁸²⁶ fizetet az munkasoknak, maratt megh az 3 forintbul az nyítastul, meczestül den. 15. Ittem első kapallasara küldtem Buday uram ö *kegyelme* kezehez flor. 3.

Anno 1667. Nyitasat, meczeset fl. 3; vittek veghez 5. juny első kapallasara es homlitasra attam flor. 4. den. 47.

Die 4. july 1667. Az korlati szeőlőm kötözesere, karozasara attam az garadnaiaknak flor. 14; 2 ezer hordo falra attam fl. 6; tiz font⁸²⁷ turott. Az szantai Suliom szőlőm⁸²⁸ karozasara, kötözesere attam fel 12 szakvanyban, az, meli garadnai sellerek el vegeztekis az korlati szöllő első kapallasat, mind megh fizettem nekik; masik kapallasara attam megh elsőben fl. 9; kel

⁸²¹ Valószínűleg Korlátra utal.

⁸²² Ez a promontórium eddig ismeretlen a kutatás előtt.

⁸²³ A Leányszegi-szőlőről bővebben lásd Consignatio bonorum, fol. 155.

⁸²⁴ A Szerencshez közeli Ondra utal a szöveg.

⁸²⁵ etelen [Emendáltuk.]

⁸²⁶ Egyéb információt a Fáy család levéltári anyagában Budai/Budai nevű személyről nem találtunk. Az is lehetséges, hogy „Buday úr” a környéken élő kisnemes lehetett.

A 17. században több olyan család is élt Magyarországon, akik ezt a nevet viselték. A Nógrád vármegyei prosznefalvi Buday-Plichta família, mely eredetileg csak a Buday nevet használta, a 17. században Prosznefalván, Budatinben és környékén rendelkezett birtokokkal. Buday János Podmaninból költözött el. Két fia volt, Sámuel és Fülöp. BOROVSZKY, 1911, 592.

A pethendi Buday család a 15. század közepén szerzett nemesi címet magának. Eredetileg Zala vármegyében rendelkeztek birtokokkal. A családnak nincs ismert tagja a 17. században. BOROVSZKY, 1900, 514.

A Pest-Pilis-Solt vármegyei Buday család pedig csak a későbbi században szerzett magának nemességet. BOROVSZKY, 1910b, 448.

A korszakban egy Buday István ismert, aki Bihar vármegye alispánja volt 1688–1701 között. NAGY, II, 1858, 251.

⁸²⁷ A font súlymértékegység volt, átlagos értéke ma 50–60 dekagramm. BOGDÁN, 1991, 441, 448.

⁸²⁸ A Sulyom-hegyen lévő szőlőről megemlékezett végrendeletében is. Fáy László végrendelete, fol. 5.

megh adnom fl. 3. Tizen három forintra kellett az szantoi Sulyom szeőlő munkajat bocsatanom, hogj inkab talallyanak munkast.

13. *novembris*. Fedesere attam azon szantaÿ Sulyom szölmnek heted fel forintott. Az szölő pasztornak attam azon szölötül flor. 4; amellelt 4 heti bert nyolcz–nyolcz polturat.

Azon anno 1668. homlitasra ket izben Szantora küldöttem flor 4; az utan küldöttem flor. 7; ismet flor. 3; mely oszveseggel teszen flor. 14. Abbul 28 homlitonak fizettek kilencz–kilencz polturajaval;⁸²⁹ fizettek facit fl. 7. 56; 16. embernek 8–8. polturajaval fizet flor. 3. 84; 5. embernek, kik ganajt hordottak 8–8. polturaival, facit fl. 1. den. 20; venyike hordonak attack öszveseggel fl. 1. den. 24; megis maradot el homlitani valo, arra attam azert flor. 2; első kapallasara azon szölmnek fl. 13, die 14. junÿ.

Anno 1668. Az ondi szeölőcske nyitasa, meczese ment ad flor. 2. den. 90. die 20. junÿ. Attam első kapallasara fl. 3; Kis Giorginek homlitasra fl. 1. Az kapallast fel erte az 3 forintal, mivel 20 ember vagta le, kinek 10–10. polturajaval fizettek. Az homlitast 6 ember vitte veghez, es igi 1 forintot toldottam megh 24 polturaival, mivel az nyitáson, meczesen 9 penz megh maradot volt.

Anno 1668. die 10. julÿ. Kültem az szantai szeölő kötözesere, karozasara fl. 13.

3. augusti. Azon szeölőnek masodik kapallasara Doma Paltul⁸³⁰ fl. 6; kel megh ahoz küldenem fl. 7; aztis megh kultem.

In anno 1668. Az korlati szöleim nyitasat, meczeset az garadnaiak vittek veghez 16 forintert; melynek 10 forintiat az pünkösdi bor arabul deputaltam ki, az tobbevel ados vagiok. Masodik kapallasat is az garadnaiak vittek veghez 16 forintert, melliet is megh attam. Az szantai Suliom szölm pasztoranak az vekoni termeshez kepest mind heti berrel öszve fl. 3.

Anno 1669. 2. martii. Szantai vinczelerem, Német Lörincz⁸³¹ fizetese az ket Suljom szölmötül egi dolmannak valo remek. Die eodem. Attam ket liktor verem hanyasra fl. 1. den. 20; harmadikrais annyit.

Anno 1669. die 24. martÿ. Attam az szantai Nagi szeölöm nyitasara fl. 6. d. 50; az kisseb szeölötül fl. 2. den. 50; mellyet napi szamra kel nyittatni. Azon kisseb szeölöm nyitasa, meczese napi szamra 8–8 polturajaval fizetven ment 8 poltura hijan 6 forintra, melyrül az vinczleret megh elegitettem. Az nagyob szölő meczesereis ki attam az szakvant fl. 6. d. 50; vinyike hordastul az ket szeölötül fl. 1. es egi icze bort.

⁸²⁹ <szakvanyal>

⁸³⁰ Doma Pált az alsószendi zsellérek között jegyezték fel 1672-ben és 1678-ban, gyermekei János és András voltak. Conscriptio bonorum Fay, fol. 11; Conscriptio bonorum domini Ladislai Fay, fol. 7; Portiones possessionariae Ladislai Fay, fol. 2; Conscriptio bonorum Ladislai Fay in Comitatu Abaujvariensi, 1672, fol. 2.

⁸³¹ Német Lörinc személyéről vincelléri tevékenységén kívül nincs adat.

Anno 1669. Adot az felesegem egi korlati aszszonynak egi atalagh⁸³² turot 11 forinton; 6 forintiat megh atta Pocs Thamasnak,⁸³³ melljel az Lejanszegi szőlő nyitasat, meczeset vittek vegben. 12 ember nyitotta megh, napi számra 10–10 polturaival fizettek, 8 ember hasonlo napi számra mecsette megh. Az nyitasara ment fl. 3. den. 63; az meczesere fl. 2. den. 40; melj leszen öszveseggel flor. 6. Restal az turo araban fl. 5; egi hordo ser arais. Az szantai vinczler ivot bort megh pro den. 60; mellyet az szeölő szakmanjabul kel ki venni; mely 60. penzhez attam fl 3. den. 12; az ket szőlőben valo homlitastul a Nagi szeölőben 4 emberre 8 poltura; az kis szőlőben 10 emberre ganaj hordonak 1 napi számott, azert többel nemis tartozom. Kapa elezesre attam 12 penzt; az szőlő első kapallasara attam f. 2.

Az korlati szeölöm első kapallasat vitte veghez 24 ember, kiknek fizettek 10–10 polturaival, melyre ment öszveseggel fl. 7. den. 20. Harman homlitottak, arra ment den. 90; melyre az turo ara restantiabul, meli volt 5 forint, fizettek, es egi hordo ser arabul, mellyet az korlati kocsmarostul vettek fel.

20. maÿ. Küldött az felesegem az első kapallasra Sátor⁸³⁴ fl. 7.

31. ejusdem. Kültem en fl. 3; melj azzal edgiüt, kit elsőben attam, leszen fl. 22.

die 7. junii. Attam az első kapallasra az szantai vinczellemnek fl. 6.; mind öszveseggel az szantai nagjobj szőlő kapallasara szakvaniban ki teölteöttem az 13 forintott. Az kisseb szeölőt napi számra vagta be 24 ember, kiknek 9 polturaival fizettek. Eöszveseggel ment az első kapallasara f. 6. den. 50. Marattam adossa kapa elesitesere 9 penzel, az többbit, mint megh attam, megh attam aztis. Az szantai nagjobj szőlő kötözesere kel adnom fl 6. d. 50.; az kissebtül fl. 3. d. 24. Karozni napi számra kel.

22. junÿ. Attam az karozasra az szantai vinczelernek fl. 2.

Ittem 28. junÿ. Attam ket izben harom harom forintot. Az szantai Nagi szeölő karozasat⁸³⁵ vitte veghez 22 ember, kinek fizettek napi számra 8–8 polturaival, melyre ment öszveseggel fl. 5. d. 28. Az kisseb szeölő karozasat vitte veghez 12 ember, mellyeknek fizettek 8 polturaival, arra ment fl. 2. d. 88., mellyeket mind megh fizettem. Az kötözesetülis mind megh fizettem. Az korlati szőlőmot szakvanyban kötöttek fel pro fl. 6. Az masik kapallastis vitte veghez 24

⁸³² Átalag (*batus*, *Fassl*) eredetileg kisebb hordók neve volt, s bortároló-szállító szerepe miatt a hordónagyság megállapításának folyamata során alakult át bormértékké. 1 tokaj-hegyaljai átalag = ½ tokaji hordó = 80 pozsonyi icce = 67,14 liter. BOGDÁN, 1991, 155–156.

⁸³³ A Pócs család valószínűleg nem lehet azonos azzal, akiket Nagy Imre munkája Borsod és Zemplén vármegyei nemesként említ. NAGY, IX, 1862, 325.

Pócs Pál házhelyére és szőlőjére hivatkoztak Felsőmérán egy peres iratban. Az információt lásd Mérai földek felől való inquisitiók. 1675. június 17. MNL OL P 1729 1675, Nr. 11, fol. 131.

⁸³⁴ Sátor [Emendáltuk.] [Bizonytalan olvasat. Valószínűleg a Sátor-hegyen található szőlőre gondolt.]

⁸³⁵ <...> [Olvashatatlan szó.]

ember,⁸³⁶ korlati szőlőmnek fizettek⁸³⁷ 10–10 polturajával. Az szantay⁸³⁸ nagioib szeölöm kapallasara szakvanyban attam 13 forintott.

4. aug. Az kisseb szeölő kapallasara attam elő penzt fl. 3.

18. aug. Azon szőlő kapallasahoz hatra maratt penzt *is*⁸³⁹ megh attam fl. 3. d. 50.

Anno 1669. Az szantai nagioib szeölömtul az szőlő pasztornak az vekoni termeshez kepest attam fl. 2. es ket heti bert, meli leszen den. 48.; az kisseb szolótul egi forintot egi heti bert.

Anno 1670. die 2. aprilis. Attam az szantai nagioib szeölöm nyitasara szakvaniban heted fel forintot. Az kissebnek nyitasara fl. 3. den. 24.; uj kapakat vetettem 4.

Anno 1670. die 8. aprilis. Korlaton levő ket hordo ser arat rendeltem az korlati szeölöm nyitasara, meczesere ugi, mint fl. 6.; melynek fl. 3. den. 60.; az nyitasra ittem fl. 2. den. 40. Az meczesre valo leszen az tavaly mod szerent.

Die 8. maÿ. Vitettek Korlatra 3 hordo sert, melliet az szeölő munkara kel fordítani.

Die eodem. Attam az szantai vinczelernek harom új kapat, ket lapossat es egi ket agut. Mar leszen ott 6 uj lapos kapa; 1 ket agu. Karo fel szedestül attam den. 90.; vinÿike hordastul fl. 1.; homlitasra attam fl. 3. Hogi Csecsben mentem, kültem által fl. 8. Ment az szantai szőlöm homlitasara, sillyesztesre 17 penz hijan nyolcz forint. Az oda küldött penzbül azert marat az kapallasra fl. 3. den. 15.; mellyhez attam fl. 16. den. 85.; mellyel telik 20. forintra, mind az ket szőlő szakvanyban valo kapallasara.

Die 30. maÿ. Pocscsal szamot vetven, az meli 3 hordo ser ara oda volt, az magok borai ara restantiara vettek fel fl. 7.; abbul marad megh fl. 2. az szeölő kapallasara. Azonkivül vagion ot kin 2 hordo ser ara egeszlen flor. 6.; melybül kel ki teöltem az szeölő kapallasara valo szakvant ad fl. 7. den. 20.; megh azon serek arabul kellene be júni az szölök kapallasan kivülis 80 penznek. Ittem adot oda az felesegem egi atalagh turot hitelben fl. 10. Az utan is vittek Korlatra circa finem junÿ⁸⁴⁰ ket hordo sert.

die 30. junii. Az szantai szölöm karozasara kultem, napi szamra kel karozni fl. nro. 7.; ment az karozasra flor. 9. den. 54.; szakvaniban az kötezesert attak fl. 10.; masik kapallasra flor. 20.; melyben az, mivel hatra marattam voltis, megh attam eppen.

Dezmat limitatio szerint in hoc anno 1670. attak cub 5.; egi hordott vettek el egi forintban az szeölő adajara. Megh attam az ecclesianak is az aldomas bort, mind oszve tudvan az heti berrel edgiüt. Attam az szolő pasztornak az szantai nagioib szeölötül flor. 3.; az kisseb szeölötül

⁸³⁶ [Az *ember* szó föléírással betoldva.]

⁸³⁷ <megh>

⁸³⁸ <szeo>

⁸³⁹ [Az *is* szó föléírással betoldva.]

⁸⁴⁰ <egi>

fl. 1. den 50.

Anno 1671. die 26. februaris in Felsőmera. Az szantai vinczleremmel, ujvasari Varga Matheval⁸⁴¹ az szantaj ket szeölömtul valo gondviseleseert esztendeigh alkuttam megh egy dolmannak valo remek posztoban.

Anno 1674. die 16. martÿ Kassin. Ujobban szegottem megh szantai vinczlerseghre ujvasari Varga Matheval egi dolmannak valo remek posztoban.

Anno 1676. die 25. januaris. Szegöttem megh szantai vinczelleremmel, Kocsis Janossal⁸⁴² öt⁸⁴³ singh keskenj remek posztoban es masfel forintban, mivel más az szeölöm is ot szaporodot.

1676. die 15. martÿ. Attam azon szantai vinczellerem kezehez niolcz lapos kapat, ket agut harmat, 3 meczö kest; kesz penzt nyitasra, meccesre fl. 15. Ez egy esztendőben az mecczesz szakvaniban attam, mivel most az vinczler varoshozis köteles, de oli felelet alat, hogi ennekutanna akar napi szamra, akar szakvaniban az, mint akarom, legjen az mecczesre akkor penz. Öszveseggel mind az 3 szantai szölömben karoszedestul, vinyike hordostul es mindenüt az gypüknek igen jol megh csinalasatul alkuttam megh in fl. 3.

22. martij. Korlatra attam, szeölö munkara fl. 3.; mecczesrul sellerekkel nyittattam.

28. marty. Szantai szeolok meccsesere restalo penzt kültem megh fl.11.; vinyike hordastul, karo szedestül fl. 3. Dodakbul teöb alszoszendi emberimtül.

6. apr. Bekeniesitül kültem fl. 3. az uj szeölö kapallasara az Satoron.⁸⁴⁴ Az utan az Sator szeölö kapallasara valo penzt rea teoltöttem ad fl. 12.

12. maÿ. Attam az vinczlernek homlitasra fl. 6.; az regi ket szeölöm kapallasara fl. 8.

26. maÿ. Peter Mihalitul⁸⁴⁵ kültem fl. 8.

30. may. Korlati homlitasra attam fl. 2.; maratt abban az kapallashoz den. 9. Ittem attam kapallasra Pocsnak fl. 7.; nyitasra, meccsesre attam volt az elebbi szokas szerint fl. 6. Pocsnak arra azutanis annyit kel adni.

29. may. Az szantai regi szöleim kapallasara 4. forintal maradvan adossa, megh kültem.

⁸⁴¹ Újvásári Varga Mátéról egyéb információ nem áll rendelkezésre, valószínűleg a Gömör vármegyei Újvásárról származott. A szántói vincelléri tevékenységén kívül ismert, hogy 1674 márciusában egy dolmány értékű posztóval fizették ki. Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 39.

⁸⁴² Kocsis János szántói vincellérről egyéb adattal nem rendelkezünk. Kocsis Andrászt és Kocsis Mátyást egyéb iratanyagokban Fájon házhellyel rendelkező jobbágyként írták össze. A hármuk közötti rokoni kapcsolat nem bizonyított. *Consignatio bonorum*, fol. 6.

⁸⁴³ <forintban>

⁸⁴⁴ A szántói Sátor-hegyről van szó. Az információt lásd Fáy László birtokosztálya, fol. 219.

⁸⁴⁵ Péter Mihályt említették alszszendi házas zselléreként testvérével, Mártonnal és fiával, Jánossal együtt 1672-ben és 1678-ban. Nem rendelkezett szőlővel, viszont 1672-ből 2 marhát, 2 lovat, 2 tehenet, 1 üszöt és 1 sertést; 1678-ból pedig 2 tehenet, 2 üszöt és 5 sertést írtak nála össze. Péter Mihályt és Péter Mártont meg nem nevezett évben szököttként jegyezték fel. *Consignatio bonorum*, fol. 3; *Portiones possessionariae Ladislai Fay*, fol. 3; *Conscriptio bonorum Ladislai Fay in Comitatu Abaujvariensi*, fol. 2; *Conscriptio bonorum confiscatoris Ladislai Fay*, 1678, fol. 11.

Cassara menetelemkor ketteit kültem megh, az utan az ketteit maganak attam megh. 44. ember homlitvan az, mint mongia, azoknak fizetéseket töltöttem ki egészlen 4. forintal 66. penzel, mellieket maganak attam megh az vinczlernek.

25. juny. Szantai karozasra, kötözesre kültem fl. 26.; korlati karozasra, kötözesre fl. 5. den. 50.

29. july. Szantai szeölöm kapallasara kultem Jacabtul fl. 20., *ultima* july Domatul fl. 10.

Anno 1677 die 4. martý. Ujjobban alkuttam megh szantai vinczeleremmel, Kocsis Janossal öt singh remek posztoban es masfel forintban. Az szeölök szakvaniat ujjobban igazítottam, mind az 3 szeölök szakvaniat, meli egi summaban leszen fl. 30. Nyitas, mecczesis szakvaniban legien; vinyike szedestül, karo szedestul es gyepü csinalastul fl. 3. Kel küldenü szantora 8. *hegies*⁸⁴⁶ lapos kapat, az teobbit haza hozni onnan. Az szantai szeölök kötözese szakvanyban legien 15 forintert, de karozas napu számra ahoz kepest az, mint Tolczvan megien, az karozasra Szantora elegh lesz f. 8. Az szantai szölök nyitasara, meczesere attak fl. 30.; vinyike s karo szedesre fl. 3.; homlitasra fl. 20.; ganaj hordasra fl. 3.; első kapaiara fl. 30. Az korlati szeölö nyitasara, meczesere fl. 6.; homlitasra fl. 5.; első kapalasa fl. 7.

Az tolcsvaý curiának harmadresze enyim, mellyel edgyütt biroket ket kis darab eörökös szabad szeölöket, mellyek idvözült nagi atyamrul, Reöthy Orban⁸⁴⁷ urrul szallottanak, osztaliunkban nekem deputaltattak. Egyik az Varhegyen, mely Nagy Könd⁸⁴⁸ valo szeölönek hivattatik. Ennek egi kapallasatul jar flor. 4.; husra 4. poltura; negy kenyer vagy penz erette ket avagy 3–3 poltura. Az masik az Kutpatkan,⁸⁴⁹ fele Rakocý Ferencz⁸⁵⁰ eöcsem urammak jutot volt; ennek egy munkajatul jar három forint, husra 3 poltura, kenyeris három.

Forgacs Istvanne⁸⁵¹ asszonyomtul eö *nagysagatul* vettem ugyan az tolczvaý hatarban eörök aron ket darab szabad szeölöket, mint kettött az Kutpatkan. Egyike ugyan mellette vagon az

⁸⁴⁶ [A *hegies* szó a sor fölé közbeszúrva.]

⁸⁴⁷ Reöthy Orbán Fáy (IV.) István apósa, Fáy László nagyapja volt. Reöthy Orbán igencsak aktívan tevékenykedett Felső-Magyarországon, ugyanis a sárospataki vár prefektusi címe után 1634–1644 között a kővári kapitányi, majd 1644–1648 között a kassai kapitányi tisztséget is megszerezte magának. Felesége Mocsáry Zsófia, lányai Reöthy Kata (†1663 után), Reöthy Erzsébet és Reöthy Anna voltak. Házasságából mindössze egyetlen fiú utóda, István (†1653) született. HORVÁTH, 2020a, 181–182; HORVÁTH, 2020b, 113.

⁸⁴⁸ Nagy Kend szőlő említését még lásd Inventarium bonorum, fol. 16.

⁸⁴⁹ Tolcsván egy birtokosztályt követően Fáy László jelentős javakra tett szert. A birtokrészen állt egy kúria („felső házacská”), melyhez tartozott egy udvar, egy kisebb kamra és mézárszék, valamint pince is. Fáynek engedélye volt még egyéb épületek (borház, istálló) építésére. Tolcsvai részeihez tartoztak még szántóföldek és telkek is. Ezt kiegészítette még a szőlő, melynek egy része a Sulyom-hegyen, másik része Kútpatkán volt. Consignatio bonorum, fol. 5; fol. 7–8.

⁸⁵⁰ I. Rákóczi Ferenc (1645–1676) életéről és tevékenységéről lásd KÖPECZI-R. VÁRKONYI, 1976, 28–40.

⁸⁵¹ Forgách Istvánné Kapó Kata (†1673. március 17.) Kapó Sándor és Melieth Katalin leánya, 1634 körül ment feleségül Forgáchhoz (†1651. március 14.). A férj Forgách Péter fia volt, részt vett II. Ferdinánd koronázó országgyűlésén. 1632-ben követként megfordult Rákóczi György udvarában. BÁRTFAI SZABÓ, 1910, 499–500.

regi kis szőlőmnek, melynek nap kelet felől való szomszedgia, Balvandi Laszlo⁸⁵² zalogos szeölője. Az masikis ugyan az Kut Patkan vagyon, nem messze az masikhoz, melynek Nagi Tolczva felől odabrul valo szomszedgya Tolczvan lako Nagy Janos szeöleje.

Anno 1666. Az kikeleti munkara kültem elsőben fl. 18. Abbul az regi ket kis szőlőm nyitasara, mecczesere attak fl. 7. szakvaniban. Az mostan vet szeölök mecczesere fl. 9.; három szeker ganej viteltül attak fl. 1. den 18.; vinyike hanyastul, karo szedestül fl. 1. den. 20. Az utan kültem be flor. nro. 9.; abbul attak 11 embernek homlitastul napi szamot 9–9 polturajaval, melyre ment fl. 2. den. 97.; egi szeker ganej vitelre den. 50. Maratt attul megh flor. 5. d. 53.; melly öt forintbul es 53 penzbül hattam, hoga az teöbbetis el homlitottak. Azt az 9 forintot azert, mellyet homlitani forditottak az első kapallasra valo penzbül megh küldöttem 30. junii Czako Istvantul, mivel az első kapallasara megh kültem volt az 25 forintot.

Anno 1666. die 24. martý. Kültem Monaki Istvan uramtul Tolczvara Monor Marton⁸⁵³ kezeben az regi ket darab szeölöcskem nyitasara, mecczesere fl. 7. Az Forgacsne aszszonyomtul vet szeöleim mecczesere flor. 7. Megh irtam mindeniknek az mecczeset napi szamra, mennel jobban lehet, ugi tegyek. Liktor verem hanyoknak es kö hordasra flor. 4. 31 emberrol irjak, hoga homlitottak, es hoga az felljeb megh irt 9 forintot napi szamra azoknak fizettek. Szendi⁸⁵⁴ 3 emberim az Kut Patka felső szeölöben három nap karoztak, kiknek megis fizettem, nem is sok marat ott karozni valo.

28. juný. Kötesre, karozasra kültem borostul fl. 5.; az utan flor. 7.

10. julý. Masodik kapallasara az szeölöknek kültem flor. 25.

19. augusti. Az mostan vet ket szeölö harmadik kapallasara kültem Kis Matyastul⁸⁵⁵ fl. 16.

Anno 1667. circa initium aprilis.⁸⁵⁶ Elsőben küldött Tolczvara az feleségem flor 12.; azutan magam kültem flor. nro. 9.; abbul attak az lyktor vermekre⁸⁵⁷ fl. 1. den. 62.; 27 nyitonak 27 penzevel fizettek,⁸⁵⁸ meli leszen flor. 7. den. 29.; ötnek tiz polturaival, melj leszen fl. 1. den. 150. Mind özveseggel fl. 8. d. 79.; mecczőnek attak 10 polturajaval flor. 1. d. 20. Még az Nagi

⁸⁵² Bálvándi László valószínűleg a környéken élő kisnemes lehetett.

⁸⁵³ Valószínűleg a lentebb említett bártfai Molnár Márton mesterről lehet szó.

⁸⁵⁴ Valószínűleg a felső- és/vagy alsószeni embereire gondol.

⁸⁵⁵ Kis Mátyás jobbágyról nincs egyéb információnk. Nehéz megállapítani, hogy rokona-e annak a Kis Györgynek, akiről a 17. lábjegyzetben már említés történt. A különféle összeírások feljegyezték még Kis Mihályt, aki Fáy László felsőmérái jobbágya volt két fiával, Jánossal és Mihállyal együtt. Kis Mihálynak 4 marhája és 6 sertése volt. Csécsen is összeírtak egy Kis Mihály nevű jobbágyot 2 marhával, 1 tehénnel és 1 üszövel. Kis János felsőmérái zsellér, Kis Bálint pedig alsószeni egésztelkes jobbágy voltak. A Kis családnév gyakorisága miatt nehéz megállapítani, hogy közöttük fennállt-e valamilyen rokoni kapcsolat. Inventarium bonorum, fol. 1; fol. 17; Conscriptio bonorum confiscatoris Ladislai Fay, 1678, fol. 10; Portiones possessionariae Ladislai Fay, fol. 2; Portiones possessionariae, fol. 20; Conscriptio bonorum Ladislai Fay in Comitatu Abaujvariensi, 1672, fol. 1.

⁸⁵⁶ Április elején.

⁸⁵⁷ Liktorveremnek nevezik a szőlők aljában ásott gödröket, vermeket. BAKOS, 1959, 7.

⁸⁵⁸ <ötnek tiz polturaival>

Könd maratt el, mint egy ket emberre nytñy valo. Az, mint az ujobban szamot vetettünk, az ket izben kiadott 21 forintbul veghez vittek. Az nyitast, mecczest, liktor vermektül valo fizetést es ezenkivül egi vinýke szedőnek fizettek.

Die 22. maý. Az, mely 12 forintot ki attam; abbul 9 bujtasrakoknak 11 polturaival fizettek; meli leszen fl. 2. den. 97. Harom ültetőnek 11 polturaival leszen den. 99.; vesszöt vettek den 27.; hat vinýke szedonek 6 polturaival fizettek, facit fl. 1. den. 26.; Bancsi uramnak⁸⁵⁹ attak az hordoert den. 48., melj mind oszve leszen fl. 5. den 97.; maradot az 12 forintbul az elso kapallasra flor. 6. den. 3., akor kültem 24. maý flor. 8.

Item die 7. junii. Kültem flor. 6.; igi az első kapallasa az, mely 20 forintot 3 izben be kültem volt; toldottam megh 70 penzel; mivel 69 ember vagta be az szeölöket, kiknek tiz–tiz polturaival fizettek napi szamra facit flor. 20. den. 70.; kapa elesitesre attam den. 32.; kötözesset attam es karozasra 29. juný flor. 8.

4. julý. Küldöttem Finta Andrastul⁸⁶⁰ az assással edgjütt flor. 10. Az pataki deakoktul az tolczvai haz epuletitul Marton mesternek kültem flor. 8. Azon penzt fordítottak az szeölö masodik kapallasara, kihez annak utanna Doma Pal altal küldöttem flor. 12. Az tolczvai szeölök kötözesere, karozasara az kötözőnek hat polturaival, az karonak 10 polturaival fizetven, napi szamra ment mind öszveseggel flor. 16. den. 41. Külön veven penigh az karozyok fizetése ment ad fl. 6. den. 90.; az kötözök fizetése ad fl. 9. den. 90.; az masodik kapallasra ment volt flo. 16. den 41. Noha megh az Nagi Könd valo szeölőnek fele akor kapallatlan marat volt, mellyet circa 6 ember vagy 7 be foghatta.

die 8. septembris. Igazgatasra kültem fl. 2.; az harmadik kapallasra flor. 20.; az haz munkajara flor. 4.; ezeket Doma Pál vitte be. Az tolczvaý szeölöm be szedesetül szakvanyban alkuttam megh in flor. 10.; ugy, hogy ennekutanna egy kapallasa szakvanyban 20 forintert

⁸⁵⁹ Báncsi Mártont más irat is említette tolcsvai birtokosként. Neve a konfiskációs iratokban gyakran fordult elő, többek között vehéci és jesztrébi részeinek elvétele miatt. A családtörténeti monográfiák szerint a Báncsy család központja a zempléni Vehécen volt. A família már régóta a vármegye szolgálatában tevékenykedett. 1598-ban bizonyos Báncsy Miklóst említettek az összeírások Dávidvágáson. Az 1613-as országgyűlésre Tárkányi Ferenc alispánt Báncsy János kísérte Zemplén vármegye követeként. 1661-ben Báncsy Zsigmondot Zemplén vármegye alispánjaként, 1662-ben helyettes alispánként jegyezték fel. Báncsy Zsófia és Hanvay Péterné Báncsy Anna az 1680-as évek közepén visszakapott egykor konfiskált birtokrészeket (Kodlóc, Konyus, Göncruszka). *Conscriptio domuum et vinearum in partibus Regni Hungariae*. 1676. június 16. MNL OL E 156 A. Fasc. 58. Nr. 9, fol. 60; *Extractus bonorum Regio Fiscalium anno 1685*. 1685. szeptember. Uo., A Fasc. 157. Nr. 69, (a továbbiakban: *Extractus bonorum Regio Fiscalium anno 1685*. 1685. szeptember) fol. 5; *Extractus universorum bonorum in partibus Regni Hungariae*, fol. 25–27; *Extractus seu Specificatio bonorum fiscalium*, fol. 84; BOROVSKY, 1905, 39, 135, 391, 396–397, 420; ULRICH, 2011, 187–188.

⁸⁶⁰ Finta András fíji egésztelkes jobbágyaként említették. Fiai voltak Finta Márton és Finta Jakab. 1672-ben 8 marhát, 3 tehenet, 3 üszöt, 7 sertést, valamint méheket írtak össze telkén. Finta András szőlővel is rendelkezett. *Conscriptio*, fol. 7; *Portiones possessionariae Ladislai Fay*, fol. 5; *Conscriptio bonorum Ladislai Fáy in Comitatu Abaujvariensi*, fol. 4; *Conscriptio bonorum confiscatoris Ladislai Fáy*, fol. 11; *Conscriptio bonorum domini Ladislai Fáy*, fol. 7; *Bona occupata domini Fáy*, fol. 7.

legyen, de sem kenyeret, sem husra valot nem kel adnom. Adtam az Monaki szölötül⁸⁶¹ az szölö pasztornak flor. 1.; attam az mellet 1 heti bert 8 polturat, kivel talam ot nem is tartoztam volna. Az laponon valo Kut Patka szeölömtul özveseggel attam harmad fel forintot, egiebet nem az szölö pasztornak. Az Nagy Könd valo szeölötül 1 forintot attam, heti penzt most nem is kertek attul, de az előtt megh vettek. Az tolczvai haz epületitül elegitettem megh Marton mestert 7 forintrol, vagiok ados 9 forintal.

Anno 1668. Attam az tolcsvai szeölök nytasatul, mecczesetül fl. 20. azzal az három forintal edgjüt, mellyet Pocstul be küldöttem. Homlitasul fizettem megh az ket szeölöben az Kutpatkakon 35 embernek tiz–tiz polturajaval. Még az Nagi Könd valo homlitasban oda attam 8 emberre 10–10 polturat; vinyike hanyastul attam az vinczlernenek fl. 1. Az tolczvay vinczlert az el mult esztendei fizeteserül contentaltam, ujobban conventiot advan neki.

die 22. may. Attam Bartfai Molnar Martonak fl. 8., hogi abbul mind az szeöleim első kapallasara, s mind az pincze padlasara vala fahozasra elő penzt adgion. Azon 8 forintbul adot Molnar Marton az homlitasra flor. 3.; ött forintia az pincze padlasara valo fakra maradott nala, melyhez die 14. juny attam flor. 2. Azonkivül az munkaert valo fizetesre fl. 1. den. 50.; mind oszveseggel az tolczvay szeöleimben egész nap homlitot 54 ember, kiknek fizettem 10–10 polturajaval. Azonkivul 6 ember az esső mia nap esteigh nem dolgozhatvan, azoknak 7–7 polturaval fizettek, kiket mindenestül foghva contentalom is.

Die eodem. Az tolczvai szeölöm kapallasara valo penzt ki attam flor. 20., melynek felet harmadnappal az előtt vitte volt be Pocs Thamas.

Circa diem 10. julii. Az tolcsvai szeöleim kötözesere es karozasara ugj attam flor. 20.; hogi ha mit az szeölökben igazgatni kellene, es azon fizetesre veghez vigiek. Azon tolczvai szoleim masodik kapallasara is attam szakvaniban fl. 20. Az tolczvay pincze gerendait ötöd fel forinton vettek, annak padlas faira attam három forintot föld hordastul, es azon pincze padlasa megh tapasztasatul fl. 2. Az tolcsvai hazam padlasa tapasztasatul es mäzlästul attam flor. 2. den. 50. Marton mesternek fizetesere az regi alkuvás szerent fl. 1.; az tolczvai szeöleimert magam jobbagyival fizetes nelkul fizettem be. Az Monaki szeölö pasztornak attam fl. 1.; az Nagi Könd valo szeölö pasztornak fl. 1.; heti penzt egyiktül sem attam; az Kut Patka szeölö pasztornak fl. 2.; ket heti bert den. 48.

Anno 1668. 16. decembris. Az tolczvai vinczlert az előt búzajarul megh elegitven dolmaniat szabotul ki intezlettem. Hatodfel singh remekbül csinallasara attam szabonak 22 polturat; 1 rend kapocsra 3 polturat; 3 singh vaszonra 9 polturat; 8 singh lenia⁸⁶² sinort. Még egj nadragot kel

⁸⁶¹ A Sulyom-hegyen található Monaky Kata örökjogon kapott szőlője. *Consignatio bonorum*, fol. 10.

⁸⁶² A lénia vagy linea mérőzsinórt, egyenes vonalat jelent. JANKOVICSNÉ TÁLAS, 2006, 435.

adnom remek posztobul, mivel sem süveget, sem csizmat nem attam megh. Kültem husvetkor az tolczvai szeoleim nyitasara, mecczesere in anno 1669.; ki attam szakvaniban fl. 12. Az első kapallasara megh kültem ket izben tiz–tiz forintot, meli leszen fl. 20.; homlitasra attam fl. 4.; karozasra, kötözesre elő penzt fl. 5. Arultattam ot ki egi atalagh bort, melj ment ad fl. 16. den 88. Az utan kültem be fl. 16.; ismet Doma Paltul fl. 2. den. 12.; mely öszveseggel leszen fl. 40.; melyből mind kötözesre, karozasra es az masodik kapallasra valo ki telik.

Die 14. augusti anno 1669. Az tolczvai szeoleim harmadik kapallasara kültem fl. 16.; marattam adossa 4 forintal azon kapallasra, aztis az utan megh kültem. Az szüretkor attam az Monaki szőlő pasztornak flor. 1.; az Nagy Könd valo szőlő pasztornak is flor. 1.; heti penzt egyiknek sem attam, mivel nem szokas. Az kut patkai nagyob szőlőtül attam flor. 2. ket heti bert. Hattam most Tolczvan az szüretkor cassai kadat⁸⁶³ magamet, s mellyeken elegedendő abroncsos vagyon. Azon kívül egy kisiny tölgy kadacskat, melynek feneket ki ejtettek, megh hattam újonnan rakassak es feneket vessenek bele. Eocsem uram kadgyat kassai kadat is, mellyekre megh abroncsot is vetettem.

Anno 1670. Husvet tajban arultattam ki Tolczvan egi hordo bort, melj ment huszonötödfel forintra. Annak 20 forintiat attak az ot valo szeoleim nyitasara, mecczesere, az teobbit mas munkajahoz rendeltem. Pünkösd előttis kezdettem ki egi hordo bort, azt is arra kel rendelni.

Item die 21. may. Kültem be Doma Paltul fl. 10.; item 31 uj ket agu kapat;⁸⁶⁴ venyike haniastul fl. 1.; tavalj aprolek restantiat den 51.

30. maý 1670. Az tolczvai vinczellernek az el mult esztendejere kilenczedfel singh remek posztójával leven ados, mivel megh nem kereshettem, kesz penzül fizettem neki flor. 5. den. 87.; singit 23 polturaban computalvan, mellyet az, mely bort most ki kezdettem, abbul hattam, megh adgia Molnar Marton. Egi köből buzajával is leven ados az vinczlernek, az el mult esztendejire megh kultem. Ugian ackor az jelen valo esztendejere kültem az vinczlernek egi köből buzat.

7. junii. Az vinczlernek az 9-edfel singh poszto arat fl. 5. d. 88. megh kültem kesz penzul. Az Bonis szeölők⁸⁶⁵ egi kapaiaatul 21 forint jarvan volt ot, arra fl. 16. den. 27., mellyhez kültem

⁸⁶³ A kádat (latin: *cuffa*, német: *Kufe*) nagyobb bormértékegységként használták, nagysága nehezen állapítható meg. Rokona lehet a dreilingnek és a fudernek. A dreiling kb. 1690 litert, a fuder maximális értéke pedig 2099 litert tett ki. BOGDÁN, 1991, 174, 177, 235–236.

⁸⁶⁴ <Item attam maganak az vinczlernek fl. 3.>

⁸⁶⁵ A Bónis Ferentől vásárolt tolcsvai két szőlőre utal a szöveg. *Consignatio bonorum*, fol. 9.

Bónis Ferenc (†1671) 1649–1656 között II. Rákóczi György szolgálatában tevékenykedett. Bónis aktív részese volt a Wesselényi-féle rendi szervezkedésnek. 1669-ben több köznemes társával együtt részt vett a sárospataki, 1670-ben pedig a kassai gyűlésen. Ugyanezen évben Breznóbányára ment a dunáninneni megyék találkozójára követként Szemere László zempléni alispánnal és Hanyi Péterrel. Ezen szerepvállalásaiért elfogták, a pozsonyi vérbíróság fej- és jószágvesztésre ítélte. Házakat birtokolt Kassán, Sátoraljaújhelyen és Tolcsván. Füzér várát és hozzá tartozó négy falut pedig 3500 forintért bérelte Nádasdi Ferentől. Az összeírások szerint Bónis Ferencnek

fl. 4. d. 13., igi ki teölt az 21 forint, husra kenyerre fl. 2. d. 52.

6. augusti. Az tolczvaÿ szőlők karozasara kültem flor. nro. 14.; az elöt is attam volt ugyan egy forintot, melj összeseggel flor. nro. 15. Ugyan akkor az előbbeni szöleim kötözesere is flor. nro. 10. Az Bonis szőlők kötözesere is flor. nro. 11. dn. 69.; mind husra kenyere valoval egygüt. Husra, kenyerre penigh 40 poltura megyen.

Anno 1670. Fizettek szüretkor az szölö pasztoroknak, az nagioib Kutpatka szeolötül heti berrel edgiüt fl. 2. den. 48. Az Monaki szölötül es Nagi Könd valotul egi egj forint; ezektül nem jar heti penz. Az Várhegi Bonis szeölötül heti penzel fl. 2. den. 48.; maratt Tolczvan uj hordo nro. 13. Adot akkor⁸⁶⁶ fedesre az felesegem fl. 16.; rea teöltöttem az utan mind öszveseggel 22 forintra. Az szölök forgatasara valo penztis, meli volt flor. 37. rea teöltöttem 43 forintra; es ugi vegeztem. Ennek utanna az Bonis szeölöktul valo fizetes, mind husra, kenyerre valoval öszve 23 forint legien; az 21 forintia az szokot szakvani ara, husra s kenyere ket forint. Egy kerek szamban fogh ez utan jarni minden szöleimtül fl. 43.; liktor verem hanyasra attam harom veremtül husz–husz polturat. Ha teöbbet hannak is, megh kel tüle fizetni.

Die 6. decembris 1670. Az tolczvai vinczler mar ez esztendejere valo fizetesere mind megh elegitettem, vagiok csak ados egi nadragnak valo posztojaval.

Anno 1675. die 23. novembris in Felső Mera. Az tolcsvai vinczlernek ez jelen valo esztendejere megh attam az 9 singh posztojat es ket köböl buzajat. Fedesre adot volt felesegem fl. 7.d. 50. 3 forintiat, mongja, hogj rea költötte az fedesre. Ötöd fel forintia nala vagjon, aztis oda vesztegettek. Tolczvai vinczleremmel, Tot Demeterrel⁸⁶⁷ ujjonnan szegodven, leszen fizetese ez kesz penz fl. 3.; kilencz sing keskenj remek poszto, ket köböl búza. Kezdődik esztendeje in anno 1676. 25. januaris.

In mens februaris. Ket izben kültem Tolczvara szölő munkara fl. 7.; liktor verem haniastra, födelesre, arkolasra.

14. martÿ. Kültem Pocs Georgitül Tolcsvara keves nyitásra es mecesre fl. 26. es 4 lapos kapat;⁸⁶⁸ uj 4 ket agu kapat; egi csakant. Volt ot az ujakon kívül 6 kapa.

még Liszkán és a Füzérhez közel eső Filkoházán, Pálházán, Vágásban, Komlóson és Mátyásházán voltak érdekeltségei (szántók, legelők, malmok, házak és jobbágytelkek). Extractus universorum bonorum in partibus Regni Hungariae, fol. 34; Extractus seu Specificatio bonorum fiscalium, fol. 58–59; PAULER, 1876, I, 236, 305, 308; PAULER, 1876, II, 77–78, 81, 319–327.

Bónis Ferenc könyvtárát lásd MONOK, 1992, 39–40.

⁸⁶⁶ ackor [Emendáltuk.]

⁸⁶⁷ Tót Demeterrel kapcsolatban egyéb információval nem rendelkezünk. A családi név gyakorisága miatt nehéz megállapítani, hogy rokonságban állt-e a Fáy-birtokok más részein élő Tótokkal. Az összeírások még említettek Tót Bálint, Tót Balázs, Tót György, Tót János és Tót Pál nevezetű alattvalókat is. A teljesség igénye nélkül lásd Conscriptio, fol. 7; Inventarium bonorum, fol. 17; Portiones possessionariae Ladislai Fay, fol. 5–6; Conscriptio bonorum confiscatoris Ladislai Fay, 1678, fol. 11–12.

⁸⁶⁸ <ket>

28. martii. Pocstul kültem Tolczvara⁸⁶⁹ floren. 25. kapallasra; ha penigh eleb homlitani fogok, arra fordithatni benne.

4. aprilis. Pocs kezehez attam fl. 6. Meg kel adnom az szeolok kapallasahoz Tolczvara fl. 12.

7. aprilis. Attam Pocsnak fl. 6.; megh restal az kapall. f. 6. Az 12 forintotis megh küldöttem.

Ittem die 10. majj. Pocstül kültem fl. 24.; melliet mire költönek, es utan kel szamitast venni. Azon 24 forintnak 6 forintia az kapallasra hajlot; az 18 forintbul 16 polturat kapa elesitesre vettek. Az tizenniolczad fel forint homlitasra es eggyeb munkara maradot, ahoz attam harmadfel forintot 27. maji. Mar akkor⁸⁷⁰ 44 ember homlitot volt Tolcsvan, de megh feles marat homlitani valo, 9–9. polturajaval fizettek; mind öszveseggel az 20 forintbul 9–9 polturajaval homlitottak 75 emberrel, kiknek 8 polturajaval maradvan adossa, aztis megh kültem. Es mivel meg marat alkalmasint homlitani valo, kültem arrais flor. 10.

6. die maii. Tol[cs]van volt az homlitas szaztizenegi emberrel, kiknek fizettek 9 polturajaval, ment fizetesek 30 forintra. Ittem küldöttem Tolczvara az karoval kötözesre, karozasra fl. 36. Az vinczlernek fizeteseben 1 köből buzat; az masodik kapallasra valo penzt is fl. 43. Tolczvara megh kültem. Az karozasra valo penzbül marat valo penigh Tolczvan fl. 3., melliet az harmadik kapallasra kel forditani.

Anno 1677. die 4. martii in Felső Mera. Tot Demeternek tolcsvai vinczleremnek mind az kesz penz fizeteset az el mult esztendejere, mind buzajat es posztojat megh attam. Ujóbban szegödven megh azon tolcsvai vinczleremmel, leszen anny fizetese, mint az el mult esztendőben az fellieb valo jegizes szerent. Attam kikeleti szeölő munkara elő penzt fl. 4.; kel oda adni ket agu kapat nro. 6.; laposat hegiesset nro. 4. Domatul kültem Merara szőlő munkara f. 12. Attak ki nyitasra, meczesre fl. 41. den. ½; vinyike es karo szedestül; ganaj hordasra fl. 4.; homlitasra fl. 20.; első kapajara fl. 43.

Fülek körül levő jóságocskamrol, annak adajarul es szolgalttyarul

Gömörvagegeben Sőreg nevü falu eörökös ősi jóságunk noha közöttünk Fay Istvan eöcsem urammal ket fele oszlott.

Mindazaltal, mivel mas helyeken úgy, mint Ragiolczon es egyebüttis eöcsem uramnak eset, az helyben nekem Sőregen teöb ekem eset, s talam emberem is azon faluhoz valo Gortva nevü eörökös pusztá is, az, hol majorsagh földeink, reteink vadnak, jobbagyinknak is ortvanj⁸⁷¹

⁸⁶⁹ <fl>

⁸⁷⁰ mar ackor [Emendáltuk.]

⁸⁷¹ [Valószínűleg elírás, helyesen az *irtványföldre* utal a szöveg.]

földei, mellyekbül az dezmat, mint szinten az söregi földbül minden jobbagy maga földes uranak tartozik adni, mind az igazsagh, s mind az be vet szokas szerent. Mivel azon pusztá eleitül foghvast Sőreghez birattatott, szinten ugi, mint az seőregi határ es sem teörök, sem magiar urnak külön attul nem fizettek az söregiek. Az menyvel penigh Sőregen nekem teöb emberem vagyon, az helyeben masut jutott eöcsem uramnak, az, ki dezmajat is csak ö kegyelmenek adgia. Azon gortvai pusztatul az deteriek fizetnek lenczet, borsott.

Az balogfalusiak penigh azért *nem* fizetnek tüle, hogy az soregiekis fizetetlen elnek mas pusztat, Balogfalvához tartozót.⁸⁷² Azon söregiek majorsagh földeket szantonak, vetnek mind buza tavasz ala, mind az magok hataran, mind az Gortvan, azt beis takarjak, reteinket megh kaszalliak es fel takarjak. Kilenczedet adnak mind buzabul tavaszbul, mikor mak nincs is, az en reszemre valo emberek egy hizot disznoval. Disznoval tartoznak, ha mak vagyon kettövel, noha eddighis földes urak jo akarattyaban allott, mikor mak volt, hoga tizedet nem vettek az disznajokbul. Minden külön kenyeres ember egi–egi tyukkal tartozik, közönsegessen penigh az en számomra egi özzel, negy madarral. Adaja esztendönkint az söregi jobbaginak den 75.; az seller felenyivel tartozik.

Anno 1668. die 12. januarÿ in Füle. Az gortvay pusztatul valo alkuvast en az magam reszerül ujobban igazitasban vévén Deterben lako Barbas Benedekkel es Janossal.⁸⁷³ Az eöcsem uram reszen kívül tartozik nekem esztendönkint az eöregh kilával, lenczevel, avagi borsoval egi kilával es egy barannyal. Most az egi kilo borsot megh hoztak, az egi barannyal adossa marattak, nagi embersegekre fogadvan, hogy esztendő ekkorra⁸⁷⁴ ket barant adnak csak az en reszemre. Eöcsem urammal az barany dolgabul, mint alkhatik, ö lássa. Egi deteri varga is az el mulo esztendőre fel kilo tavaszban követte megh, mellyel is adoss.

Teöb Füle. keörül levő jóságocskamrul, annak adajarul, szolgalttyarul

Nogradvarmegeben Hidegkuton is vadnak jobbagyim, kik szantonak, vetnek en számomra is es egieb szolgálatot tesznek; kilenczedet adnak; karaczony ajándekara egy özet, madarakat, egi–egi tyúkott; minden esztendőben egi–egy hizot disznot. Az jobbagy adaja esztendönkent fl. 1.; seller adoja den. 50.

⁸⁷² tartozot [Emendáltuk.]

⁸⁷³ Borbás Benedek és Borbás János valószínűleg annak a detéri kuriális nemes családnak a tagjai voltak, akik a 17. század közepén szerezték meg a nemeslevelüket. NAGY, II, 1858, 162; BOROVSKY, 1903b, 642.

⁸⁷⁴ eckora [Emendáltuk.]

Szeregy in Comitatu Neogradiensi

Szeregyben is jo jobbagyim es sellereimis vadnak, kik ugyan heljekben szantonak, vetnek; es egieb szolgálatot tesznek; kilenczedet adnak; karaczony *ajandekara*⁸⁷⁵ egy özet adnak; egi–egi tyukot, mindenik madarat ad; az, ki jo jobbagi nro. 1.; minden esztendőben egi hizot disznot adnak.

Az jobbagy adaja esztendőnkint fl. 1.; seller adaja den. 50. Az kiraly dezmajatis megh szokas esztendőnkint az en reszemre arendalni, kiben az fizetesse haramlik az en reszemre.

Óbást in Comitatu Neogradiensi

O Bastban is⁸⁷⁶ vadnak jobbagyim, sellerem is; azok Ragiolczon szantanak, vetnek;⁸⁷⁷ buzajokbul tavaszokbul kilenczedet adnak.

Az terbelediekkal edgiut adnak egi hizot disznot; mindenik egi–egi madarat es tyukot. Az jobbagi adaia fl. 1.; seller adaja den. 50.; az kiraly dezmajat is megh szoktam esztendőnkint arendalni az magam emberitül, kibül esik az en reszemre.

Kápolnásragyolc in Comitatu Neogradiensi

Ragiolczon egy jo jobbagyom vagyon, Kurinczi Gergely,⁸⁷⁸ kinek mindenfele marhaja es ménese is vagion. Szant, vet, kaszal es egieb szolgálatot teszen; kilenczedet ad; minden esztendőben vagi vagion mak vagy nincz, egi–egi disznot ad hizottat; egj madarat, egi tyukott adaja flor. 1.

Azonkivül Puszta Ragiolczban, Monoszaban, Kis Belnaban bizonios reszek ugi, mint Becsken, melj remenlem, Nograd varmegeben vagyon. Az közelib elmúlt teörök-tatar jarasatul fogvast semmi jövedelmet nem vehetlyuk, kik falujokbul kiis bontakoztak volt.

Mindazonaltal in anno 1659. die 2. martii. Fülekre fel hozvan adajokat ackor ez szerent registraltam vala öket. Voltak szam szerent hatan:

1. Erdely Benedek, fia volt 3; adaja ket taller.

⁸⁷⁵ [Beszúrta a mondatba az *ajandekara* szót.]

⁸⁷⁶ <jo>

⁸⁷⁷ <De Buzajokbul>

⁸⁷⁸ Kurinci Gergelyt máshol is Fáy László ragyolci jobbágyként említették. Egy esetben Kurinci 5 forintot adott kölcsönbe Fáy Lászlónak. Bizonyos Kurinci Istvánra szintén jobbágyként tettek említést 8 ökörral és 10 lóval Ragyolcon. Pusztaragyolc, Monosza és Kisbélna praedium zálogjoga, fol. 183; Consignatio bonorum, fol. 7; Fáy László és Semsey György urak hódoltságban lévő jószágairól, fol. 3.

2. Nemet Mihály,⁸⁷⁹ fia volt 2; adaja flor. 3.
3. Konya Mihály,⁸⁸⁰ adaja fl. 2. den. 50.
4. Kecskes Pál,⁸⁸¹ fia nro. 2.; adaja fl. 2. den. 50.
5. Tott Janos,⁸⁸² kinek ket eöccsei vadnak, adajok fl. 2. den. 50.
6. Tot Mihály, legh szegenyeb ember; adaja fl. 1. den. 50.

Adajok be fizetesenek terminusa vizkereszt napia. Ezen joszagocskanak fele az Ragályne⁸⁸³ nenem asszony successorit, Dorogfi Istvan⁸⁸⁴ es Tasy Mihály⁸⁸⁵ eocsem uramekot; az fele penigh engem illet Faý Istvan eöcsem urammal.

In anno 1668. Attak fl. 7.

Ad annum 1669. Barbeli Janos⁸⁸⁶ urnak arendaltam in fl. 5.; de csak az nagj reszet.

⁸⁷⁹ Német Mihályt a gazdasági feljegyzés még egy helyen, a péceli lakosok között említette egy favásárlás kapcsán. Nem bizonyítható, hogy személye megegyezne az itt feljegyzettel. Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 71.

⁸⁸⁰ Kónya Mihály jobbágyról nem rendelkezünk egyéb információval. A tarcali szőlőhegyen tettek említést egy bizonyos Kónya-szőlőre. Az nem bizonyítható, hogy ez a rész Kónya Mihály tulajdonában állt volna. Szentkirályi Mihály borvásárlása. Nagyfalu, 1672. augusztus 12. MNL OL P 1729 1672, Nr. 4, fol. 47.

⁸⁸¹ Kecskés Pál nevét máshol nem jegyezték fel. Kecskés Jánost azonban a maconkai jobbágyok között említették. A közöttük lévő rokoni kapcsolat nem bizonyítható. Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 59.

⁸⁸² Tót János nevű féltelkes jobbágyot Fáy László bátori emberei között sorolták fel. Nem bizonyítható, hogy személye megegyezne az itt említett Tót Jánossal. A bátori jobbágyot 1672-ben 4 marhával, 1 tehénnel; 1678-ban 5 üszóvel és 1 sertéssel; 1689-ben 4 marhával és 1 tehénnel írták össze. Conscriptio bonorum Ladislai Fay in Comitatu Abaújvariensi, 1672, fol. 7; Conscriptio bonorum confiscatoris Ladislai Fay, 1678, fol. 12; Bona occupata domini Fáy, fol. 7.

⁸⁸³ Ragályiné nehezen beazonosítható személy. A ragályi és kiscsoltói Ragályi család régi birtokos familia volt Gömör vármegyében. Ragályi Menyhért 1651-ben Gömör vármegye török követe, Ragályi Mihály 1659-ben Gömör vármegye országgyűlési követe volt. Ragályi János 1672-ben Nógrád vármegyében volt birtokos, részt vett a Wesselényi-féle rendi szervezkedésben. Ennek következtében Gömör és Borsod vármegyei jószágait le is foglalták. 1680-ban lovashadnagyként, 1689-ben pedig szendrői alkapitányként említették. Ragályi János nevét több esetben jegyezték fel bizonyos Fáy Lászlóval kapcsolatos pénzügyi ügyek során. Pusztaragolyc, Monosza és Kisbélna praedium zálogjoga, fol. 183; Nógrád és Gömör vármegyei puszták zálogolása. Fülek, 1680. június 4. MNL OL P 1729 1680, Nr. 8, fol. 268; NAGY, IX, 1862, 579–584; BOROVSKY, 1903b, 655; TÓTH, 1990, 104, 119; TÓTH, 1996, 116, 219, 221; KOMJÁTI, 2015, 161.

⁸⁸⁴ A Dorogffy család Nógrád és Heves-Külső-Szolnok vármegye nemesi családjai közé tartozott, de a 19. századra kihaltak. Dorogffy István a család utolsó férfitagja, felesége Mocsáry Anna. Három lánygyermekük volt, Dorogffy Judit, Mária és Katalin. Dorogffy Mária Vattay János felesége volt. Birtokaik 1699-ben Drogházán, Csehiben, Szuhán, Maconkán, Monosbélien és Hevesen helyezkedtek el. NAGY, III, 1858, 362; SUGÁR, 2001, 84, 113; BENEDEK, 2002, 126; JANCÓS, 2012, 18–19.

⁸⁸⁵ Nemestassi Thassy Mihály (1630 k.–1683) családja eredetileg Borsod, Heves-Külső-Szolnok, Nógrád, valamint Somogy és Zala vármegyékben birtokolt részeket. Valószínűleg az egyik felmenője volt az a Tassy Pál (†1583), aki lovaskatonaként, 1554–1575 között az egri várban tisztként szolgált. Thassy Mihály édesapjára, Jánosra szécsényi katonaként tettek említést. Emellett 1637–1639 között Heves- és Külső-Szolnok vármegyék szolgabírája is volt. Thassy Mihály nevét az 1660-as évek elején ugyanezen vármegyék esküdt ülnökeként, 1671–1673, majd 1676–1683 között alispánként jegyezték fel. Az 1650-es és 1660-as években több helyen (váci járás, kecskeméti járás stb.) szolgabíróként tevékenykedett. Többször követként is megemlégték a nevét. SZABÓ, 2010, 407–409.

⁸⁸⁶ Borbély János (1621 k.–1692 után) esetében pontosan nem lehet beazonosítani, hogy melyik familia tagja volt. Valószínűleg ő volt az, aki szécsényi lovaskatonaként, 1656-ban pedig Nógrád vármegye esküdt ülnökeként tevékenykedett. Egy 1664-es mustrajegyzékben egy lóval szolgáló katonaként tettek rá említést. Szécsényben házat birtokolt. Uo., 274.

Anno 1675. die 13. *novembris* in Felső Mera. Küldött fel Barbeli Tamas⁸⁸⁷ becskej jüvedelmet flor. 8.; az elot 2 esztendovel 3 esztendore valo adot volt.

Possessio Bátorony in Comitatu Hevesiensi

Batonban (mely az lengyeldi praediumnak medietasaval zalogban vagyon nalunk bizonios summa penzben), az melii jobbagyink es sellerink vadnak annakelotte Ragiolczra és Söreghre szolgaltak s kilenczedet adtak, de uggyis el unvan velek az veszekedest, summara boczattuk.

Igy azert az kilenczedet is oda engedven alkuttunk megh egy ekés jobbagy emberrel tizen egy forintban. Azonkivül vagy vagyion mak vagi nem, mindenik minden esztendőben egy egi disznoval tartozik. Karaczony ajandekara közönsegessen egy özzel es madarakkal, s mindenik egi–egi tyukkal.

Az jobbagyoknak nevek, kiknek adajok külön fl. 11.:

Tot Peter⁸⁸⁸ adaja fl. 11.

Tot Marton⁸⁸⁹ adaja fl. 11.

Tot Urban⁸⁹⁰ adaja fl. 11.

Suliok Albert⁸⁹¹ adaja fl. 11.

Nagy Tamas⁸⁹² adaja fl. 11.

Kis Marton adaja eddigh nyolcz forint volt, kiben ez jelen valo 1668. esztendőbenis meghhattam, de az utan az ő adajoknak is felljeb kel menni, mivel egész heljen lakik es ekebeli marhaja vagyon. Tot Georgy⁸⁹³ adaja az előtt 7 forint volt, azt is öt forintra kellet engednem.

⁸⁸⁷ Borbély Tamásról (1609 k.–1676 után) nem tudjuk pontosan, hogy melyik nemesi család tagja volt. 1654–1666 között biztosan ő volt az, aki Nógrád vármegye esküdt ülnöki tisztségét töltötte be. 1659-ben nyolc évre zálogba vette Dorogffy István egy jobbagyát Szécsényhalásiban. SZABÓ, 2010, 275.

⁸⁸⁸ Tót Péter bátonyi jobbagyról nem rendelkezünk egyéb információval. Annyi biztos, hogy nem azonos azzal a Tót Péter nevű hároméves fiúval, akit a batori jobbagy, Tót János gyermekeként jegyeztek fel az 1670-es években. Horkán is említettek még Tót Pétert Monaky Zsófia jobbagyai között. Horkai zálogszerződés. Rozsnyó, 1676. május 4. MNL OL P 1729 1673, Nr. 5, (a továbbiakban: Horkai zálogszerződés) fol. 137; Portiones possessionariae Ladislai Fay, fol. 6.

⁸⁸⁹ Tót Márton bátonyi jobbagy nevével más forrásokban nem találkozunk. Valószínűleg nem lehet azonos a batori féltelkes jobbagy, Tót János fiával. Utóbbit 1678-ban feleségével együtt említették. Conscriptio bonorum confiscatorum Ladislai Fay, 1678, fol. 12.

⁸⁹⁰ Tót Orbánról/Urbánról és testvéréről, valamint fiáról, ifj. Tót Orbánról és Tót Tamásról egyéb információval nem rendelkezik a kutatás. Fáy László nem sokkal később még megemlítette id. Tót Orbánról, hogy idősebbik Tót Péter öccse volt. Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 58.

⁸⁹¹ A bátonyi jobbagyok között Sulyok Albertre, Sulyok Andrásra és Sulyok Andrásnéra történt utalás. Vélhetőleg egyikük sem állt rokonságban a középkori eredetű lekcsei és alsószopori Sulyok famíliával. Utóbbi tekintetében lásd BOROVSKY, 1900, 532; BOROVSKY, 1908, 605.

⁸⁹² Nagy Tamást még Fáy László óbásti egésztelkes jobbagyaként jegyezték fel. Valószínűleg a két személy nem azonosítható egymással. Inventarium bonorum generosi Ladislai Fay, fol. 4.

⁸⁹³ Tót György (†1673) bátonyi jobbagy valószínűleg nem lehet azonos Fáy László alsószendi alárendeltjével.

Sulyok Andras adaja is felljeb volt, de aztis csak 4 forintra kellet engednem. Toth Mathe⁸⁹⁴ adaja fl. 4.

Anno 1668. die 10. januarii. Feljüven az batoniak közzül Fülekre, hozott az el mult 1667 esztendei adora, melliet az el mult karacsonra kellet volna administralni.

Tot Marton fl. 10. den. 47.

Tot Peter fl. 10. den. 96.

Tot Orban eöcse fl. 10. den. 98.

Suliok Albert fia fl. 10. den. 92.

Kis Marton eöcse fl. 10. den. 50.

Suliok Andrasne fl. 10. den. 96.

Restantiak: ad annum 1666. Nagy Tamas fl. 5. den. 58.; az el mult 1667 esztendore egeszben fl. 11.

Ad annum 1667. Restal Tot Marton den. 53.; Kis Marton den. 50.; Tot Georgi egesz adoval fl. 5. restal; Tot Mate egesz adoval fl. 4. restal. Az disznokatis ad annum 1667. mind meghattak Tot Maten es Nagi Tamason kívül, mellyet karacson elöt hajtottak fel. Az Lengieldert ket disznoval marattak a mi reszünkre adosa, melljet egi het alat sub poena fl. 24. tartoznak ide Fülekre haitani; megh hajtottak Tot Mathenal is ad annum 1666., vagion restantiaban fl. 1.

Anno 1668. die 27. januaris Fulek. Nagi Thamas hozott fl. 8.; meg restalna 4 forint, de annakis ketteit el engettem, de ugi, hoga az ket forintot egi hetre megh külgye. Adajat is tiz forintra engettem volna, de ugi, hoga azutan az teöbbivel edgiüt hozza azt fel, ha nem annii legyen adaja, mint az előtt. Tot Mathe is ad annum 1668. esztendeöre valo adajat fl. 4. megh hozta; restal az harmadevire flor. Tot Gyeorgyis megh hozta adajat 5 penz hijaval ugy, mint fl. 4. den. 95.

Anno 1668. die 17. septembris. Lengieldi ado penzt az maczonkaiaktul hozot Pelsöczre Lofai Pal⁸⁹⁵ flor. nro. 6. den. 77.

Anno 1669. die 25. januaris. Sulyok Andras az falutul, mellyet faluiul igérték volt, hozot 1 özet, 2 madarat, maga adajaban fl. 3. den. 60.; restalna megh den. 40. De azt ugi el engettem,

Bátonyi Tót György halálát követően özvegye Fáy László engedélyével fia házába költözött át. Az adókat együtt próbálták megfizetni. Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 59.

Tót György jobbágyot még Nagyidán említettek Perényi György, majd Fáy István munkaereje között. Az információt lásd Perényi György vallomása jobbágyszökésről. Szádvár, 1667. március 9. MNL OL P 1729 1667, Nr. 7, fol. 1.

⁸⁹⁴ Tót Mátéről a kutatás nem rendelkezik egyéb információval. A gazdasági feljegyzés későbbi bejegyzéseiben még említésre került, hogy van egy Máté nevű fia. Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 58–59.

⁸⁹⁵ Lófai Pál nevével más iratokban nem találkozunk. A gazdasági feljegyzés többször is említést tesz róla. 1668-ban, 1674–1675, 1677–1681 között ő szedte be és vitte a Fáy Lászlónak járó adót és tartozásokat Bátonyból. Többször megfordult földesuránál az imrefalvi, az áporikai és a maglódi bérekkel is. Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 58–61; fol. 77; fol. 111.

hogi megh szerez vagi egi madarat, vagi majd az 7 polturat megh hozza.

Anno 1669. die 6. februaris. Az bathoniak fel *jüven* hoztak megh az el mult 1668. esztendőre tartozo adajokat, ugi mint:

Thott Urban fl. 11.

Thott Peter origo fl. 11.

Sulyok Albert fl. 11.

Thott Mathe fl. 4.

Kis Marton fl. 8.

Thott Marton fia fl. 9.

Restalltak: Kis Marton maratt adoss fl. 3.; mellyet hitire fogadot esztendőre az adoval, ugi mint fl. 11. megh hozta. Thott Marton rest. fl. 2.; mellyet csak it letemben is tartozik megh küldeni. Nagi Tamas es Thott Györgi egi penzt sem hoztanak, kiket megh is fogadtam vala, hanem Thott Urban; iffjab Sulyok Andras; eöregbik Thott Peter; Thot Marton es Thott Mathe lettenek kezesek. Hogi ez jovő vasarnaphoz egi hetre, ugi, mint ad 17 praesentis mensis februaris Nagi Tamas reszerül fl. 12.; melynek 2 forinttya ket esztendöbeli restantiajara haramlik; 10 forinttya ez esztendöbeli adajara. Thot Györgi adajat penigh az el mult esztendejire valot fl. 5. fogiatkozás nélkül ide Fülekre kezemhez szolgaltattiak, mellyet ha el mulatnak, az kezeseken duplum vehessem megh. Mivel penigh hol egyikének, hol masikanak voltam kicsiny-kicsiny engedelemmel, az mar annyiban költ, hogi most is eginel töb nem volt az, ki igazan megh hozta volna az adajat. Azertt ki-ki ugi cselekediek, hiba nélkül mind az fel pénzevel megh hozza, mertt bizony megh nem engedém. Egi-egi ado madarat penigh, egi egi tyukott mindenik tartozzak hozni; az özett penigh közönsegessen. Azon kívül penigh az, ki töb madarat hoz, el veszen adojaban.

Ezenkívül eöregbik Thott Peter eöcsetül, iffiabbbik Thott Orbantul el osztozvan ez esztendbeli adajat maganak, ha az hazban marad, 10 forintra engedtem. Az eöcsenek penigh, mint hogi most fogh kiszallani, 9 forintra, de ugi, hogy ez utan 11 forint legien. Nagy Thamas contentalt az 12 forintrol; Tot Georgyis contentalt, restal neki den. 30.

Die 7. octobris anni 1669. Hajtottak Batonbul ado disznokat nro. 8.; melliek csak fiatal marhak, kivalkepen eggyike, kit Nagi Tamas adot, csak süldő. Sulyok Andras most egi czeppet sem adot, arra felelven, esztendőre kettőt ad.

Anno 1670 die 18. januaris. Fel jüvén Fülekre hozsam az batoniak, hoztanak egy özet, 6 tyukot, 2 madarat. Azonkívül is hoztak 6 madarat, melliet kinek-kinek adajaban el vettem, nemelliket 7 polturaban, nemellyet 5-ben. Kesz penzt hoztak:

Tot Mathe fiaval, Matenal flor. 4. d. 50.

Tot Urban fl. 11.
Tot Peter fl. 6.
Suliok Albert fl. 11.
Ijabb Tot Urban fl. 6.
Kis Marton fl. 11.
Tot Georgj fl. 6. icze mezzel; ugian ő tavalý restantiara fl. 1.
Suliok Andras fl. 4.

Restantiak

Tot Peterrel fl. 4.
Ifjab Tot Urbannal fl. 3.
Kis Martonnal fl. 2.
Nagy Tamas egik adaja fl. 10.
Tot Marton fianal, Matenal rest. fl. 6. d. 50.

Az öregh Tot Urbantul penigh eocse, Tamas el osztozot, kinek adajat most engettem az egi esztendőben ad fl. 6.; az utan lesz fl. 7.; Tot Urbane megh marad elebbi allapattiaban, mind ket resz marad nala.

Anno 1676. 25. *januarii*.⁸⁹⁶ Hozot Nagy Tamas fl. 8.; Tot Peter fl. 2.; iffiab Tot Urban fl. 1. d. 92. Restal Kis Marton fl. 2.; Nagy Tamas fl. 2.;⁸⁹⁷ solv. Tot Peter fl. 1.; iffiab Tot Urban fl. 1. d. 8.; Tot Marton fl. 2.

Az lengyeldi pusztat *használni* akarjak az maczonkaiak, annak szabad előföldi adaja ez lesz, ugj, mint az jobbagjoktul mint: Czank Urban, Tot Istvan,⁸⁹⁸ Czank Albert, Csaki Lukacs, Kecskes Janos egj–egi forint, mivel ugj engettem volt fel tallera, hogj minden ember egj–egi madarat adgyon. Az, melj sellereknek jobbacskan vagjon marhaja, ugi, mint Tott Christoph es Tot Mihalj 60 penz edgiktül. Az, ki annial szegenieb, mint Kasza Janos den. 50.; summa facit fl. 6. *den.* 70.; ha azt egyszer s mind kezemhez hozzak, ugi bocsatom rea öket, külömben nem. Az Semsei uram⁸⁹⁹ emberi nem adoznak, azert, hogi az batoniakis elik az ö *kegyelmed*

⁸⁹⁶ [A 25. *januarii* utólag, a sor fölé betoldva szerepel.]

⁸⁹⁷ [Aláhúzta a következő szavakat *Nagy Tamás fl. 2.*]

⁸⁹⁸ Tót István maconkai jobbágyról több információ nem található. Valószínűleg nem azonos azzal az egésztelkes jobbágygal, akit feleségével együtt Fájon írtak össze. Illetve Tót István személye nem egyezik meg Tót Bálint csécsi jobbágy fiával. Portiones possessionariae, fol. 4; Conscriptio bonorum Ladislai Fay in Comitatu Abaujvariensi, 1672, fol. 6.

⁸⁹⁹ A semsei Semsey család középkori eredettel bír, birtokai Abaúj, majd a 17. századra Zemplén területén található. Semsey (II.) Pál pétervásári birtokos volt. Thököly-híveként 1669-ben elvesztette birtokait. Semsey Györgyöt a Wesselényi-féle rendi szervezkedés résztvevőjeként említették. A jószágait a konfiskáció során írták össze. Sacán egy várkastélyt, állatállományt és allodiumot; Jászóújfaluban, Semsén, Detéren, Pányokon, Nagydán, Szurdokon, Mátyásházán, Veresvágáson és Keresztesen jobbágytelkeket birtokolt. Extractus

pusztajat. Tarsolj Demeter el szökese utan egi szilvas kertet atta Keczer uramnak⁹⁰⁰ jobbagjanak, Kis Pal Janosnak; egi darab szilvaskat ismet egi rettel, az egik az szamara vallot, mellieket, mint hogi nem adhatójat atta, nem kel oda engedni. Ezektül elsőben szolgabiroval tiltani kel, az utan el foghlalni.

Anno 1670. die 1. februarii in praesidio Fülek. Az maczonkai fellieb megh irt öt jobbagi fl. 5. Az utan valo ket ember hatvan–hatvan penzt megh kültek. Kasza Janos adajat 8 polturara engedven, mivel csak egi teheni, de ugi, hogi ha csak 2 vagi 3 marhaia leszis, adaja 50 penz lesz. Bocsattam azert marhajokat az Lengield szabad elő földere a dato *praesenti computanti* esztendeigh ily conditiokkal:

1. Hatarat ne haborgassak, s erdejet is ne elliek.
2. Az, kik nem követtek volna, az ollianok marhaiatul tilalmas legien sub amissioni *pecorum* et *projudum*.

Anno 1671. Bolyki Pal⁹⁰¹ 2. februarii. Felső Merara hozta fel batoni Suliok Andras adajat fl. 10. den. 86. Tot Urban adajat fl. 4., penz hijaval flor. 10.; Kis Marton adajat 12. penz hijaval fl. 13., melinek ket forintia regi restantiara valo. Restal azon 3 embereknél, Sulyok Andrasnal⁹⁰² egi madar, egi tyuk, egi diszno; Tot Urbannal fl. 1. d. 4., egi madar, 1 tyuk, egi diszno; Kis Martonnal 1 madar, 1 tyuk, egi diszno; egi özzel mindniajan tartoznak. Az disznot esztendőre engettem, az tobbinel minden ado hatra vagion.

die 6. *februarius*. Tot Thamas hozot fl. 6.; de az utan 7 forint lesz adaiok. Tot Georgi fl. 5.

die 26. *februarius*. Az batoniak az eözert az, meli egi forintot attak volt. Azt irja Bolyki Pal, hogi az fazek araban atta. Tot Urbanis azt irja, hogi egi forintot küldött, annakis 60 penzet fazek araban attak, az 40 penzerül semmit *nem* ir; ismet kültek csak 4 tyukot. Tot Mathenak adajat

universorum bonorum in partibus Regni Hungariae, fol. 94–95; NAGY, X, 1863, 135–141; PAULER, 1876, I, 309; BOROVSKY, 1896, 547; BOROVSKY, 1905, 539; BOROVSKY, 1910a, 676.

⁹⁰⁰ A lipóci Keczer család Sáros vármegyéből származott. Keczer (III.) András (†1687) Sáros vármegye követe volt. Az 1662-es országgyűlésen az evangélikus vallásért állt ki. Az eperjesi vészörtvénytörvény ítélté halálra és végeztette ki. Öccse, Keczer Menyhért Máriássy János szepesi követ lányát, Zsuzsannát vette feleségül. A Keczer testvérek, András, Ambrus (†1682) és Menyhért aktívan részt vettek a Wesselényi-féle rendi szervezkedésben (murányi gyűlés, beszercebányai törvénykezési aktus, szendrei és eperjesi gyűlés stb.). A konfiskáció alkalmával alaposan összeírták a család kezében lévő birtokokat és tartozékokat. Keczer Andrásnak birtokai és érdekeltségei voltak Peklénben, Bojnítán (Bajnán), Veresvágáson, Jajkócban; Keczer Menyhértnek Legenyén, Alsóregmecen, Csörgön, Szaláncon (Szalanckán), Körtvélyesen, Lapispatakon; Keczer Ambrusnak Hunsdorfbán és Kakaslovnicon. Extractus universorum bonorum in partibus Regni Hungariae, fol. 29–31; fol. 114–122; Extractus seu Specificatio bonorum fiscalium, fol. 30; fol. 48–49; PAULER, 1876, I, 99, 102, 129, 200, 239; HORVÁTH, 2020b, 122.

Keczer Menyhért konfiskált javairól (könyvtáráról) lásd MONOK, 1992, 93–95.

⁹⁰¹ Bolyki Pálról sóregi lakosként tettek említést. Ez a sóregi rész Fáy László anyai öröksége volt. A családtörténeti monográfia és egyéb jegyzőkönyv még feljegyzett egy Borsod vármegyében élő Bolyki családot is. Ezen familia tagjának, Bolyki Pálnak a felesége Abrahamik Zsuzsanna volt, akit 1696-ban már özvegyként említettek. Consignatio bonorum, fol. 7; NAGY, II, 1858, 159; SUGÁR, 2001, 111.

⁹⁰² <...> [Olvashatatlan, kihúzott szó.]

megh hozta fl. 11.; az teöbbsi oda vagion.

Anno 1674. 25. maii. Batoni Tot Georgi az el mult őszzszel megh halvan özveгии suplicatioiara tettem illien valaszt, hogi ideigh azon faluban mas uratul valo giermekevel valo lakasat megh engedem az nagi fizetesnek eltavoztatasaert. De ugi, hogi mingiart kezeseket allasson, hogi sem maga, sem giermeki keze alól el nem idegenednek, hanem azon hazbul is nekem adajokat megh adgiak maga ajanlása szerent, melliet most csak 3 forintra engettem megh. Giermeki giarapodnak, de ugi, hogi az utan attioK idejebeli adoban 5. forintban maradgianak. Az marhacskaikat is Lofai Pal kezessegh alatt bocsassa kezehez. Az el mult 3 esztendőki ura restantiaiabul, meli volt fl. 15, harmadat el engettem ugi, hogi 10 forintiarul elegicse Lofai Palt.

Anno 1675. die 13. novembris in Felső Mera. Az batoni regi restantiakrol engem Lofai Pal contentalt. Az, ki kicsiny, arra nemellyikenel restal maga regi fizetesere valo.

Pro anno 1674. Suliok Andras egészlen megfizetett az adora ugi, mint flor. 11. Tot Urban fizetet fl. 10.; Kis Marton fl. 9.; mellieket Lofai Paltul percipialtam. Tot Matenak 6 forintot engettem el. Restal azon esztendőre Tot Urbannal fl. 1.; Kis Martonnal fl. 2.; Tot Matenal, ha apjaval, Tot Martonnal öszsze alkottak fl. 5. Azonkivül az teöbbsi Suliok Andrason kívül egész adajokkal restalnak az 1674. esztendőre.

Az 1675. mostan folio esztendőre penigh valamenijen vadnak az batoniak, minden adajokkal restalnak, az disznot azért megh attak. Suliok Andrase 1 vissza szaladot, melliel ados lesz; Tot Georginenek, mivel Kali Palis edgiét adott. Az restantiak be szedeset Lofai Palra vettem megh, ezelőt 2 esztendővel ez ő szamadasabanis jar. Az Lengieldtül hozot az maczonkaiaktul Lofai Pal fl. 12.; melinel teobbet 6 esztendőtül fogva nem attak az restantiakrais, azért öket szorgalmaztatni kel.

Anno 1676. 8. februaris in praesidio Fülekiensis. Batoni jobbagyim adajat azkepen consignaltam.

Iffiab Suliok Andras adaja flor. 18.

Tot Mate adaja flor. 11.

Iffiab Tot Urban adaja flor. 11.

Kis Marton adaja flor. 11.

Öregbik Tot Urban adaja fl. 11.

Nagi Tamas adaja fl. 10.

Iffiab Tot Marton adaja fl. 7.

Kaly Jacab adaja fl. 6.

Idősbik Suliok Andras adaja fl. 4.

Tot Georgi özvegye adaja fiaval fl. 1. d. 50.

Eoregbik Tot Marton adajat engettem ad floras nro. 2.

Restantiak

Nagiob Tot Urban flor. nro. 22. ugi, mint ket esztendi adoval.

Nagi Tamas flor. nro. 4.

Tot Marci flor. nro. 7.

Idosb. Suliok Andras fl. nro. 1.

Tot Mate restal fl. nro. 3.

Tot Marton restal az el mult 2 esztendőkre 2 roka bőrrel; ezutanis lesz adaja egy roka bőr;⁹⁰³ es három madar, migh sem hazheliet, sem földet nem bir. Az lengieldi pusztanak szabad előföldetül az el mult esztendőre marattak adossa az maczonkaiak 6 forintal, melljet viragh vasarnapra felelték, hoga megh adgiak, arrul leveletis advan, ha nem, szolgabiro által exequaltassek.

Item az jövendőreis esztendő Szent Geörgi napigh⁹⁰⁴ berlettek ki ugian azon maczonkaiak in flor. 6. es *ket*⁹⁰⁵ penz adasaban,⁹⁰⁶ meljrül levelet attam. Ökis nekem levelet adtak, obligalvan⁹⁰⁷ magokat ezekre: 1. Hoga semmi szin alat az lengieldi hatarokat nem bontogattiak; 2. Az követes szine alat az Lengieldnek semminemü erdeit nem uralliak, nem vagjak es nem horgiak az szantoföldek közöt levő tövis bokrokon kívül. Errül valo levelek Dul Mihali⁹⁰⁸ urnal vadnak.

Anno 1677. die 18. februaris. Hozot Lofai Pal batoniak adajat kezemhez fl. 40.; ugi mint Suliok Albertul fl. 11.; Kis Martontul fl. 11.; iffiab Tot Urbantul fl. 11.; melliek az el mult 1676. esztendőre tartozo adok. Restalnak megh⁹⁰⁹ azon elmult esztendőre:

Tot Matenal fl. 4.

Öregh Tot Urbannal fl. 7.

⁹⁰³ <egy>

⁹⁰⁴ Április 24.

⁹⁰⁵ <...> [Olvashatatlan kihúzott szó, fölé írta a *ket* szót.]

⁹⁰⁶ adasban [Emendáltuk.]

⁹⁰⁷ Kötelezvény; <ezekre>

⁹⁰⁸ Valószínűleg azonos azzal a Dúl Mihállal (1651–1705), aki 1670-ben szerzett nemességet. Évekig Koháry István és Balassa Ádám kapitány birtokszerző és jogi ügyleteinek intézésével foglalkozott. 1698–1702 között Nógrád vármegye alispánjaként említették, majd Nógrád, Heves-Külső-Szolnok, valamint Pest-Pilis-Solt vármegyék első esküdtje volt. 1677–1678-ban seregbíróként és a Koháry-birtokok prefektusaként is feljegyezték. Bussán és Pásztón is szerzett magának birtokrészeket. Felesége Réthey Mária volt, aki Dúl Mihály halála után 1711-ben Kubinyi Ferenc kapitánnyal kötött házasságot. BOROVSKY, 1910b, 451; BOROVSKY, 1910a, 661; PÁLMÁNY, 1986, 59, 77; BÁNKÚTI, 1997, 58, 60, 62; SZIRÁCSIK, 2004a, 317; KOMJÁTI, 2010, 105; KOMJÁTI, 2013, 164, 169; PÁLMÁNY, 2013, 143–144; KOMJÁTI, 2016, 11. Nógrád- és Heves-Külső-Szolnok vármegyei esküdtként történő említését lásd Pusztaragoly, Monosza és Kisbélna praedium zálogjoga, fol. 183.

⁹⁰⁹ <nekem>

Nagi Tamasnal fl. nro. 10.
Iffiab Tot Martonnal fl. 7.
Kalii Jacabnal fl. 6.
Tot Geörginenel fl. 1. den. 50.
Tot Martonnal fl. 2.⁹¹⁰

Ennek summaja fl. 37. d. 50.; melirül Lofai Pal engem meg elegitet es ezen restantiat maga szamara vegye be.

Anno 1678. 23. maii. Rosnora fel juve Lofai Pal, az batoniak dolgat⁹¹¹ igi igazitottuk el. Batoniban vadnak most:

Suliok Albert adaja fl. 11.
Tot Urban adaja fl. 11.
Tot Peter adaja fl. 11.
Kis Marton adaja fl. 11.
Tot Mate adaja fl. 11.
Nagj Tamas adaja fl. 10.
Tot Marczy adaja fl. 7.
Kali Jacab adaja fl. 6.

Tot Georgjné özvegi aszszoni adaja fl. 1. d. 50.; ezen jobbagioknak az el mult 1677. esztendőre tartozo adajokra hozot megh Lofai Pal flor. nro. 58. d. 77. Restal azon esztendore az batoni adora fl. 20. d. 73.; mellieket Lofai Pal tartozik be szedni.

Anno 1679. 9. januarii. Lofai Pal Rosnora fel joven az batoni ado dolgat vele el igazitottam. Az harmad evi restantiat fizetesere deputaltam, ahoz az el mult 1678. esztendei restantiatul rendeltem fl. 4. den. 19. Meg restal az el mult 1678. esztendőre az, kinek Lofai Pal által ki kel szedődni, s nekem be szolgaltatni flor. nro. 42. den. 3.; melyrül neki elegseges irast attam.

Ad annum 1679. Hoztanak adajokban az batoniak die 6. *januaris* anno 1680. Filekre Suliok Albert adajat fl. 11.; Tot Berta dn. 75.; in martio Kis Marton adajat fl. 11.; Nagi Tamas fia adajat fl. 3. *den.* 96.; iffiab Tot Urban adajat fl. 4.; az, ki az utanis hozot maganak fl. 4. Restantia az elmult 1679. esztendőre iffiab Tot Urbannal fl. 3.; Nagi Tamas fianal fl. 6. den. 10.; Tot Mate adaja egészlen; Tot Peter adaja egészlen⁹¹² solv.; Kaly Jacab adoja egészlen; Tot Georgine adajanak felet Tot Berta megh atta; Tot Georgine restal den. 75.

Anno 1681. 5. *januaris*. Fel jüven az batoniak es resz adajokat megh hozvan, s velek szamot

⁹¹⁰ [Ugyanazon kéz írása. Viszont az írásképe kissé megváltozott, valószínűleg eltérő penna használata miatt.]

⁹¹¹ <Becske>

⁹¹² <Tot Marczy adaja egészlen>

vetven maradot⁹¹³ rajtok restantia.

1679. esztendőre fl. 12. den. 27.; ugi mint Kali Jacabnal fl. 5.; Nagi Antalnal fl. 6.; Tot Matenal fl. 1.; Tot Georginenel den. 27.

1680. esztendőre tartozó idosb Tot Urbannal fl. 8.; Tot Matenal fl.; 11. Tot Martonnal fl. 7.; Kaly Jacabnal fl. 5.; Huszar Geörginel⁹¹⁴ fl. 11.; Kun Janosnal fl. 7.; Percze Jacabnal⁹¹⁵ fl. 5.; Tot Bertanal den. 75.; Tot Geörginenel den. 75.; azonkívül öz es madarak.

Ez után penigh lesz adajok:

Kis Marton fl. 11.

Tot Benedek⁹¹⁶ fl. 4.

Iffiab Tot Urban fl. 11.

Tot Marton fl. 7.

Suliok Andras fl. 11.

Kaly Jacab fl. 5.

Idosb. Tot Urban fl. 11.

Percze Jacab fl. 5.

Tot Mate fl. 11.

Tot Berta den. 75.

Huszar Georgi fl. 11.

Tot Georgine den. 75.

Kun Janos fl. 7.

Nagi Antale tiz forint

Tot Pal fl. 8. lesz, ha levele fog exspiralni.

Öz, madarak, disznok az elebbi mod szerent.

Anno 1680–1681. esztendőre tartozó restantiákat az batoniákat szegény Lofai Palnak fizetesere rendeltem volt ugi, mint fl. 38. den. 75., melinek laistromat Palnenakis⁹¹⁷ ki attam volt in paribus.

1682. esztendőre iffiabb Tot Urban adot fl. 6. den. 96. Az barna lovat vettem el maga

⁹¹³ <Resta>

⁹¹⁴ Huszár György bátonyi jobbágy használatában két telket említettek a településen. Ezeket a részeket eredetileg Korlát György bírta, de 1681-ben elzálogosította Fáy Lászlónak. Az információt lásd Csengerházi pusztáról való levél, fol. 282.

⁹¹⁵ Percze Jakabot bátonyi jobbágyként említették Fáy László zálogbirtokán. Az információt lásd Csengerházi pusztáról való levél, fol. 282.

A Percze-szőlők említését lásd Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 34.

⁹¹⁶ Tót Benedek nevű jobbágyok tevékenységét még két másik helyen jegyezték fel. Az egyikük Gyömrőn élt az 1680-as években. A másiknak Fájon volt házhelye, s garadnai szőlőjét fülókeréki Kis Lászlónak adta el. Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 76; Kis János öröklevele, fol. 5.

⁹¹⁷ Lófai Pál feleségének.

kivansaga szerent in fl. 5. d. 40.; es igi ki tölt az el mult esztendei adaja ez jelen valo⁹¹⁸ 1683. esztendejere hajol fl. 1. den. 36.

Anno 1682. Suliok András fl. 8.; *restal* fl. 3. Kis Matias fl. 3. d. 69.; fizet fl. 7. d. 31.

*Ecséd*⁹¹⁹

Az eczédieknek falujul esztendős adajok más fel szasz taller, mellett *Szent Mihali napiara*⁹²⁰ tartoznak be adni. Mikor Fülekre fel szoktam menni, 3 vagy 4 ako bort es egieb elestis tartoznak hozni, mivel nekikis sok galybajokban⁹²¹ kel faradoznom. Az uy biro mindenkor *Szent Georgi* napi tisztessesges ajandekkel tartozik. Ez iden az dezmat megh arendalvan in fl. 60.; az quartat in flor. 15. Az ecsédiek penzemet megh advan es ammellet 12 tallert advan nekiek engettem. Az el mult 1665. esztendöbeli adott eppen megh fizettek, kibul eöcsem *uram* reszet ki attam.

Az jelen valo 1666. esztendei summabul eöcsem *uramnak* hoztak ket agarat, melljet 8 talleron vettek. Hoztak nekem is ket gyermek lovat, mellynek egyiket az daný dezmaert hozta Paksi Gergelii.⁹²² Az masikat 20 talleron vettek, melynek ket tallerat megh attam; 18 tallerat az summabul adgyak megh. Az fancsaliak es hortiak az eczédi földet fel szantottak, es be is vetettek. Szaz taller birsagh alatt parancsoltam megh, kit el horgianak rola, s kit el eltapottassanak. Ha megh nem cselekeszik, megh kel öket büntetni. Eczédi Szabo Janos⁹²³ megh *nem* becsülven az en teörvenyemet es parancsolatomott, s mint hogi Kovag Georgi⁹²⁴ marhaját megh *nem* attá, 12 forintra hattam, hogi büntessek.

Anno 1666. die 21. *novembris*. Füleken leven eöcsem *urammal* ugian ezen 1666 esztendőre tartozo adajokban hoztak az ecsédiek, *computalvan* mind az en, s mind eöcsem *uram* szükségere, lo es agarak vetelere adot penzt, mind öszveseggel tall. 120. es egi forintott; melynek felerül mingiart contentaltam eöcsem *uramat*.

⁹¹⁸ <esz>

⁹¹⁹ Ecséd település nevét Fáy László rendszeresen „Ecsedként”, illetve „Eczedként” említette. Mivel Fáy birtokainak ezen része Heves-Külső-Szolnok vármegyében található, így biztos, hogy nem a Szatmár vármegyei falura utal a szöveg. Ennek következtében az átírásnál a birtokrész neve következetesen mindenhol Ecsédként szerepel.

⁹²⁰ Szeptember 29.

⁹²¹ Galibájukban, nehézségeikben.

⁹²² Paksi Gergely Fáy László ecsédi szabadosa volt. Nem tudható biztosan, de lehetséges, hogy felmenői között volt az a Paksi Gergely is, akit a 16. század közepén a budai nahijében, Földváron említettek adófizetőként. 1711-ben a Nógrád vármegyei összeírások egy Paksi Mihály nevű nemesről tettek említést. Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 62; NAGY, IX, 1862, 19; LÁSZLÓFALVI VELICS, 1890, 538.

⁹²³ Ecsédi Szabó János valószínűleg nem azonos a Felsőmérán ispánként említett ugyanazon nevű személlyel. Inventarium bonorum, fol. 15.

⁹²⁴ Kővágó Györgyről nem történt több említés a gazdasági feljegyzésben sem. Valószínűleg egy helyi jobbágy volt Fáy László ecsédi birtokrészén.

In anno 1667. die 19. januaris. Az el mult esztendei restantiara contentáltak az ecsédiek 25 tallerrul es 80 penzrül, melybül illik eöcsem uram részere flor. 22. den. 90.; melliet mingiart külön tettem. Igy, min az azon el mult esztendőre contentáltak 146 tallerrul. 4 tallert el kellett nekik engednem, sok remenkedesekre. Ugian ackor attak 60 kila arpara az eöregh kilaval 20 tallerokott, melljet tartoznak fel hozni.

Anno 1668. die 8. januarii. Fel jüven az ecsédiek hoztak fel az el mult 1667. esztendőre tartozo summajokat, kikkel szamot vetven lovak vetelere, merai Teörök⁹²⁵ urnak valo fizetesre, az, kit erogáltak, es mostanis kesz penzul contentáltak, mindeniket computalvan contentaltanak engemet oszveseggel 135 tallerokrul.

Az Papai Pál⁹²⁶ lova arara szal le tall. 6.; mellyrül eöcsem urral bennünket contentáltak az szendrei⁹²⁷ katonak. Rest.: tall. 9.; mellyet 15 napra tartoznak megh hozni. Az fellyeb megh irt 135 taller forint szamra teven fl. 243.; abbul attam az itelő mesterhez⁹²⁸ menő hajdunak fl. 5.; kitül marat megh fl. 238. Abbul illenek eöcsem urnak fl. 119.; melybülis ökegyelmevel valo szamvetese szerent az ő kegyelmenek adot lovam arara szal le fl. 68. Kel azert abbul ő

⁹²⁵ Mérai Török Ferencet nehéz beazonosítani nevének gyakorisága miatt. A források 1685-ben, illetve 1687–1688 között rimaszombati harmincadosként említettek egy hasonló nevű személyt. Valószínűleg ez a Török Ferenc kaphatott a Wesselényi-féle rendi szervezkedést követően részeket Rátkón, Bisztrán, Szilistyén, Lukonistyén és Krokaván. Emellett bevételeit zálogosításokkal is növelte. 1685-ben a Kamarától zálogba vette a legéndi (leginyi) malmot 100 tallérért, 1687-ben pedig Szilicét és Jósvafőt 1200 forintért. 1695-ben négy féltelket használt tartozékaival együtt zálogként 700 forintért Terestyénén. Inventáriumok Jolsva városából. 1671. március 19. MNL OL E 156 A. Fasc. 88. Nr. 30, fol. 1–5; Urbáriumok Borsod- és Heves vármegyéből. 1678. március 18. Uo., A Fasc. 1. Nr. 4, fol. 1–7; Conscriptio et aestimatio portiorum possessionarium ex bonis Vesselenianus. 1689. december 14. Uo., A. Fasc. 5. Nr. 14/e, fol. 41; Conscriptio et aestimatio bonorum Rákóczianorum et Abaffianorum. 1682. július 14. Uo., A. Fasc. 66. Nr. 42, fol. 1–2; Conscriptio bonorum Ladislai Szyni in Comitatus Thorna et Gömör. 1695. december 1. Uo., A. Fasc. 57. Nr. 53, fol. 1; Extractus bonorum Regio Fiscalium anno 1685. 1685. szeptember, fol. 7.

A gazdasági feljegyzésben említett Török Ferenc valószínűleg nem lehet azonos a fentebb bemutatott személlyel. Sokkal inkább tűnik valószínűnek, hogy itt a Torna vármegyei alispánra történik utalás, akinek az első felesége Ferenczy Éva, a második pedig színyei Merse Anna volt. Török Ferenc az 1690-es években a Fáy családnak címzett leveleiben Fáy (V.) Istvánt sógorának nevezte, mely kapcsolatra Fáynek a színyei Merse Borbálával kötött házassága szolgáltatott alapot. A családtörténeti monográfiák azonban nem bizonyítják, hogy Fáy második feleségének, Borbálának lett volna Anna nevű lánytestvére. Az ellenben bizonyos, hogy az említett Török Ferenc rendszeres kapcsolatot tartott fent Fáy Istvánnal, Kajali Pállal és további rokonaikkal, Tornallyai Ferencsel, Bárczay Jánossal. Fáy László az egyik kisfiának korai haláláról is úgyszintén Török Ferencnek számolt be. Fáy László levele Török Ferencnek. Rozsnyó, 1678. október 11. MNL OL E 200 Acta Diversarum Familiarum. A Magyar Kamara Archívuma, 15. tétel Fáy 1543–1786. Nr. 1, fol. 50; Török Ferenc levele Fáy Istvánnak. Darnó, 1698. május 31. MNL OL P 1729 1698, Nr. 16, fol. 241; Bárczay János levele Török Ferencnek. Bárca, 1698. május 27. Uo., 1698, Nr. 17, fol. 242; NAGY, XI, 1865, 299–300; BOROVSKY, 1911, 626.

⁹²⁶ Pápay (Papai) Pál valószínűleg a Nógrád- és Pest vármegyében honos család tagja volt. Vélhetően a família nem azonos azzal a Pápay családdal, mely Bács-Bodrog vármegyében rendelkezett birtokokkal. Pápay Pál nevét említették még Rákóczi Ferenc vicekapitányaként is. Ezen kívül 1717-ben Károlyi Sándor udvarában udvarbíróként is feljegyeztek egy hasonló nevű személyt. A 19. század elején a Károlyi családot tisztartóként szolgálta Pápay Pál. A rokoni kapcsolat a 17. és 19. századi Pápayak között nem bizonyított. NAGY, IX, 1862, 117–118; THALY, 1865, 253; BOROVSKY, 1909, 591; KOVÁCS, 2014, 142.

⁹²⁷ A szendrői katonák tevékenységét a Wesselényi-féle rendi szervezkedésben lásd ULRICH, 2013a, 55, 57–58.

⁹²⁸ Valószínűleg Lessenyi Nagy Ferenc nádori ítélmesterről van szó, aki a Wesselényi-birtokok jószágkormányzója is volt. BENCZÉDI, 1974, 600; JANKOVICS, 2015, 400–404; TUSOR, 2021a, 1245; TUSOR, 2021b, 142.

kegyelmet contentalnom 51. forintrul.

Anno 1668. die 6. decembris in Felső Mera. Contentáltak az ecsédiek kez penzül az jelen valo esztendei adajokra taller számra kez penzul 139 tallerrul, meli leszen fl. 250. den. 20. Az merai Teörök *urnak* az en adomra attak 4 tallert, idest fl. 7. 20. Restal ugian ezen esztendei adora tal. 7.; arrulis contentáltak.

Anno 1670. die 12. januarii in praesidio Filikiensi. Az ecsédiek az el mult 1669. esztendőbeli adajokra hoztanak tall. 75.; meli leszen flor. 135. Az ket ökör arara attak tall. 6.; az en merai adomra tall. 4. Restal azon ö el mult esztendei adajokra tal. 65. Az mostan hozot penzben vagion poltura fl. 114.; csaszar garasa circa fl. 20. Vago Gergelire⁹²⁹ esztendönkint tiz madarat rendeltem, azt sem atta megh, teörvenyreis ideztettem, de nem jüt fel. Az el mult esztendei restantiaban 25 tallerban hoztak az fekete lovat. Restalvan 40 taller, abban is die 8. martý attak tall. 27.; restal megis nalok tall. 13.

Anno 1671. die 26. januaris. Hoztak fel ecsédiek restantiajat pro anno 1669. tall. 10. nro. 112. Adajokat ad annum 1670. tall.,⁹³⁰ negi tallert az en adomra attak Hatvanban. Restal meg ad annum 1669. tall. 3.; ad annum 1670. tall. 34.; mellyet mennen hamareb megh kel küldeniek. Ezen restantiakban penigh semmit az foglalonak laistromban nem attak, hanem az masfel száz forintos quietantiammal adtak számott. Daný dezma arendajaban marat hatra Paksi Gergelynel tall. 4.; az 3 ako bor arat csak 6 forintra engettem.

Anno 1673. die 2. decembris. Kassara jüven fel hozzam az ecsédi szabados, Paksi Gergely. Ekkepen vetettem számot vele: ad annum 1670., az 34 taller restantiaban advan megh eöcsem uramnak Szendröben tall. 27. Masuna is költöt az en szüksegemre fl. 5. den. 90.; restal azon esztendore flor. 6. den. 70. Az 3 ako ado borert flor. 6. in summa flor. nro. 13. den. 70. Errül Philep Janos⁹³¹ esküttivel tartozik számot adni.

Ad annum 1671. eöcsem uram kezehez Szendröben az, mit attak, s egiebert is az, mit az en szüksegemre költöttek, mindeneket computalvan 117 tallerra, mint azon esztendei contentatio. Noha Gergelj azt mongia, ekkori bironak 120 tallerrol vagion quietantiaja, meli abbul fogh megh tecczeni az 3 taller, hova költ. Igi azon esztendei bizonios restantia tallér 30.; igazi rest.

⁹²⁹ Vágó Gergelyről a gazdasági feljegyzés további része megemlítette, hogy Ecséden erdőkerülőként tevékenykedett. Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 63.

⁹³⁰ <fl. 8.>

⁹³¹ Fülöp (Philep) János nehezen beazonosítható személy. A Heves-Külső-Szolnok vármegyei Fülöp vagy Filep család tagjai a 16. században kaptak nemeslevelet. Az alsószőlősi Fülöp familia nemessége későbbre, 1702-re datálható. Utóbbiról tudjuk, hogy a nemeslevelüket Fülöp Mátyás és fiai, Imre, János és György kapták. Nem bizonyított, hogy ez a Fülöp János megegyezne a gazdasági feljegyzésben említett személlyel. Nagy Iván családtörténeti munkái feljegyezték még Bars és Vas vármegyei, valamint erdélyi Fülöpöket is. NAGY, IV, 1858, 289–290; BOROVSKY, 1910a, 663; BOROVSKY, 1910b, 454.

Egy Fülöp Mihályra 1660 májusában érsekújvári katonaként tettek említést. SZABÓ, 2010, 224, 306.

volt tall. 3.; ez Kakuk Georgi biro es eskuttei szamadasa.

Ad annum 1672. Hozot most fel az szabados fl. 132. *den.* 57.; melihez computalvan az, mit mind eddigh azon szüksegemre, cseledim tartasara s fizetesere erogalt, teszen in summa tallér 109. Ahoz tudvan, kit az meraiak adajara attak 8. tallert; megien ez esztendei contentatio ad tall. 117. Volna ez esztendei restantia tall. 33. De abbul engettem el az marhak teleltetesere tall. 15. Meg marad restantiaban tall. 18., kibül kel ki adni azon nehaj sellerek marhaja teleltetesere valo fizetest. Ez Suta Matias birosagat illeti. Erre az veg⁹³² patiolatis oda vagion, ha most az bira be nem fizethette.⁹³³ Az 3. esztendei restantiak summaja fl. 111. // 20. Igazitasra valo tall. 3.

Az jelen valo 1673. esztendőre penigh restal az egész valo ado⁹³⁴ bor araval, biro ajendekaval, ugj mint veg patiolattal, czizmaival, juhval, melliet Ecséden adgionak megh juhocskaimek köziben.

Idősebb Bartus Imrenek marat egj arva fiacska, kinek hoszu eleti felől nem sok remenisegh lehet. Testamentumot ugi tet, ha fia megh hal, penze, meli szepeen maradot, szallion az magiar es török urra. Azonkivül is maradot ingo bingo marhaja es penzen szerzet szep öröksege, földei, retei s halom szőleje, mellieket job reszert en attam neki, melliek en ream es maradekimra nezendők az giermek halala utan, erre gondotis kel viselni. Az arvat Filekj Andras tartia, de az igen rossz, lator, vakmerő haladatlan ember, nem is melto semmi jo akaratra.

Anno 1674. die 4. juny. Cassarul Vágo Gergelyt hitin bocsatottam el erre meg esküttetven.

1. Az ecsédi erdőnek az hatarokon belől valo kerüleseben hiven igazan el jar.
2. Dolgat most differalvan valamikor hivatom, vagi teörvenire vagi mas kepen fel jün, söt hivatal kivül is öszszel vagi telben az szabadossal es birakkal fel jün.

Az török urnak⁹³⁵ is irtam az erdők oltalmazasarul. Az falunak is, hoga ökis oltalmazsak az erdok tilalmat es Vago melle⁹³⁶ mingiart ket kerülöt adgianak. Adajoknak be nem szolgaltatasaert penigh az el mult 4. esztendei birakot, eskutteket teörvenire ideztem ide Cassara ad diem 24. hujus mensis. Az leveleknek pariaiat megh hattam, az szerent kel jövendőben tölök szamot kerni.

Anno 1680. mensibus januaris es februaris ket izben fel jüven az ecsédiek mind az regi restantiajokban, s mind az el mult 1679. tartozo adajokban hoztanak megh, kikkel mindenekrül szamot vetven, es nekik ugian szep engedelemmel leven, maradot megis az ecsédieken regi restantia flor. nro. 54. Az el mult 1679. esztendei restantia flor. nro. 150.

⁹³² Vég (*petia, Stück*) egy hossz mértékegység volt, mely 28 méter vásznat tett ki. BOGDÁN, 1991, 417.

⁹³³ fizethette<...>

⁹³⁴ egész ado ado boraraval [Emendáltuk.]

⁹³⁵ Az ott lévő oszmán urakra, birtokosokra utal a szöveg.

⁹³⁶ Vágo Gergely erdőkerülő mellé.

Anno 1682. die 13. decembris. Fileken az ecsédiek minden restantiajokat ad annum 1680. megh fizettek. Az 1681. esztendei adajokban penigh nem hoznak egi forintnal 29. penzevel.

*Pestelein lévő jószágról*⁹³⁷

Az hol vagyon Faii Istvan eöcsem urammal közös jóságunk ugy, mint Geömrő nevü falunak fele, az hol szabadosunk vagion Szabó Janos; Peczel es Gomba egész faluk, Locsod, Maglod, Tuzberek pusztak.

Az geömreiek adaja esztendönkint kesz penz flor. nro. 75; egy vegh patyolater het taller, idest tal. 7; ket bokor⁹³⁸ czizmaert negi taller, id est tal. 4; egy veg bulya vaszon; egi kila kasa; ammellet tisztesseseges ajandek. Az kiraly dezmaiat 4. forinton szoktuk az mi geömerei reszünkre megh arendalni, kire kepest mind buzajokbul tavaszokbul, baranibul, mezbül es ha tized borbul⁹³⁹ tartoznak tizedet adni. Summajok fel hozasanak terminussa esztendönkint Szent Marton napia⁹⁴⁰ volna.

Peczel egész falunak adaja esztendönkint kesz penz flor. nro. 70; egy vegh bulya vaszon; egy karmasin czizma; egy karmasin papucz kapczastul; egy kila kasa; azok mellet tisztesseseges ajandek. Az falunak vagyon ket malma, harmadik malom Benke Gergelye.⁹⁴¹ Az en laistromomban mindenik malom adajara negyed fel fél taller vagyon be irva, ök harmad fel fel tallernak mongyak. De azt külömben nem kel el hinni, hanem in anno 1663., mikor velek uijonnan megh summaltam, az melj levelet nekik ki adatom magam keze irasa alat, hogi azt producalljak, annak hitelt kell adni. Csabai Uri Mihály,⁹⁴² hogy az peczeli hataron az malmara vizarkot hagiunk tartani, egi tallerban alkut megh. Egi–egj barna giermek lovat advan azért 3 vagy 4 esztendei adajat el engettem, meljnek mar job resze alig volt.

⁹³⁷ [A *Pestelein levő jószágról*. Az *hol vagyon Faii* rész címként szerepel.]

⁹³⁸ Bokor (latin: *bini*, német: *Paar*) darabmérték volt a párral egyetemben. Ezeknek értéke megegyezett két darab együvé tartozó tárgygal. BOGDÁN, 1991, 475.

⁹³⁹ tizem borbul [Emendáltuk.]

⁹⁴⁰ November 11.

⁹⁴¹ Benke Gergelyre más említés a malombér majdnem rendszeres megfizetésén kívül nem történt a gazdasági feljegyzésben. Egy 1728-as országos összeírás jegyzett fel egy Benke Gergely nevű örökös jobbágyot Ráday Pál és Fáy Ferenc örökölt péceli birtokán. Feltételezhetően az utóbbi személy a leszármazottja lehetett a gazdasági feljegyzésben feljegyzett Benke Gergelynek. BOROSY, 1997, 942.

⁹⁴² Uri (Uri) Mihály beazonosítása szintén nehézségekbe ütközik. Csabai Uri Mihályról nincs egyéb információnk. De más összeírások feljegyezték a Csécsen lakó Uri János egésztelkes jobbágyot, akinek 1672-ben volt egy 20 éves Mihály nevű fia. Az azonban nem bizonyítható, hogy utóbbi megegyezne a péceli jobbágygal. A csécsi Uri Mihályt még 1689-ben is Fáy László jobbágysai között sorolták fel. A családtörténeti monográfiák Szabolcs, illetve a 19. században Heves vármegyében jegyezték fel a nemesek között az Úry családöt. Az sem bizonyított, hogy ez a família megegyezne a Fáy László által említettel. Portiones possessionariae, fol. 20; Conscriptio bonorum confiscatoris Ladislai Fay, 1678, fol. 10; Conscriptio, fol. 7; Inventarium bonorum generosi Ladislai Fáy, fol. 3; NAGY, XI, 1865, 416; BOROVSZKY, 1910a, 287, 293.

Az peczeliekis *Szent Marton* napiara tartoznak adajokat fel szolgáltatni. Ezek reszerül az kiralj dezmaját 8 forintban szoktuk megh arendalni, ökis mindenbül valamibül szokas, tartoznak dezrát adni.

Gombaiak adaja falujul kesz penz hatvan forint, idest fl. 60; egy vegh bulya vaszon; egi urnak valo karmasin czizma; egi karmasin papucs kapcsastul; egi kila kasa; ammellet tisztessesges ajandek; *Szent Marton* napiara tartoznak fel hozni. Az kiralj dezmaját ittis 8 forinton szoktuk megh arendalni.

Maglodnak kaszallo füvetül jar flor. 14. es egi karmasin czizma. Szabad előföldet az geöncziek marhajoknak 5 tallerban berlettek volt megh, melljet az tatar ki jüveteleigh megis attak. Most mar mentven marhajok el fogiasaval magokat, 2 vagy 3 esztendön nem attak megh.

Thuzberek kaszallo füvejert rendszerent 3 taller jar; szabad elő földjert 5 taller. Azonkivül az, kik tüzre valo faiat horgiak, az magam jobbaji, esztendeigh fel tallerral tartoznak. Más ember jobbagy egi–egitallerral, kirül az geömrej biro tartoznak hittel mondani, kik eltek s kik nem.

Loczod füvetül attak az előtt tall. 1, de az, ki berlette, megh holt. Ezenkivül, mivel Locsodnak szep epültre valo erdeje is vagion, mind onnan s mind mas pusztamrul, ha ki epültre valo fat venne szeker vagi jarom szamra,⁹⁴³ az hites szabadostul veszen, es annak az arat az hites szabados szokta be szolgáltatni.

In anno 1663. Mind az 3 falubeliekkal ugy vegeztem vala, hogy ket–ket ako⁹⁴⁴ vaczi bort adgionak esztendönkint asztalomra, mint hogi giakrabban Füleken kel teelnem. De sok remenkedesekre, mind özveseggel csak 3 akora engettem, ugy, hogy ha jo bort adnak, ha nem, az elebbi vegezes marad fen.

Az jelen valo 1666 esztendöben die 21. februaris. Füleken letemben fel jüven Szabo Janos geömrei, gombai es peczeli jobbagyimmal az el mult 1665. esztendore tartozo adajokat, melljet megh azon esztendöben el mult *Szent Marton* napiara kellet volna fel hozniok, megh hoztak; az, mint elebbi laistromomban fel vagion irva. Maradot volt restantiaban 8 taller, melliet megh hoztak 6. july anno 1666. Ugian ackor hoztanak az geömreiek reszerül erdő bert, hatod fel tallert.

Az kereszturiak kültek erdo bert fl. 20. Az kereszturiaknal penigh erdő ber ket esztendei restalt volna minden emberre, ket–ket forintot tudvan egi–egitallere, mellyre az elöt 13

⁹⁴³ A szekér (latin: *currus*, német: *Wagen*) egy hazai eredetű térfogatmértékegység volt. A befogadóképességét a rárakott anyag, a teher és a tárgy határozta meg. *Bogdán István* egyetlen adatot talált arról, hogy 1 öl tűzifa értéke a korszakban mennyi szekérral volt egyenlő. 1 szekér fa = ½ erdei öl = 1,70 m³. BOGDÁN, 1991, 420–421, 574.

⁹⁴⁴ Akó (latin: *urna*, német: *Eimer*) az űrmértékegységek egyike, átlagos értéke ma 58 liter. BOGDÁN, 1991, 132–154.

forintott attak volt megh, most penigh tizet.

Az peczeliek az el mult telen az ket falu malmatul hoztak vala 5 tallert. Az en laistromomban penigh egi–egi malom adajara negied fel fel taller vagon be írva. Ők azt mondtak, hoga harmadfél volna, megh hattam volt azert, hoga az, mint velek in anno 1663 megh summaltam, ackor ki adott levelemet hozzák fel, es az, mi abban be vagon írva, abban maradgiunk megh. De mivel azt fel nem kültek, az mely penzt az peczeli ember hozott, abbul az ket falu malmara tavalý restantiara vettem ki taller 2. Benke Gergely malmara negiedfél tallért, marat megh az penzben fl. 5. d. 8. Mivel penigh az peczelieknel tavalý restantia volt flor. 15. den. 70, abbul az mostan megh hozot 5 forint 8 penz le szalvan marad restantiaban az peczelieknel flor. 20. den. 62. sol. 16. julij.⁹⁴⁵ Azonkivül ket par papuczert kapcsastul, egi bokor czizma; az bulia vasznat a tavalýra megh hoztak.

Az gombaiak az adoban restalnak fl. 12. d. 57. Az csabaiak⁹⁴⁶ is ket esztendőbeli erdő berrel tartoznanak, kit nagioz reszent hatalommal cselekettek: teörök levelet vivén szabadosomra, kirül teörvenyes dolgaimrol valo memorialemben⁹⁴⁷ böseges jedzest hattam Mocsari Ferencz⁹⁴⁸ uram kezeben, hoga ellenek teörvennyel el procedallion.

Gombai ember testamentumban 2 tallert hagiott, mellyis restal. Maglodtul restal egi pár czizma. Vagyon dezma buza Geomrön 60 kila, Peczelen 70 kila, Gomban 30 kila, meljbul Szabo Janosnak jambor szolgaltatiara attam tiz kilat. Az teöbbitis el atta az, mint iria, de menyin, arrul nem ir, az ara mind oda vagon. Valahonnan, mi köz jüvedelem usq. ad 6. julý kezemhez jött in anno currens 1666, abbul az eocsem uram reszet mind ki attam.

Anno 1666 die 26. julý. Az peczeliek az restantiat megh kuldöttek az czizmaival edgiüt.

Anno 1667. die 15 februaris in Felső Mera. Jütt fel hozzam geomrej Szabo Janos, hozott geömrei adott fl. 75; patyolatert, czizmakert tall. 11; peczeli adot flor. 62; az falu malmai adot tall. 7; Benke Gergelytül tall. 3; gombai adot flor. 52. Az harmad evi mas fel szaz kila buza

⁹⁴⁵ [A két sor közé a lap széléhez beszúrta a *sol. 16. julij* szavakat.]

⁹⁴⁶ csabaiak<...>

⁹⁴⁷ [Valószínűleg a memorialé szóra gondol.]

⁹⁴⁸ Bocsári Mocsáry (Moczary, Mocsári) Ferencet 1663-ban Heves- és Külső-Szolnok vármegye alispánjelöltjeként említették. 1666–1669 között Mocsáry töltötte be a megyében a jegyzői, majd 1671-ig az alispáni tisztséget. Pest-Pilis-Solt vármegyében 1657-ben esküdt ülnökként szerepelt, ezt követően 1659-ben a megye ügyésze, 1666–1669 között jegyzője volt. 1669-ben Pest-Pilis-Solt vármegye helyettes alispánjaként jegyezték fel. 1659–1664 között a Nógrád vármegyében található füleki járás szolgabírája volt, 1665-től már esküdt ülnökként hivatkoztak rá. Részt vett a Wesselényi-féle rendi szervezkedésben, jelen volt követként az eperjesi, a kassai, a besztercebányai gyűléseken is. A bocsári Mocsáry famíliát egyébként Szemerén, Nagykeresztúrban, Zsámbokon, Fülekpilisen, Tiszajenőn, Liptageregyén, Kurtyán, Mucsin-pusztán, Múlyádon és Mezőszemerén említették birtokosként. SZABÓ, 2010, 358–360.

A Mocsáry család és Mocsáry Ferenc említését még lásd BOROVSZKY, 1910a, 672; BOROVSZKY, 1911, 609; SUGÁR, 2001, 84; TÓTH, 2001, 31, 121; BENEDEK, 2002, 123, 126, 181; BOROSY–KISS–SZABÓ, 2003, 221–223, 229; SZIRÁCSIK, 2005a, 179, 303.

ararul contentalt Szabo János eppen fl. 135. Az roka bőrök es pokrocrok arraval edgyüt kataiak
atta erdő bere tall. 10. Restantiak:⁹⁴⁹ gombai ember legalta penz tall. 1. solv.;⁹⁵⁰ Maglod beri az
el mult esztendőre egészen, kívül engettem el fl. 2. Thuzberek füvetül tall. 3. solv.; az
Kereszturiaknal Locsod tűzre valo fajatul restantia fl. 13; az peczelieknel az Locsodtul Szent
Georgi napigh 15 markos embernek fel fel tall. Az utan ujjonnan kel ki követnj. Az elmult
esztendei dezma buza vagion Geömrön kila 50; Peczelen 80; Gomban 20.

Anno 1667. die 27. aprilis in Felső Mera. Küldöt fel Szabo Janos Maglod beret fl. 10. Az,
mint el engettem voltis benne, restalt volna fl. 2 s az czizma; Tuzberek füvetül tall. 3; Benke
Gerkelitül malom adaja restantiajat den. 90.

Anno 1668. die 18. januaris. Geomrej szabadosom, Szabo Janos fel jüven geömrői, gombai
es peczeli jobbagyimmal füleki hazamhoz, hoztanak geomrei ado penzt flor. nro. 75. Ittem
patyolatert, czizmaert tizenegy tallert erő penzt, mely leszen flor. nro. 19. den. 80; Maglod beret
flor. nro. 13. den. 97; ahoz valo karmasin czizmaert flor. nro. 3. den. 60; Tuzberek füvetül 3
tallert erő penzt fl. nro. 5. den. 39; gombai ado penzt flor. nro. 52; egi karmasin czizmat s
papucsot kapcsastul; peczeli adot flor. nro. 70; falu ket malma adajat het tallert erő penzt fl. 12.
den. 60; Benke Gergelj malmatul három tallert flor. 5. den. 40; az falutul egi karmasin czizmat,
papucsot kapczastul. Mind az 3 falubeliek hoztak egi–egi veg bulja vasznat; harmadevi buza
arat, kesz penzt fl. nro. 22. Az roka bőröket is abbul vette.⁹⁵¹

Restantiak: Benke Gergelynel malom beri fel taller den. 90. Az ado bort az bor mostani oly
josagahoz kepest engettem mindenik falubelieknek 3–3 tallerra, kik mindenik ket–ket ako vaczi
borral tartoznak. Harmadevi Maglod berire az czizma araval⁹⁵² edgyüt (azonkivül is kit tavaly
el engettem vala), mégis⁹⁵³ volna hatra fl. 5. den. 60. Es mivel akkor is harman berelven ki,
edgyik Szabo Janos volt közös hozza, de az ő reszit abbul el engedem. Hanem az ket ember
fizesse megh az, mi reajok esik ugi, mint fl. 3. den. 72.

Az peczeliek 15 ember az Loczod tuzre valo fajatul az el mult ket esztendőkre egy–egi
tallerral adossak, kibén Somodi Matyas⁹⁵⁴ az ő reszit, egi tallert megh adott. Restal. tall. 14;
abbulis Nemet Mihalyt az maga reszerul contentatitot tet, az teoroktül valo czedulat valtvan ki.

⁹⁴⁹ <Szabó Jánosnal>

⁹⁵⁰ sol. [Emendáltuk.]

⁹⁵¹ [A bekezdésben sok helyen a *tallért erő pénz* helyett *taller erő pénz* van írva. A kérdéses tallér szavak *t* betűje ebben az esetben kurzívan szerepel.]

⁹⁵² <araval>

⁹⁵³ mégis [Emendáltuk.]

⁹⁵⁴ Egy Somodi Mátyás nevű örökös jobbagyot az 1728-as regnikoláris összeírások Kecskeméten jegyeztek fel. Nem bizonyítható, hogy ez a Somodi Mátyás megegyezne vagy a leszármazottja lenne a gazdasági feljegyzésben szereplővel. BOROSY, 1997, 592.

A Somody családot Szabolcs vármegyében említettek. Ez a család 1642-ben szerzett nemességet. NAGY, X, 1863, 284.

Igi azért rest. tall. 13; harmadevi buza ara vagyon restantiaban flor. 60. Tuzberk⁹⁵⁵ tuzre valo fajatul geomrei magunk jobbagya öten⁹⁵⁶ fel fel tallerral facit fl. 4. den. 50. Az locsodi tuzre valo fajatul geomrei magunk embere nro. 5., fel fel tallerral facit fl. 4. den. 50. Szent Marton Katan tiz taller flor. 18, megh kültek niarban. Az kereszturiaknal ket esztendőre valo restal az Locsod tuzre valo fajatul l. 26.

Anno 1668. 21. januarÿ. Az teob restantiakert is contentaltak, restal csak az harmadevi buza arabol sol.; szent marton katay es kereszturi erdő ber. Az el mult nyari buza vagyon geomrei szaz kila; gombay kila nro. 65; az peceli meg nyomhatatlan, mely lett kila nro. 95. Dezma tavasz vagyon meg oda ala; arpa es zab kila nro. 27.

Anno 1668. Geomrej Szabo Janos az kereszturi restantiakbul, az Locsodtul küldöt fl. 16.

Anno 1668. 7. junÿ. Az peczeli erdőm tuzre valo fajad 12 berlettek ki 6 tallerban, hoga azt a summaval fel hozzak, melliet megis engettem így:

- 1.) annak szine alat többen ne ellyek;
- 2.) mak termő es epuletre valo fat le ne vagjanak, melljeket, hoga nem cselekednek, hittel mongyon summaval es erdő berrel fel jüvendő emberek.

Anno 1668. die 27. junÿ. Guttai Istvan⁹⁵⁷ uramtul az szent marton kataiak berlettek az Locsodnak tuzre valo fajad következendő Szent Georgi napigh. Ők 13 tallert igertek volna ugyan, de Guttai uram 14 tallerban bocsatta el oket.

Anno 1668. die 10. septembris. Az, meli penzt Fülekrül kezemhez kültek volt fl. 44. 14 penz hijaval Pal azt mongya, ezen penzt Szabo Janos külte fel, végire kel menni, so ara-e vagi micsoda penz! Patarul penzen vet boraru fel hozasara rendeltem szekerbort, az 3 falura 10 tallert sub porta dupli.

Anno 1668. die 6. decembris. Nagi Jacabtul küldött kezemhez Szabo Janos⁹⁵⁸ flor. nro. 200. Volt roszt penz circa 24 vagy 25 polturat, melljet Paksinak vissza attam.

Anno 1669. die 17. februaris in Praesidio Fülekiensi. Fel jüven geomrei szabadosom;

⁹⁵⁵ Tuzberk [Emendáltuk.]

⁹⁵⁶ jobbagya öten [Emendáltuk.]

⁹⁵⁷ Guttai István Tasson Fáy László szabadosaként említették 1668–1671 között. A Guttai (Gutai, Gutthay) család a 16. század végén kapott címerlevelet, bár ez a családnév rendkívül gyakori volt a kora újkori köznemesség körében. 1650-ben a források említést tettek egy Guttai István nevű gyaloghadnagyra Nógrádon. 1653–1654-ben oszmán rabként jegyezték fel. 1654–1661 között Halmy Gábor jószágainak gondviselője volt. 1668-ban Heves- és Külső-Szolnok vármegye ülnökeként tevékenykedett, melyre 1677-ben is történt utalás. 1672-ben Nógrád vármegye szintén esküdt ülnökeként biztosnak (*commisarius*) is kinevezték. Feladatkörébe tartozott Kassáról Rimaszombatba hadiszerek eljuttatása. Arra, hogy a vármegye ülnöki tisztségében a későbbiekben is megmaradt, még 1677-ből is van adat. 1683-ban Nógrád, Pest-Pilis-Solt, illetve Heves-Külső-Szolnok vármegyék képviselőjében Esterházy Pál nádornál járt. Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 72; 108; SZABÓ, 2010, 312–313.

1685-ben a Nógrád vármegyei jegyzőkönyvben egy olyan adat is található, mely megemlíti fiaának megverését. JANCSÓ, 2012, 177.

⁹⁵⁸ [Aláhúzta a Szabo Janos nevet.]

geomrei, gombai es peczeli jobbagyim,⁹⁵⁹ ezkepen vetetem szamot velek. Attanak volt adajokbul az el mult osszsel Nagi Jacabnak fl. 80; melynek 75 forintia ado, ött az ajandekra valo. Megh az ajandek penzre restalna fl. 15; az ado bor arara 3 taller, ugi mint fl. 5. den. 40. Es az mostani bor fel vitelre valo szeker berre fl. 8; melj leszen in summa fl. 26. den. 70; melljet megh kel fizetniek solv. 20 penz hijaval. Az peczeliiek hoztak summajokra fl. 20; az el mult osszsel attak volt fl. 50; az falu ket malma adajat tall. 7; Benke Gergely malma adajat negied fel tallert; ado bor arara 3 taller erö penzt fl. 5. den. 48. Ugyan az peczeliiektul, Locsod füvetul 2 tallert, meli leszen fl. 3. den. 60; harmadikat el engettem, azert, hogi most vekoni fü volt rajta. Ugyan az peczeliiek 12-en követtek volt, ki az Locsod tuzre valo fajta fel fel tallerban het embertül megh fizettek, öt embertül rest. fl. 4. den. 50.

Az Patarul vet bor szeker berere fl. 6. Az két rendbeli restantia megien ad fl. 10. den. 40; melljet Lofai Pal vallalt conventiojara. Czizmat, papuczot, bulia vasznat, riskasat megh hoztak. Gombaiak hoztak fl. 12; osszsel attak volt fl. 40; az ado bor arara fl. 5. Restal azon bor araban den. 40; az Patarul vit bor berere fl. 6. Emberek el szököt, ki ertis büntetesben kel oket venni. Czizmat, papuczot, bulia vasznat, riskasat megh hoztak. Az, mely 44 forintot az el mult nyaron fel kültek volt, annak az 20 forintja volt negied esztendei buza ara; tiz taller a katai restantia; az hat forintia erdőber. Azon harmadevi buza arabul adot az el mult osszsel Nagi Jacabnak fl. 30. Azon buza arara vasarlot eöcsem uramnak nyolczadfel forint arat, 6 forintot, 3 pokroczo, riskasat fl. 1. d. 50. Egi forintot Fulonak⁹⁶⁰ adot; masfel forintot kesz penzül most. Negi dezmban jutot gedo⁹⁶¹ árán vet ket roka bort.

Geomrei 5 embertül Tuzberek tüzre valo fajatul contentaltak 3-madfél tallerral, Tuzberek füvetül 3 tallerral, reszint kesz penzel, reszbül roka börökkel. Tiz kö somott⁹⁶² atta⁹⁶³ Szabo Janos fl. 10; kesz penzul hozot abban fl. 1. d. 50; Guttaj uramnak adot fizetesere fl. 7. d. 50; melynek negjed fel forintia jövendö esztendejere haramlik.

Restantiak. Az kereszturiaknal erdőber regi restantia fl. 20; az peczeliieknel fl. 10. den. 50; melliet mint felljeb is megh irtam, Pal vet fizetesere. Gombaiaknal ado borert valo restantia den. 40; bor fel hozasara szeker ber fl. 6. Mivel emberek el szeököt, 6 forint birsagot vetetem reajok.

Harmad esztendei dezma buza az 3 faluban kila nro. 260; tavaszt tavalj 27 kilat irtam vala

⁹⁵⁹ <Az ge>

⁹⁶⁰ Füló Miklósra utal.

⁹⁶¹ Gödölye, kecskegida.

⁹⁶² Samottkó.

Fáy László felsőmérari házában több helyen (konyhában és a ház más részeiben is) említették kályhás kemence és fűtő kályhás kemence működését. A pince feletti kamrákban pedig ezer darab téglát tároltak. Inventarium bonorum, fol. 15–16.

⁹⁶³ <megh>

fel. 17-et mongjak, hogy fel hoztak, tavali ott tiz maratt. Az el mult nyari buza geömrei kila 60; peczeli is kila 60; gombai kila 25. Az tavaszis még kin *vagyon*, kit hit szerent vegien be. Ezutan az dezma bort megh engettem, fel ne hozzak, hanem akojaert hozzanak fl. 3. *den.* 30. Az koból s icze szamertis *proportionariaban*, az ado borert is ez utan mindenik falu annýt tartozik akojaert adni úgy, mint ket akojert fl. 6. den. 60.

Anno 1669. die 5. aprilis. Az peczeli hatarban levő malom arkatul, mely megyen az csabai Uri Mihaly malma arkara, küldöt kezemhez Guttai Istvan *uram* Fulo Benedektül⁹⁶⁴ es Bolyki Paltul egi tallert.

Anno 1670. die 29. januaris in Fülek. Fel jüven az geömreiek, gombaiak es peczeliak hoztanak peczeli adott fl. 70; az ket falu malmatul het tallert facit fl. 12. *den.* 60; Benke malmatul negied fel tallert facit fl. 6. *den.* 30; ötöd fel ako dezma bor arat fl. 14. *den.* 84; ado bor arat fl. 6. d. 60; Locsod füvejert fl. 3. d. 60; geomrei adot patiolat es czizmak araval edgjüt fl. 90. den. 30; geomrei ado bor arat fl. 6. den. 60; geomrei mas fel akó dezma borert fl. 4. den. 95. Thuzberek füvetul tall. 3. facit fl. 5. *den.* 40; gombai ado penzt fl. 52; ado bor arat fl. 6. d. 60. Mind gombaiaktul, peczeliaktul egi–egi bokor czizmat es egi–egi bokor papuczot. Az oda valo dezma buza allapattia igi *vagyon*:

Az 1667. esztendei dezma buza volt mind az 3 helyen kila 260; abbul adot el az el mult nyaron kilat nro. 46, ketteivel egi forinton. Az tized disznok szamara adot kilat nro. 10; meg *vagyon* azon esztendei buza kila nro. 204.

Az 1668. esztendei buza Geomron es Peczelen kila nro. 120; az gombait, melj 25 kila volt, el adtak ketteivel egi forinton. Az 1669. esztendei buza mind az *harom* helienis kila nro. 80; harmadevi dezma arpa kila 5, zabis kila 5.

Az el mult 1669. esztendej arpa kila 22; az, melj ket rendbeli buzat el adot, azert (mint fellieb megh irtam) ketteivel egi forinton, az ara leszen fl. 35. den. 50.⁹⁶⁵ Abbul vasarlot eöcsem *uram* szamara per flor. 11. den. 20; en szamomra per fl. 24. den. 75. Es mivel az en vasarlasom az ő *kegyelméjét* megh haladgya fl. 13. es 55. penzel, kel nekem erre ő *kegyelmének* megh keritenem flor. 6. den. 77.

Restantiak, melynek egi reszet Guttai *uramtul* kel varnom, mas reszet Szabo Janostul: Szabo Janostul, Tuzberek tüzre valo fajatul, eöt geomrej embertül fel fel taller; ha tallerul nem adgjak, egi egi forint leszen. Es mivel eddigh nem egesz vegh bulja vasznat hoztak, mindenkor el

⁹⁶⁴ Fülő Benedek valószínűleg a felsőszendi Fülő család tagja lehetett, de a családtörténeti monográfiák nem említették a nevét, Fülő Jánossal és Fülő Miklóssal ellentétben. BOROVSKY, 1896, 540; BOROVSKY, 1900, 517; KEMPELEN, IV, 1912, 203.

⁹⁶⁵ leszen az ara leszen [Emendáltuk.]

mecczettek benne, ez utan mindenik falubeliek egész veget hozzanak, szeptet penigh. Ha nem penigh, minden vegert 20 forintal tartozzanak. Az geomreiekis az patiolat es czizma arara valo 11 tallert araniul vagi tallerul hozak megh az elebbi szokas szerent. Guttai uramtul azon restantiakat kel varnom, ezen közös joszaghoz valott. Az kereszturiak, az meny szekeres ember lesz, mindenik reszerul ket–ket forint; kik, hanian vadnak, Szabo Janosis megh írja, Guttai uramis megh esküttesse az oda valo embert. Czinkutai hat embertül fl. 12;⁹⁶⁶ peczeli 12 emberrel az Locsod tuzre valo fajatul 6 taller. Ha tallerul megh nem hozzak, tizenket forint lesz. Ugian az kereszturiaknal regi erdő ber restantia fl. 10. Ezutan sem Guttai uram, sem Szabo Janos berben se adgyiak ki az pusztak mak termő fajta, hanem az tuzre valot, juhar fat, gyertian fat es omlott fat az szokas szerent.

Anno 1670. die 24. decembris. Fulo Benedek fel juven, peczeli Nagi Mihaly⁹⁶⁷ szolgaltatot kezemhez Szabo Janos kulte penzt; harmadevi buza arat flor. 145; dezma mez arat flor. 5; Locsod fuvejert flor. 3. den. 60.

Anno 1671. 26. januaris in Felső Mera. Geomrei szabados Szabo Janos fel juven hozot geomrei adot flor. 75; patyolat czizma arara fl. 29. d. 80; gombai adott flor. 52; peczeli adott flor. 70. Az falutul malmok berit 7 tallert; Benke Gergeljtül negiedfel tallert; Tuzberek füvetül tall. 3; negi geomrei jobbagitul azon pusztta tuzre valo fajatul fl. 4; Maglod kaszallojatul az czizma araval fl. 17.

60. penzet el engettem Szabo Janosnak, dezma bor arat fl. 13. den. 20; dezma arpa arat fl. 4. Restantiak, mellyeket onnan alol kel fel varnom: harmadevi restantia tüzre valo fatul geomrei öt emberrel fl. 5; patiolat es czizmak arara fl. 3. d. 75; mivel tallerul vagi araniel kellet volna megh hozniok. Peczeli 12 emberrel harmadevi restantia tuzre valo faert fl. 12; ado bor ara az peczelieknel flor. 6. d. 60; kereszturiaknal regi restantia fl. 8; Guttai urammalis vadnak regi restantiak, melly fellieb fel vagion irva.

Adot volt el Szabo Janos 4 esztendej buzat kilat nro. 404; 355 kilat, ketteinel 45 kilat 40–40 penzen, melynek az ara leszen fl. 195. d. 50; contentalt⁹⁶⁸ 59 forintrul 50 penzrul. Restal azon buza araban flor. 36; regi arpaert 14 kilaert 10–10 poltura; kilaiaert, öt köből zabert 20–20 penz. Az el mult 1670 esztendei buza Gomban 30 kila; peczeli 40 kila. Az geomrei csepletlen, az tavaszis kin vagion.

⁹⁶⁶ [Aláhúzta a Czinkutai hat embertül fl. 12. sort.]

⁹⁶⁷ Péceli Nagy Mihály beazonosítása nehéz feladat. Mindössze lakhelye ismert, illetve az, a gazdasági feljegyzés későbbi részében feljegyzett információ, hogy malomépítésre kapott engedélyt Pécelen. Szabadosként említve: 1677-ben. Valószínűleg személye nem egyezik meg Fáy Zsófia második férjével. Nagy Mihály nevű jobbágyot még Óbáston említettek az összeírások. Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 74; Inventarium bonorum generosi Ladislai Fáy, fol. 4; HORVÁTH, 2020b, 121–122.

⁹⁶⁸ <...>

Anno 1674 die 5. februaris. Cassara fel jüvén geomerei szabadosom teöb jobbagyimmal velek szamot vetve igi igazítottuk el az dolgokat. Az elsőben is az peczeliiek adajat be veven ad annum 1673. flor. 70; el mult esztendőkbeli ado bor arat fl. 17 den. 96.

1673 esztendőkbeli falu⁹⁶⁹ malmai adajat het tallert id est fl. 12. den. 60. Peczeli restantiak ezesztendei dezma bor arara fl. 17. d. 50; ado bor ara ad annum 1672. fl. 1. d. 87.

Ad annum 1673. Egesz ado bor ara fl. 6. d. 60. Regi restantia fa ara 12 forint volna, de harmat Nagi Mihalinak el engettem ugi, hogj az 9 forintiat ki szedgie, s fel szogaltassa Szent Georgi napigh. Benke Gergelinel el mult 3 esztendei malom ber tizeneggied fel taller, czizma egi esztendőre valo, papucz kettőre; bulia vaszon ket esztendőre valo ket vegh, mert az, kit hoztak, vissza attam. Szegeni eöcsem uram reszere valo restantia nalok 1672 esztendei adobul az szendrei praedalo tisztéktül az, ki megh marat; malom ber az falutul negied fel taller es öt forint, az teöbket Mag Balint⁹⁷⁰ által contrának kültek.

Szabo Janos szabados hozott Maglod beret ad annum 1672. es 1673. flor. 36; melyben az czizmak arra is benne vagion. Tuzberek füveert ad an. 1672–1673 hat taller id est flor. 10. den. 80; attul valo erdő bert fl. 1. d. 98. Restal ahoz valo erdő ber fl. 5; ket esztendőbéli geomrej dezma bor arat fl. 12. Rest. azon bor arához valo fl. 4; három esztendei geomrei ado bor arat f. 10. den. 80; barani dezma bul valo el mult nyari jövedelmet flor. 3; geomrei 1673 esztendőbéli adora flor. 93, ahoz restalt volna egi taller, de abban egi rossz foszléket⁹⁷¹ hoztak az kis leankanak. Es mivel az ajandek penzt tallerul kellet volna megh hozni, abban valo fogiatkozasra külgienek az teöb restantiakkal 2 tallert sub poena dupli. 1672 esztendei adora engem contentaltak, szegenj eöcsem uram reszere marat megh abban az praedaloktul fl. 4.

1669. esztendei dezma buza ara restantiat hozot f. 36; restal azon esztendőre 14 kila arpaert fl. 4. d. 20.

1670. esztendei 18 kila buza arat hozot fl. 9. Vagion meg ot azon esztendei buza kila nro. 77.

1671. esztendőben minden dezmatat az vaci püspök⁹⁷² szamara hatalmasul el vettek.

1672. esztendőben az gombai dezmat Török Ferencz uramnak attuk. Peczeli geomrei dezma buza vagion azon esztendei búza: kila 75. 1673 esztendei buza még csepletlen.

Tavaszbéli restantia: 1699 esztendei 5 kila zab ara fl. 1. 1670., 1672., 1673. esztendőkbéli

⁹⁶⁹ falu<k>

⁹⁷⁰ Mag Bálint nem beazonosítható személy. Valószínűleg annak a Mag (Magh) családnak a tagja, akik Fáy László egyéb birtokrészein éltek. Közülük Mag Albertet, Mag Ambrust és Mag Mátét hidegkúti alárendeltként említették meg. Majd 1670-ben Mag Albertet tíz ökörrrel és tizenkét lóval, Mag Mátét pedig zsellérként írták össze. *Consignatio bonorum*, fol. 6; Fáy László és Semsey György urak hódoltságban lévő jöszágairól, fol. 2–3.

⁹⁷¹ A foszlék, foszladék a ruháról lefoszlott rongydarabot jelenti. CZUCZOR–FOGARASI, II, 1864, 918.

⁹⁷² Pongrácz György töltötte be a váci püspöki címet 1669–1676 között. SZARKA, 2008, 37.

Pongrácz György püspök tevékenységéről, ide tartozik például az általa készített térképek és az egyházmegye leírása bővebben lásd CHOBOT, 1915, 8–10.

mindenféle tavasz dezma, raj penz s egieb accidentia kin vagion. Azert mindenik esztendőre valot erős hit alatt vegie ki minden gazdaktul. Az abbul valo sarlo penzt most Szabo Janosnak engettem. Gombai 1673 esztendőbeli adot hoztak f. 52; 3 esztendei ado bor arat fl. 29. d. 80; bulia vasznat, egi esztendőre valot vissza attam, mivel rossz volt. Az mas esztendőre valot Fulo Benedektul mongiak, hoga fel kültek, melinek jól vegire kel menni. Nagi Mihali hozot Locsod füveert ket esztendei bert fl. 7. den. 20; restal igi esztendőre valo tall. 2.

Regi restantiak: geomrei 5 emberrel fa ber fl. 5; regi patiolat es czizmak ara geomreieknel fl. 3. d. 75; kereszturiaknal regi restantia fl. 8. Ezt Szabo Janos tartozik megh fizetni. Az teob restantiak fellieb vadnak megh irva; mellieket mindgiart ki szedni es Szent Georgi napigh fel szolgaltatni tartoznak sub poena dupli, kit el sem kel az utan engedni. Kataiaknal locsodi szarazfa ber Szent Georgi napigh fl. 30; Nagi Mihali tartozik be venni, de ez utan senki az erdöket ki ne berellie. Ha egieb restantia volna valahol, hiti szerent az szabados be mongia, s ki szedgie. Az pusztam erdeit kerüllic, es nekik ki adot irasomot ez utan mindenkor fel hozzak, s abbul adgionak szamot.

Idősebb peczeli Nagi Mihalinak uj malmot engettem epiteni az Rakos vizen,⁹⁷³ az peczeli falu malma alol, az csabai határ felől, ili conditiok alatt:

- 1.) ha az falu hataranak, földenek, retenek karara nincs;
- 2.) mennel hamarab meg epicse, es ha az köve megh indul, 2 esztendeigh semmit tüle ne adgionak. Azontul esztendönkint annyit fizessenek tüle, mint az teob peczeli malmaktul;
- 3.) az csabai malomnak az en földemen bizonios berben engedet arkat el hanniak, mivel regen az adajat megh nem attak.

Anno 1677. 18. juny. Peczeli Nagi Mihali szabadosom fel juven Rosnora hozot peczeli adot fl. 70; falu malmai adajat tal. 7; ado bor arat fl. 6; dezma bor arat fl. 9.

4 esztendej ado bor ara restantiat fl. 17. d. 50; Benke malmatul negiedfel tallert, ugian Benketul tüzre valo fa bert d. 90; Locsod füveert 2 esztendej restantiat tal. 4; bulia vasznat, czizmat, papucsot, malosa szeölöt,⁹⁷⁴ riskasat, ket roka bört, geomrej 1676. esztendej adot fl. 75; patiolat es czizma arara csak 10 tallert, tizenegjgiedik taller oda marat. Maglod berit az czizma araval fl. 18; Tuzberek tüzre valo faja beret fl. 20; Tuzberek füveert fl. 5. d. 40; restal ebben d. 60; mivel 3 taller jart tüle; nem folyo⁹⁷⁵ penz. Locsod tüzre valo fajaert az szent marton kataiaktul tall. 12; regi dezma buza arat fl. 120; dezma arpa arat niolcz tallert. El mult 1676 esztendei dezma baraniok es gedok arat fl. 10; el mult nyari dezma buza arat ket–ket forintjaval

⁹⁷³ A Rákos-patakról van szó.

⁹⁷⁴ Mazsolaszőlő.

⁹⁷⁵ [Bizonytalan olvasat.]

fl. 94; ket roka böreert 2 tallert; Locsod füveert az el mult esztendőre⁹⁷⁶ egi czizmat es ket tallert el engettem neki. Gombai adot hozot pro anni 1676. fl. 52; ado bor arat fl. 6; czizmat, papuczot, ket roka bört, riskasat.

Regj restantiak: patiolat czizmak arához valo restantia geomreieknel fl. 3. d. 75; kereszturiaknal fl. 8; tűzre valo fa ber peczeliektul fl. 9; regi ket esztendei dezma borara fl. 4. *Ezeket Szabo Janos tartozik be szednj.*⁹⁷⁷ Tavalý birsagh penz, hagi semmi jo penzt nem hoztak tall. 2; regj peczeli 5 ako dezma bor ara fl. 7; gömreieknel egi posar.⁹⁷⁸ 1675 esztendei ado bor ara geomreieknel fl. 6. Tavalý szamvetes szerent az 40 es 50 penzes buza araban restal fl. 10; gombaiaknal 2 esztendei posar hal. 1669. esztendei dezma arpa ara Szabo Janos:⁹⁷⁹ f. 4. den. 20.

Ujab restantiak: peczelieknel elmúlt 1676 eszt.: egi hal. Geomreieknel patiolat es czizmak arara egi taller; Tuzberek füveert valo rest. fl. 9. d. 60; aszszu halert, malosa szeöloert gombaiaknal fl. 2. Regib buza ara az laistrom szerent fl. 282; el mult niari buza ara fl. 42. Az 1674–1675. esztendei dezma arpa arais restantiaban vagyon. Az locsodi pusztá füvenek felet attam ki dani Doczi Janosnak⁹⁸⁰ egi aranyban, egi par czizmaban es egi roka börben. Az másik fele reszet penigh azon fünek Nagi Mihalinak csak egi araniban engettem.

Anno 1678. die 16. martii. Rosnon attam levelet ki az maglodi pusztamnak megh szallasara Szöný Janosnak es Szakacs Mihalinak,⁹⁸¹ többekkel edgiüt igj vegezven velek: hogj a data praesentium computando három esztendeigh Maglodtul egieb adot ne adgionak, hanem öt–öt roka böroket mindenik esztendőben Szent Georgj nap elöt. El telven az 3 esztendök, minden esztendőben leszen adajok az megh irt Maglodtul negivenöt forint id est 45. Amellet tisztesseges ajandek, mellyeket esztendönkint Szent Marton napjara tartoznak megh adni.

Thuzberki pusztamatis⁹⁸² ugian ackor es azon maglodi pusztamra szallando jobbagyim berlettek ki esztendönkint⁹⁸³ husz–husz magiari forintokban idest fl. nro. 20; melljetis Szent Marton napjara⁹⁸⁴ tartoznak meg adni ugi, hogj erdejent telliesseggel el ne puszticsák, hanem

⁹⁷⁶ <Tall.>

⁹⁷⁷ [A sor végére beszúrta a következő megjegyzést: *Ezeket Szabo Janos tartozik be szednj.*]

⁹⁷⁸ Posár vagy poszár a pontyot jelenti. CZUCZOR–FOGARASI, V, 1870, 339.

⁹⁷⁹ [A *Szab. Jan.* rövidítést feloldottuk.]

⁹⁸⁰ Dóczy (Doczi) János Fáy László dányi jobbágya volt. Nevét hasonló ügyletek miatt 1679-ben is feljegyezték Dóczy Mátyással együtt. A közöttük lévő esetleges rokoni kapcsolat nem ismert. Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 129.

Az azonban teljes mértékben bizonyos, hogy a gazdasági feljegyzés által említett jobbágy nem azonos a Nógrád vármegyében 1656-ban címeres levelet szerzett nemessel. TÓTH, 2001, 118.

⁹⁸¹ Szönýi Jánosról és Szakács Mihályról a későbbiekben (1678) Fáy László jobbágyként tett említést. Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 123.

⁹⁸² [A szövegben nagyobb betűvel kiemelte a *Thuzberki pusztamatis* szavakat.]

⁹⁸³ <...> [Olvashatatlan, kihúzott szó.]

⁹⁸⁴ November 11.

inkab oltalmazni es giarapítani igjekeznek.

Anno 1678. 11. *aprilis*. Fel júven Rosnora hozzam peczeli Nagi Mihali szabadosom hozot 1677 *esztendőre* tartozo peczeli adot fl. nro. 70; falu malmai adajat tall. 7; Benke malma adajat taller 3 ½; ado bor arat fl. 6.

1676 *esztendőre* dezma buza arat fl. 22; abban *restal* fl. 20. 1677. *esztendőre* dezma barani arat hatvan–hatvan penzt. Azon *esztendőre* hatod fel ako dezma bor araban fl. 6. Tizforintot niolczvan penzt *eocsem uram* vasarlasara adot. Hoztak két roka bőrt, egy veg bulia vaszmat, egy par czizmat, papuczot kapczastul; *restal* egy hal.

Geömrei 1678 *eszt.* tartozo adot fl. 70; tavalj 75 hoztak volt patiolatert, czizmakert 11 tallert; ado bor arat fl. 6; egy veg bulia vaszmat; riskasat; malosa szőlőt; egy ako borert fl. 3; az hal *restal*. Az regib *restantia* buza araban, meli volt fl. 282, hozot most fl. 78. d. 84. Meg abbais *restal* fl. 203. *den*. 16; Tuzberek füvejert tall. 3; abbul fa bert fl. 5; makrul valo valto penzt fl. 12; Maglod berit fl. 18; Locsod füvetül Nagj Mihalj egy araninal tiz *contentaltatott*.

Gombai 1677 *esztendei* adot fl. 52; egy roka bőrt ma, s roka böreert fl. 2; riskasat; malosa szeőlőt; egy vég bulia vaszmat; ado bor arat flor. 6. Kereszturiak Locsod tűzre valo faiatul fl. 32, mostani *Szent Georgi* napjan telik el ideje.

*Restantiak*⁹⁸⁵ es elsőbenis az regiek: patiolat es czizmak arahoz tartozo penz az geomreieknel fl. 3. d. 75; kereszturiaknal regj *restantia* fl. 8. Regi tűzre valo fa ber az peczelieknel fl. 9; regi dezma bor ara fl. 4; harmadevi birsagpenz az geömreieken tal. 2 es az regiekkal 2 posar hal. 1675 *esztendőre* ado bor ara Geömreön fl. 6. Az harmadevi laistrom szerent 40 es 50 penz; es regi buza araban *restal* fl. 10; Gomban 3 posar hal.

Tavali es ujjabb *restantiak*⁹⁸⁶ peczelieknel 2 *esztendőre* ket posar hal. Geomrei ajandek penzhez valo *rest.* tal. 1; Tuzberek füvejert valo *rest.* d. 60; gombai tavali *restantia* fl. 2. Az, meli rendbeli buza ara summaja volt f. 282; abbanis *restal* meg fl. 203. *den*. 16.

1676 *eszt.* dezma buza *restal* fl. 20. 1674–1675 *esztendők*beli arpais *restal* nalok. Az el mult 1677 *esztendei* dezma buza vagon meg Geömron kila 55; Peczelen 50; Gomban 26. Arpa Geomron kil. 10; Peczelen 13; Gomban nincs. Az zab kinn vagon, melliet hit szerent kel ki vennij. Az herédieknel⁹⁸⁷ erdő ber fl. 7. d. 10, Nagi Mihali tartozik vele. Az kereszturiak ujjobban *esztendei*gh ki berlettek Locsod tűzre valo szaraz es giertian faiat in fl. 44; *Szent Mihali* napiara fizetnek.

⁹⁸⁵ [A szövegben nagyobb betűvel jelezve kiemelte a *Restantiak* szót.]

⁹⁸⁶ [A *Restantiak* szó nagyobb betűvel kiemelve.]

⁹⁸⁷ [Eredetileg *heredieknel* szó van lejegyezve. A település egyértelműen megfeleltethető a Nógrád vármegyei Herédnek.]

Anno 1678. 12. juny. Doczi Janos az locsodi pusztanak fele füveert küldöt egi araniat; az roka böreert egi tallert; az czizmaertis elküldöt egi tallert, de megh ahoz egi tallert tartozik küldeni.

Anno 1679. die martii Rosnon. Summaltam meg ujobban az gombaiakkal, kiknek adajok leszen keszpenz fl. 80; egi par urnak valo czizma, ket vegh bulia vaszon, egi par papucs kapczastul; ket roka bor, ket oka⁹⁸⁸ riskasa; egi oka malosa szeölvő figevel; egi oka tengeri szölvő; egi öregh szaraz potika;⁹⁸⁹ ado bor ara fl. 6, mellieket az el mult 1678 esztendöre restalo adajokra tartoznak megh hozni, mivel mar esztendeje, miollta summalni hivatom öket.

Anno 1679. die 26. juny. Jüt fel Rosnora hozsam Geomrön lako Czizmadia Marton, es hozot az el mult 1678 esztendei adora flor. 98. Azonkivul 6 ezust tallert, melynek az fiam lakadalmara fel vett penznek kel lenni. Tavalay harmadevi es regi restantiaim mind oda vadnak. Tuzberki erdö bernek mondotta az ember, meli volt fl. 5. fel penz hijaval. Tuzberek füveert hoztak fl. 6, 6 penz hijaval.

Anno 1680. 25. februaris. Az locsodi pusztanak fele füvet az el melt 1679. esztendöre kültek dani Szabo Gergeli es Veres Istvan⁹⁹⁰ fl. 8 tallerul, ez jelen valo esztendejere oda engettem annyiban. Dani Doczi Janoson Locsod füveert 1. taller restantia vagion.

Anno 1680. die 7. martii. Filekre fel küldven az geömröiek Czizmadia Martont es Tot Benedeket küldöttek az 1679 esztendei adora fl. 70; patiolat czizmak arat; tiz ezüst tallert Tuzberek makjatul, az kókaiaktul fl. 13.

1678–1679 esztendöre dezma baraniokert,⁹⁹¹ tizenniolczert husz–husz polturat teszen fl. 10. d. 80. 1678. esztendei asztal boreert fl. 6; ket roka böreert fl. 4; Tuzberek füveert fl. 6; tuzre valo faiaert fl. 5. 2 veg bulia vasznat; egi oka riskasat; regi dezma buza arara restantiat fl. 5. d. 42. Gombaiak ugianackor ad annum 1678. fl. 70; ad 1679. fl. 68; 1678 esztendei ado boreert fl. 6; ket roka böreert ket ezüst tallert. Peczeliek 1678 esztendöre fl. 70; malmok berire het ezüst tallert, ket roka bört. 1679 esztendei adora fl. 70. Egiebek mindenek oda vadnak.

Restantiaik: 1678 esztendöre mi restalhat, magaval kel Szabo Janossal el igazítani. Az töb regib es ujab restantiaikrül vagion laistrom, mellyekbul ki szedet extractus igi vagyon. Geomreieknel 5 ezüst taller folio penz fl. 27. d. 35; 7. esztendöre 4 posar, riskasa 1 oka, ket oka fige; ket oka malosa szeölvő. Peczelieknekis minden restantiajokrül vagion laistrom,

⁹⁸⁸ Az oka (latin: *oqqa*; német: *Oka*) egy súlymérték volt, átlagos értéke mai mértékegységben 1,2 kilogramm. BOGDÁN, 1991, 242–243.

⁹⁸⁹ Potyka, azaz ponty.

⁹⁹⁰ Veres István dányi jobbagyról nem rendelkezünk más adattal. Veres György alárendeltet Fáy László fáji emberei között jegyezték fel. Veres Gergely pedig egy alsószendi zsellér volt. Köztük rokoni kapcsolat nem bizonyított. *Consignatio bonorum*, fol. 5; *Inventarium bonorum generosi Ladislai Fay*, fol. 21.

⁹⁹¹ Baranioket [Emendáltuk.]

melljeknek extractusa ez: peczelieknel tizedfel ezüst tall. nro. 9. ½; folio penz fl. 44; negi esztendőre 4 hal; roka bőr 2 ket esztendőre; 4 par czizmak, papuczok; ammellet bulia vaszon ket vegh, riskasa, malosa szeölő, fige, mindenik ket–ket esztendőre valo.

Az 1679. esztendőre mind az 3 malmokberi: tizeneggyedfel ezüst taller. Az 1678 esztendőre tartozo adajat penigh az edgyik malomnak, ugi mint *negyedfel*⁹⁹² tallert, az fellieb irt tizedfel taller restantia közöt kel be venni.

Gombaiak restantiaiarulis vagion laistrom, melinek extractusa ez: gombaiaknal restal hat ezüst taller folio penz fl. 12; negi esztendőre 4 hal, fige, malosa szőlő, mindeneknek ket–ket esztendőre valo; bulia vaszon 1 vegh. Kereszturiaknal regi restantia fl. 8; harmadevi fl. 44; herédiieknel erdő ber fl. 7. d. 10.

Anno 1680. die 30. *augusti*. Rimaszombatban vettem fel Lofai Paltul maglodi pusztamnak elmult 1679 esztendei adoajat fl. 18. Restal abban fl. 2; az kereszturiak restantiaiban exequaltak szolgabiro uramek fl. 30; melleiet percipialtam, az teöbbi inexecute fűgh.

Anno 1681. 17. *januaris*. Fel jüven Filekre hozzam pestelei jobbagyim hoztak 1680 esztendőre az gombaiak ajandekben egi oka riskasatt; egi oka malosa szőlőt; egi kiseded fazek vajjat; egi par karmasin czizmat, papuczot kapczastul; egi sakcza⁹⁹³ köles kását; ket veg bulia vasznat; ket roka bőrerert flor. 4. Gombai falu adajara fl. 70; ado borert fl. 6; posar halert fl. 5; tavalý restantiat fl. 1. d. 60. Geomreiek hoztak aiandekben egi oka riskasat; egi oka malosa szeölőt; egi özet; egi pint⁹⁹⁴ vajjat; egi pint mezet; ket roka bőrt; egi sakczo köles kasat; geomrei adot fl. 75; ado bor arat fl. 6; patiolatra, czizmara 11 ezüst tallert; halakert fl. 5; tavalý kesz penz restantiaert fl. 16; Tuzberek füveert fl. 6; 17 dezma baraniokert 60–60; 3 gedoert d. 90, rai penzt den. 92; ket dezma rajert 2 ezüst tallert. Testamentumban hagiót penzt tall. 1; mas jobbagitul fl. 3. d. 90; harmadiktul den. 90. Peczeliek hoztak ajandekben egi özet; egi icze vajjat; egi sakcza köles kasat; egi oka figet; egi oka malosa szeölöt; egi oka riskasat; egi roka bort.

Restantiaik: gombaiak restantiaja fl. 2; peczeliek rest. az falunal fl. 31; ket posar halert fl. 2; egi roka bőrerert fl. 2. Ez utan mind az 3 falubeliek két–ket vegh bulia vaszonnal tartoznak. Tavalý peczeli dezma bor arat fl. 18., Lajos Mihali vallalta azt magara husvetra. Az el mult 1680 esztendei dezma borom volt az 3 faluban 13 ako, melliet az 3 falunak 54 forinton attam. Nagi Mihali restantiaja fl. 39. d. 50.

Anno 1682. 3 *januarii*. Fel jüven Filekre pestelei jobbagjaim hoztak geomreiek risk.⁹⁹⁵

⁹⁹² 4edfel [Emendáltuk.]

⁹⁹³ [Bizonytalan olvasat.]

⁹⁹⁴ A pint (latin: *pinta*; német: *Pinte*, *Achtring*) az ürmértékek közé tartozik. Mai átlagos értéke 1,4–1,6 liter. BOGDÁN, 1991, 244, 257–258.

⁹⁹⁵ [A naplóban található jegyzet megszakad.]

Dabnak harmad reszet én magam birom, mely az kataÿ resz volt es az, mellyet sok esztendőktül fogvast acquiraltam pro me et successoribus meis utruisque sexus, es az olta az jüvedelmenekis harmadat percipialom. Ket resze azon falunak udvözult nagy atyam, Reöty Orbantul allo eörökös ösi joszagh, mely oszlas szerent az apostagi joszaggal edgiüt szegenÿ Halmi Gaborne Rötÿ Anna⁹⁹⁷ nenem asszonnak jutott volt, melj megemlitet idvözült nenem asszonj, mikor az maczaÿ joszagott ki váltottak Barakonÿne asszonyomtul,⁹⁹⁸ azon szüksegeben atta nekünk öt szaz magiari forintban, es az olta abban birjuk. Ezen Reöthÿ resz közös Faÿ Istvan eöcsem urammal. Esztendös adajok faluiul fl. 40; három bokor karmasin czizmak, urnak valok; asszu halak es riskasa, nagi karacsonra kel administralni. Apastagnak fele az Reöthÿ reszhez tartozo es azon reszre valo esztendös adajok flor. 20; egy karmasin czizma; ammellet tisztessesges ajandek. Azokis nagj karacsonra tartoznak administralni.

Anno 1667. die 29. januaris in praesidio Fülek. Az dabiak kültek megh az el mult 1666 esztendőre tartozo summajokat, mellyet meg az el mult karaczony napiara kellet volna fel hozniok flor. 40. es három bokor czizmat, melynek harmadat⁹⁹⁹ eöcsem uram számára ki olvastam fl. 13. den. 33. Azonkivül egyik czizma is ö kegyelmet illeti. Ugyan ackor az apatasgiak hoztak azon esztöbelj adajokra flor. 20; egy bokor czizmat, melynek fele Faÿ Istvan eöcsem uramat illeti, ki is attam.

Anno 1668. die 21. januarÿ in praesidio Fülek. Az apostagiak hoztak fel summajokat flor. nro. 20; egy karmasin czizmat. Az dabiak hoztanak adajokban fl. 40; az három czizmajokat vissza attam, mivel rossz volt, 3 aranyat hattam hozni erette, eöcsem uramnak penigh az helieben magam czizmajat attam. Az dabiakat szaz taller birsagh alatt el tiltottam az halaszteleki földtül, kivalkepen annak szantaszatul, mivel az teörök az dezma bul az en reszemet ki nem hatta. Ha az tilalom ellen cselekesznek, megh kel az szaz tallert rajtok venni. Az dabiak az 3 karmasin

⁹⁹⁶ [A rész címeként eredetileg a *Dabi es apostagi joszagrol, in Comitatu Solthiensi* szerepel.]

⁹⁹⁷ Halmy Gáborné Reöthy Anna Fáy László édesanyjának a testvére volt. HORVÁTH, 2020b, 113.

⁹⁹⁸ Barakonyiné beazonosítása nehézkes. Barakonyi Ferencet és feleségét, Sulyak Borbálát 1677-ben több vármegyében is birtokosként említették. Jószágaik Szabolcs vármegyében Nagy- és Kisvarsányban, Gyulaházán, Apátiban, Gemzsén, Petriben, Parasznyán és Gyürén helyezkedtek el. Ezen kívül Bereg- (Jánd, Fejércse, Hete, Gergelyi, Vid, Adony, Szalka, Surány), Ugocsa- (Akli), Torna- és Gömör (Rozložna) vármegyékben is rendelkeztek birtokrészekkel. Tokaj és környékén több promontóriumon is gondoztak szőlőket. Inventarium. 1677. április 13. MNL OL E 156 A. Fasc. 27. Nr. 11, fol. 1–7; Consignatio bonorum quae ad Arcem Szendrő sunt. Az irat a 16. század végén keletkezett. Uo., A. Fasc. 90. Nr. 9, fol. 3; Consignatio bonorum Francisci Barakony. 1677. április 13. Uo., A. Fasc. 69. Nr. 96/b, fol. 10–13.

A családtörténeti monográfia szerint Barakonyi Péter 1621-ben kapott nemeslevelet Bethlen Gábertól. Ezt követően királyi biztосként is tevékenykedett. NAGY, I, 1857, 177.

⁹⁹⁹ 3madat [Emendáltuk.]

csizmaert kültek 3 araniat.

8. *februarius anno* 1668. Hegedüs Andris¹⁰⁰⁰ megh leven ados az utolbi alkuvas szerent az dabi embernek 5 tallerral, kiert Olasz Pal¹⁰⁰¹ es Sarlai uraimok¹⁰⁰² kezessek. Patajrul¹⁰⁰³ az bor fel hozásra, szekeresnek valo fizetesre rendeltem az dabiakra fl. 5; apastagiakra fl. 2. den. 50.

Anno 1669. die 28. *januaris*. Az dabiak es apastagiak hoztak megh az el mult 1668 esztendőre valo adot, melliet az el mult karacsonra kellet volna fel hozni. Az apastagiak 5 penz hija fl. 20; az dabiak flor. 40; 1 bokor czizmat. Czizmat 3 bokrot kültek volt, de vissza attam ketteit, mellyert ket araniat kel hozniok.

Az tassy szabadosnak es Egied Mihalynek¹⁰⁰⁴ megh paranczoltam, hogi Apastagon peczetemet elől mutatvan eskuttessenek ez kerdesre, hogi az földes es nemzetes Fay László uram tizenket forint birsagban jaro tilalma ellen kicsodak voltak azok, az, ki az apastagi hatarban levő töldgies harasztot es körtvely fakot¹⁰⁰⁵ hatalmassul el hordak es vagtak volna, es ezt mikor cselekedtek? Megh paranczoltam, hogi az tanu vallasokatt fel hozzak, es az, kik talaltatnanak, azokat is fel idizzek.

Anno 1670. die 9. *februarius*. Az el mult esztendei adajokat megh kültek az apastagiak flor. 20; egi czizmaert tall. 2; az dabiak fl. 40; ket bokor czizmat, restal egi czizma.

Anno 1670. die 24. *decembris* in Felső Mera. Fulo Benedek fel erkezven az Alföldről, az dabiakis megh kültek adajokat az 1670 esztendőre tartozot ugi, mint fl. 40; ket par czizmat. Restal az dabiaknal egi czizma ara tall. 2; halaszteleki ado tall. 8, meli czizma ara is engem fogh illetni, mivel az eöcsem uramet ki attam. Az apastagiakis megh hoztak ezen 1670 esztendőre tartozo adajokat fl. 20; egi czizmat.

Anno 1674. Az apastagiak fel juven Cassara, s velek szamot vetven mostan hoztak ket esztendei adot fl. 39; ket par czizmat, mellicnek fele Faÿ Istvan eöcsem uramat illeti. Restal az apastagiaknal az el mult 1673 esztendőre fl. 1, melliet sub dupli poena ez jövő husvet napjara tartoznak megh adni. Az dabiakis ket esztendei adajokat megh hoztak ugi, mint flor. 80; 8 penz

¹⁰⁰⁰ Hegedüs (Hegedüs) András a gazdasági feljegyzésben még egyszer, egy 1665-ös adóssága alkalmával jegyezték fel. 1670-ből egy Hegedüs János nevű kőrösi lakosról maradt vissza említés. Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 107; fol. 144.

A fent bemutatott személyek valószínűleg nem voltak felmenői a Heves-Külső-Szolnok és a Pest-Pilis-Solt vármegyei Hegedüs (Hegedüs) családoknak, akik csak a későbbiekben szereztek címeres levelet maguknak. BOROVSKY, 1910a, 665; BOROVSKY, 1910b, 457.

¹⁰⁰¹ Olasz Pált a szécsényi seregszék jegyzőkönyvében 1661-ben szécsényi lovashadnagyként említették. Olasz Tamás jobbágy nevét, aki valószínűleg nem volt rokona a katonának, pedig egy fáji pusztateleknél sorolták fel. *Consignatio bonorum*, fol. 6; SZABÓ, 2010, 24.

¹⁰⁰² Sarlai Mártont szécsényi katonaként jegyezték fel 1656-ban. SZABÓ, 2010, 391.

¹⁰⁰³ Dunapatajról.

¹⁰⁰⁴ Egyed Mihályt a gazdasági feljegyzés későbbi részében jobbágyként említették. Így valószínűleg nem a Zemplén vármegyei köznemesi család tagjáról van szó. Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 106; NAGY, IV, 1858, 19.

¹⁰⁰⁵ A tölgy lehullott lombját és a körtvéfákat.

hijaval es 6 par czizmat, mellyeknek harmadresze illeti Fáy István eöcsem uramat ugi, mint flor. 26. den. 66 es ket par czizma. Ittem az halaszteleki pusztanak edgyik reszetül vagion 4 esztendei restantia, az dabiaknal minden esztendőre 8–8 taller summa rest. tall. 32, melinek fel hozasara terminaltam Szent Georgi napiat sub poena dupli, megis esküttettem embereket ugi, mint Batai Mihalit¹⁰⁰⁶ es Pal Janost,¹⁰⁰⁷ hogi az napra fel jünek.

26. aprilis. Eggyik dabi ember fel juven Sos Istvannal¹⁰⁰⁸ azt mongiak, 3 esztendore valo halaszteleki adott talleros 24 el hoztak Geömröigh, de az sok tolvai mia ot kellet hadni. Ha az negiedik esztendőre valot el engednem is, de ugian ez jövő telre azonkivülis 4 esztendőre valoval fognak tartozni.

Anno 1676. 30. januaris. Az apostagiak Fülekre hozzam, velek szamot vetvem az el mult 1674–1675 esztendökre valo adajokrol contentaltak. Ajandekben hoztak egi roka bört, riskasat, figet, malosa szeölot; az hal el maratt. Az egi forint regi restantiat Sos Istvannak attak. Az czizmakatis megh hoztak az el mult 2 esztendőre. Restal az apastagiaknal hal 2 esztendőre valo, melljert tartoznak küldeni fl. 2.

Eodem anno 1676 die 1. februaris Fulek. Az dabiakis adajokrol pro annis 1674–1675 contentaltak tallerral 40 forintrol, 11 tallerul, 6 par czizmarul. Egi–egi esztendőre hoztak mandolat, malosa szeölot, figet, riskasat es egi roka beort. Restal egi rokabor, melliet mivel megh nem hoztak, marad restantiajok fl. 3.

Anno 1677. 18. junii. Fel juven Rosnora az dabiak hoztak 1676 eszt. falu adajat tall. 23 es egi ortot,¹⁰⁰⁹ czizmat 3 bokrot; halaszteleki föld bert, 8 tallert; hoztak halat, riskasat, tavalý rokabörert egi tallert. De mivel most sem roka bört, sem malosa szölot nem hoztak, marad rajtok restantia fl. 3. Apastagjakis fel júven hoztak azon 1676 esztendőre adot fl. 20; egi pár czizmat, riskasat, malosa szeölot; restal az apastagiaknal 1 roka bör.

Anno 1678. 11. april. Fel júven Rosnora dabi Pal Janos hozot az elmult 1677 esztendőre

¹⁰⁰⁶ Batai Mihály beazonosítása nem járt sikerrel. Valószínűleg nem áll rokonságban azzal az erdélyi Batai családdal, akiknek az egyik tagja, Batai György Kolozsvárott volt rektor és prédikátor. Utóbbi személy több teológiai munkát is megjelentetett 1665–1666 között. NAGY, I, 1857, 216.

Fáy László többi birtokrészén Bata családnevű tagokat ismerünk. Közülük Bata Ambrus Fáy anyai örökségeként szerzett sőregi részein tevékenykedett. Bata Demetert 1670-ben sőregi jobbágyként említették négy ökörral. Bata István és Bata János ugyanitt zsellérek voltak. Consignatio bonorum, fol. 6; Fáy László és Semsey György urak hódoltságban lévő jószágairól, fol. 1.

¹⁰⁰⁷ Pál Jánosról a későbbiekben Fáy László megjegyezte, hogy dabi lakosként kereste fel őt adóügyekben. Ebből az adatból kiindulva valószínűsíthető, hogy Pál János nem lehetett a nemesi levelet szerzett Pál famíliák tagja. Ugyanezen névvel rendelkező családok közül egy már kihalt a 17. századra, a többségük pedig Erdélyben rendelkezett székhellyel. NAGY, IX, 1862, 19–20.

¹⁰⁰⁸ Sós István (†1680 előtt) tassi szabadosként említve 1666-ban, 1673–1676, illetve 1680–1682 között. Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 106–111; fol. 124.

¹⁰⁰⁹ <halat>

Az ort egy darabmértékegység volt, értéke 25 darab valamiből. BOGDÁN, 1991, 479.

tartozó falu adaját taller nro. 23 és egy ortot, Halasztelektől tal. 8; riskasat, malosa szőlőt, egy halat, egy pár karmasin czizmat, egy pár czizmaert penzt; restal az dabiaknál harmadevi *restantia* fl. 1. d. 14. Elmult esztendei egy pár czizmaert egy aranj, két roka bőrt fl. 4; apastagi Deli István¹⁰¹⁰ hozott 1677 esztendei falu adaját taller 11; egy pár czizmaert fl. 4; riskasat; malosa szőlőt; egy hal restal.¹⁰¹¹ *Restantia* az apastagiaknál egy roka bőrt fl. 2.

Anno 1680. 13. martii. Filekre az dabiak fel küldvén Pal Janost, hozott az el mult 1679 esztendei dabi falu adaját, huszonkét ezüst tallert és egy negyed részt; két pár czizmat, harmadikert 2 ezüst tallert; 1 halat halaszteleki föld bernek. 8 tallernak kellett volna lenni, de hijanos tallerok leven benne¹⁰¹² nem tölt ki, hanem arra marattak adossa fl. 2. d. 36. Fiam lakodalmára fel vetett penzt 4 tallert; riskasat; malosa szőlőt, halat. Dabi restantiak: az laistromban fel vadnak írva, melinek summaja dabiaknál 12 ezüst taller, folio penz fl. 3. den. 50; egy oka fige. Ugyan akkor apastagi Gellen Geörgi¹⁰¹³ hozott apastagi adót, tíz ezüst tallert, egy oka riskasat, egy oka malosa szőlőt, egy halat, két roka bőrt két tallert:¹⁰¹⁴ taller 2. Apastagi restantiarul vagion laistrom, annak summaja ezüst taller nro. 5; egy oka fige.

Anno 1680 in mense majo. Az dabiak hoztak meg restantiaiokban az, mint az laistromban bővebe van írva, kiken marat restantia hatodfel ezüst taller. Poltura penz fl. 3. den. 50; egy oka fige. Az apastagiak is akkor kúltek meg restantiajokban, marat meg apastagiakon restantia két ezüst taller, egy oka fige.

Bánréve

Bánréve nevű örökös pusztánk Bekes varmegeben, mely mingiart Szent Andras mellett vagyon oly közel, hogy meg csak az tyukja is rea ér az szentandrasiaknak, az, kik esztendönkint

¹⁰¹⁰ Apostagi Deli Istvánról a gazdasági feljegyzésben és egyéb összeírásokban nincs több információ. Valószínűsíthető azonban, hogy nem a címereslevelet szerzett Dely családok tagja volt, akik közül az egyik Dely család Heves-Külső-Szolnok vármegyében rendelkezett érdekeltségekkel. Dely János 1649-ben szerzett nemességet felesége; fia, Gergely és unokája, Mihály számára. A Zemplén vármegyei Dely címeres levele korábbra, 1581-re datálható, melyet egy évvel később hirdettek ki. A családnak Bánócon és Kozmán voltak birtokai. Nagy Iván munkája ezen kívül feljegyezte, hogy Gömör- és Zala, majd később Torontál vármegyékben is éltek a Dely családnak leszármazottai. NAGY, III, 1858, 274; BOROVSKY, 1905, 527; BOROVSKY, 1910a, 661.

¹⁰¹¹ halat [Emendáltuk.]

¹⁰¹² <...> [Kihúzott, olvashatatlan szó.]

¹⁰¹³ Gellén György valószínűleg a gellénfalvi (gellénfalui) Gellén család tagja volt. Bár a családtörténeti monográfiák a nevét nem említik, de a Rákóczi-szabadságharc egyéb dokumentumaiban egyértelműen losonci (1705), valamint nógrádi nemesként hivatkoztak rá. 1703-ban Gellén György a nógrádi nemesség zászlaja alatt van megemlítve, majd 1705-ben ugyanitt adószedőként, esküdt jegyzőként és hadbiztosként is felsorolták. A Gellén család eredetileg Nyitra vármegyéből származott, csak a 17. században költöztek át Nógrád vármegyébe. 1684-ben Gellén András losonci nemesként, majd fiát, Gergelyt hadbiztosként említették. Gellén Gergelyről és testvéréről, Lászlóról tudjuk, hogy még 1711-ben is éltek. NAGY, IV, 1858, 359–360; BOROVSKY, 1911, 597; SZIRÁCSIK, 2004a, 29, 63, 257–258, 316; SZIRÁCSIK, 2005a, 54.

¹⁰¹⁴ <Fiam Lakodalmára fel vetett penzt>

adoznakis tüle.

Adajok kesz penz taller 34; ket karmasin bör; husz posar halak, nagi karacsonra tartoznak administralnij.

In anno *praeterito* 1665. die 18. maj. Az 1664 esztendőre tartozo egieb adajokrol *contantat*iot tettek, hanem csak az halak marattak¹⁰¹⁵ volt el azon 1664 esztendőre, melliet az utan megh hoztak. Vagyon most *restantiaban* az el mult 1665 esztendore tartozo epen, melljet mégh karacsonra kellet volna administralniok.

Die 12. *februaris* anni 1667. Az el mult 1665 esztendej adajokra küldöttek taller 28 es husz halat Szabo Istvan¹⁰¹⁶ es Major Miklos¹⁰¹⁷ által. Restal ezen adohoz valo kesz penzben taller 6. Az karmasinok arat most el engettem.

Ittem ad annum 1666. Minden penz karmasinok ara es halak restalnak, mivel penigh azt mongiak, az 1665 esztendőre tartozo adajokat megh kültek volna, ha *quietantiamot* producalljak bene, alioqui tartoznak vele.

Anno 1667. 26. *aprilis* in *Felső* Mera. Docealtak *quietantia*jokkal, hogy az 1665 esztendej adajokat be attak *Kassan* letemben. Es mar egieb nem restal az el mult 1666 esztendőre, hanem az 6 taller. Mivel az karmasinok arat el engettem oli *conditio*val, hogi az 6 tallert *Szent* Haromsagh napra¹⁰¹⁸ fel szolgaltassak.

Anno 1668 mense *martio*. Vittenek Fülekre az *szent andrasiak* Mochari Ferencz *uram* kezehez *banrevi* adott, 39 taller erő penzt; halat nro. 17. Az penzbül egi *arania*t kel ki tudni, az *Istvanfi*¹⁰¹⁹ *uram* fizetesere adott arany arert az 37 tallera ket fele megjen.¹⁰²⁰

Anno 1669 die 13. *martii*. Az *szent andrasiaktul* *percipialtam* *banrevi* pusztamnak 1668 esztendőre tartozo arat: taller 4; azon kívül 20 pottykat, mellyekrul *quietalom*. *Harmadrészire* vóltanak adossak 5 taller, mellyeknek ketteit el engedtem. Az *hazom* tallerat tartozzonak fel hozni *Szent* *Giörgi* napjara, mellyet tartoztanak volna fel hozni az el mult 1668 esztendőbeli *karatson* napjara.

¹⁰¹⁵ Maratták [Emendáltuk.]

¹⁰¹⁶ Szabó Istvánról nem áll rendelkezésre több adat. Egy Szabó Istók nevű jobbágyra Pest-Pilis-Solt vármegyében tettek említést 1666-ban. Határjárás során készült jobbágyok névjegyzéke, fol. 1.

¹⁰¹⁷ Major Miklósról tudjuk, hogy 1667. december 12-én ő volt az egyik, aki az 1665-re tartozó adót Fáy Lászlóhoz vitte. Ezen kívül ismert, hogy egy Major nevű nemesi család Zemplén vármegyében rendelkezett birtokokkal. NAGY, VII, 1860, 255.

¹⁰¹⁸ Pünkösdöt követő vasárnap.

¹⁰¹⁹ Istvánfiról nem történik egyéb említés, így beazonosítása nehézkes. A korszakban a környéken egy Istvánffy Mátyás élt, aki 1672-ben Gömör vármegye jegyzője volt. Valószínűleg a Wesselényi-féle rendi szervezkedésben is részt vett. 1660-ban a Torna vármegyei Almás település nemessége között is felsoroltak egy Istvánffy Mátyás nevű *armalista* nemest. NAGY, V, 1859, 260; POZSGAI, 2007, 187.

¹⁰²⁰ <die 22. May>

Anno 1670. die 15. februaris. Az szent andrasiak Tot Istvan es Köver Giorgi¹⁰²¹ által küldöttek banrevi pusztam adajaban, melj tartozot az el mult 1669 esztendőre, es az el mult karacsony napiara kellet is volna fel hozniok harmincz negied fel taller erő penzt. Restalt volna meg az regi 3 taller restantiaival es karmasinok araval heted fel taller, de masfel tallerat el engettem ugi, hofi az öt tallerat az legh közelben követ kezendö Szent Georgi napiara fel külgiék. S ha fel nem küldenek, az megh irt ket ember hittel mondot, az napra ide Merara hozzam fel jün. Mivel penigh az halak igen aprolikosok voltak, szamlaltuk csak 15 hal szamban, abbanis restal nro. 5. Az adotis megh irtam, ez utan különben fel nem veszem, hanem araniul es tallerul. Anno 1670. die 25. aprilis. Az ött tallert megh kültek.

Anno 1671. die 22. februaris in Felső Mera. Vettem fel Bekes varmegeben Szent Andrason lako Major Matyas¹⁰²² es Sütö Mihaly¹⁰²³ által az szent andrasi lakosoktul ban revi pusztam adajat, közönseges penzt huszon het taller erőt. Az tallert 2 forintban 24 penzben szamlalvan az mostani penz folyasahoz kepest, melynek noha megis volt volna 8 penz hija. De azt el engedven az 27 tallérrul quietalom az szent andrasiakat. Ezen ado pedig tartozot az el mult 1670 esztendőre, mellyet meg karacsony napjara kellet volna fel szolgaltatniok. Maratt meg restantiaban azon 1670 esztendőre az derek adora tall. 7; az karmasinok arrara tall. 4 ugi, mint osveseggel taller 11. Ha azert tallerul vagi aranyrul hozzak megh, az egi talleral el fogom engedni, es tiz tallerral megh elegszem. Ha penig csak effele roszt hoznak, hozzanak minden tallerert harmad fel forintot ugi, mint az 11. tallerert flor. 27. den. 50. Az husz szaraz posaris restal azon 1670 esztendőre, mellyel – az penzel edgiüt – mennel hamareb tartoznak fel szolgaltatni.

¹⁰²¹ Kövér György valószínűleg Szentendrason élő jobbágy volt. Több Kövér családnévvel rendelkező nemesi familia is élt Magyarországon. A rétháti Kövér család Temes-, a benedeki Kövérek Zaránd-, a taktakenézi Kövér familia Közép-Szolnok vármegyében rendelkezett birtokokkal. Ezeknek a tevékenysége főként a 18–19. századra tehető. Volt egy olyan Kövér család is, akiknek a címereslevelét 1583-ban hirdették ki. Ők Zemplén, Szabolcs, majd Somogy vármegyében birtokoltak részeket. A velezdi Kövérek nemessége pedig egészen a középkorig vezethető vissza. Róluk egyéb információval azonban nem rendelkezünk. NAGY, VI, 1860, 454; BOROVSZKY, 1896, 544; BOROVSZKY, 1910b, 466; BOROVSZKY, 1914, 414.

¹⁰²² Major Mátyás szentendrasi lakos beazonosítása nehézségekbe ütközik. Az állatok megolvasása során még egy bizonyos Majorné nevű csécsi lakost jegyeztek fel. A két említett személy között rokoni kapcsolatról nincs információnk. Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 88; fol. 216.

¹⁰²³ Sütö Mihály szentendrasi lakosról nem rendelkezünk egyéb adattal. Sütö nevű famíliából hármat említettek a családtörténeti monográfiák. Közülük kettő csak a 18. században szerzett nemességet. Az egyiknek Heves-, Szabolcs-, Ugocsa- és Bars vármegyékben voltak birtokrészei. A harmadik Sütö család, másnéven Fábicsok címereslevele pedig 1700-ból származik. NAGY, X, 1863, 413.

*Csongrád vármegyében lévő puszták jóságokról*¹⁰²⁴

Ezt el attuk 300 talleron. Keörtvelyes nevű pusztát egészen de facto bírjuk a memoria hominum, masnak nemis adoztak tüle. Az mező vasarhelyek annak előtte neha egész vasarul is követtek, de az *utan* csak bizonyos személyek berlettek ki ugy, mint ugian mező vasarhely Kotormaný Janos, Kis Laszlo¹⁰²⁵ es annak successori holta *utan*. Janos Deak Ferencz, Hodi Janos adaja 22 taller, mellyet az el mult 1665 esztendőreis megh küldöttek 22. máj anni *ejusdem*.

Tökeben, Bökenyben, Zelevényben, Erlesben is es Szerben¹⁰²⁶ volna jo igazsagunk, de regtül foghvast az teöbbinek dominiumat nem continualhattuk, hanem az tőkeý földet követtek esztendőnkent en tülem az szentesiek. S adoztakis tüle, csak szinten az el mult 2 vagi 3 esztendő alatt az teörök es tatar jarasa miat megh fogiat kozvan marhajok, azolta *nem* keztek követni, de jövendőreis gondott kel rea viselni.

*Halmy Gábor öröksége*¹⁰²⁷

Szegeny idvözült Halmi Gabor¹⁰²⁸ sogor uram defectusan Fay Istvan eöchem *urammal* let osztaliom *utan* jure regio impetraltam pro meo et haeredibus meis utriusque sexus universis Külső Szolnok, Pest, Pilis es Solt varmegekben levő jozzagit, mellyeknek birodalmat post peractam statutionem mingiart consequalvan continualtam *is*¹⁰²⁹ realiter mindezideig,¹⁰³⁰ melynek seriesse következik.

Kulseo Szolnok varmegeben Sajol, *alias* Tisza Püspökinek medietassa, az melj jozzagon egy Jacabhazi¹⁰³¹ nevű ember, ki szecheny hadnagy volt, megh szegeni Halmi *uram* idejeben

¹⁰²⁴ [Címként a *Csongrád vármegyében levő puszták jóságokról* szerepel.]

¹⁰²⁵ Kis László beazonosítása alapvetően nehézkes, hiszen a Kis családnév rendkívül gyakori volt a korszakban is. Ami biztos, hogy a Kis és/vagy Kiss famíliák többsége Erdélyben rendelkezett birtokokkal, tevékenységük főként a 19. századra tehető. A Kiss család közül az egyik azonban Pécs környékén élt. NAGY, VI, 1860, 259–261.

¹⁰²⁶ Tőke (Nagytőke), Bökeny (ma Szentes része), Zelevény (Szelevény) és Szer (Pusztaszer) könnyen azonosítható részek. Érlés olvasata pontos, azonban nem található ilyen nevű település a régi- és az új topográfiai munkákban sem. Valószínűleg a város ma a Csongrád-Csanád vármegyében található Ülléssel azonosítható.

¹⁰²⁷ [A *Szegeny idvözült Halmi Gabor sogor uram defectusan* rész a gazdasági feljegyzésben címként szerepel.]

¹⁰²⁸ Halmy (Halmi) Gábor (†1661) Halmi János és Meszesi Iona fia. Először 1650-ben említették feleségként Reöthy Annát, így került rokonságba Fáy Lászlóval. A Halmy családnak a 17. század közepén Tiszapüspökin, Tiszavárkonyban, Dányban; részbirtokok tekintetében Mikebudán, Nyáregyházán, Bényén, Halomházán, Kakucson, Káván, Löbön, Pilisben, Tétény-pusztán, Tasson, Halásztelken, Hügyén és Imrefalvában voltak érdekeltségei. SZABÓ, 2010, 316–317.

¹⁰²⁹ [A sor fölé közbeszúrta az *is* határozószót.]

¹⁰³⁰ <is>

¹⁰³¹ Jakabházy János (†1664) Csongrád, valamint Solt vármegyében birtokolt jóságokat. 1653–1661 között szécsényi gyaloghadnagyként említették. 1661 decemberében Vechey Sándor alispán parancsolatából, Fáy László

kapdosot, hatalmaskodottis az szegeny embereken, melj hatalomert az varmegen jure convincaltatott is, az, mint annak processusat az varmegye protocolomaban fel talalni. Holta utan is szegeny Halmi uramnak eleget nyughatatlankodott, de reale et annuale dominiumat nem consequalhatta.

Baba Sigmund¹⁰³² nevü nemes emberis az, mikor ezen joszagocskat apprehendaltam volna, annakutanna masodik esztendőben onodi katonakat, Poka Andrast¹⁰³³ es teobbeket, azon szegeny emberimre rea küldven minden marhajokat el hajtatta, az katonaknak jutot marhat megh arestaltatva kiis szerzettem. Az, kit Babanak ki attak, oda veszet, mellyert is¹⁰³⁴ annak utanna Pokaekot teörvényben foghvam az capitany szekin. Noha Baba Sigmund is assistalt az evictio mellet es defendalta az katonakat, de ugian convincaltattak in poena violenti et damni refusione, mellyet az pars succumbens az hadi szekre appellalvan, ez mai napigis abban vagyon. Annakutanna Baba Sigmund Hartyani Andras¹⁰³⁵ eöcsem uramhoz folyamodvan az palatinus¹⁰³⁶ Enyiszkere¹⁰³⁷ juven, es Nagy Ferencz¹⁰³⁸ ítélő mester is vele leven az palatinust supplicaltak, melyre nezve engem az palatinus fel hivatot, s azt kivanta, hogi az Baba praetensioia es az en igazsagom is present locie revidealtassek, melyre en nalam sem leven leveleim nem accedaltam, hanem majd, mint egi impositive cogaltatvan, de nolle et velle kellet acceptalnom egi holnapu terminust, melljen bizonios tanuknak vallasival comproballiam, hogi az a tizza püspöki portio, mellyet en birok, Halmi Gabore volt, ő is volt bizodalmaban. Es noha en azon terminust cum ipsa conditione acceptaltam, ha az fő vezer¹⁰³⁹ jüveteli (ki ackor utban volt Ersek Ujvar megh szallasara csaszar erejevel:) akadekot nem teszen az inquisitioknak vegben viteleben, es az per folyta leveleknek penes requisitorium kezemhez vetetek, mellyekben nem procedalhatvan az varmege tiszviselői obiurgens periculum, kiknek leveleket

sürgetésére, Jakabházit eltoltották Tiszapüspökítől (Sajolpüspökítől). 1664-ben Fülekre került, a mustrajegyzékben egy lóval szolgáló katonaként tettek rá említést. BENEDEK, 2001, 240–241; SZABÓ, 2010, 319–320.

¹⁰³² Bábay Zsigmond birtokállományáról rendelkezünk több információval. 1656-ban Bábay Zsigmondot és Istvánt nővéreikkel együtt Bökény, Ellés, Mára és Szer birtokaiba iktatták be. Ezekhez édesanyjuk, Bábay Istvánné Lasztóczy Judit révén jutottak hozzá. 1682-ben Széki György elvette Bábay Zsigmondtól a következő részeket: Pusztaszer, Mára, Szeg és Tömörkény. 1686-ban Kunszentmártont Bábaytól Sennyei István lovaskapitány vásárolta meg. BENKÓ, 1908, 144; KÁROLYI, 1911, 21, 54; ZOMBORY, 1939, 60; BENEDEK, 2002, 10.

¹⁰³³ Póka Andrásról nem bizonyítható, hogy valamelyik nemesi címmel rendelkező Póka család tagja lett volna. Az említett Póka famíliák közül az istvánháziak 1523-ban szereztek címeres levelet. De Pest-Pilis-Solt-, Heves-Külső-Szolnok és Arad vármegyében is éltek és tevékenykedtek Pókák, bár nemesítésük későbbre tehető. NAGY, IX, 1862, 387–388; BOROVSZKY, 1910a, 675; BOROVSZKY, 1910b, 474.

¹⁰³⁴ [Közbeszúrta az is szót.]

¹⁰³⁵ Hartványi András a Szepesi Kamara tanácsosa volt 1670-től. A Hartványi családot Pest vármegye nemesi famíliái között említették. NAGY, X, 1863, 550; BOROVSZKY, 1910b, 437; GECSÉNYI–GUSZAROVA, 2003, 668–669.

¹⁰³⁶ Wesselényi Ferenc volt a nádor 1655–1667 között. FALLENBÜCHL, 1988, 69–71.

¹⁰³⁷ Enyiszkére.

¹⁰³⁸ Nagy Ferencet *Benedek Gyula* Wesselényi Ferenc nádor ítélőmestereként azonosította. BENEDEK, 1981, 100.

¹⁰³⁹ 1663-ban Köprülü (Köprili) Ahmed foglalta el Érsekújvárt. MAROSI, 1971, 110; HORN, 1990, 83.

produciblem specie palatinus urunknak. Ö nagysága dilatoban is vette az terminust, melljet en pro dilato is tuttam es tartottam. De az utan in termino az masfel az szeölo mesternek, Nagi Ferencznek (kit adommal corrupaltak az, mint az utan Hartyani uramis megh vallotta) olljan testimonialisat producaltak az palatinusnak, hogy en sub amissione causa, obligaltam magamot, hogi azon terminuson comparealok, es minden igazsagomot producalom. Ki merö hamissagh volt, kit tud az Isten.

Arra nezve ellenem az palatinus is testimonialist advan super mea non comparitione, így periclitaltatot szep igazsagom. Söt parancsolatot is adot az onodiakra Semsey Sandor¹⁰⁴⁰ capitansagaban, hogi szegeny embereket fel hozzak, es minden marhastul Bába kezehez adgiak. Semsey Sandor az szerentis cselekedtetet velek.

Igy nem tudvan egiebet mit tennem, Baba Sigmond minden abbeli jussat es praetensiojat jure perpetuo Hartyani Andras uramnak advan, ö kegyelmevel megh alkuttam szaz forintban. Ö kegyelmeis Lasztoczi¹⁰⁴¹ nevü interessatus atyafival totum illud jus quod familia Baba habebat et domino Hartyani transtulerat ennekem es successorimnak, fatealta örökben captalanban. Az, mint ki teczik arrul emanalt levelekbül s az olta birom is bekesegeessen.

Az elöt minden jobbagynak adaja 4 forint volt; az sellere keveseb, de mivel ket izben marhajok el hajtasanal megh romlottak, kinek kinek adajat mostani ertekehez szabtam.

Ezszerent az el mult 1665 esztendoben 20. maj. Vas Marton adaja flor. 4, vagion egi¹⁰⁴² eöccse, Mihali.¹⁰⁴³ Martonnak egi kis fia, ökör 4, tehenek 4. Matius Ferencz, eöccse 1, fia 1, egi neharii sertes marhaja, adaja flor. 3. Matius Miklosnak fia 2, marhaja nincs, adaja flor. nro. 2. Matius Peternek fia 1, marhaia nincs, adaja flor. nro. 2. Matius Georginek fia 1, marhaia nincs, adaja flor. nro. 2. Matius Istvan köteleken szolgal, annak is haza kell menni. Fia 1, marhaia nincs, adaja fl. 2. Vas Andras is Szajolon szolgal, fia nro. 1, marhaja nincs, adaja flor. nro. 2. Gabor Andras is erre az szerre valo jobbagy volna. De az fellieb declaralt vilongas alat az mas ur szerire ment azon faluban, kit ez utan is cogalni kel, hogj redeallion.¹⁰⁴⁴ Annakis

¹⁰⁴⁰ Semsey Sándor valószínűleg a semsei Semsey család tagja volt, bár nevét a családtörténeti monográfiák nem említették. A Semsey família régi nemesi címmel rendelkezett, s birtokaik Gárd, Miszlóka, Saca és Enyicke településeken helyezkedtek el. Semsey Pál Torna vármegyében bírt részeket, s Thököly-híveként tevékenykedett. Semsey László 1697-ben oszmán fogságban halt meg. NAGY, X, 1863, 141; BOROVSZKY, 1896, 547; BOROVSZKY, 1900, 531; BOROVSZKY, 1905, 539.

¹⁰⁴¹ A Lasztóczi család Zemplén vármegyében élt. 1644-ban Lasztóczi Jánost vásárbíróként említették. NAGY, VII, 1860, 36; BOROSY, 1998, 47.

¹⁰⁴² <kit>; [A sor fölé írta a helyes kifejezést: egi.]

¹⁰⁴³ <Es Marton>

¹⁰⁴⁴ Az említett Tiszapüspökön lakó jobbagyokat (Vas Márton, Vas Mihály, Vas András, Mátyus Ferenc, Mátyus Miklós, Mátyus Péter, Mátyus György, Mátyus István, Gábor András) Fáy László valószínűleg Halmy Gábor révén örökölte meg. Mátyus Miklósról és Mátyus Györgyről tudjuk, hogy még 1675 előtt haltak meg. Mátyus Miklós fia elszökött Fáy László birtokáról. Mátyus György fia, Lőrinc még ott lakott a településen. Utóbbi információt lásd Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 100.

adaja 2 forint volna, azon adajokat esztendönként Szent Mihály napjára tartoznak fel szolgáltatni. Ezenkívül minden ember Szent Mihály napjára is egy pár szaraz posarral; Szent Georgj napiara is egy pár posar hallal tartoznak. Ha epülnek s magokat marhacsakara szerzik, adajokis ahoz kepest nevedkedhetik.

Ad annum 1665 tartozó adajokat Szent Mihály nap tájában megh hoztak. Halakotis hoztak nyolczad fel pár halat; maradott Szent Georgj napiara restantiában heted fel pár hal, melynek 4 parjával (az, mint montak) Vas Andras es Matius Istvan adossak, harmadfel parral az teob jobbagoik. Penz maratt azon esztendőre restantiában Matius Istvannal flor. 1; Vas Andrassal flor. 2; mind hogi megh fizessek adajokat, s mind hogj haza mennyenek, erőssen reajok irtam. Ha *nem* fogadgiak, fel kel hozatni!

Anno 1666. die 2. juny. Tisza püspöki ket jobbagoiom fel juven, az, melj harmadfel par hallal az mostan heljben lakos 5 jobbago adossa marat volt az el mult esztendőre, megh hoztak. Azonkivül ugian azon ött ember ez jelen valo esztendőre is, mind Szent Georgj napi es Szent Mihály napi adora küldött 9 par halat. Nemis marat az ott ember reszerül restantiában *töb*¹⁰⁴⁵ egy par halnal, mellyet is Szent Mihály napjára az kesz penz adoval tartoznak megh hozni. Matyus Istvan is az tavalý esztendőre valo halat megh külte. Restal nala ez jelen valo 1666 esztendőre valo ket par hal es az kesz penz ado. Tavalý restantiais flor. 1.

Vas Andras az el mult 1665 esztendei adajára küldött flor. 1. Restal azon esztendőre fl. 1; ket par hal. Az jelen valo esztendőre is mind kesz penz adaja, ket par hal restalnak, mellyeket *Szent* Mihály napiara tartoznak megh küldeni. Mind Matyus Istvannak, Vas Andrasnak e jövendő Szent Georgj napigh szolgallattiat megh engettem. Rea feleltek ökis, akkorra magok fel jünek, es az, mivel tartoznak, meg elegitenek.

Anno 1666. die 23. mensis octobris. Az tiszta püspöki jobbagoim Szegen¹⁰⁴⁶ lako Csetneki Georgytül,¹⁰⁴⁷ Szuhaj Matyas¹⁰⁴⁸ uram jobbagoiatul kültek felsö meraj hazamhoz, kezemhez flor. 16 az jelen valo 1666 esztendőre. Kiben mellyik, menýt adot, megh nem irtak, hanem ha fel jünek, ackor kel magoktul megh tudakozni, es velek szamott vetni. Halat semmit nem hoztak.

Anno 1667. die 29. septembris. Fel juven az tiszta püspökiek hoztak ez jelen valo 1667 esztendőre 15 bokor halat; penzt Vas Martontul fl. 4; Matius Ferencztul fl. 3; Matius Miklostul

¹⁰⁴⁵ [A sor fölé illesztette be a *töb* szót.]

¹⁰⁴⁶ Tiszapüspöki település közelében Tószeg található.

¹⁰⁴⁷ Csetneki György Szuhaj Mátyás jobbága volt.

¹⁰⁴⁸ Szuhaj Mátyásnak Kiskinizsen volt birtoka, Abaúj vármegyei kismemesi családból származott. Kállói kapitányként említették II. Rákóczi György fejedelemsége idején. Szuhaj Mátyás birtokairól (Halmaj, Detek, Varbó, Visnyó) és annak tartozékairól készült egy összeírás 1689-ben. Nevét megemlítették a Thököly-párti nemesek birtokainak lefoglalásakor is 1679-ben Tiszabalán. Conscriptio portiones Szuhajini. Az irat 1689-ben keletkezett. MNL OL E 156 A. Fasc. 57. Nr. 43, fol. 1–2; BENEDEK, 1987, 277; KOROKNAY, 2006, 78–84.

fl. 2; Matius Petertul fl. 2; Matius Istvantul fl. 2; Matius Georgitul fl. 2; Vas Andras masfel forintott küldöt, 50 penzt el kellett engednem. Egi jüveveny ember, Korodi Mihaly küldött flor. 1.

Anno 1668. die 3. *octobris* in Felső Mera. Az tizza püspökiek hoztanak het embertul 14 par szaraz halat. Adot penigh Vas Martontul fl. 4; Matius Ferencztül fl. 3; Matius Miklostul fl. 2; Matius Petertül fl. 2; Matius Istvantul fl. 2; Matius Georgitul fl. 2; Vas Andrastul fl. 2 id est in summa fl. 17. Korodi Mihaly nem külte megh az egi forintot, ki fel kel hozatnij.

Anno 1669. die 5. *octobris*. Az tizza püspökiek kültek fel adajokat Vas Andrastul. Az, ki hozot maga adajat flor. 2; Vas Martontul flor. 4; Matius Ferencztül fl. 3; Matius Miklostul fl. 2; Matius Petertül fl. 2; Matius Istvantul fl. 2; Matius Georgitul fl. 2 in summa flor. 17; halat 14 part ugian, de oly roszzakat kültek, 3 sem let volna edgiüt. Azert tartoznak megh toldani három par hallal.

Anno 1671. die 23. *january* in Felső Mera. Ugian Tizza Püspökin lakozo Turi Mihalytul az, ki nem en jobbagyom flor. 14. den. 70 kültek az püspökiek; restal flor. 2. den. 30. es az halak. Ez az ado penigh tartozot ad annum 1670,¹⁰⁴⁹ arrais az halak oda marattak es az ket forint harmincz penz restantia. Restal azert az tizza püspökieknel hal negj esztendőre valo ugi, mint tiz par hal, minden emberre külön külön. Penz három egész esztendőre valo, mellyet¹⁰⁵⁰ mennel hamareb be kel szolgáltatniok egiszter s mind, kirül reajok parancsoltam Vas Marton es Matius Istvan által. Azonkivul az ket forint es 30 penz. Az öreg halatt kel penigh egész szamban el venni. Az, ki kisseb kettöt, s harmatis kel egi szamban tudni. Actum Cassovid 16. aug. anno 1673.

In mense *octobris* 1673. Remenlem, az tizza püspökiek kültek Miskolczra penzt fl. 26. Valami ros, apro halakat is, meliben harmat, negiet, nemelliet ötöt is kellett egi szamos hal szamban tudni, mivel ők szamos halakkal tartoznanak. Ugi, hoga 13 hal szammal többre sem ment, meli leszen heted fel par, meli csak egi esztendőre sem telik ki.

Anno 1675. die 15. *septembris*. Jaszora jüven hozzam fel tizza püspöki Matius Ferencz es Peter. Velek szamot vetettem, kik az fellieb el mult esztendőkre, minden kesz penz adajokrol megh elegitettek. Hanem az jelen valo 1675 esztendőre marattak adossa közonseghessen fl. 1. den. 92. Azonkivül ugian az jelen valo esztendőre Tot Istvan adaja is restal flor. nro. 2; mellietis, hoga rajta megh vegienek es fel külgiek, erössen megh hattam. Hal penigh maradot restantiaban 34 par hal. Az penigh szamos legjen, mellyet az jövendő karaczony napigh tartoznak fel szolgáltatni. Mivel penigh Matius Miklos es Geörgi mar regen megh holtak, az Miklos fia

¹⁰⁴⁹ <...> [Olvashatatlan, kihúzott szó.]

¹⁰⁵⁰ <az be kel>

csavargoban vagjon, az Georgj fia ugian ot heliben lakik ugi, mint¹⁰⁵¹ Matius Lőrincz, kinek most adajat el engettem, igrven arra magat, hoga az jövő esztendőre megh adgia ugi, mint flor. nro. 2. Az teobbi adajatis elebbi allapattiaban hattam ugi, mint Vas Martont in flor. 4; Matius Ferenczet in f. 3; Matius Petert in fl. 2; Matius Istvant in fl. 2; Tot Istvan fl. 2; Vas Andrast in fl. 2. Azonkivül mindenek harmadfel par hallal fogh tartozni az restantian kivül.

Anno 1676. die 6. *septembris*. Fel jüven hozam Felső Merara az tizza püspökiek mind az el mult esztendőkbeli restantiakrol, mind az jelen valo 1676 esztendej adajokrul, mind penzrül, halrol meg elegitettek. Maradot csak restantiaban kesz penz fl. 2; hal harom par.¹⁰⁵²

Anno 1679. die 14. may in oppido Rosno. Fokorun lakoza Busik Gergely által percipialtam flr. 21. den. 87. tizza püspöki jobbagyim adajat, mellyekről ökök quietaltam ilyen conditioval. Mindazaltal hoga, mivel már három esztendőre ennél több adot ennekem nem küldöttek, minden okvetetlen ez közelben következendő Szent Mihaly napjara Matyus Ferencz jobbagiom masod vagy harmad magaval jobbagyimmal együt hozsam fel jüjjön, hoga mindenekrül magokkal vethessek szamot. Es az, mivel adossok, azt is meg hozzák, ha halakot nem hozhatnanak, minden pár halért egi egy forintot hozzanak, noha bizoni az utan egy forintért az halakot oda nem engedven. Ha pedig magok fel nem jünek, ezen penzt, kit most kültek, csak birsagban veszem el rajtok es bizony meg raboltatom ökök. Azon legyenek penig, hoga ne csak mind penzt hozzanak az halakert, hanem csak feléreis az, mivel tartoznak, halakot hozzanak.¹⁰⁵³ Im az régi quietantiat is le küldöttem, abban való regi restantiat is flr. 2 és 3 pár halat meg hozták, és attul fogvan valo minden adokot és restantiakot.

Anno 1683. die 8. may. Az tizza püspökiek fel jüven Rosnora hozsam, velek eckepen vetettem szamot. Az el mult telen hoztak volt fl. 15, most hoztak fl. 12. den. 40 es 15 par halat. Mégh maradot restantiaban raitok fl. 15 es 3 esztendei restantia hal ugi, mint 30 par posar, mellyeknek megh hozasara fogiatkozás nélkül felelt rea Matius Ferencz es Istvan ez jelen valo 1681 esztendőbeli Szent Mihali napiara. Es noha mind penzzel, s mind hal restantiaival többel tartoztak volna, de hoga restantiaiokbul kifizötessenek, azert engettem ennýtis. Ez utan penigh leszen adaja Vas Martonnak fl. 4; Matyus Ferencznek fl. 3; Vas Mihalinak fl. 3; Matyus Istvannak fl. 2; Matius Lőrincznek fl. 2; Fazekas Lukacsnak fl. 2; Tot Istvannak fl. 1. Azonkivül az 6 emberem tizenket par hallal tartozik mindenik esztendőre. Tot Istvannak csak egi par halra engettem. Ezen adot es halakot penigh ez jövendő 1682 esztendőbeli Szent Geörgi napjara tartoznak fel hozni, melyre megh es esküttettem Matius Ferenczet es Istvant, hoga ha valameli

¹⁰⁵¹ <Tot>

¹⁰⁵² <En Fiai László recognoscalom es Czudalamban>

¹⁰⁵³ hozzok [Emendáltuk, a rövidítést feloldottuk.]

lehetetlenség mia az megh irt terminusra minden restantiakat megh nem hozhatnak is, de ők fel jünek hitek melle *Szent Mihalj* napia tajara.

Anno 1681. 27. octobris. Fel jüven Rosnora hozzam Matyus Lőrincz tiszapüspöki jobbgiom masod magaval. Az el mult esztendőki kesz penz es halakert valo restantiara hozot 8 aranyat, melliet vettem el in flor. 35. Annak 30 forintia az 30 par hal arara haramlik, öt forintia *az*¹⁰⁵⁴ kesz penz¹⁰⁵⁵ restantiara, megis maradot rajtok restantia fl. 10, melliet is ez közelben következendő *Szent Geörgi* napiara az rend szerent valo adorul tartoznak megh hozni.¹⁰⁵⁶

Pakonyi pusztamat az ocsaiak elik, mellinek adaja tall. nro. 14; ket par karmasin czizma, ket roka bőr; *Szent György* napkor tartoznak adajat fel szolgaltatni azutan magam es maradekim kezehez.¹⁰⁵⁷

Solt vármegye

Solt varmegeben, nemes Tasson az halmi reszt egészlen impetraltam, de Thasi Mihalj eöcsem uram is osztalios atyafiaival successiojat *praetendalvan* annakutanna velek megh alkuttam, kirül varmegeye peczeti alat emanalt contractusunk exstal 300 arany vinculum alat, Felet oda engedven ö *kegyelmeknek*, fele nekem maradt. Az adott egészlen en kezemhez szoktak hozni, mellynek felet én adom ki az atyafiaknak. Rend szerent valo adajok kesz penz flor. 60. Mind az regi szokas s mind velem valo alkuvasok ugi volt, hagi tallerral es arannyal fizessenek: az tallert 160 penzben, az araniat in fl. 3. den. 20 computalvan. De az elmult haboru alat fogiatkozasokat tekintven az nehany esztendőben, az aranyat in flor. 3. d. 60; az tallert in fl. 1. den. 80 vettem el; az, mint itt is jar egy vegh szip s jofele jancsar patyolat.¹⁰⁵⁸ Ha jott nem hoznak, 8 tallert adgionak erette, ket bokor urnak valo czizma; ammellet tisztessesges ajandek, riskasa, mondola, malosa szölő, asszu halis, mikor kaphatnak.

Halasz Teleke nevű pusztá egészlen eným. Az tassiak faluiul az Vég familian¹⁰⁵⁹ kívül (ki

¹⁰⁵⁴ [A sor fölé illesztette az *az* szót.]

¹⁰⁵⁵ <az kész>

¹⁰⁵⁶ A tiszapüspökiek adózását bemutató fejezetet *Benedek Gyula* adta közre 1981-ben. Átírásában a latin szövegrészeket magyar fordításban közölte.

¹⁰⁵⁷ [Az utolsó bekezdés külön van feljegyezve, fél folio kihagyással a fejezetrész utolsó oldalán.]

¹⁰⁵⁸ A kora újkorban többféle török patyolatot is megkülönböztettek, s a 17. század elején már a mezővárosi viseletben is megjelent. A janicsár patyolat, melyet Bethlen Gábor limitációjában megkülönböztettek a török patyolattól, több hagyatéki leltárban is előfordult. A 17–18. században a török, a görög és délszláv kereskedők szintén jelentős mennyiségben foglalkoztak a patyolat kereskedelmével. GERELYES, 1993, 79–80.

¹⁰⁵⁹ A tassi Végh (Vég) família nemességének eredetéről eltérő információkat olvashatunk. Az egyik családtörténeti munka címereslevelük megszerzését 1651-re teszi, s Végh András és Végh Tamás nevével köti össze. A család főként a 18. században bírt jelentőséggel. A birtokaik Tiszafüreden, Tiszaörsön és Szentimrén helyezkedtek el. BOROVSKY, 1910a, 681; BOROVSKY, 1910b, 486.

nemes embereknek tartiak magokat) adnak túle kesz penzt flor. 5; egj bokor karmasin czizma vagy egi arany.

Szent Georgy nevü puszta is egészlen eným, ugjan az tassiak falujul adnak túle kesz penzt flor. 5; egj bokor karmasin papuczott vagj egi taller erette. Mikor mind ket pusztatul csak keszpenzt adnak, egjebet nem, megien az adaja ad flor. 15. d. 40.

Imrefalva nevü puszta is egészlen eným, adaja kesz penz tall. 4; az elöt az raczkeviak eltek, most az laczkhaziak elik. Az 4 taller mellet egi karmasin czizma.

Hugye nevü praedium, melyben egi reszt bir raczkevi nemes ember. Tasson lako Vég familia is bir benne, az en reszemre valo adaja egy arany, melljet nemes tasi Egied Mihalj jobbagiom berlet megh.

In anno 1662. Mind az fellieb megh irt Solt varmegyei joszagimnak adajat hoztak fel elsöben Kovacs Ferencz szabadosságaban. Ebben az esztendőben az tallert sok kezesekre 165 penzben vettem el, de ugy, hogy azzal az regi szokas es alkuvas el ne bomollyon.

In anno 1663. 24. aprilis. Az tassiak fel jüven felső merai hazamhoz, adajokat Füleken hattak, Fekete Laszlo¹⁰⁶⁰ uram kezenel. Ugyan akkor halasz teleki Szent Georgy földet Tasson az Vegek fundusan lako Antal Imre egy karmasin czizmaban követte volt ki.

Az 1664 esztendöbeli adot in anno 1665. die 22.¹⁰⁶¹ februarý Füleken hoztak kezemhez, mellyet megh az elöt valo nagi karacsonra kellett volna fel hozni. Maradvan restantiaban az tasiaknal egi bokor czizma. Hugyetul Patkos Miklos¹⁰⁶² ket esztendőre restalvan egi–egi aranyban in anno 1665 egyyiket megh atta, restalva megh egi arany. Ad annos 1663 et 1664. Imrefalvatul az laczkhaziak restalvan 4–4 tallerral es egi–egi bokor czizmaival.

In anno 1665. Egyyk esztendőre valott megh attak Mocsari uramnak, megh restalna kesz penz ket esztendőre valo, czizma 3 esztendőre valo.

In anno 1665. Szentkiraly pusztam adaja 6 forint leven, es in eodem anno ket esztendej adaja leven restantiaban kun szent miklosi Kovacs Gergelynel. Kilencz forintjat Fülekre külte volt, Mocsari ur kezeben külte volt circa mensem julium ejusdem anni 1665; restalvan megh arra fl. 3.

¹⁰⁶⁰ Nagyiványi Fekete László 1650-ben Fülel várának kapitánya volt. Majd nevét 1669-ben Heves-Külső-Szolnok vármegye szolgabírájaként jegyezték fel. Fekete Lászlót 1709-ben még Nógrád vármegye ezredeseként említették. Nem bizonyított, hogy a két személy egymással megegyező lenne. 1680-ban Iványi Fekete Erzsébetet „atyamfiaként” említették egy egyházasgergeyei zálogszerződésnél. BOROVSZKY, 1896, 539; BOROVSZKY, 1910a, 662; BENEDEK, 2004, 265; SZIRÁCSIK, 2005a, 254. Az idézett szót és az információt Fekete Erzsébetről lásd Egyházasgergeye falu medietásáról. Fülel, 1680. május 7. MNL OL P 1729 1680, Nr. 5, fol. 263.

¹⁰⁶¹ [Beszúrta a 22 számot.]

¹⁰⁶² Patkós Miklós vélhetőleg Fáy László birtokán élő jobbágy lehetett. A kutatás jelenlegi állása szerint nincs róla egyéb információnk. Nem valószínű, hogy leszármazottjai tagjai lettek volna a tornai Patkós családnak, akik a későbbiekben szereztek nemességet maguknak. NAGY, IX, 1862, 153.

In anno 1666. die 6.¹⁰⁶³ martÿ. Fel jÿven az tassÿ szabados, Sós Istvan Felső Merara hozzam hozta fel az 1665 esztendőre tartozo tassi adot fl. 60, melynek felerul Tassÿ Mihaly uramekot contentaltam. Az patyolat rosz volt, vissza attam, 8 tallert hattam erette hozni. Czizmak restalnak, az tavalÿival 2 bokor czizma, papuczis kapczastul egi bokor. Hugietul Egied Mihalytal tavalÿ restantia taller nro. 1. Azonkivÿl is egesz adaia egi arany restal nala. Halaszteleketÿl, Szent Georgÿtÿl hozot 4 aranyat, restantiaban öt forint maradvan megh hozta in mense majo. Tassy ket jobbagynal restalna egi–egi bokor papucs kapcsastul, meljnek egyyike Tassi uramat illetve, egi–egi tallert hattam vegienek erette.

In anno 1666. die 14. maÿ. Az szentkiraly pusztatul az el mult ez jelen valo esztendőre valo adora küldött az szabados által kun szent miklosi Kovacs Gergely 3 aranyat, meli leszen flor. 18. den. 8, restalva fl. 1. den. 20. Az tassÿ ado fel hozasanak terminussa ordinarie nagy karacsony napia. Halasz teleki es szent georgÿ adotis edgiüt szoktak fel hozni, teob pusztaket is, nemellÿket az, ki ackor el marad Szent Georgi nap taiaban.

In anno 1666. die 21. junÿ. Fel jÿven Merara az tassÿ szabados, Sos Istvan. Az, mely tiz tallerban megh alkuttak volt velem az szofogadatransagert valo teörvenyes convictio veget, az el mult kikeleten megh hozta. Az szent georgÿ vadkeörtvelyesnek le vagasaertis hat tallerban alkuttak volt megh, aztis megh hozta. Az elmult esztendőre restalvan az 1 vegh patyolat, mellyert 8 tallert kellett volna hozni, hozott het tallert, rest. tall 1. Az apastagiakis az 3 taller adossagokat megh küldöttek.

Anno 1667. Jut fel Fülekre hozzam az tassÿ szabados hozzam, az jobbagyok adajat flor. 60 es az patyolatert tall. 8 megh hozta, mellyekbÿl Tasy Mihaly uram reszin mingiart ki attam. Az czizmatis nekem megh hoztak es az papuczot, de Tassy Mihaly uramnak nem, hanem magam czizmajat attam Tasy uramnak, kiert mar nekem tartoznak 1 bokor czizmaval, megh hoztak 26. april 1667.

Halasz Teleketÿl, Szent Georgÿtÿl hoztanak taller 8; Hugyetul küldött Egyed Mihaly egi tallert, mely tavalÿ restantiara valo; küldöt egi sebessi pokrocot,¹⁰⁶⁴ melljet az jelen valo esztendei Hugyetul valo adajara vettem el. Restal ezen esztendőre tall. 1; megh kulte 26. april anno 1667. Restal az¹⁰⁶⁵ Antal Imre is egy sebessi pokroczal, megh kulte 26. april anno 1667. Az 1666 esztendore tartozo pilisi adot fl. 6 megh hoztak az pandiak Mocsari Ferencz uram kezeben, melljtÿl ö kegyelme contentalt. Halasztelekieknek dolga ebben vagyon: eddig egj reszet az

¹⁰⁶³ <Febr(uaris)>

¹⁰⁶⁴ Sebessi pokróc Karánsebesből származó jó minőségű posztót jelent. CSEFKÓ, 1924, 30–31.

¹⁰⁶⁵ <Hal>

dabiak szantottak s az dezmat ki attak belöle, de csak az teörök ur¹⁰⁶⁶ vette fel. Kesz penzt is penigh az tassiaktul annyit vet fel, az menýt nekem attanak. Immar azert mind az teörök urnak, s mind az tassiaknak megh irtam, hogy ez utan is azt a reszt, melljet birtak az dabiak, szancsak ez utan is, es az dezmaját hagjak az tasi szabadosom hazához, s ot meressek ket fele, meljnek fele eným, fele az teöröke legyen. Az tassiak reszerül kesz penz adaja abban maradgion, az, mint eddigh volt, mellyekben ha az teörök akadekott teszen, s kivalkepen az dezma bul az en reszemet ki nem adgia, mind tassiakat s masut valokat el kel tüle tiltani. Azt is megh hattam mind tassiaknak, dabiaknak 40–40 forint birsagh alatt, hogy mind ket falu ki mennyen es mind Dab, s mind Tas felöl az halasz teleki hatarokat megh nyissak s fel hanyyak, hogi sem Dabhoz, sem Tashoz el ne foglaltassek. Az szabados penigh es videki emberseges emberek ackor jelen legyenek.

Anno 1667. 24. april. Az szent kiraly pusztamott esztendő Szent Georgi napigh attam Seny Janosnak,¹⁰⁶⁷ tasi jobbainak 3 tallerban ugi, hogi azt Szent Haromsagh napigh fel szolgaltassa.

Die 22. juny anni 1667. Fel júven hozsam Mérara az tassy szabados egi dabi emberrel az ket falubeliek levelevel megh hozza, hogi az halasz teleki buza dezmat közre nem akarja bocsatani. Enis ahoz kepest megh parancsoltam, mihelt az buzat fel arattjak es az retekkel el nem szerezhetik, hogi az dezma buzat közre bocsattia, mind Dab es Tass marhaja es joszaga reszere alatt az pusztatul el alljon.

Anno 1665. die 21. januarý. Az tasi szabados, Sós Istvan Kovacs Pállal edgiüt hoztak fel hozsam Fülekre tassi adot flor. 60; patyolatert 8 taller erö penzt; egy czizmat, melljet Tassi uramnak attam. Az en reszemre valo czizma oda marat, melliert egi arannyal tartoznak. Szent Georgitül halasztelekitül fl. 10; egy czizmat; egi karmasin papuczot kapcsastul. Hugye nevü pusztatul küldöt Egied Mihaly egi tallert, meg maratt adosa 1 talerral. Antal Imre is ados¹⁰⁶⁸ az Szent Georgj földtul egi tallerral. Seny Janos¹⁰⁶⁹ tasi jobbagy ki követven az Szent Kiraly pusztat, ados tüle 6 forintal, mellyet Bancso Janosnak engettem az Hegedüs Andris adossagaert. Azonkívil most küldöttem neki kesz penzt fl. 12, még az alkuvas szerent 5 taller volna, kiert Olasz Pal es Sallai kezesek. Ha megh adnak, aztis megh kel neki adni. Imre falvatul az el mult nyaron az laczkhaziak megh hoztak 1 esztendöbeli adott. Marattak adossa ket esztendore valo csizmaval, mellyert egi–egi araniat hattam, hozzanak. Az tassiaknal az papucsis restal, kit egi

¹⁰⁶⁶ [A török hódítókra utal a szöveg.]

¹⁰⁶⁷ Sényi János tassi jobbagyról nem rendelkezünk egyéb információval. A nagyunyomi Sényi familia Vas vármegyei eredetü család, jelentőségük csak a 19. században nőtt meg. Nem bizonyított, hogy bármilyen rokoni kapcsolat fennállt volna Sényi János és a nagyunyomi Sényi család között. NAGY, XIII, 1868, 356.

¹⁰⁶⁸ <azon Hugietul>

¹⁰⁶⁹ <az Sz.>

tallerra engettem. Halaszteleketül el tiltottam az dabiakat, kivalkepen az szantaszatul szaz taller birsagh alatt, mivel az dezmaabul az teorök az en reszemet ki nem atta.

Ab anno 1667. die 24. octobris. Onodi katona, Kovacs Janos¹⁰⁷⁰ complicitasaival hatalmasul menven halaszteleki földemre, Dömsödön lako Nagy Georgy, *Balassa Imre jobbagy*¹⁰⁷¹ es Gere Andras¹⁰⁷² juhait azon hatarban levo Kopolya¹⁰⁷³ nevü helyrül el hajtottak es Adacs nevü falunak hataraigh az, holot a varmege vette visza az az juhokat. Az juh volt circiter 300. *Szent Ivan* Mihaly¹⁰⁷⁴ levele mellett mondottak, hoga tettek azon violentiat, kirül Onodban inquirialtatni kel, s ha nem supersedealnak az generalistul parancsolatot is extrahalni az onodiakra, ne hatalmaskodgianak benne.

Anno 1668. die 27. juny. Guttai Istvan ur fel júven Merara hozzam, adot kezemhez tasi szabadossam¹⁰⁷⁵ az tasi adó csizmaert 2 tallert flor. 3. den. 60. Antal Imretül az *Szent Georgy* föld bere restantiat fl. 1. den. 80.¹⁰⁷⁶ Tasiakra rendeltem bor ala szeker berre¹⁰⁷⁷ fl. 5.

Anno 1669. die 20. januaris in praesidio Fülek. Guttai Istvan uram adott kezemhez az imrefalvi pusztatul, melljet az laczkhaziak attak taller 4; czizmat 3 bokrot, melynek kettej restantiara volt, harmadika az el mult esztendőre valo ugjan az imrefalui pusztatul. Az *Szentkiraly* pusztatul taller 3, melljet nemedi Tot Gergelj¹⁰⁷⁸ adott.

Anno 1669. die 28. januaris. Fel júven az thassiak Fülekre hozzam, megh hoztak adajokat tallerul flor. 60; egy vegh patyolatert 8 tallert 12 penz hija; ket bokor czizmat; egi papucсот kapcsolatul; riskasat es fugetis ajandekon. Kel abbul adnom az atyafiaknak fl. 30; az ajandekra valobul 3 tall.; egi czizmat *Szent Georggiel* edgiüt. Az Halaszteleketül hoztak *Szent Georggiel edgiutt*¹⁰⁷⁹ fl. 9. den. 60; restal den. 40.¹⁰⁸⁰ solv.; czizmaert egi aranjat; papuczert 1 taller. Az szabadosnak es Egied Mihalynak megh parancsoltam, hoga mindgiart esküttessenek nemess

¹⁰⁷⁰ Egy bizonyos Kovács Jánost füleki lovashadnagyként említettek az 1650-es évektől. 1662-ben a füleki vár helyettes kapitánya, 1668–1669-ben lovas főhadnagy volt. Ezen kívül még Pest- és Nógrád vármegyében jegyezték fel birtokrészeit és tartozékait. Egy vele nem azonos Kovács János pedig Nógrád vármegye birtokos nemeseként volt felsorolva 1658-ban. SZABÓ, 2010, 339–340.

¹⁰⁷¹ [Közbeszúrta a *Balassa Imre jobbagy* részt.]

¹⁰⁷² Az említett Balassa Imre, Nagy György és Gere András Dömsöd környékén élő jobbagyok voltak. Nevüket a Fáy családdal kapcsolatos további összeírások nem jegyezték fel.

¹⁰⁷³ Kopolya valószínűleg Dömsöd része lehetett, bár a helytörténeti munkák nem tettek róla említést. Kopolyai nevü települést a Nádasdy-javak között írtak még össze Dombóvár környékén. Inventatio arcis et bonorum Nadasdiano. Az irat 1687-ben keletkezett. MNL OL E 156 A. Fasc. 5. Nr. 37, fol. 4.

¹⁰⁷⁴ Szentiványi Mihály Zemplén vármegye alispánjaként tevékenykedett, felesége Tussai Judit volt. Valószínűleg ő lehetett az a személy, akit 1663-ban a zempléni nemesi felkelők hadnagyaként említettek. Fia, Szentiványi Mihály pedig aktív szereplője volt a Rákóczi-szabadságharcnak. BOROVSKY, 1905, 541; HECKENAST, 2005, 408.

¹⁰⁷⁵ <hoza>

¹⁰⁷⁶ <Kakucsi erdőtiül szeker bert boraru fel hozasara az 3. falura rendeltem. 60. tallert sub poena dupli.>

¹⁰⁷⁷ szeker bere [Emendáltuk.]

¹⁰⁷⁸ Tóth Gergely valószínűleg alsónémedi jobbagy volt, aki Szentkirály puszta használatáért fizetett Fáy Lászlónak.

¹⁰⁷⁹ [A sor fölé beillesztette a *Sz(ent) Georggiel edgiutt* szavakat.]

¹⁰⁸⁰ [Aláhúzta a *den. 40.* szavakat.]

Tasson *errül*.¹⁰⁸¹ tudgiae, lattae, ertette, hallottae, hoga az földes ur, nemzetes Fay Laszlo *uram* 12 forint birsagban jaro tilalma ellen kicsodak voltak azok az, kik az Szent Györgyi szejeteben levő¹⁰⁸² berket hatalmabul hordotta, es vagta volna, es azt mikor cselekedte? Megh parancsoltam, hoga az tanu vallasokot fel küldgiek, es azon szekemre kel eőköt ideztetni.¹⁰⁸³

Anno 1669. die 5. july. Imrefalvi adot küldöt kezemhez Guttai Istvan *uram* Fulo Benedektül es Bolyki Paltul tall. 4 es egi pár czizmat; Szentkiraly pusztá adajat tall. 3; Bialtul¹⁰⁸⁴ tall. 2.

Anno 1670. die 9. februaris. Fel jüven Merara hozsam az tasi szabados, aranyul tallerul meghozta az tasi adot flor 60. Hoztak ajandeknak riskasat es malosa szeölöt; egy vegh patyolatert¹⁰⁸⁵ nyolcz tallert; ket karmasin czizmaert 4 tallert; papuczert egi tallert. Kel ebbul contentalnóm Tasi *uramat* 15 forintrul, az patyolat arabul harmadfel tallerrul, mivel abban az reszbenis mar enis portionatus vagiok; azonkivül egi czizmaival Aszalai¹⁰⁸⁶ *uramot* fl. 20. Hozot azon szabados Halasztelektul, Szent Georgytül egy taller hijan fl. 10. Restal azon pusztaktul az egi taller, egi bokor czizmaert es papuczert tal. 3. Ittem az halaszteleki pusztam földenek felet, melliet annakelőtte is szantottanak az dabiak, megh engettem, hoga fel szancsak es attul ennekem s maradekomnak esztendönkint adgionak nyolcz tallert tallerul vagi aranul.¹⁰⁸⁷

die 4. decembris. Guttai Istvan küldöt kezemhez Merara 6 taller erő penzt id est fl. 12. d. 60, de megh nem irta, honnan valo jövedelem. Ittem ket par ros z czizmat, egi kapcsat s egi darab szappant, ittem egi papuczot.

Anno 1670. die 24. decembris. Az tassi szabados fel jüven ezen 1670 esztendei adott tallerul araniul megh hozta, az araniat in fl. 3. d. 60; az tallert in fl. 1. d. 80. computando. Azon ado penigh fl. 60; patiolatert hozott 8 tallert. Kel ebbul Tasi *uramat* contentalnóm fl. 15, egi czizmaival. Az patiolat arabul harmadfel talleral tartozvan, de egi tallert egi hoza vit¹⁰⁸⁸ jobbagitul fel s az hijaval hoztak megh. 3 taller illet volna egieb arant, de enis azon reszben portionatus vagiok. Aszalai *uramnak* kel adnom fl. 10. Szent Georgitül, Halaszteleketül is

¹⁰⁸¹ irrül [Emendáltuk.]

¹⁰⁸² Szentgyörgyi szegletében lévő, azaz a szélén található. [Eredetileg a *ferő* szót írta, majd átsatírozta a kezdőbetűt *l-re*.]

¹⁰⁸³ [A vallatással kapcsolatos szövegrész más kézírással íródott.]

¹⁰⁸⁴ [Bizonytalan olvasat. A gazdasági feljegyzésben nem szerepel ilyen nevű személy vagy település.]

¹⁰⁸⁵ <ott>

¹⁰⁸⁶ Valószínűleg a Borsod és Torna vármegyében birtokos szendrői Aszalay családról van szó. A familia 1625-ben szerzett címerlevelet, a tagjai közül Aszalay István nádori ítélőmester és országbírói helytartó volt. Aszalay Ferenc pedig Rákóczi Ferenc szolgálatában írnokként, lajstromozóként, majd szekretáriusként tevékenykedett. A szakkancelláriák megalakulását követő időszakban ő vezette az állam és a fejedelem hadügyi levelezését. Édesapja, Aszalay András, Borsod vármegye alispánjaként működött. NAGY, I, 1857, 70–71; GYULAI, 2004, 44–47; SZIRÁCSIK, 2005a, 192, 202, 206–209, 215, 223, 235.

Aszalay Ferenc végrendeletét és hagyatéki leltárát lásd GYULAI, 2008, 367–399.

¹⁰⁸⁷ [A bekezdés eltérő kézírással íródott.]

¹⁰⁸⁸ [Bizonytalan olvasat.]

hoztak fl. 11. d. 74, restal az el mult nyari adajara azon ket pusztanak fl. 5. den. 16, tavalý restantia azon pusztaktul tall. 4. Ez utan azon ket pusztatul tallert vagi aranyat hozzanak, melynek berit az czizma es papucs arraval özve tudvan, teszen kilenczed fel tallert es tiz penzt.

Anno 1673. die 18. junii Posoniban. Az imrefalvi pusztamtul kültek kezemhez az laczkhaziak Szerbik Balint által 4 tallert, az jelen valo esztendei adojara restalvan egi par czizma, mellielis tartoznak. Az el mult 3 esztendőkre valo adajais azon pusztamnak en kezemhez nem jött, mellyeket nekik vagi megh kel adni, vagi quitantiajokkal megh bizonyítani, hova attak, hoga en onnan kerhessem elől. Az czizmaert egi araniat hadtam adgionak Sos Istvannak, az tasi szabadosnak.

Anno 1674. die 5. februaris. Cassara fel juven hozzam az tasi szabados, Sos Istvan szamot vetettem vele az, mint arrul valo jegizesek bővebben megh mutattiak. Mivel azert Tassi Mihali uram egi esztendej adonak felet egészlen mind, ajandek penzel edgiüt az el mult esztendoben megh vette hatalommal rajtok, kiben nekem is reszem volt, volna öt¹⁰⁸⁹ forint es az ajandek penznek hatod resze. Azonkivül mindenekrül az tassiak az el mult 1673 esztendeigh¹⁰⁹⁰ megh elegitettek. De ertesekre attam, hoga ez utan, ha vagi Tassi uramnak vagi masnak adnak az ado penzben, bizoni aztis egészlen megh veszem rajtok. Patiolat arat, czizmakotis most megh hoztak. Szent Georgy, halaszteleki restantia az, mint az jegizesbül bővebben ki tecczik: ad annum 1660 flor. 3. 60; ad 1670 fl. 5. den. 16; ad 1671 fl. 3. d. 66; ad 1672 fl. 8. d. 10. Az 1673 den. 90 summa restantia flor. 2. d. 42; melliemet husvet napjara tallerul vagi araniat tartoznak be szolgaltatni.

Hugietül semmit most nem hoztak, az hamis Hajos Istvanra¹⁰⁹¹ kel irni felöle, ki közit allattia hozza, s nekem azonban jövedelmemet elfogta, kirül irtam is.

Imre falvatul sem hoztak most semmit, sem penigh Szent Kiralitul, melliekre gondviselesnek kel lenni. Az Imrefalvatul valo restantia még is oda vadnak, hanem anno 1674. 17. aprilis berlette ki Keglevics Miklos¹⁰⁹² úr, ugi itilem, peregi jobbagy szamara 6 tallerban es egi par czizmaban, melliemet megis adot. Attam oda ez mostan következő Szent Georgi napjatul

¹⁰⁸⁹ öt [Emendáltuk.]

¹⁰⁹⁰ <mindegi kerül>

¹⁰⁹¹ Dömsödi Hajós István és családjának birtokai Pest vármegyében helyezkedtek el. Nemeslevelüket 1676-ban hirdették ki Füleken. A Pest-Pilis-Solt vármegyei közgyűlési iratokban az 1660-as évek végétől kezdve Dömsödön lakó nemesként tettek rá említést. BOROVSZKY, 1910a, 457; BOROSY-KISFALUDY-SZABÓ, 1999, 80, 129, 253; BOROSY-KISS-SZABÓ, 2003, 217.

¹⁰⁹² Buzini Keglevich Miklós Torna vármegye főispánja volt. Testvérével, Keglevich Péterrel együtt 1687-ben kapott grófi rangot. Egy 1663-as alkulevél szerint Káthay Ferenc több birtokrészét (Bábocka pusztá, Ders, Szanda, Szentpéter) átengedte Keglevich Miklósnak. Tanúvallomások szerint jobbagytelkeket Csekekátán, Kőrösön, Nagykátán, Szentmártonkátán és Szenttamáskátán birtokolt. BOROVSZKY, 1911, 603; BOROSY-KISFALUDY-SZABÓ, 1999, 24–27, 88–93, 110–115, 122–124, 142–146; BENEDEK, 2001, 151–152; BENEDEK, 2002, 120–121; BENEDEK, 2007, 240.

kezdődven az után 1675 esztendőben következő Szent Georgi napjaigh, de az után 10 vagi 12 tallernal, egi par karmasin czizmanal alab oda nem kel adni, melliet megh izentem maganakis az urnak.

Anno 1674. Szent Kiralitul ez esztendőre adot nemedi Tot Gergeli Sós Istvannak ket araniat, melliet most Geómrön hagiót Szabo Janos kezenel.

Anno 1674. 5. augusti. Sos Istvan szabados fel júven az Hugiet tüle az domsódiak falujul ki követtek, egi araniat advan tüle Szent Georgi napig, melyrül leveletis attam ki Szent Georgi napigh.

Anno 1675. die 10. februaris. Noha megh az tasiak ez el mult esztendei adajokat fel nem hozták, de abbul valo reszit Tasi Mihaly uramnak ki attam az magam penzebül ugy, mint az ado penzbül flor. nro. 15; patyolat arából flor. 3. den. 60; csizma ara flor. 2. den. 46, mely *leszen* öszveseggel¹⁰⁹³ flor. 21. den. 6; melyrül quietantiat is adot Tasi uram, ezutan is mindenkor csak annyit kel oda ki adni.¹⁰⁹⁴ Ezen Tasi Mihali uram tasbeli¹⁰⁹⁵ reszit az után megh vettem.

Anno 1675. 30. aprilis. Keglevics uram gondviseloje, Horvat Georgy uram megh alkuvan velem imrefalvi pusztamtul az peregiek reszevel 8 tallerban, egi pár karmasin czizmaban. Az 8 tallerert adot flor. 16, az czizmat is meg atta.

Anno 1676. die 1. februarii. Tasi szabados, Sos Istvan fel júven s vele szamot veven mind az, mit Rosnora fel küldöt volt, s mind az, mit most hozot: az el mult 1674–1675 esztendőkre tartozo adokat be szolgáltatta, mind az tassi derek adot tall. 33, ittem den 60; patiolatert 8 tallert; Szent Georgitül, Halasz Teleketül 8 tallert; mindenik esztendőre czizmakot, malosa szőlöt, figet, riskasat, egi roka borert egi pár posart. Hugietul az demsediektül pro anno 1674 egi araniat; Szent Kiralitul az megh irt esztendőkre ket–ket araniat. Restantiak, mellieket még Szent Georgi nap előtt Sos Istvannak be kellene fizetni az megh irt heliektül, az teob restantiakon kívül: az tasiaknal egi rokabörert, melliet megh nem hoztanak fl. 3; Egied Mihalj özvegienel 4 arani 1674. esztendore. Restantia Szent Georgitül es Halasz Teleketül egi par czizma, papucs kapcsastul, melljert adgionak 3 tallert.

Anno 1676. die 7. Maj. Felső Merara fel júven az aporkaiak berlettek ki az Szentkiraly pusztamot ket aranyban, ez jelen valo 1676 esztendőre legközelben következő Szent Georgi napigh, meli ket araniat mingiart megis attack.

Anno 1677. 18. juny. Fel júven hozsam Rosnora Sos Istvan szabadosom hozott el mult esztendei tasi adot tall. 33 et den. 60, de edgyik tallera rosz leven vissza attam, kivel adosok.

¹⁰⁹³ Tészen öszveseggel [Emendáltuk.]

¹⁰⁹⁴ [A bekezdést eltérő kézírással jegyezték fel.]

¹⁰⁹⁵ Thasbeli [Emendáltuk.]

Patyolat arara 8 tallert, riskasat, malosa szeőlőt, ket roka bőrt; Szent Georgy es halasz teleki adot 8 tallert, restal ehez egy pár czizma, papucz kapcsastul. El mult esztendei halomi es vecsesi adot az űlleiektől 22 tallert, Lebtől magamnak attak volt 4 araniat. Azon esztendei kakuczi adot tallerul tiz tallert, ket par czizmaert is penzt. Azon esztendei tetei pusztatul az monoriaktul taller 6; Pakony pusztatul olczaiaktul taller 10, restal ehez egy par czizma; Egied Mihaly netul 3 tallert; Hartiantul az el mult esztendei taller 1. Ez utan czizmat hattam, hofi vegyen. Azon esztendei pilisi pusztatul, az pandiaktul fl. 12; azon esztendei Imrefalvatul, az peregiektul tiz tallert. Restantiak: maganal Sós Istvannal negy taller. Aporka mikor pusztta volt, ackori restantia egy aranj, Szent Kiraly pusztta beri 2 arani, de ez utan harmat kel kivanni. Pilisi pusztatul flor. 10; Radatul egy czizma, meli mar Sós Istvannal vagyon. űlleieknel regj restantia 3 arany regj restantia; Szent Georgy, halaszteleki czizmaert, papuczert taller 3; tassi el mult esztendei adora taller 1; Szent Georgitul, Halasz Teleketul czizmaert, papuczert taller 3; Pakonitul az olczaiaknal czizmaert egy arany; űlleiek adaja leszen az 3 pusztatul 16 arany; 3 par czizmaert 3 arany; papucz kapcsastul.

Anno 1678. 15. aprilis. Tasi szabados, Sos Istvan Rosnora fel juven hozot az elmult 1677 esztendőre tartozó adokat, mind tasi adot taller 33. d. 60, facit fl. 66. d. 60. Az patiolat arat, 8 tallert;¹⁰⁹⁶ egy par czizmat, papucsot kapcsastul, masik par czizmaert tall. 2; riskasat,¹⁰⁹⁷ malosa szeölőt 2 roka borrel, posar hallal adossa maradvan. Az halasz teleki 8 taller adot 148 penz hijaval hozzak megh. Az harmadevi adohoz valo 1 taller restantiat halomi, lebi, vecsesi adot, az ulleiektul taller 30. Erre restantia is marat el, az ide alab irt jegizes szerent. Imre falvi adot aporkaiaktul taller 10; tetei adot az monoriaktul tal. 6; kakuci adot nemediektul taller 10; ket par czizmat. Pakony adot az olczaiaktul tal. 10, egy pár czizma; Szent Kiraly adot aporkaiaktul 2 araniat egy tallert, ez utan 3 arani lesz adaja. Hartiani adot taller 1 az nemediektul; Sos Istvan maga adossagat tall. 3, meliben egy restal.

Restantiak. Sos Istvannal taller 1; aporkai regi restantia egy arani az nemedieknel. Pilisi el mult esztendei ado fl. 12; radai pusztatul¹⁰⁹⁸ el mult 2 esztendokra 2 par czizma; ulleieknel regi restantia 3 arani; tavalj restal 4 arani; papucz kapcsastul. Regi restantia Szent Georgitul, Halaszteleketul taller 3; Pakonitul olczaiaknal regi restantia egy arani; Szent Georgy ado tal. 3, tasiaknal 2 roka bor, egy posar vagi azert tal. 3. Halaszteleki rest. fl. 1. d. 48, nemedi 4 embernel; az kakuci maktul 2 par czizma.

Anno 1678. die 19. mai. Uijobban summaltam megh az pakonyi pusztamtul az olczaiakkal

¹⁰⁹⁶ <igy Penz hijaval hoztak megh>

¹⁰⁹⁷ Ris kasat [Emendáltuk.]

¹⁰⁹⁸ [A Radai pusztatul rész aláhúzza szerepel.]

az mostani esztendői *Szent Györgi* napjátúl számlalvan az jövendő *Szent Györgi* napig, adaja leszen taller nro. 14, ket par czizma, ket roka bőr, melljeket matúl tizen ötöd napra magam kezehez tartoznak fel hozni, es ennek utanna is mindenkor az adajat *Szent Györgi* napkor tartoznak nem szabadosim, *nem* gondviselőim kezehez, hanem magam es maradekim kezehez mindenkor *Szent Györgi* napjara fel szolgáltatni, melliet felis szolgáltatannak magam kezehez Rosnora.

Anno 1679. 14. aprilis. Fel júven hozsam Rosnora Sos Istvan, tasi szabadosom, hozott nemes tasi adot az el mult 1678 esztend. valot 33 ezüst tallert es 60 penzt; egi veg patiolatert 8 ezüst tallert; egi par czizmat, masik pár czizmaert ket ezüst tallert, egi posárt, riskását, malosa szőlőt, egi róka bőrt, masik oda marátt. Halaszteleki azon esztendei adot 8 ezüst tallert; radai pusztatul¹⁰⁹⁹ ket tallert; Hartani pusztatul egi ezüst tallert; Szent Kiralý pusztam adajat 5 ezüst tallert. Restantiak: elsőbenis az tasiaknal halaszteleki es Szent Geörgy regi es harmadevi restantia 6 ezüst taller; poltura penz fl. 1. den. 48; harmad evire 2 rokabőreert es egi posar halert 3 ezüst taller; tavalý egi roka bőreert 1 taller. Fiam lakodalmara fel vetet penz 6 taller. Birsagh penz, hoga az tavalý adot ily kesőn¹¹⁰⁰ hoztak fel: 4 taller. Aporkai ado regi restantia nemedi Tot Gergelj maradekinal egi arani.

Pilisi ado el mult 1677–1678 esztendőkbeli adó az pandiaknal tizenket ket forint; radai pusztatul¹¹⁰¹ ket par czizma; Sós Istvánal úlleieknel harmadevi es regi restantia halomi, lebi, vecsessi adobul valo es czizmakert őszveseggel már het arany. Ez esztendőbéli adajokat penigh azon pusztaknak mostani *Szent Geörgi* napiara kel fel hozniok mind araniul, melliet ide alab az, hol az megh irt 3 pusztatul valo summallasom fel vagion irva, megh lathatni.¹¹⁰² Az olczaiaknal Pakony regi restantia 1 aranj. Hugie allapottiarul nem kel feletkezni, melitül annak előtte nekem mindenkor¹¹⁰³ adoztak, de az hamis Hajos Istvan közit aratvan hozza eli, s nekem semmit belőle nem ad. Azert az Pest Pilis Solt varmegei statutum szerent admonitiot, prohibitiot es protestatitot kel tenni Hajos Istvan ellen, hoga ha csak maga akarja elni, az en reszemre valo jüvedelmemet ki adgia, melliet procuratorra kel bizni.

Anno 1679. die 25. junii. Az oczaiak küldöttek megh Rosnora ez jelen valo esztendőre tartozo Pakony pusztam adajat tall. 14; ket pár karmasin czizmat; ket roka bőr araban nem küldöttek teöbbet masfel forintnal, melire maradtok adosa harmad fel forintal. Ez utan ha roka bőreket nem hoznak, ket ezüst tallert hozzanak erette. Czizmakatis jobbakat hozzanak vagi az

¹⁰⁹⁹ [Aláhúzza a sorban a *Radai pusztatul* részt.]

¹¹⁰⁰ Keső [Emendáltuk.]

¹¹⁰¹ [Aláhúzza a *Radai pusztatul* mondatrészt.]

¹¹⁰² [Aláhúzással jelölte a *lathatni* szót.]

¹¹⁰³ Minden kor [Emendáltuk.]

ket par czizmaert 4 ezüst tallert, es restantiat sub poena dupli egi holnap alat tartoznak megh hozni.

Anno 1680. 14. martii. Filekre fel juven Sós Istvan szabadosom hozot 1679 esztendőre valo tasi adot 33 ezüst tallert es 60 penzt; egi karmasin papuczot kapczastul; ket par czizmat; 1 halat. Halaszteleki adot 21 poltura hijan 7 tallert, meli marat el 1 taller es 21 poltura, 3 gazdatul testamentumban hagiót penzt 3 taller patiolat arat, 21 poltura hijaval 7 tallert; tasi eginhani féle¹¹⁰⁴ restantiat 25 poltura hijan tizenöt tallert; Kakucz füveert tiz ezüst tallert, ahoz valo edgyik par czizmaert ket ezüst taller. Restál: 1 czizma; radai¹¹⁰⁵ es hartiani földberert 2 ezüst tallert, meg anný hatra vagion vagi egi pár czizma. Tassy restantiakrul vagion laistrom, annak summaja tassiaknal het ezüst taller poltura nro. 67. Sos Istvannal levő restantia summa, melliet az tasi, dabi, apastagi restantiaval edgiüt ide fel kel hozni. Regi aporkai föld ber mas fel taller, radai¹¹⁰⁶ regib adora 2 par czizma, melliet Sós Istvannak megh attak. 1679 esztendei radai es hartiani adora vagi egi par czizma vagi 2 taller, kakucs füveertis vagi 1 par czizma vagi 2 taller.

Anno 1680. 5. maii. Hozot megh Sos Istvan Rosnora az restantiakban az, mint az laistromban bővebben megh vagion irva. Regi aporkai föld ber masfel ezüst taller; Kakucs füveert 1679 esztendőre egi taller; hartiani restantia is egi taller. Radai¹¹⁰⁷ regi adohoz valo 2 par karmasin czizma, mellieket Sos Istvan kölcsön, mongia, az falunak atta. Azonkivül tasi jobbagyim restantiaja egi ezüst taller es 67 poltura, egi par czizma, egi oka fige.

Anno 1681. die 18. januarý. Percipialtam Lofay Paltul az imrefalvi pusztamnak 1678–1679 esztendőkre tartozo adajat flor. 40. Restal az el mult esztendej ado, az olczaiak adaja Pakonitul oszveseggel 22 ezüst taller, vagj minden tallerert hetven poltura, meli öszveseggel az, mint¹¹⁰⁸ tartoznak fél hozni, leszen fl. 46. den. 20.

Dány¹¹⁰⁹

Pest varmegeben Dán nevű egész falu, kiket elsőben szegeny Halmi uram defectusan impetralvan in anno 1661 mingiart apprehendaltam is, es elsőben az megh irt esztendőre valo adajokott percipialtam in anno 1662 mense februaris, füleki hazamnal volt akkor szokot adajok.

¹¹⁰⁴ Fele [Emendáltuk.]

¹¹⁰⁵ [Aláhúzza a sorban a *Radai* szót.]

¹¹⁰⁶ [Aláhúzással kiemelte a *Rádai* szót.]

¹¹⁰⁷ [Aláhúzza a sorban a *Radai* szót.]

¹¹⁰⁸ <fel>

¹¹⁰⁹ [Eredetileg a *Possessio Dan* szerepel.]

Az jobbagnak flor. 2. den. 25, az sellernek flor. 1. den. 25, egy karmasin czizma, ammel tiszteseges ajandek. Ezen adajokott continuáltak 1666 esztendőigh es in anno eodem 1666 die 25. ujonnan alkuttam velek, melyrül ilyen levelet attam nekik az, mint következik:

En, Faÿ Laszlo adom tudtara mindeneknek, az, kiknek illik ez levellemnek rendiben. Mivel en fel hivatvan az danÿ jobbagyomat, kikkel jollehet elsőben is summajok dolgaban ugÿ vigesztem vala: mint hogÿ megh szamlalvan az ott lakos emberimet, az jobbagyak, kik négy okróstul foghvan az summan computaltatvan tizenketten, az sellérek penigh tizenkilencz szám szerint talaltatták, és hogÿ az jobbajak esztendőre esztendurul seorsiven¹¹¹⁰ három–három forintal tartozzanak, az sellérek penigh mas fél fél forintal. Mindazonáltal megh tekintvin ezirant tovabba valo megh maradasokra es Isten engedelmebul valo szaporodasokra szolgálható alkalmatossagot, ujjoban ismét alkuttam megh velek kerek szám szerint hatvan magyar forintokban, egÿ urnak valo szép bellet¹¹¹¹ szaru karmasin csismaban es egÿeb becsulletes ajandekben, mellyet ők is fogÿatkozás nélkül esztendőre esztendőre annak idejen tartozanak megh adni. Casu vero quo, hogÿ ha megh irt jobbagyok számaban vagÿ fogÿatkozás vagÿ szaporodas történe, magam es maradékim tekintetben veven mindaz ket reszről az dolgot, ugÿmind azonáltal, hogÿ ha palpabiler comperialtatik is embernek fogÿasa, az summaban is illendokeppen legyen le szállitas az szerint, ha szaporodnanak, az summa is converso augealtassek. Az summanak fel hozasa az réghi szokas szerint karacsonÿ napja legyen esztendőnként, mellynek megh tartasara adtam ez kezem irasaval corroboralt recognitioval is levelemet. In possessionem Felso Méra, die 25. martÿ anno 1666. Idem qui supra.

Anno 1667. die 27. januarÿ in praesidio Füle. Hoztak fel az daniak summajokat, mely tartozott az el mult 1666 esztendőre, es mellyet az el mult karacson napjara kellett volna fel szolgáltatniok flor. 58. den. 60. Maratt restantiaban nalok fl. 1. d. 40, hoztak azonkivül egi par czizmat ajandekben, egy roka bort.

Anno 1668. die 11. januarÿ. In praesidio Danyon lako Bagi Thamas¹¹¹² es az falu biraja, Turi Marton¹¹¹³ hoztak fel az el mult 1667 esztendore tartozo summajokat ugÿ, mint flor. nro. 60, egy karmasin czizmat, egy roka bőrt es egi jo tál riskasat. Harmadevi restantia 140 penz volna, melljet egy roka bőrré engettem. Azonkivül az benyei pusztat kerik egi néhányan, kiknek meg

¹¹¹⁰ [Valószínűleg a szerződven szóra gondolt.]

¹¹¹¹ [Jelentése szerint valószínűleg kibélelt szárú csizmára gondolt.]

¹¹¹² Bagi Tamás egy 1657-es feljegyzés említése szerint, Faÿ László sógorának, Halmy Gábornak Dányon lakó jobbágya volt. BOROSY, 1998, 217.

¹¹¹³ Turi Mártont, Dány falu bírját a későbbiekben a település jobbágyai között sorolták fel. Faÿ gazdasági feljegyzése, fol. 129.

A falubíró a település világi előjárója, a megyei, esetleg királyi parancsok legalsó szinten álló, helyi végrehajtója volt. Tevékenysége során például a dikátoroknak segédkezett az adószedéskor, a hatásköre azonban csak kisebb jelentőségű ügyekre terjedt ki. A munkájáért cserébe adómentességet kaphatott. RAINER, 1996, 53.

is igrtem fl. 20 s egi karmasin czizmaban, de ugi, hogy mingiart fellebbezvén külgiék adajat, mert különben¹¹¹⁴ ki sem adom az czedulat.

Anno 1669. die 18. januarii. Adajokat megh hoztak az daniak fl. 60, egy czizmat, 1 roka bort, egi tal riskasat. Restal az bor fel szallitasara valo szeker berre fl. 6; harmadevi *restantia* fl. 1. den. 40. Az 6 forintot megh attack, az *restantiat* el engettem.

Anno 1670. die 13. januarii in praesidio Füleken. Az dani biro Bagi Thamassal fel jüven az el mult esztendőre tartozo adajokat megh hozta fl. 60, ajandekben egi roka bőrt, riskasat, az adoban valo czizmat is.

Anno 1671. die 26. januaris in Felso Mera. Az daný biro, Leleszi Balas megh hozta az el mult 1670 esztendőre tartozo adot fl. 60, egi roka bort, czizmat es riskasat. Ezis nem adatot szamban az foglalo laistromaban, hanem az en 40 forintra valo *quietantiamat praetendaltak*.

Anno 1673. die 2. decembris. Kassara fel jüven hozsam az ecsédi szabadossal¹¹¹⁵ egi dani ember, hozot kesz penzt kezemhez. Az el mult 1672 esztendőre tartozo adot flor. 57. den. 75; Jeneinek¹¹¹⁶ attack volt fl. 1. d. 80, egi kötőfeket vittek den. 12. Megis restal azon esztendore den. 33, riskasa es roka bőr summa *restantiara*; ad annum 1671 flor. 1; az eöcsem *uram* jegizese szerent czizma, riskasa, roka bőr, mivel arrul semmi iras nincsen. Ad annum 1672. den. 33, egi roka bor, riskasa. Ad annum 1673 egész ado fl. 60, roka bőrrrel, czizmaval, riskasaval.

Die 1. martý 1674. Vettem fel az daniaktul fl. 1 az, mint mongiak harmad evi *restantiara*, egi roka bőrrert fl. 2. Az, mint mongiak Kecskemeti¹¹¹⁷ *urammal* hattak dani adot fl. 60, ahoz valo

¹¹¹⁴ különbet [Emendáltuk.]

¹¹¹⁵ Paksi Gergelyről van szó. Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 62.

¹¹¹⁶ Jenei (Jeney) kilétét homály fedi. A családtörténeti monográfiák egy borosjenői, egy nagyenyedi és egy motkai Jeney familiára tettek említést a 17. században. Közülük a második erdélyi gyökerekkel rendelkezik. A tiszajenői Jeney család pedig a korszakra már kihalt. A borosjenői Jeney családból származó Jeney János 1647–1649 között Gömör vármegye jegyzője volt. Egy 1673-ban keletkezett összeírás tartalmazta a nevét a nagybányai konfiskált javak birtokosai között. Nomina notorium, qourum bona mobilia et immobilia in civitate Nagybianensi existentia. 1673. január 31. MNL OL E 156 A. Fasc. 26. Nr. 83, fol. 6; NAGY, V, 1859, 332–333; BOROVSZKY, 1903b, 648; BOROVSZKY, 1908, 591.

Jenei Mihály nevét egy 1671-es összeírásban provisoriként említették. Inventarium urbarium rerum mobilium et immobilium ad curiam generosi domini Ambrossy. Alsóredmec, 1671. október 5. MNL OL E 156 A. Fasc. 35. Nr. 22, fol. 4.

Jenei Sámuel javairól szintén készült összeírás annak a királyi kincstárra történő visszaszállásakor. 1673-ban feljegyezték három jobbágyát Vasváriban, Borhídban és Újvárosban. Az 1690-es években még Batizon írták össze javait. Szatmár vármegyei összeírások. 1673. június 20. Uo., A. Fasc. 55. Nr. 5, fol. 25; Extractus conscriptionis bonorum fiscalium. Az irat a 18. század elején keletkezett. Uo., A. Fasc. 62. Nr. 12, fol. 1–2; Aestimatio portionis fiscalis olim Samuelis Jenei. Vasvár, 1697. június 7. Uo., A. Fasc. 31. Nr. 102, fol. 1.

¹¹¹⁷ Valószínűleg Kecskeméti Bán Gergelyre, a kunszentmiklósi lakosra utal. IVÁNYOSI-SZABÓ, 1996, 71; BOROVSZKY, 1998, 223.

1686 júliusában írták össze egy vélhetőleg másik Kecskeméti család javait. Kecskeméti István és Kecskeméti Gábor Zemplén (Nagycseb, Füzesér, Nagymihály) és Ung (Tarna, Verbóc) vármegyében birtokoltak részeket. Azokat a birtokaikat jegyezték itt fel, melyek magszakadás miatt a kincstárra háramoltak. Conscriptio et confiscatio bonorum condam Stephani Kecskeméti. 1686. május 18. MNL OL E 156 A. Fasc. 31. Nr. 103, fol. 11–12; Conscriptio. Nagycseb, 1686. július 24. Uo., A. Fasc. 27. Nr. 25, fol. 1–3.

czizmaival es roka bőrrrel; benyei adot fl. 10, 3 par czizmat.

Anno 1674. die 9. junii. Fel jüven hozzam Cassara Papi Gergeli,¹¹¹⁸ ö altala vettem szamot az daniakkal, kik az el mult 1673 esztendeigh egiebekrül mind meg elegitettek. Hanem ad annos 1671–1672 marat restantiaban ket esztendőre valo riskasa, ket roka bor, falu adajahoz valo egi pár urnak valo czizma,¹¹¹⁹ kesz penz den. 33.

Anno 1677. die 9. maj. Ujjobban summaltam megh az daniakkal szaz tiz forintban id est fl. nro. 110; aiandekra ammellet leszen harom roka bőr, ket oka riskasa, egy oka malosa szeőlő, figevel edgiút, egy oka apro szőlő,¹¹²⁰ egy par csizma,¹¹²¹ egi öregh asszu potyka Rosnon. Die et anno supra.

1678. 12. junii. Az daniak contentaltanak az el mult 1677 esztendei adajokrül, meljben maratt restantiaban fl. nro. 2.

Anno 1679. die 2. maj. Fileken letemben hozot kezemben Paksi Gergeli szabadosom dani adot, az el mult 1678 esztendőre tartozot fl. 160, egi pár karmasin czizmat, ket roka bőrt, egi jo¹¹²² tál malosa szőlőt, figet, riskasat, egi szaraz posart. Restantiak: pro anno 1677. flor. nro. 2; pro anno 1678. flor. nro. 10, egi roka bőr, egi oka apro szőlő. Noha azzal mentik magokat, Budan olliat nem kaphatni! Fiam lakodalmará valo 1 tallerni restal. Ugian ackor hozot Paksi az daniaktul benyei pusztam adajat flor. 10, egi par czizmat ugian azon el mult 1678 esztendőre. Büntetestis meg erdemelnek az daniak, hoga illjenebül igen keső es hibassanis szolgaltattiak be adajokat: 4 tallert vettem reajok.

die 6. july 1679. Az dani restantiakrol contentaltanak, nem marat egiel el, hanem az az egi forint, mellien az Turi Marton lovat ki vallottam. Abban adot meg az dani ember 20 polturat, marat meg restantiaban Turi Martonnal den. 40.

Anno 1680. die 25. februaris. Filekre fel jüven az daniak hoztanak az el mult 1679 esztendei adajokra flor. nro. 110, egi par czizmat, harom roka bőrt, egy oka riskasat, malosa szőlőt, figetis egi–egi okat. Benjei pusztam adajat fl. 12. den. 6; benei embertül fl. 12, ket par rosz czizmat. Locsod füvetül 2 dani embertül fl. 8 az, mint mas helienis fel jedzettem. Restantiak: Turi Martonnál tavalý restantia den. 40, meli arant, mint hoga az rosz ember¹¹²³ vakmerösegenek

¹¹¹⁸ Papi Gergelyről nem található egyéb feljegyzés a Fáy család irataiban. Arról sem tettek említést, hogy esetleg szabadosként tevékenykedett volna Fáy László szolgálatában. Jóval korábban, a 16. században a Borsod vármegyei jegyzőkönyvekben jegyezték fel egy Papi Gergelyt, akit felesége kérésére idéztek törvénybe. A kettejük között fennálló rokoni kapcsolat azonban nem bizonyított. TÓTH, 2008, 207.

¹¹¹⁹ <me>

¹¹²⁰ <Egy oka apro szőlő.>

¹¹²¹ [Utólag betoldva a lap aljára a következő jellel: #.]

¹¹²² io [Emendáltuk.]

¹¹²³ Pest-Pilis-Solt vármegye területén Fáy László egyetlen „hamis” embert említett, aki ellen jelentős pert indított. Ez a személy Hajós István volt, akinek a visszaélését Hügye pusztá kapcsán jegyezte fel.

vetette magát mingiart az falu, azert 1 forintot vegien rajta, melliet en az falutul varok be. Egi szaras posar halert fl. 1 megh attak az, kik az beniei pusztat elik, egi par szep karmasin czizma, mivel ket part oli rosszat küldöttek, az 2 par sem erne eggiet jot.

Anno 1681. die 16. januaris. Fel júven Filekre hozzam az daniak, hoztak¹¹²⁴ meg az el mult 1680 esztendőre valo falu adajat flor. 110, három roka bőrt, ket oka riskasat, egy oka malosa szeölyöt, az asszu halert fl. 1, egi par czizmat, egi veg bulia vasznat.

Anno 1679. die 2. maÿ. Filekre hozzam fel júven az aporkai szabadosom, Nagy Istvan Ferda Istvannal¹¹²⁵ hoztanak az aporkai jobbagyim adajokban ez jelen valo 1679 esztendőre tiz ezüst tallerokat, mellieket in flor. 20. tölök percipialtam illien conditioval, hogj mivel azt allattak, nincz töb köztök ket egész ekés embernel, azoknak adajokra 4 forintot tuttunk. Ket ökrösöket penigh es marhatlan gazdakát 16-ot mondotnak, kiknek adajokra tuttunk flor. 16, mellieket illien cautelakkal vettem fel: 1.) Ha többén nincsenek es csak ollian marhatlan emberek. 2.) Ha mas földes urnak többet annal nem attanak, vagi ez utanna is nem adnak, melliet ez utan jobban felkel tudakozni. Ha penig vagi többen vagy marhasab emberek volnanak ottan avagy penigh mas földes urnak többet adnak, kevesebbel az en reszemre sem kel megh elegendni, mivel migh Keglevich Miklosnak reszi lenne is benne (ki is igazsagossan engemet illetve), de ugyan addigh is fele adaja illet engemet egész Aporkanak. Hogi penig Keglevicsnek Aporkához semmi közü nem volna, söt az a resz is engemet, mint nehaj Róti Orban uram succesorát illetve, ki tecczik nehaj Rothy Orban nagi atiam uram es eöregbik Katai Ferencz¹¹²⁶ között emanalt contractusbul es nehaj Katai Ferencz batiam nekem irt missilis levelebülis. Nem regen ertettem olliatis, hogi az aporkaiak mas földes urnak ket–ket tallert adnak, melliet hit szerentis ki kel keresni, es ha ugj vagion, annÿit kel venni az en reszemre is.

Az szentkirályi pusztamot is az aporkai jobbagyim elik, meljnek az jelen valo 1679 esztendei adajara csak 3 ezüst tallert hoztak most megh Filekre, maradvan még azon pusztam adajara restantiaban az jelen valo esztendőre három ezüst taller, melliet 15.-öd napra duplum buntetes

¹¹²⁴ hoztak hoztak meg [Emendáltuk.]

¹¹²⁵ Ferda István valószínűleg Fáy László aporkai jobbagya volt. A korábbiakban, az 1570-es évek végén említettek egyéb összeírások egy Ferda Istvánt, aki Csorbán lakott. Nem bizonyított, hogy kettejük között bármilyen rokoni kapcsolat fennállt volna. Utóbbi személyről lásd BOTKA, 1987, 228.

¹¹²⁶ Kátay Ferenc családjának tagjai a 17. században Zemplén vármegyében éltek. A família birtokolta 1561–1660 között Nagykátát, melynek tizedét 1658-ban Kátay Ferenc árendálta. Korábban, a 16. században Csekekáta, Egreskáta, Szenttamáskáta és Szentmártonkáta tizedét is valószínűleg felmenője, Kátay Ferenc bérelte. Egy, a 17. század végéről származó, a kincstár számára készült becslés Torna és egyéb vármegyékben (Megyer, Debréte, Viszló, Szőlősardó, Perkáta, Bajka, Encs, Ináncs, Vizsoly) említette birtokrészeit. A Mágócsyak magszakadása miatt házasság révén Torna várának és uradalmának az örökösei lettek. Aestimatio bonorum fiscalium Tornensium per notam Francisci Katay confiscatorum. Az irat a 17. század végén keletkezett. MNL OL E 156 A. Fasc. 35. Nr. 111, fol. 1–6; NAGY, VI, 1860, 122–123; RÉMIÁS, 2002, 71; BÁNKÚTI, 2005, 218; SZARKA, 2008, 424, 437–438, 449–450.

alat feleltek Rosnora fel hozni. Ennekutanna penigh azon *szent* kiralii pusztam adajat araniul tartoznak esztendőnkint megh hozni, ugj mint három–három araniat.

Anno 1680. die 11. martý. Az aporkai szabados, Nagi Istvan az jelen valo 1680 esztendej aporkai adomot, tiz ezüst tallerakat megh hozta. Az Szent Kiraly meg oda maratt ugi, mint három arany, egi par czizma. Aporkaban levő reszit Czegledi Andrasnak¹¹²⁷ megh vettem 60 tallerokon, melinek ő birodalmabani volt, meljnek az araban fizetnek az aporkaiak 18 tallert, melliet ez jövő esztendei adajokbul kel ki tudni. Eddigh az en reszemre attak tiz ezüst tallert. Mar ez után az Czegledi reszre ha többet nem is, hat ezüst tallert el kel venni, vagi ha lehet többetis, mivel tavaly tiz tallert vet rajtok Czegledi.

Anno 1680. Az aporkaiak attak Szentkiraly pusztamtul 4 ezüst tallert es egi par czizmat az jelen valo esztendőre, melj 4 tallert Paltul¹¹²⁸ percipialtam. Mivel penigh azon pusztam adaja 3 arani volna, ha az restantiatis tallerat adgiak, minden ket tallert egi tiz polturas garassal tartoznak megh toldani, es igi marat nalok restantiaban két ezüst taller es 3 tiz polturas garas. Az karmasin czizma penigh Lofai Palnal vagion. Megh atta az czizmat Pal 3. juny 1680.

Anno 1680. 30. augusti. Az aporkai restantiat, 2 ezüst tallert Lofai Pal megh atta; restal 3 tiz polturás garas.

Anno 1681. Aporkai szabadosom, Nagi Istvan fel júven az Szent Kiraly pusztam adajara hozot ket araniat, ket tallert, egi par karmasin czizmat. Az ket tallert penig kel megh toldaniók egi tiz polturassal, mivel arannial tartoznanak, melliet az tavaly restantiahoz tudvan, lesznek adosok 4 tiz polturas garassal, mivel tavali 3 garas marat volt el. Mivel penigh az Czegledi resznek megh vetelere erettem fizettek volt az aporkaiak 18 tallert, melinek tiz tallerat haitom az magam örökös reszere valo adora, melliet az el mult *Szent* Georgi napiara kellet volna megh adni; az 8 tallerat penigh ugian az esztendőre nekem tartozo Czegledi reszre. Igi mar az esztendőben nem lesznek nekem adossak, hanem jövendő esztendore mind az magam örökös reszert s mind az Czegledi reszre tartoznak megh adni adajokat egeszlen ugi, mint 18 tallert.

Anno 1682. die 13. aprilis. Az aporkai szabadosom, Nagy István fel júven, hoztanak tavaly Szent Kiraly pusztam berihez valo restantiat 4 tiz polturas garast. Aporkai falu adajat tizenöt ezüst tallert id est taller nro. 15, melynek tiz ezüst tallera az örökös reszemre valo ado; öt tallera¹¹²⁹ Czegleditül vet reszre valo. Arra penigh, mivel 8 tallert kivantam, meg volna 3 taller

¹¹²⁷ A Czegledi család valószínűleg egy környékbeli kismemes família volt, akik Ápokán rendelkeztek birtokokkal. Ceglédi Andrást még a 17. század végén a Dunántúli Református Egyházkerület prédikátorai között említették. A két személy azonban valószínűleg nem azonos egymással. Utóbbiról lásd KÖBLÖS – KRÁNITZ, 2009, 174, 207, 297, 357.

¹¹²⁸ Lófai Pálra utal a szöveg.

¹¹²⁹ Tallérra. [Emendáltuk.]

hija, de azt az mostani esztendőre el engettem ugi, hog ez utan megh hozak. Hoztak most egi karmasin czizmatis ajandekben. Engettem penigh az Czegledi rész adajat 6 ezüst tallerra. Az Szent Kiraly adorais hoztak megh egi araniert 15 tiz polturas garasokat, restal 20 arani, melliet mostani Szent Geörgi napiara tartoznak megh hozni. Megh kültek Rimaszombatban Sos Istvan altal die 13. junij.

*Pest vármegye: Halomháza, Léb és Vecsés*¹¹³⁰

nevü pusztakat az ulleiek elik, falujul kesz penz flor. 37, egy czizma es papucs kapczastul, mellyet mind eckoraigh esztendönkent megh attak. Mike¹¹³¹ Budatul attak az körösiek¹¹³² 3 par czizmat szegeny Halmi uramnak, de az jacabhaziak marha hajtogatasatul¹¹³³ es fenyegetesekre, s az haboru idökre nezve megh szüntek.

Anno 1668. die 27. juny. Guttai Istvan uram fel jüven Merara hozzam hozot kezemhez az ulleiek atta penzt Halomtul, Lebtül, Vecsestül flor. 37, papuczert, csizmaert 3 taller fl. 5. den. 40.

Anno 1669. die 5. july. Halomtul, Lebtül es Vecsestül valo adot küldöt kezemhez Guttai uram Bolyki Paltul es Fulo Benedektül flor. 37, egi czizmat es papuczot kapcsastul.

Anno 1674. 5. februaris. Az elmult 1673 esztendőre tartozo adajat Halomnak, Lebnek és Vecsesnek hozta fel Nagy Mihalj flor. 37, egy czizmat, papuczot kapcsastul, meli az el mult Szent Geörgi napiara tartozo volt, mar ismogh az jövö Szent Georgi napiara tartoznak be szolgaltatni. Guttai uram quietantiaiat is hoztak errül fel, mellieket magatul kel megh kerni.

Anno 1676. Tasi szabados, Sos Istvan Filekre fel jüven die 1. februaris, fellieb megh irt 3 pusztaimnak 1674,¹¹³⁴1675 esztendökre tartozo adajirul contentalt. Restal azon pusztaktul az ullejeknel egi par czizmaert, papucsert kapczastul 3 taller.

Anno 1676. Halomhazat es Vecsést¹¹³⁵ tizenegi araniban engettem ki berleni az szabadosnak, Sos Istvannak, melliet ugi mongiak, neki meg is fizettenek. Lebet is sok remenkedesekre jövendö Szent Georgi napigh magam ki attam 12. july 1676. 4 araniat percipialvan, de ez utan¹¹³⁶ lesz az adaja öt aranj nro. 5.¹¹³⁷

¹¹³⁰ [Eredetileg a *Pest vármegyében Halomhazat, Lebet, Vecsest* rész szerepel.]

¹¹³¹ [Valószínűleg a *miként* szóra gondolt.]

¹¹³² A mai Nagykőrös város egykori jobbágyaira utal a szöveg.

¹¹³³ <meg>

¹¹³⁴ <eszt.>

¹¹³⁵ Vecserszet [Emendáltuk.]

¹¹³⁶ <Anni>

¹¹³⁷ <Anno 1678. die 16. Martii. Rosnon vecsesi pusztamot berlettek ki az maglodi pusztamra szallando jobbagyim, Szónii Janos es Szakacs Mihali.>

Pro anno 1678. Az úlleiek berletek ki túlem halomhazi, lebi es vecsesi pusztaimot huszonegj araniban es 3 par karmasin czizmaban, mellyre hoztanak megh tallerul tall. 45 es 3 par czizmat. De ez utan araniul kel megh adniok, ugi mint aur.¹¹³⁸ nro. 21, es ött czizmat nem hoznak, azokert 3 araniat. Ha penigh azokat tallerul hoznak megh, minden araniert ket–ket tallert 30–30 penzel kel megh toldani.¹¹³⁹

Anno 1679. die 25. junii. Az úlleiek küldöttek Nagi Tamas által halomi, lebi, vecsesi pusztaim adajara kesz penzt fl. 90. den. 30. Az tallert ket–ket forintban szamlalvan az 3 par czizmak restantiaban marattak, mellieket sub poena dupli egi holnap alat tartoznak megh küldeni, igen iokat es szepeket, mind talpara, bőrere *nézni*.¹¹⁴⁰ Ha penigh iokat nem küldenek, bizoni el nem veszem, hanem 3 araniat adgionak az 3 pár czizmaert. Ezen ado penigh az jelen valo 1679 esztendore tartozo es ez utan mindenkor Szent Georgi napiara tartoznak megh hozni.

Anno 1680. 4. martý. Hoztak az 3 pár csizmaert 6 ezüst tallert. Regin¹¹⁴¹ Sos Istvan szabadosomnak mikor attak pusztaim adajat, ackor marattak adossa 4 arannial, 3 pár csizmakertis 3 arannial, be kel venni.

Anno 1680. die 25. may in oppido Rosno. Vettem fel az úlleiektül Nagi Tamas által halomi, lebi es vecsesi pusztam adajat 21 arany eröt es 3 par czizmaert 6 ezüst tallert. De mivel egi ezüst tallert vissza attam, azonkívvül penigh, mivel minden ket tallert tiz–tiz polturas garassal kellett volna megh toldaniok, leghalab is marattak volna megh adossa egi arannyal. De azt az fogiatkozast egi tallerra engettem ugi, hagi 2 ezüst tallert külgienek restantiara. Ez utan *is*¹¹⁴² penigh, ha aranyat nem hoznak, vagi minden ket ezüst tallert toldgianak megh egi–egi tiz polturas garassal egi–egi aranyert, vagi minden aranyert hozzanak 15 garast tiz polturast. Ez megh irt ado penigh tartozik az jelen valo 1680 esztendőre, jövendő Szent Georgi napigh tart.

Anno 1680. 25. may. Az Sos Istvan ideje beli 7 arani restantiat engettem az úlleieknek 5 aranira, melliet az ket tallerral tartoznak megh küldeni menel hamareb.

Anno 1680. 3. juný. Az ket taller restantiat úllei Nagi Tamas Lofai Palnak 17 polturaival megh advan nekem be atta.

Anno 1680. Az 5 arany regi restantiarulis megh elégitenek az úlleiek die 30. augusti.

Anno 1681. die 29. juný. Az úlleiek megh küldöttek halomi, lebi es vecsesi pusztaim adajara 21 araniert, minden araniat ötöd fel forintban szamlalvan flor. 94. den. 50, három par czizmaert 6 ezust taller erö penzt, minden tallerert 7 tiz polturast szamlalvan.

¹¹³⁸ [Valószínűleg az *aurum* szó rövidítése.]

¹¹³⁹ <...> [Olvashatatlan, kihúzott szavak a sorban.]

¹¹⁴⁰ [Beszúrta a *nézni* szót.]

¹¹⁴¹ Régen.

¹¹⁴² [Közbeszúrta az *is* szót.]

Anno 1682 ad initium julii. Az űlleiek halomi, lebi, vecsesi, ez jelen valo esztendei adajara kũlttek Szombatban¹¹⁴³ fl. 106, restantia fl. 1. den. 22.

Anno 1683. die 7. juny. Ullei Nagi Istvan hozot az halomi, lebi es vecsesi pusztaim adajaban fl. 106. den. 50, mivel penigh azon¹¹⁴⁴ pusztaim adaja 24 arany az harom pár czizma araval edgiũt, meli õtõdfel forintiaval teszen flor. 108., azert meg ez esztendei adora restal fl. 1. den. 50. Tavalÿ restantia fl. 1. den. 22, mellicet megh kũldeni tartoznak.¹¹⁴⁵

Pest vármegye

Kava egészlen, Tetének fele, Benye egészlen; Pilis, kitũl az pandiak adnak esztendõnkint fl. 6, Irsatul Albertitul szegeny Halmi urnak egi–egi czizmat adtak, neha czeglediek, neha pandiak eltek. Kavát az sigriek elek, es esztendõnkint megh adgyak adajat flor. 10 es egi karmasin czizmat, mellyet Szent Georgi napjara tartoznak megh adni. Benyetis az sigriek elik, es megh adgiak attul is flor. 20 es egi karmasin czizmat. Tetenek medietasatul az el mult 1666 esztendõre attak az monoriak Mocsari Ferencz uram kezeben flor. 12, melyrũl õ *kegyelmed* contentalt. Kavanak es Benyének adajatis az el mult 1666 esztendõre az sigriek megh hoztak Mocsari uram kezehez, kirũl õ *kegyelme* contentalt.

In Fũlek anno 1667. die 28. januaris. Az benyei pusztan le vagot faknak agbugait es asszu hulladekit megh követven Szent Georgi napigh az¹¹⁴⁶ sigriek, Baranko Georgi¹¹⁴⁷ által 4 bokor urnak valo karmasin czizmakban, kinek megh hozasara ket hétre sub poena dupli kötelezte magát, kirũl ados leveletis adott. Az pilisi pusztá jũvedelmetis fl. 6. az el mult esztendõre az pandiak megh hoztak Mocsari Ferencz uram kezehez.

Anno 1668. die 16. aprillis. Az pilisi pusztá jũvedelmet attanak flo. 6, mellyet Mocsari eõcsem uram kezehez attanak volt, az tetei pusztatul fl. 8.

Anno 1668. Kavát, Benyet Guttai uramtul in mense junio követtek ugian ki az sigriek szokot adajaban, mely adajanak fel hozasaval nemis kel kerniek, mivel megh az el mult Szent Georgi napjara kellet volna fel hozni.¹¹⁴⁸

¹¹⁴³ [Rimaszombat városára utal a szõveg.]

¹¹⁴⁴ <7>

¹¹⁴⁵ <Mihali adaja leszen hat arany aranyul, mellicet esztendõnkint Szent Georgi nap elot tartoznak be szolgaltatni; mostani adajatis tartoznak fel hozni Szent Georgi nap utan 3. hetre>

¹¹⁴⁶ <mos>

¹¹⁴⁷ Barankó Györgyöt 1661-ben egy adóösszeírásnál, 1678-ban egy tanúkihallgatás alkalmával zsigeri lakosként említették meg. SZAKÁLY, 1995, 90; BOROSY–KISFALUDY–SZABÓ, 1999, 132.

¹¹⁴⁸ [Radatul egi czizma, Hartiantulis egi czizma, Rad nevũ pusztatulis Mocsari Ferencz eõcsem uram kezehez en számomra egi czizmat. Peregtũlis adot Haios Istvan tall. 1, be atta Guttai uram. Aporka adaja 3 taller, Demsedi Haios Istvan berli, be atta Guttai uram.]

Anno 1668. die 17. *septembris*. Pal¹¹⁴⁹ hozott Pelsoczre pusztak berit fl. 16. Remenlem, 10 forintja Pakony puszta beri, 6 forintja pilisi pusztatul valo, vegire kel mennij.

Anno 1669. die 20. *januaris praesidio* Füle. Kavatul is fl. 10, Benyetül is fl. 10. percipialvan Guttai uram, azt rendelte¹¹⁵⁰ maga fizetesere. Restal egi czizma, melliet tokaiaknak adattam.

Anno 1669.¹¹⁵¹ die 23. *augusti*. Percipialtam Guttai Istvan uramtul ö *kegyel*metül kavai adot fl. 10, pilisi adót fl. 6, aporcai adot 3 tallert in praesidio Fulekiense. Az benyei pusztam adajat is flor. 10, es anno 1670. 2. *februaris* czizmat be atta Guttai uram. Azon puszta adajahoz valo czizmat jövendöreis be attak. Az tetei ado az el mult esztendőre valo restal fl. 8, melliet Guttai uramtul kel varnom anno 1670, megh atta ö *kegyel*me Füleken die 9. *marty*.

Anno 1673. die 2. *decembris*. Kassara jüven hozzam az ecsédi szabadossal egi dani ember, hozot az daniaktul beniei pusztam adajat.

Ad annum 1672. flor. 10. Restal ezen adohoz az daniaknal az jelen valo 1673 esztendeigh 3 esztendőre valo 3 par czizma, kesz penz ez jelen valo 1673 esztendőre fl. 20.

Anno 1674.¹¹⁵² die 5. *februaris*. Cassara hozot Nagi Mihali kavai adot, az el mult 1673 esztendei Szent Georgi napjara tartozot fl. 20 es egi par czizmat az sigriektül. Ezek irjak, hoga azon tul el mult esztendőkben mind Guttai uram kezehez szolgáltattak, de semmi quietantiat nem mutattak.

Anno 1674. 5. *februaris*. Nagi Mihali hozot az el mult esztendőre valo tetei adot fl. 8 az monoriaktul, melirül valo quietantiak teobbekkel edgiüt az kis feir scatuliaban¹¹⁵³ vadnak.

Anno 1674 mense *aprilis*. Aporkatul adot nemedi Tot Gergeli¹¹⁵⁴ Sos Istvannak az en reszemre egi araniat, melliet most Geömrön hagiöt, percipialtam. Item ugian Aporkatul pro anno 1675 hozot Sos Istvan Filekre in anno 1676. 1. febr. egi araniat. Restal 2 esztendore azon Aporkatul ket arani, melinek egyike czizmaert valo. Kavatul hozot pro annis 1674–1675 tiz–tiz–tiz forintot, egi–egi esztendőre czizmat is. Radai es hartiani pusztaktul 1675. eszt. egj–egj karmasin czizmat. Restantiak: Aporkatul 2 arani, pilisi pusztatul fl. 10, kavai adora 1 czizmaert egj aranj.

Pro anno 1676. Az kavai adot Lofai Pal kezehez attak.

Pro anno 1677. Sos Istvan kezehez attak az sigriek az fekete lovak araban azon ket esztendőre valo czizmakot is. Lofai Palnak mongiak, hoga vittek, kitul elöl kel kerni. Mindenkor

¹¹⁴⁹ [Lófai Pálra utal a szöveg.]

¹¹⁵⁰ Renderte [Emendáltuk.]

¹¹⁵¹ <1679>; [A sor fölé írta a következő évet: 1669.]

¹¹⁵² <Kavai ad>

¹¹⁵³ Kis fehér skatulyában.

¹¹⁵⁴ Tót Gergely alsónémedi jobbágyra egy 1668-as tanúvallomásban tettek említést. Korábban, 1657-ben a váci püspök alkalmazottai között jegyezték fel. BOROSY, 1998, 202; BOROSY–KISFALUDY–SZABÓ, 1999, 79.

Szent Geörgi napkor tartoznak adajat le tenni.

Anno 1678. die ultima aprilis. Alkuttam megh az sigriekkel az kavai pusztamtul, arendaban engedven nekik az következendő Szent Geörgj napjaigh. Kikkel alkuttam megh kesz penzben, tizenöt forintban id est fl. 15, egi par karmasin czizmaban,¹¹⁵⁵ ket roka bőrben; mellyeket matul szamlalvan tartoznak tizenötöd nap alatt magam kezehez szolgáltatni. Nem hoztak megh.

In anno 1678. Aratas taiban adot Filekre Nagi Istvan Lofai Palnak fl. 20. d. 80 ugi, mint tetei adót, melliet az utan kavai adonak fogtak. De mivel az kavai ado nem is anny, hanem teob annal, es egöbekis tartoznak hozza, azert en azt tetej adoba veven fel az kavai adot, egeszlen megh varom az 1678 esztendőreis.

Anno 1679. die 13. Kültek az sigriek Laczkóvit Istvan¹¹⁵⁶ ur által az kavai pusztanak el mult 1678 esztendőre tartozo adajat fl. 15, egi par czizmat, 2 roka bört, melljeket még tavali Szent Geörgi napkor kellet volna be szolgáltatniok. Ugyis atta ki az quietantiat, hagi az mostanaban következendő Szent Georgi nap előtt az pusztatul ujjobban summalni fel külgienek. Mivel keveslem az adot es az summat is, Szent Georgi napjara fel külgiek, ha birni akarjak.

Aporkanak dolga igi vagion, hagi mar vagion 3 vagi 4 esztendeje, miolta megh szállottak, es en tülem is levelet vettenek szabadsagokra. De annak már ideje el teölt es regtül foghvast csak szoval tartanak, hagi fel júnek hozzam summalni, kikre mostan is ugi, mint die 15. aprili anno 1679 igen kemeny levelet irtam. Ha arra sem júnek fel, el kel őket raboltatni, mivel mar az mas ket földes urakkal¹¹⁵⁷ megh summaltanak, minden haztul minden földes ur szamara ketket tallerban. Az en reszemre is annyit kel kivanni s venni is.

Hasonlokepen az peregiekis lehet 3 vagi 4 esztendeje, miolta falujokat megh szállottak, azokis levelet veven tülem ki ideigh valo szabadsagokra, melieknekis ideje el teölt, azokra is igen reajok irtam: ha hamarnap fel nem júnek, el kel őket raboltatni, hagi el ne idegenediének. Mind Aporkanak penigh, mind Peregnek dominiumaban voltam, míg pusztak voltakis az, mint megh mutattyak az fellieb valo jedzesek es azoktul esztendönkint adoztak¹¹⁵⁸ Sos Istvan tasi

¹¹⁵⁵ <egi>

¹¹⁵⁶ Laczkovics Istvánt Heves- és Pest-Pilis-Solt vármegyékben említették hivatalban. Nem zárható ki, hogy két különböző személyről van szó. Ennek tisztázása további kutatásokat igényel. Heves-Külső-Szolnok vármegyében Laczkovics Istvánt 1689–1690 között, illetve 1693-ban és 1695-ben jegyzőként jegyezték fel. Pest-Pilis-Solt vármegyében 1677-ben törvényszéki ülnökként (*jurassor*), 1681-ben az egrí káptalan jószágfelügyelőjeként tettek rá említést. Majd 1688–1689 és 1691–1692 között Heves vármegye aljegyzője; 1690-ben, 1693–1695 között főjegyzője volt. 1692-ben Laczkovics István elvállalta Heves megye főhadbiztosa (*supremus commissarius*) tisztségét, melyet egészen lemondásáig, 1693-ig viselt. 1696-ban, valamint 1700–1702 között ugyanennek a vármegyének az ügyészeként is feljegyezték a nevét. A Laczkovics család birtokai Nagyrédén és Ludason helyezkedtek el. De Laczkovics Istvánt a 17. század végén gyöngyösi lakosként említették. BOROSY–SZABÓ, 2002, 44, 48, 55, 58, 62, 66; BÁN, 2011, 470.

¹¹⁵⁷ Valószínűleg a korábbiakban említett Mocsáry Ferencre és Laczkovics Istvánra utal.

¹¹⁵⁸ [Az *adoztak* szó felett egy rövidítésjel található. Az állítmány azonban enélkül is értelmes.]

szabadosom kezehez.

Imrefalvi pusztamatis az peregiek elik, melinek adaja tiz ezüst taller, meli az el mult 1678 esztendőre is restál. Az jelen valo 1679 esztendőre valo is restal, melliet mostani Szent Geörgi napjara kel fel hozniok.

Az pilisi pusztam adaia is az el mult 1677–1678. esztendőkre restal tizenket ket forint, melinekis adaiat mindenkor Szent Geörgi napiara tartoznak fel szolgaltatni. Az tetei pusztam adajat ad annum 1677 valot ugi, mint hat ezüst tallert, hozta volt meg tasi szabadosom, Sos Istvan Rosnora mind 1678. die 11. aprilis. Az tetei pusztanak penigh 1678 esztendőre tartozo adajat, 6 tallert Fileki Nagi Istvan külte Lofai Pal szolgam kezehez, mint fellieb is megh vagion irva.

1. die may anno 1679. Fileken egi peregi embert megh tartoztattam vala, ki erős hittel megh esküt, hogi ha az peregiek falujul hozzam 15-öd nap alat fel nem jünek, ő azon 15-öd napra fel jün Rosnora, hiti melle.

Anno 1679. die 19. junii. Fel jöven hozzam dáni jobbagyim, Doczi Janos, Doczi Matias,¹¹⁵⁹ Kurinczi Janos, Boglyas Istvan, Turi Marton es Bagi Tamas, megh alkuván velem az benyei pusztamtól az jelen valo 1679 esztendőre tizenkét magyar forintokban es ket pár igen jo bőrü es talpu karmasin czizmakban, mellj adot noha még az el mult Szent Györgi napjara tartoztak volna meg adni. De az egi esztendőben megh engedem, hogi az legh közelben következendő karacsoni napjara hozzák meg fogjatkozás nélkül. Ezen arendalasnak ereje penigh tarcsón az jövendő Szent Györgj napjaigh, ennek utanna penig mindenkor Szent Györgi napkor berlellyék ki. Az adajanak be adasanakis terminusa legyen akkor. Az aporkaiak in anno 1679. die 1. may adajakat megh hoztak az, mint fellieb arrul böven megh iratot.

Anno 1679. 4. septembris. Monori Tenkeli Andras¹¹⁶⁰ az tetei pusztara adaianak medietasat, három ezüst tallert, megh hozta. Levelet advan, hogi sub poena dupli az masik reszet is ugi, mint 3 ezüst tallert, masfel holnap ra ide Rosnora megh hozza. Megh hoztak azon restantiat Pál kezeben.

Anno 1679. die 4. septembris. Sigrí Aczel Miklos fel jüven Rosnora, alkuttam megh vele az kavai pusztamnak az jelen valo 1679. esztendei adaiara tizenket ezüst tallerban, ket roka bőrben, egi par karmasin csizmaban, mellyekben vettem fel tizedfel ezüst tallert s egi par karmasin

¹¹⁵⁹ Dóczi (Doczi) Mátyás dányi jobbágyra a korábbiakban Dóczi János életénél történt hivatkozás. A kettejük közötti rokoni kapcsolat nem bizonyított.

¹¹⁶⁰ Tenkely András monori lakosról nem rendelkezünk egyéb információval. A nemes Tenkely család gyökerei Erdélybe vezetnek vissza. Az azonban nem bizonyított, hogy monori Tenkely András ennek a nemesi famíliának lett volna a tagja. NAGY, XI, 1865, 102–103.

Tenkely Andrást még nagysápi bíróként említették 1699-ben. Nem tudjuk, hogy a két személy esetleg azonos-e egymással. Ennek a megállapítása további kutatásokat igényel. VILLÁNYI, 1892, 256.

csizmatt.¹¹⁶¹ Maradot restantiaban az roka bőrók araval edgiüt ötődfel ezüst taller, melyrül Aczel Miklos levelet adot, hogi a dato *praesentium* computando, masfel holnap alat megh hozzak duplum büntetese alat ide Rosnora, magam vagi maradekim kezeben. Ezutan penigh, ha jo talpu s szep karmasin czizmat nem hoznak, 2 tallert adgianak erette.

Anno 1680. 25. februaris. Fel küldven az fellieb irt dani 6 ember az elmult 1679. esztendei beniei adot fl. 12., es mivel oli rosz ket par czizmat küldöttek, hogi az 2 sem ert volna eggiet jot, azert 15 nap alat harmadik¹¹⁶² partis külgienek. Ez esztendei adot penigh Szent Georgi napiara tartoznak megh hozni, meli leszen ez utan 3 par czizma es kesz penz fl. 12.

Anno 1680. 6. mart. Filekre kültek folio penzt az sigriek az el mult esztendei kavai restantiara¹¹⁶³ negied fel ezüst taller erő penzt. Marat restantiaban egi ezüst taller.

Anno 1680. die 6. martÿ. Követtek ki tülem az benyei pusztamot dani jobbagyim, Doczi János, Kurinczi Janos, Galios Istvan, Turi István,¹¹⁶⁴ Bagi Tamas es Doczi Matias az mostanaban következendő Szent Georgi napiatul el kezdven az jövendő 1681. esztendőbeli Szent Georgi napiaigh. Ujobban summalvan megh attul in flor. 18. és 3 par karmasin czizmakban, mingiart meg is advan az 3 par czizmat és fl. 10., marattak adossa 8 forintal, mellietis Szent Geörgi napigh megh adni tartoznak. Ezutanis mindenkor adajat Szent Geörgi nap elot adgiak megh, magok közzül egyyk hozvan fel. Hatarit is tehetsegek szerint igen jol oltalmazzak.

Anno 1680. die 25. maÿ. Lofai Pal hozta kezemhez az tetei pusztamnak ez jelen valo esztendei adajat 6 ezüst tallert.¹¹⁶⁵

Anno 1680.¹¹⁶⁶ mense februaris. Az pilisi pusztamnak 1677. esztendore tartozo adajat megh kültek Lofai Pal kezehez fl. 6., melliet percipialtam. Azutan 30. aug. in eodem anno percipialtam Lofai Paltul az pilisi pusztamnak 1678–1679. esztendökre tartozo adait fl. 12.

Anno 1680. die 30. aug. Laczkovit uram küldöt Rymaszombatban sigriektül kavai pusztamnak ez jelen valo esztendej adajara fl. 30. es egi par karmasin czizmat, de az tavaly restantia ötöd fel ezüst taller oda marat.

Anno 1681. die 16. januaris Filekben. Az, melj 8 forintal az elmult esztendőre az beniei pusztam adajaban adossa marattak volt az elmult 1680. esztendőre Kurinczi Janos dani

¹¹⁶¹ Czizmatt<...>

¹¹⁶² 3madik [Emendáltuk.]

¹¹⁶³ <megis marat restantiaban>

¹¹⁶⁴ Turi István dányi jobbagyról nincs más adatunk. Nem bizonyított, hogy rokonságban állna Fáy László másik dányi jobbagyával, Turi Mártonnal. A Pest-Pilis-Solt vármegyei közgyűlési iratokban még 1641-ben jegyezték fel ezen a néven egy szenttamási jobbagyot. BOROSY, 1998, 41.

¹¹⁶⁵ <melj adohoz tartozo egi czizmat is megh hoztak, meli Filekre vagion Lofai Pal kezenel.>

¹¹⁶⁶ <die 20.>

jobbágiom töb tarsaival el giüt, megh kültek az dani biro altal.

Anno 1681. die 18. *januaris*. Percipialtam Lofai Paltul az pilisi pusztam ket esztendőre valo adajat fl. 12., melynek 6 forintia megh az 1676. esztendőre valo, masik hat forintia penigh 1680. esztendore.

Anno 1681. die 11. *may*. Tetei pusztamot ki berelven az monoriak Sebestien Pal¹¹⁶⁷ által az közelben következendö Szent Georgi napigh 9 ezüst tallerban es egi par karmasin czizmaban, hoztak megh abban fl. 11. Marattak adossa 3 ezust tallerral, 1 forintal es egi par karmasin czizmaval, melliet 3 het alat feleltek, hoga megh hozzak Rosnora.

Anno 1681. 7. *junii*. Megh hoztak mind penz restantiat, s mind czizmat. Marattak adossa den. 33., kiis attam levelet ez jövendő Szent Georgi napigh. Annak utanna valo adaja tiz ezüst taller es egi pár karmasin czizma leszen. Ha ezüst tallert nem, minden tallerert 7 tiz polturast tartoznak hozni. Elengettem az 11. *poltura* restantiat.

Anno 1681. die 5. *julij*. Sigri Dienes Mihali¹¹⁶⁸ fel jüven ez jelen valo 1681. esztendei adajara az kavai pusztamnak, hozot kesz penzt tizenket ezüst taller ero penzt; az egi par czizmaert ket ezüst tallert. Az roka börökert is kellett volna hozni ket ezüst tallert, de arra nem teölt teöb 26. polturanal. Maradot azert restantia rajtok: az roka börökert egi ezüst taller es 44 poltura. Harmadevi restantia egi ezüst taller, meli restantia summaja ket ezüst taller es 44. poltura. Az ezüst tallerert penigh 7 tiz polturas garast veszek el, mert it ugi jar.

Anno 1681. 13. *julii*. Uj faluban lako Berki Janos¹¹⁶⁹ es Pandon lako Laszlo Albert az pilisi pusztam ki berlesere hozzam jüven hat hat ezüst tallerokban, egi egi karmasin czizmaban es egi egi roka börökben. Külön külön mindenik falu reszerül alkuttam megh ez jelen valo esztendőre ugi, hoga azt 15-öd nap alatt megh hozzak ide magamnak.

Anno 1681 23. *octobris*. Pandon lakozo Petreny Andris által percipialom en szamomra Teörök Ferencz sogor uram pilisi pusztam jelen valo esztendei jövedelmet. Az pandiak ettül 9 ezüst tallert erő penzt, ujfalusiak tule is 9 tallert erő penzt. Minden tallert 9 polturaban küldöt,

¹¹⁶⁷ Sebestyén Pál monori lakosról nem rendelkezünk egyéb információval. 1672-ben Fáy László felsőmérői birtokrészén említettek egy Sebestyén János nevű egésztelkes jobbágyot, aki János fiával és György testvérével élt a településen. Két évvel korábban, 1670-ben neve mellé még négy ökröt jegyeztek fel. *Inventarium bonorum*, fol. 14–15; *Portiones possessionariae Ladislai Fay*, fol. 2; *Conscriptio bonorum Ladislai Fay in Comitatu Abaujvariensi*, fol. 1.

¹¹⁶⁸ Zsigeri Dienes Mihályról nem rendelkezünk egyéb biztos információval. Pest-Pilis-Solt vármegye 1728-as összeírásában egy szalkszentmártoni possession tettek említést Dienes Mihály nevű jobbágyról. Kettejük között fennálló rokoni kapcsolatról nincs tudomásunk. BOROSY, 1997, 656.

A családtörténeti monográfiák két olyan Dienes famíliát említettek, akik címereslevéllel rendelkeztek. Az egyik, a korláti Dienes család Ugocsában élt, és később áttelepült Szatmár vármegyébe. Nemesi diplomájuk megszerzése 1619-re datálható, s bizonyos Dienes Mihály és Dienes András nevéhez fűződik. A másik Dienes familia pedig erdélyi gyökerekkel bírt. NAGY, III, 1858, 313; BOROVSKY, 1908, 582.

¹¹⁶⁹ Berki János valószínűleg újfalui jobbágy volt.

meli leszen fl. 37. den. 80, meli [...] tart ez jövendő *Szent* Geörgi napigh [...] meg adasat.¹¹⁷⁰

Anno 1682. 16. julý. Sigri Dienes Mihali contentalvan egi ezüst taller ero restantiarul, megis marat az sigrieken egi ezüst taller es 44 poltura.

Circa 1. julii. Monoron lakozo Tenkeli Andras hozta Szombatban tetei pusztaknak az jelen valo 1682 esztendei adajat fl. 12.

In anno 1682 mense julio. Sigri Dienes Mihaly es Makai Peter¹¹⁷¹ hoztak¹¹⁷² kavai pusztanak 1682 esztendőre valo adajaban fl. 26. den. 25 es ket par belletlen czizmat, melinek minthogi hija volt es maskintis csak azt sem attak megj, melliet idegenektül vettek pusztamtul. Azert ackor fel nem veven hoztak Modori David¹¹⁷³ urammal, melliet ö *kegyel*metül vettem kezemhez 15. mart. 1683.

Die 18. januarii 1683. Cassara fel küldven hozzam az uifalusi es pandi lakosok ez jelen valo, 1683 esztendőbeli nagj karacson napiaigh bocsatottam az pilisi pusztamra az megh irt ket falukbeliek marhaját 18 ezüst tallerokban, vagi ha taller nem lenne, minden tallerert het–het tiz polturassal tartoznak. Abban attak megh tall. 5, *restantia taller* nro. 13, melliet legh fellieb ha ket holnapra nem *praestálnán*anak, az 5 taller ide maradvan, ki adot levelenek semmi ereje ne legien. Neis elhessek azontul az pusztat, ha ujonnan ki nem követik, melirül ki adot levelem pariajais megh vagion.

1683. die 10. *aprilis*. Fel küldven hozzam az sigriek Dienes Mihalyt es iffiu Hunyadi Janost¹¹⁷⁴ így vegeztem velek: hogj ha az mostani, 1683 esztendőbeli *Szent* Györgj napjara tartozo adomra megh hozzak keves idő alatt 16 ezüst tallert es egi pár karmasin csizmat; az regi restantiara is egi ezüst tallert es 44 polturát, tavalyi restantiara penig egi ezüst tallert. Ha ezeket keves idő alatt mind fel viszik Török Ferencz sogor *uram* eö *kegyelme* kezehez, meg mutatvan ö*kegyelmenek ezen kezem* irasat, ha ez szerint mind meg lesz az, mint fellyeb meg irtam, fel veve mind azokat es quietallia az sigrieket, de oly *conditio*val, hogy ö *kegyelme* quietantiajaval

¹¹⁷⁰ [Bizonyos mondatrészt, illetve az utána található két sor az írás rossz minősége miatt olvashatatlan.]

¹¹⁷¹ Makai Péter zsigeri lakosról nem rendelkezünk egyéb információval. Az sem tudható biztosan, hogy későbbi leszármazottjai tagjai voltak-e a Doboka vármegyei nemes Makkai családnak. A Pest-Pilis-Solt vármegyei közgyűlési iratokban 1664-ben említettek egy Makai Sáfár Pétert. A Makkai családról bővebben lásd NAGY, VII, 1860, 270. Utóbbi személy említését lásd BOROSY–KISFALUDY–SZABÓ, 1999, 21.

¹¹⁷² <Mo>

¹¹⁷³ A Modory család Gömör-Kishont vármegyéből származik. Valószínűleg arról a Modory Dávidról van szó, aki 1705-ben a vármegye alispánjaként tevékenykedett. BOROVSZKY, 1903b, 653.

Modori Györgyről és feleségéről, Molnár Erzsébetről a Fáyiak családi iratanyagából ismert, hogy 1668-ban Fáy Istvánnak és feleségének, Garay Borbálának kölcsönt adtak. A két személy, Modori Dávid és Modory György között fennálló esetleges rokon kapcsolat nem bizonyított. Az információt lásd Hatezer forintról való levél. Szendrő, 1668. június 26. MNL OL P 1729 1668, Nr. 16, fol. 1–4.

¹¹⁷⁴ Hunyadi János beazonosítása nehézségekbe ütközik. Valószínűsíthető, hogy a környéken lakó kismemesi családból származik, de nem a kéthelyi és kiskesztyéni nemesi famíliák tagja volt. Ahogy *Nagy Iván* fogalmaz, az említett Hunyadyakon kívül „még több ilyenű család van hazánkban”. Utóbbiról bővebben lásd NAGY, V, 1859, 192–200; BOROVSZKY, 1907, 567. Az idézetet vö. NAGY, V, 1859, 199.

ugjan az oda menő emberek magamot keresven fel, magamtul vegjek ki az pusztara valo levelet. Ha azt *nem* cselekszik, Szent Györgj nap utan kavai pusztamra ne hajcsanak marhajok vesztese alat. Fizetesek is haszontalan legjen, ha az levelet magamtul ki *nem* viszik. Rosnoban oli conditioval igirtem mindazonaltal az levelet, hoga ez utan pusztammal ne kezeskedgienek, hanem telre nekem is szabad legien az Avasra¹¹⁷⁵ marhat fogadni. Az ő marhaiokis rajta jarhat.

Kakucs egész praedium, melynek kaszallojatul attak anna elötte az körösiek kesz penzt fl. 20, ket pár czizmat. Azonkivül az, kik erdejet elik, megh követik szeker szamra.

Hernadtulis attak annakelőtte az körösiek 1 pár czizmat, Inarcstul keörösi Farkas Ferencz es Mihaly¹¹⁷⁶ (kik compossessorok azon pusztaban az Varga¹¹⁷⁷ statutioia szerent, melj azt tartya, hoga az alföldi possessorok, ha csak magok elik az pusztakat, meljben reszt birnak, az fölföldi possessoroknak is kedvet keressenek) attak egi czizmat, elattam örökössen also nemedi Tot Gergeljnek.

Pakony nevű egész pusztat az olcsaiak elik, s minden esztendönkint megh adgyak tüle az adot ugi, mint flor. 10, egy papuczott kapcsastul.

Csatharasztjato¹¹⁷⁸ szegeny Halmi uramnak attak az körösiek 7 tallert. Hartyannak harmad reszerül attanak szegeny Halmi uramnak az körösiek egy czizmat.

Az kakucsi pusztat az el mult 1667 esztendore, kinek az kaszallo füvetül az regi szokás szerent megh is attak az husz forintot s egi bokor czizmat, de az elöt ket czizmat attak. Az körösiek varos szamara bellettek ki.

In anno 1667. mense decembris. Mocsari Ferencz eöcsem urammal követtek ki az kakucsi pusztarul az *Also*¹¹⁷⁹ nemediek Tot Gergely szamara 6 szeker fát; Ember István¹¹⁸⁰ szamara 5¹¹⁸¹

¹¹⁷⁵ Valószínűleg Pusztavacsra utal.

¹¹⁷⁶ Farkas Mihályt a közgyűlési iratok 1669-ben egy, Fáy László és Tassy Mihály inárcsi porcióján történő hatalmaskodás miatt említették. 1671-ben még Kőrös mezőváros egy határvitájában jegyezték fel a nevét. Farkas Ferenczre 1661-ben Murány várának kapitányaként hivatkoztak. Ezen kívül Fáy László Füleken álló házának egyik szomszédja is egy azonos nevű személy volt 1666-tól. 1660-ban Farkas Ferencz és Farkas Mihályt körösi lakosként mutatták be egy peres ügylet során. Reöthy Kata végrendelete, fol. 2; Monaky Ferenc vallomása füleki házáról, fol. 17; BOROSY, 1998, 272; BOROSY–KISFALUDY–SZABÓ, 1999, 24, 109, 121.

Farkas nevű nemesi családok közül pedig sokat ismerünk. Közülük néhányan vagy nem a korszakban tevékenykedtek, vagy a felső-magyarországi régiótól messze (Erdélyi Fejedelemség, Zala vármegye stb.) rendelkeztek birtokokkal. Az valószínűleg kizárható, hogy a nagy múlttal rendelkező Gömör vármegyei szkárosi Farkas család tagjai lennének a nevezett személyek. NAGY, IV, 1858, 115–124; BOROVSZKY, 1903b, 644; BOROVSZKY, 1910a, 452.

¹¹⁷⁷ A vármegye közigazgatási jegyzőkönyve számos Varga nevezetű személyt, köztük Fáy László 50 éves dabi jobbágját, valamint 1660-ban Varga Jakab nevű környékbeli nemes jegyezt fel. 1668-ban váci Varga János szolgabíróra tettek említést. BOROSY–KISFALUDY–SZABÓ, 1999, 31, 42, 95, 98.

¹¹⁷⁸ Valószínűleg Csetharaszt településre gondol, amely jelenleg Pusztavacs része.

¹¹⁷⁹ [Közbeszúrta a sor felett az *Also* szót.]

¹¹⁸⁰ Az Ember család nemességét szerzett tagjai Zemplén és Szabolcs vármegyében éltek. Nem bizonyítható, hogy Ember István az említett família tagja lett volna. NAGY, IV, 1858, 28.

¹¹⁸¹ [A sorban kiegészítette a jegyzetet a következő számmal: 5.]

szeker fát, Takacs Istvan¹¹⁸² számára 4 szeker fat, minden szeker fatul igittek Szent Pal napjara hozni tizenket ket polturast.

Geomrej Szabo Janostul izentek ugian also nemediek, Garay Marton,¹¹⁸³ Lukacsi Balint,¹¹⁸⁴ Czene Gergely,¹¹⁸⁵ Sebestyen Andras,¹¹⁸⁶ Dienes Ferencz,¹¹⁸⁷ Tot Miklos, Kis Jacob¹¹⁸⁸ csak ez jövendő Szent Georgi napigh ket–ket tallert. Megh izentem ezert Szabo Janostul, hogy azt mingiart hozzak fel es en rea szabaditom őket, az czedulat ki adom.

1668. die 8. februaris. Gyömrei Szabo Janos kezehez kültek ki berelven Szent Georgi napigh az kakuczai erdöt 9 ember ugi, mint Lukacsi Balint, Kis Jacob, Ender Istvan,¹¹⁸⁹ Dienes Ferencz, Takacs István, Garai Marton, Sebestyen Andras, Halasz Ferencz,¹¹⁹⁰ Czene Gergeli. Minden ember ket–ket tallert advan, melliet Szabo Janos megh küldött.

In anno 1667. die 13. may. Az Pakony pusztatul az olczaiak hoztak fl. 10, egi papucstot kapcsastul. Azon 1667 esztendőre sigri Tot Ferencz, Juhasz Janos¹¹⁹¹ az benyei pusztat berlettek ki in fl. 10. Azon esztendőre ugian az sigriek megh kültek Mocsari urnak fl. 10, az pusztakert is kültek 1 czizmat; tetei pusztatul fl. 6.

Anno 1668. die 27. juny. Guttai Istvan *uram* fel jüven Merára hozzam hozot kezemhez 3

¹¹⁸² Takács Istvánt egy 1668-as tanúvallomásban alsónémedi lakosként jelölték meg. Az említett évben 45 éves volt. Ezen kívül Pest-Pilis-Solt vármegye közgyűlési iratai még egy szentmártoni lakost, valamint Esterházy Miklós szentlászlói jobbágyát jegyezték fel ezen a néven. BOROSY, 1998, 48, 177–178; BOROSY–KISFALUDY–SZABÓ, 1999, 40, 45.

¹¹⁸³ Garai Márton (1623–?) 1695-ben Alsónémedi településen a váci püspök jobbágyaként említették. BOROSY–KISFALUDY–SZABÓ, 1999, 154.

¹¹⁸⁴ Lukácsi Bálint (1597/1608–?) neve egy 1654-es Inárcs pusztával kapcsolatos peres ügyben szerepelt. Három évvel később, 1657-ben 60 éves korában a váci püspök alsónémedi jobbágyaként írták össze. 1668-ban Alsónémedi település jobbágysai között jegyezték fel egy szintén 60 éves Lukácsi Bálintot. Utóbbi Szegedy Ferenc kancellár alkalmazásában állt. BOROSY, 1998, 150, 202; BOROSY–KISFALUDY–SZABÓ, 1999, 45; SZARKA, 2008, 201.

¹¹⁸⁵ Czene Gergelyre több helyen tettek említést a különféle összeírások. 1683-ban alsónémediben bíróként jegyezték fel. 1728-ban Vere-segyház possessio szabadon költözködő jobbágysai között sorolták fel. BOROSY, 1997, 906.

¹¹⁸⁶ Sebestyén András (1618–?) Szegedy Ferenc kancellár és váci püspök alsónémedi jobbágyaként említették 1668-ban, 50 évesen. BOROSY–KISFALUDY–SZABÓ, 1999, 45.

¹¹⁸⁷ Dienes (Dénes) Ferenc (1613–?) 1654-ben Inárcs pusztája ügyében Lukácsi Bálinttal együtt hivatkoztak. 1668-ban Szegedy Ferenc alsónémedi jobbágyaként írták össze. A közgyűlési irat tanúsága szerint ekkor töltötte be 55 életévét. BOROSY, 1998, 150; BOROSY–KISFALUDY–SZABÓ, 1999, 44–45.

¹¹⁸⁸ Kis Jakab (1598/1617–?) 1657-ben a váci püspök 40 éves jobbágyaként tett tanúvallomást. 1668-ban egy peres ügyletben szintén egy azonos nevű személyt említettek, aki ekkor már a 70 életévét is betöltötte. 1695-ben Dvornikovich Mihály váci püspök jobbágysai között sorolták fel. BOROSY, 1998, 202; BOROSY–KISFALUDY–SZABÓ, 1999, 79, 154.

¹¹⁸⁹ Ender István (1608–?) Szegedy Ferenc alsónémedi jobbágya volt. Nevét egy 1668-as tanúvallomásban említették, amelyből saját állítása alapján kiderül, hogy közel 30 éve lakik a településen. BOROSY–KISFALUDY–SZABÓ, 1999, 44–45.

¹¹⁹⁰ Halász Ferencet egy 1668-as tanúvallomás 62 éves alsónémedi lakosként említett. BOROSY–KISFALUDY–SZABÓ, 1999, 79.

¹¹⁹¹ Juhász János neve több különböző helyen is előfordul a közgyűlési iratokban. A legvalószínűbb, hogy személye az 1678-as pándi jobbágynek feleltethető meg. BOROSY–KISFALUDY–SZABÓ, 1999, 135. Ezen kívül Juhász Jánost még a Pest-Pilis-Solt vármegyei jobbágysok névjegyzékében is felsorolták. A két személy valószínűleg nem azonos egymással. Határjárás során készült jobbágysok névjegyzéke, fol. 1.

tallert, melljet az tassi szabados adot be az kakuczi pusztarul; szarazfa arat, 3 tallert fl. 5. *den.* 40, egj tallert mondot hatra lenni effele penzt az szabados, melljen sebesi pokrucot akar venni.

Anno 1668. die 17. *septembris.* Lofay Pal pusztak berit hozot fl. 16 kezemhez Pelsöczre, noha nem tudja megh mondani, de remenlenem 10 forintja Pakony adaja, 6 forintia Pilis adaja.

Anno 1669. die 20. januarii in praesidio Fülek. Guttai uram adott kezemhez az kakucsi erdő szaraz es tűzre valo fajatul taller 24; melljet az nemediek attanak ugjan azon erdő szaraz fajatul. Az tassi szabados hozott taller 3. die 29. *januaris.*

Anno 1669. die 5. july. Pakony adot küldöt kezemhez Guttai Istvan uram Fulo Benedektul es Bolyki Paltul flor. 10, egi papuczot kapczastul.

Anno 1674 die 5. februarii. Cassara fel juven hozsam Sos Istvan, hozot tavaly esztendei kakuczi erdőről valo szaraz fa bert, melliet az nemediek attak 15 tallert es egi papuczot kapczastul. Ugianackor peczeli Nagi Mihaly hozot az el mult 1673 esztendei Kakucsnak az kaszallojatul flor. 20 es ket par czizmat.

Anno 1676. 1. *februaris.* Fülekre fel juven tasi szabadosom, Sos Istvan anno 1674–1675. esztendőkre az kakuci pusztaktul contentalt tallerul mindenik¹¹⁹² esztendőre tiz–tiz tallerral es ket–ket bokor czizmaval mindenik esztendőre. Ezen adobul 4 tallert el költot Sos Istvan, melliet Szent Georgi napigh tallerul megh adni tartozik. Pakonytulis az megh irt 1674–1675 esztendokre hozot tiz–tiz forintot es ket par czizmat, Hartiantul egi czizmat pro anno 1675.

Die 18. juny 1677. Kakuczi jövedelmet hozot fel Sos Istvan tallerul tiz tallert.

Anno 1678. die 11. aprilis. Hozot kezemhez Rosnora tasi szabadosom, Sos Istvan kakucsi pusztam adajat, az nemediektül tiz ezüst tallert, ket par czizmat ad annum 1677 esztendőre.

Anno 1679. die 14. aprilis. Hozot tasi szabadosom, Sos Istvan kezemhez Rosnora 1678 esztendőre tartozo kakuczi adot: tiz ezüst tallert, ahoz valo czizmaert ket ezüst tallert.

1680. 25. *februaris.* Az el mult esztendej adaja volt Pakony pusztanak tizennégy ezüst taller, 2 par szep karmasin czizma, 12 rokabör. Vagyon regi restantia az olczaiaknal Pakonitul egi arany, melliet megh kel venni. 1679 restantia roka berikert¹¹⁹³ harmad fel forint.

Anno 1680 die 25. may. Az olczaiak küldöttek megh az Pakony pusztamnak ez jelen valo 1680 esztendőre tartozo adajat 14 ezüst tallert, az egyik par czizmaert is ket tallert. Az két roka bört is megh küldöttek, de az egi par czizma araval ugi, mint 2 ezüst tallerral adossa marattak. Azonkivül tavaly restantia den. 50, regib restantia penigh egj arany, melliet mennel hamareb megh külgienek.

Anno 1681. die 19. junii Rosno. Az oczaiak küldöttek megh az Pakony pusztamnak ez jelen

¹¹⁹² Mind enik [Emendáltuk.]

¹¹⁹³ Rókabörökért.

valo 1681 esztendőre tartozó adajat 14 ezüst tallert, egy roka bőrt, másik roka bőrt egy tallert; egyik pár czizmaertis két ezüst tallert. Marat el ez esztendei adora az másik pár czizmaert két ezüst taller; tavaly restantia is egy pár czizmaert két ezüst taller, azonkívül den. 50. Regi restantia penigh egy arani.

Anno 1684. die 8. julii. Az oczaiak kültek Rima Szombatban Pakony puszta adajat az jelen valo esztendőre fl. 43. den. 7.

Nógrád vármegye

Homok Terennen, Szelén feleségemre nezendő atyafiaival úgy, mint Borjus Peterrel¹¹⁹⁴ és Gyulafi Laszloné¹¹⁹⁵ asszoniommal közös osztatlan jöszagh. Az Gyulafiné asszonyom része most rosnai¹¹⁹⁶ földes uraknál vagyon zalogban. Azon jöszaghoz tartozó Gómör vármegyében, Zabar nevű faluban egy hazheli, melynek ugyan curialis fundusnak kel lenni. Jo, értékes jobbagy lakik rajta, Bényik¹¹⁹⁷ neven valo az is, az homok terenieikhez és szeleiekhez adozik. Zabarnak jó makkos erdeje is vagyon az, honnan tized diszno is jut, mikor ideje vagyon. Mind öszveseggel ezeknek az feleségem részere valo adajok flor. 26.

In anno 1668. die 12. januarii. Az el múlt 1667 esztendőre valo adajokat Fülekre megh hoztak flor. nro. 26. Az homok terenneiek dezmajat¹¹⁹⁸ az en részemre megh szoktam arendalni. Homok Terennen ezen feleségem jöszagan építven Varga Mathe, Kürtösi uram¹¹⁹⁹ jobbagia sernevelőt, azt pro hoc anno megh arendálta in flor. 2, melliet mingiart leis tet die 20. februaris anno 1668 in Fülek.

Teöb dolgokrul is vagion¹²⁰⁰ vegezesem Nemeti Pal¹²⁰¹ urral, melliet ezen laistromban be

¹¹⁹⁴ Bánfalvai Borjas Péter földbirtokos valószínűleg kispap volt az említett Bánfalván. 1666-ban egy peres ügylet során hivatkoztak rá. BOROSY-KISFALUDY-SZABÓ, 1999, 33.

¹¹⁹⁵ Valószínűleg a ráthóti Gyulaffy családra utal az irat. A család a történelem sodrában két ágra szakadt, a szatmári- és az erdélyi részre. Kiemelkedő tagjai közül a 17. században Gyulaffy Miklós szatmári alispán, valamint alkapitány volt. Az említett korszakban a Gyulaffyaknak két László nevű tagja bírt jelentőséggel: az egyikük Gyulaffy (V.) László (†1699), aki Gyeröffy Borbálával házasodott össze. Nagy Iván feljegyzése szerint (VII.) László 1693-ban grófi címeradományt kapott. NAGY, IV, 1858, 482.

¹¹⁹⁶ Rosnói, azaz rozsnyói.

¹¹⁹⁷ Bényik nevű jobbagyról nem történik további említés. A Fáy családdal kapcsolatos összeírások sem jegyezték fel róla egyebet. A Nógrád vármegyei közgyűlési iratokban sem szerepelt a neve. Utóbbi lásd TÓTH, 2001; JANCsó, 2012; JANCsó–JUSZTIN, 2012; JUSZTIN, 2014.

¹¹⁹⁸ dezmajat dezmajat [Emendáltuk.]

¹¹⁹⁹ Kürtössy (Kürtösi) Istvánt 1653-ban Nógrád, 1661-ben Pest-Pilis-Solt, 1665-ben Nógrád és Pest-Pilis-Solt vármegye esküdt ülnökeként említették. 1672-ben Heves-Külső-Szolnok vármegye helyettes alispánja, 1678-ban pedig már a füleki seregszék tagjaként szerepelt, mint az említett vármegye esküdt ülnöke. SZABÓ, 2010, 348.

¹²⁰⁰ <(e>

¹²⁰¹ Némethy Pált (1626–1678–1681) 1647–1669. esztendőkből Nógrád vármegye esküdt ülnökeként említették, ezzel majdnem egy időben, 1665–1669 között helyettes alispán volt. 1669 márciusában Nógrád vármegye helyettes alispánjaként hivatkoztak rá. Heves-Külső-Szolnok vármegyében 1647–1663. esztendőkből a mátrai járás szolgabírója lett, 1668-ban esküdt ülnökként említették. 1658 áprilisában Pest-Pilis-Solt vármegye esküdt

kel irni. Zabarrul is hoztak egi szalonnat az el mult esztendei proventusbol. Vadnak repelalni valo jobbagoiok, kirul is tettem signaturat. Nemeti Pál *urral* penigh ezekrül contrahaltunk:

1. Hogy mind az Kalýko hazához¹²⁰² valo ortvany regi parlagnak s mind az, mellyet Varga Andras ahoz ortott,¹²⁰³ mindenestül foghva *egjben* ütven, igazsagossan osztassek ket fele es nyilat vetven rea, Adam Janosnak¹²⁰⁴ *egj* resz, mas resz Varga Andrasnak¹²⁰⁵ cedallyon.

2. Lassak megh, videki becsülletes, fogot szemeljek, ha az Varga Andras juh, kos ara az Adam Janos hazhelyen vagjone, vagi közföldön, es azt ottan tanuk által, teörveni szerent el igazitvan az, mellyik felnek nem tecczik, vegye földes urara.

3.¹²⁰⁶ Fodor Janosnak¹²⁰⁷ az Kereklapaban¹²⁰⁸ valo ortvanyahoz valo *praetensio*jat penzin kereshesse Varga Andras, az falu teörveni szerent lette annak eleb Varga Andras által el foghlalasa, a szalasa¹²⁰⁹ es azt nem hattaje abban Varga Andras? Vagi inkab el mulatvan idejet az a szalas utan az ortasnak, Fodorek ugi fogtak ortassahoz? Es biro, eskütt által szokot idejen kelletekoran¹²¹⁰ tiltottae Varga Andras az ortastul öket vagj nem? Az, mellyik felnek az teörveni nem tecczik, földes urara vehesse.

4. Szelei Kovacs Jacob¹²¹¹ edes attyais az, meli mi reszünkre valo ortvan földet birt az terennej hatarban, az intacte maradvan felesegemnek es successorinak az, mit Kovacs Jacob ahoz ortott es Almágý Miklos tüle el vette, vissza adatik, ugj mint egi kilara valo vagy három csomo búza termő.

5. Az köz pusztá szeölöbül csinált 4 hold szanto földnek felet restitualettia Nemeti Pal *uram* jobbagyival statim et de facto. Errül Nemeti Pal *uram* es mas becsületes emberek subscriptioja alat vagion jedzes az leveles ladaban, mellynek portiojat ki attam az jobbagyoknak.

Anno 1669. die 3. februaris. Az homok terenyei szabadosom fel jüven az jobbagoikkal

ülnöki tisztségét töltötte be. Egy 1663-ban keletkezett levél arra utal, hogy Koháry István szécsényi familiárisa volt. 1664-ben a dunáninneni vármegyék főpénztárnokaként (*generalis perceptor*), valamint a részleges hadfelkelés hadainak fizetőmestereként szerepelt. 1670 júliusában a Wesselényi-féle rendi szervezkedéssel kapcsolatban (II.) Koháry István főleki (fő)kapitány letartóztatta, s csak 1670 novemberében szabadult. SZABÓ, 2010, 366.

¹²⁰² Valószínűleg Zabarhoz tartozó rész lehetett.

¹²⁰³ Ahhoz irtott.

¹²⁰⁴ Ádám János valószínűleg Zabaron élő jobbágy volt. A Nógrád vármegyei közgyűlési jegyzőkönyvekben róla több említés nem történt. TÓTH, 2001; JANCsó, 2012; JANCsó–JUSZTIN, 2012; JUSZTIN, 2014.

¹²⁰⁵ Varga András vélhetőleg szintén egy zabari jobbágy volt. Személyéről és tevékenységéről nem tettek említést a vármegyei jegyzőkönyvek sem. TÓTH, 2001; JANCsó, 2012; JANCsó–JUSZTIN, 2012; JUSZTIN, 2014.

¹²⁰⁶ <Megh bizonyosodott>

¹²⁰⁷ Fodor János valószínűleg a környéken lakó jobbágy vagy kismemes volt. Személye vélhetőleg nem azonos azzal, akit Vámosy István jobbágyaként említettek Acsán. Utóbbiról lásd BOROSY, 1998, 37.

¹²⁰⁸ Kereklápa vagy Keréklápa vagy Kereklapa valószínűleg szintén Zabarhoz tartozó rész lehetett.

¹²⁰⁹ Szállása, azaz megszállása.

¹²¹⁰ Kelléténel korábban.

¹²¹¹ Kovács Jakab vélhetőleg egy szelei kismemes vagy jobbágy lehetett. Nógrád vármegye nemes családjai között négy Kovács familia volt említve a kora újkorban. Nem bizonyítható azonban, hogy Kovács Jakab ezek bármelyikének tagja lett volna. BOROVszKY, 1911, 605.

edgiút. Az el mult 1668 esztendőre tartozó adajokat az feleségem részire valót úgy, mint fl. 26; meg hoztak dezma tyukot nro. 5, sarlo penzt es rai penzt den. 90.

Die 4. *decembris*¹²¹² azért quietalom. Restall Varga *Mathe*¹²¹³ es ser nevelő adaja fl. 2, melynek fel hozására egy hetet vettem, megh kültek.

Anno 1670. die 16. *januarii*. Fülekre fel jüven az homok terenneiek es szeleiek szabadosokkal edgyút hoztak az el mult esztendej adajokra fl. 26. Varga Mathe is az sernevelő adajat megh külte flor. nro. 2, sarlo penzt hoztak fl. 1. den. 2, egy özet, egy madarat, 4 tyukot.

Anno 1671. die 2. *februaris*. Poný Pal¹²¹⁴ szabadosom Merara fel jüven az el mult 1670 esztendőre tartozó adót megh hozta f. 26; Varga Matetul az sernevelő adajat fl. 2; sarlo penz s az baranyon kívül minden egyéb dezma oda vagion, mellyet büntetlen¹²¹⁵ sem kel hadni. Tyukot sem hoztak, hanem rendeltem rajok 9 tyukot.

Anno 1673. die 20. *decembris*.¹²¹⁶ Fel jüven hoztam az szelei szabados, Ponij Pal az homok terenieiekkal, mostan hoztak meg az el mult¹²¹⁷ 1672 esztendőre tartozó adajokat flor. 26; flor. 2. 1671 esztendőre tartozó adót. Az, mint el igazítottuk, restal nalok az most folyó 1673 esztendőre tartozó fl. 26. Feleségemnek hoztak volt megh az 1673. esztendőre tartozó adót, az, meiet el igazítottuk.¹²¹⁸

Restal nalok penigh penz [...] folio 1673. esztendei fl. 26.¹²¹⁹ Fodor Imre azonban az baraniokat adgia meg, s felis jöjon az adoval es egyéb fizetessel. Az elmult niari dezmat is igazan megh adgiak, s feleségemnek felis szolgáltatassak. Sarlo penzt is hozot most az szabados den. 54.; rai penzt den. 24.

28. *februaris* 1674. Fodor Imrenekis 40 forint birsagh alatt ujobban parancsoltam az teobbivel edgiút.

Anno 1674. die 24. *may*. Cassara fel jüven Lofai Pallal az homok terenneiek¹²²⁰ az el mult 1673 esztendőre tartozó adajokat flor. 26. meg hoztak Rosnora Miklos Deakne aszszoniom kezehez. De az sernevelő adaja restal. Az homok terennei dezmaiért is az 40 forintot egy forint híjával oda hoztak megh. Enny szofogadatlanlagokert az 1 forintot duplummal fizessen megh. Az lator szabadosot penigh Lofai Pal vesse teömloczre, hagi fel nem jüt es az sernevelő adajat

¹²¹² [Nehezen olvasható.] Die 4ta Xris.

¹²¹³ <poltura>; [Fölé írta a *Mathe* szót.]

¹²¹⁴ Pónyi Pált 1671-ben, 1673-ban, valamint 1678-ban említették szabadosként Fáy László szelei, illetve homokterenyei részein. Egyéb hivatkozás személyére nem történt. Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 139–140.

¹²¹⁵ Büntetlenül.

¹²¹⁶ [Eredetileg a *Xbris* szerepel.]

¹²¹⁷ <eszt>

¹²¹⁸ [Valószínűleg az *eligazítottunk* vagy *eligazítottak* szóra gondol.]

¹²¹⁹ [A 139. folio tetején található 8 sor az írás gyenge minősége miatt olvashatatlan.]

¹²²⁰ [Számos alkalommal írta helytelenül a homokterenyiek nevét. A szövegkörnyezetből következtetve egyértelműen rájuk gondol.]

vegie megh raita, miért nem volt gongia az be vetelere.

Anno 1675. die 13. *novembris*. Az homok terenneknek el mult 1674 esztendei adajokat Lofai Pal megh hozta ugi, mint fl. 26. Restal az 1675 esztendei ado egeszlen; sernevelő adaja 3 vagj 4 esztendej ado, melliet mongiak, hogj most csak pusztan al.

Anno 1678. die 20. aprilis. Rosnora fel jüven az homok terennek az el mult 1677 esztendőre tartozo adajokat megh hoztak ugi, mint flor. nro. 25. den. 70; megh hoztak, melynek volt 30 penz hija, melliet mingiart megh hattam, fel hozza Fodor Abraham¹²²¹ es Ponÿ Pal, es minden jobbagitul egi–egi tyukot szedven, fel hozzak 12 forint birsag alat, melljet rajtok megh kel venni, ha megh nem hozzak. Sallo penztis hoztak den. 90.

Anno 1679. die 9. marty. Fel jövén hozzam homok terennei szabadosom, Fodor Abraham az el mult 1678 esztendőre tartozo homok terennei, szelei adora hozott fel Rosnora flor. nro. 21, tyukot kilenczet, két nyulat. Restal azon el mult esztendei adora flor. nro. 5, mellyet mennél hamaráb tartoznak fel küldeni. Mivel penig madarat *nem* hoztanak, ez utan ha 4 madarat *nem* hoznak, egi taller büntetések leszen. Az restantiarul megh elegitettek.

Anno 1680. Az homok terennei, szelei es zabari jobbagyim az el mult 1679 esztendei adajokrul contentaltak, meli volt fl. 26; tyuk nro. 12; egi nyul die 17. *februarii* in praesidio Filek.

Anno 1681. die 17. *januarii*. Fel jüven az homok terennei szabadosom hozot egi özet es minden jobbagitul egi–egi tyukot, maga penigh ket madarat hozot. Az homok terennei es szelei jobbagyim adajat fl. 26, raj penzt den. 48. Vagion penigh 3 el mult esztendei dezma baraniom Fodor Abrahamnal, meliek mar ez jövő kikeletre fias juhok lesznek, az, mikor kezhez is kel tüle venni.

Anno 1682. 10. *januaris*. Fel jüven Filekre homok terennei gondviselom, Fodor Abraham hozta megh az homok terennei, szelei es zabari jobbagyim el mult 1681 esztendőre tartozo adajat fl. 26. Az egi–egi tyukot is megh hoztak es 3–3 csaszarmadarat.

1683. 27. *martÿ*. Az homok terennek, szeleiek kültek Szombatban 1682 esztendőre tartozo adoban fl. 23, *restantia* fl. 3; minden embernel egi–eg tjuk, vad madar, mellicet ad diem 21. april hattam fel hozni az szabadosnak 40 forint birsagh alat.

¹²²¹ Fodor Ábrahám Homokterenyén tevékenykedett szabadosként 1678–1679 között, valamint 1681-ben. Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 140.

Örkény puszta

Eörkeny puszta Kőroshöz nem messze vagon, fele enyim, fele Hamvaine asszonyome.¹²²² Körösi Szivos Janos deák¹²²³ elte eddigh, de az en reszemre csak egi czizmat adot. De mar megh irtam neki, ha elni akarja, maskepen kövesse ki.

Anno 1670. die 12. juny in Felső Mera. Kőrösön lako Hegedüs Janos¹²²⁴ által meghalkuvan ez jelen valo esztendőre az Örkény pusztamtul negy tallerban, azt tülök percipialtam is aranyul tallerul, melyrül otet quietaltam.

Anno 1678. die 12. octobris. Küldött Szivos Janos uram az Eörkeny puszta adajat, 2 araniat. Zalogban attam Szivos Janos deak es Erdős Mihali¹²²⁵ uraimeknak szaz tiz tallerban, melirül levelis vagon.

Felesegem, *nemzetes* Monaki Kata resz joszaga Geomör varmegyeben levő gemeei¹²²⁶ nevű faluban az, holot leven ket jobbagi: edgyik nem regen szököt el, kinek volt volna adaja fl. 14. Geörgi Istvan neve, az alföldi joszagomban mongiak, hoga ment, kirul tudakozni kel. Masik jobbagi, Kis Antal Istvan az, ki in anno 1678. die 24. februaris hozta megh Rosnora az el mult 1678 esztendőre tartozo adajat flor. nro. 16.

Anno 1679. die 26. aprilis. Gemeri Kis Antal Istvan jobbagiom hozta megh az el mult 1678 esztendőre tartozo adajat fl. 16, Fileken letemben.

¹²²² Valószínűleg Hamvay Ferencné Mocsáry Juditról van szó. Hamvay Ferencet (†1669 előtt) 1660–1661 között, valamint 1666-ban Nógrád vármegye esküdtjeként, 1668-ban alispánként említették. 1657-ben Pest-Pilis-Solt vármegye szolgabírájaként tevékenykedett. 1667-ben Heves-Külső-Szolnok vármegye alispánja volt. Hanvay Péter pedig Abaúj vármegye alispánja volt 1686-ban. Az információkat lásd Szécsényhalászi jobbágy elzalogosítása. Fülek, 1660. január 20. MNL OL P 1729 1660, Nr. 1, fol. 1; Reöthy Kata végrendelete, fol. 2; Megyery Gergely levele a tassi jobbágyoknak, fol. 1; Fáy László birtokairól Abaúj vármegyében. Kassa, 1686. január 11. Uo., 1686, Nr. 7, fol. 358; HORVÁTH, 1987, 200, 202–203; HORVÁTH, 1995, 170; SZABÓ, 2010, 10, 624.

¹²²³ Szívós Jánost 1680-ban egy tanúkihallgatás során Kőrösön lakó deákként említették. A család nemességét 1667-ben szintén Szívós János szerezte. BOROVSZKY, 1910b, 440; BOROSY–KISFALUDY–SZABÓ, 1999, 142.

¹²²⁴ Hegedüs Jánost 1680-ban egy Kőrössel kapcsolatos peres eljárásnál említették. Ugyanakkor a jegyzőkönyvek hivatkoztak egy kecskeméti Hegedüs Andrásra is. Utóbbi nevét több alkalommal jogtalan földhasználat miatt jegyezték fel. BOROSY–KISFALUDY–SZABÓ, 1999, 136, 139, 141–142, 145–147.

¹²²⁵ Erdős Mihályt 1665-ben kőrösi esküdtként, majd 1672-ben Vacs-pusztá zálogba vétele miatti peres eljárásban említették. 1709-ben szolgabíróként hivatkoztak rá. BOROSY–KISFALUDY–SZABÓ, 1999, 26, 125, 194.

¹²²⁶ Valószínűleg Gömör településről van szó, melyet az egyik összeírásban szintén Monaky Kata birtokrészeként írtak össze. Consignatio bonorum, fol. 10.

Horka

Horkán birok szép portiot, melly feleségemnek edes annyarúl¹²²⁷ álló eőroke, de annak egyik része acquisitumom. Vagyon ahoz Beretkén es Mellettébennis portiom, hasonlokepen az malahi es eőzörényi¹²²⁸ praediumokban is.

In anno 1680. Fogadvan váltó penzre, tizen egy polturara disznokot az horkai es eőzörényi s malahi erdőkre, az horkai erdőnek egyik reszet magunk marhainak tilalmasul megh tartvan. Az töb nevezett erdőkön hizott marhaknak jovedelmet így osztottuk el Horkán.

Die 23. decembris. Mellyhez kel maradekinknak is magokot alkalmaztatniok. Elsőben három fele olvastatott az penz: annak egyik része az külső földes urak számára; nevezet szerent Fáy, Váy¹²²⁹ es Gyulaffi részre egyarant. Masik rész jutott az horkai Barnák uraim számára, harmadik az maláhi részre. Es mint hoga azt allatták¹²³⁰ az horkai Barna atyafiai, hoga noha az horkaiban nagyobb rész az megh nevezet külső földes urak része, de az Eőzörényben nagyobb volna az horkai Barnak része, azért az nevezet három, külső földes urak részere jutott pénznek negyed részét ki olvastuk es annak felet ugy, mint az egész harmad rész jövedelemnek nyolczad részét, ki attuk az Barnak számára.

Az másik nyolczad részt penig azért hattuk megh az megh nevezet külső három földes urak számára, hoga az horkai szabad erdőnek egyik részenis jartak az fogadot sertések. Egyik része penigh közonsegesen tilalmason tartatott az közonseges szüksegre, melly horkai erdőben az nagyobb rész az külső három földes uraké.

Az malahi rész jövedelem, melly harmada az egész proventusnak, elsőben két felé osztott: egyik felét vette el Dobos Marton¹²³¹ uram Barna Andrassal, másik fele viszont három felé

¹²²⁷ Valószínűleg gagyai Báthory Katáról van szó. Monaky Kata Abaúj (Felsőméra, Felsőgagy, Felsőlánc), Nógrád (Homokterenyé), Pest-Pilis-Solt (Szele) és Gömör vármegyében (Zabar, Kurinc) örökölt birtokokat és ezekhez tartozó részeket, munkaerőt a szüleitől. Consignatio bonorum, fol. 11; NAGY, VII, 1860, 553.

¹²²⁸ Özörényi.

¹²²⁹ Vay (Váy) család Szabolcs vármegyei eredetű familia volt. Az 1650-es években Vay Péter Szabolcs, Szatmár és Zemplén vármegyékben szerzett birtokokat. Fiúgyermekai Vay Ábrahám, Vay Mihály és Vay Ádám. NAGY, XII, 1865, 97–98; BOROVSKY, 1900, 536.

Vay Ádám (1657–1719) 1672-ben csatlakozott Thököly Imréhez: 1682–1685 között kuruc ezredesként, majd kisvárdai kapitányként tevékenykedett. 1701–1702 között Bécsújhelyen raboskodott, ennek oka Rákóczi Ferenc és Bercsényi Miklós szervezkedésében való részvétele volt. 1703-ban csatlakozott a Rákóczi-szabadságharchoz, ezt követően a fejedelem udvari kapitánya lett. Majd munkácsi főkapitánynak, illetve 1704–1705 között az Udvari Tanács elnökének nevezték ki. 1705-ben szenátorrá választották. 1707-től a Békés vármegyei főispáni tisztséget, 1708-tól huszti főkapitányi pozíciót töltött be. ESZE, 1969, 7–32; HECKENAST, 1997, 7–17.

¹²³⁰ Állították vagy átalították mondani.

¹²³¹ A Dobos család 1655-ben nyert címerlevelet III. Ferdinánd uralkodótól. Dobos Márton és fiai, Márton és János, valamint Gáspár nevű testvére Heves-Külső-Szolnok vármegyében rendelkeztek birtokokkal. 1680-ban Dobos Mártont Gömör vármegye esküdtként említették. 1663-ban rozsnjóhányai Dobos Mártonként hivatkoztak rá, amikor is 1000 forintot adott kölcsönbe Fáy Lászlónak. 1673-ban Monaky Zsófia zálogba adta horkai zsellérjeit Dobos Mártonnak. Az horkai jószágról való inscriptionalis, fol. 3–4; Horkai zálogszerződés, fol. 137; Gömör vármegyei birtokátruházás, fol. 624–626; OROSZ, 1906, 68.

oszlott. Egyik része az három külső földes urak számára Fáyi, Vaÿ, és Gyulaffy részre egyarant. Masik része Barna Ferenczre¹²³² aszszonyomnak epen, harmadik része az horkai Barna atyafiaknak közönsegesen.

Anno 1670. mense januario

Füleken letemben szállítottam fel Mérara az harmadevi buzamat, melliet verembül szedtettem fel, mely mind öszveseggel volt az eoregh kilával nro. 333. Ugyan ackor el csepeltetven az el mult nyari buzat, Ragiolczon let az öreg kilával nro. 50, melliet veremben töltöttek ugyan ott. Hidegkuton is azon kilával nro. 66, azt is ugyan ot töltöttek veremben. Szeregyben let kila nro. 65, aztis ugyan ot töltöttek veremben.

Anno 1666.

Holmi külömb külömbfele jedzesek es elsöbenis

Labas marhaimrol anno 1666. die 14. maÿ. Hajtattam Csecsben Merarul öreg borjus tehenet nro. 4, tinott nro. 1; mellyek alat az borjuk es tino megh vadnak.

Meddö öreg tehenet nro. 1; harmad fü¹²³³ ökör, tinot nro. 4; tavalÿ okor, tinot nro. 7; tavalÿ üszö, tinot nro. 7; harmad fü üszö, tinot nro. 9. Ezeken kívül vagion Csecsben meddö tehen nro. 1. Az utan fejös öreg tehenet hajtottak fel nro. 2.

die 13. novembris anno 1666. Az harmadfü üszök közzül egi megh kerengosódött, mellyet ala hozattam es le vagattam.

Anno 1666. Hajtottak onnan felül valo jozzagbul ado es tized disznot en számomra nro. 26, meljbul 9. el vetettem, *tizenhetet*¹²³⁴ az fiatalaban az nyaj közzé bocsattattam. Azonkivül az, kit Nagi Jacabnak hattanak. Az ecsédi földrül hajtot marhaban lett en számomra nro. 23, melyben 4 avagy 5 bika tinok, az teöbbsi mind üszö. Ket tyulykot az csecsi beres ökrök közzé rendeltem, közzülek egy öreg tehenet penigh le vagattam.

Anno 1667. die 11. Fülekre indulvan volt az disznaimnak az örege nro. 56; esztendore menö

¹²³² Czeczey Dorottyára (†1678 után) utal, aki az 1629. esztendőben lett Barna Ferenc felesége. 1652-ben esett török fogságba, ahonnan a magas váltságdíj megfizetését követően szabadult. Férje, mellétei Barna Ferenc 1631–1636, valamint 1642–1643. esztendőkben és 1640-ben Abaúj vármegye esküdt ülnökeként tevékenykedett. 1648-ban Barna Ferencre Abaúj vármegye alispánjaként hivatkoztak. Több tanácskozáson és hivatalos eseményen a vármegye követeként vett részt. HANÁK–SZABÓ, 2021, 744–745.

¹²³³ Harmadfü, azaz harmadik évében levő.

¹²³⁴ [Eredetileg csak a 17 szám szerepelt.]

suldo 54; eggiet Abonyinak¹²³⁵ adattam. Fayban hajtavan az juhaimot karacson előtt megh olvasvan volt el mult nyari barany az Ecsédrül hozottakal nro. 62; öreg juh kossal nro. 136; az utan 1 kost es meddő juhott; keczke volt nro. 9; Csecsben maratt 8 ökör tulykokal. Azonkivül az, kit Urinak¹²³⁶ attam: egi tehen el mult nyari borjaval, melynek ket tulyka alföldi, fele Merán kellene lenni, a mint megh szamlaltuk. Alföldi marha felének azonkivül az, kit le vagtak es Cseczben láttak nro. 20; öreg számuak. Ithon valo majorsagh belinek az öregek nro. 26. Az, kit Csecsbül haza hajtottak az örege nro. 33; nyari borju Meran 16.

Anno 1668. die 20. *septembris*. Megh olvastatvan az disznaimat, volt az örege nro. 80; az, kinek esztendeje mult nro.¹²³⁷ 26; esztendőre menő nro. 28; az el mult tavaszi suldó nro. 16.

Die 15. *octobris* anno 1668. Bathorbul meg inditattam az disznaimott az esztendősekkel edgiütt az oreg szám nro. 103. Karacsonykor az, kik esztendősök lennnek nro. 28. Kikeleti malacz nro. 13. Ithon hagyattam egi szőke öreg kant, egi oreg nagi hasas eme disznott, 2 antant, peczenyenek valot: egyik sarga, másik barna. Szabo Janoset hajtottak el ket oreget, ket esztendős súldótt. Veres Geörget 1 suldótt.

Die 28. *octobris* anno 1668. Olvastattam meg az juhaimot: fejösse nro. 157; meddője nro. 63; kos nro. 24; ürü¹²³⁸ nro. 3. Ez el mult kikeleti barany nro. 92; öreg kecske nro. 7; gedo nro. 4.

Anno 1668. die 22. *decembris*. Az, mikor mar az, kik arra valok voltak, disznaim közzül szalonnanak¹²³⁹ le vettem, az hizlaloban be vetttem, pataki gazdanak, tolczvai vinczlernek, csecsi gazdanak, bironak ki adattam. Az, kik mind ezekrül megh maradtak az egiunnen is masunnan hajtot disznokkal egiut, mind őszve olvastatvan, disznamenak vagion az örege nro. 127. Esztendősök, mellyek is az utan öreg számban lesznek nro. 44, tavaszi súldó nro. 9, mely in summa teszen nro. 180. Ezekbül egiet vitettek az hizlaloban, az többi mind megh volt, mikor Filekre megh indultam.

Anno 1669. die 1. *januaris*. Megh olvastattam Csecsben az marhaimot. Lo az menesben nro. 27, mellyek közzül csiko nro. 4. Szarvas marha, öreg tehen szám. nro. 30, mellyek közzül elő hasu nro. 7, bika nro. 5, mellyek közzül öreg nro. 2; tavalyi nro. 2, harmad fü nro. 1, úszó tino harmad fü nro. 8; ökör, tino negied fü nro. 2. Az el mult nyari borju nro. 18, mellyek közzül

¹²³⁵ Abony beazonosítása nehézségekbe ütközik. 1668-ban Fáy László ungvári borügyletei során bizonyos Abonyi Bálint nevét jegyezték fel. Borbély András vallomása. Felsőméra, 1668. október 16. MNL OL P 1729 1668, Nr. 5, fol. 16.

¹²³⁶ Valószínűleg Uri (Ury) Jánosra utal a szöveg, aki Fáy László csécsi egésztelkes jobbágya volt. 1670-ben három fiával és két lányával, valamint 8 ökörrel és 2 tehénnel írták össze. Inventarium bonorum, fol. 17; Portiones possessionariae, fol. 20; Conscriptio bonorum Fay, fol. 10.

¹²³⁷ [A szövegben eredetileg csak az *n* szerepelt.]

¹²³⁸ Ürü.

¹²³⁹ Szalomnanak [Emendáltuk.]

űsző nro. 7, bika nro. 11.

Die 14. *januaris*. Filekre menetelemkor olvastattam megh szarvas marhaimott Meran. Az öreg tehén száma nro. 31, melynek egyikének az nyaka alja szeget; öreg bika nro. 3; harmad fű tino herelt nro. 6; űsző is nro. 6. Az el mult nyari bika borju nro. 13; űsző is nro. 8.

Anno 1669. mense *februaris*. Töltöttem Fayban 2 verem buzatt. Egyik veremben *vagion cub*. nro. 51; másik veremben *vagion cub*. nro. 39.

Item 1. *martÿ*. Also Szenden töltöttem egy verem buzatt, melyben *vagion buza cub*. 59. Item mas veremben fileki buzatt *cub*. 45, zabot töltöttek Fayban egy veremben *cub*. 109; Also szenden zabot *cub*. 65. Az merái padra¹²⁴⁰ is annyit töltöttek, abbul 2 köblött az adosságban attak, *hetet*¹²⁴¹ költeni mertek.

1669. 8. *martÿ*. Az szépsi veremben töltöttenek zabott; az nagyobbikában *cub*. 84; az másikban *cub*. 54.

1669. die 28. *junÿ*. Olvastattam megh az juhaimot, meliben *vagyon fejös juh* nro. 162; meddő tavalÿ barannyal nro. 68; eöreg kos nro. 26; eöreg úrú n. 3; ez idei kos, barany nro. 74; jerke barany nro. 63; meddő eöreg kecske nro. 4; fejös kecske gedojaval nro. 1; eöreg bak nro. 2.

1669. mense *junio*. Töltöttek Alsoszenden egy veremben nem meszsze az templomhoz buzatt *cub*. 60. Az mellette valo veremben *cub*. 46; az harmadikban *cub*. 42.

1669. 4. *septembris*. Az disznaimat megh olvasatvan es az pasztorral számot vetven három öreg disznónak semmi heliet nem adhatta. Az esztendős süldöknekis kettő hija. *Vagion azert* most az örege nro. 159; esztendős süldő nro. 5; az el mult tavaszi malacz nro. 48.

7. *octobris*. Batonbul hajtottak 8 fiatal disznót, egyike csak süldő, hete nagyobka.¹²⁴² 9. *octobris*. Megh olvasatvan az disznaimat 4 hija az süldőnek.

Die 27. *octobris* 1669. Megh olvastattam az juhaimot. Az, kit az el mult niaron fejtek nro. 153; eöreg kos nro. 25; meddő juh nro. 56; úrú nro. 8; negie öreg, negje ez idej. Az el mult nyari jerke baranj 61; kos, barany 38; kecske, bakkal edgiüt 6.

Anno 1669. die 18. *decembris*. Mind külön külön, mind magam nyajabul valo s mind egjunnen masunnan haitot, es dezmban jutott disznaimot megh olvasatvan olykor az, mikor mar azokat is mind le vettem, kiket ez jövendő karacsonigh le kellett vetetnem, es az, kiknek ados voltam is ide tova, s szolga im fizeteseben mind ki advan, Baksa uram¹²⁴³ számára is kettőt

¹²⁴⁰ A padlásra. A felsőmérái házról készült inventárium a következőképpen emlékezett meg a gabona tárolására alkalmas helyiségről: „a pad ket része által rekesztet, az első rekesztés üres. Másodikban tiszta búza, czeplet keszen *cub* nro. 26; arpa *cub*. nro. 5.” *Inventarium bonorum*, fol. 16.

¹²⁴¹ [A szövegben eredetileg a *7et* rész szerepel.]

¹²⁴² Hét közülük nagyobacska.

¹²⁴³ Vélhetőleg Baksa (Baxa) Istvánról van szó, aki maga is részt vett a Wesselényi-féle rendi szervezkedésben. Református vallású volt, az 1660-as évek végén Abaúj vármegye jegyzőjeként említették. 1670-ben fogták el, egy

el haitatvan, leven csak az hatra, melliel Csecsben vagiok ados.

Az magam nyajabeli öregh diszno szam nro. 154; suldo nro. 36; Batonbul hajtot nro. 7; Lyubarul jutot 8; garadni es locsodi tizedbül valo 58. Utolszori haitas monoszai, luczini, gortvai 15; mellyek öszveseggel lennenek nro. 88. De azok közzül vagion eöregh szam nro. 65; suldós szabasu nro. 23. Igy azert mind ezeket egi nyaiban vetetven leszen öszveseggel az disznaimnak az örege nro. 219; suldó szamban valo nro. 59. Ez olvasas utan 4 oregh disznot ölettem megh, nevelősnek egi artant attam, Kocsisnak¹²⁴⁴ 1 emet. Azonkivül 3 emet rendeltem ki: egyiket Lakatos Georgi¹²⁴⁵ urnak; masikat az csecsi Majornenak;¹²⁴⁶ harmadikat, hogi it elliet megh. Ezeken kívül is megh hattam az javaban felesegem megh ölessen ötöt vagi hatot is, ki meny fogh lenni, be kel irni.

Anno 1670. 10. februaris. Fülekrul haza jüve tolem utan az uj pasztor es nagysága elöt megh olvasatvan az disznaimot, volt az eöreghe nro. 196, süldő szamban valo nro. 54. Fülekre menetelem elöt az, mint megh olvastattam az disznaimat, ki tudvan az, kiket szüksegemre megh ölte es ide s tova is attanak. Vagion csak az idő alat az öregenek 8 hija, az süldejenek 1, melynek semmi heliet nem adhattjak.

Die 9. februaris. Az csecsi zab asztagot¹²⁴⁷ szemebül teöltöttek Szepsiben egi veremben cub. 85 ½; az csecsi kis hazban töltöttek cub. 78. Februariusban el csepelven az merai zab asztagomot, abbul let öszveseggel cub. 318; melybül teöltöttek Also Szenden egi öregh veremben cub. 105, ugian ot kisseb veremben cub. 61. Az vetesre hagiattam megh cub. 136, költ el benne cub. 16.

In mense aprili. Az harmadik uj veremben teöltöttek Szenden buzat cub. 72.

Anno 1670. die 3. maý. Csecsben fel haitatvan az szarvas marhamat, azok között volt eöregh, ez idei borjus tehen nro. 9, mellyeknek az borjai is meg vadnak nro. 9; meddö marha, öregh es kisseb bika, juhok es uszö, ki harmadfü, ki negiedfü, ki annalis idesseb, öszveseggel nro. 43.

évvel később nyerte vissza a szabadságát és kapta vissza a birtokait. A különféle konskripciók jegyzékek Sáros (Duplin, Bodonlaka) és Ung vármegyében (Nagygejőc, Császlóc) írták össze birtokait. Extractus universorum bonorum in partibus Regni Hungariae, fol. 62–63; Extractus seu Specificatio bonorum fiscalium, fol. 45; PAULER, 1876, I, 236; PAULER, 1876, II, 7–9, 43, 161, 269, 400, 412.

¹²⁴⁴ Valószínűleg Kocsis Jánosra utal, akit 1676 januárjában szántói vincellérként is feljegyeztek.

¹²⁴⁵ Lakatos György nevű jobbágyot nem említettek a Fáy László birtokaival kapcsolatos összeírások. Az 1670-es évek elkobzásai során azonban hivatkoztak egy Lakatos Györgyre, aki Tokajban rendelkezett szőlővel. 1701-ben Sárospatakon felbecsülték Lakatos György házhelyét és pincéjét. Arról, hogy a három személy esetleg megfeleltethető egymásnak, nincs információnk. Conscriptio in oppidio Tokaj. Tokaj, 1673. március 6. MNL OL E 156 A. Fasc. 58. Nr. 5, fol. 12; Lakatos György Sárospatakon lévő házhelyének becslevele. Sárospatak, 1701. február 23. Uo., A. Fasc. 152. Nr. 51, fol. 2.

¹²⁴⁶ Majorné beazonosítása nehézségekbe ütközik. A gazdasági feljegyzés korábbi lapjain egyrésről Major Mátyás szentandrászi lakosról történt említés. A bánrévei adót az 1660-as években pedig Major Miklós vitte Fáy Lászlóhoz.

¹²⁴⁷ Az asztag (latinul: *acervus, cumulus, foeni*; németül: *Schober*) a térfogatmértékegységek egyike. Átlagos mérete 10–400 kepe. 1 kepe 50–60 kévét tett ki; 1 kéve pedig 10–15 kilogrammal egyenlő. BOGDÁN, 1991, 394.

Az, kik penigh Csecsben heliben voltak: öreghe tehen nro. 7, azoknak öte tinos, kinek az tinoiis elnek nro. 5, kettei borjus lesz. Az Meran maradot marha.

Anno 1670. 20. junij. Fogadot pasztorom eleiben szamlaltatvan sertes, marhaimat, szam szerent az öreghe nro. 162, az esztendős nro. 57,¹²⁴⁸ tavaszi nro. 43, szopos malacz 22.

Anno 1670. die 13. maÿ. Megh olvastatvan az idei baranyimot volt: jerke barany nro. 61; kos, barany nro. 68, mar erleni valo 2 vagi 3, ha leszen. Az juhaimnak az fejeöse¹²⁴⁹ nro. 161; meddöje nro. 89; tavalý kos nro. 28; eöreghe kos nro. 24; eöreghe kecske nro. 4, annak kettei fejős, egi meddő, egi bak; gedo nro. 2.

Anno 1670. die 12. junÿ. Az faÿ¹²⁵⁰ buza asztagot el csepelven tóltóttek ugyan ott egÿ veremben cub. nro. 49. Az, ki az veremtül megh maradot, hoztak ala cub. nro. 23.¹²⁵¹

Anno 1670. die 14. julii. Janos diszno pasztort¹²⁵² el bocsattatvan es ujonnan olvastatvan az disznaimat az örege nro. 160; az esztendos nro. 45; tavaszi nro. 40, az öregenek 1 hija, esztendosnek 12 hija, tavaszinak 3 hija, ahoz kepest az, mint 20 junii megh olvastuk volt. De keresni kel az disznokat es ujonnan olvasni.

Anno 1670. 14. julii. Az Monorban valo lovaimotis megh olvasvan es az fako kanczat s szürke, herelt giermek lovat kezülök ki fogatvan, volt az öreghe nro. 25; tavalý csiko nro. 6 es nyari csiko. Az bodokai¹²⁵³ veremben teoltottek buzat cub. 116.

Anno 1670. die 16. novembris. Az új diszno pasztorom, Pos Laszlo¹²⁵⁴ elesben olvastatvan az disznaimot hizlalni vettem be nro. 4; Pertenyenek 12; Herczeghnek¹²⁵⁵ nro. 1. Azonkivül az, ki az nyaiban marat, öreghe szam vagion nro. 202; az el mult tavaszi suldo nro. 7. Azonkivül, kit az uj pasztornak attam. Ezeket ismet vissza hajtattam Batorban 17. novembris.

Anno 1670. die 9. decembris. Ki valtvan Semsey uramtul az marhamot, aprostul hajtottak megh 76-ot, melynek harma Csecsben maratt el. Edgiüt leven az szarvas marham, haitattam el Ecsédre az fiatalliban nro. 38; negied fű üsző tinokat nro. 7; harmad fű üszőket nro. 10; tavalý üszőket nro. 8; harmad fű, ökör tinot nro. 4; tavalý ökör, tinot nro. 9. Ezeket becs es aru szerent adom ki az jobbagyomnak, marattak ackor ithon: öreghe tehen szam nro. 54; bika nro. 4; tulyok

¹²⁴⁸ <49> [Az áthúzott szám fölé írta a helyeset: 57.]

¹²⁴⁹ Fejőse.

¹²⁵⁰ Fáji.

¹²⁵¹ Nro. <3>23.

¹²⁵² János kondásról nem rendelkezünk más információval. Annyi ismert, hogy 1670 februárjában jegyezte fel egy új pásztor érkezését, aki vélhetőleg megegyezett személyével. Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 216.

¹²⁵³ Bodókő-Váralja (ma: Boldogkőváralja) településre utal, mely Abaúj vármegyében található.

¹²⁵⁴ Pósz László fáji kondása volt 1670–1671-ben. Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 217.

¹²⁵⁵ Herczegh nevű családra vagy személyre a gazdasági feljegyzés további oldalain nem történt említés. Egyetlen olyan címereslevéllel rendelkező Herczeg familia volt, amelynek a környéken, méghez Zemplén vármegyében voltak birtokai. Nemességszerzésükről vagy a család aktív tagjairól azonban nem rendelkezünk információval. NAGY, V, 1859, 97.

negyed es harmadfű nro. 10; szopos borju nro. 22; ket tuliok Dienesnel. Csecsben 3 maratt volt: egyik gondviseletlensegek mia labai ki törven megh holt, edgyik kerengös, 1 santa.

Die 7. *decembris* 1670. Hajtattam el Söregre az, melj juhaimot megh hadtam magamnak: öregh juhót nro. 136; eöreg kost nro. 20; kos, baranyt nro. 15; jerke baranyt nro. 24; oregh ürüt nro. 4; ürú, baranyt nro. 1, mely egy summaban teszen nro. 200. Maratt ackor ithon eöreg juh nro 73; jerke barany nro. 25, de ötet el hajtattam. Öreg h kos nro. 23; barany nro. 19.

Anno 1671. 7. *februaris* Felső Mera. Szamot vetven az diszno pasztorimmal, hat öreg h disznonak semmi heliet nem adhattjak. De velek most mocskolodni nem akarvan, eleikben attam ez utan, mint készüllyenek az szamadashoz. Valameli diszno megh hal, azt szörin jegien¹²⁵⁶ gondviselőmnek vagi hites emberemnek megh mutassa, s napiatis fel irassak, mikor micsodas diszno es mint veszet. Babocsnak adgiak eleb szamban, hoga vele edgiüt nekem is szamot adhassak. Most azert ket felé leven az diszno, az java es örege Pos Laszlo előtt Fayban nro. 126; Janos pasztor elot Meran öreg szam nro. 43; tavaszi süldő nro. 2. Ezeket, ha öszve bocsattiak, ujonnan kel olvasni Babocsnak, es mindenik pasztortul szamott venni. Vagion az hizlaloban 5 öreg h diszno. Az juhocskaimra valo gondviselest biztam Szöcs Gergelire ugi, hoga azokrul valo szamadasra neki legien gondgia, nem csak az öreg here, hanem jövendőben az baranyirais, es valamikor vagi le meczzenek benne vagi megh hal, akar öregieben, akar apraiban fel irassa, s nekem szamot adhassa. Most azert az, mint maghais megh olvassa die 7. *februaris* vagion az öreg h juh nro. 73; öreg h kos nro. 20; jerke barany nro. 20; kos, barany nro. 6.

die 24. *februaris*. Csecsbeöl hoztak ala ket izben rost nro. 44; tiszta buzat cub. 18; zabot teölteottek az első haz kamarajaban cub. 97. Az adossagotis megh attack, vagiunk csak adossak har madfel köböllel, kit Farkas apamnak attam, Szepsiben teöltottek veremben cub. 52. Az bodokoi Nagi Istvan uram vermeben merai majorsagh buzat teoltottem cub. 73.

Anno 1673. 2. *martii*. Fülekrül haza haitatnan az juhocskaimot es Juhasz Andrassal¹²⁵⁷ szamot vetven, 4 hijaval hajtotta megh az juhaimat, melynek ketteirül szamot adot, hova let el ketenek, semmi heliet nem adhattia, melinek edgyike öreg h juh, masik barani volt. Most ujobban öszve olvastatvan az Fayban levő juhocskaimmel, vagion az juhomnak öreg h nro. 206;¹²⁵⁸ jerke barany 43; kos, barani az 6, dezma barannial 25; öreg h kos 40; öreg h ürú 4; oreg h tenyesző kecske 4; dezma bak, gedo 4, ennek edgyike koszos kezdet lenni, megh valik, ha megh

¹²⁵⁶ Szörén viselt jegyén, azaz billogján. Ahogy később megjegyzte, az állatok a pofájukon Fáy névvel ellátott bélyeggel voltak megjelölve. Fáy gazdasági feljegyzése, fol. 219.

¹²⁵⁷ Juhász Andrásra nem történt egyéb hivatkozás. Az 1650-es évekből a szécsényi seregszéki jegyzőkönyv még Juhász János és Juhász Tamás nevét jegyezte fel. Közöttük rokoni kapcsolat nem bizonyítható. SZABÓ, 2010, 324.

¹²⁵⁸ <...> [A 206 számot a sor fölé szúrta be.]

giogyüle.¹²⁵⁹ Batorbanis egi oregh bak marad, azis megh valek, ha megh giogiul.

Anno 1671. die 3. martii. Megh olvastatvan az nehany menesbeli lovaimot es Szabo Janos szamadasa ala bizvan, vagion eoregh kancza lo nro. 20; negied füre meneo nro. 4, kettei fekete, kettei seregeli szörü;¹²⁶⁰ harmadfüre meneo nro. 9, hete kancza, kettő csodör; tavalý csiko nro. 3, kettei kancza s egi czödör.

Die eodem olvastattam megh az szarvas barmomatis, melynek gondviseleset arrul valo szamadással birtam Sebestyen Janos jobbagiomra, mellyek most ket fele vadnak. It Meran vagion most oregh tehen nro. 13; tulyok, magam szamara hagiót nro. 4. Hatot ki attam, kettőt Kulinnak, kettőt Dienesnek, kettőt az Szendi Peter nevü jobbagioknak; tavalý borju nro. 6, harma bika, harma úszö; ez idei borju nro. 2.

Csecsben hajtot az tehen pasztor oregh tehenet magamet nro. 37; bikat nro. 3; tavalý borjut nro. 10. Ezeken kívül attam az nevelosnek egi tehenet, fellajtarnak¹²⁶¹ egi tehenet, Veres Georgine fianak es az csecsi Tott¹²⁶² borju pasztornak egi–egi tehenet;¹²⁶³ ket oregh tehen megh holt.

Igy azert oszveseggel Csecsben es itten vagyon magam saját szarvas marhaja; oregh tehen nro. 50. Magam szamara hagiót tuljok 4; Dienesnel ket tulyok ökör, mellyet magham szamara hattam es helyekben masokat attam. Ez tavasz vetesen Kis Mihallinal valo okreimmel hattam edgiut szancsonak¹²⁶⁴ bika nro. 3; tavalý tino nro. 16. Ez idei borju it Meran 2; Csecsben volt ennek elötte masfel hettel ez idei borju nro. 3. Ezenkívül santan maratt volt Csecsben egi harmad vagi negied füre menö tino. Azonkívül az, ki kerengös volt es az, kinek is el tört az laba, mellyetis szamon kel előb kerni. Ecsédre az, meli 38 szamu fiatal marhamat hajtattam volt, egi el maradtott benne vagi Soregen, vagi az Medves¹²⁶⁵ alatt, az teobbit alá hajtottak.

die 28. junii 1674. Hoztak zabot be Cassara Merarul, melibül teöltöttem az tornaczon egi szuszekban¹²⁶⁶ cub. 31. Az vego Nagi Istvan uram boltiaban¹²⁶⁷ rakasra es egi kisdedszerü¹²⁶⁸

¹²⁵⁹ Gyógyul-e.

¹²⁶⁰ Seregélyszörü, másképpen seregélyszürke. A 17. században gyakran használták ezt a színárnyalatot, mely nevét a seregély jellegzetes színe után kapta. FAZAKAS, 2021, 95.

¹²⁶¹ A fullajtár kocsi előtt járó lovas kísértő volt. A szó eredetét lásd TAMÁS, 2006, 222.

Fullajtár családnévvel rendelkező alkalmazottat sem a gazdasági feljegyzésben, sem az összeírások nem említettek.

¹²⁶² A különböző konfiskációs jegyzékek nem említettek csécsi Tót családot. Ezzel szemben Tót családnévvel élő jobbagyokat Fájon, Bátorban, Bátorban, Maconkán, Gyömrőn, Alsónémediben és Zsigerben jegyezték fel.

¹²⁶³ <Tehenet>; [Kiegészítette a *tavalý borjut* szavakkal.]

¹²⁶⁴ Szántsanak.

¹²⁶⁵ Valószínűleg Hidegkút része lehetett. A település mai neve ugyanis Medveshidegkút.

¹²⁶⁶ Gabona vagy liszt tárolására alkalmas láda, mely keményfából vagy sárral tapasztott vesszőfonadékból készült. Az információt lásd SIPŐCZ, 2006, 716.

¹²⁶⁷ Boltozat, boltív, valószínűleg itt szobát jelent.

¹²⁶⁸ A kisdedszerü melléknevet gyakran használták a korszakban. Jelentése: kisebb, jelentéktelennek tűnő. BITSKEY, 2004, 80.

szuszekban teöltöttek cub. 47 es ket szaput.

Anno 1677. mense majó Rosno. Paksi Gergely hajtott Ecsédrül juhokot; őregh fias juhót nro. 34; oregh fejos kecsket nro. 3, mellynek ketteinek gedója vagyon, harmadikának nincsen. Juhoknak, kecskeknek az szarvokon vagyon belyege, az sutaknak pofajokon az én nevemre. Ez idei barany nro. 34; tavalý jerke barany nro. 8. Az baranyok bal fele meczettek. Juhasz es gazda fizetese harmad fel forint, kenyerre egy rosnai szapu¹²⁶⁹ búza, minden két hetben eczeri fejés. Sót merték szerent tized számra kel az juhokra adni. Az juh hasznával igassagoson kel osztolni az juhós emberekkel. Harom konyhara valo arva barantis attam oda. Az utan hajtottam ki konyhara valo barant nro. 7.¹²⁷⁰ Az konyhara valo baranyok¹²⁷¹ bal file hasítottak. Varallian¹²⁷² vettünk fejős juhót nro. 5, melinek eggýke alat volt barani, kosocska; fejős kecsket nro. 3, melinek eggýke¹²⁷³ alat egi bak gedo vagion; tavalý jerke barant nro. 3; tavalý jerke gedot nro. 2.

Filekrül hajtatot Pal fejős juhót 6, meddöt ötüt,¹²⁷⁴ melinek harma őregh, kettő tavalýi. Ket tavalý kecsket, egy öreg kecsket, fias barant 4. Mind ezekben veszet mar el ket őregh juh, melik eggýkenek az börit elől adhattiak; negi barany, melynek eggýket az tolvaik vittek el, kettő megholt s az böre meg vagion, egi el tevedesben vagion. Gedoknek is kettő hija, ha Varalliarul hajtottak gedot, ennek sem adhattiak heliet.

Die ultima may. Ujonnán olvastatvan az juhaimot ot egy summaban megh vagion. Az ujonnán fogadot uj¹²⁷⁵ pasztor előtt fejős juh nro. 43; fejős keczke nr. 7; öreg meddö juh nr. 3; tavalý meddö juh nro. 13; meddö tavalý keczke¹²⁷⁶ nro. 2; egi kos. Az csorda pasztor előtt baranj nro. 55, melinek husza konyhara valo. Azoknak keves ideigh őrzeseert kenieret attam, az teobbitül mind egi–egipolturaban alkuttam megh, meliben megis attam az csorda pasztorinak 16 polturat es ket juh gyapiat. Ez idej kecske kettő; tavalý kecske is kettő vagion az csorda pásztor előtt. Az magam juhaszával alkuttam megh egi forintban, ket ingben, egi nadragban, ket par bocskorban. Annak tartasara az gazdával Szent Marton napigh harmad fel szapu buzaban, harmad fel szapu arpaban, melljeket megis attam ket gomoliában. Az gazdával az gondviselesert egi szapu buzaban, mellietis megh attam; az gazda aszszonnial egi saruban az tejjel banasert.

¹²⁶⁹ A rozsnyói szapu értéke ½ kassai köből, azaz 46,56 liter volt. BOGDÁN, 1991, 356.

¹²⁷⁰ <Gode Nr. 5.>

¹²⁷¹ <es Godek>

¹²⁷² Bodókóvárajáról van szó.

¹²⁷³ Eggýik [Emendáltuk.]

¹²⁷⁴ Ötöt.

¹²⁷⁵ <uj>

¹²⁷⁶ <2 >

Die 4. *augusti*. Hoztak le meczeni egy kos barant. Die 8. *augusti*. Egy santa gedot le meczven hoztak megh az husat.

Anno 1677. die 26. *augusti*. Szamot vetven az betleri juhasz gazdaval, az elebbeni rovasokhoz es jegyzesekhez kepest, az juhasz előtt levő juhok megh vadnak. Azon kívül az, kit az vad megh sértett es annakutanna jo idővel atták bé az bőrit. Az baranyoknak mostanis egy hija vagion, annak előtteis egy hija talaltatott, csak hamar azután, mikor az juhasz gazda kezétől az barany pasztor eleiben atták. Vagyon azert mostani olvasás szerent fejős juh nro. 44; fejős kecske nro. 9; meddő juh nro. 16; meddő kecske nro. 3. Ezek maradtak az juhasz gazda gondviselese alatt. Ezeken kívül vagyon 2 kos; egi bak az gazda gondviselese alatt, ő tudgia, hova rendeli. Az barany pasztor elott vagyon barany nro. 41, gedő nro. 3.

Anno 1677. die 28. máj. Hajtottak Rosnora az disznaimot, melinek volt az eőrege nro. 30; az el mult őszi süldő nro. 27; kikeleti malacz nro. 16, melinek niolcza elebbi, niolcza kisseb. Eggiet az oregeben it be vettettem, az teőbbit mind Horkara hajtattam.

Anno 1677. die ult. máj. Megh szamlaltatvan az it, Rosnon levő szarvas marhamot, meliek Horkan teleltek es az, kiket az Alföldről s Merarulis fel hajtottak. Vagion eőregh fejős tehen nro. 14, melynek kettei tinos, egi borjatlan; tizen eggie alat apro borju vagion; meddő tehenis 14; negiedfű ökör, tino 2; tavaly ökör, tino 2; ket bika.

Anno¹²⁷⁷ 1677. mense novembri. Töltöttek Szepsiben csecsi majorsagbeli buzat cubul. nro. 23; rost cub. 4 az Magyarne vermeben.¹²⁷⁸ Az lanczi dezma bul teölteottek buzat vagi gabonat, de mennyt, nem tudom. Az két első verem az hostaton¹²⁷⁹ vagion.

die 3. martii anno 1678. Ala hajatvan az hegirül az disznaimat Horkara es it Rosnon megh olvastatvan talaltatot az orege nro. 60. Azonkivül egj Bethlerben marat malaczozni. El mult niari süldő nro. 14. Az öregh disznaimban kettőt vesztet el az Hegialliai fia, az öregh kan herelesben holt megh. Igy az uj diszno pasztorom, Berecz Istvan¹²⁸⁰ eleiben adattam az elebbi disznaim felet nro. 57, mellet az Benij Paltul marat 11 disznoval öszve szamlalvan vagion eőregh diszno nro. 68; el mult niari süldő nro. 14; el jegizet kikeleti malacz nro. 50¹²⁸¹ 3. maii 1678.

Anno 1678. die 12. martii. Rosnorúl ala küldvén Kis Petert az Miskolczon levő keves

¹²⁷⁷ <167>

¹²⁷⁸ <Istvan Kovacs vermeben zabot cub. 27. Tornai Pal vermeben zabot cub. nro. 61, Nehez Janos vermeben gabonat tizenkilenczed fel köblöt, melihez annakutanna>

¹²⁷⁹ Udvarházban, hóstyában. Az információt lásd LÉVAI, 1999, 244–245.

¹²⁸⁰ Berecz István kondásról mindössze annyi információval rendelkezünk, hogy 1678-ban lépett szolgálatba. Az egyéb összeírások Berecz Jakab egésztelkes jobbágyot említették Abaúj vármegyében. Fáy számadáskönyv, fol. 220–221; Consignatio bonorum, fol. 6.

¹²⁸¹ <...> [Kihúzott, olvashatatlan szövegrész.]

lovacskam fel hajtására, mellynek fel hajtásában micsoda modot kövessen el, im rend szerent laistromban eleiben attam.

In anno 1675. die 30. augusti. Alá hajtván Merarúl az lovaimot, volt öreg kancza lo nro.7, mellynek harma szürke, harma barna pej, edgyik szeplős szürke. Vólt akkori tavalyi csiko nro. 3, edgyik barna csödör, másik barna kancza, harmadik deres kancza. Ennek edgyike az az barna kancza, melliet az el mult telén fel hozattam. Ketteinek ot kel lenni, ugi mint az barna czodórnek, az az deres kanczának. Azon 1675 esztendei erlés czikot hajtottak alá nro. 5, mellyben volt czodór nro. 3; kancza nro. 2.

In anno 1676: erlett cziko volt 5, melliben kancza volt nro. 4; czodór nro. 1, mellyeket mind barnaknak mondtak. Igi azért egi summaban kel lenni az reghi öreg kancza lovaknak, ötöd es negyed füre menő kanczaknak, mellyekis mar öreg szamban valok nro. 10; eötöd füre menő czödör nro. 1; barna negyedfüre menő csödör 3; harmad füre menő *barna*¹²⁸² kancza cziko 4, ezeknek summaja nro. 19. Ezekon kívül vadnak az el múlt¹²⁸³ 1677 esztendei erlés csikok, mellyeket ugi jút eszemben, neginek mondtak lenni idest nro. 4. Az öregenek az belyegeitis megh kel nezni.

Anno 1679. 26. máj in oppido Rosno. Szepsiben az Nehez Janos veremben leve harmadevi¹²⁸⁴ gabonat fel veven abban hoztak ide Rosnora cub. 23. Maradot ot azon verembeli gabonabul egi hordoban 4 köből ros es azonkivül az veremallia. Szepsiben vagion meg harmadevi búza az Magiarne veremben buza cub. 23; ros cub. 4. Ez el mult esztendei termes ros Ciszar Janos¹²⁸⁵ veremben cub. 30. Estvan Kovacs¹²⁸⁶ telken, az hostaton levő veremben ros cub. 16; buza cub. 4. Ennekelötte ket hettel *ugj mint 3. junij*¹²⁸⁷ Horkarul hajtatlan Ecsédre az uj biro le menetelekor 29 szamu szarvas marhaimot, mellyek között vólt eöreg meddő tehen nro. 6; negiedfu uszó tino nro. 4; negiedffu ökör tino nro. 4; harmadfu uszó tino nro. 3; harmadfü ökör tino nro. 3; az el múlt nyári ökör borju nro. 4; az el mult nyári uszó nro. 5.

Anno 1679. 20. junii. Zabari Janos diszno pasztorom eleiben olvastatvan az disznaimot az magam niajaban valo disznó volt nro. 66, melliek mar mind öreg szamban valok lesznek. Beny disznai fele fiam uram disznai közöt nro. 8; Lantos¹²⁸⁸ komam urame nro. 7.

¹²⁸² [Közbeszúrta a *barna* szót.]

¹²⁸³ <nyarj>

¹²⁸⁴ <zabot>

¹²⁸⁵ Csiszár Jánosról nincs több információnk. Csiszár Pál jobbágyot Felsőmérán jegyezték fel. A két személy között fennálló esetleges rokoni kapcsolatról nincs tudomásunk.

¹²⁸⁶ István kovácsról vagy Kovács Istvánról nem tettek több említést. Kovács működését mindössze egyetlen helyen, Ecséden jegyezték fel az összeírások. Consignatio bonorum, fol. 6.

¹²⁸⁷ [Közbeszúrta az *ugj mint 3. junij* részt.]

¹²⁸⁸ Valószínűleg Lantos Istvánról van szó, aki Fáy László fáji zsellére volt. Az 1670-ben készült összeírás nem említett a birtokában állatállományt. Az információt lásd Conscripção, fol. 7.

Anno 1679. 1. july. Irjak Ecsédrül, hoga egi tavalyi ökör borjum, mellyet most hajttam ala, megh holt, masik megh kerengösödöt es el tevedett.

Anno 1680. 12. augusti. Miskolczon az lovaimot Deory Andras¹²⁸⁹ uram menes pasztora eleiben olvasvan mind aprotól volt szamok nro. 15 ugy, mint eöreg hancza lo nro. 5, kettei szürke, kettei barna, egi deres; eötödfü hancza, gyermek lovak nro. 4, annak kettei daru szörük, kettei barnak; negyedfü hancza csiko nro. 2; deresek tavalyi csiko czödörök, szepekis n. 3 es egy hancza, az is tavaly csiko, melly in summa teszen nro. 15. Ezeken kívül vagyon ket ez idei csiko, mellyel 17 szamnak lesznek.

Anno 1681. die 30. april. Döri Andras uram meg szamlaltatvan akkor lovaimot maga jegjese szerint ekkepen vadnak: két öreg szürke hancza lo nro. 2; ket öreg fekete hancza lo nro. 2; egi öreg deres hancza lo nro. 1, ezeken az regi öreg belyeg van. Negj hatödfü hancza lovak, kettei szürke s kettei barna nro. 4; ket ötödfü deres hancza lovak nro. 2; ket harmadfü hancza csiko nro. 2; egi negjedfü herelt, szürke csiko nro. 1, mellyet fel hoztak. Ket harmadfu mostan herélt csiko nro. 2, azokat is fel hoztak. Egi az fekelyes, harmadfu csödör csiko az nyavalya miat meg nem hereltethet; ket tavalyi mostan meg belyegzet csödör csiko nro. 2; három erlet meg az hancza lovakból. Még az mezön kin maradot egi csiko, ha elől kerül, meg kel belyegezni nro. 1.

Anno 1683. Szent Györgj napkor attam Lengjel Juhasz Jakab juhaszom eleiben az juhaimra, mellyekben volt: eöreg juh nro. 85, ebben egy holt meg; eöreg kos nro. 8; tavalyi barany nro. 10; eöreg kecske nro. 3, melyeknek már ketti meg is erlet volt. Ugyan akkor tajban jegyeztetem meg öszve het baranit. Az utan jegieztetem megh barant nro. 7, ebben holt megh Varallian egi öreg h juh. Magam szüksegere hozattam be barant nro. 4. usque ad 20. may.

Ackor penigh haitattam le Varalliarul az juhaimat Pederben ez idei borjaval valo teheneimet

¹²⁸⁹ Döry (Deory) András a család történeti munkák Rákóczi Ferenc híveként említették. 1722–1729 között Borsod vármegye országgyűlési követeként tevékenykedett. A Döry család Sopron vármegyéből származott, de a 17. században a família egyik ága Gömör, Borsod és Zemplén vármegyékben rendelkezett birtokokkal. Az 1720-as években több Borsod (Kaza, Sajókazinc, Sajóivánka, Vadna, Velezd, Ormos-pusztá, Mucsony-pusztá) és Gömör vármegyei (Simony, Béna, Pogony) eredetileg zálogként birtokolt részt vásárolt meg örökjogon. Ezek egykoron a Rákóczi család vagyonához tartoztak. Ezen kívül Döryről tudjuk, hogy Sajókazincon allodiális szőlőket, Ónodban malmot birtokolt; Bodrodkeresztúrtban pedig egy kúriát. A diósgyőri malom jövedelméből is megillette őt egy rész. Az információkat a teljesség igénye nélkül lásd Extractus possessionum et portionum Rákócziano, quibus Andreas Döry accordavit. Kassa, 1728. január 22. MNL OL E 156 A. Fasc. 67. Nr. 18, fol. 1–6; Aestimatio possessionum et portionum familiae Döry. Évszám nélküli irat. Uo., A. Fasc. 67. Nr. 13, fol. 12–17; Extractus bonorum Regio Fiscalium anno 1685. 1685. szeptember, fol. 15; Aestimatio possessionum et portionum per dominum Andrae Döry. Évszám nélküli irat. Uo., A. Fasc. 67. Nr. 13/a, fol. 18–31; Conscriptio dominii Diósgyőriensis et Appertinentiarum. Az irat 1702-ben keletkezett. Uo., A. Fasc. 87. Nr. 67, fol. 2; Specificatio vinearum nonae et decimae. 1720. február 15. Uo., A. Fasc. 122. Nr. 27/c, fol. 1; Projectum in medietate fiscalis dominii Ónod. Kassa, 1724. március 17. Uo., A. Fasc. 26. Nr. 4, fol. 2; Conscriptio quarum possessorum et praediorum ex bonis Csetnekiensibus. Kassa, 1728. december 18. Uo., A. Fasc. 157. Nr. 9, fol. 3–7; NAGY, III, 1858, 373–374; BOROVSKY, 1905, 528.

nro. 7; tavaly borjával valot, fejöst nro. 1; ket fiatal bikat nro. 2; meddő tehenet nro. 11; uszőket, mellyeknek iob resze harmadfű, nemellyik tavaly nro. 6; jarmos tulykot nro. 8. Ezek az Alföldrül haitot marhak, ugian ackor haitattam le Pederben az többivel egi idefel valo, erlöven¹²⁹⁰ jaro jo öregh tehenet.

Die eodem 20. maji. Kiralyiban haitattam tizenöt belieges tulykot nro. 15, melynek egyike csipejeben megh bomlot. Ugian ackor Horkan hagiattam nro. 15, melinek tizenharma ökor, tino, abban vagion harmadfű nro. 1; tavalyi 1; harmadfű üsző nro. 2. Harmatul kel fizetnem az pasztornak egi–egi mertek¹²⁹¹ gabonat. Ez ide fellyeb fel jedzet szarvas marhamnak hatvanötet az tavaly tinokkal edgiüt Ecsédrül haitottak volt Söreghre, meliben ot az hitvansagh miat egi maradot. Az teöbbit az Bata Thamastul marat, 3 marhaval hajtattam Söreghrül Horkara.

¹²⁹⁰ Erlett, azaz ellett.

¹²⁹¹ Valószínűleg a mérőre gondol. A mérő (latinul: *metreta*, németül: *Metz*) az űrmértékek egyike, átlagos értéke 40 kilogram. BOGDÁN, 1991, 59.

3. A vizsgált települések listája

A településjegyzék azoknak a községeknek a felsorolását tartalmazza, amelyeket a doktori disszertációban említék. A földrajzi nevek meghatározásában a következő rendszert követtem: elsőként a település korabeli elnevezését tüntettem fel, majd zárójelben megadtam azt a vármegyét, amelyhez a község a korszakban tartozott. A nyíl után *kurzívan* jelöltem a helység mai hivatalos nevét, zárójelben pedig a jelenlegi közigazgatási beosztását. Utóbbi esetben figyelembe vettem azt, hogy a falu hazánk területén, vagy az országhatáron túl helyezkedik el. A Magyarországon található községek esetében a megye nevét, a szomszédos országok tekintetében a járásokat (*okres*) is feljegyeztem. Mindkét esetben rövidítést alkalmaztam az országok jelölésére.

RÖVIDÍTÉSEK

H = Magyarország
HR = Horvátország
dn. = dátum nélkül
ROM = Románia
SK = Szlovákia
vm. = vármegye
SRB= Szerbia
UKR = Ukrajna

TELEPÜLÉSEK

A

Acsa (Pest-Pilis-Solt vármegye) → ma: *Acsa* (Pest vármegye, H)
Adacs (Pest-Pilis-Solt vármegye) → ma: *Kunadacs* (Bács-Kiskun vármegye, H)
(Tisza)Adony (Bereg vármegye) → ma: *Tiszaadony* (Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye, H)
Akli (Ugocsa vármegye) → ma: *Akli, Okli* (Beregszászi járás, UKR)
Alberti (Pest-Pilis-Solt vármegye) → ma: *Albertirsa* (Pest vármegye, H)
Almás (Torna vármegye) → ma: *Jablonov nad Turňou* (Rožňava, SK)
Almás (Nógrád vármegye) → ma: *Tóalmás* (Pest vármegye, H)

- Alsóregmec (Zemplén vármegye) → ma: *Alsóregmec* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)
- Alsószend (Abaúj vármegye) → ma: *Szalaszend* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)
- Alsószőlős (Nyitra vármegye) → ma: *Dolný Vinodol, Vinodol része* (Nitra, SK)
- (Aranyos)Apáti (Szabolcs vármegye) → ma: *Aranyosapáti* (Szabolcs-Szatmár-Bereg vm., H)
- (Olcsva)Apáti (Szabolcs vármegye) → ma: *Olcsvaapáti* (Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye, H)
- Áporka (Pest-Pilis-Solt vármegye) → ma: *Áporka* (Pest vármegye, H)
- Apostag (Pest-Pilis-Solt vármegye) → ma: *Apostag* (Bács-Kiskun vármegye, H)
- (Puszt)Avacs (Pest-Pilis-Solt vm.) → ma: *Pusztavacs* (Pest vármegye, H)
- B**
- Bábocka-puszt (Békés vármegye) → ma: *Nagykörös része volt* (Pest vármegye, H)
- Bajka (Bars vármegye) → ma: *Bajka* (Levice, SK)
- Bajna (Zemplén vármegye) → ma: *Zbojné* (Medzilaborce, SK)
- (Tisza)Balla (Heves-Külső Szolnok vm.) → ma: *Törökszentmiklós része* (Jász-Nagykun-Szolnok vármegye, H)
- Balogfalu (Gömör vármegye) → ma: *Blhovce* (Rimavská Sobota, SK)
- Bánóc (Zemplén vármegye) → ma: *Bánovce nad Ondavou* (Michalovce, SK)
- Bánréve (Békés vármegye) → ma: *Nagyrev* (Jász-Nagykun-Szolnok vármegye, H)
- Batiz (Szatmár vármegye) → ma: *Botiz* (Szatmár megye, ROM)
- Bátöny (Heves-Külső Szolnok vm.) → ma: *Bátönyterenyé* (Nógrád vármegye, H)
- Bátor (Heves-Külső Szolnok vm.) → ma: *Bátor* (Heves vármegye, H)
- Becske (Nógrád vármegye) → ma: *Becske* (Nógrád vármegye, H)
- Béna (Gömör vármegye) → ma: *Belina* (Lučenec, SK)
- Bénye (Pest-Pilis-Solt vármegye) → ma: *Bénye* (Pest vármegye, H)
- Beretke (Gömör vármegye) → ma: *Bretka* (Rožňava, SK)
- Betlér (Gömör vármegye) → ma: *Betliar* (Rožňava, SK)
- Bisztró (Gömör vármegye) → ma: *Ratkovské Bystré* (Revúca, SK)
- Bodókővár (Abaúj vármegye) → ma: *Boldogkővár* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)
- Bodonlaka (Sáros vármegye) → ma: *Bodovce* (Sabinov, SK)
- Bodrogkeresztúr (Zemplén vm.) → ma: *Bodrogkeresztúr* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)

- Borhíd (Szatmár vármegye) → ma: *Valea Vinului* (Szatmár megye, ROM)
 Borosjenő (Arad vármegye) → ma: *Ineu* (Arad megye, ROM)
 Bökény (Csongrád vármegye) → ma: *Szentes része* (Csongrád-Csanád vármegye, H)
 Bussa (Nógrád vármegye) → ma: *Bušince* (Veľký Krtíš, SK)

C

- Cegléd (Pest-Pilis-Solt vármegye) → ma: *Cegléd* (Pest vármegye, H)
 Ceréd (Nógrád vármegye) → ma: *Cered* (Nógrád vármegye, H)
 Cinkota (Pest-Pilis-Solt vármegye) → ma: *Cinkota, Budapest része* (Budapest, H)

CS

- (Rákos)Csaba (Pest-Pilis-Solt vm.) → ma: *Rákoscsaba, Budapest része* (Budapest, H)
 Császlóc (Ung vármegye) → ma: *Часливи* (Ungvári járás, UKR)
 Csécs (Abaúj vármegye) → ma: *Čečejevce* (Košice-okolie, SK)
 Csehi (Heves-Külső Szolnok vm.) → ma: *Egercsehi* (Heves vármegye, H)
 Csekekáta (Pest-Pilis-Solt vármegye) → ma: *Nagykáta* (Pest vármegye, H)
 Csenyéte (Abaúj vármegye) → ma: *Csenyéte* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)
 Csetharaszt (Pest-Pilis-Solt vm.) → ma: *Pusztavacs része* (Pest vármegye, H)
 Csobád (Abaúj vármegye) → ma: *Csobád* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)
 Csorba (Liptó vármegye) → ma: *Štrba* (Poprad, SK)
 Csörgő (Zemplén vármegye) → ma: *Čerhov* (Trebíšov, SK)

D

- Dab (Pest-Pilis-Solt vármegye) → ma: *Dömsöd része* (Pest vármegye, H)
 Dány (Pest-Pilis-Solt vármegye) → ma: *Dány* (Pest vármegye, H)
 Debréte (Borsod vármegye) → ma: *Debréte* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)
 Demecser (Szabolcs vármegye) → ma: *Demecser* (Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye, H)
 Ders (Borsod vármegye) → ma: *Mezőcsát része* (Borsod-Abaúj-Zemplén vm., H)
 Detek (Abaúj vármegye) → ma: *Detek* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)
 Detér (Gömör vármegye) → ma: *Gemerské Dechtáre* (Rimavská Sobota, SK)
 Diósgyőr (Borsod vármegye) → ma: *Miskolc része* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)
 Dorogháza (Heves-Külső Szolnok vm.) → ma: *Dorogháza* (Nógrád vármegye, H)
 Dömsöd (Pest-Pilis-Solt vármegye) → ma: *Dömsöd* (Pest vármegye, H)
 Duplín (Sáros vármegye) → ma: *Duplín* (Stropkov, SK)

E

- Ecséd (Heves-Külső Szolnok vm.) → ma: *Ecséd* (Heves vármegye, H)

Egreskáta (Pest-Pilis-Solt vármegye) → ma: *Nagykáta része* (Pest vármegye, H)
 Egyházasgerge (Nógrád vármegye) → ma: *Egyházasgerge* (Nógrád vármegye, H)
 Ellés (Csongrád vármegye) → ma: *Ellősmonostora* (Csongrád-Csanád vármegye, H)
 Encs (Abaúj vármegye) → ma: *Encs* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)
 Enyicke (Abaúj vármegye) → ma: *Haniska* (Košice-okolie, SK)
 Érsekújvár (Nyitra vármegye) → ma: *Nové Zámky* (Nové Zámky, SK)
 Eszék (Verőce vármegye) → ma: *Osijek* (Osječko-baranjska županija, SK)

F

Fáj (Abaúj vármegye) → ma: *Fáj* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)
 Fancsal (Abaúj vármegye) → ma: *Fancsal* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)
 Fejércse (Bereg vármegye) → ma: *Hetefejércse* (Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye, H)
 Felsőméra (Abaúj vármegye) → ma: *Méra* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)
 Filkeháza (Abaúj vármegye) → ma: *Filkeháza* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)
 Fokorú (Heves-Külső Szolnok vm.) → ma: *Besenyszög része* (Jász-Nagykun-Szolnok vm., H)
 Füle (Nógrád vármegye) → ma: *Fil`akovo, Füle* (Lučenec, SK)
 Füzér (Abaúj vármegye) → ma: *Füzér* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)
 Füzésér (Zemplén vármegye) → ma: *Vrbnica* (Michalovce, SK)

G

Gagy (Abaúj vármegye) → ma: *Alsó- és Felsőgagy* (Borsod-Abaúj-Zemplén vm., H)
 Gagybátor (Abaúj vármegye) → ma: *Gagybátor* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)
 Garadna (Abaúj vármegye) → ma: *Garadna* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)
 Gárd (Abaúj vármegye) → ma: —
 Gellénfalva (Nyitra vármegye) → ma: *Jeleňová, Gellénfalu, Alsóvásárd része* (Hlohovec, SK)
 Gemzse (Szabolcs vármegye) → ma: *Gemzse* (Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye, H)
 (Lipta)Gerge (Nógrád vármegye) → ma: *Egyházasgerge* (Nógrád vármegye, H)
 Gergelyi (Bereg vármegye) → ma: *Gergelyiugornya* (Szabolcs-Szatmár-Bereg vm., H)
 Gomba (Pest-Pilis-Solt vármegye) → ma: *Gomba* (Pest vármegye, H)
 Gortva (Gömör vármegye) → ma: *Gortva, Gortvakisfalud* (Rimavská Sobota, SK)
 Gömör (Gömör vármegye) → ma: *Gemer* (Revúca, SK)

- Gömörpanyit (Gömör vármegye) → ma: *Gemerská Panica, Gömörpanyit* (Rožňava, SK)
 Gönc (Abaúj vármegye) → ma: *Gönc* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)
 Göncruszka (Abaúj vármegye) → ma: *Göncruszka* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)

GY

- Gyömrő (Pest-Pilis-Solt vármegye) → ma: *Gyömrő* (Pest vármegye, H)
 Gyöngyös (Heves-Külső Szolnok vm.) → ma: *Gyöngyös* (Heves vármegye, H)
 Gyulaháza (Szabolcs vármegye) → ma: *Gyulaháza* (Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye, H)
 Gyüre (Szabolcs vármegye) → ma: *Gyüre* (Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye, H)

H

- Halásztelek (Pest-Pilis-Solt vm.) → ma: *Halásztelek* (Pest vármegye, H)
 Halmaj (Abaúj vármegye) → ma: *Halmaj* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)
 Halomháza (Pest-Pilis-Solt vm.) → ma: *Vecsés része* (Pest vármegye, H)
 (Új)Hartyán (Pest-Pilis-Solt vm.) → ma: *Újhartyán* (Pest vármegye, H)
 Hatvan (Heves-Külső Szolnok vm.) → ma: *Hatvan* (Heves vármegye, H)
 Hedri (Sáros vármegye) → ma: *Hendrichovce* (Prešov, SK)
 Heréd (Nógrád vármegye) → ma: *Heréd* (Heves vármegye, H)
 Hernád (Pest-Pilis-Solt vármegye) → ma: *Hernád* (Pest vármegye, H)
 Hete (Bereg vármegye) → ma: *Hetefejércse* (Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye, H)
 Heves (Heves-Külső Szolnok vm.) → ma: *Heves* (Heves vármegye, H)
 Hidegkút (Nógrád vármegye) → ma: *Studená, Medveshidegkút* (Rimavská Sobota, SK)
 Hilyó (Abaúj vármegye) → ma: *Hýlov* (Košice-okolie, SK)
 Horka (Gömör vármegye) → ma: *Gemerská Hôrka* (Rožňava, SK)
 Hort (Heves-Külső Szolnok vm.) → ma: *Hort* (Heves vármegye, H)
 Hrabkó (Sáros vármegye) → ma: *Hrabkov* (Prešov, SK)
 Hubó (Gömör vármegye) → ma: *Hubovo* (Rimavská Sobota, SK)
 Hunsdorf (Szepes vármegye) → ma: *Huncovce* (Kežmarok, SK)
 Hügye (Pest-Pilis-Solt vármegye) → ma: *Ráckeve része* (Pest vármegye, H)

I

- Imrefalva (Pest-Pilis-Solt vm.) → ma: —
 Ináncs (Abaúj vármegye) → ma: *Ináncs* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)
 Inárcs (Pest-Pilis-Solt vármegye) → ma: *Inárcs* (Pest vármegye, H)

Irsa (Pest-Pilis-Solt vármegye) → ma: *Albertirsa* (Pest vármegye, H)
Istvánháza (Szolnok vármegye) → ma: *Kunszentmárton része* (Jász-Nagykun-Szolnok vármegye, H)

J

Jakabháza (Vas vármegye) → ma: *Jakabháza* (Vas vármegye, H)
Jánd (Bereg vármegye) → ma: *Jánd* (Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye, H)
(Magyar)Jesztréb (Zemplén vm.) → ma: *Zemplínske Jastrabie, Magyarsas* (Trebišov, SK)
Jósvafő (Abaúj vármegye) → ma: *Jósvafő* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)

K

Kakaslomnic (Szepes vármegye) → ma: *Veľká Lomnica* (Kežmarok, SK)
Kakucs (Pest-Pilis-Solt vármegye) → ma: *Kakucs* (Pest vármegye, H)
Kassa (Abaúj vármegye) → ma: *Košice* (Košice-okolie, SK)
Kápolnásragyolc (Nógrád vm.) → ma: *Radzovce (Ragyolc) része* (Lučenec, SK)
(Szentmárton)Káta (Pest-Pilis-Solt vm.) → ma: *Szentmártonkáta* (Pest vármegye, H)
Káva (Pest-Pilis-Solt vármegye) → ma: *Káva* (Pest vármegye, H)
(Sajó)Kaza (Borsod vármegye) → ma: *Sajókaza* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)
(Sajó)Kazinc (Borsod vármegye) → ma: *Sajókazinc* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)
Kellemes (Sáros vármegye) → ma: *Ľubotice* (Prešov, SK)
Kér (Abaúj vármegye) → ma: *Abaújkér* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)
(Komlós)Keresztes (Sáros vm.) → ma: *Chmeľov* (Prešov, SK)
Keresztúr (Nógrád vármegye) → ma: *Nagykeresztúr* (Nógrád vármegye, H)
(Rákos)Keresztúr (Pest-Pilis-Solt vm.) → ma: *Rákoskeresztúr, Budapest része* (Budapest, H)
Kéthely (Somogy vármegye) → ma: *Kéthely* (Somogy vármegye, H)
(Kis)Kinizs (Abaúj vármegye) → ma: *Kiskinizs* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)
Királyi (Gömör vármegye) → ma: *Králik* (Revúca, SK)
Kisbélina (Nógrád vármegye) → ma: —
Kóka (Pest-Pilis-Solt vármegye) → ma: *Kóka* (Pest vármegye, H)
Komlós (Abaúj vármegye) → ma: *Füzérkomlós* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)
Kónyus (Ung vármegye) → ma: *Koňuš, Unglovasd* (Sobrance, SK)
Korlát (Abaúj vármegye) → ma: *Korlát* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)
Korlát (Nyitra vármegye) → ma: *Cerová* (Senica, SK)
Kozma (Zemplén vármegye) → ma: *Kuzmice* (Trebišov, SK)
Kökényes (Nógrád vármegye) → ma: *Nagykökényes* (Heves vármegye, H)

- Kőrös (Pest-Pilis-Solt vármegye) → ma: *Nagykőrös* (Pest vármegye, H)
- Körtvélyes (Csongrád vármegye) → ma: *Körösladány része* (Békés vármegye, H)
- Krokava (Gömör vármegye) → ma: *Krokava* (Rimavská Sobota, SK)
- Kudlóc (Zemplén vármegye) → ma: —
- Kunszentmiklós (Pest-Pilis-Solt vm.) → ma: *Kunszentmiklós* (Bács-Kiskun vármegye, H)
- Kurinc (Gömör vármegye) → ma: *Kurinec* (Rimavská Sobota, SK)
- Kurtány (Nógrád vármegye) → ma: *Fil'akovské Kováče része* (Lučenec, SK)
- Kürtös (Nógrád vármegye) → ma: *Malý Krtíš* (Veľký Krtíš, SK)

L

- (Kiskun)Lacháza (Pest-Pilis-Solt vm.) → ma: *Kiskunlacháza* (Pest vármegye, H)
- Láncok (Abaúj vármegye) → ma: *Nižný Lánec, Alsólánc* (Košice-okolie, SK)
- Lapispatak (Sáros vármegye) → ma: *Ploské* (Košice-okolie, SK)
- Leb/Löb (Pest-Pilis-Solt vármegye) → ma: —
- Legénd (Nógrád vármegye) → ma: *Legénd* (Nógrád vármegye, H)
- Legenye (Zemplén vármegye) → ma: *Luhýňa* (Trebíšov, SK)
- Lengyel (Abaúj vármegye) → ma: *Košická Polianka, Lengyelfalva* (Košice-okolie, SK)
- Lipóc (Sáros vármegye) → ma: *Kecerovský Lipovec* (Košice-okolie, SK)
- Liszka (Zemplén vármegye) → ma: *Olaszliszka* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)
- Locsod (Pest-Pilis-Solt vármegye) → ma: *Pécel része* (Pest vármegye, H)
- Lucsin (Nógrád vármegye) → ma: *Lucfalva* (Nógrád vármegye, H)
- Ludas (Heves-Külső Szolnok vm.) → ma: *Ludas* (Heves vármegye, H)
- Lukovistye (Gömör vármegye) → ma: *Lukovištia* (Rimavská Sobota, SK)
- Lyuba puszta (Abaúj vármegye) → ma: —

M

- Maconka (Heves-Külső Szolnok vm.) → ma: *Bátonyterenye része* (Nógrád vármegye, H)
- Mácsa (Pest-Pilis-Solt vármegye) → ma: *Galgamácsa* (Pest vármegye, H)
- Mád (Zemplén vármegye) → ma: *Mád* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)
- Maglód (Pest-Pilis-Solt vármegye) → ma: *Maglód* (Pest vármegye, H)
- Malah (Gömör vármegye) → ma: *Özörény (Gemerská Hôrka) része* (Rožňava, SK)
- Máma (Csongrád vármegye) → ma: —
- Mátyásháza (Abaúj vármegye) → ma: *Felsőregmec része* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)

- (Vas)Mogyer (Szabolcs vármegye) → ma: *Vasmegyer* (Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye, H)
- Méheske (Abaúj vármegye) → ma: *Včeláre, Méhészudvarnok része* (Košice-okolie, SK)
- Melléte (Gömör vármegye) → ma: *Meliata* (Rožňava, SK)
- (Hód)Mezővásárhely (Csongrád vm.) → ma: *Hódmezővásárhely* (Csongrád-Csanád vármegye, H)
- Mikebuda (Pest-Pilis-Solt vm.) → ma: *Mikebuda* (Pest vármegye, H)
- Miskolc (Borsod vármegye) → ma: *Miskolc* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)
- Miszlóka (Abaúj vármegye) → ma: *Myslava* (Košice II, SK)
- Monor (Pest-Pilis-Solt vármegye) → ma: *Monor* (Pest vármegye, H)
- Mónosbél (Borsod vármegye) → ma: *Mónosbél* (Heves vármegye, H)
- Monosza (Nógrád vármegye) → ma: *Radzovce (Ragyolc) része* (Lučenec, SK)
- Mucsin-puszta (Nógrád vármegye) → ma: *Mučín* (Lučenec, SK)
- Mucsony (Borsod vármegye) → ma: *Múcsony* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)
- Mulyad (Nógrád vármegye) → ma: *Muľa* (Veľký Krtíš, SK)

N

- Nagybánya (Szatmár vármegye) → ma: *Baia Mare* (Máramaros megye, ROM)
- Nagybátöny (Heves-Külső Szolnok vm.) → ma: *Bátönyterenyé része* (Nógrád vármegye, H)
- Nagyceseb (Zemplén vármegye) → ma: *Žbince* (Michalovce, SK)
- Nagyenyed (Fehér vármegye) → ma: *Aiud* (Fehér megye, ROM)
- Nagygejőc (Ung vármegye) → ma: *Белуки Геїєуї* (Ungvári járás, UKR)
- Nagyida (Abaúj vármegye) → ma: *Veľká Ida* (Košice-okolie, SK)
- Nagykáta (Pest-Pilis-Solt vármegye) → ma: *Nagykáta* (Pest vármegye, H)
- Nagymihály (Zemplén vármegye) → ma: *Michalovce* (Michalovce, SK)
- Nagyréde (Heves-Külső Szolnok vm.) → ma: *Nagyréde* (Heves vármegye, H)
- Nagysáp (Esztergom vármegye) → ma: *Nagysáp* (Komárom-Esztergom vármegye, H)
- Nagyunyom (Vas vármegye) → ma: *Balogunyom* (Vas vármegye, H)
- Nagyvitéz (Sáros vármegye) → ma: *Vit'az* (Prešov, SK)
- (Alsó)Némedi (Pest-Pilis-Solt vm.) → ma: *Alsónémedi* (Pest vármegye, H)
- Nova(j) (Abaúj vármegye) → ma: *Novaj* (Heves vármegye, H)
- Nyáregyháza (Pest-Pilis-Solt vm.) → ma: *Nyáregyháza* (Pest vármegye, H)

O, Ó

- Óbást (Nógrád vármegye) → ma: *Stará Bašta* (Rimavská Sobota, SK)

- Ócsa (Pest-Pilis-Solt vármegye) → ma: *Ócsa* (Pest vármegye, H)
 Ond (Zemplén vármegye) → ma: *Szerencs része* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)
 Ónod (Borsod vármegye) → ma: *Ónod* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)
 Ormos (Borsod vármegye) → ma: *Ormosbánya* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)

Ö, Ő

- Örkény (Pest-Pilis-Solt vármegye) → ma: *Örkény* (Pest vármegye, H)
 Özörény (Gömör vármegye) → ma: *Gemerská Hôrka* (Rožňava, SK)

P

- Pakony (Pest-Pilis-Solt vármegye) → ma: *Felsőpakony* (Pest vármegye, H)
 Pálháza (Abaúj vármegye) → ma: *Pálháza* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)
 Pamlin (Abaúj vármegye) → ma: *Pamlény* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)
 Pánd (Pest-Pilis-Solt vármegye) → ma: *Pánd* (Pest vármegye, H)
 Pányok (Abaúj vármegye) → ma: *Pányok* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)
 Parasznya (Szatmár vármegye) → ma: *Nyírparasznya* (Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye, H)

(Túr)Pásztó (Heves-Külső-Szolnok vm.) → ma: *Pásztó* (Nógrád vármegye, H)

(Gyöngyös)Pata (Heves-Külső Szolnok vm.) → ma: *Gyöngyöspata* (Heves vármegye, H)

Pataj (Pest-Pilis-Solt vármegye) → ma: *Dunapataj* (Bács-Kiskun vármegye, H)

(Sáros)Patak (Zemplén vármegye) → ma: *Sárospatak* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)

Pécel (Pest-Pilis-Solt vármegye) → ma: *Pécel* (Pest vármegye, H)

Péder (Abaúj vármegye) → ma: *Peder* (Košice-okolie, SK)

Peklén/Peklin (Sáros vármegye) → ma: *Ruské Pekl'any* (Prešov, SK)

Pelsőc (Gömör vármegye) → ma: *Plešivec* (Rožňava, SK)

Pereg (Pest-Pilis-Solt vármegye) → ma: *Kiskunlacháza része* (Pest vármegye, H)

Perkáta (Fejér vármegye) → ma: *Perkáta* (Fejér vármegye, H)

Perkupa (Abaúj vármegye) → ma: *Perkupa* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)

Pétervására (Heves-Külső Szolnok vm.) → ma: *Pétervására* (Heves vármegye, H)

(Lövő)Petri (Szabolcs vármegye) → ma: *Lövőpetri* (Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye, H)

Pilis (Nógrád vármegye) → ma: *Pleš* (Lučenec, SK)

Pilis (Pest-Pilis-Solt vármegye) → ma: *Pilis* (Pest vármegye, H)

Pogony (Gömör vármegye) → ma: *Szilaspogony* (Nógrád vármegye, H)

Pusztaragolc (Nógrád vármegye) → ma: *Radzovce (Ragyolc) része* (Lučenec, SK)

R

Ráckeve (Pest-Pilis-Solt vármegye) → ma: *Ráckeve* (Pest vármegye, H)

Ráda (Pest-Pilis-Solt vármegye) → ma: *Bugyi része* (Pest vármegye, H)

Ragyolc (Nógrád vármegye) → ma: *Radzovce* (Lučenec, SK)

Rátkó (Gömör vármegye) → ma: *Ratková* (Revúca, SK)

Réthát (Temes vármegye) → ma: *Tisa Nouă* (Arad vármegye, ROM)

Rimaszombat (Gömör vármegye) → ma: *Rimavská Sobota* (Rimavská Sobota, SK)

Rozložna (Gömör vármegye) → ma: *Rozložná* (Rožňava, SK)

Rozsnyó (Gömör vármegye) → ma: *Rožňava* (Rožňava, SK)

S

Saca (Abaúj vármegye) → ma: *Šaca* (Košice-okolie, SK)

Sajóivánka (Borsod vármegye) → ma: *Sajóivánka* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)

Semse (Abaúj vármegye) → ma: *Šemša* (Košice-okolie, SK)

(Z)Siger (Pest-Pilis-Solt vármegye) → ma: *Zsigerpuszta*, ma Tápióság része (Pest vármegye, H)

Simony (Gömör vármegye) → ma: *Šimonovce* (Rimavská Sobota, SK)

Siroka (Sáros vármegye) → ma: *Široké* (Prešov, SK)

Sőreg (Gömör vármegye) → ma: *Šurice* (Lučenec, SK)

(Bereg)Surány (Bereg vármegye) → ma: *Beregsurány* (Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye, H)

SZ

Szajol (Szolnok vármegye) → ma: *Szajol* (Jász-Nagykun-Szolnok vármegye, H)

(Nagy)Szalánc (Abaúj vármegye) → ma: *Slanec* (Košice-okolie, SK)

(Tisza)Szalka (Bereg vármegye) → ma: *Tiszaszalka* (Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye, H)

Szalkszentmárton (Pest-Pilis-Solt vm.) → ma: *Szalkszentmárton* (Bács-Kiskun vármegye, H)

Szanda (Nógrád vármegye) → ma: *Szanda* (Nógrád vármegye, H)

Szántó (Abaúj vármegye) → ma: *Abaújszántó* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)

(Szántó)Szentgyörgy (Pest-Pilis-Solt vm.) → ma: *Tatárszentgyörgy* (Pest vármegye, H)

Szászfa (Borsod vármegye) → ma: *Szászfa* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)

Szécsény (Nógrád vármegye) → ma: *Szécsény* (Nógrád vármegye, H)

Szécsényhalászi (Nógrád vármegye) → ma: *Ludányhalászi* (Nógrád vármegye, H)

- (Monostor)Szeg (Bács vármegye) → ma: *Бачки Моноштор* (Vajdaság tartomány, SRB)
- (Tó)Szeg (Pest-Pilis-Solt vármegye) → ma: *Tószeg* (Jász-Nagykun-Szolnok vármegye, H)
- Szele (Pest-Pilis-Solt vármegye) → ma: *Tápiószele* (Pest vármegye, H)
- (Mező)Szemere (Abaúj vármegye) → ma: *Mezőszemere* (Heves vármegye, H)
- Szemere (Borsod vármegye) → ma: *Szemere* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)
- Szendrő (Borsod vármegye) → ma: *Szendrő* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)
- Szentandrás (Békés vármegye) → ma: *Békésszentandrás* (Békés vármegye, H)
- Szentes (Csongrád vármegye) → ma: *Szentes* (Csongrád-Csanád vármegye, H)
- Szentgyörgy (Pest-Pilis-Solt vm.) → ma: *Szentgyörgypuszta* (Bács-Kiskun vármegye, H)
- (Motkó)Szentkereszt (Liptó vm.) → ma: *Svätý Kríž része* (Liptovský Mikuláš, SK)
- Szentkereszt (Sáros vármegye) → ma: *Križovany* (Prešov, SK)
- Szentkirály (Pest-Pilis-Solt vm.) → ma: *Dány része* (Pest vármegye, H)
- Szentpéter (Nógrád vármegye) → ma: *Nógrádszentpéter* (Nógrád vármegye, H)
- Szenttamáskáta (Pest-Pilis-Solt vm.) → ma: *Szentlőrinc-káta része* (Pest vármegye, H)
- Szepsi (Abaúj vármegye) → ma: *Moldava nad Bodvou* (Košice-okolie, SK)
- (Puszta)Szer (Csongrád vármegye) → ma: *Pusztaszer* (Csongrád-Csanád vármegye, H)
- Szeregy (Nógrád vármegye) → ma: *Cered* (Nógrád vármegye, H)
- Szilice (Abaúj vármegye) → ma: *Silica* (Rožňava, SK)
- Szilistye (Gömör vármegye) → ma: *Slizké* (Rimavská Sobota, SK)
- Szirmabesenyő (Borsod vármegye) → ma: *Szirmabesenyő* (Borsod-Abaúj-Zemplén vm., H)
- Szkáros (Gömör vármegye) → ma: *Skerešovo* (Revúca, SK)
- Szőlősardó (Abaúj vármegye) → ma: *Szőlősardó* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)
- Szuha (Heves-Külső Szolnok vm.) → ma: *Szuha* (Nógrád vármegye, H)
- Szurdok (Abaúj vármegye) → ma: *Hernádszurdok* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)
- T**
- Taktakenéz (Szabolcs vármegye) → ma: *Taktakenéz* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)
- Tállya (Zemplén vármegye) → ma: *Tállya* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)
- Tarcal (Zemplén vármegye) → ma: *Tarcal* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)
- Tarna (Ung vármegye) → ma: *Trnava pri Laborci* (Michalovce, SK)
- Tass (Pest-Pilis-Solt vármegye) → ma: *Tass* (Bács-Kiskun vármegye, H)
- Terbeléd (Nógrád vármegye) → ma: *Trebeľovce* (Lučenec, SK)
- (Homok)Terenye (Nógrád vm.) → ma: *Mátraterenye része* (Nógrád vármegye, H)

- Teresztenye (Abaúj vármegye) → ma: *Teresztenye* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)
- Tete (Pest-Pilis-Solt vármegye) → ma: *Gomba része* (Pest vármegye, H)
- Tétény (Pest-Pilis-Solt vármegye) → ma: *Nagytétény* (Pest vármegye, H), *Budatétény* (Pest vármegye, H)
- Tiszafüred (Szolnok vármegye) → ma: *Tiszafüred* (Jász-Nagykun-Szolnok vármegye, H)
- Tiszajenő (Heves-Külső Szolnok vm.) → ma: *Tiszajenő* (Jász-Nagykun-Szolnok vármegye, H)
- Tiszaörs (Heves-Külső Szolnok vm.) → ma: *Tiszaörs* (Jász-Nagykun-Szolnok vármegye, H)
- Tiszapüspöki (Heves-Külső Szolnok vm.) → ma: *Tiszapüspöki* (Jász-Nagykun-Szolnok vármegye, H)
- Tiszaszentimre (Heves-Külső Szolnok vm.) → ma: *Tiszaszentimre* (Jász-Nagykun-Szolnok vármegye, H)
- Tiszavárkony (Heves-Külső Szolnok vm.) → ma: *Tiszavárkony* (Jász-Nagykun-Szolnok vármegye, H)
- Tokaj (Zemplén vármegye) → ma: *Tokaj* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)
- Tolcsva (Zemplén vármegye) → ma: *Tolcsva* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)
- Tőke (Csongrád vármegye) → ma: *Nagytőke* (Csongrád-Csanád vármegye, H)
- Tömörkény (Csongrád vármegye) → ma: *Tömörkény* (Csongrád-Csanád vármegye, H)
- Tűzberek puszta (Pest-Pilis-Solt vm.) → ma: *Maglód része* (Pest vármegye, H)
- U, Ú**
- (Jászó)Újfalu (Abaúj vármegye) → ma: *Nováčany* (Košice-okolie, SK)
- Újfalu (Pest-Pilis-Solt vármegye) → ma: *Monor része* (Pest vármegye, H)
- (Sátoralja)Újhely (Zemplén vm.) → ma: *Sátoraljaújhely* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)
- Újlak (Abaúj vármegye) → ma: *Abaújlak* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)
- Újváros (Szatmár vármegye) → ma: *Orașu Nou* (Szatmár megye, ROM)
- Újvásár (Gömör vármegye) → ma: *Rybník* (Revúca, SK)
- Ungvár (Ung vármegye) → ma: *Ужгород* (Ungvári járás, UKR)
- Ü, Ű**
- Üllő (Pest-Pilis-Solt vármegye) → ma: *Üllő* (Pest vármegye, H)
- V**
- Vacs (Pest-Pilis-Solt vármegye) → ma: *Pusztavacs* (Pest vármegye, H)
- Vadna (Borsod vármegye) → ma: *Vadna* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)

- Vágás (Abaúj vármegye) → ma: *Kovácsvágás* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)
- Vajkóc (Ung vármegye) → ma: *Kapušianske Vojkovce* (Michalovce, SK)
- Varbó (Borsod vármegye) → ma: *Varbó* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)
- (Kis)Varsány (Szabolcs vármegye) → ma: *Kisvarsány* (Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye, H)
- (Nagy)Varsány (Szabolcs vármegye) → ma: *Nagyvarsány* (Szabolcs-Szatmár-Bereg vm., H)
- Vasvári (Szatmár vármegye) → ma: *Nyírvasvári* (Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye, H)
- Vecsés (Pest-Pilis-Solt vármegye) → ma: *Vecsés* (Pest vármegye, H)
- Vehéc (Zemplén vármegye) → ma: *Vehec* (Vranov nad Topľou, SK)
- Velezd (Borsod vármegye) → ma: *Sajóvelezd* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)
- Verbóc (Ung vármegye) → ma: *Вербо́вецъ* (Beregszászi járás, UKR)
- Veresvágás (Sáros vármegye) → ma: *Červenica* (Prešov, SK)
- (Tisza)Vid (Bereg vármegye) → ma: *Tiszavid* (Szabolcs-Szatmár-Bereg vármegye, H)
- Visnyó (Zemplén vármegye) → ma: *Višňov* (*Višňov*, SK)
- Viszló (Borsod vármegye) → ma: *Viszló* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)
- Vizsoly (Abaúj vármegye) → ma: *Vizsoly* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)
- Z**
- Zabar (Gömör vármegye) → ma: *Zabar* (Nógrád vármegye, H)
- Zelevény (Csongrád vármegye) → ma: *Szelevény* (Jász-Nagykun-Szolnok vármegye, H)
- Zubogy (Gömör vármegye) → ma: *Zubogy* (Borsod-Abaúj-Zemplén vármegye, H)
- ZS**
- Zsámbok (Pest-Pilis-Solt vármegye) → ma: *Zsámbok* (Pest vármegye, H)
- (Z)siger (Pest-Pilis-Solt vármegye) → ma: *Zsigerpuszta*, ma Tápióság része (Pest vármegye, H)

XI. FORRÁSOK ÉS SZAKIRODALOM

1. A források lelőhelye

MNL OL = Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára

A szekció. Magyar kancelláriai levéltár. Magyar Királyi Kancellária regisztratúrája

A 57 Libri regii

A 130 Levéltári segédletek

E szekció. Magyar kincstári levéltárak. Magyar Kamara Levéltára

E 41 Litterae ad cameram exaratae

E 156 Urbaria et Conscriptioes

E 190 Rákóczi-család levéltára

E 200 Acta diversarum familiarum

P szekció. Családi levéltárak

P 1729 Fáy család levéltára

P 1806 Puky család levéltára

MNL BAZML = Magyar Nemzeti Levéltár Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Levéltára

IV. Megyei törvényhatóságok, szabad királyi városok és törvényhatósági jogú városok

501. Borsod vármegye Nemesi Közgyűlésének iratai

MNL TML = Magyar Nemzeti Levéltár Tolna Megyei Levéltára

XIII.9. Családok, Csapó család iratai

2. A forráskiadványok

BÁN 2011 BÁN Péter: *Heves megye történeti archontológiája (1681) 1687–2000*, Eger, Heves Megyei Levéltár, 2011. (A Heves Megyei Levéltár forráskiadványai, 14.)

BÁNKÚTI 1997 BÁNKÚTI Imre: *Pest-Pilis-Solt vármegye a Rákóczi-korban I.*, Budapest, 1997. (Előmunkálatok Pest megye monográfiájához, 2.)

BÁNKÚTI 2005 BÁNKÚTI Imre: *A Rákóczi-szabadságharc dokumentumai Abaúj-Torna, Borsod, Gömör-Kishont és Zemplén megyékből 1710–1711*, Miskolc, 2005.

- Kassa város levéltárában (1526–1700)*, Budapest, 2021.
(Magyar családtörténetek, források 4–5.)
- HORVÁTH 2020a HORVÁTH Mónika: *Egy Rákóczi-familiáris, Fáy (IV.) István levelezése 1633–1639 között*, In: *Lymbus*, 18. (2020) 181–214.
- HORVÁTH 2022a HORVÁTH Mónika: *Adalék egy diáklázadás történetéhez. Kazinczy Péter ismeretlen levele Fáy Lászlóhoz 1667-ből*, In: *Theologiai Szemle*, 65. (2022) 1. sz. 21–24.
- HORVÁTH 2022b HORVÁTH Mónika: *Kajali Pál levelei apósághoz, Fáy (V.) Istvánhoz (1689–1700)*, In: *Lymbus*, 20. (2022) 457–507.
- HÖRCSIK 1998 HÖRCSIK Richard: *A Sárospataki Református Kollégium diákjai 1617–1777*, Sárospatak, 1998.
- I.R. 1895 I. R.: *I. Rákóczi György birtokviszonyai történetéhez*, In: *Magyar Történelmi Tár*, 3. sor. (1895) 18. köt. 157–195.
- IVÁNYOSI-SZABÓ 1996 IVÁNYOSI-SZABÓ Tibor: *A kecskeméti magisztrátus jegyzőkönyveinek töredékei (1591–1711) I.*, Kecskemét, 1996. (Forrásközlések I.)
- JANCSÓ 2012 JANCSÓ Éva: *Nógrád vármegye nemesi közgyűlési jegyzőkönyveinek regesztái 1670–1672, 1683–1685*, Salgótarján, 2012. (Adatok, források és tanulmányok a Nógrád Megyei Levéltárból, 60.)
- JANCSÓ–JUSZTIN 2012 JANCSÓ Éva–JUSZTIN Péter: *Nógrád vármegye nemesi közgyűlési jegyzőkönyveinek regesztái 1686–1689*, Salgótarján, 2012. (Adatok, források és tanulmányok a Nógrád Megyei Levéltárból, 61.)
- J–N–J 1893 J–N–J: *Ráday Pál följegyzései*, In: *Irodalomtörténeti Közlemények*, 3. (1893) 1. sz. 106–109.
- JUSZTIN 2014 JUSZTIN Péter: *Nógrád vármegye nemesi közgyűlési jegyzőkönyveinek regesztái 1690–1694*, Salgótarján, 2014. (Adatok, források és tanulmányok a Nógrád Megyei Levéltárból, 64.)
- KANDRA 1894 KANDRA Kabos: *Borsod-vármegye alispánjai a XIII-ik századtól napjainkig*, In: *Történelmi Tár*, 17. (1894) 179–183.

- KINCSES 2004 KINCSES Katalin Mária: *Szirmay András feljegyzései 1680–1713, I. kötet: 1680–1704*, Vaja, Vay Ádám Múzeum Baráti Köre, 2004. (Folia Rákóciana, 9/1.)
- KINCSES 2007 KINCSES Katalin Mária: *Szirmay András feljegyzései 1680–1713, II. kötet: 1705–1713*, Vaja, Vay Ádám Múzeum Baráti Köre, 2007. (Folia Rákóciana, 9/2.)
- KORPONAY 1878 KORPONAY János: *Abaujvármegye monographiája*, II. kötet, Kassa, 1878.
- KOVÁCS 1984 KOVÁCS Béla: *Gyöngyös város becsületos tanácsa elhatározta...1659–1848. Válogatás két évszázad városi határozataiból*, Eger, 1984.
- KÖBLÖS–KRÁNITZ 2009 KÖBLÖS József–KRÁNITZ Zsolt: *A Dunántúli Református Egyházkerület prédikátorai és rektorai I. 1526–1760*, Pápa, 2009. (A Pápai Református Gyűjtemények kiadványai; Forrásközlések, 10.)
- LÁSZLÓFALVI VELICS 1890 LÁSZLÓFALVI VELICS Antal: *Magyarországi török kincstári defterek, 2. kötet, 1540–1639*, Budapest, 1890.
- MADARÁSZ 2012 MADARÁSZ Lajos (szerk.): *Veszprém vármegye összeírásai. 1696, 1715, 1720*, Veszprém, 2012. (A Veszprém Megyei Levéltár kiadványai, 17.)
- MAKKAI 1954 MAKKAI László: *I. Rákóczi György birtokainak gazdasági iratai (1631–1648)*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1954.
- MAKKAI 1957 MAKKAI László: *Kimutatások a Rákóczi-birtokok terméseredményeiről és állatállományáról (1650–1660)*, In: *Agrártörténeti Szemle*, 1. (1957) 3–4. sz. 270–282.
- MAKSAY 1959 MAKSAY Ferenc: *Urbáriumok, XV–XVI. század*, Budapest, 1959. (Magyar Országos Levéltár kiadványai II., Forráskiadványok, 7.)
- MAKSAY 1990 MAKSAY Ferenc (szerk.): *Magyarország birtokviszonyai a 16. század közepén*, II. kötet, Budapest, 1990. (Magyar Országos Levéltár kiadványai II., Forráskiadványok, 16.)
- MIKULIK 1886 MIKULIK József: *Rozsnyó város 1703. évi számadása*, II. közlemény, In: *Történelmi Tár*, 3. sor. (1886) 9. köt. 585–598.

- MONOK 1992 MONOK István: *Magyarországi magánkönyvtárak II. 1588–1721*, Szeged, 1992.
- NAGY 1880 NAGY Iván: *Fáy István murányi várkapitányhoz írt levelek*, In: *Magyar Történelmi Tár*, 3. sor. (1880) 3. köt. 377–397.
- PROKOPP 1977 PROKOPP Gyula: *Levelek II. Rákóczi Ferenc szabadságharcának történetéhez*, In: *Levéltári Szemle*, 27. (1977) 1. sz. 177–184.
- RÉMIÁS 2002 RÉMIÁS Tibor: *Torna vármegye és társadalma 18–19. századi források tükrében*, Herman Ottó Múzeum, Bódvaszilás–Miskolc, 2002.
- SUGÁR 2001 SUGÁR István: *Az Egri Káptalani Hiteleshely nógrádi vonatkozású iratainak regesztái 1378–1700*, Salgótarján, 2001. (Adatok, források és tanulmányok a Nógrád Megyei Levéltárból, 30.)
- SZABÓ 2010 *A szécsényi seregszék jegyzőkönyve (1656–1661)*, sajtó alá rendezte és az adattárat összeállította: SZABÓ András Péter, Salgótarján, Nógrád Megyei Levéltár, 2010. (Adatok, források és tanulmányok a Nógrád Megyei Levéltárból, 59.)
- SZAKÁLY 1995 SZAKÁLY Ferenc: *Pest-Pilis-Solt megye XVI–XVII. századi dica- és dézsmajegyzékei*, Budapest, 1995. (Előmunkálatok Pest megye monográfiájához, 1.)
- SZARKA 2008 SZARKA Gyula: *A váci püspökség gazdálkodása a török hódítás korában, 1526–1686*, Vác, Vác Város Levéltára, 2008. (Váci Történelmi Tár, 5.)
- SZILÁGYI 1880 SZILÁGYI Sándor (szerk.): *Erdélyi Országgyűlési Emlékek*, 6. kötet, Budapest, 1880. (Monumenta Comititalia Regni Trassylvaniae)
- SZIRÁCSIK 2004a SZIRÁCSIK Éva: *A nemes vármegyének kezéhez...II. Rákóczi Ferenc levelei és Nógrád vármegyei visszhangjuk*, Salgótarján, 2004. (Adatok, források és tanulmányok a Nógrád Megyei Levéltárból, 44.)

- SZIRÁCSIK 2005a SZIRÁCSIK Éva: „*Rákóczy levelek*”. *Nagy Iván Rákóczi-kori iratmásolatainak regesztái a Nógrád Megyei Levéltárból*, Salgótarján, 2005. (Adatok, források és tanulmányok a Nógrád Megyei Levéltárból, 46.)
- SZIRÁCSIK 2010 SZIRÁCSIK Éva: *Egy felső-magyarországi köznemesi uradalom a XVII. század közepén. Ibrányi Ferenc urbárium (1656)*, Nyíregyháza, 2010. (A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltár Kiadványai II., Közlemények, 39.)
- THALY 1868 THALY Kálmán: *Rákóczi Tár. Történelmi érdekű naplók, emlékiratok, levelezések, pátensek, hadi-szabályok, országgyűlési diariumok és törvénycikkek gyűjteménye II. Rákóczi Ferenc korához, II*, Pest, 1868.
- THALY 1882 THALY Kálmán: *A hazai képzőművészet, műipar, nemzeti viselet, fegyvergyártás és háztartás történetéhez II. Rákóczi Ferenc udvarában s korában (1706–1711)*, Első közlemény, In: *Magyar Történelmi Tár*, 3. sor. (1882) 5. köt. 555–576.
- TÓTH 1990 TÓTH Péter: *A török elleni felszabadító háború dokumentumai Borsod vármegye és Miskolc város levéltárában (1683–1699)*, In: *Borsod-Abaúj-Zemplén Levéltári Évkönyve*, 6. (1990) 89–143.
- TÓTH 1996 TÓTH Péter: *Gömör vármegye közgyűlési jegyzőkönyveinek regesztái, I. 1571–1579*, Miskolc, 1996. (Borsodi Levéltári Füzetek, 35.)
- TÓTH 2001 TÓTH Péter: *Nógrád vármegye nemesi közgyűlési jegyzőkönyveinek regesztái (1652–1656)*, Salgótarján, 2001. (Adatok, források és tanulmányok a Nógrád Megyei Levéltárból, 29.)
- TÓTH 2008 TÓTH Péter: *Borsod vármegye közgyűlési és törvényszéki jegyzőkönyvei I. 1569–1578*, Miskolc, 2008. (Borsodi Levéltári Füzetek, 51.)

- TÓTH 2011 TÓTH Péter: *Gömör vármegye közgyűlési és törvényszéki jegyzőkönyvei II. 1580–1587*, Miskolc, 2011. (Borsodi Levéltári Füzetek, 52.)
- VILLÁNYI 1892 VILLÁNYI Szaniszló: *Három évtized Esztergom-megye és város multjából (1684–1714)*, Esztergom, 1892.

3. A felhasznált irodalom

- ANGYAL 1887 ANGYAL Dávid: *Késmárki Thököly Imre, 1657–1705*, Budapest, 1887.
- BAKOS 1959 Dr. BAKOS József: *A tokajhegyaljai régi szőlőművelés szókincse*, In: *Az Egri Pedagógiai Főiskola Évkönyve*, szerk. Dr. Bakos József, Eger, Hungaria, 1959. (Acta Academiae Paedagogicae Agriensis, V. kötet)
- BALASSA 1988 BALASSA Iván: *A tokaj-hegyaljai szőlőművelés munkaszervezetének néhány vonása a XVI–XX. században*, In: *Agrártörténeti Szemle*, 30. (1988) 3–4. sz. 271–305.
- BALASSA 1991 BALASSA Iván: *Tokaj-Hegyalja szőleje és bora*, Tokaj, 1991.
- BÁNKÚTI 1973 BÁNKÚTI Imre: *Két katonáskodó nemes a XVII. században: Kisfaludy László és Miskey István. Adatok egy társadalmi réteg jellemzéséhez*, In: *Arrabona. A győri Xántus János Múzeum Évkönyve*, 15. (1973) 257–271.
- BÁRSONY 2009 BÁRSONY István: *A debreceni polgárok szőlőbirtokai Bihar megyében*, In: *Szőlőtermesztés és borkereskedelem*, szerk. OROSZ István–PAPP Klára, Debrecen, Debreceni Egyetem Történelmi Intézete, 2009, 175–196. (Speculum Historiae Debreceniense, 2. A Debreceni Egyetem Történelmi Intézete Kiadványai)
- BARTA 2009 Ifj. BARTA János: *Szőlőművelés és szőlőből származó jövedelmek Zemplén megyében a 18. század utolsó negyedében*, In: *Szőlőtermesztés és borkereskedelem*, szerk. OROSZ István–PAPP Klára, Debrecen, Debreceni

- Egyetem Történelmi Intézete, 2009, 207–222. (Speculum Historiae Debreceniense, 2. A Debreceni Egyetem Történelmi Intézete Kiadványai)
- BÁRTFAI SZABÓ 1910 dr. BÁRTFAI SZABÓ László: *A Hunt-Paznan nemzetségbeli Forgách család története*, Esztergom, 1910.
- BÉLI 2000 BÉLI Gábor: *Magyar jogtörténet. A tradicionális jog*, Budapest–Pécs, 2000. (Dialóg Campus Könyvek)
- BENCZÉDI 1974 BENCZÉDI László: *A Wesselényi-féle rendi szervezkedés kibontakozása (1666–1668)*, In: *Történelmi Szemle*, 17. (1974) 4. sz. 596–630.
- BENCZÉDI 1975 BENCZÉDI László: *Az 1670. évi tiszavidéki felkelés és társadalmi háttere*, In: *Századok*, 109. (1975) 3–4. sz. 509–550.
- BENCZÉDI 1980 BENCZÉDI László: *Rendiség, abszolutizmus és centralizáció a XVII. század végi Magyarországon (1664–1685)*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1980. (Értekezések a történelmi tudományok köréből, 91.)
- BENKÓ 1908 BENKÓ Imre: *Nemes családok Nagykőrösön 1848 előtt*, Nagykőrös, 1908.
- BERLÁSZ 1936 BERLÁSZ Jenő: *A Thurzó-birtokok a 17. század első harmadában különös tekintettel a jobbágyság gazdasági helyzetére*, Budapest, 1936. (Tanulmányok a magyar mezőgazdaság történetéhez, 11.)
- BODNÁR 2006a BODNÁR Tamás: *Birtokos nemesség Borsod vármegyében. Az Ományi család*, In: *Levéltári Kézikönyv*, 19. (2006) 23–49.
- BODNÁR 2006b BODNÁR Tamás: *Birtokos nemesség Borsod vármegyében. A Móré család*, In: *A Hermann Ottó Múzeum Évkönyve*, 45. (2006) 159–179.
- BODNÁR 2007 BODNÁR Tamás: *Birtokos nemesség Borsod vármegyében. A Basó és Hatvani családok*, In: *A Hermann Ottó Múzeum Évkönyve*, 46. (2007) 197–227.

- BODNÁR 2008 BODNÁR Tamás: *Topográfiai és genealógiai kapcsolatok a kora újkori vég Szendrő városában*, In: *A Herman Ottó Múzeum Évkönyve*, 47. (2008) 295–340.
- BOGDÁN 1991 BOGDÁN István: *Magyarországi őr-, térfogat-, súly- és darabmértékek 1874-ig*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1991. (Magyar Országos Levéltár kiadványai IV., Levéltár- és történeti forrástudományok, 7.)
Az interneten ugyanez:
Magyar Nemzeti Levéltár, Levéltári kisokos, Mértékegységek.
Megtalálható:
<https://mnl.gov.hu/mnl/ol/mertekegysegek> (2023. november 8.)
- BOJT 1935 BOJT Lajos: *A fejérvári őrkanonokság (custodiatu)s birtokának története a XVIII. század végétől 1833-ig*, Budapest, 1935.
- BORBÉLY 2017 BORBÉLY Zoltán: *Aki a koronát kérte Bocskainak: Korláth István szendrői kapitány, a felső-magyarországi rendek konstantinápolyi követe*, In: *Acta Academiae Agriensis. Nova series XLIV. Sectio Historiae. Tanulmányok Gebei Sándor 70. születésnapjára*, szerk. BORBÉLY Zoltán–KRISTÓF Ilona, Eger, 2017, 39–59.
- BOROVSKY 1896 BOROVSKY Samu: *Magyarország vármegyéi és városai. Abaúj-Torna vármegye és Kassa*, Budapest, 1896.
- BOROVSKY 1900 BOROVSKY Samu: *Magyarország vármegyéi és városai. Szabolcs vármegye*, Budapest, 1900.
- BOROVSKY 1903a BOROVSKY Samu: *Magyarország vármegyéi és városai, Bars vármegye*, Budapest, 1903.
- BOROVSKY 1903b BOROVSKY Samu: *Magyarország vármegyéi és városai. Gömör-Kishont vármegye*, Budapest, 1903.
- BOROVSKY 1905 BOROVSKY Samu: *Magyarország vármegyéi és városai. Zemplén vármegye és Sátoraljaújhely*, Budapest, 1905.
- BOROVSKY 1906 BOROVSKY Samu: *Magyarország vármegyéi és városai. Hont vármegye és Selmeczbánya*, Budapest, 1906.

- BOROVSKY 1907 BOROVSKY Samu: *Magyarország vármegyéi és városai. Komárom vármegye és Komárom*, Budapest, 1907.
- BOROVSKY 1908 BOROVSKY Samu: *Magyarország vármegyéi és városai. Szatmár vármegye*, Budapest, 1908.
- BOROVSKY 1909 BOROVSKY Samu: *Magyarország vármegyéi és városai. Bács-Bodrog vármegye, 2. kötet*, Budapest, 1909.
- BOROVSKY 1910a BOROVSKY Samu: *Magyarország vármegyéi és városai. Heves vármegye*, Budapest, 1910.
- BOROVSKY 1910b BOROVSKY Samu: *Magyarország vármegyéi és városai. Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye, I. kötet*, Budapest, 1910.
- BOROVSKY 1911 BOROVSKY Samu: *Magyarország vármegyéi és városai. Nógrád vármegye*, Budapest, 1911.
- BOROVSKY 1914 BOROVSKY Samu: *Magyarország vármegyéi és városai. Temes vármegye*, Budapest, 1914.
- BOROVSKY 2000 BOROVSKY Samu: *Szendrő vára*, Rudabánya, 2000. (Érc- és Ásványbányászati Múzeumi füzetek, 20.)
- BUZA 1997 BUZA János: *A török kori Magyarország gazdaságtörténete*, In: *Magyarország gazdaságtörténete a honfoglalástól a 20. század közepéig*, szerk. HONVÁRI János, Budapest, Aula Kiadó Kft., 1997, 79–159.
- CHOBOT 1915 CHOBOT Ferenc: *A Váczi Egyházmegye történeti névtára*, I. rész, Vác, 1915.
- CSAPODY 1933 CSAPODY Csaba: *Az Esterházyak alsólendvai uradalmának gazdálkodása a XVIII. század első felében*, Budapest, 1933. (Tanulmányok a magyar mezőgazdaság történetéhez, 6.)
- CSEFKÓ 1924 CSEFKÓ Gyula: *Sebesi pokróc, sebesi aba*, In: *Magyar Nyelv*, 20. (1924) 30–31.
- CSÍZI 2005 CSÍZI István: *Egy nagyívű hivatali karrier kezdetei a XVII. századi királyi Magyarországon. Aszalay István naplója (1624–1631)*, In: *Fons*, 12. (2005) 2. sz. 163–255.
- CSIZMADIA–KOVÁCS–
ASZTALOS 1990 CSIZMADIA Andor–KOVÁCS Kálmán–ASZTALOS László: *Magyar állam- és jogtörténet*, Budapest, 1990.

- CSOMA 1897 CSOMA József: *Abauj-Torna Egyesült Vármegyék Monográphiája*, I. kötet, Kassa, 1897.
- CSOMA 1994–1995 CSOMA Zsigmond: *Szőlészeti, borászati hagyományok, a megújulás és a közösség kötelékében (Kapcsolatok, hatások, konfliktusok Dunántúl és Európa között a 17. század végétől a 20. század elejéig)*, Debrecen–Budapest, 1994–1995.
- CZUCZOR–FOGARASI 1862–1874 CZUCZOR Gergely–FOGARASI János: *A magyar nyelv szótára*, I–VI. kötet, Pest, 1862–1874.
- DANYI 2022 DANYI Pál: *A konvenciók pénzügyi bevezetése a 18. század közepén és ennek jelentősége*, In: *Történelmi Szemle*, 64. (2022) 4. sz. 649–671.
- DEMKÓ 1882 DEMKÓ Kálmán: *Polgári családélet és háztartás Lőcsén a XVI. és XVII. században*, Lőcse, 1882.
- DOMINKOVITS 1995 DOMINKOVITS Péter: *A petőházi Zeke család a 16–18. században (Vázlat)*, In: *Vera (nem csak) a városban. Tanulmányok a 65 éves Bácskai Vera tiszteletére. Rendi társadalom – polgári társadalom. Supplementum*, szerk. Á. VARGA László, Budapest–Salgótarján, 1995, 15–21.
- DOMINKOVITS 1997 DOMINKOVITS Péter: *Birtoklástörténet – Társadalomtörténet. A petőházi Zeke család Zala megyei birtokai*, In: *Zala Történelmi Tanulmányok*, szerk. KÁLI Csaba, Zalaegerszeg, 1997, 87–120. (Zalai Gyűjtemény, 42.)
- DOMINKOVITS 2000 DOMINKOVITS Péter: *Közigazgatástörténet – Családtörténet. Egy 16–18. századi Sopron vármegyei hivatalviselő család, a petőházi Zekék*, In: *Fejezetek Győr, Moson és Sopron vármegyék közigazgatásának történetéből*, szerk. HORVÁTH József, Győr, 2000, 39–67.
- DOMINKOVITS 2002a DOMINKOVITS Péter: *Egy egy-generációs középbirtok és birtokosa: Kövér Gábor. Adalék Sopron vármegye XVII. századi birtokos társadalmához*, In: *Fons*, 9. (2002) 1–3. sz. 273–303.

- DOMINKOVITS 2002b DOMINKOVITS Péter: *Familiárisi szolgálat – Vármegyei hivatalviselés. Egy 17. századi Sopron vármegyei alispán, gálosházi Récsy (Rechey) Bálint*, In: *Korall*, 9. (2002) 32–54.
- DOMINKOVITS 2005 DOMINKOVITS Péter: *Főúri familiárisok. Sopron vármegye alispánjai a 17. században*, In: *Idővel paloták...Magyar udvari kultúra a 16–17. században*, szerk. G. ETÉNYI Nóra–HORN Ildikó, Budapest, 2005, 511–530.
- DOMINKOVITS 2006 DOMINKOVITS Péter: *Batthyány II. Ferenc egy összetett feladatkörű familiárisa: mankóbüki Horváth Bálint Sopron vármegyei alispán, körmendi kapitány*, In: *A Batthyányak évszázadai. Tudományos Konferencia Körmenden 2005. október 27–29.*, szerk. NAGY Zoltán, Körmend–Szombathely, 2006, 115–122.
- DOMINKOVITS 2008 DOMINKOVITS Péter: *Főúri udvar – uradalom – vármegye – katolikus egyház. Adatok és szempontok a 17. századi nyugat-dunántúli megyei nemesség mozgástereinek kutatásához*, In: *Turul*, 80. (2008) 2. sz. 33–42.
- DOMINKOVITS 2010 DOMINKOVITS Péter: *Vármegyei vezetők, közigazgatási feladatok a 17. századi Sopron és Vas vármegyék példáján*, In: *Megyetörténet. Egyház- és igazgatástörténeti tanulmányok a Veszprémi Püspökség 1009. évi adománylevele tiszteletére*, szerk. HERMANN István–KARLINSZKY Balázs, Veszprém, 2010, 421–444. (A Veszprém Megyei Levéltár kiadványai, 22.)
- DÜMMERTH 1982 DÜMMERTH Dezső: *A magyar köznemesi társadalom élettörténetéből: a Tetétleni-Földváry família sorsa és birtoklása az Árpád-kortól a XIX. század küszöbéig*, In: *Levéltári Közlemények*, 53. (1982) 2. sz. 207–260.
- ECKHART 1946 ECKHART Ferenc: *Magyar alkotmány- és jogtörténet*, Budapest, 1946.
- EMBER 1946 EMBER Győző: *Az újkori magyar közigazgatás története Mohácstól a török kiűzéséig*, Budapest, 1946. (Magyar

- Országos Levéltár kiadványai III., Hatóság- és hivataltörténet, 1.)
- EMBER 1988 EMBER Győző: *Magyarország nyugati külkereskedelme a XVI. század közepén*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1988.
- ESZE 1969 ESZE Tamás: *Vay Ádám (1657–1719)*, In: *A Vay Ádám emlékünnepeleg tudományos ülésszaka (1969. május 24–25.)*, szerk. MOLNÁR Mátyás, Vaja, 1969, 7–32.
- FABINY 1985 FABINY Tibor: *A Biblia szerepe a protestánsok műveltségének kialakulásában*, In: *Theologiai Szemle*, 28. (1985) 6. sz. 343–344.
- FABÓ 1873 FABÓ András: *Az 1662-diki országgyűlés*, Budapest, 1873.
- FALLENBÜCHL 1988 FALLENBÜCHL Zoltán: *Magyarország főméltóságai*, Budapest, Maecenas Könyvkiadó, 1988.
- FALLENBÜCHL 2002 FALLENBÜCHL Zoltán: *Állami (királyi és császári) tisztségviselők a 17. századi Magyarországon*, Budapest, Országos Széchényi Könyvtár–Osiris Kiadó, 2002.
- FARKAS 2009 FARKAS Tamás: *Régi magyar családnevek névvégmutató szótára, XVI–XVII. század*, Budapest, 2009.
- FÁY 1897 FÁY Ákos: *A sajómezei csata 1241. és a fáji Fáy család ősei*, Budapest, 1897.
- FÁY 1940 FÁY Aladár: *Fái Fáy-család. Igazolt péceli ágazat*, In: *Magyar Családtörténeti Szemle*, 6. (1940) 5. sz. 108–110.
- FAZAKAS 2021 FAZAKAS Emese: *A szürke színárnyalatainak megnevezései és használati köre a régiségben*, In: *A grammatikától a retorikáig. Nyelvészeti tanulmányok C. Vladár Zsuzsa tiszteletére*, szerk. HAVAS Ferenc–HORVÁTH Katalin–HRENEK Éva–LADÁNYI Mária, Budapest, 2021, 90–98.
- FEDERMAYER 2005 FEDERMAYER, Frederik: *Leopold Peck (1560–1625) kincstárnok és családja*, In: *Fejezetek Pozsony történetéből magyar és szlovák szemmel*, szerk. CZOCH Gábor, Pozsony, 2005, 156–200.
- FEDERMAYER 2011 FEDERMAYER, Frederik: *Nováki Andreásich Mátyás. A győri káptalan jegyzőjének életútjai*, In: *In labore fructus*.

- FEDERMAYER 2016 *Jubileumi tanulmányok Győregyházmegye történetéből*, szerk. NEMES Gábor–VAJK Ádám, Győr, 2011, 119–126.
 FEDERMAYER, Frederik: *Hölgyi Gáspár kamarai tanácsos családja és a Bedy család*, In: *Primus inter omnes. Tanulmányok Bedy Vince születésének 150. évfordulójára*, szerk. ARATÓ György–NEMES Gábor–VAJK Ádám, Győr, 2016, 189–200.
- FÉNYES II 1851 FÉNYES Elek: *Magyarország geographiai szótára*, II. kötet, Pest, 1851.
- GALGÓCZY 1877 GALGÓCZY Károly: *Pest, Pilis és Solt törvényesen egyesült megye monographiája*, III. kötet, Budapest, 1877.
- GECSÉNYI 1993 GECSÉNYI Lajos: *Egy köznemesi család a 17. században (A Falussyak)*, In: *Házi Jenő Emlékkönyv. Emlékkönyv Házi Jenő Sopron város főlevéltárosa születésének 100. évfordulója tiszteletére*, szerk. DOMINKOVITS Péter–TURBULY Éva, Sopron, 1993, 237–253.
- GECSÉNYI 2008a GECSÉNYI Lajos: *Bécs és Magyarország kereskedelmi kapcsolatainak történetéhez a 16–17. század fordulóján*, In: *Gecsényi Lajos: Gazdaság, társadalom, igazgatás. Tanulmányok a kora újkor történetéből*, szerk. KATONA Csaba, Győr, 2008, 271–288.
- GECSÉNYI 2008b GECSÉNYI Lajos: *Egy kamarai tisztviselő a XVI. században. Nagyváthy Ferenc*, In: *Gazdaság, társadalom, igazgatás. Tanulmányok a kora újkor történetéből*, szerk. KATONA Csaba, Győr, 2008, 401–407.
- GECSÉNYI 2008c GECSÉNYI Lajos: *Egy beregi nemesúr a Szepesi Kamarában. Szigeti Vas Márton kamarai tanácsos 1659–1666*, In: *A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltári Évkönyv*, 18. (2008) 163–178.
- GECSÉNYI 2008d GECSÉNYI Lajos: *Kelet-magyarországi kereskedők a nyugati távolsági kereskedelemben 1546-ban*, In: *Gecsényi Lajos: Gazdaság, társadalom, igazgatás.*

- Tanulmányok a kora újkor történetéből*, szerk. KATONA Csaba, Győr, 2008, 409–432.
- GECSÉNYI 2008e GECSÉNYI Lajos: *Városi és polgári szőlőbirtokok és borkereskedelem a Hegyalján a XV–XVI. században*, In: *Gazdaság, társadalom, igazgatás. Tanulmányok a kora újkor történetéből*, szerk. KATONA Csaba, Győr, 2008, 5–23.
- GECSÉNYI–GUSZAROVA 2003 GECSÉNYI Lajos–TATJANA Guszarova: *A Szepesi Kamara vezető tisztviselői 1646–1672 között*, In: *Századok*, 137. (2003) 3. sz. 653–672.
- GYIMESI 1989 GYIMESI Sándor: *Magyar gazdaságtörténet 1848-ig*, szerk. PACH Zsigmond Pál, Budapest, Tankönyvkiadó, 1989.
- GYÖNGYÖSI é.n. GYÖNGYÖSI István: *Márssal társalkodó murányi Vénus. Regényes eposz három részben*, Budapest, Franklin-Társulat, é.n.
- GYULAI 2003 GYULAI Éva: *Egy borsodi nemes Rákóczi oldalán: Aszalay Ferenc (1674–1729) udvari szekretárius életútja*, In: *A Rákóczi-szabadságharc és Közép-Európa II. Tanulmányok a Rákóczi-szabadságharc kezdetének 300. évfordulójára*, szerk. TAMÁS Edit, Sárospatak, 2003, 7–79.
- GYULAI 2004 GYULAI Éva: *Aszalay Ferenc a kuruc állam kancelláriáján (1703–1711)*, In: *A Rákóczi-szabadságharc dokumentumai Abaúj-Torna, Borsod, Gömör-Kishont és Zemplén megyékből 1703–1704*, szerk. DOBROSSY István, Miskolc, 2004, 39–62.
- GYULAI 2005 GYULAI Éva: *Aszalay Ferenc, Rákóczi udvari szekretáriusa lengyelországi bujdosása – 1711. február-szeptember*, In: *Povstanie Frantiska II. Rákócziho 1703–1711*, szerk. KÓNYA Péter, Presov, 2005, 256–265.
- GYULAI 2008 GYULAI Éva: *Aszalay Ferenc, Rákóczi egykori szekretáriusa végrendelete és hagyatéki leltára (Miskolc,*

- 1728–1729), In: *A Herman Ottó Múzeum Évkönyve*, 47. (2008) 367–400.
- HECKENAST 1980a HECKENAST Gusztáv: *Kajali Pál (Ráday Pál apósa)*, In: *Ráday Pál 1677–1733. Előadások és tanulmányok születésének 300. évfordulójára*, szerk. ESZE Tamás, Budapest, 1980, 281–313.
- HECKENAST 1980b HECKENAST Gusztáv: *Kajali Pál (1662–1710) kuruc szenátor, országos főhadbíró válogatott iratai*, Vaja, 1980.
- HECKENAST 1997 HECKENAST Gusztáv: *Vay Ádám szerepköre a Rákóczi-szabadságharc vezetésében*, In: *Rákóczi-kori tudományos ülésszak. II. Rákóczi Ferenc fejedelem és bujdosótársai, valamint Vay Ádám hamvai hazahozatalának 90. évfordulója alkalmából. 1996. október 25.*, szerk. HECKENAST Gusztáv–MOLNÁR Sándor–NÉMETH Péter, Vaja, 1997, 7–17.
- HECKENAST 2005 HECKENAST Gusztáv: *Ki kicsoda a Rákóczi-szabadságharcban? Életrajzi adattár*, Budapest, 2005. (História Könyvtár. Kronológiák, Adattárak, 8.)
- HERZOG 1923 HERZOG József: *A tarcali királyi uradalmi és kincstári szőlő keletkezése*, In: *Levéltári Közlemények*, 1. (1923) 3–4. sz. 248–277.
- HORN 1990 HORN Ildikó: *Rákóczi László pályája (1663–1664)*, In: *Hadtörténelmi Közlemények*, 103. (1990) 2. sz. 61–90.
- HORVÁTH 1987 HORVÁTH Lajos: *Gödöllő történetének írott forrásai 1325–1711*, Gödöllő, Városi Helytörténeti Gyűjtemény, 1987. (Gödöllői Füzetek 1.)
- HORVÁTH 1990 HORVÁTH Lajos: *Községi közigazgatás Pest megyében a XVII–XVIII. században*, In: *Fejezetek Pest megye történetéből*, szerk. EGEY Tibor, Budapest, 1990. (Pest megye múltjából 7.)
- HORVÁTH 1995 HORVÁTH Lajos: *Pest-Pilis-Solt vármegye kialakulása és működése*, Budapest, Pest Megyei Levéltár, 1995. (Pest Megyei Levéltári Füzetek 24.)

- HORVÁTH 2020b HORVÁTH Mónika: *Házassági stratégiák egy felsőmagyarországi köznemesi családban*, In: *Doktoranduszhallgatók IX. konferenciájának tanulmányai*, szerk. SZUROMI Rita, Eger, Líceum Kiadó, 2020, 107–134. (Konferenciák, műhelybeszélgetések, XVIII.)
- HORVÁTH 2021 HORVÁTH Mónika: *Adalékok I. Rákóczi György egy felsőmagyarországi szervitorának feladataihoz: Fáy IV. István levelezése (1633–1639)*, In: *Aetas*, 36. (2021) 2. sz. 152–166.
- HÖGYE 1985 HÖGYE István: *Szőlőmunkák és munkabérek a Hegyalján a XVII–XVIII. században*, In: *Borsodi Levéltári Évkönyv*, 5. (1985) 185–226.
- HUSZÁR 1975 HUSZÁR Lajos: *Habsburg-házi királyok pénzei, 1526–1657*, I. rész, 1526–1657, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1975. (Corpus Nummorum Hungariae; Magyar Egyetemes Éremtár, III.)
- ILA 1946 ILA Bálint: *Gömör megye*, III. kötet, Budapest, 1946. (Magyarság és nemzetiség. Tanulmányok a magyar népiségtörténet köréből, I. sorozat, 2. szám)
- IVÁNYI 1984 IVÁNYI Emma: *Egy 17. századi várkapitány (Libercsey Mihály, 1612–1670)*, In: *Mályusz Elemér emlékkönyv. Társadalom- és művelődéstörténeti tanulmányok*, szerk. H. BALÁZS Éva–FÜGEDI Erik–MAKSAY Ferenc, Budapest, 1984, 173–187.
- JANKOVICS 2015 JANKOVICS József: *A „Murányi Vénusz” – tanúvallomásainak tükrében*, In: *Irodalomtörténeti Közlemények*, 119. (2015) 3. sz. 399–417.
- JANKOVICSNÉ TÁLAS 2006 JANKOVICSNÉ TÁLAS Anikó: *Lénia*, In: *Etimológiai szótár*, szerk. ZAICZ Gábor, Budapest, Tinta Könyvkiadó, 2006, 435.
- JÁRMAY–BAKÁCS 1932 JÁRMAY Edith–BAKÁCS István: *A regéczi uradalom gazdálkodása a XVIII. században*, Budapest, 1930. (Tanulmányok a magyar mezőgazdaság történetéhez, 1.)

- JENEY-TÓTH 2009 JENEY-TÓTH Annamária: *Szőlősgazdák, vincellérek és a szőlőművesek Kolozsváron a 16–17. század fordulóján*, In: *Szőlőtermesztés és borkereskedelem*, szerk. OROSZ István–PAPP Klára, Debrecen, Debreceni Egyetem Történelmi Intézete, 2009, 77–96. (Speculum Historiae Debreceniense, 2. A Debreceni Egyetem Történelmi Intézete Kiadványai)
- KÁLLAY 1980 KÁLLAY István: *A magyarországi nagybirtok kormányzata, 1711–1848*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1980.
- KÁROLI 1998 KÁROLI Gáspár: *Szent Biblia. Azaz: Istennek Ó és Új Testamentomában foglaltatott egész Szent Írás*, Budapest, 1998.
- (Gróf) KÁROLYI 1911 (Gróf) KÁROLYI László: *A nagy-károlyi gróf Károlyi család összes jószágainak birtoklási története*, II. kötet, Budapest, 1911.
- KÁROLYI 2020a KÁROLYI Bálint: *A birtokelkobzások végrehajtásának gyakorlata a Wesselényi-féle rendi szervezkedés felszámolása után Trencsén vármegyei példák alapján*, In: *Doktoranduszhallgatók IX. konferenciájának tanulmányai*, szerk. SZUROMI Rita, Eger, Líceum Kiadó, 2020, 135–146. (Konferenciák, műhelybeszélgetések, XVIII.)
- KÁROLYI 2020b KÁROLYI Bálint: *A zicsi és vásonkői Zichy család grófi ágának leszármazása a 17. században*, In: *Turul*, 93. (2020) 187–191.
- KÁROLYI 2020c KÁROLYI Bálint: *Zichy István, a Magyar Kamara elnökének levelezése Holló Zsigmond szepesi kamarai tanácsossal 1670-ben*, In: *Doktorandusz hallgatók VII. és VIII. konferenciájának tanulmányai*, szerk. RÓZSA Sándor, Eger, Líceum Kiadó, 2020, 37–52.
- KÁZMÉR 1993 KÁZMÉR Miklós: *Régi magyar családnevek szótára, XVI–XVII. század*, Budapest, Magyar Nyelvtudományi Társaság, 1993.

- KEMPELEN, I–XI 1911–1932 KEMPELEN Béla: *Magyar nemes családok, I–XI*, Budapest, 1911–1932.
- KENYERES 2012 KENYERES István: *A magyarországi réz- és marhakereskedelemmel kapcsolatos nemzetközi hitelügyletek a 16. század második felében*, In: *A történettudomány szolgálatában. Tanulmányok a 70 éves Gecsényi Lajos tiszteletére*, szerk. BARÁTH Magdolna–MOLNÁR Antal, Budapest–Győr, 2012, 209–221.
- N. KISS 1958 N. KISS István: *A bihari borvidék a XVI. század végén*, In: *Századok*, 92. (1958) 5–6. sz. 616–624.
- N. KISS 1960 N. KISS István: *Uradalmi gazdálkodás Sárospatakon és Tokajban a XVI. század második felében*, In: *Történelmi Szemle*, 3. (1960) 1. sz. 15–30.
- N. KISS 1973 N. KISS István: *Szőlő-monokultúra a Hegyalján, a XVI–XVII. században*, In: *Agrártörténeti Szemle*, 15. (1973) 1–2. sz. 383–390.
- N. KISS 1983 N. KISS István: *Az agrár monokultúrák és Magyarország aktív külkereskedelmi mérlege, 16–18. század*, In: *A Magyar Mezőgazdasági Múzeum Közleményei 1981–1983*, szerk. FÜR Lajos, Budapest, 1983, 209–227.
- N. KISS 1987 N. KISS István: *Bortermelés és társadalmi viszonyok a muraközi uradalomban (1670–1720)*, In: *A Magyar Mezőgazdasági Múzeum Közleményei*, szerk. FÜR Lajos, Budapest, 1987, 127–149.
- KOLTAI 2012 KOLTAI András: *Batthyány Ádám. Egy magyar főúr és udvara a XVII. század közepén*, Győr, 2012. (A Győri Egyházmegyei Levéltár kiadványai. Források, feldolgozások 14.)
- KOMJÁTI 2010 KOMJÁTI Zoltán Igor: „...Édes eleink véres verítékével szerzett, és eddig is fennálló nemesi szabadságunknak labefactáltatása...”. *Koháry István füleki kapitány (1667–1682) várórségének nézeteltérései a Heves és Külső-Szolnok vármegyei magisztrátussal*, In: *Agria*, 46. (2010) 93–114.

- KOMJÁTI 2013 KOMJÁTI Zoltán Igor: *Félesélyes jóvátétel? A füleki végvári katonák által a civil lakosságtól erőszakkal megszerzett javak visszaadásának problémája Koháry István főkapitányságának idején (1667–1682)*, In: *Neograd 2012. A Dornyy Béla Múzeum Évkönyve*, 36. (2013) 141–172.
- KOMJÁTI 2015 KOMJÁTI Zoltán Igor: *A kuruc-labanc viszony harctevékenységen kívüli ügyei a füleki várórség vonatkozásában Koháry II. István főkapitányságának idején (1672–1682)*, In: *Neograd 2014–2015, A Dornyy Béla Múzeum Évkönyve*, 38. (2015) 157–172.
- KOMJÁTI 2016 KOMJÁTI Zoltán Igor: *Koháry István füleki főkapitány és a „törökös” hírek (1667–1682). Adalékok a magyarországi híraramlás és hírközlés 17. századi történetéhez*, In: *Neograd 2016. A Dornyy Béla Múzeum Évkönyve*, 39. (2016) 7–29.
- KÓNYA 2009 KÓNYA Péter: *A tokaji bor a 17. századi felső-magyarországi szabad királyi városok (Eperjes, Bártfa és Kisszeben) gazdaságában*, In: *Szőlőtermesztés és borkereskedelem*, szerk. OROSZ István–PAPP Klára, Debrecen, Debreceni Egyetem Történelmi Intézete, 2009, 97–108. (Speculum Historiae Debreceniense, 2. A Debreceni Egyetem Történelmi Intézete Kiadványai)
- KOROKNAY 2006 KOROKNAY Gyula: *Kállói kapitányok*, Nyíregyháza, 2006. (A Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltár Kiadványai III., Tanulmányok 13.)
- KÓSA 2006 KÓSA László: *Magyar művelődéstörténet*, Budapest, Osiris Kiadó, 2006.
- KOSÁRY 1970 KOSÁRY Domokos: *Bevezetés Magyarország történetének forrásaiba és irodalmába*, I. kötet, Budapest, Tankönyvkiadó, 1970.
- KOVÁCS 2014 KOVÁCS Ágnes: *Károlyi Sándor és Barkóczy Krisztina levelezése*, In: *A személyes történelem forrásai*, szerk. GALAMBOS Sándor–KUJBUSNÉ MECSEI Éva,

- Nyíregyháza, 2014, 137–150. (A Magyar Nemzeti Levéltár Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltára Kiadványai I., Évkönyvek, 20.)
- KÖPECZI–R. VÁRKONYI 1976 KÖPECZI Béla–R. VÁRKONYI Ágnes: *II. Rákóczi Ferenc*, Budapest, Gondolat, 1976.
- LADÁNYI 1938 LADÁNYI István (szerk.): *Rákospalota és Rákosvidék*, Budapest, 1938.
- LÉVAI 1999 LÉVAI Béla: *Hóstat*, In: *Magyar Nyelvőr*, 123. (1999) 2. sz. 242–244.
- L. GÁL 1988 L. GÁL Éva: *Az óbudai uradalom a Zichyek füldesurasága alatt 1659–1766*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1988.
- MAKKAI 1964 MAKKAI László: *Robot – summa – taxa (Az örökös jobbágyság rendszerének fejlődési tendenciái a XVII. század második felében)*, In: *Történelmi Szemle*, 7. (1964) 2. sz. 330–337.
- MARKÓ 1935 MARKÓ Árpád: *A liptói kuruc hadjárat 1907 augusztusában. Székfoglaló értekezés*, In: *Értekezések a Történelmi Tudományok köréből*, 24. köt. (1935) 4. sz. 1–98.
- MAROSI 1971 MAROSI Endre: *Megjegyzések az 1664. évi hadjárat és a vasvári béke értékeléséhez*, In: *Hadtörténelmi Közlemények*, 18. (1971) 1. sz. 107–128.
- MÉHES 2012 MÉHES Péter: *Egy végvár hétköznapjai: élet a kiskomáromi várban Túrós Miklós vicekapitány (1642–1658) leveleinek tükrében*, In: *Identitás és kultúra a török hódoltság korában*, szerk. ÁCS Pál–SZÉKELY Júlia, Budapest, 2012, 213–228.
- MÉSZÁROS 1981 MÉSZÁROS István: *Az iskolaügy története Magyarországon 996–1777 között*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1981.
- MIHALIK 2013 MIHALIK Béla: *Plébános és közösség a 18. század közepi egri egyházmegyében*, In: *Alsópapság, lokális társadalom és népi kultúra a 18–20. századi Magyarországon*, szerk.

- BÁRTH Dániel, Budapest, ELTE BTK Folklore Tanszék, 2013, 85–99.
- MIHALIK 2014 MIHALIK Béla: *Mérföldkövek az egri egyházmegye megújulásában. Az 1635. évi jászói és az 1734. évi egri zsinatok*, In: *Katolikus zsinatok és nagygyűlések Magyarországon a 16–20. században*, szerk. BALOGH Margit – VARGA Szabolcs – VÉRTESI Lázár, Pécs, Pécsi Püspöki Hittudományi Főiskola, 2014, 149–165.
- MIHALIK 2018 MIHALIK Béla: *Az egri egyházmegye alsópapsága a 17. században*, In: *Katolikus egyházi társadalom a Magyar Királyságban a 17. században*, szerk. VARGA Szabolcs – VÉRTESI Lázár, Pécs, 2018, 283–294.
- MIHÁLYFALUSI FORGON 1997 Dr. MIHÁLYFALUSI FORGON Mihály: *Gömör-Kishont vármegye nemes családai*, Méry Ratio, 1997.
- MÓRICZ 1988 MÓRICZ Zsigmond: *Erdély I. Tündérkert*, Budapest, Szépirodalmi Könyvkiadó, 1988.
- NAGY I–XIII 1857–1868 NAGY Iván: *Magyarország családai címerekkel és nemzékrendi táblákkal, I–XIII*, Pest, 1857–1868.
- NÉMETH 1988 NÉMETH Gábor: *Mezővárosi önkormányzat és társadalmi meghatározói a XVI–XVII. századi Abauj és Zemplén megyében (A szőlőművelő mezővárosok társadalmának és önkormányzatának összefüggései)*, In: *Agrártörténeti Szemle*, 30. (1988) 3–4. sz. 306–338.
- NOVÁKI–FELD–GUBA–
MORDOVIN–SÁRKÖZY 2017 NOVÁKI Gyula–FELD István–GUBA Szilvia–MORDOVIN Maxim–SÁRKÖZY Sebestyén: *Nógrád megye várai az őskortól a kuruc korig*, Budapest, Castrum Bene Egyesület – Civertan Bt., 2017.
- OROSZ 1906 OROSZ Ernő: *Heves- és Külső-Szolnok egyesült vármegyék nemes családjai*, Eger, 1906.
- OROSZ 1955 OROSZ István: *Uradalmi és paraszti gazdálkodás Tokajban a 16–17. században*, In: *Tokaj. Várostörténeti tanulmányok I*, szerk. BENCSIK János–OROSZ István, Tokaj, 1955, 87–109.

- PÁLFFY 1995 PÁLFFY Géza: *Katonai igazságszolgáltatás a királyi Magyarországon a XVI–XVII. században*, Győr, 1995.
- PÁLFFY 2002 PÁLFFY Géza: *Egy szlavóniai köznemesi família két ország szolgálatában. A budróci Budor család a XV–XVIII. században*, In: *Hadtörténelmi Közlemények*, 115. (2002) 4. sz. 923–1007.
- PÁLFFY 2005 PÁLFFY Géza: *Egy különleges nemesi karrier a 16–17. században. Hatos Bálint pápai vicekapitány és családja története*, Pápa, 2005. (Jókai Könyvek, 3.)
- PÁLMÁNY 1986 PÁLMÁNY Béla: *A nógrádi végvárok társadalma a török uralom végén*, In: *Nógrád Megyei Múzeumok Évkönyve*, 12. (1986) 23–68.
- PÁLMÁNY 1999 PÁLMÁNY Béla: *A mór megtette kötelességét – a mór mehet! Egy dicsőséges hadjárat elfelejtett befejezése – Sobieski útja Esztergomtól Krakkóig*, In: *Sobieski emlékkönyv, Sobieski III. János lengyel király halálának 300. évfordulója alkalmából rendezett konferencia anyaga (Esztergom, 1996. X. 28.)*, szerk. ERDÉLYI Szabolcs, Esztergom, 1999, 45–60. (Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat Levéltára évkönyvei, Roczniki Wojewódzkiego Archiwum Województwa Komárom-Esztergom, 5.)
- PÁLMÁNY 2013 PÁLMÁNY Béla: *Fejezetek Szécsény történetéből, Salgótarján*, 2013. (Nagy Iván történelmi évkönyv, 4.)
- PAPP 2009 PAPP Klára: *Az érmelléki szőlőművelés és szőlőbirtoklás a 18. században*, In: *Szőlőtermesztés és borkereskedelem*, szerk. OROSZ István–PAPP Klára, Debrecen, Debreceni Egyetem Történelmi Intézete, 2009, 147–174. (*Speculum Historiae Debreceniense*, 2. A Debreceni Egyetem Történelmi Intézete Kiadványai)
- PAULER I–II. 1876 PAULER Gyula: *Wesselényi Ferencz nádor és társainak összeesküvése I–II., 1664–1671*, Budapest, 1876.
- PÉTER 2008 PÉTER Katalin: *Házasság a régi Magyarországon, 16–17. század*, Budapest, L'Harmattan Kiadó, 2008.

- POZSGAI 2007 POZSGAI Péter: *A földbirtoklás változásai és a kismanesség Torna megyében (15–19. század)*, In: *A Herman Ottó Múzeum Évkönyve*, 46. (2007) 159–195.
- RAINER 1996 RAINER Pál: *Középkor*, In: *Alsóörs története*, szerk. LICHTNECKERT András, Veszprém, 1996. (A Veszprém Megyei Levéltár Kiadványai, 11.)
- RAVASZ 1938 RAVASZ János: *A sárospataki uradalom gazdálkodása a XVIII. század első felében*, Budapest, 1938. (Tanulmányok a magyar mezőgazdaság történetéhez, 14.)
- R. PÉTER 1964 R. PÉTER Katalin: *Szabad és dézsmás szőlők Zemplén megyében a XVII. század végén*, In: *Agrártörténeti Szemle*, 6. (1964) 1–2. sz. 170–187.
- R. VÁRKONYI 1976 R. VÁRKONYI Ágnes: *Társadalmi fejlődés és állami önállóság (Habsburg-abszolútizmus és független Magyarország)*, In: *Századok*, 110. (1976) 6. sz. 1018–1051.
- R. VÁRKONYI 2001 R. VÁRKONYI Ágnes: *Gazdaság és mentalitás (Szirmay András feljegyzései 1688–1718)*, In: *Gazdaságtörténet – Könyvtártörténet. Emlékkönyv Berlász Jenő 90. születésnapjára*, szerk. BUZA János, Budapest, 2001, 477–502. (Gazdaság- és társadalomtörténeti kötetek, 1.)
- R. VÁRKONYI 2012 R. VÁRKONYI Ágnes: *Evangélikusok Rákóczi kormányzókorában*, In: *Historia Ecclesiastica*, 3. (2012) 1. sz. 53–76.
- SAHIN-TÓTH 2002 SAHIN-TÓTH Péter: *A velencei magyar marhaexport válsága a XVI–XVII. század fordulóján egy francia forrás tükrében*, In: *Fons*, 9. (2002) 1–3. sz. 75–106.
- SIPŐCZ 2006 SIPŐCZ Katalin: *Szuszék*, In: *Etimológiai szótár*, szerk. ZAICZ Gábor, Budapest, Tinta Könyvkiadó, 2006, 716.
- SOLYMOSI 1990 SOLYMOSI László: *A szőlő utáni adózás első korszaka*, In: *Agrártörténeti Szemle*, 32. (1990) 1–4. sz. 22–50.
- SOÓS–SZABÓ–SZABÓ 1980 SOÓS Imre–SZABÓ László–SZABÓ László: *Alattyán*, In: *Adatok Szolnok megye történetéből*, szerk. TÓTH Tibor, Szolnok, 1980, 93–101.

- SZABÓ 2014 SZABÓ András Péter: *Egy felső-magyarországi katolikus főúr pengeélen. Forgách (III.) Zsigmond levelezése I. Rákóczi György erdélyi fejedelemmel (1644–1645)*, In: *Collectanea Sancti Martini*, II. szerk. DÉNESI Tamás – DEJCSICS Konrád OSB, Pannonhalma, Pannonhalmi Főapátság Gyűjteményei, 2014, 291–342. (Pannonhalmi Főapátság Gyűjteménye 2.)
- SZAKÁLY 1981 SZAKÁLY Ferenc: *Magyar adóztatás a török hódoltságban*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1981.
- SZAKÁLY 1994 SZAKÁLY Ferenc: *Gazdasági és társadalmi változások a török hódítás árnyékában*, Budapest, 1994. (Előadások a történettudomány műhelyeiből, 5.)
- SZAKÁLY 1997 SZAKÁLY Ferenc: *Magyar intézmények a török hódoltságban*, Budapest, MTA Történettudományi Intézete, 1997. (Társadalom- és Művelődéstörténeti Tanulmányok, 21.)
- SZAKÁLY 2001 SZAKÁLY Ferenc: *A hódolt megye története*, In: *Pest megye monográfiája, I/2., A honfoglalástól 1686-ig*, szerk. ZSOLDOS Attila–TORMA István, Budapest, 2001, 329–543.
- SZARKA 2008 SZARKA Gyula: *A Váci Püspökség gazdálkodása a török hódítás korában 1526–1686*, Vác, 2008.
- SZIRÁCSIK 2004b SZIRÁCSIK Éva: *A divényi uradalom gazdálkodásának jellege és jövedelmezősége a Zichy seniorátus első száz évében (1687–1787)*, In: *Agrártörténeti Szemle*, 46. (2004) 1–4. sz. 129–223.
- SZIRÁCSIK 2005b SZIRÁCSIK Éva: *A divényi uradalom gazdálkodása a Zichy hitbizomány első száz évében (1687–1787)*, Salgótarján, 2005. (Adatok, források és tanulmányok a Nógrád Megyei Levéltárból, 48.)
- SZIRÁCSIK 2017 SZIRÁCSIK Éva: *Gazdálkodás a Koháryak Nógrád vármegyei központú birtokain (1647–1731)*, Budapest, 2017. (Mezőgazdaságtörténeti tanulmányok, 13.)

- SZIRÁCSIK 2019 SZIRÁCSIK Éva: *Koháry II. István gazdálkodása a Rákóczi-szabadságharc idején*, In: *Agrártörténeti Szemle*, 60. (2019) 1. sz. 57–74.
- TAMÁS 2006 TAMÁS Ildikó: *Fullajtár*, In: *Etimológiai szótár*, szerk. ZAICZ Gábor, Budapest, Tinta Könyvkiadó, 2006, 222.
- TEVELY-ARATÓ 2016 TEVELY-ARATÓ György: *Turos Miklós (1592–1656). Egy kiskomáromi főtiszt és családja társadalmi mobilitása*, In: *Századok*, 150. (2016) 4. sz. 967–1007.
- THALY 1865 THALY Kálmán: *Bottyán János Rákóczi Ferencz fejedeleme vezénylő tábornoka. Történeti életrajz a kuruczvilág hadjárataival*, Pest, 1865.
- THALY 1873 THALY Kálmán: *Archivum Rákócziánium. II. Rákóczi Ferencz levéltára, bel- és külföldi irattárakból bővítve*, Pest, 1873.
- THALY 1880 THALY Kálmán: *Nagy Ivánnak „Fáy István murányi várkapitányhoz írott levelek” című közléshez*, In: *Történelmi Tár*, 3. sor. (1880) 2. köt. 778–788.
- THOLT 1934 THOLT Judit: *A sárvári uradalom majorgazdálkodása a XVII. század első felében*, Budapest, 1934. (Tanulmányok a magyar mezőgazdaság történetéhez, 10.)
- TÓTH 1992 TÓTH István György: *Három ország egy haza*, Adams Kiadó, 1992.
- TÓZSA-RIGÓ 2009 TÓZSA-RIGÓ Attila: *Szőlőbirtoklás a 16. századi Pozsonyban*, In: *Szőlőtermesztés és borkereskedelem*, szerk. OROSZ István–PAPP Klára, Debrecen, Debreceni Egyetem Történelmi Intézete, 2009, 33–54. (Speculum Historiae Debreceniense, 2. A Debreceni Egyetem Történelmi Intézete Kiadványai)
- TUSOR 2021a TUSOR Péter: *Forráskritikai megjegyzések a Wesselényi-összeesküvés történetéhez*, In: *Századok*, 155. (2021) 6. sz. 1233–1277.
- TUSOR 2021b TUSOR Péter: *Ki volt „Ferdinandus” és „Osvaldus” a Wesselényi-összeesküvésben? Újabb forráskritikai*

- észrevételek a rendi szervezkedés történetéhez*, In: *Fons*, 28. (2021) 1. sz. 133–154.
- ULRICH 2000 ULRICH Attila: *Szőlőbirtoklás, szőlőbirtokosok és borkereskedelem a tokaji uradalomban a XVII. század második felében*, In: *Agrártörténeti Szemle*, 42. (2000) 1–2. sz. 149–173.
- ULRICH 2005 ULRICH Attila: *Nemesi és jobbágyi szőlők a tokaji uradalom mezővárosaiban a XVIII–XIX. században*, In: *Hagyomány és változás a népi kultúrában. Tanulmányok a hatvan esztendő Dán László tiszteletére*, szerk. SZABÓ Sarolta, Nyíregyháza, 2005, 35–54.
- ULRICH 2009 ULRICH Attila: *Szervezkedés és katonai tevékenység a Wesselényi-mozgalom korai szakaszában*, In: *A nyíregyházi Jósa András Múzeum Évkönyve*, 51. (2009) 269–280.
- ULRICH 2011 ULRICH Attila: *Jobbágyi adózás és társadalom a Szepesi Kamara területén 1670–1673 között*, In: *A nyíregyházi Jósa András Múzeum Évkönyve*, 53. (2011) 177–198.
- ULRICH 2012 ULRICH Attila: *Bocskai István zempléni főispán elkobzott birtokai 1672-ben*, In: *Discussiones Neogradienses, Birtokosok és birtokok*, szerk. SZIRÁCSIK Éva, Salgótarján, 2012, 9–16. (*Discussiones Neogradienses*, 12.)
- ULRICH 2013a ULRICH Attila: *Katonaelemek a Wesselényi összeesküvésben és az azt követő birtokelkobzásokban*, In: *Történelmi Tanulmányok 21.*, szerk. BÁRÁNY Attila–PAPP Klára, Debrecen, Debreceni Egyetem, 2013, 53–74. (*Acta Universitatis Debreceniensis, Series Historica*, 65.)
- ULRICH 2013b ULRICH Attila: *Két jelentős hegyaljai birtokos – tolcsvai Bónis György és Baksa István – javainak elkobzása 1670-ben*, In: *A Nyíregyházi Jósa András Múzeum Évkönyve*, 55. (2013) 283–292.
- VAJAY 1992 VAJAY Szabolcs: *A könyvtáradományozó Ráday Gedeon*, In: *Levéltári Közlemények*, 63. (1992) 1–2. sz. 193–213.

- VAJDA 2009 VAJDA Mária: *A szőlőművelés szokáshagyományai Álmosdon*, In: *A Bihari Múzeum Évkönyve XII–XIV*, szerk. KÁLLAI Irén–SÁNDOR Mária, Berettyóújfalu, 2009, 153–188.
- VARGA 1969 VARGA János: *Jobbágyrendszer a magyarországi feudalizmus kései századaiban 1556–1767*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1969.
- VARGA J. 1981 VARGA J. János: *Szervitorok katonai szolgálata a XVI–XVII. századi dunántúli nagybirtokon*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1981. (Értekezések a történeti tudományok köréből, 94.)
- VARGA 2001 VARGA Szabolcs: *A devecseri Choronok*, In: *Fons*, 8. (2001) 3. sz. 259–310.
- VERES 2019 VERES Tünde: *A regéci uradalom 17. század végi számadáskönyvei*, In: *Agrártörténeti Szemle*, 60. (2019) 1. sz. 111–133.
- VERES 2021 VERES Tünde: *A regéci uradalom gazdaság- és társadalomtörténete a Rákóczi család birtoklásának időszakában (1646–1711)*, Debrecen, 2021. (*Speculum Historiae Debreceniense*, 33.)
- VINKLER 2009 VINKLER Bálint: *Krakkói vámnaplók tokaj-hegyaljai borokra vonatkozó bejegyzései 1597-ben*, In: *Szőlőtermesztés és borkereskedelem*, szerk. OROSZ István–PAPP Klára, Debrecen, Debreceni Egyetem Történelmi Intézete, 2009, 55–75. (*Speculum Historiae Debreceniense*, 2. A Debreceni Egyetem Történelmi Intézete Kiadványai)
- WELLMANN 1933 WELLMANN Imre: *A gödöllői Grassalkovich-uradalom gazdálkodása, különös tekintettel az 1770–1815. esztendőkre*, Budapest, 1933. (Tanulmányok a magyar mezőgazdaság történetéhez, 7.)
- WELLMANN 1935 WELLMANN Imre: *A Rákóczi birtokok sorsa*, In: *Rákóczi emlékkönyv halálának kétszázéves fordulójára*, szerk. LUKINICH Imre, Budapest, 1935, 93–122.

- ZIMÁNYI 1959 ZIMÁNYI Vera: *Jobbágy Dániel rohonc-szalonaki provisor tisztartói működése (1634–1653)*, In: *Agrártörténeti Szemle*, 2. (1959) 1–4. sz. 91–114.
- ZIMÁNYI 1962 ZIMÁNYI Vera: *Majorsági gazdálkodás a rohonc-szalonaki társuradalomban a XVII. század derekán*, In: *Agrártörténeti Szemle*, 4. (1962) 1–2. sz. 25–51.
- ZIMÁNYI 1968 ZIMÁNYI Vera: *A rohonc-szalonaki uradalom és a jobbágysága a XVI–XVIII. században*, Budapest, Akadémiai Kiadó, 1968.
- ZIMÁNYI 1980 ZIMÁNYI Vera: *Gazdasági és társadalmi fejlődés Mohácstól a 16. század végéig*, In: *Századok*, 114. (1980) 4. sz. 511–574.
- ZOMBORY 1939 ZOMBORY Géza: *Kecskemét város földesurai és nemes családjai*, In: *Magyar Családtörténeti Szemle*, 5. (1939) 2. sz. 59–64.
- ZSOLDOS–KALMÁR 2005 ZSOLDOS Attila–KALMÁR János: jobbágy, In: *Magyar művelődéstörténeti lexikon középkor és kora újkor, IV.*, főszerk. KŐSZEGHY Péter, Budapest, 2005, 468–473.

Egyetemi doktori és habilitációs szabályzat

Hatályos: 2021. március 31-

5. melléklet¹²⁹²

Nyilatkozat a munka önállóságáról, a szakirodalmi források
megfelelő idézéséről

Alulírott, **Horváth Mónika** ezennel kijelentem, hogy a „**Fáy László gazdasági feljegyzései a 17. század második feléből**” című doktori értekezést magam készítettem, és abban csak a szakirodalmi hivatkozások listáján megadott forrásokat használtam fel. Minden olyan részt, amelyet szó szerint, vagy azonos tartalomban, de átfogalmazva más forrásból átvettem, a forrás egyértelmű megadásával megjelöltem.

Eger, 2024. augusztus 1.

.....
Horváth Mónika

¹²⁹² módosította a Szenátus a 14/2020 (II.26.) számú határozatával